mancano la carta [illegible]
prima del quaderno [illegible]
In luogo del [illegible]
ripetizione [illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible] quella [illegible]
[illegible]

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
68
5 E
3
M
5-9. C. 19-

Questo frontispizio è di altra opera,* e qui è attaccato senza giudizio! [Il vero titolo dell'Opera sarebbe

"M. Tullii Ciceronis Epistolæ familiares. Pauli Manutii scholia, etc.

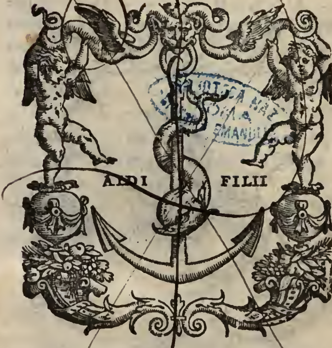
Venetiis 1552. come nell'ed.ne de 1546.

* è degli Scolii.

R II ed. To. I p. 367 n. 5

PAVLI MANVTII SCHOLIA,

quibus familiarium epiſtolarum locos complures, ab alijs propter obſcuritatem aut omiſſos, aut minus recte explanatos partim interpretatur, partim corrigit.

Ne quis uſpiam imprimat, aut uendat, Paulus III. Pontifex Maximus, itemq; Senatus Venetus decreto cauit.

VENETIIS, M D LII.

BIBLIOTECA NAZ. ... EMANUELE

PAVLVS MANVTIVS ALDI F.

LITERARVM STVDIO-

SIS S. D.

SAnè, quod ego in rem ueſtram nauare poſ-ſum, quàm exiguum id ſit, intelligo: ſed quod poſſum, in eo non committam ut meum ſtu-dium, aut diligentiam deſideretis. loci erant obſcurio-res multi in familiaribus, ut appellantur, Ciceronis epi-ſtolis: eos, quantum in nobis fuit, dedimus operam ut interpretationibus quàm potuit breuiſſimis illuſtrare-mus. erant item deprauati, quos emendare conati ſu-mus. quid præſtiterim, ignoro: uos legendo iudicabi-tis. ut ut autem iudicabitis, gratiam tamen ab ijs, qui grati ſunt, opinor aliquam inibo; quoniam quidem mi-hi ueſtræ utilitatis cupidiſſimo non aggrediendi uolun-tas defuerit, ſed perficiendi facultas. Valete.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD LENTVLVM, LIBER I.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

M. CICERO P. LENTVLO PROCOS. S.

1 EGO OMNI OFFICIO, *ac potius pietate erga te, cæteris ſatisfacio omnibus: mihi ipſe nunquã ſatisfacio: tanta enim magnitudo eſt tuorum erga me meritorum; ut, quoniam tu, niſi perfecta re, de me nõ cõquieſti, ego, quia nõ idem in tua cauſa efficio, uitam mihi eſſe acerbam putem. in cauſa hæc ſunt.* Ammonius Regis *legatus aperte pecunia nos oppugnat. res agitur per eoſdem creditores, per quos, cum tu aderas, agebatur. Regis cauſa, ſi qui ſunt, qui uelint, qui pauci ſunt; omnes rem ad* Pompeium *deferri uolunt. ſenatus religionis calumniam non religione, ſed maleuolentia, & illius regiæ largitionis inuidia comprobat.* Pompeium *& hortari, & orare, & iam liberius accuſare, & monere, ut magnam infamiam fugiat: non deſiſtimus. ſed planè nec precibus noſtris, nec admonitionibus reliquit locum: nã cum in ſermone quotidiano, tum in ſenatu palàm ſic egit cauſam tuam, ut neque eloquentia maiore quiſquam, neque grauitate, nec ſtudio, nec contentione agere potuerit, cum ſumma teſtificatione tuorum in ſe officiorum, & amoris erga te ſui.* Marcellinum

ti bi eſſe iratum ſcis.is hac regia cauſa excepta, cæteris in rebus ſe acerrimum tui defenſorem fore oſtendit. quod dat, accipimus. quod inſtituit referre de religione, & ſæpe iam retulit, ab eo deduci non poteſt. res ante Idus acta ſic eſt: nam hæc Idibus mane ſcripſi. Hortenſij, & mea, & Luculli *ſententia cedit religioni de exercitu: (teneri enim res aliter non poteſt) ſed ex illo* S. C. *quod te referente factum eſt, tibi decernit, ut* Regem *reducas: quod commodo reipub. facere poſſis: ut exercitum religio tollat, te auctorem ſenatus retineat.* Craſſus *treis legatos decernit, nec excludit* Pompeium; *cenſet enim etiam ex ijs, qui cum imperio ſunt:* Bibulus *treis legatos ex ijs, qui priuati ſunt. huic aſſentiuntur reliqui conſulares, præter* Seruilium, *qui omnino reduci negat oportere; &* Volcatium, *qui* Lupo *referente,* Pompeium *decernit; &* Afranium, *qui aſſentitur* Volcatio. *quæ res auget ſuſpicionem* Pompeij *uoluntatis: nam aduertebatur* Pompeij *familiareis aſſentire* Volcatio. *laboratur uehementer. inclinata res eſt.* Libonis, & Hypſæi *non obſcura concurſatio, & contentio, omniumq́;* Pompeij *familiarium ſtudium, in eam opinionem rem adduxerunt, ut* Pompeius *cupere uideatur. cui qui nolunt, ijdem tibi, quòd eum ornaſti, non ſunt amici. nos in cauſa auctoritatem eo minorem habemus, quòd tibi debemus. gratiam autem noſtram extinguit hominum ſuſpicio, quòd* Pompeio *ſe gratificari putant. ut in rebus multo ante, quàm profectus es, ab ipſo.* Rege, *& ab intimis, ac domeſticis* Pompeij *clàm exulceratis, deinde palàm à conſularibus exagitatis, & in ſummam inuidiam adductis, ita*

uerſamur. noſtram fidem omnes, amorem tui abſentis
præſentes tui cognoſcent. ſi eſſet in ijs fides, in quibus
ſumma eſſe debebat; non laboraremus.

M. CICERO P. LENTVLO S. D.

I Dib. Ian. in ſenatu nihil eſt confectum, propte
rea quòd dies magna ex parte conſumptus eſt
altercatione Lentuli Cos. & Caninij Trib. pl.
eo die nos quoque multa uerba fecimus, maximeq; uiſi
ſumus ſenatum cõmemoratione tuæ uoluntatis erga il=
lũ ordinem cõmouere. itaque poſtridie placuit, ut breui
ter ſententias diceremus: uidebatur enim recõciliata no
bis uoluntas ſenatus eſſe: quòd tum dicendo, tum ſingu
lis appellandis, rogandiſq; perſpexeram. itaque cum ſen
tentia prima Bibuli pronunciata eſſet, ut tres legati Re
gem reducerent; ſecunda Hortenſij, ut tu ſine exercitu
reduceres; tertia Volcatij, ut Pompeius reduceret: poſtu=
latum eſt, ut Bibuli ſententia diuideretur: quatenus de
religione dicebat: ei rei quia iam obſiſti non poterat, Bi=
bulo aſſenſum eſt. de tribus legatis, frequentes ierunt in
alia omnia. proxima erat Hortenſij ſententia, cum Lu=
pus Trib. pl. quòd ipſe de Pompeio retuliſſet, contende=
re cœpit, ante ſe oportere diſceſſionem facere, quàm
Conſules. eius orationi uehemẽter ab omnibus reclama=
tum eſt: erat enim et iniqua, et noua. Cõſules neque cõ=
cedebãt, neque ualde repugnabant: diem conſumi uole
bant; id quod eſt factum: perſpiciebant enim in Hor=
tenſij ſententiam multis partibus plureis ituros; quan=
quam aperte Volcatio aſſentirentur. multi rogaban=

tur, atque id ipſum Conſulibus inuitis: nam ij Bibuli ſententiam ualere cupierunt. hac controuerſia uſque ad noctem ducta, ſenatus eſt dimiſſus: et ego eo die caſu apud Pompeium cœnaui: nactusq; tempus hoc magis idoneũ, quàm unquam antea, quòd poſt tuum diſceſſum is dies primus honeſtiſſimus nobis fuerat in ſenatu, ita ſum cum illo locutus, ut mihi uiderer animum hominis ab omni alia cogitatione ad tuam dignitatem tuendam traducere. quem ego ipſum cum audio, prorſus eum libero omni ſuſpicione cupiditatis. cum autem eius familiares omnium ordinum uideo, perſpicio id, quod iam omnibus eſt apertum, totam rem iſtam iampridẽ à certis hominibus, non inuito Rege ipſo, conſiliarijsq; eius, eſſe corruptam. hæc ſcripſi ad XVI. Cal. Febr. ante lucem. eo die ſenatus erat futurus. nos in ſenatu, quemadmodum ſpero, dignitatem noſtram, ut poteſt in tanta hominum perfidia, & iniquitate retinebimus. Quod ad popularem rationem attinet, hoc uidemur eſſe conſecuti, ut ne quid agi cum populo aut ſaluis auſpicijs, aut ſaluis legibus, aut denique ſine ui poſſit. de his rebus pridie, q̃ hæc ſcripſi, ſenatus auctoritas grauiſſima interceſſerat. cui cum Cato, & Caninius interceſſiſſent; tamen eſt perſcripta. eam ad te miſſam eſſe arbitror. de cæteris rebus, quidquid erit actum, ſcribam ad te: &, ut quamrectiſſime agantur, omni mea cura, opera, diligentia, gratia prouidebo. Vale.

M. CICERO P. LENTVLO S. D.

AVlo Trebonio, qui in tua prouincia magna negotia, & ampla, & expedita habet, multos an-

nos utor ualde familiariter. is cum antea ſemper & ſuo ſplendore, & noſtra, cæterorumq; amicorum commendatione gratiſſimus in prouincia fuit: tum hoc tempore propter tuum in me amorem, noſtramq; neceſſitudinem uehementer cõfidit, his meis litetis ſe apud te gratioſum fore: quæ ne ſpes eum fallat, uehementer te rogo: commendoq; tibi eius omnia negotia, libertos, procuratores, familiam; in primis, ut, quæ T. Ampius de eius re decreuerit, ea comprobes; omnibusq; rebus eum ita tractes, ut intelligat noſtram commendationem non uulgarem fuiſſe. Vale.

M. CICERO P. LENTVLO S. D.

A D XVI. Cal. Febr. *cum in ſenatu pulcherrime ſtaremus. quòd iam illam ſententiã* Bibuli *de tribus legatis pridie eius diei fregeramus; unumq; certamen eſſet relictum, ſententia* Volcatij: *res ab aduerſarijs noſtris extracta eſt uarijs calumnijs: cauſam enim frequenti ſenatu, in magna uarietate, magnaq; inuidia eorum, qui à te cauſam regiã aliò transferebant, obtinebamus. eo die acerbum habuimus* Curionem, Bibulum *multo iuſtiorem, penè etiam amicum.* Caninius, & Cato *negarunt ſe legem ullam ante comitia eſſe laturos. ſenatus haberi ante* Cal. Febr. *per legem* Pupiam, *id quod ſcis, non poteſt, neque menſe* Febr. *toto, niſi perfectis, aut reiectis legationibus. hæc tamen opinio eſt populi* R. *à tuis inuidis, atque obtrectatoribus nomen inductum fictæ religionis, non tam ut te impediret, quàm ut ne quispropter exercitus cupiditatẽ*

Alexandriam uellet ire: dignitatis autem tuæ, nemo eſt, quin exiſtimet habitam eſſe rationem ab ſenatu: nemo eſt enim, qui neſciat, quo minus diſceſſio fieret, per aduerſarios tuos eſſe factum. qui nunc populi R. nomine, re autem uera ſceleratiſſimo latrocinio, ſi qua conabuntur agere: ſatis prouiſum eſt, ut ne quid ſaluis auſpicijs, aut legibus, aut iam ſine ui agere poſſint. Ego neque de meo ſtudio, neque de nonnullorũ iniuria ſcribendum mihi eſſe arbitror. quid enim aut me oſtẽtem, qui, ſi uitam pro tua dignitate profundam, nullã partem uidear tuorum meritorum aſſecutus? aut de aliorum iniurijs querar: quod ſine ſummo dolore facere non poſſum? ego tibi à ui, hac præſertim imbecillitate magiſtratuum, præſtare nihil poſſum: ui excepta, poſſum confirmare, te & ſenatus, & populi R. ſummo ſtudio amplitudinem tuam retenturum. Vale.

M. CICERO P. LENTVLO S. D.

TAmetſi nihil mihi fuit optatius, quàm ut primũ abs te ipſo, deinde à cæteris omnibus quàm gratiſſimus erga te eſſe cognoſcerer: tamẽ afficior ſummo dolore, eiuſmodi tempora poſt tuam profectionem conſecuta eſſe, ut & meam, et cæterorum erga te fidem, & beneuolentiam abſens experirere. te autem uidere, et ſentire eandem fidem hominum in tua dignitate, quam ego in mea ſalute ſum expertus, ex tuis literis intellexi. Nos cum maxime conſilio, ſtudio, labore, gratia de cauſa regia niteremur; ſubito exorta eſt nefaria Catonis promulgatio, quæ noſtra ſtudia impe-

diret, & animos à minore cura ad ſummum timorem traduceret: ſed tamen in eiuſmodi rerum perturbatione quanquã omnia ſunt metuenda, nihil magis, quàm perfidiam, timemus; & Catoni quidem, quoquo modo ſe res habeat, profecto reſiſtimus. De Alexandrina *re, cauſaq; regia tantum habeo polliceri, me tibi abſenti, tuiſq; præſentibus cumulate ſatisfacturum. ſed uereor, ne aut eripiatur nobis, aut deſeratur: quorum utrum minus uelim, non facile poſſum exiſtimare. ſed ſi res coget, eſt quiddam tertium, quod neque* Selicio, *nec mihi diſplicebat: ut neque iacere* Regem *pateremur, nec nobis repugnantibus ad eum deferri, ad quem propè iam delatum eſſe exiſtimatur. à nobis agentur omnia diligenter: ut neque, ſi quid obtineri poterit, non cõtendamus; nec, ſi quid non obtinuerimus, repulſi eſſe uideamur. tuæ ſapientiæ, magnitudiniſq; animi eſt, omnem amplitudinem, & dignitatem tuam in uirtute, atque in rebus geſtis tuis, atque in tua grauitate poſitam exiſtimare; ſi quid ex ijs rebus, quas tibi fortuna elargita eſt, nonnullorum hominum perfidia detraxerit, id maiori illis fraudi, quàm tibi, futurum. à me nullum tempus prætermittitur de tuis rebus & agendi, & cogitandi: utorq; ad omnia* Q. Selicio: *neque enim prudentiorem quenquam ex tuis, neque fide maiore eſſe iudico, neque amantiorem tui.* Hic *quæ agantur, quæq; acta ſint, ea te & literis multorum, & nuncijs cognoſcere arbitror. quæ autem poſita ſunt in coniectura, quæq; mihi uidentur fore, ea puto tibi à me ſcribi oportere. poſteaquam* Pompeius *apud populum ad* VIII. Id. Febr. *cum pro* Milone *diceret, clamore, conuitioq; iactatus*

eſt,in ſenatuq́; à Catone aſpere, & acerbe omniũ magno ſilentio eſt accuſatus:uiſus eſt mihi uehemẽter eſſe perturbatus.itaque Alexãdrina cauſa, quæ nobis adhuc integra eſt(nihil enim tibi detraxit ſenatus,niſi id,quod per eandem religionem dari alteri nen poteſt) uidetur ab illo planè eſſe depoſita.nunc id ſperamus,idq́; molimur,ut cum Rex intelligat ſeſe,id quod cogitabat,ut à Pompeio reducatur,aſſequi non poſſe;&,niſi per te ſit reſtitutus,deſertum ſe,atque abiectũ fore,proficiſcatur ad te.quod ſine ulla dubitatione, ſi Pompeius paulum modo oſtenderit ſibi placere,faciet.ſed noſti hominis tarditatem,& taciturnitatem. nos tamen nihil, quod ad eam rem pertineat,prætermittimus.cæteris iniurijs,quæ propoſitæ ſunt à Catone,facile,ut ſpero,reſiſtemus.amicum ex conſularibus neminem tibi eſſe uideo, præter Hortenſium, & Lucullum. cæteri ſunt partim obſcurius iniqui,partim non diſſimulanter irati.tu fac animo forti,magnoq́; ſis;ſperesq́; fore,ut,fracto impetu leuiſſimi hominis, tuam priſtinam dignitatem, & gloriam conſequare.

M. CICERO P. LENTVLO S.

QVæ gerãtur,accipies ex Polione, qui omnibus negorijs non interfuit ſolum,ſed præfuit. Me in ſummo dolore,quẽ in tuis rebus capio,maxime ſcilicet conſolatur ſpes, quòd ualde ſuſpicor fore, ut infringatur hominum improbitas & conſilijs tuorũ amicorum, & ipſa die, qua debilitantur cogitationes & inimicorum,& proditorum. facile ſecundo loco me conſolatur recordatio meorum temporum: quorum

imaginem uideo in rebus tuis. nam etſi minore in re uiolatur tua dignitas, quàm mea ſalus afflicta ſit: tamen eſt tanta ſimilitudo, ut ſperem te mihi ignoſcere, ſi ea non timuerim, quæ ne tu quidem unquam timenda duxiſti: ſed præſta te eum, qui mihi à teneris, ut Græci dicunt, unguiculis es cognitus. illuſtrabit, mihi crede, tuam amplitudinem hominum iniuria. à me omnia ſumma in te ſtudia, officiaq; expecta. non fallam opinionem tuam. Vale.

M. CIC. P. LENTVLO PROCOS. S. D.

Legi tuas literas, quibus ad me ſcribis, gratũ tibi eſſe quòd crebro certior per me fias de omnibus rebus, & meam erga te beneuolentiam facile perſpicias, quorum alterum mihi, ut te plurimũ diligam, facere neceſſe eſt, ſi uolo is eſſe, quem tu me eſſe uoluiſti: alterum facio libenter, ut; quoniã interuallo locorum, & temporum diſiuncti ſumus, per literas tecum quàm ſæpiſſime colloquar. quod ſi rarius fiet, quàm tu expectabis: id erit cauſæ, quòd non eius generis meæ literæ ſunt, ut eas audeam temere committere. quoties mihi certorum hominũ poteſtas erit, quibus recte dem: nõ prætermittã. Quod ſcire uis, qua quiſque in te fide ſit, et uoluntate: difficile dictu eſt de ſingulis. unũ illud audeo, quod antea tibi ſæpe ſignificaui, nunc quoque re perſpecta & cognita ſcribere: uehementer quoſdã homines, & eos maxime, qui te & maxime debuerũt, & plurimũ iuuare potuerunt, inuidiſſe dignitati tuæ: ſimillimãq; in re diſſimili, tui temporis nunc, & noſtri quondam, fuiſſe rationem: ut, quos tu Reip. cauſa

læſeras; palàm te oppugnarent: quorum auctoritatem, dignitatem, uoluntatemq́; defenderas, non tam memores eſſent uirtutis tuæ, quàm laudis inimici. quo quidem tempore, ut perſcripſi ad te antea, cognoui Hortenſium *percupidum tui, ſtudioſum* Lucullum, *ex magiſtratibus autem* L. Racilium *& fide, & animo in te ſingulari. nam noſtra propugnatio, ac defenſio dignitatis tuæ propter magnitudinem beneficij tui fortaſſe pleriſque officij maiorem auctoritatem habere uideatur, quàm ſententiæ. præterea quidem de conſularibus nemini poſſum aut ſtudij erga te, aut officij, aut amici animi eſſe teſtis. etenim* Pompeium, *qui mecum ſæpiſſime non ſolum à me prouocatus, ſed etiam ſua ſponte de te communicare ſolet, ſcis temporibus illis non ſæpe in ſenatu fuiſſe. cui quidem literæ tuæ, quas proxime miſeras, quod facile intellexerim, periucundæ fuerunt. mihi quidem humanitas tua, uel ſumma potius ſapientia non iucunda ſolum, ſed etiam admirabilis uiſa eſt: uirum enim excellentem, & tibi tua præſtanti in eum liberalitate deuinctum, non nihil ſuſpicantem propter aliquorum opinionem ſuæ cupiditatis te ab ſe abalienatum, illa epiſtola retinuiſti. qui mihi cum ſemper tuæ laudi fauere uiſus eſt, etiam ipſo ſuſpicioſiſſimo tempore* Caniniano*: tum uero lectis tuis literis, perſpectus eſt à me, toto animo de te, ac de tuis ornamentis, & commodis cogitare. quare ea, quæ ſcribam, ſic habeto, me, cum illo re ſæpe communicata, de illius ad te ſententia, atque auctoritate ſcribere: quoniam* S.C. *nullum extat, quo reductio* Regis Alexandrini *tibi ademta ſit; eaq́;, quæ de ea ſcripta eſt, auctoritas, cui ſcis*

interceſſum eſſe, ut ne quis omnino Regem reduceret, tantam uim habet, ut magis iratorum hominum ſtudium, quàm conſtantis ſenatus cóſilium eſſe uideatur: te poſſe perſpicere, qui Ciliciam, Cyprumq; teneas, quid efficere, & quid conſequi poſſis: &, ſi res facultatem habitura uideatur, ut Alexandriam, atque Aegyptum tenere poſſis; eſſe & tuæ, & noſtri imperij dignitatis, Ptolemaide, aut aliquo propinquo loco Rege collocato, te cum claſſe, atque exercitu proficiſci Alexandriam; ut, cum eam pace, præſidijsq; firmaris, Ptolemæus redeat in regnum: ita fore, ut per te reſtituatur, quemadmodum ſenatus initio cenſuit; & ſine multitudine reducatur, quemadmodum homines religioſi Sibyllæ placere dixerunt. ſed hæc ſententia ſic & illi, & nobis probabatur, ut ex euentu homines de tuo conſilio exiſtimaturos uideremus: ſi cecidiſſet, ut uolumus, & optamus omnes te & ſapienter, & fortiter, ſin aliquid eſſet offenſum, eoſdem illos, & cupide, & temere feciſſe dicturos. quare, quid aſſequi poſſis, non tá facile eſt nobis, quàm tibi, cui propè in conſpectu Aegyptus eſt, id iudicare. nos quidem hoc ſentimus: ſi exploratum tibi ſit poſſe te illius regni potiri, non eſſe cunctandum; ſin dubium, non eſſe conandum. illud tibi affirmo, ſi rem iſtam ex ſententia geſſeris, fore, ut abſens à multis; cum redieris, ab omnibus collaudere. offenſionem eſſe periculoſam propter interpoſitam auctoritatem, religionemq; uideo. ſed ego te ut ad certam laudem adhortor, ſic à dimicatione deterreo: redeoq; ad illud, quod initio ſcripſi, totius facti tui iudicium non tá ex cóſilio tuo, quá ex euentu homines eſſe

facturos. quòd ſi hæc ratio rei gerendæ periculoſa tibi uidebitur: placebat illud, ut, ſi Rex *amicis tuis, qui per prouinciam imperij tui pecunias ei credidiſſent, fidem ſuam præſtitiſſet; & auxilijs eum tuis, & copijs adiuuares: eam eſſe naturam, & regionem prouinciæ tuæ, ut illius reditum uel adiuuando confirmares, uel negligendo impedires. in hac ratione quid res, quid cauſa, quid tempus ferat, tu facillime, optimeq; perſpicies: quid nobis placuiſſet, ex me potiſſimam putaui te ſcire oportere.* Q*uod mihi de noſtro ſtatu, de* Milonis *familiaritate, de leuitate, & imbecillitate* Clodij *gratularis. minime miramur te tuis, ut egregium artificem, præclaris operibus lætari. quanquam eſt incredibilis hominum peruerſitas (grauiori enim uerbo uti non libet) qui nos, quos fauendo in communi cauſa retinere potuerunt, inuidendo abalienauerunt: quorum maleuolentiſſimis obtrectationibus nos ſcito de uetere illa noſtra, diuturnaq; ſententia propè iam eſſe depulſos; non nos quidem, ut noſtræ dignitatis ſimus obliti, ſed ut habeamus rationem aliquando etiam ſalutis. poterat utrunque præclare, ſi eſſet fides, ſi grauitas in hominibus conſularibus: ſed tanta eſt in pleriſque leuitas, ut eos non tam conſtãtia in* Rep. *noſtra delectet, quàm ſplẽdor offendat. quod eo liberius ad te ſcribo, quòd tu non ſolum temporibus ijs, quæ per te ſum adeptus, ſed etiam olim naſcenti propè noſtræ laudi dignitati, uirtutiq; præfuiſti: ſimul quòd uideo, nõ, ut antehac putabã, nouitati eſſe inuiſum meæ: in te enim homine omniũ nobiliſſimo ſimilia inuidorũ uitia perſpexi: quem tamen illi eſſe in principibus facile ſunt paſſi, euolare altius certe noluerũt. gaudeo tuã*

diſſimilem fuiſſe fortunam: multum enim intereſt, utrum laus imminuatur, an ſalus deſeratur. meæ tamen ne nimis pœniteret, tua uirtute perfectum eſt: curaſti enim, ut plus additum ad memoriam nominis noſtri, quàm ademptũ de fortuna uideretur. Te uero moneo cum beneficijs tuis, tum amore incitatus meo, ut omnem gloriam, ad quam à pueritia inflammatus fuiſti, omni cura, atque induſtria conſequare; magnitudinemq́; animi tui, quam ego ſemper ſum admiratus, ſemperq́; amaui, ne unquam inflectas cuiuſquam iniuria. magna eſt hominum opinio de te, magna commendatio liberalitatis, magna memoria Conſulatus tui. hæc profecto uides quanto expreſſiora, quantoq́; illuſtriora futura ſint, cum aliquãtum ex prouincia, atque ex imperio laudis acceſſerit. quanquã te ita gerere uolo, quæ per exercitum, atque imperium gerenda ſunt, ut hæc multo ante meditere, huc te pares, hæc cogites, ad hæc te exerceas; ſentiasq́; id, quod quia ſemper ſperaſti, non dubito quin adeptus intelligas, te facillime poſſe obtinere ſummum, atque altiſſimum gradum ciuitatis. quæ quidem mea cohortatio ne tibi inanis, aut ſine cauſa ſuſcepta uideatur: illa me ratio mouit, ut te ex noſtris euentis communibus admonendum putarem; ut conſiderares in omni reliqua tua uita, quibus crederes, quos caueres.

Quod ſcribis te uelle ſcire, qui ſit Reip. ſtatus: ſumma diſſenſio eſt, ſed contentio diſpar: nam qui plus opibus, armis, potentia ualent, profeciſſe tantum mihi uidentur ſtultitia, & inconſtantia aduerſariorum, ut iam etiam auctoritate plus ualerent. itaque perpaucis aduerſantibus omnia, quæ ne per populum quidem, ſine ſedi=

tione ſe aſſequi poſſe arbitrabantur, per ſenatum conſecuti ſunt. nam & ſtipendium Cæſari decretum eſt, & decem legati: &, ne lege Sempronia ſuccederetur, facile perfectum eſt. quod ego ad te breuius ſcribo, quia me ſtatus hic reip. non delectat: ſcribo tamen, ut te admoneam, quòd ipſe literis omnibus à pueritia deditus, experiendo tamen magis, quàm diſcendo cognoui, id ut tu rebus tuis integris diſcas, neque ſalutis noſtræ rationẽ nobis habẽdã eſſe ſine dignitate, neque dignitatis ſine ſalute. Quod mihi de filia, & de Craſſipede gratularis, agnoſco humanitatem tuam: ſperóq;, & opto, nobis hanc coniunctionem uoluptati fore. Lentulum noſtrum, eximia ſpe ſummæ uirtutis adoleſcentem, cum cæteris artibus, quibus ſtuduiſti ſemper ipſe, tum in primis imitatione tui fac erudias: nulla enim erit hac præſtantior diſciplina. quem nos, & quia tuus, & quia te dignus eſt filius, & quia nos diligit, ſemperq; dilexit, in primis amamus, charumq; habemus.

M. CICERO P. LENTVLO PROCOS. S. P. D.

De omnibus rebus, quæ ad te pertinent, quid actum, quid conſtitutum ſit, quid Pompeius ſuſceperit, optime ex Emplatorio cognoſces: qui non ſolum interfuit his rebus, ſed etiam præfuit; neque ullum officium erga te hominis amantiſſimi, prudentiſſimi, diligentiſſimi prætermiſit. ex eodem de toto ſtatu rerum communium cognoſces: quæ quales ſint, non facile eſt ſcribere: ſunt quidem certe in amicorum noſtrorum poteſtate, atque ita, ut nullam mutationem

tionem unquam hac hominum ætate habitura res eſſe uideatur. ego quidem, ut debeo, & ut tute mihi præcepiſti, & ut me pietas, utilitasq; cogit, me ad eius rationes adiungo, quē tu in meis rationibus tibi eſſe adiungendum putaſti. ſed te non præterit, quàm ſit difficile, ſenſum in rep. præſertim rectum, & confirmatum, deponere. ueruntamen ipſe me conformo ad eius uoluntatem, à quo honeſte diſſentire non poſſum: neq; id facio, ut forſitan quibuſdam uideor, ſimulatioue: tantum enim animi inductio, & mehercule amor erga Pompeium apud me ualet, ut, quæ illi utilia ſunt, & quæ ille uult, ea mihi omnia iam & recta, & uera uideantur. neque, ut ego arbitror, errarent ne aduerſarij quidem eius, ſi, cū pares eſſe nō poſſent, pugnare deſiſterent: me quidem etiam illa res conſolatur, quòd ego is ſum, cui uel maxime concedant omnes, ut uel ea defendam, quæ Pompeius uelit; uel taceam; uel etiam, id quod mihi maxime lubet, ad noſtra me ſtudia referam literarum: quod profecto faciam, ſi mihi per eiuſdem amicitiam licebit: quæ enim propoſita fuerant nobis, cum & honoribus ampliſſimis, & laboribus maximis perfuncti eſſemus, dignitas in ſententijs dicendis, libertas in rep. capeſſenda, ea ſublata tota, ſed nec mihi magis, quàm omnibus: nam aut aſſentiendum eſt nulla cum grauitate paucis, aut fruſtra diſſentiendum. Hæc ego ad te ob eam cauſam maxime ſcribo, ut iam de tua quoque ratione meditere. cōmutata tota rō eſt ſenatus, iudiciorum, rei totius publicæ. otium nobis exoptandum eſt: quod ij, qui potiuntur rerum, præſtaturi uidentur, ſi quidam homines patientius eorum

potentiam ferre potuerint. dignitatem quidem illam conſularem fortis, & conſtantis ſenatoris, nihil eſt, quod cogitemus. amiſſa eſt culpa eorum, qui à ſenatu & ordinem coniunctiſſimum, & hominem clariſſimum abalienarunt. Sed ut ad ea, quæ coniunctiora rebus tuis ſunt, reuertar: Pompeium tibi ualde amicum eſſe cognoui: & eo tu Conſule quantum ego perſpicio, omnia, quæ uoles, obtinebis: quibus in rebus me ille ſibi affixum habebit: neque à me ulla res, quæ ad te pertineat, negligetur: neque enim uerebor, ne ſim ei moleſtus, cui iucundum erit etiam propter id ipſum, ꝙ me eſſe gratum uidebit. Tu uelim tibi ita perſuadeas, nullam rem eſſe minimã, quæ ad te pertineat, quæ mihi non charior ſit, quàm meæ res omnes. idq́; cum ſentiam; ſedulitate mihimet ipſe ſatiſfacere poſſum; re quidem ipſa ideo mihi non ſatiſfacio, quòd nullam partem tuorum meritorum non modo referenda, ſed ne cogitanda quidem gratia conſequi poſſum. Rem te ualde bene geſſiſſe rumor erat. expectabãtur literæ tuæ: de quibus eramus iam cum pompeio locuti: quæ ſi erunt allatæ, noſtrum ſtudium extabit in conueniendis magiſtratibus, & ſenatoribus: cætera, quæ ad te pertinebunt, cum etiam plus contenderimus, quàm poſſumus, minus tamen faciemus, quàm debemus.

M. T. CICERO P. LENTVLO PROCOS. S. P. D.

P *Eriucundæ mihi fuerunt literæ tuæ: quibus intellexi, te perſpicere meam in te pietatem: quid enim dicam, beneuolentiam? cum illud ipſum grauiſ=*

ſimum, & ſanctiſſimum nomen pietatis leuius mihi meritis erga me tuis eſſe uideatur. Quod autem grata tibi mea erga te ſtudia ſcribis eſſe, facis tu quidem abundãtia quadam amoris, ut etiam grata ſint ea, quæ prætermitti ſine nefario ſcelere non poſſunt: tibi autem multo notior, atq; illuſtrior meus in te animus eſſet, ſi hoc tempore omni, quo ſeiuncti fuimus, & unà, & Romæ fuiſſemus: nam in eo ipſo, quod te oſtendis eſſe facturum, quodq; & in primis potes, & ego à te uehementer expecto, in ſententijs ſenatorijs, & in omni actione, atque adminiſtratione Reipu. floruiſſemus. de qua oſtendam equidem paulo poſt qui ſit meus ſenſus, & ſtatus: & reſcribam tibi ad ea, quæ quæris. ſed certe & ego te auctore amiciſſimo, ac ſapientiſſimo, & tu me conſiliario fortaſſe non imperitiſſimo, fideli quidem, & beneuolo certe uſus eſſes. quanquã tua quidẽ cauſa te eſſe Imperatorem, prouinciamq; bene geſtis rebus cũ exercitu uictore obtinere, ut debeo, lætor. ſed certe, qui tibi ex me fructus debẽtur, eos uberiores, & præſtantiores præſens capere potuiſſes. in eis uero ulciſcendis, quos tibi partim inimicos eſſe intelligis propter tuã propugnationem ſalutis meæ, partim inuidere propter illius actionis amplitudinem, & gloriam, mirificum me tibi comitem præbuiſſem. quanquam ille perẽnis inimicus amicorum ſuorum, qui tuis maximis beneficijs ornatus in te potiſſimum fractam illam et debilitatam uim ſuam contulit, noſtram uicem ultus eſt ipſe ſeſe: ea eſt enim conatus, quibus patefactis, nullam ſibi in poſterũ non modo dignitatis, ſed ne libertatis quidem partem reliquit. Te autem etſi mallem in meis rebus expertũ,

quàm etiam in tuis, tamen in moleſtia gaudeo, eandem fidem cognoſcere hominum non ita magna mercede, quam ego maximo dolore cognoram. de qua ratione tota iam uidetur mihi exponendi tempus dari; ut tibi reſcribam ad ea, quæ quæris. Certiorem te per literas ſcribis eſſe factum, me cum Cæſare, et cum Appio eſſe in gratia: teq; id non reprehendere adſcribis. Vatinium autẽ, ſcire te uelle oſtendis, quibus rebus adductus deſenderim, & laudarim. quod tibi ut planius exponam, altius paulo rationem meorum conſiliorum repetam, neceſſe eſt. Ego me Lentule initio rerum, atque actionum tuarum non ſolum meis ſed etiam reip. reſtitutũ putabam: & quoniam tibi incredibilem quendam amorem, & omnia in te ipſum ſumma, ac ſingularia ſtudia deberem, reip. quæ te in me reſtituendo multũ adiuuiſſet, eum certe me animum merito ipſius debere arbitrabar, quem antea tantummodo communi officio ciuium, non aliquo erga me ſingulari beneficio, debitum præſtitiſſem. hac me mente fuiſſe, & ſenatus ex me te Conſule audiuit, & tu in noſtris ſermonibus, collocutionibusq; ipſe uidiſti. etſi iam primis temporibus illis, multis rebus meus offendebatur animus; cum, te agente de reliqua noſtra dignitate, aut occulta nonnullorum odia, aut obſcura in me ſtudia cernebam: nam neque de monimentis meis ab ijs adiutus es, à quibus debuiſti, neque de ui neſaria, qua cum fratre erã domo expulſus. neque hercule in ijs ipſis rebus, quæ quanquam erant mihi propter rei familiaris naufragia neceſſariæ, tamen à me minimi putabantur in meis damnis ex auctoritate ſenatus reſarciendis, eam uoluntatem, quam

expectaram, præſtiterunt. quæ cum uiderem, (neque enim erant obſcura) non tamen tam acerba mihi hæc accidebant, quam erant illa grata, quæ fecerant. itaque quanquam & Pompeio plurimum te quidem ipſo prædicatore ac teſte debebam: & eum non ſolum beneficio, ſed amore etiam, & perpetuo quodam iudicio meo diligebã: tamen, non reputans quid ille uellet, in omnibus meis ſententijs de Repu. *priſtinis permanebam. Ego ſedente* Cn. Pompeio, *cum, ut laudaret* P. Seſtium, *introïſſet in urbem; dixiſſetq́; teſtis* Vatinius, *me fortuna, & felicitate* C. Gæſaris *commotum, illi amicum eſſe cœpiſſe: dixi, me eam* Bibuli *fortunam, quam ille afflictam putaret, omnium triumphis, uictorijsq́; anteferre, dixiq́; eodem teſte alio loco, eoſdem eſſe, qui* Bibulum *exire domo prohibuiſſent, & qui me coegiſſent. tota uero interrogatio mea nihil habuit aliud, niſi reprehenſionem illius* Tribunatus: *in qua omnia dicta sũt libertate, animoq́; maximo de ui, de auſpicijs, de donatione regnorum: neque uero hac in cauſa modo, ſed conſtanter ſæpe in ſenatu, quin etiam* Marcellino, & Philippo Coss. Nonis Apr. *mihi eſt ſenatus aſſenſus, ut de* Agro Campano *frequenti ſenatu* Idib. Maij *referretur. num potui magis in arcem illius cauſæ inuadere, aut magis obliuiſci temporum meorum & meminiſſe actionum? hac á me ſententia dicta, magnus animorum motus eſt factus, cum eorum, quorum oportuit, tum illorum etiam, quorum nunquam putaram: nam hoc* S.C. *in meam ſententiam facto,* Pompeius, *cũ nihil mihi oſtendiſſet ſe eſſe offenſum, in* Sardiniam & *in* Africam

profectus eſt: eoq; itinere Lucam ad Cæſarem uenit: ubi multa de mea ſententia queſtus eſt Cæſar, quippe qui etiam Rauennæ Craſſum ante uidiſſet, ab eóq; in me eſſet incenſus. ſanè moleſte Pompeium id ferre conſtabat. quod ego cum audiſſem ex alijs, maxime ex meo fratre cognoui. quem cum in Sardinia Pompeius paucis poſt diebus, quàm Luca diſceſſerat, conueniſſet, Te, inquit, ipſum cupio. nihil opportunius potuit accidere. niſi cum Marco fratre diligenter egeris, dependendum tibi eſt, quod mihi pro illo ſpoſpondiſti. quid multa? queſtus eſt grauiter: ſua merita commemorauit: quid egiſſet ſæpiſſime de actis Cæſaris cum ipſo meo fratre, quidq; ſibi is de me recepiſſet, in memoriam redegit: ſeq;, quæ de mea ſalute egiſſet, uoluntate Cæſaris egiſſe, ipſum meum fratrem teſtatus eſt: cuius cauſam, dignitatemq; mihi ut commendaret, rogauit; ut eam ne oppugnarem; ſi nollem, aut non poſſem tueri. hæc cum ad me frater pertuliſſet; & cum ante tamen Pompeius ad me cum mandatis Vibullium miſiſſet, ut integrum mihi de cauſa Campana ad ſuum reditum reſeruarẽ: collegi ipſe me, & cum ipſa quaſi Rep. ſum collocutus, ut mihi tam multa pro ſe perpeſſo, atque perfuncto cõcederet, ut offitiũ meum, memoremq; in bene meritos animum, fidemq; fratris mei præſtarem, eumq;, quem bonum ciuem ſemper habuiſſet, bonum uirũ eſſe pateretur. In illis aũt meis actionibus, ſententijsq; omnibus, quæ Pompeium uidebãtur offendere, certorũ hominũ, quos iam debes ſuſpicari, ſermones referebãtur ad me: qui cum illa ſentirẽt in Rep. quæ ego agebam, ſemperq; ſenſiſſent, me tamen nõ ſatisfacere Pompeio, Cæſaremq;

inimiciſſimum mihi futurum, gaudere ſe aiebant. erat hoc mihi dolendũ, ſed multo magis illud, quòd inimicũ meum, meum autem? immo uero legum, iudiciorum, otij, patriæ, bonorum omnium, ſic amplexabantur, ſic in manibus habebant, ſic fouebant, ſic me præſente oſculabantur, non illi quidem ut mihi ſtomachum facerent, quem ego funditus perdidi, ſed certe ut facere ſe arbitrarentur. hic ego, quantum humano conſilio efficere potui, circũſpectis rebus omnibus, rationibusq; ſubductis, ſummã feci cogitationum mearũ omnium: quam tibi, ſi potero, breuiter exponam. Ego ſi ab improbis, & perditis ciuibus Rempu. teneri uiderem, ſicut & meis temporibus ſcimus, & nonnullis alijs accidiſſe accepimus: non modo præmijs, quæ apud me minimum ualent, ſed ne periculis quidem compulſus ullis, quibus tamen mouentur etiam fortiſſimi uiri, ad eorum cauſam me adiungerem, ne ſi ſumma quidem eorum in me merita conſtarent. cum autem in Repu. Cn. Pompeius princeps eſſet, uir is, qui hanc potentiam, & gloriam maximis in Rempu. meritis, præſtantiſſimisq; rebus geſtis eſſet conſecutus, cuiusq; ego dignitatis ab adoleſcentia fautor, in Prætura autem, & in Conſulatu adiutor etiam extitiſſem; cumq; idem auctoritate, & ſententia per ſe, conſilijs, & ſtudijs tecum me adiuuiſſet, meumq; inimicum, unum in ciuitate haberet inimicum: non putaui famam inconſtantiæ mihi pertimeſcendam, ſi quibuſdam in ſententijs paulum me immutaſſem, meamq; uoluntatem ad ſummi uiri, de meq; optime meriti dignitatem aggregaſſem. in hac ſententia complectendus erat mihi Cæſar, ut uides,

In coniuncta & cauſa, & dignitate. hic multum ualuit cum uetus amicitia, quam tu non ignoras mihi, & Q. fratri cum Cæſare fuiſſe; tum humanitas eius, ac liberalitas, breui tempore & literis, & officijs perſpecta nobis, & cognita. uehementer etiam res ipſa publica me mouit: quæ mihi uidebatur cõtentionẽ, præſertim maximis rebus à Cæſare geſtis, cum illis uiris nolle fieri, &, ne fieret, uehementer recuſare. grauiſſime autem me in hanc mentem impulit & Pompeij fides, quam de me Cæſari dederat, & fratris mei, quam Pompeio: erant præterea hæc animaduertenda in ciuitate, quæ ſunt apud Platonem noſtrum ſcripta diuinitus: QVALES in Reipu. principes eſſent, taleis reliquos ſolere eſſe ciueis. tenebam memoria, nobis Conſulibus ea fundamenta iacta ex Cal. Ian. confirmandi ſenatus, ut neminem mirari oporteret, Nonis Dec. tantum uel animi fuiſſe in illo ordine, uel auctoritatis. idemq; memineram, nobis priuatis uſq; ad Cæſarem, & Bibulum Coſs. cum ſententiæ noſtræ magnum in ſenatu pondus haberent, unum ferè ſenſum fuiſſe bonorum omnium. poſtea, cum tu Hiſpaniam citeriorem cum imperio obtineres; neque Reſp. Conſules haberet, ſed mercatores prouinciarum, & ſeditionum ſeruos, ac miniſtros: iecit quidam caſus caput meum quaſi certaminis cauſa in mediam contentionem, diſſenſionem ciuilem. quo in diſcrimine, cum mirifica ſenatus, incredibilis Italiæ totius, ſingularis bonorum omnium conſenſio in me tuendo extitiſſet: non dicam, quid acciderit: (multorum eſt enim, & uaria culpa) tantum dicam breui, non mihi exercitum, ſed duces

deſuiſſe. in quo, ut iam ſit in ijs culpa, qui me non defenderunt; non minor eſt in ijs, qui reliquerunt. & ſi accuſandi ſunt, qui pertimuerunt: magis etiam reprehendendi, qui ſe timere ſimularunt. illud quidem certe noſtrum conſilium iure laudandum eſt, quòd meos ciues & à me ſeruatos, & me ſeruare cupientes; ſpoliatos ducibus, ſeruis armatis obijci noluerim; declarariq; maluerim, quanta uis eſſe potuiſſet in conſenſu bonorum, ſi ijs pro me ſtante pugnare licuiſſet, cum afflictum excitare potuiſſent. quorum quidem animum tu non perſpexiſti ſolum, cum de me ageres, ſed etiam confirmaſti, atque tenuiſti. qua in cauſa non modo non negabo, ſed etiam ſemper & meminero, & prædicabo libenter. uſus es quibuſdam nobiliſſimis hominibus, fortioribus in me reſtituendo, quàm fuerant ijdem in tuendo, qua in ſententia ſi conſtare uoluiſſent; ſuam auctoritatem ſimul cum ſalute mea recuperaſſent: recreatis enim bonis uiris Conſulatu tuo, & conſtantiſſimis atque optimis actionibus tuis excitatis, Cn. Pompeio præſertim ad cauſam adiuncto, cum etiam Cæſar rebus maximis geſtis, ſingularibus ornatus, & nouis honoribus, ac iudicijs ſenatus, ad auctoritatem eius ordinis adiungeretur; nulli improbo ciui locus ad Rempub. uiolandam eſſe potuiſſet. ſed attende quæſo, quæ ſint conſecuta. primum illa furta muliebrium religionum: qui non pluris fecerat Bonam deam, quàm tres ſorores, impunitatem eſt eorum ſententijs aſſecutus, qui, cum Tribunus pleb. pœnas à ſeditioſo ciue per bonos uiros iudicio perſequi uellet, exemplum

præclariſſimum in poſterum uindicandæ ſeditionis de Rep. *ſuſtulerunt: ijdemq́; poſtea non meum monimentum, (non enim illæ manubiæ meæ, ſed operis locatio mea fuerat) monimentum uero ſenatus, hoſtili nomine, & cruentis inuſtum literis eſſe paſſi ſunt. qui me homines que ſaluum eſſe uoluerunt, eſt mihi gratiſſimum: ſed uellem, non ſolum ſalutis meæ, quemadmodum medici, ſed etiam, ut aliptæ, uirium, & coloris rationem habere uoluiſſent. nunc, ut* Apelles Veneris *caput, & ſumma pectoris politiſſima arte perfecit, reliquam partem corporis inchoatam reliquit: ſic quidam homines in capite meo ſolum elaborarunt, reliquum corpus imperfectum, ac rude reliquerunt. in quo ego ſpem feſelli non modo inuidorum, ſed etiam inimicorum meorum: qui de uno acerrimo, & fortiſſimo uiro, meoq; iudicio, omnium magnitudine animi, & conſtantia præſtantiſſimo* Q. Metello L. F. *quondam falſam opinionem acceperunt: quem poſt reditum dictitant fracto animo, & demiſſo fuiſſe. eſt uero probandum, qui & ſumma uoluntate ceſſerit, & egregia animi alacritate abfuerit, neque ſanè redire curarit; eum ob id ipſum fractum fuiſſe animo, in quo cum omnes homines, tum* M. *illum* Scaurum, *ſingularem uirum, conſtania, & grauitate ſuperaſſet: ſed quod de illo acceperant, aut etiam ſuſpicabantur, de me idem cogitabant, abiectiore animo me futurum: cum* Reſp. *maiorem etiam mihi animũ, quàm unquã habuiſſem, daret; quæ iam declaraſſet, ſeſe non potuiſſe me uno ciue carere, cumq́;* Metellum *unius* Tribuni *pl. rogatio, me uniuerſa* Reſp. *duce ſenatu, comitãte* Italia,

promulgantibus omnibus, referente Conſule, *comitijs centuriatis, cunctis ordinibus hominibusq; incumbẽtibus, omnibus denique ſuis uiribus recuperaſſet. neq; uero ego mihi poſtea quidquam aſſumpſi, neque hodie aſſumo; quod quenquam maleuolentiſſimum iure poſſit offendere. tantum enitor, ut neque amicis, neque etiã alienioribus opera, conſilio, labore deſim. hic meæ uitæ curſus offendit eos fortaſſe, qui ſplendorem, & ſpeciem huius uitæ intuentur, ſolicitudinem autem, & laborem perſpicere non poſſunt. illud uero non obſcure queruntur in meis ſententijs; quibus ornem* Cæſarem, *quaſi deſciuerim à priſtina cauſa. ego autem cum illa ſequor; quæ paulo ante propoſui, tum hoc non in poſtremis, de quo cœperam exponere. non offendes eundem bonorum ſenſum* Lentule, *quem reliquiſti: qui cõfirmatus* Cõſulatu *noſtro, nonnunquam poſtea interruptus, & afflictus ante te* Conſulem; *recreatus abs te totus eſt, nunc ab ijs, à quibus tuendus fuerat, derelictus: idq; non ſolum frõte, atq; uultu, quibus ſimulatio facillime ſuſtinetur, ij declarant, qui tũ noſtro illo ſtatu optimates nominabantur, ſed et ſententia ſæpe iam, tabellaq; docuerunt. itaq; tota iam ſapientium ciuium, qualem me & eſſe, & numerari uolo, & ſententia, & uolũtas mutata eſſe debet. id enim iubet idẽ ille* Plato, *quẽ ego auctorem uehementer ſequor:* TANTVM *contendere in* Repu. *quantum probare tuis ciuibus poſſis: uim neque parenti, neq; patriæ afferre oportere. atque hanc quidem ille cauſam ſibi ait non attingendæ* Reip. *fuiſſe, q cum offendiſſet populum* Athenienſem *prope iam deſipientem ſenectute; cumq; eum nec perſua=*

dendo, nec cogendo regi poſſe uidiſſet; cum perſuaderi poſſe diffideret, cogi fas eſſe non arbitraretur. mea ratio fuit alia, quòd neque deſipiente populo, neq; integra re mihi ad conſulendum capeſſerē ne Remp. implicatus tenebar. ſed lætatus tamen ſum, quòd mihi liceret in eadē cauſa & mihi utilia, & cuiuis bono recta defendere. huc acceſſit cōmemoranda quædam, & diuina Cæſaris in me, fratremq; meum liberalitas, qui mihi, quaſcunque res gereret, tuendus eſſet; nunc in tanta felicitate, tantiſq; uictorijs, etiam ſi in nos non is eſſet, qui eſt, tamen ornandus uideretur: ſic enim te exiſtimare uelim: ; cum à uobis meæ ſalutis auctoribus diſceſſerim, neminem eſſe, cuius officijs me tam eſſe deuinctum non ſolum confitear, ſed etiam gaudeam. quod quoniam tibi expoſui; facilia ſunt ea, que à me de Vatinio, & de Craſſo requiris. Mam de Appio quod ſcribis, ſicut de Cæſare, te non reprehendere: gaudeo tibi conſilium probari meum. De Vatinio autem, primum reditus intercesſerat in gratiam per Pompeium ſtatim ut ille Prætor eſt factus: cum quidem ego eius petitionem grauiſſimis in ſenatu ſententijs oppugnaſſem, neq; tam illius lædēdi cauſa, quàm defendendi, atque ornandi Catonis: poſt autem Cæſaris, ut illū defenderem, mira contentio eſt conſecuta. cur autem laudarim, peto à te, ut id à me ne ue in hoc reo, ne ue in alijs requiras; ne tibi ego idem reponam, cum ueneris; tametſi poſſum uel abſenti, recordare enim, quibus laudationem ex ultimis terris miſeris: nec hoc pertimueris: nam à me ipſo laudantur, & laudabuntur ijdem. ſed tamen defendendi Vatinij fuit etiam ille ſtimulus,

de quo in iudicio,cum illum defenderem,dixi me facere quiddã,quod in Eunucho paraſitus ſuaderet militi.

» Vbi nominabit Phædriam : tu Pamphilam
» Continuo . ſi quando illa dicet , Phædriam in-
» Tromittamus comeſatum : tu, Pamphilam
» Cantatum prouocemus . ſi laudabit hæc
» Illius formam: tu huius contra . denique
» Par pro pari referto , quod eam mordeat.

ſic petiui à iudicibus, ut, quoniam quidam nobiles homines , & de me optime meriti nimis amarent inimicum meum,meq; inſpectante ſæpe eum in ſenatu modo ſeuere ſeducerent,modo familiariter,atq; hilare amplexarentur,quoniamq; illi haberent ſuum Publium, darent mihi ipſi aliũ Publiũ,in quo poſſem eorũ animos mediocriter laceſſitus leuiter repungere . neq; ſolum dixi , ſed etiam ſæpe facio Dijs hominibusq; approbantibus . habes de Vatinio : cognoſce de Craſſo . Ego , cum mihi cum illo magna iam gratia eſſet , quòd eius omnes grauiſſimas iniurias , cõmunis concordiæ cauſa,uoluntaria quadam obliuione contriueram : repentinam eius defenſionem Gabinij,quem proximis ſuperioribus diebus acerrime oppugnaſſet , tamen , ſi ſine ulla mea contumelia ſuſcepiſſet, tuliſſem : ſed cum me diſputantem, non laceſſentem laceſſiſſet ; exarſi , non ſolum præſenti credo iracundia , (nam ea tam uehemens fortaſſe non fuiſſet)ſed cum incluſum illud odium multarum eius in me iniuriarum , quod ego effudiſſe me omne arbitrabar, reſiduum tamẽ inſciente me fuiſſe , omne repente apparuit . quo quidem tempore ipſo quidam homines , & ijdem illi , quos ſæpe nutu,

ſignificationeq; appello, cum ſe maximum fructum cepiſſe dicerent ex libertate mea, meq; tum deniq; ſibi eſſe uiſum Reip. qualis fuiſſem, reſtitutum; cumq; eà contentio mihi magnum etiam foris fructum tuliſſet: gaudere ſe dicebant, mihi & illum inimicum, & eos, qui in eadem cauſa eſſent, nunquam amicos futuros. quorum iniqui ſermones cum ad me per homines honeſtiſſimos perferrentur; cumq; Pompeius ita contendiſſet, ut nihil unquam magis, ut cum Craſſo redirem in gratiam; Cæſarq; per literas maxima ſe moleſtia ex illa contentione affectum oſtenderet: habui non temporum ſolũ rationem meorum, ſed ẽt naturæ: Craſſusq;, ut quaſi teſtata populo Ro. eſſet noſtra gratia, penè à meis laribus in prouinciam eſt profectus: nam cũ mihi condixiſſet, cœnauit apud me in mei generi Craſſipedis hortis. quamobrem eius cauſam, quod te ſcribis audiſſe, magna illius cõmendatione ſuſceptam defendi in ſenatu, ſicut mea fides poſtulabat. accepiſti, quibus rebus adductus, quamq; rem, cauſamq; defenderim, quiq; meus in rep. ſit pro mea parte capeſſenda ſtatus. de quo ſic uelim ſtatuas; me hæc eadem ſenſurum fuiſſe, ſi mihi integra omnia, ac libera fuiſſent: nam neque pugnandum arbitrarer contra tantas opes, neq; delendũ, etiam ſi id fieri poſſet, ſummorum ciuium principatũ; neque permanendum in una ſententia, cõuerſis rebus, ac bonorum uoluntatibus immutatis; ſed temporibus aſſentiendum. NVNQVAM enim præſtantibus in Rep. gubernanda uiris laudata eſt in una ſentẽtia perpetua permãſio. ſed ut in nauigãdo tẽpeſtati obſequi artis eſt. etiam ſi portũ tenere nõ queas; cũ uero id poſſis mutata

uelificatione aſſequi, ſtultum eſt eum tenere cum periculo curſum, quem ceperis, potius, quàm eo cõmutato; quò uelis, tamẽ peruenire: ſic, cũ omnibus nobis in administranda Repu. propoſitũ eſſe debeat, id quod à me ſæpiſſime dictum eſt, cum dignitate otium; NON idem ſemper dicere, ſed idem ſemper ſpectare debemus. quã obrem, ut paulo ante poſui, ſi eſſent omnia mihi ſolutiſſima; tamen in rep. non alius eſſem, atq; nunc ſum. cum uero in hunc ſenſum & alliciar beneficijs hominum, & compellar iniurijs; facile patior ea me de rep. ſentire, ac dicere, quæ maxime cum mihi, tum etiam reip. rationibus putem conducere. apertius autem hæc ago, ac ſæpius, quòd & Q. frater meus legatus eſt Cæſaris; & nullum meum minimum dictum, non modo factum, pro Cæſare interceſſit, quod ille non ita illuſtri gratia exceperit, ut ego eum mihi deuictũ putarẽ. itaque eius omni & gratia, quæ ſumma eſt, & opibus, quas intelligis eſſe maximas, ſic fruor, ut meis: nec mihi aliter potuiſſe uideor hominum perditorum de me conſilia frangere, niſi cum præſidijs ijs, quæ ſemper habui, nũc etiam potentium beneuolentiã coniunxiſſem. his ego conſilijs ſi te præſentem habuiſſem; ut opinio mea fert, eſſem uſus eiſdem: noui enim temperantiã, & moderationem naturæ tuæ: noui animum tum mihi amiciſſimum, tum nulla in cæteros maleuolentia ſuffuſum, contráq; cum magnum, & excelſum, tum etiam apertum, & ſimplicem. uidi ego quoſdam in te taleis, qualeis tu eoſdem in me uidere potuiſti. quæ me mouerunt, mouiſſent eadem te profecto. ſed quocunq; tempore mihi poteſtas præſentis tui fuerit, tu eris omnium

moderator conſiliorum meorum. tibi erit eidem, cui ſalus mea fuit, etiam dignitas curæ me quidem certe tuarum actionum, ſententiarum, uoluntatum, rerum deniq; omnium ſocium, comitemq́; habebis: neq; mihi in omni uita res tam erit ulla propoſita, quàm ut quotidie uehementius te de me optime meritum eſſe lætere. Quod rogas, ut mea tibi ſcripta mittam, quæ poſt diſceſſum tuum ſcripſerim: ſunt orationes quædam, quas Menocrito dabo, neque ita multæ, ut pertimeſcas ſcripſi etiam (nam etiam ab orationibus diſiungo me ferè, referoq́; ad manſuetiores muſas, quæ me maxime; ſicut iam à prima adoleſcentia, delectant) ſcripſi igitur Ariſtotelico more, quemadmodum quidem uolui, treis libros in diſputatione, ac dialogo de oratore; quos arbitror Lentulo tuo fore non inutileis: abhorrēt enim à communibus præceptis, & omnem antiquorum & Ariſtotelicam, & Iſocraticam rationem oratoriam complectuntur. ſcripſi etiam uerſibus treis libros de temporibus meis: quos iampridem ad te miſiſſem, ſi eſſe edendos putaſſem: ſunt enim teſtes, & erunt ſempiterni meritorum tuorum erga me, meæq́; in te pietatis. ſed quia uerebar, non eos, qui ſe læſos arbibitrarentur, (etenim id feci parce, & molliter) ſed eos, quos erat infinitum bene de me meritos omneis nominare, non miſi. quos tamen ipſos libros, ſi quem, cui recte committam, inuenero, curabo ad te perferendos. atq; iſtam quidem partē uitæ, cōſuetudiniſq́; noſtræ totam ad te defero. quantum literis, quantum ſtudijs, ueteribus noſtris delectationibus, conſequi poterimus, id omne ad arbitrium tuum, qui hæc ſemper amaſti,

libentiſſime

libentiſſime conferemus. Quæ ad me de tuis rebus domeſticis ſcribis, quæq; mihi cõmendas, ea tantæ mihi curæ ſunt, ut me nolim admoneri, rogari uero ſine magno dolore uix poſſim. Quod de Q. fratris negotio ſcribis, te priore æſtate, quòd morbo impeditus in Ciliciam non tranſieris, conficere non potuiſſe, nunc autem omnia facturum, ut conficias: id ſcito eſſe eiuſmodi, ut frater meus uere exiſtimet, adiuncto iſto fũdo, patrimonium fore ſuum per te conſtitutum. Tu me de tuis rebus omnibus, & de Lentuli tui, noſtriq; ſtudijs, & exercitationibus uelim quamfamiliariſſime certiorem, & quamſæpiſſime facias; exiſtimesq;, neminem cuiquam neque chariorem, neq; iucũdiorem unquam fuiſſe, quàm te mihi; idq;, me, nõ modo ut tu ſentias, ſed ut omnes gẽtes, etiam ut poſteritas omnis intelligat, eſſe facturũ. Appius in ſermonibus antea dictitabat, poſtea dixit etiam in ſenatu palàm, ſeſe, ſi licitum eſſet legem curiatã ferre, ſortiturũ eſſe cum collega prouinciam: ſi curiata lex non eſſet, ſeparaturum cum collega, tibiq; ſucceſſurum: legem curiatam Conſuli ferri opus eſſe, neceſſe non eſſe: ſe, quoniam ex S.C. prouinciam haberet, lege Cornelia imperium habiturum, quoad in Vrbem introijſſet. ego, quid ad te tuorum quiſque neceſſariorum ſcribat, neſcio: uarias eſſe opiniones intelligo. ſunt qui putent non poſſe te decedere, quòd ſine lege curiata tibi ſuccedatur: ſunt etiam qui, ſi decedas, à te relinqui poſſe, qui prouinciæ præſit. mihi non tam de iure certum eſt, (quanquam ne id quidem ualde dubium eſt) quàm illud, ad tuam ſummam amplitudinem, dignitatem, liberalitatem, qua te ſcio li-

bentiſſime ſolere frui,pertinere,te ſine ulla mora prouinciam ſucceſſori concedere; præſertim cum ſine ſuſpicione tuæ cupiditatis non poſſis illius cupiditatem refutare.ego utrunque puto meum eſſe;&, quid ſentiá, oſtendere;&,quod feceris, defendere. Scripta *iam epiſtola ſuperiore,accepi tuas literas de publicanis: quibus æquitatem tuá nó potui non probare.facilitate autem,quod uellem,cóſequi potuiſſes,ne eius ordinis,qué ſemper ornaſti,rem,aut uoluntaté offenderes.equidem nó deſiná tua decreta defendere: ſed noſti conſuetudiné hominú.ſcis,quàm grauiter inimici illi ipſi* Q. Scæ*uolæ fuerint.tibi tamé ſum auctor,ut,quibus rebus poſſis,eum tibi ordiné aut recócilies,aut mitiges,id etſi difficile eſt,tamé mibi uidetur eſſe prudétiæ tuæ.* Vale.

M. T. CICERO S. D. L. VALERIO IVRISCONSVLTO.

C Vr *enim tibi hoc non gratificer,neſcio: præſertim cú his temporibus audacia pro ſapientia liceat uti.* Lentulo *noſtro egi per literas tuo nomine gratias diligenter.ſed tu uelim deſinas iam noſtris literis uti,& nos aliquando reuiſas, & ibi malis eſſe,ubi aliquo numero ſis, quàm iſtic, ubi ſolus ſapere uideare. quáquá qui iſtinc nunc ueniút, partim te ſuperbum eſſe dicunt,quòd nihil reſpondeas,partim contumelioſum, quòd male reſpondeas. ſed iam cupio tecú coràm iocari. quare fac,ut quamprimum uenias, neque in* Apuliam *tuam accedas, ut poſſimus ſaluum te ueniſſe gaudere: nam illò ſi ueneris, tanquam* Vlyſſes *cognoſces tuorum neminem.* Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM, AD CVRIONEM, ET ALIOS, LIBER II.

M. T. CICERO C. CVRIONI S. P. D.

Qvanquam me nomine negligentiæ ſuſpectum tibi eſſe doleo: tamen nõ tam mihi moleſtum fuit, accuſari abs te officiũ meum, quàm iucundũ requiri: præſertim cum, in quo accuſabar, culpa uacarem; in quo autem deſiderare te ſignificabas meas literas; præ te ferres perſpectum mihi quidem ſed tamen dulcem, & optatum amorem tuum. equidem neminem prætermiſi, quem quidem ad te peruenturum putarem, cui literas non dederim: etenim quis eſt tam in ſcribendo impiger, quàm ego? à te uerò bis, ter'ue ad ſummum, & eas perbreueis accepi. quare ſi iniquus es in me iudex: condemnabo eodem ego te crimine. ſin me id facere noles: te mihi æquum præbere debebis. ſed de literis hactenus: non enim uereor, ne non ſcribendo te expleam; præſertim ſi in eo genere ſtudium meum non aſpernabere. Ego te abfuiſſe tãdiu à nobis, & doleo, quòd carui fructu iucundiſſimæ cõſuetudinis tuæ: & lætor, quòd abſens omnia cum maxima dignitate es conſecutus: quodq́; in omnibus tuis rebus meis optatis fortuna reſpõdet, breue eſt, quod me tibi præcipere meus incredibilis in te amor cogit. tanta eſt expectatio uel animi, uel ingenij tui; ut ego te obſecrare, obteſtariq́; non dubitem, ſic ad nos

confirmatus reuertare, ut quam expectationem tui cōcitaſti, hanc ſuſtinere, ac tueri poſſis. & quoniam meam tuorum erga me meritorum memoriam nulla unquã delebit obliuio: te rogo, ut memineris, quãtæcunq; tibi acceſſiones fient & fortunæ, & dignitatis, eas te non potuiſſe conſequi, niſi meis puer olim fideliſſimis, atque amantiſſimis conſilijs paruiſſes. quare hoc animo in nos eſſe debebis, ut ætas noſtra iam ingraueſcens, in amore, atque in adoleſcentia conquieſcat tua. Vale.

M. T. CICERO C. CVRIONI S. P. D.

g *Raui teſte priuatus ſum amoris ſummi erga te mei, patre tuo clariſſimo uiro: qui cũ ſuis laudibus, tum uero te filio ſuperaſſet omniũ fortunam, ſi ei contigiſſet, ut te ante uideret, quàm e uita diſcederet. ſed ſpero noſtrã amicitiam nõ egere teſtibus. tibi patrimoniũ Dij fortunēt. me certe habebis, cui charus æque ſis, & periucũdus, ac fuiſti patri. Vale.*

M. T. CICERO C. CVRIONI S. P. D.

r *Vpæ ſtudium non defuit declarandorũ munerum tuo nomine: ſed nec mihi placuit, nec cuiquam tuorum, quidquã te abſente fieri, quod tibi, cum ueniſſes, non eſſet integrum. meam quidem ſententiam aut ſcribam ad te poſtea pluribus: aut, ne ad eam meditere, imparatum te offendam; coramq; cõtra iſtam tuam rationem, meam dicam: ut aut te in meam ſententiam adducam; aut certe teſtatum apud animum tuum relinquam, quid ſenſerim: ut, ſi quãdo, quod nolim, diſplicere tibi tuum conſilium cœperit,*

poſſis meum recordari. breui tamen ſic habeto, in eum ſtatum temporum tuum reditum incidere, ut ijs bonis, quæ tibi natura, ſtudio, fortuna data ſunt, facilius om=nia, quæ ſunt in Rep. *ampliſſima, conſequi poſſis, quàm muneribus: quorũ neque facultatem quiſquã admira tur; (eſt. n. copiarum, nõ uirtutis) neq; quiſquam eſt, quin ſatietate iam defeſſus ſit. ſed aliter, atque oſten=deram, facio, qui ingrediar ad explicandã rationem ſen tentiæ meæ. quare omnem hanc diſputationem in ad=uentum tuum differo.* Summa *ſcito in expectatione te eſſe, eáq; à te expectari, quæ à ſumma uirtute, ſum=moq; ingenio expectanda ſunt: ad quæ ſi es, ut debes, paratus, quod ita eſſe cõfido; plurimis, maximiſq; mu neribus & nos amicos, & ciues tuos uniuerſos, &* Rem *pu. afficies. illud profecto cognoſces, mihi te neq; cha=riorem, neque iucundiorem eſſe quenquam.* Vale.

M. T. CICERO C. CVRIONI S. P. D.

E *Piſtolarũ genera multa eſſe non ignoras, ſed unum illud certiſſimum, cuius cauſa inuen=ta res ipſa eſt, ut certiores faceremus abſen=tes, ſi quid eſſet, quod eos ſcire, aut noſtra, aut ipſorum intereſſet. huius generis literas à me profecto non ex=pectas: domeſticarum enim rerũ tuarũ habes et ſcri-ptores, & nuncios: in meis autem rebus nihil eſt ſane noui. reliqua ſunt epiſtolarũ genera duo, quæ me ma=gnopere delectant: unum familiare, & iocoſum: alte=rum ſeuerum, & graue. utro me minus deceat uti, non intelligo. iocer'ne tecũ per literas? ciuem mehercu le nõ puto eſſe, qui temporibus his ridere poſſit. an gra=*

uius aliquid ſcribam? quid eſt, quod poſſit grauiter à Cicerone ſcribi ad Curionem, niſi de Rep? atque in hoc genere hæc mea cauſa eſt, ut neque ea, quæ nũc ſentio, uelim ſcribere. quamobrem, quoniam mihi nullum ſcribendi argumentum relictum eſt; utar ea clauſula, qua ſoleo; teq; ad ſtudiũ ſummæ laudis cohortabor: eſt enim tibi grauis aduerſaria conſtituta, & parata, incredibilis quædam expectatio: quam tu una re facillime uinces, ſi hoc ſtatueris, quarum laudum gloriam admiraris, quibus artibus eæ laudes comparantur, in ijs eſſe elaborandum. in hanc ſententiam ſcriberem plura, niſi te tua ſponte ſatis incitatum eſſe confiderẽ. & hoc, quidquid attigi, non feci inflammandi tui cauſa, ſed teſtificandi amoris mei. Vale.

M. T. CICERO C. CVRIONI S. P. D.

HAec negotia quo modo ſe habeãt, ne epiſtola quidẽ narrare audeo. tibi, etſi, ubicũq; es, ut ſcripſi ad te antea, in eadem es naui: tamen, quòd abes, gratulor: uel quia non uides ea, quæ nos: uel quòd excelſo, & illuſtri loco ſita ſit laus tua, in plurimorũ et ſociorũ, et ciuium conſpectu: quæ ad nos nec obſcuro, nec uario ſermone, ſed et clariſſima, et una omniũ uoce perfertur. unũ illud neſcio, gratuler'ne tibi, an timeã, quòd mirabilis eſt expectatio reditus tui: non quo uerear, ne tua uirtus opinioni hominũ nõ reſpondeat: ſed mehercule, ne, cum ueneris, non habeas iam, quod cures: ita ſunt omnia debilitata iam propè, & extincta. ſed hæc ipſa neſcio recte ne ſint literis cõmiſſa.

quare cætera cognoſces ex alijs . tu tamen , ſiue habes aliquam ſpem de Rep. ſiue deſperas; ea para , meditare, cogita , quæ eſſe in eo ciue , ac uiro debent , qui ſit Remp. afflictam, & oppreſſam miſeris temporibus , ac perditis moribus in ueterem libertatem, ac dignitatem uindicaturus. Vale.

M. T. CICERO C. CVRIONI S. P. D.

N*On dum erat auditum, te ad Italiam aduentare, cum Sex. Iulium Milonis mei familiarem cum his ad te literis miſi : ſed tamen, cũ appropinquare tuus aduentus putaretur , et te iam ex Aſia Romam uerſus profectum eſſe conſtaret ; magnitudo rei fecit, ut non uereremur, ne nimis cito mitteremus, cum has ad te quamprimum perferri literas magnopere uellemus. Ego, ſi mea in te eſſent officia ſolum Curio tãta, quãta magis à te ipſo prædicari, quàm à me ponderari ſolent : uerecundius à te , ſi qua magna res mihi petenda eſſet, cõtenderem :* GRAVE *eſt enim homini pudenti , petere aliquid magnum ab eo, de quo ſe bene meritum putet ; ne id, quod petat, exigere magis, ꝗ rogare, et in mercedis potius, quàm beneficij loco numerare uideatur. ſed quia tua in me uel nota omnibus, uel ipſa nouitate meorũ temporum clariſſima, & maxima extiterũt ;* EST'QVE *animi ingenui, cui multum debeas, eidem plurimum uelle debere : non dubitaui id à te per literas petere, quod mihi omnium eſſet maximum , maximeq; neceſſarium : neq; enim ſum ueritus, ne ſuſtinere tua in me uel innumerabilia beneficia non poſſem ; cum præſertim conſiderem , nullam*

eſſe gratiam tantam, quã uel non capere animus meus accipiendo, uel remunerando, cumulandoq́; illuſtrare poſſit. ego omnia mea ſtudia, omnem operam, curam, induſtriam, cogitationem, mentem denique omnem in Milonis Conſulatu *fixi, & locaui: ſtatuiq́; in eo me nõ officij ſolum fructum, ſed etiam pietatis laudem debere quærere. neque uero cuiquam ſalutẽ, ac fortunas ſuas tantæ curæ fuiſſe unquam puto, quantæ mihi ſit honos eius: in quo omnia mea poſita eſſe decreui. huic te unum tanto adiumento eſſe, ſi uolueris, poſſe intelligo, ut nihil ſit præterea nobis requirẽdum. habemus hæc omnia; bonorũ ſtudium conciliatũ ex* Tribunatu, *propter noſtram, ut ſpero te intelligere, cauſam; uulgi, ac multitudinis, propter magnificentiã munerũ, liberalitatemq́; naturæ; iuuentutis, & gratioſorum in ſuffragijs, propter ipſius excellentem in eo genere uel gratiam, uel diligentiam; noſtram ſuffragationem ſi minus potentem, aut probatam tamen, & iuſtam, & debitam, & propterea fortaſſe etiam gratioſam. dux nobis, & auctor opus eſt, & eorum uentorum, quos propoſui, moderator quidam, & quaſi gubernator. qui ſi ex omnibus unus optandus eſſet; quem tecum conferre poſſemus, nõ haberemus quamobrem, ſi me memorem, ſi gratum, ſi bonum uirum uel ex hoc ipſo, quòd tam uehementer de* Milone *laborem, exiſtimare potes; ſi dignum denique tuis beneficijs iudicas: hoc à te peto, ut ſubuenias huic meæ ſolicitudini, ut huic meæ laudi, uel, ut uerius dicam, propè ſaluti tuum ſtudium dices. De ipſo* T. Annio *tantum tibi polliceor, te maioris animi, grauitatis, conſtantiæ, beneuo-*

lentiæ erga te, ſi complecti hominem uolueris, habiturum eſſe neminem. mihi uero tantum decoris, tãtum dignitatis adiunxeris, ut eundem te facile agnoſcam fuiſſe in laude mea, qui fueris in ſalute. ego ni te uidere ſcirem, cum hæc ad te ſcriberem, quantum officij ſuſtinerem, quantopere mihi eſſet in hac petitione Milonis omni non modo contentione, ſed etiam dimicatione elaborandum; plura ſcriberem. nunc tibi omnem rem, atque cauſam, meq́; totum commendò, atq; trado. unum hoc ſic habeto; ſi à te hanc rem impetraro, mè pene plus tibi, quàm ipſi Miloni debiturum: nõ enim mihi tã mea ſalus chara fuit, in qua præcipue ſum ab illo abiutus; quàm pietas erit in referenda gratia iucunda. eam autem tui unius ſtudio me aſſequi poſſe confido. Vale.

M. T. CICERO PROCOS. C. CVRIONI TRIB. PL. S. P. D.

SEra gratulatio reprehendi non ſolet, præſertim ſi nulla negligentia prætermiſſa eſt: lõge enim abſum: audio ſero. ſed & tibi gratulor: &, ut ſempiternæ laudi tibi ſit iſte Tribunatus, exopto: teq́; hortor, ut omnia gubernes, et moderere prudentia tua, ne te auferãt aliorũ conſilia. nemo eſt, qui ſapientius tibi ſuadere poſſit te ipſo. nunquã labere, ſi te audies. nõ ſcribo hoc temere. cui ſcribam, uideo. noui animum, noui conſiliũ tuum. nõ uereor, ne quid timide, ne quid ſtulte facias, ſi ea defendes, quæ ipſe recta eſſe ſenties. quòd in id Reip. tempus non incideris, ſed

ueneris (iudicio enim tuo, non caſu, in ipſum diſcrimen rerum contuliſti Tribunatũ tuum) profecto uides, quáta uis in Rep. temporum ſit, quanta uarietas rerum, quàm incerti exitus, quàm flexibiles hominum uoluntates: quid inſidiarum, quid uanitatis in uita, non dubito quin cogites. ſed, amabo te cura, & cogita, nihil noui, ſed illud idem, quod initio ſcripſi. tecum loquere: te adhibe in conſilium: te audi: tibi obtempera. alteri qui melius dare conſilium poſſit, quàm tu, nó facile inueniri poteſt: tibi uero ipſi certe nemo melius dabit. Dij immortales, cur ego non adſum uel ſpectator laudum tuarum, uel particeps, uel ſocius, uel miniſter conſiliorum? tametſi hoc minime tibi deeſt: ſed tamen effeceret magnitudo, & uis amoris mei, conſilio te ut poſſem iuuare. ſcribam ad te plura alias: paucis enim diebus eram miſſurus domeſticos tabellarios: ut, quoniam ſanè feliciter, & ex mea ſententia Remp. geſſimus, unis literis totius æſtatis res geſtas ad ſenatum perſcriberem. De ſacerdotio tuo quantam curam adhibuerim, quamq; difficili in re, atque cauſa, cognoſces ex ijs literis, quas Thraſoni liberto tuo dedi. Te mi Curio pro tua incredibili in me beneuolentia, meaq; ité in te ſingulari, rogo, atq; oro, ne patiare mihi quidquam ad hanc prouincialem moleſtiam temporis prorogari. præſens tecũ egi, cum te Tribunũ pl. iſto anno fore non putarem. itemq; petiui ſæpius per literas, ſed tum quaſi à ſenatore nobiliſſimo, & adoleſcente gratioſiſſimo, nunc à Tribuno pl. & à Curione Trib. non ut decernatur aliquid noui, quod ſolet eſſe difficilius; ſed ut ne quid noui decernatur; et ut S. C. et leges de-

fendas; eaq; mihi conditio maneat, qua profectus ſum. hoc te uehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

M. T. C. PROCOS. M. CELIO S. P. D.

Q Vid? tu me hoc tibi mandaſſe exiſtimas, ut mihi gladiatorum cõpoſitiones, ut uadimonia dilata, & Chreſti compilationẽ mitteres, & ea, quæ nobis, cũ Romæ ſumus, narrare nemo audeat? uide, quantum tibi meo iudicio tribuam: (nec mehercule iniuria: πολιτικώτερον enim te adhuc neminem cognoui) ne illa quidem curo mihi ſcribas, quæ maximis in rebus Reip. geruntur quotidie; niſi quid ad me ipſum pertinebit. ſcribent alij: multi nunciabunt: perferet multa etiam ipſe rumor. quare ego nec præterita, nec præſentia abs te, ſed, ut ab homine longe in poſterũ proſpiciente, futura expecto: ut, ex tuis literis cum formã Reip. uiderim, quale ædificium futurum ſit ſcire poſſim. neque tamẽ adhuc habeo, quod te accuſem: neque enim fuit, quod tu plus prouidere poſſes, quã quiuis noſtrum, in primiſq; ego, qui cum Pompeio complures dies nullis in alijs, niſi de Rep. ſermonibus uerſatus ſum: quæ nec poſſunt ſcribi, nec ſcribenda ſunt. tantum habeto, ciuem egregium eſſe Pompeium, et ad omnia, quæ prouidenda ſunt in Rep. & animo, & conſilio paratum. quare da te homini, complectetur, mihi crede. iam ijdem illi & boni, & mali ciues uidentur, qui nobis uideri ſolent. Ego, cum Athenis decem ipſos dies fuiſſem, multumq; mecum Gallus noſter Caninius: proficiſcebar inde pridie Non. Quint. cum hoc

ad te literarum dedi. tibi cum omnia mea commendatiſſima eſſe cupio, tum nihil magis, quàm ne tempus nobis prouinciæ prorogetur. in eo mihi ſunt omnia. quid, quando, & quo modo, & per quos agendum ſit, tu optime conſtitues. Vale.

M. T. C. PROCOS. M. CELIO RVFO AEDILI CVR. DES. S. P. D.

PLurimum tibi, ut debeo, gratulor, lætorq; cũ præſenti, tum etiam ſperata tua dignitate, ſerius, non negligentia mea, ſed ignoratione rerum omniũ: in ijs enim ſum locis, quò & propter longinquitatem, & propter latrocinia tardiſſime omnia perferuntur. & cum gratulor: tum uero, quibus uerbis tibi gratias agam, non reperio, quòd ita factus ſis, ut dederis nobis, quemadmodũ ſcripſeras ad me, quẽ ſemper ridere poſſemus. itaque cum primũ audiui, ego ille ipſe factus ſum, (ſcis quem dicã) egiq; omneis illos adoleſcenteis, quos ille iactitabat. difficile eſt loqui. Te autem contemplans abſentem, et quaſi tecum coràm loquerer, Non *ædepol quantã egeris rem, neque quantũ facinus feceris. quod quia præter opinionem mihi acciderat, referebã me ad illud:* Incredibile *hoc factu obijcitur. repente uero inceſſi omnibus lætitijs. in quo cũ obiurgarer, quòd nimio gaudio penè deſiperem, ita me defendebã:* Ego *uoluptatẽ animi nimiã. quid quæris? dum illũ rideo, penè ſum factus ille. ſed hæc pluribus, multaq; alia et de te, & ad te, cũ primum ero aliquid, otij nactus.* Te *uero mi* Rufe *diligo, quẽ mihi fortu-*

na dedit amplificatorem dignitatis meæ, ultorem non modo inimicorum, ſed etiam inuidorum meorum; ut eos partim ſcelerum ſuorum, partim etiam ineptiarũ pœniteret. Vale.

M. T. CICERO IMP. M. CELIO RVFO AEDILI CVR. DES. S. P. D.

T V uide, quã ad me literæ nõ perferantur: nõ enim adduci poſſum, ut abs te, poſteaquam Aedilis factus es nullas putem datas; præſertim cum eſſet tãta res, tantæ gratulationes: de te, quia, quod ſperabam: de illo, (balbus enim ſum) quod non putaram. atqui ſic habeto, nullam me epiſtolam acceſpiſſe tuam poſt comitia iſta præclara, quæ me lætitia extulerunt. ex quo uereor, ne idem eueniat in meas literas. equidem nunquam domũ miſi unam epiſtolam, qui in eſſet ad te altera: nec mihi eſt te iucundius quidquam, nec charius. ſed balbi non ſumus. ad rem redeamus. Vt optaſti, ita eſt: uelles enim, ais, tantũ modo ut haberem negotij, quod eſſet ad laureolam ſatis. Parthos times, quia diffidis copijs noſtris. ergo ita accidit. nã Parthico bello nũciato, locorũ quibuſdam anguſtijs, et natura montiũ fretus, ad Amanũ exercitũ adduxi, ſatis probe ornatum auxilijs, et quadã auctoritate apud eos, qui me nõ norant, nominis noſtri: multum eſt enim in his locis; Hiccine eſt ille, qui Vrbẽ? quem ſenatus? noſti cætera. cũ ueniſſem ad Amanum, qui mons mihi cũ Bibulo communis eſt, diuiſus aquarum diuortijs: Caſſius noſter, quod mihi magnæ uoluptati fuit, feliciter ab

Antiochia hoſtem reiecerat. Bibulus prouinciam acceperat. interea cum meis copijs omnibus uexaui Amanienſeis hoſteis ſempiternos. multi occiſi,capti: reliqui diſſipati. caſtella munita,improuiſo aduentu capta,& incenſa. ita uictoria iuſta Imperator appellatus apud Iſſum: quo in loco ſæpe,ut ex te audiui,Clitarchus tibi narrauit,Darium ab Alexandro eſſe ſuperatum.abduxi exercitum ad infeſtiſſimam Ciliciæ partem.ibi quintum & uigeſimum iam diem aggeribus, uineis, turribus oppugnabam oppidum munitiſſimũ Pindeniſſum, tantis opibus,tantoq; negotio,ut mihi ad ſummam gloriam nihil deſit,niſi nomen oppidi. quod ſi,ut ſpero,cepero:tum uero literas publice mittam.hæc ad te in præſenti ſcripſi,ut ſperes te aſſequi id, quod optaſſes. ſed, ut redeam ad Parthos: hæc æſtas habuit hunc exitum ſatis felicem. ea, quæ ſequitur,magno eſt in timore. quare mi Rufe uigila, primum ut mihi ſuccedatur: ſin id erit,ut ſcribis,&,ut ego arbitror, ſpiſſius; illud, quod facile eſt,ne quid mihi temporis prorogetur. De Rep.ex tuis literis,ut antea tibi ſcripſi,cũ præſentia, tũ ẽt futura magis expecto.quare,ut ad me omnia quam diligentiſſime perſcribas,te uehementer rogo. Vale.

M. T. C. IMP. CELIO AEDILI CVR. S. P. D.

PVtares ne unquam accidere poſſe, ut mihi uerba deeſſent,neq; ſolum iſta ueſtra oratoria, ſed hæc etiam leuia noſtratia? deſunt autem propter hanc cauſam,quòd mirifice ſum ſolicitus, quidnam de pro=

uincijs decernatur. mirum me deſiderium tenet Vrbis, *incredibile meorum, atq; in primis tui, ſatietas autem prouinciæ, uel quia uidemur eam famam conſecuti, ut non tam acceſſio quærenda, quàm fortuna metuenda ſit: uel quia totum negotium non eſt dignum uiribus noſtris, qui maiora in* Rep. *onera ſuſtinere & poſſimus, & ſoleamus: uel quia belli magni timor impendet: quod uidemur effugere, ſi ad conſtitutam diem decedemus.* De *pantheris per eos, qui uenari ſolent, agitur mandato meo diligenter: ſed mira paucitas eſt: & eas, quæ ſunt, ualde aiunt queri, quòd nihil cuiquã inſidiarũ in mea prouincia, niſi ſibi, fiat. itaq; conſtituiſſe dicuntur in* Cariam *ex noſtra prouincia decedere. ſed tamen ſedulo fit, & in primis à* Patiſco. *quidquid erit, tibi erit: ſed quid planè eſſet, neſciebamus.* Mihi *mehercule magnæ curæ eſt* Aedilitas *tua. ipſa dies me ad monebat: ſcripſi enim hæc ipſis* Megalenſibus. *tu uelim ad me de omni* Reip. *ſtatu quãdiligẽtiſſime perſcribas: ea enim certiſſima putabo, quæ ex te cognouero.* Vale.

M. T. CICERO IMP. M. CELIO RVFO AEDILI CVR. DES. S. P. D.

Olicitus equidem erã de rebus urbanis: ita tumultuoſæ cõciones, ita moleſtæ quinquatrus afferebãtur: nam citeriora nõdum audiebamus. ſed tamẽ nihil me magis ſolicitabat, quàm in his moleſtijs nõ me, ſi qua ridenda eſſent, ridere tecũ: ſunt enim multa: ſed ea non audeo ſcribere: illud moleſte fero, nihil me adhuc his de rebus habere tuarum lite

tatem depoſuimus, ſenſi: nam & honorificus in me Conſul fuit, & ſuauis amicus, & ſtudioſus ſtudiorum etiam meorum. mea uero officia ei non defuiſſe, tute es teſtis: quoniam κωμικὸς μάρτυς, *ut opinor, accidit* Phania. *& mehercule etiam pluris eum feci, quòd te amari ab eo ſenſi. iam me* Pompeij *totum eſſe ſcis:* Brutum *à me amari intelligis. quid eſt cauſæ, cur mihi non ſit in optatis, complecti hominem florentem ætate, opibus, honoribus, ingenio, liberis, propinquis, affinibus, amicis? collegam meum præſertim, & in ipſa collegij laude, & ſcientia ſtudioſum mei? hæc eo pluribus ſcripſi, quòd mihi ſignificabant tuæ literæ ſubdubitare, qua eſſem erga illum uoluntate. credo te audiſſe aliquid: falſum eſt, mihi crede, ſi quid audiſti. genus inſtitutorum, & rationum mearum diſſimilitudinem nonnullam habet cum illius adminiſtratione prouinciæ. ex eo quidam ſuſpicati fortaſſe ſunt, animorum contentione, non opinionum diſenſione, me ab eo diſcrepare. nihil autem feci unquam, neque dixi, quod contra illius exiſtimationem eſſe uellem. poſt hoc negotium autem, & temeritatem noſtri* Dolabellæ, *deprecatorem me pro illius periculo præbeo.* Erat *in eadem epiſtola ueternus ciuitatis. gaudebam ſanè, & congelaſſe noſtrum amicum lætabar otio.* Extrema *pagella pupugit me tuo chirographo. quid ais?* Cæſarem *nunc defendit* Curio? *quis hoc putaret præter me? nam, ita uiuam, putaui.* Dij *immortales, quàm ego riſum noſtrum deſidero.* Mihi *erat in animo, quoniam iuriſdictionem confeceram; ciuitates locupletaram; publicanis etiam ſuperioris luſtri reliqua ſine ſociorum ul-*

la querela conſeruaram; priuatis, ſummis, infimis fueram iucundus; proficiſci in Ciliciam Nonis Maij, & , cum primum æſtiua attigiſſem, militaremq; rem collocaſſem, decedere ex S. C. Cupio te Aedilem uidere: miroq; deſiderio me Vrbs afficit, & omnes mei, tuq; in primis. Vale.

M. T. CICERO IMP. M. CELIO AEDILI CVR. S. P. D.

M *Arco Fabio, uiro optimo, & homine doctiſſimo, familiariſſime utor: mirificeq; eum diligo, cũ propter ſummum eius ingenium, ſummamq; doctrinam, tum propter ſingularem modeſtiã. eius negotium ſic uelim ſuſcipias, ut ſi eſſet res mea. noui ego uos magnos patronos. hominem occidat oportet, qui ueſtra opera uti uelit. ſed in hoc homine nullam accipio excuſationem. omnia relinques, ſi me amabis, cũ tua opera Fabius uti uolet. Ego res Romanas uehementer expecto, & deſidero: in primiſq;, quid agas, ſcire cupio: nam iandiu propter hiemis magnitudinem nihil noui ad nos afferebatur. Vale.*

M. T. CICERO IMP. M. CELIO AEDILI CVR. S. P. D.

N *On potuit accuratius agi, neq; prudẽtius, quã actũ eſt à te cũ Curione de ſupplicatione. & mehercule cõfecta res eſt ex mea ſentẽtia; cũ celeritate, tum quòd is, qui erat iratus, cõpetitor tuus, et*

idem meus, aſſenſus eſt ei, qui ornauit res noſtras diuinis laudibus. quare ſcito me ſperare ea, quæ ſequuntur ad quæ tu te para. Dolabellam à te gaudeo primũ laudari, deinde etiam amari. nã ea, quæ ſperas Tulliæ meæ prudentia temperari poſſe, ſcio, cui epiſtolæ tuæ reſpondeant. quid, ſi meam legas, quam ego tum ex tuis literis miſi ad Appium? ſed quid agas? ſic uiuitur. quod actum eſt, Dij approbent. ſpero fore iucundum generũ nobis. multum in eo tua nos humanitas adiuuabit. Reſp. me ualde ſolicitat. faueo Curioni. Cæſarem honeſtũ eſſe cupio. pro Pompeio emori poſſum. ſed tamen ipſa Rep. nihil mihi eſt charius. in qua tu uõ ualde te iactas: diſtrictus enim mihi uideris eſſe, quòd & bonus ciuis, & bonus amicus es. Ego de prouincia decedens, Quæſ. Celiũ præpoſui prouinciæ. puerũ, inquis? at Quæſtorem, at nobilem adoleſcentem, at omniũ ferè exemplo. neque erat ſuperiore honore uſus, quem præficerẽ. Põtinus multo ante diſceſſerat. à Q. fratre impetrari non poterat: quẽ tamen ſi reliquiſſem, dicerẽt iniqui, non me planè poſt annum, ut ſenatus uoluiſſet, ex prouincia deceſſiſſe, quoniam alterum me reliquiſſem. fortaſſe & illud adderent, ſenatum eos uoluiſſe prouincijs præeſſe, qui antea non præfuiſſent, fratrem meum triennium Aſiæ præfuiſſe. denique nũc ſolicitus nõ ſum: ſi fratrem reliquiſſem, omnia timerem. poſtremo non tã mea ſponte, quàm potentiſſimorũ uirorum exemplo: qui omneis Caſſios, Antonioſq; cõplexi ſunt. hominem adoleſcentem non tã allicere uolui, quã alienare nolui. hoc tu meum conſilium laudes neceſſe eſt: mutari enim non poteſt. De Ocella parũ plane ad me

ſcripſeras, & in actis non erat. Tuæ res geſtæ ita notæ ſunt, ut trans montem Taurum etiam de Matrinio ſit auditum. Ego, niſi quid me Eteſiæ morabuntur, celeriter, ut ſpero, uos uidebo. Vale.

M. T. CICERO IMP. M. CELIO AEDILI CVR. S. P. D.

m Agno dolore me affeciſſent tuæ literæ, niſi iā & ratio ipſa depuliſſet omnes moleſtias, & diuturna deſperatione rerū obduruiſſet animus ad dolorem nouum. ſed tamen quare acciderit, ut ex meis ſuperioribus literis id ſuſpicarere, quod ſcribis, neſcio: quid enim fuit in illis præter querelam temporum, quæ non animum meum magis ſolicitum haberent, quàm tuum? nam non eam cognoui aciem ingenij tui; quod ipſe uideam, te id ut non putem uidere. illud miror, adduci potuiſſe te, qui me penitus noſſe deberes, ut me exiſtimares aut tam improuidū, qui ab excitata fortuna ad inclinatā, & propè iacentē deſciſſerē, aut tam inconſtantem, ut collectam gratiam florentiſſimi hominis effunderē, à meq; ipſe deficerem, &, quod initio, ſemperq; fugi, ciuili bello intereſſem. quod eſt igitur meum triſte conſilium? ut diſcederem fortaſſe in aliquas ſolitudines: noſti enim non modò ſtomachi mei, cuius tu ſimilem quondam habebas, ſed etiam oculorum in hominum inſolentium indignitate faſtidium. accedit etiam moleſta hæc pompa lictorum meorum, nomenq; imperij, quo appellor. eo ſi onere carerē, quàm uis paruis Italiæ latebris contentus eſſem. ſed incurrit

hæc noſtra laurus non ſolum in oculos, ſed iam etiam in uoculas maleuolorum. quod cum ita eſſet, nihil tamen unquam de profectione, niſi uobis approbantibus, cogitaui. ſed mea prædiola tibi nota ſunt. in his mihi neceſſe eſt eſſe, ne amicis moleſtus ſim. quòd autem in maritimis facillime ſum, moueo nonnullis ſuſpicionem, uelle me nauigare. quod tamen fortaſſe non nollem, ſi poſſem ad otium: nam ad bellum quidem qui conuenit? præſertim contra eum, cui ſpero me ſatisfeciſſe; ab eo, cui tamen ſatisfieri nullo modo poteſt. deinde ſententiam meam tu facillime perſpicere potuiſti iam ab illo tempore, cum in Cumanum mihi obuiam ueniſti: non enim te cælaui. ſed non ne tum prouidiſti, quàm abhorrerem ab urbe relinquenda? quod cum audiſſem: nõ ne tibi affirmaui, quiduis me potius perpeſſurum, quàm ex Italia ad bellum ciuile exiturum? quid ergo accidit, cur conſilium mutarem? non ne omnia potius, ut in ſententia permanerem? credas hoc mihi uelim; quod puto te exiſtimare, ex his miſerijs nihil aliud me quærere, niſi ut homines aliquando intelligant, me nihil maluiſſe, quàm pacem; ea deſperata, nihil tam fuiſſe, quàm arma ciuilia. huius me conſtantiæ puto fore ut nunquam pœniteat. etenim memini in hoc genere gloriari ſolitum eſſe familiarem noſtrum Q. Hortenſium, quòd nunquã bello ciuili interfuiſſet. hoc noſtra laus erit illuſtrior, ꝙ illi tribuebatur ignauiæ, de nobis id exiſtimari poſſe non arbitror. nec me iſta terrent, quæ mihi à te ad timorẽ fidiſſime, atque amantiſſime proponuntur: nulla eſt enim acerbitas, quæ non omnibus hac orbis terrarum perturba-

*tione impendere uideatur. quam quidem ego à Rep.
meis priuatis, & domeſticis incommodis libentiſſime
uel iſtis ipſis, quæ tu me mones ut caueam, redemiſſem.
Filio meo, quē tibi charū eſſe gaudeo, ſi erit ulla Reſp.
ſatis amplum patrimonium relinquam memoriam no
minis mei: ſin autem nulla erit, nihil accidet ei ſepara
tim à reliquis ciuibus. nam quod rogas, ut reſpiciam
generum meum, adoleſcentem optimum, mihiq; chariſ
ſimum: an dubitas, cum ſcias quanti cum illum, tum
uero Tulliam meam faciā, quin ea me cura uehemen=
tiſſime ſolicitet? et eo magis, quòd in communibus mi
ſerijs hac tantum oblectabar ſpecula, Dolabellam meū,
uel potius noſtrum fore ab ijs moleſtijs, quas liberalitatē
ſua contraxerat, liberum. uelim quæras, quos ille dies
ſuſtinuerit, in urbe dum fuit, quàm acerbos ſibi, quàm
mihi ipſi ſocero non honeſtos. itaque neque ego hunc
Hiſpanienſem caſum expecto, de quo mihi explotatum
eſt, ita eſſe, ut tu ſcribis: nec quidquam aſtute cogito. ſi
quando erit ciuitas: erit profecto nobis locus. ſin au
tem nō erit: in eaſdem ſolitudines tu ipſe, ut arbitror,
uenies, in quibus nos conſediſſe audies. ſed ego for=
taſſe uaticinor, & hæc omnia meliores habebunt exi=
tus: recordor enim deſperationes eorum, qui ſenes erāt
adoleſcente me. eos ego fortaſſe nunc imitor, & utor
ætatis uitio. uelim, ita ſit: ſed tamen togam prætextā
texi Oppio, puto te audiſſe. nā Curtius noſter dibaphū
cogitat: ſed eum infector moratur. hæc aſperſi, ut ſci=
res, me tamen in ſtomacho ſolere ridere. De Dolabella
quod ſcripſi, ſuadeo uideas, tanquam ſi res tua agatur.
Extremū illud erit: nos nihil turbulenter, nihil te=*

mere faciemus. te tamen oramus, quibuſcunq; erimus in terris, ut nos, liberoſq; noſtros ita tueare, ut amicitia noſtra, & tua fides poſtulabit. Vale.

M. T. CICERO IMP. CANINIO SALLVSTIO PROQVAES. S. P. D.

Literas à te mihi ſtator tuus reddidit Tarſi ad XVI. Cal. Sext. his ego ordine, ut uideris uelle, reſpondebo. De ſucceſſore meo nihil audiui : nec quenquã fore arbitror. quin ad diem decedam, nulla cauſa eſt, præſertim ſublato metu Parthico. commoraturũ me nuſquam ſanè arbitror. Rhodum Ciceronum cauſa puerorum acceſſurũ puto. neque id tamen certũ eſt. ad Vrbẽ uelim quãprimũ uenire : ſed tamen iter meum Reip. & rerum urbanarũ ratio gubernabit. ſucceſſor tuus nõ poteſt ita maturare ullo modo, ut tu me in Aſia poſſis conuenire. De rationibus referendis, non erat incommodum te nullam referre : quam tibi ſcribis à Bibulo fieri poteſtatẽ. ſed id uix mihi uideris per legem Iuliã facere poſſe : quam Bibulus certa quadam ratione non ſeruat, tibi magnopere ſeruandã cenſeo. Quod ſcribis, Apamea præſidium deduci non oportuiſſe : uidebã idem cæteros exiſtimare: moleſteq; ferebam, de ea re minus commodos ſermones maleuolorum fuiſſe. Parthi tranſierint, nec ne, præter te uideo dubitare neminem : itaque omnia præſidia, quæ magna, & firma parauerã, cõmotus hominũ nõ dubio ſermone dimiſi. Rationes mei Quæſtoris nec uerũ fuit me tibi mittere; nec tũ erant cõfectæ. eas nos Apameæ

deponere cogitabamus. De præda mea præter Quæſtores urb. ideſt populum R. teruncium nec attigit, nec tacturus eſt quiſquam. Laodiceæ me prædes accepturum arbitror omnis pecuniæ publicæ, ut & mihi, & populo cautum ſit ſine uecturæ periculo. Quod ſcribis ad me de drachmis CCCIↃↃↃ: nihil eſt, quod in iſto genere cuiquam poſſim commodare: omnis enim pecunia ita tractatur, ut præda à præfectis; quæ autem mihi attributa eſt, à Quæſtore curetur. Quod quæris, quid exiſtimem de legionibus, quæ decretæ ſunt in Syriam: antea dubitabam, uenturæ ne eſſent: nunc mihi non eſt dubium, quin, ſi antea auditũ erit, ocium eſſe in Syria, uẽturæ non ſint. Marium quidem ſucceſſorem tarde uideo eſſe uenturum, propterea quòd ſenatus ita decreuit, ut cum legionibus iret. uni epiſtolæ reſpondi. uenio ad alteram. Petis à me, ut Bibulo te quam diligentiſſime commendem. in quo mihi uoluntas non deeſt: ſed locus uidetur eſſe tecum expoſtulãdi: ſolus enim tu ex omnibus, qui cum Bibulo ſunt, certiorem me nunquã feciſti, quàm ualde Bibuli uolũtas à me ſine cauſa abhorreret: permulti enim ad me detulerunt: cum magnus Antiochiæ metus eſſet, & magna ſpes in me, atq; in exercitu meo, ſolitum dicere, quiduis ſe perpeti malle, quàm uideri eguiſſe auxilio meo. quod ego officio quæſtorio te adductum reticere de Prætore tuo nõ moleſte ferebam: quanquam, quemadmodum tractarere, audiebam. ille autem, cum ad Thermum de Parthico bello ſcriberet, ad me literam nunquam miſit, ad quẽ intelligebat eius belli periculum pertinere. tantum de Auguratu filij ſui ſcripſit ad me. in quo ego miſericor-

dia commotus,et quòd ſemper amiciſſimus Bibulo fui, dedi operam, ut ei quã humaniſſime ſcriberem . ille ſi omnibus eſt maleuolus,quod nunquã exiſtimaui : mi= nus offendor in me . ſin à me eſt alienior : nihil tibi li= teræ meæ proderunt . Nam ad ſenatũ quas Bibulus li= teras miſit,in ijs,quod mihi cum illo erat commune, ſi= bi ſoli attribuit. ſe ait curaſſe,ut cum quæſtu populi pe cunia permutaretur.quod autem meũ erat proprium , ut alarijs tranſpadanis uti negarem ; id etiam populo ſe remiſiſſe ſcribit . quod uero illius erat ſolius,id mecũ communicat.equitibus auxiliarijs,inquit,cum amplius frumenti poſtularemus . illud uero puſilli animi,et ip= ſa maleuolentia ieiuni,atq; inanis,quòd Ariobarzanẽ, quem ſenatus per me Regem appellauit,mihiq; cõmen dauit, iſte in literis non Regem , ſed Regis Ariobarza= nis filium appellat . hoc animo qui ſunt , deteriores fi= unt rogati . ſed tibi morem geſſi . literas ad eum ſcri= pſi . quas cum acceperis,facies quod uoles.   Vale.

M. T. CICERO IMP. Q. THERMO PROPRAET. S. P. D.

OFficium meũ erga Rhodonem,cæteraq; mea ſtudia,quæ tibi,ac tuis præſtiti, tibi homini gratiſſimo grata eſſe uehementer graudeo: mihiq; ſcito in dies maiori curæ eſſe dignitatem tuam: quæ quidẽ à te ipſo integritate,et clemẽtia tua ſic am= plificata eſt,ut nihil addi poſſe uideatur. ſed mihi ma= gis,magiſq; quotidie de rationibus tuis cogitãti placet il lud meũ cõſiliũ,ꝙ initio Ariſtoni noſtro,ut ad me uenit,

oſtendi; graues te ſuſcepturum inimicitias, ſi adoleſcens potens, & nobilis à te ignominia affectus eſſet. & hercle ſine dubio erit ignominia: habes enim neminem honoris gradu ſuperiorem. ille autem, ut omittam nobilitatem, hoc ipſo uincit uiros optimos, hominesq; innocentiſſimos legatos tuos, quòd & Quæſtor eſt, & Quæſtor tuus. nocere tibi iratum neminem poſſe perſpicio: ſed tamen treis fratres ſummo loco natos, promptos, non indeſertos, te nolo habere iratos, præſertim iure, quos uideo deinceps Tribunos pl. per triennium fore. tempora autem Reip. qualia futura ſint, quis ſcit? mihi quidem turbulenta uidentur fore. cur ego te uelim incidere in terrores tribunitios? præſertim cum ſine cuiuſquam reprehenſione legatis Quæſtorem poſſis anteferre. qui ſi dignum ſe maioribus ſuis præbuerit, ut ſpero, & opto; tua laus ex aliqua parte fuerit. ſin quid offenderit; ſibi totum, nihil tibi offenderit. quæ mihi ueniebant in mentem, quæ ad te pertinere arbitrabar; quòd in Ciliciam proficiſcebar, exiſtimaui me ad te oportere ſcribere. tu quod egeris, id uelim Dij approbent. ſed, ſi me audies, uitabis inimicitias, et poſteritatis otio conſules. Vale.

M. T. CICERO IMP. C. CELIO L. F. QVAES. DES. S. P. D.

CVm optatiſſimũ nũcium accepiſſem, te mihi Quæſtorẽ obtigiſſe, eõ iucũdiorẽ mihi eã ſortẽ ſperabã fore, quo diutius in prouincia mecũ fuiſſes: magni enim uidebatur intereſſe, ad eã neceſ-

*ſitudinem, quam nobis ſors tribuiſſet, conſuetudinem
quoque accedere. poſtea, cum mihi nihil neque à te ip=
ſo, neque ab ullo alio de aduẽtu tuo ſcriberetur: uer=
bar, ne id ita caderet, quod etiam nunc uereor, ne ante,
quàm tu in prouinciam ueniſſes, ego de prouincia de=
cederem. accepi autem à te miſſas literas in Cilicia,
cum eſſem in caſtris, ad X. Cal. Quint. ſcriptas huma
niſſime: quibus facile & officium, & ingenium tuũ
perſpici poſſit: ſed neque unde, neque quo die datæ
eſſent, aut quo tempore te expectãrem, ſignificabant:
nec is, qui attulerat, à te acceperat, ut ex eo ſci-
rem, quo ex loco, aut quo tempore eſſent datæ. quæ
cum eſſent incerta, exiſtimaui tamen eſſe faciundum,
ut ad te ſtatores meos, et lictores cum literis mitterem:
quas ſi ſatis opportuno tempore accepiſti, gratiſſimum
mihi feceris, ſi ad me in Ciliciam quamprimum uene=
ris. nãm quod ad me Curius conſobrinus tuus, mihi,
ut ſcis, maxime neceſſarius, quod item C. Virginius
propinquus tuus, familiariſſimus noſter ad te accura=
tiſſime ſcripſit: ualet id quidem apud me multum, ſi=
cuti debet hominum amiciſſimorum diligens commen
datio: ſed tuæ literæ, de tua præſertim dignitate, &
de noſtra coniunctione, maximi ſunt apud me ponde=
ris. mihi Quæſtor optãtior obtingere nemo potùit:
quamobrem quæcunque à me ornamenta in te profici
ſcentur; ut omnes intelligant, à me habitam eſſe ra=
tionem tuæ, maiorumq́; tuorum dignitatis. ſed id iam
facilius conſequar, ſi ad me in Ciliciam ueneris. quod
ego & mei, & reip. & maxime tua intereſſe arbi=
tror.*

Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD APPIVM LIBER III.

M. T. CICERO APPIO PVLCHRO IMP. S. P. D.

SI ipſa Reſp̃. tibi narrare poſſet, quo modo ſeſe hãberet: non facilius ex ea cognoſcere poſſes, quàm ex liberto tuo Phania: ita eſt homo non modo prudens, uerum etiam, quod uidi, curioſus. quapropter ille tibi omnia explanabit: id enim mihi et ad breuitatem eſt aptius, & ad reliquas res prouidentius. De mea autem beneuolentia erga te etſi potes ex eodem Phania cognoſcere, tamen uidentur etiã aliquæ meæ partes: ſic enim tibi perſuade, chariſſimũ te mihi eſſe cũ propter multas ſuauitates ingenij, officij, humanitatis tuæ; tum quòd ex literis tuis, et ex multorum ſermonibus intelligo, omnia, quæ à me profecta ſunt in te, tibi accidiſſe gratiſſima. quod cum ita ſit, perficiam profecto, ut longi temporis uſurã, qua caruimus intermiſſa noſtra conſuetudine, & gratia, crebritate, et magnitudine officiorum meorum ſarciam. idq; me, quoniã tu ita uis, puto non inuita Minerua eſſe facturũ, quã quidem ego ſi forte de tuis ſumpſero, non ſolum Pallada, ſed etiam Appiada nominabo. Cilix libertus tuus antea mihi minus fuit notus: ſed ut mihi reddidit à te literas plenas et amoris, & officij, mirifice ipſe ſuo ſermone ſubſecutus eſt humanitatem literarum tua=

rum.iucunda mihi eius oratio fuit,cum de animo tuo, cum de ſermonibus,quos de me haberes, quotidie mihi narraret. quid quæris? biduo factus eſt mihi familiaris,ita tamen, ut Phaniam ualde ſim deſideraturus. quem cum Romam remittes,quod,ut putabamus, celeriter eras facturus: omnibus ei de rebus,quas agi,quas curari à me uoles, mandata des uelim. L. Valerium iuriſconſultum ualde tibi commendo, ſed ita etiam, ſi non eſt iuriſcóſultus:melius enim ei cauere uolo,quàm ipſe alijs ſolet. ualde hominem diligo. eſt ex meis domeſticis,atque intimis familiaribus. omnino tibi agit gratias: ſed idem ſcribit,meas literas maximum apud te pondus habituras. id eum ne fallat, te etiam atque etiam rogo. Vale.

M. T. C. PROCOS. APPIO PVLCHRO IMP. S. P. D.

Cum & contra uoluntatem meam,& præter opinionem accidiſſet,ut mihi cum imperio in prouinciam proficiſci neceſſe eſſet: in multis & uarijs moleſtijs,cogitationibusq; meis hæc una cóſolatio occurrebat,quòd neq; tibi amicior,quàm ego ſum, quiſquam poſſet ſuccedere;neq; ego ab ullo prouinciā accipere, qui mallet eam mihi quāmaxime aptam,explicatamq; tradere. quòd ſi tu quoque eandem de mea uoluntate erga te ſpem habes: ea te profectò nunquā fallet. à te maximopere pro noſtra ſumma coniunctione, tuáq; ſingulari humanitate etiam atque etiam peto,et quæſo,ut,quibuſcúnque rebus potes,(potes autem

plurimis) proſpicias, & conſulas rationibus meis. uides ex S.C. prouinciam eſſe habendam. ſi eam, quoad eius facere potueris, quam expeditiſſimam mihi tradideris: facilior erit mihi quaſi decurſus mei temporis. quid in eo genere efficere poſſis, tui conſilij eſt. ego te, quod tibi ueniet in mentem mea intereſſe, ualde rogo. pluribus uerbis ad te ſcriberem, ſi aut tua humanitas longiorẽ orationem expectaret; aut id fieri noſtra amicitia pãteretur; aut res uerba deſideraret, ac non pro ſe ipſa loqueretur. hoc uelim tibi perſuadeas, ſi rationibus meis à te prouiſum eſſe intellexero, magnã te ex eo, & perpetuam uoluptatem eſſe capturum. Vale.

prouedere

comportare

parti a rintende

piacere

M. T. CICERO PROCOS. APPIO PVLCHRO IMP. S. P. D.

A D XI. Cal. Iun. Brunduſium cum ueniſſem, Q. Fabius legatus tuus mihi præſto fuit, eáq; me ex tuis mandatis monuit, quæ non modo mihi, ad quẽ pertinebant, ſed uniuerſo ſenatui uenerant in mentem, præſidio firmiori opus eſſe ad iſtã prouinciam: cenſebant enim omnes ferè, ut in Italia ſupplementũ meis, & Bibuli legionibus ſcriberetur. id cum Sulpitius Coſ. paſſurum ſe negaret: multa nos quidem queſti ſumus: ſed tantus conſenſus ſenatus fuit, ut maturè proficiſceremur, parendum ut fuerit: itáq; fecimus. Nunc, quod à te petij literis ijs, quas Romæ tabellarijs tuis dedi, uelim tibi curæ ſit, ut, quæ ſucceſſori cõiunctiſſimo, & amiciſſimo commodare poteſt is, qui prouinciam tradit, ea pro noſtra conſtantiſſima uoluntate erga te, cura, ac diligentia tua complectare: ut

omnes intelligant,nec me beneuolentiori cuiquam ſuccedere,nec te amiciori potuiſſe prouinciam tradere. Ex ijs literis,quarum exemplum ad me miſiſti, quas in ſenatu recitari uoluiſti, ſic intellexeram, permultos à te milites eſſe dimiſſos, ſed mihi Fabius idem demõſtrauit id te cogitaſſe facere; ſed cum ipſe à te diſcederet, integrum militum numerum fuiſſe. id ſi ita eſt: pergratum mihi feceris,ſi iſtas exiguas copias, quas habuiſti, quamminimum imminueris.qua de re S.C.quæ facta ſunt ad te miſſa eſſe arbitror.equidem pro eo, quáti te facio,quidquid feceris,approbabo: ſed te quoq; confido ea eſſe facturum,quæ mihi intelliges maxime eſſe accõmodata. Ego C.Pontinum legatum meum Brunduſij expectabam: eumq; ante Cal.Iun.Brunduſium uenturum arbitror. qui cum uenerit; quæ primum nauigandi nobis facultas data erit,ea utemur. Vale.

M. T. CICERO PROCOS. APPIO PVLCHRO IMP. S. P. D

PRidie Non.Iun.cum eſſem Brunduſij, literas tuas accepi:quibus erat ſcriptum,te L.Clodio mandaſſe,quæ illum mecum loqui uelles. eũ ſane expectabã,ut ea,quæ à te afferret,quáprimum cognoſcerem.meum ſtudium erga te,& officium tametſi multis iam rebus ſpero tibi eſſe cognitum,tamen in ijs maxime declarabo,quibus plurimum ſignificare potuero, tuam mihi exiſtimationem,& dignitatem chariſſimam eſſe mihi & Q.Fabius Virgilianus,& C.Flaccus L.F. & diligentiſſime M. Octauius Cn.F. demonſtrauit,me à te plurimi fieri: quod egomet multis

argumentis iam antea iudicaram, maximeq́; illo libro augurali, quem ad me amantiſſime ſcriptum ſuauiſſimum miſiſti. mea in te omnia ſumma neceſſitudinis officia conſtabunt. nam cum te ipſum, ex quo tempore tu me diligere cœpiſti, quotidie pluris feci: tum acceſſerunt etiam coniŭctiones neceſſariorum tuorum: duos enim duarum ætatum plurimi facio, Cn. Pompeium filiæ tuæ ſocerum, & M. Brutum generum tuum. collegij quoque coniunctio, præſertim tam honorifice à te approbata, non mediocre uinculum mihi quidem attuliſſe uidetur ad uoluntates noſtras copulandas. ſed ſi Clodium conuenero; ex illius ſermone ad te ſcribam plura; & ipſe operam dabo, ut te quamprimum uideam. Quod ſcribis, manendi tibi cauſam eam fuiſſe, ut me conuenires: id mihi, ne mentiar, gratum eſt. Vale.

M. T. CICERO PROCOS. APPIO PVLCHRO IMP. S. P. D.

venire in contro

Ralleis ueni ad VI. Cal. Sext. ibi mihi præſto fuit L. Lucilius cum literis, mandatisq́; tuis: quo quidem homine neminem potuiſti nec mihi amiciorē, nec, ut arbitror, ad ea cognoſcenda, quæ ſcire uolebam, aptiorem, prudentiorem ue mittere. ego autem & tuas literas legi libēter, & audiui Lucilium diligenter. nūc, quoniam & tu ita ſentis; (ſcribis enim, quæ de noſtris officijs ego ad te ſcripſerim, etſi ea iucunda fuerunt, tamen, quoniam ex alto repetita ſint; non neceſſaria te putaſſe) & re uera, confirmata amicitia, & perſpecta fide, commemoratio officiorum ſuperuacanea

peruacanea eſt: eam partem orationis prætermittam. tibi tamen agam, ut debeo, gratias: animaduerti enim, & didici ex tuis literis, te omnibus in rebus habuiſſe rationem, ut mihi conſuleres, reſtitueresq́;, & præparares quodam modo omnia, quo mea ratio facilior & ſolutior eſſe poſſet. hoc tuum officium cum mihi gratiſſimum eſſe dicam: ſequitur illud, ut te exiſtimare uelim, mihi magnæ curæ fore, atque eſſe iam, primum ut ipſe tu, tuiq́; omnes, deinde etiam ut reliqui ſcire poſſint, me tibi eſſe amiciſſimum. quod quibus adhuc non ſatis eſt perſpectum, ij mihi nolle magis hoc animo nos eſſe, quàm non intelligere uidentur. ſed profecto intelligent: neq; enim obſcuris perſonis, nec paruis in cauſis res agetur. ſed hoc fieri melius, quàm dici, aut ſcribi uolo. Quòd itinerum meorum ratio te & non nullam in dubitationem uidetur adducere, uiſurus'ne me ſis in prouincia: ea res ſic habet. Brũduſij cum loquerer cum Phania liberto tuo, ueni in eum ſermonem, ut dicerem, me libenter ad eam partem prouinciæ primũ eſſe uenturũ, quò te maxime uelle arbitrarer. tunc mihi ille dixit, claſſe te uelle decedere: perſore accommodatũ tibi, ſi ad Sidam, maritimã partem prouinciæ, nauibus acceſſiſſem. dixi me eſſe facturum: itaq́; feciſſem niſi mihi L. Clodius noſter Corcyræ dixiſſet, minime id eſſe faciendũ; te Laodiceæ fore ad meum aduẽtũ. erat id mihi multo breuius, multoq́; commodius, cũ præſertim te ita malle arbitrarer. tua ratio poſtea eſt cõmutata. nunc, quid fieri poſſit, tu facillime ſtatues. ego tibi meum conſiliũ exponam. prid. Cal. Sext. puto me Laodiceæ fore; ubi perpaucos dies, dum pecunia accipitur,

quæ mihi ex publica permutatione debetur, commorabor. deinde iter faciam ad exercitum: ut circiter Id. Sext. *putem me ad* Iconium *fore. ſed ſi quid nunc me fallit in ſcribendo (procul enim aberam ab re ipſa, & locis) ſimul ac progredi cœpero, quàm celerrimis potero, & quàm creberrimis literis faciã, ut tibi nota ſit omnis ratio dierum, atque itinerum meorum. oneris tibi imponere nec audeo quidquam, nec debeo: ſed, quod tuo commodo fieri poſſit, utriuſque noſtrum magni intereſt, prius ut te conueniam, quàm decedas. quam facultatem ſi quis caſus eripuerit: mea tamẽ in te omnia officia conſtabunt, non ſecus, ac ſi te uidiſſem. tibi de noſtris rebus nihil ſum ante mãdaturus per literas, quã deſperaro coram me tecum agere poſſe.* Quod *te à* Scæuola *petijſſe dicis, ut, dum tu abeſſes ante aduentũ meum, prouinciæ præeſſet: eum ego* Epheſi *uidi, fuitq; mecum familiariter triduum illud, quod ego* Epheſi *cõmoratus ſum: nec ex eo quidquam audiui, quod ſibi à te mãdatum diceret, ſanè uellem potuiſſet obſequi uoluntati tuæ: non enim arbitror noluiſſe.* Vale.

M. T. CICERO PROCOS. APPIO PVLCHRO IMP. S. P. D

CVm *meum factum cum tuo comparo; etſi nõ magis mihi faueo in noſtra amicitia tuenda, quàm tibi, tamen multo magis meo facto delector, quàm tuo. ego.n.* Brundusij *quæſiui ex* Phania, *cuius mihi uidebar & fidelitatẽ erga te perſpexiſſe, & noſſe locum, quem apud te is teneret, quam in partẽ prouinciæ maxime putaret te uelle ut in ſuccedẽdo pri*

mum uenirem.cum ille mihi reſpondiſſet,nihil me tibi
gratius facere poſſe, quàm ſi ad Sidam *nauigaſſem:*
etſi minus dignitatis habebat ille aduentus,& ad mul=
tas res mihi minus erat aptus; tamen me ita dixi eſſe
facturum. idem ego cum L.Clodium Corcyræ *conue=*
niſſem, hominem ita tibi coniunctum,ut mihi,cum il=
lo quum loquerer, tecum loqui uiderer: dixi ei me ita
facturum eſſe,ut in eam partem, quam Phania *rogaſ=*
ſet, primum uenirem. tunc mihi ille cum gratias egiſ
ſet,magnopere à me petiuit,ut Laodiceã *protinus irem:*
te in prima prouincia uelle eſſe,ut quamprimum dece
deres: quin, niſi ego ſucceſſor eſſem, quem tu cuperes
uidere,te antea,quàm tibi ſucceſſum eſſet,deceſſurum
fuiſſe.quod quidem erat conſentaneum cum ijs literis,
quas ego Romæ *acceperam: ex quibus perſpexiſſe mihi*
uidebar,quàm feſtinares decedere: reſpondi Clodio,*me*
ita eſſe facturum,ac multo quidem libẽtius, quàm ſi il
lud eſſet faciendum,quod promiſeram Phaniæ. *itaque*
& conſiliũ mutaui:& ad te ſtatim mea manu ſcriptas
literas miſi:quas quidẽ ex tuis literis intellexi ſatis ma
ture ad te eſſe perlatas.hoc ego meo facto ualde dele=
ctor:nihil enim potuit fieri amantius.cõſidera nunc ui=
ciſſim tuũ. Non *modo ibi non fuiſti,ubi me quampri*
mũ uidere poſſes:ſed eò diſceſſiſti, quò ego te ne perſe=
qui quidẽ poſſem triginta diebus,qui tibi ad decedẽdũ
*lege,ut opinor,*Cornelia *conſtituti eſſent: ut tuũ factũ*
illis,qui,quo animo inter nos ſimus,ignorãt, alieni ho=
minis,ut leuiſſime dicã,& fugientis cõgreſſum,meum
uero cõiunctiſſimi & amiciſſimi eſſe uideatur.ac mihi
tamen ante,quàm in prouinciã uenirẽ, redditæ ſunt

à te literæ: quibus etſi te Tarſum proficiſci demonſtra bas,tamen mihi non dubiam ſpem mei conueniendi af ferebas: cum interea credo equidem maleuoli homines (late enim patet hoc uitium,& eſt in multis)ſed tamẽ probabilem materiam nacti ſermonis,ignari meæ conſtantiæ, conabantur alienare à te uoluntatem meam: qui te forum Tarſi agere,ſtatuere multa,decernere,iudicare dicerent,cum poſſes iam ſuſpicari, tibi eſſe ſucceſſum; quæ ne ab ijs quidem fieri ſolerent, qui breui tempore ſibi ſucceſſum iri putarent. horũ ego ſermone nõ mouebar: quin etiam(credas mihi uelim)ſi quid tu ageres, leuari me putabam moleſtia: & ex annua prouincia,quæ mihi longa uideretur,propè iam undecim menſium prouinciam factam eſſe gaudebam, ſi abſenti mihi unius menſis labor detractus eſſet. illud (uere dicam)me mouet,in tãta militum paucitate abeſſe tres cohortes,quæ ſint pleniſſimæ,nec me ſcire ubi ſint.moleſtiſſime autem fero, quòd,te ubi uiſurus ſim, neſcio: eoſq; ad te tardius ſcripſi, ꝙ quotidie te ipſum expectabam: cum interea ne literas quidem ullas accepi,quæ me docerent,quid ageres,aut ubi te uiſurus eſſem.itaque uirum fortem, mihiq; in primis probatum Antonium præfectum euocatorum miſi ad te,cui,ſi tibi uideretur,cohortes traderes: ut,dum tempus anni eſſet idoneum,aliquid negotij gerere poſſem. in quo tuo cõſilio ut me ſperarem eſſe uſurum, & amicitia noſtra, & literæ tuæ fecerant: quod ego ne nunc quidem deſpero.ſed plane, quando,aut ubi te uiſurus ſim, niſi ad me ſcripſeris,ne ſuſpicari quidem poſſum. ego, ut me tibi amiciſſimum eſſe & æqui & iniqui intelligant,

curabo. de tuo in me animo iniquis ſecus exiſtimandi uideris non nihil loci dediſſe. id ſi correxeris, mihi ual de gratum erit. & ut habere rationem poſſis, quo loco me ſalua lege Cornelia conuenias: ego in prouinciam ueni prid. Cal. Sext. iter in Ciliciam facio per Cappadociam. caſtra moui ab Iconio prid. Cal. Sept. nunc tu et ex diebus, & ex ratione itineris, ſi putabis me eſſe conueniendum, conſtitues, quo loco id commodiſſime fieri poſſit, & quo die. Vale.

M. T. CICERO PROCOS. S. D. APPIO PVLCHRO.

PLuribus uerbis ad te ſcribā, cum plus otij nactus ero. hæc ſcripſi ſubito, cum Bruti pueri Laodiceæ me conueniſſent, & ſe Romā properare dixiſſent. itaque nullas ijs, præterquam ad te, & ad Brutum, dedi literas. Legati Appiani mihi uolumen à te plenum querelæ iniquiſſimæ reddiderunt, ꝙ eorū ædificationē literis meis impediſſem. eadem epiſtola petebas, ut eos quāprimum, ne in hiemem inciderēt, ad facultatem ædificandi liberarem: & ſimul peracute querebare, quòd eos tributa exigere uetarem prius, quàm ego re cognita permiſiſſem: genus enim quoddā fuiſſe impediendi, cum ego cognoſcere non poſſem, niſi cum ad hiemem me ex Cilicia recepiſſem. ad omnia accipe: & cognoſce æquitatem expoſtulationis tuæ. Primū, cum ad me aditum eſſet ab ijs, qui dicerent à ſe intolerabilia tributa exigi: quid habuit iniquitatis, me ſcribere, ne facerent ante, quàm ego rem, cauſamq;

cognoſcerem? non poteram, credo, ante hiemem: ſic enim ſcribis. quaſi uero ad cognoſcendum ego ad illos: nõ illi ad me uenire debuerint. tã longo, inquis? quid? cum dabas ijs literas, per quas mecum agebas, ne eos impedirem, quo minus ante hyemem ædificarent; non eos ad me uenturos arbitrabare? tametſi id quidem fecerunt ridicule: quas enim literas afferebant, ut opus æſtate facere poſſent; eas mihi poſt brumam reddiderunt. ſed ſcito, & multo plures eſſe, qui de tributis recuſent, quàm qui exigi uelint; et me tamen, quod te uelle exiſtimem, eſſe facturum. de Appianis hactenus. A' Pauſania, Lentuli liberto, accenſo meo, audiui, cum diceret, te ſecum eſſe queſtum, quòd tibi obuiam non prodijſſem. ſcilicet contempſi te: nec poteſt fieri me quidquam ſuperbius. cum puer tuus ad me ſecunda ferè uigilia ueniſſet; isq́; te ante lucem Iconium mihi uenturum nunciaſſet; incertumq́;, utra uia, cum eſſent duæ: altera Varronem tuum familiariſſimum, altera Q. Leptam præfectam fabrum meum tibi obuiam miſi: mandaui utrique eorum, ut ante ad me excurrerent, ut tibi obuiam prodire poſſem. currens Lepta uenit; mihiq́; nunciauit, te iam caſtra prætergreſſum eſſe. confeſtim Iconium ueni. Cætera iam tibi nota ſunt. an ego tibi obuiam non prodirem? primum Appio Claudio? deinde Imperatori? deinde more maiorum? deinde, quod caput eſt, amico? præſertim cum in iſto genere multo etiã ambitioſius facere ſoleam, quàm honos meus & dignitas poſtulet. ſed hæc hactenus, illud idem Pauſania dicebat te dixiſſe: Quid? Appius Lentulo, Lentulus Appio proceſſit obuiam, Cicero

Appio noluit? Quæſo, etiam ne tu has ineptias, homo mea ſententia ſumma prudentia, multa etiam doctrina, plurimo rerum uſu, addo urbanitatem, quæ eſt uirtus, ut Stoici rectiſſime putant, ullam Appietatem, aut Lentulitatem ualere apud me plus, quàm ornamenta uirtutis exiſtimas? cum ea conſecutus non dum eram, quæ ſunt hominum opinionibus ampliſſima: tamen iſta ueſtra nomina nunquam ſum admiratus: uiros eos, qui ea uobis reliquiſſent, magnos arbitrabar. poſtea uero quàm ita & accepi, & geſſi maxima imperia, ut mihi nihil neque ad honorem, neque ad gloriam acquirendum putarem: ſuperiorem quidem nunquam, ſed parem uobis me ſperaui eſſe factum. nec mehercule aliter uidi exiſtimare uel Cn. Pompeium, quem omnibus, qui unquam fuerunt; uel P. Lentulum, quem mihi ipſi antepono. tu ſi aliter exiſtimas, nihil errabis, ſi paulo diligentius, (ut, quid ſit ἐξοχὴ, *quid ſit* εὐγένεια, *intelligas) Athenodorus Sandonis filius quid de his rebus dicat, attenderis. ſed ut ad rem redeam, me tibi non amicum modo, uerum etiam amiciſſimum, exiſtimes uelim. profecto omnibus meis officijs efficiam, ut ita eſſe uere poſſis iudicare. tu autem ſi id agis, ut minus mea cauſa, dum ego abſum, debere uidearis, quàm ego tua laborarim: libero te iſta cura.* πάρ' ἐμοί γε καὶ ἄλλοι, οἵ κέ με τιμήσουσι, μάλιστα δὲ μητίετα ζεύς. *ſi autem natura es* φιλαίτιος*: illud non perficies, quo minus tua cauſa uelim: hoc aſſequere, ut, quam in partem accipias, minus laborem. hæc ad te ſcripſi liberius, fretus conſcientia officij mei, beneuolentiæq; quam à me certo iudicio ſuſceptam,*

quoad tu uoles, conſeruabo. Vale.

M. T. CICERO PROCOS. S. D. APPIO PVLCHRO.

E Tſi, quantum ex literis tuis intelligere potui, uidebam te hanc epiſtolam, cum ad Vrbem eſſes, eſſe lecturum, refrigerato iam leuiſſimo ſermone hominum prouincialium: tamen, cum tu tam multis uerbis ad me de improborum oratione ſcripſiſſes, faciendum mihi putaui, ut tuis literis breui reſponderem. ſed prima duo capita epiſtolæ tuæ tacita mihi quodam modo relinquenda ſunt: nihil enim habent, quod aut definitum ſit, aut certum; niſi, me uultu & taciturnitate ſignificaſſe, tibi non eſſe amicum; idq́; pro tribunali, cum aliquid ageretur, & non nullis in conuiuijs intelligi potuiſſe. hoc totum nihil eſſe, poſſum intelligere: ſed cum ſit nihil, nec quid dicatur quidem intelligo. illud quidem ſcio, meos multos, & illuſtreis & ex ſuperiore, & ex æquo loco ſermones habitos cum tua ſumma laude, & cum magna ſignificatione noſtræ familiaritatis, ad te uere potuiſſe deferri. Nam quod ad legatos attinet: quid à me fieri potuit aut elegantius, aut iuſtius, quàm ut ſumptus egentiſſimarum ciuitatum minuerem ſine ulla imminutione dignitatis tuæ, præſertim ipſis ciuitatibus poſtulantibus? nam mihi totum genus legationum tuo nomine proficiſcentium notum non erat. Apameæ cum eſſem, multarum ciuitatũ principes ad me detulerunt, ſumptus decerni legatis nimis magnos, cum ſoluendo ciuitates non eſ=

ſent. hic ego multa ſimul cogitaui. primum, te, hominem non ſolum ſapientem, uerum etiam, ut nunc loquimur, urbanum, non arbitrabar genere iſto legationum delectari. idq; me arbitror Synnadis pro tribunali multis uerbis diſputauiſſe: primum, Appium Claudium ſenatui, populoq; R. non Myndenſium teſtimonio (de ea enim ciuitate mētio facta eſt) ſed ſua ſponte eſſe laudatum: deinde me iſta uidiſſe multis accidere, ut eorum cauſa legationes Romam uenirent; ſed his legationibus non meminiſſe ullum tempus laudandi, aut locum dari: ſtudia mihi eorum placere, quòd in te benemerito grati eſſent; conſilium totum uideri minime neceſſarium: ſi autem uellent declarare in eo officium ſuum; laudaturum me, ſi quis ſuo ſumptu functus eſſet officio; conceſſurum, ſi legitimo; non permiſſurum, ſi infinito. quid enim reprehendi poteſt; niſi quod addis, uiſum eſſe quibuſdam edictum meum quaſi conſulto ad iſtas legationes impediendas eſſe accommodatum. iam non tam mihi uidentur iniuriam facere ij, qui hæc diſputant, quàm ſi cuius aures ad hanc diſputationem patent. Romæ compoſui edictum. nihil addidi, niſi quod publicani me rogarunt, cum Samum ad me ueniſſent, ut de tuo edicto totidem uerbis transferrem in meum. diligentiſſime ſcriptum caput eſt, quod pertinet ad minuendos ſumptus ciuitatum: quo in capite ſunt quædam noua ſalutaria ciuitatibus, quibus ego magnopere delector. hoc uero, ex quo ſuſpicio nata eſt, me exquiſiuiſſe aliquid, in quo te offenderen, tralatitium eſt. neque enim eram tam deſipiens, ut priuatæ rei cauſa legari

putarem, qui & tibi non priuato, & pro re non priuata ſua, ſed publica; non in priuato, ſed in publico orbis terræ conſilio, id eſt in ſenatu ut gratias agerent, mittebâtur. neque cum edixi, ne quis iniuſſu meo proficiſceretur, excluſi eos, qui me in caſtra, & qui trans Taurum perſequi non poſſent; nam id eſt maxime in tuis literis ridendum: quid enim erat, quòd me perſequerentur in caſtra, Taurum'ue tranſirent? cum ego Laodicea uſque ad Iconium iter ita fecerim, ut me omnium illarum diœceſium, quæ cis Taurum ſunt, omniumq; earum ciuitatum magiſtratus, legationesq; cõuenirent? niſi forte poſtea cœperunt legare, quàm ego Taurum trãſgreſſus ſum. quod certe non ita eſt. cum enim Laodiceæ, cum Apameæ, cum Synnadis, cum Philomeli, cum Iconij eſſem; quibus in oppidis omnibus commoratus ſum: omnes iam iſtius generis legationes erant conſtitutæ. atque hoc tamen te ſcire uolo, me de iſto ſumptu legationum aut minuendo, aut remittendo decreuiſſe nihil, niſi quod principes ciuitatum à me poſtulaſſent, ne in uenditionem tributorum, & illá acerbiſſimam exactionem, quam tu non ignoras, capitum, atque hoſtiorum induceretur ſumptus minime neceſſarij. ego autem, cum hoc ſuſcepiſſem, non ſolum iuſtitia, ſed etiam miſericordia adductus, ut leuarem miſerijs perditas ciuitates, & perditas maxime per magiſtratus ſuos: non potui in illo ſumptu non neceſſario negligens eſſe. tu, cum iſtiuſmodi ſermones ad te delati de me ſunt, non debuiſti credere. ſi autem eo genere delectaris, ut, quæ tibi in mentem ueniant, alijs attribuas: genus ſermonis inducis in amicitiam mini-

me liberale. ego, ſi in prouincia de tua fama detrahere unquam cogitaſſem, non ad generum tuum Lentulum, neque ad libertum tuum Brundusij, neque ad præfectum fabrum Corcyræ, quem in locum me uenire uelles, retuliſſem. quare potes, doctiſſimis hominibus auctoribus, quorum ſunt de amicitia gerenda præclariſſime ſcripti libri, genus hoc totum orationis tollere: Diſputabant; ego contra diſſerebam: Dicebant; ego negabam. an mihi de te nihil eſſe dictum unquã putas? ne hoc quidem, quòd, cum me Leodiceam uenire uoluiſſes, Taurum ipſe tranſiſti? quòd iiſdem diebus meus conuentus erat Apameæ, Synnadis, Philomeli, tuus Tarſi? non dicam plura, ne, in quo te obiurgem, id ipſum uidear imitari. illud dicam, ut ſentio: ſi iſta, quæ alios loqui dicis, ipſe ſentis; tua ſumma culpa eſt: ſin alij tecum hæc loquuntur; tua tamen, quòd audis, culpa nonnulla eſt. mea ratio in tota amicitia noſtra conſtans et grauis reperietur. quòd ſi quis me aſtutiorem fingit: quid poteſt eſſe callidius, quàm, cũ te abſentem ſemper defenderim, cũ præſertim mihi uſu uenturũ non arbitrarer, ut ego quoque abſens à te defendendus eſſem; nunc committere, ut tu iure optimo me abſentem deſerere poſſes? unum genus excipio ſermonis, in quo perſæpe aliquid dicitur, quod te putem nolle dici: ſi aut legatorum tuorum cuipiam, aut præfectorum, aut Tribunorum mil. male dicitur: quod tamen ipſum non mehercule adhuc accidit me audiente, ut aut grauius diceretur, aut in plures, quàm me=cum Corcyræ Clodius eſt locutus, cum in eo genere maxime quereretur te aliorum improbitate minus feli=

cem fuiſſe. hos ego ſermones, quòd & multi ſunt, & tuam exiſtimationem, ut ego ſentio, non offendunt, laceſſiui nunquam, ſed non ualde repreſſi. ſi quis eſt, qui neminem bona fide in gratiam putet redire poſſe: non noſtram is perfidiam coarguit, ſed indicat ſuam: ſimulq́; non de me is peius, quàm de te exiſtimat. ſin autem quem mea inſtituta in prouincia non delectãt; & quadam diſſimilitudine inſtitutorum meorum ac tuorum lædi ſe putat, cum uterq; noſtrum rectè fecerit, ſed non idem uterq; ſecutus ſit: hunc ego amicum habere non curo. liberalitas tua, ut hominis nobiliſſimi, latius in prouincia patuit: noſtra ſi anguſtior; & ſi de tua prolixa, beneficaq́; natura limauit aliquid poſterior annus, propter quandam triſtitiam temporum; non debent mirari homines, cum & natura ſemper ad largiendum ex alieno fuerim reſtrictior, & temporibus, quibus alij mouentur, iiſdem ego mouear, me eſſe acerbum ſibi, ut ſim dulcis mihi. De rebus urbanis quòd me certiorem feciſti, cũ per ſe mihi gratum fuit, tum ꝙ ſignificaſti tibi omnia mea mandata curæ fore: in quibus unum illud te præcipue rogo, ut cures, ne quid mihi ad hoc negotij aut oneris accedat, aut temporis: Hortenſiumq́; noſtrum collegam, & familiarem roges, ut, ſi unquam mea cauſa quidquam aut ſenſit, aut fecit, de hac quoq; ſententia bima decedat, qua mihi nihil poteſt eſſe inimicius. De noſtris rebus quod ſcire uis: Tarſo Non. Oct. Amanum uerſus profecti ſumus. hæc ſcripſi poſtridie eius diei, cum caſtra haberem in Agro Mopſuheſtiæ. ſi quid egero, ſcribam ad te: neque domum unquam ad meos literas mittam, quin

adiungam eas,quas tibi reddi uelim. De Parthis quod quæris,fuiſſe nullos puto.Arabes qui fuerunt admixto Parthico ornatu, dicuntur omnes reuertiſſe. hoſtem eſſe in Syria negant ullum. Tu uelim ad me quamſæpiſſime & de tuis rebus ſcribas,& de meis,et de omni Reip.ſtatu: de quo ſum ſolicitus, eo magis,quòd ex tuis literis cognoui, Pompeium noſtrum in Hiſpaniam iturum. Vale.

M. T. C. IMP. APPIO PVLCHRO S. D.

Vix tandem legi literas dignas Appio Clodio, plenas humanitatis,officij,diligẽtiæ. aſpectus uidelicet Vrbis tibi tuam priſtinã urbanitatem reddidit. nã quas ex itinere ante, quàm ex Aſia egreſſus es, ad me literas miſiſti, unas de legatis à me prohibitis proficiſci,alteras de Apameorum ædificatione impedita,legi perinuitus.itaque conſcientia meæ cõſtantis erga te uoluntatis reſcripſi tibi ſubiratus.ijs uero literis lectis,quas Philotimo liberto meo dediſti,cognoui, intellexiq; in prouincia multos fuiſſe, qui nos,quo animo inter nos ſumus,eſſe nollent: ad Vrbem uero ut acceſſeris,uel potius ut primum tuos uideris, cognoſſe te ex ijs,qua in te abſentem fide, qua in omnibus officijs tuendis erga te obſeruantia, & conſtantia fuiſſem. itaque quanti illud me æſtimare putas,quod eſt in tuis literis ſcriptum? ſi quid acciderit, quod ad meam dignitatem pertineat,etſi uix fieri poſſit, tamen te parẽ mihi gratiam relaturum. tu uero facile facies: NIHIL eſt enim,quod ſtudio,& beneuolentia,uel amore potius effici non poſſit. Ego, etſi & ipſe ita iudica-

bam,& fiebam crebro à meis per literas certior:tamen maximã lætitiam cepi ex tuis literis de ſpe minime dubia,& planè explorata triũphi tui: neq; uero ob eam cauſam,quo ipſe facilius conſequerer,(nam id quidem ἐπικούρειόν eſt) ſed mehercule, quòd tua dignitas,atque amplitudo mihi eſt ipſa chara per ſe. quare quoniam plureis tu habes,quàm cæteri, quos ſcias in hanc prouinciam proficiſci, quòd te adeunt ferè omnes, ſi quid uelis: gratiſſimum mihi feceris, ſi ad me, ſimul atque adeptus eris, quod & tu confidis,& ego opto, literas miſeris. longi ſubſellij, ut noſter Pompeius appellat,iudicatio,& mora ſi quem tibi item unum,alterum'ue diem abſtulerit, (quid enim poteſt amplius?) tua tamen dignitas ſuum locum obtinebit. ſed ſi me diligis,ſi à me diligi uis,ad me literas,ut quamprimũ lætitia afficiar,mittito. Et uelim, reliquum quod eſt promiſſi,ac muneris tui,mihi perſoluas. cum ipſam cognitionem iuris auguralis conſequi cupio: tum mehercule tuis incredibiliter ſtudijs erga me, muneribuſq; delector. quòd autem à me tale quiddam deſideras: ſanè mihi conſiderandum eſt, quonam te remunerer potiſſimum genere: nam profectò non eſt meum, qui in ſcribendo,ut ſoles admirari,tantum induſtriæ ponam,committere, ut in ſcribendo negligens fuiſſe uidear; præſertim cum id non modo negligentis, ſed etiam ingrati animi crimen futurum ſit. uerum hæc uidebimus. Illud,quod polliceris,uelim pro tua fide,diligẽtiaq;, & pro noſtra non inſtituta, ſed iam inueterata amicitia cures,enitare,ut ſupplicatio nobis quamhonorificentiſſime quãprimum decernatur. omnino ſerius miſi literas,

quàm uellem. in quo cum difficultas nauigandi fuit odioſa: tum in ipſum diſceſſum ſenatus incidiſſe credo meas literas. ſed id feci adductus auctoritate, et cōſilio tuo: idq́; à me recte factum puto, quòd non ſtatim ut Imperator appellatus ſim, ſed alijs rebus additis, æſtiuisq́; confectis, literas miſerim. hæc igitur tibi erunt curæ, quemadmodum oſtendis: meq́; totum, & mea, & meos commendatos habebis. Vale.

M. T. CICERO IMP. APPIO PVLCHRO S. P. D.

CVm eſt ad nos allatum de temeritate eorũ, qui tibi negotium faceſſerent, etſi grauiter primo nuncio commotus ſum, quòd nihil tã præter opinionem meam accidere potuit: tamẽ, ut me collegi, cætera mihi facillima uidebantur, quòd et in te ipſo maximam ſpem, & in tuis magnam habebam; multaq́; mihi ueniebant in mentem, quamobrem iſtũ laborem tibi etiam honori putarem fore: illud planè moleſte tuli, quòd certiſſimum et iuſtiſſimum triumphum hoc inuidorum conſilio eſſe tibi ereptum uidebam. quod tu ſi tanti facies, quanti ego ſemper iudicaui faciendum eſſe: facies ſapienter, & ages uictor ex inimicorum dolore triumphum iuſtiſſimum: ego enim planè uideo fore neruis, opibus, ſapientiaq́; tua, uehementer ut inimicos tuos pœniteat intemperantiæ ſuæ. De me tibi ſic, conteſtans omnes deos, promitto, atque confirmo: me pro tua dignitate (malo enim dicere, quàm pro ſalute) in hac prouincia, cui tu

præfuiſti, rogando, deprecatoris; laborando, propinqui; auctoritate, chari hominis (ut ſpero) apud ciuitates; grauitate, Imperatoris ſuſcepturum officia, atque parteis. omnia uolo à me & poſtules, & expectes. uincam meis officijs cogitationes tuas. Q. Seruilius perbreueis à te mihi literas reddidit, quæ mihi tamen nimis longæ uiſæ ſunt: iniuriam enim mihi fieri putabam, cum rogabar. nollem accidiſſet tempus, in quo perſpicere poſſes, quanti ego te, quanti Pompeium, quē unum ex omnibus facio, ut debeo, plurimi, quanti Brutum facerem: quanquam in conſuetudine quotidiana perſpexiſſes, ſicuti perſpicies. ſed quoniam accidit: ſi quid à me prætermiſſum fuerit, commiſſum facinus, & admiſſum dedecus cōfitebor. Pontinus, qui à te tractatus eſt præſtanti ac ſingulari fide, cuius tui beneficij ſum ego teſtis, præſtat tibi memoriā, beneuolentiamq́; quàm debet. qui, cum maximis rebus ſuis coactus à me inuitiſſimo deceſſiſſet; tamen, ut uidit tua intereſſe, conſcendens iam nauem Epheſo Laodiceam reuertit. talia cum te ſtudia uideam habiturū eſſe innumerabilia: plane dubitare non poſſum, quin tibi amplitudini iſta ſolicitudo futura ſit. ſi uero effeceris, ut Cenſor creeris; & ſi ita geſſeris Cenſuram, ut & debes, & potes: non tibi ſolum, ſed tuis omnibus uideo in perpetuum ſummo te præſidio futurum. Illud pugna, & enitere, ne quid nobis temporis prorogetur: ut, cum hic tibi ſatisfecerimus, iſtic quoque noſtram in te beneuolentiam nàuare poſſimus. Quæ de hominum, atque ordinum omniū ergà te ſtudijs ſcribis ad me, minime mihi miranda, et maxime iucunda acciderunt: eademq́;

demq́; ad me perſcripta ſunt à familiaribus meis. itaque capio magnam uoluptatem, cum tibi, cuius mihi amicitia non ſolum ampla, ſed etiam iucunda eſt, ea tribui, quæ debeantur; tum uero etiamnum remanere in ciuitate noſtra ſtudia propè omnium conſenſu erga forteis, & induſtrios uiros: quæ mihi ipſi una ſemper tributa merces eſt laborum, & uigiliarum mearũ. illud uero mihi permirum accidit, tantam temeritatem fuiſſe in eo adoleſcente, cuius ego ſalutem duobus capitis iudicijs ſumma contentione defendi, ut tuis inimicitijs ſuſcipiendis obliuiſceretur patroni omniũ fortunarum, ac rationum ſuarum; præſertim cum tu omnibus uel ornamentis, uel præſidijs redundares, illi (ut leuiſſime dicam) multa deſſent: cuius ſermo ſtultus & puerilis erat iam anteà ad me à M. Celio familiari noſtro perſcriptus: de quo item ſermone multa ſcripta ſunt abs te. ego autem citius cum eo, qui tuas inimicitias ſuſcepiſſet, ueterem coniunctionem diremiſſem, quã nouã conciliaſſem: neque enim de meo erga te ſtudio dubitare debes: neque id eſt obſcurum cuiquam in prouincia, nec Romæ fuit. ſed tamen ſignificatur in tuis literis ſuſpicio quædam, & dubitatio tua: de qua alienum tempus eſt mihi tecum expoſtulandi, purgandi autem mei neceſſarium. ubi enim ego cuiquam legationi fui impedimento, quo minus Romam ad laudem tuam mitteretur: aut in quo potui, ſi te palàm odiſſem, minus quod tibi obeſſet, facere? ſi clàm, magis aperte inimicus eſſe? quòd ſi eſſem ea perfidia, qua ſunt ij, qui in nos hæc conferunt: tamen ea ſtultitia certe non fuiſſem, ut aut in obſcuro

odio apertas inimicitias, aut, in quo tibi nihil nocerem, ſummam oſtenderem uoluntatem nocendi. ad me adire quoſdam memini, qui dicerent, nimis magnos ſumptus legatis decerni: quibus ego non tā imperaui, quā cenſui, ſumptus legatis quammaxime ad legem Corneliam decernendos. atque in eo ipſo me nō perſeueraſſe, teſtes ſunt rationes ciuitatū: in quibus quantū quæque uoluit legatis tuis datum, induxit. te autem quibus mendacijs homines leuiſſimi onerarunt? nō modo ſublatos ſumptus, ſed etiam à procuratoribus eorum, qui iam profecti eſſent, repetitos, & ablatos, eamq; cauſam multis omnino non eundi fuiſſe. quererer tecum, atq; expoſtularem, niſi, ut ſupra ſcripſi, purgare me tibi hoc tuo tempore, quàm accuſare te mallem, idq; putarem eſſe rectius. itaque nihil de te, quòd credideris de me, quáobrem non debueris credere, pauca dicā. nam ſi me uirum bonum, ſi dignum ijs ſtudijs, eáq; doctrina, cui me à pueritia dedi, ſi ſatis magni animi, non minimi conſilij in maximis rebus perſpectum habes: nihil in me non modo perfidioſum, & inſidioſum, & fallax in amicitia, ſed ne humile quidem, aut ieiunum debes agnoſcere. ſin autem me aſtutum, & occultum lubet fingere: quid eſt, quod minus cadere in eiuſmodi naturā poſſit, quàm aut florentiſſimi hominis aſpernari beneuolētiā; aut eius exiſtimationem oppugnare in prouincia, cuius laudem domi defenderis; aut in ea re animum oſtendere inimicum, in qua nihil obſis; aut id eligere ad perfidiam, quod ad indicandum odium apertiſſimum ſit, ad nocendum leuiſſimum? quid erat autem, cur ego in te tam implacabilis eſſem, cum te

ex fratre meo ne tunc quidem, cum tibi propè neceſſe eſſet eas agere parteis, inimicum mihi fuiſſe cognouiſſem? cum uero reditum noſtrum in gratiam uterque expetiſſet: quid in Conſulatu tuo fruſtra mecum egiſti, quod me aut facere, aut ſentire uoluiſſes? quid mihi mandaſti, cum te Puteolis proſequerer, in quo nō expectationem tuam diligentia mea uicerim? quòd ſi id eſt maxime aſtuti, omnia ad ſuam utilitatem referre: quid mihi tandem erat utilius, quid cōmodis meis aptius, quàm hominis nobiliſſimi, atque honoratiſſimi coniunctio, cuius opes, ingenium, liberi, affines, propinqui mihi magno uel ornamento, uel præſidio eſſe poſſent? quæ tamen ego omnia in expetenda amicitia tua, non aſtutia quadam, ſed aliqua potius ſapientia ſecutus ſum. quid illa uincula, quibus quidem libentiſſime aſtringor, quanta ſunt? ſtudiorum ſimilitudo, ſuauitas conſuetudinis, delectatio uitæ, atque uictus, ſermonis ſocietas, literæ interiores. atque hæc domeſtica. quid illa tandem popularia? reditus illuſtris in gratiá, in quo ne per imprudentiam quidem errari poteſt ſine ſuſpicione perfidiæ; ampliſſimi ſacerdotij collegium, in quo non modo amicitiam uiolari apud maiores noſtros fas non erat, ſed ne cooptari quidem ſacerdotem licebat, qui cuiquam ex collegio eſſet inimicus. quæ ut omittam tam multa, atque tanta: quis unquam tanti quenquam fecit, aut facere potuit, aut debuit, quanti ego Cn. Pompeium ſocerum filiæ tuæ? etenim ſi merita ualent: patriam, liberos, ſalutem, dignitatem, memet ipſum mihi per illum reſtitutum puto. ſi conſuetudinis iucunditas: quæ fuit

unquam amicitia conſularium in noſtra ciuitate coniunctior? ſi ulla amoris, atque officij ſigna: quid mihi ille non commiſit? quid non mecum communicauit? quid de ſe in ſenatu, cum ipſe abeſſet, per quenquam agi maluit? quibus ille me rebus non ornatiſſimũ uoluit ampliſſime? qua denique ille facilitate, qua humanitate tulit contentionem meam pro Milone, aduerſantem interdum actionibus ſuis? quo ſtudio prouidit, ne qua me illius temporis inuidia attingeret, cum me conſilio, cum auctoritate, cum armis denique texit ſuis? quibus quidem temporibus hæc in eo grauitas, hæc animi altitudo fuit, non modo ut Phrygi alicui, aut Lycaoni, quod tu in Legatis feciſti, ſed ne ſummorum quidem hominum maleuolis de me ſermonibus crederet. huius igitur filius cum ſit gener tuus; cumq; præter hanc coniunctionem affinitatis, quàm ſis Cn. Pompeio charus, quamq; iucundus, intelligam: quo tãdem animo in te eſſe debeo? cum præſertim eas ad me is literas miſerit, quibus, etiam ſi tibi, cui ſum amiciſſimus, hoſtis eſſem, placarer tamẽ, totumq; me ad eius uiri ita de me meriti uoluntatem, nutumq; conuerterem. ſed hæc hactenus: pluribus enim etiã fortaſſe uerbis, quàm neceſſe fuit, ſcripta ſunt. Nunc ea, quæ à me perfecta, quæq; inſtituta ſunt, cognoſce. atque hæc agimus, & agemus magis pro dignitate, quàm pro periculo tuo: te enim, ut ſpero, propediem Cenſorem audiemus: cuius magiſtratus officia, quæ ſunt maximi animi, ſummiq; conſilij, tibi diligentius, & accuratius, quàm hæc, quæ nos de te agimus, cogitanda eſſe cenſeo. Vale.

M. T. C. IMP. APPIO PVL-CHRO, VT SPERO, CES. S. D.

CVm eſſem in caſtris ad fluuium Pyramũ, reddità mihi ſunt uno tẽpore à te epiſtolæ duæ, quas ad me Q. Seruilius Tarſo miſerat. earum in altera dies erat adſcripta Non. Apr. in altera, quæ mihi recentior uidebatur, dies non erat. reſpondebo igitur ſuperiori prius: in qua ſcribis ad me de abſolutione maieſtatis. de qua etſi permultum ante certior factus eram literis, nuncijs, fama denique ipſa: (nihil enim fuit clarius: non quo quiſquam aliter putaſſet: ſed nihil de inſignibus ad laudem uiris obſcure nunciari ſolet) tamen eadem illa lætiora fecerunt mihi tuæ literæ: non ſolum, quia planius loquebãtur, & uberius, quàm uulgi ſermo: ſed etiam, quia magis tibi uidebar gratulari, cum de te ex te ipſo audiebam. complexus igitur ſum cogitatione te abſentem, epiſtolam uero oſculatus, etiam ipſe mihi gratulatus ſum. quæ enim à cuncto populo, à ſenatu, à iudicibus ingenio, induſtriæ, uirtuti tribuuntur: quia mihi ipſe aſſentor fortaſſe, cum ea eſſe in me fingo; mihi quoque ipſi tribui puto: nec tam glorioſum exitum tui iudicij extitiſſe, ſed tam prauam inimicorum tuorum mentem fuiſſe mirabar. De ambitu uero quid intereſt, inquies, an de maieſtate? ad rem nihil: alterum enim non attigiſti, alteram auxiſti. ueruntamen eſt maieſtas, ut Sylla uoluit, ne in quemuis impune declamare liceret. ambitus uero ita apertam uim habet, ut aut accuſetur improbe, aut defendatur: qui enim facta,

aut non facta largitio ignorari poteſt? tuorum autem honorum curſus cui ſuſpectus unquam fuit? me miſerum, qui nó affuerim. quos ego riſus excitaſſem. Sed de maieſtatis iudicio duo mihi illa ex tuis literis iudicũdiſſima fuerunt: unũ, quòd te ab ipſa Rep. defenſum ſcribis; quæ quidem etiam in ſumma bonorum, & fortiũ ciuium copia tueri taleis uiros deberet; nunc uero eo agis, quòd tanta penuria eſt in omni uel honoris, uel ætatis gradu, ut tam orba ciuitas taleis tutores complecti debeat: alterum, quòd Pompeij, & Bruti fidem, beneuolentiamq; mirifice laudas. lætor uirtute, & officio cum tuorum neceſſariorum, meorum amiciſſimorum, tum maxime alterius omnium ſeculorum, & gentium principis, alterius iampridem iuuentutis, celeriter, ut ſpero, ciuitatis. De mercenarijs teſtibus à ſuis ciuitatibus notandis, niſi iam aliquid factum eſt per Flaccum, fiet à me, cum per Aſiam decedam. nunc ad alteram epiſtolam uenio. Quòd ad me quaſi formam communium temporum, & totius Reip. miſiſti expreſſam prudentia literarum tuarum ualde eſt mihi grata: uideo enim & pericula leuiora, quàm timebam, & maiora præſidia, ſi quidem, ut ſcribis, omnes uires ciuitatis ſe ad Pompeij ductum applicauerũt: tuumq; ſimul promptũ animum & alacrem perſpexi ad defendendã Remp. mirificamq; cepi uoluptatem ex hac tua diligentia, quòd in ſummis tuis occupationibus mihi tamen Reip. ſtatum per te notum eſſe uoluiſti. Nam augurales libros ad commune utriuſq; noſtrum otium ſerua: ego enim à te cum tua promiſſa per literas flagitabam, ad Vrbem te otioſiſſimum eſſe arbitrabar.

nunc tamen, ut ipſe polliceris, pro auguralibus libris orationes tuas confectas omnes expectabo. Tullius, cui mandata ad me dederas, non conuenerat me: nec erat iam quiſquam mecum tuorũ, præter omnes meos, qui ſunt omnes tui. Stomachoſiores meas literas quas dicas eſſe, non intelligo. bis ad te ſcripſi me purgans diligẽter, te leuiter accuſans in eo, ꝙ de me cito credidiſſes: quod genus querelæ mihi quidẽ uidebatur eſſe amici: ſin tibi diſplicet, non utar eo poſthac. ſed ſi, ut ſcribis, eæ literæ non fuerunt diſertæ, ſcito meas non fuiſſe. ut enim Ariſtarchus Homeri uerſum negat, quem non probat: ſic tu, (libet enim mihi iocari) quod diſertum non erit, ne putaris meum. Vale, & in Cenſura, ſi iam es Cenſor, ut ſpero, de proauo multum cogitato tuo.

M. T. CICERO IMP. APPIO PVLCHRO S. P. D.

GRatulabor tibi prius, (ita enim rerũ ordo poſtulat) deinde ad me conuertar. Ego uero uehementer gratulor de iudicio ambitus; neque id, quod nemini dubium fuit, abſolutũ te eſſe; ſed illud, quòd quo melior ciuis, quo uir clarior, quo fortior amicus es, quoq; plura uirtutis et induſtriæ ornamenta in te ſunt, eo mirãdũ eſt magis, nullã ne in tabellæ quidem latebra fuiſſe abſconditam maleuolẽtiam, quæ te impugnare auderet. non horum temporum, non horum hominum, atq; morum negotium. nihil iam ſum pridem admiratus magis. De me autem ſuſcipe paulliſper meas partes, & eum te eſſe finge, qui ego ſum: ſi facile inueneris, quod dicas, noli ignoſcere hæſitationi

meæ. ego uero uelim mihi, Tulliæq; meæ, ſicut tu ami ciſſime, & ſuauiſſime optas, proſpere euenire ea, quæ me inſciente facta ſunt à meis: ſed ita cecidiſſe, ut age rentur eo tempore, ſpero omnino cum aliqua felicitate, & opto: ueruntamen plus me in hac ſpe, tua ſapien tia, & humanitas conſolatur, quàm oportunitas tem= poris. itaque, quemadmodum expediam exitũ huius inſtitutæ orationis, non reperio: neq; enim triſtius dice= re quidquã debeo ea de re, quam tu ipſe ominibus opti mis proſequeris. neque non me tamen mordet aliquid: in quo unum non uereor, ne tu parum perſpicias, ea, quæ geſta ſunt, ab illis eſſe geſta, quibus ego ita man daram, ut, cum tam longe abfuturus eſſem, ad me ne referrent, agerent quod probaſſent. in hoc autem mihi illud occurrit: quid tu igitur, ſi affuiſſes? rẽ probaſſem, de tẽpore, nihil te inuito, nihil ſine cõſilio egiſſem tuo. uides me ſudare, iandudum laborantem, quo modo ea tuear, quæ mihi tuenda ſunt, & te non offendam. le= ua me igitur hoc onere: nunquam enim mihi uideor tractaſſe cauſam difficiliorem. ſed tamen ſic habeto: niſi iam tunc omnia negotia cum ſumma tua dignita te diligentiſſime cõfeciſſem; tametſi nihil uidebatur ad meũ erga te priſtinum ſtudium addi poſſe; tamen hac mihi affinitate renunciata, non maiore equidẽ ſtudio, ſed acrius, apertius, ſignificantius dignitatem tuam de fendiſſem. decedenti mihi, & iam imperio annuo ter= minato, ante diem III. Non. Sext. cum ad Sidam na ui accederem; & mecũ Q. Seruilius eſſet, literæ à meis ſunt redditæ. dixi ſtatim Seruilio (etenim uidebatur eſ= ſe commotus) ut omnia à me maiora expectaret, quid

multa? beneuolentior tibi, quàm fui, nihilo ſum factus, diligentior quidem ad declarandam beneuolentiam multo. nam ut uetus noſtra ſimultas antea ſtimulabat me, ut cauerem, ne cui ſuſpicionem ficte reconciliatæ gratiæ darem: ſic affinitas noua curam mihi affert cauendi, ne quid de ſummo meo erga te amore detractum eſſe uideatur. Vale.

M. T. C. IMP. APPIO PVLCHRO S. D.

Vaſi diuinarem, tali in officio fore mihi aliquando expectandum ſtudium tuũ; ſic, cũ de tuis rebus geſtis agebatur, inſeruiebam honori tuo. dicã tamẽ uere: plus, quã acceperas, reddidiſti: quis enim ad me non perſcripſit, te non ſolũ auctoritate orationis, ſententia tua, quibus ego à tali uiro contẽtus erã, ſed etiã opera, conſilio, domũ ueniendo, conueniendis meis, nullum onus officij cuiquam reliquum feciſſe? hæc mihi ampliora multo ſunt, quàm illa ipſa, propter quæ elaborantur: INSIGNIA enim uirtutis multi etiam ſine uirtute aſſecuti ſunt; talium uirorum tanta ſtudia aſſequi ſola uirtus poteſt. itaq; mihi propono fructum amicitiæ noſtræ ipſam amicitiam, qua nihil eſt uberius, præſertim in ijs ſtudijs, quibus uterque noſtrum deuinctus eſt: nam tibi me profiteor & in Rep. ſocium, de qua idem ſentimus; & in quotidiana uita coniunctum cum ijs artibus, ſtudijsq;, quæ colimus. uelim ita fortuna tuliſſet, ut, quanti ego omnes tuos facio, tanti tu meos facere poſſes: quod tamen ipſum neſcio qua permotus animi diuinatione non deſpero. ſed hoc nihil ad te noſtrum eſt onus, il-

tud uelim ſic habeas,quod intelliges; hac re nouata ad ditum potius aliquid ad meum erga te ſtudium, cui nihil uidebatur addi poſſe,quàm quidquam eſſe detractum. cum hæc ſcribebam, Cenſorem iam te eſſe ſperabam: eo breuior eſt hæc epiſtola,& ut aduerſus magiſtrum morum modeſtior. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD SVLPITIVM, ET ALIOS. LIBER IIII.

M. T. CICERO SER. SVLPITIO S. D.

C Alus Trebatius familiaris meus ad me ſcripſit,te ex ſe quæſiſſe,quibus in locis eſſem; moleſteq; ferre, quòd me propter ualetudinem tuam, cum ad urbem acceſſiſſem, non uidiſſes; & hoc tempore uelle te mecum, ſi propius acceſſiſſem, de officio utriuſque noſtrum communicare.utinam Serui ſaluis rebus (ſic enim eſt dicendum) colloqui potuiſſemus inter nos: profectò aliquid opis occidenti Reip. tuliſſemus:cognoram enim iam abſens,te hæc mala multo ante prouidentem,defenſorem pacis & in Conſulatu tuo, & poſt Conſulatum fuiſſe. ego autem cum conſilium tuum probarem, & idem ipſe ſentirem,nihil proficiebam: ſero enim ueneram: ſolus eram: rudis eſſe uidebar in cauſa:incideram in hominum pugnandi cupidorum inſanias.nunc,quoniã nihil iam uidemur poſſe opitulari Reip. ſi quid eſt,in quo nobiſmet ipſis conſulere

poſſimus, non ut aliquid ex priſtino ſtatu noſtro retineamus, ſed ut quamhoneſtiſſime lugeamus, nemo eſt omnium, quicũ potius mihi, quàm tecum cõmunicandum putem: nec enim clariſſimorum uirorum, quorum ſimiles eſſe debemus, exempla, neque doctiſſimorum, quos ſemper coluiſti, præcepta te fugiunt. atque ipſe antea ad te ſcripſiſſem, te fruſtra in ſenatum, ſiue potius in conuentum ſenatorum eſſe uenturum, ni ueritus eſſem, ne eius animum offenderẽ, qui à me, ut te imitarer, petebat. cui quidem ego, cum me rogaret ut adeſſem in ſenatu, eadem omnia, quæ à te de pace, & de Hiſpanijs dicta ſunt, oſtendi me eſſe dicturum. rem uides, quo modo ſe habeat; orbem terrarum imperijs diſtributis ardere bello; Vrbem ſine legibus, ſine iudicijs, ſine iure, ſine fide, relictam direptioni, & incendijs. itaque mihi uenire in mentem nihil poteſt, non modo quod ſperem, ſed uix iam quod audeam optare. ſin autem tibi homini prudentiſſimo uidetur utile eſſe, nos colloqui: quanquam longius etiam cogitabam ab Vrbe diſcedere, cuius iam etiam nomen inuitus audio; tamen propius accedam. Trebatio mandaui, ſi quid tu eum uelles ad me mittere, ne recuſaret: idq́; ut facias, uelim: aut ſi quem tuorum fidelium uoles, ad me mittas: ne aut tibi exire ex Vrbe neceſſe ſit, aut mihi accedere. ego tibi tantum tribuo, quantum mihi fortaſſe arrogo: ut exploratum habeam, quidquid nos communi ſententia ſtatuerimus, id omnes homines probaturos. Vale.

M. T. CICERO SER. SVLPITIO S. D.

A D III. Cal. Maias, cum eſſem in Cumano, accepi tuas literas: quibus lectis, cognoui non ſatis prudenter feciſſe Philotimũ; qui, cùm abs te mandata haberet, ut ſcribis, de omnibus rebus, ipſe ad me non ueniſſet, literas tuas miſiſſet: quas intellexi breuiores fuiſſe, quòd eum perlaturũ putaſſes. ſed tamen, poſtquam literas tuas legi, Poſthumia tua me cõuenit, & Seruius noſter. his placuit, ut tu in Cumanum uenires: quod etiam, mecum, ut ad te ſcriberem, egerũt. Quod meum conſiliũ exquiris: id eſt tale, ut capere facilius ipſe poſſim, quã alteri dare. quid enim eſt, quod au deã ſuadere tibi homini ſumma auctoritate, ſummaq; prudentia? ſi, quid rectiſſimum ſit, quærimus: perſpicuum eſt. ſi, quid maxime expediat: obſcurum. ſin ij ſumus, qui profecto eſſe debemus, ut nihil arbitremur expedire, niſi quod rectum, honeſtumq; ſit: non poteſt eſſe dubium, quid faciendum nobis ſit. Quod exiſti mas meam cauſam coniunctam eſſe cùm tua: certe ſimilis in utroque noſtrum, cum optime ſentiremus, error fuit. nam omnia utriuſque conſilia ad concordiam ſpe ctauerunt. quæ cùm ipſi Cæſari nihil eſſet utilius, gra tiam quoque nos inire ab eo, defendenda pace, arbitrabamur. quantum nos fefellerit, & quem in locum res deducta ſit, uides: neque ſolum ea perſpicis, quæ geruntur, quæq; iam geſta ſunt, ſed etiam qui curſus re rum, qui exitus futurus ſit. ergo aut probare oportet ea, quæ fiunt; aut intereſſe, etiam ſi non probes. quarum altera mihi turpis, altera etiam periculoſa ratio

uidetur. Reſtat, ut diſcedēdum putem: in quo reliqua uidetur eſſe deliberatio, quod cōſilium in diſceſſu, quæ loca ſequamur. omnino cum miſerior res nunquam accidit, tum ne deliberatio quidē difficilior: nihil enim conſtitui poteſt, quod non incurrat in magnam aliquā difficultatem. tu, ſi uidebitur, ita cenſeo facias: ut, ſi habes iam ſtatutum, quid tibi agendum putes, in quo nō ſit coniunctum conſilium tuum cum meo, ſuperſedeas hoc labore itineris: ſin autem eſt, quod mecum communicare uelis, ego te expectabo. tu, quod tuo commodo fiat, quamprimum uelim uenias, ſicut intellexi & Seruio, & Poſthumiæ placere. Vale.

M. T. C. SER. SVLPITIO S. D.

Vehementer te eſſe ſolicitum, et in cōmunibus miſerijs præcipuo quodam dolore angi, multi ad nos quotidie deferūt. quod quanquā minime miror, et meū quodāmodo agnoſco: doleo tamen te ſapiētia præditum propè ſingulari, nō tuis bonis delectari potius, quā alienis malis laborare. me quidē, etſi nemini cōcedo, qui maiorem ex pernicie, et peſte Reip. moleſtiam traxerit; tamē multa iam conſolantur, maximeq; conſcientia conſiliorum meorum: multo enim ante tanquam ex aliqua ſpecula proſpexi tempeſtatem futuram: neque id ſolum mea ſponte, ſed multo etiā magis monente, et denunciante te. etſi enim abfui magnam partem Conſulatus tui, tamen et abſens cognoſcebam, quæ eſſet tua in hoc peſtifero bello cauendo, & prædicendo ſententia: & ipſe affui primis tempo-

ribus tui Conſulatus,cum accuratiſſime monuiſti ſenatum collectis omnibus bellis ciuilibus, ut & illa timerent,quæ memiſſent; & ſcirent,cum ſuperiores, nullo tali exemplo antea in Repub.cognito, tam crudeles fuiſſent, quicunque poſtea Remp. oppreſſiſſet armis, multo intolerabiliorē futurum: NAM quod exemplo fit, id etiam iure fieri putant, & aliquid, atque adeo multa addunt, & afferunt de ſuo. quare meminiſſe debes, eos, qui auctoritatem, & conſilium tuum non ſunt ſecuti, ſua ſtultitia occidiſſe, cum tua prudentia ſalui eſſe potuiſſent. dices: Quid me iſta res conſolatur in tantis tenebris, & quaſi parietinis Reip? eſt omnino uix conſolabilis dolor, tanta eſt omnium rerum amiſſio,& deſperatio recuperandi: ſed tamen et Cæſar ipſe ita de te iudicat, & omnes ciues ſic exiſtimant, quaſi lumen aliquod extinctis cæteris elucere ſanctitatem, & prudentiam, & dignitatem tuam. hæc tibi ad leuandas moleſtias magna eſſe debent.

Quòd autem à tuis abes, id eo leuius ferendum eſt, quòd eodem tempore à multis, ac magnis moleſtijs abes; quas ad te omneis perſcriberem, niſi uererer, ne ea cognoſceres abſens, quæ quia non uides, mihi uideris meliore eſſe conditione, quàm nos, qui uidemus. hactenus exiſtimo noſtram conſolationem recte adhibitam eſſe, quoad certior ab homine amiciſſimó fieres ijs de rebus, quibus leuari poſſent moleſtiæ tuæ.reliqua ſunt in te ipſo,neque mihi ignota, nec minima ſolatia; &,ut quidem ego ſentio, multo maxima: quæ ego ipſe experiens quotidie ſic probo, ut ea mihi ſalutem afferre uideantur, te autem ab initio

ætatis memoria teneo ſumme omnium doctrinarũ ſtudioſum fuiſſe, omniaq́;, quæ à ſapientiſſimis ad bene uiuẽdum tradita eſſent, ſummo ſtudio, curaq́; didiciſſe: quæ quidem uel optimis rebus & uſui, & delectationi eſſe poſſent. his uero temporibus habemus aliud nihil, in quo acquieſcamus. nihil faciam inſolenter: neq; te tali uel ſcientia, uel natura præditum hortabor, ut ad eas te referas arteis, quibus à primis temporibus ætatis ſtudium tuum dediſti. tantum dicam, quod te ſpero approbaturum; me, poſteaquam illi arti, cui ſtuduerã, nihil eſſe loci neq; in curia, neque in foro uiderim, omnem meam curam, atque operam ad Philoſophiam contuliſſe. tuæ ſcientiæ excellenti, ac ſingulari non multo plus, quàm noſtræ, relictum eſt loci. quare non equidem te moneo: ſed mihi ita perſuaſi, te quoque in iiſdẽ uerſari rebus, quæ etiam ſi minus prodeſſent, animum tamen à ſolicitudine abducerent. Seruius quidem tuus in omnibus ingenuis artibus, in primiſq́; in hac, in qua ego me ſcripſi acquieſcere, ita uerſatur, ut excellat: à me uero ſic diligitur, ut tibi uni concedam, præterea nemini: mihiq́; ab eo gratia refertur: in quo ille exiſtimat, quod facile appareat, quòd me colat, & obſeruet, tibi quoque in eo ſe facere gratiſſimum. Vale.

M. T. CICERO S. D. SER. SVLPITIO.

ACcipio excuſationem tuam, qua uſus es, cur ſæpius ad me literas uno exemplo dediſſes: ſed accipio ex ea parte, quatenus aut negligentia, aut improbitate eorum, qui epiſtolas accipiant, fieri ſcribis, ne ad

nos perferantur. illam partem excuſationis, qua te ſcribis orationis paupertate (ſic enim appellas) iiſdem uerbis epiſtolas ſæpius mittere, nec agnoſco, nec probo. & ego ipſe, quem tu per iocum (ſic enim accipio) diuitias orationis habere dicis, me non eſſe uerborũ admodũ inopẽ agnoſco: εἰρωνεύεσθαι enim non neceſſe eſt: ſed tamẽ idem, nec hoc εἰρωνευόμενος, facile cedo tuorum ſcriptorum ſubtilitati, & elegantiæ. Conſilium tuum, quo te uſum ſcribis hoc Achaicum negotium nõ recuſauiſſe, cum ſemper probauiſſem, tũ multo magis probaui lectis tuis proximis literis: omnes enim cauſæ, quas commemoras, iuſtiſſimæ ſunt, tuaq́; & auctoritate, & prudentia digniſſimam. Quod aliter cecidiſſe rem exiſtimas, atq; opinatus ſis: id tibi nullo modo aſſentior. ſed quia tanta perturbatio, & confuſio eſt rerum, ita perculſa, & proſtrata fœdiſſimo bello iacent omnia, ut is cuique locus, ubi ipſe ſit, miſerrimus eſſe uideatur: propterea & tui te conſilij pœnitet, et nos, qui domi ſumus, tibi beati uidemur. at contra nobis non tu quidem uacuus moleſtijs, ſed præ nobis beatus. atque hoc ipſo melior eſt tua, quàm noſtra conditio; quòd tu, quid doleat, ſcribere audes; non ne id quidem tuto poſſumus; nec id uictoris uitio, quo nihil moderatius, ſed ipſius uictoriæ, quæ ciuilibus bellis ſemper eſt inſolens. uno te uicimus, ꝙ de Marcelli collegæ tui ſalute paulo ante, quàm tu, cognouimus: etiam mehercule, quòd, quemadmodum ea res ageretur, uidimus: nam ſic fac exiſtimes, poſt has miſerias, ideſt poſtquam armis diſceptari cœptum eſt de iure publico, nihil eſſe actum aliud cum dignitate: nam & ipſe Cæſar accuſata acerbitate

ſata acerbitate Marcelli (ſic enim appellabat) lauda=
táq; honorificentiſſime, & æquitate tua, & prudẽtia,
repente præter ſpem dixit, ſe ſenatui roganti de Mar=
cello ne hominis quidem cauſa negaturum. fecerat au
tem hoc ſenatus, ut, cum à L. Piſone mentio eſſet facta
de Marcello, & cum C. Marcellus ſe ad Cæſaris pedes
abieciſſet, cunctus conſurgeret, & ad Cæſarem ſupplex
accederet. noli quærere: ita mihi pulcher hic dies uiſus
eſt, ut ſpeciem aliquam uiderer uidere quaſi reuiuiſcen
tis Reip. itaque cum omnes ante me rogati gratias Cæ=
ſari egiſſent præter Volcatium, (is enim, ſi eo loco eſ=
ſet, negauit ſe facturum fuiſſe) ego rogatus mutaui
meum conſilium: nam ſtatueram, non mehercule
inertia, ſed deſiderio priſtinæ dignitatis, in perpetuum
tacere. fregit hoc meum conſilium & Cæſaris magnitu=
do animi, & ſenatus officium. itaque pluribus uerbis
egi Cæſari gratias: meq́; metuo ne etiã in cæteris rebus
honeſto otio priuarim: quod erat unicum ſolatium in
malis. ſed tamen, quando effugi eius offenſionem,
qui fortaſſe arbitraretur, me hanc Remp. non putare,
ſi perpetuo tacerem: modice hoc faciam, aut etiam
intra modum; ut & illius uoluntati, & meis ſtudijs
ſeruiam. nam etſi à prima ætate me omnis ars, & do=
ctrina liberalis, & maxime philoſophia delectauit:
tamen hoc ſtudium quotidie ingraueſcit, credo &
ætatis maturitate ad prudentiam, & his temporum
uitijs, ut nulla res alia leuare animum moleſtijs poſ=
ſit. à quo ſtudio te abduci negotijs, intelligo ex tuis
literis: ſed tamen aliquid iam noctes te adiuua=
bunt. Seruius tuus, uel potius noſter ſumma me ob=

ſeruantia colit : cuius ego cum omni probitate, ſummaq́; uirtute, tum ſtudijs, doctrinaq́; delector. is mecum ſæpe de tua manſione, aut deceſſione communicat. adhuc in hac ſum ſententia, nihil ut faciamus, niſi quod maxime Cæſar uelle uideatur. res ſunt eiuſmodi, ut, ſi Romæ ſis, nihil te præter tuos delectare poſſit. de reliquis nihil melius ipſo eſt. cæteri, & cætera eiuſmodi, ut, ſi alterutrum neceſſe ſit, audire ea malis, quàm uidere. hoc noſtrum conſilium nobis minime iucundum eſt, qui te uidere cupimus: ſed conſulimus tibi. Vale.

SER. SVLPITIVS M. CICERONI S.

P*Oſteaquam mihi renunciatũ eſt de obitu* Tul*liæ filiæ tuæ: ſanequam pro eo, ac debui, grauiter moleſteq́; tuli: communemq́; eam calamitatem exiſtimaui: qui ſi iſtic affuiſſem, neque tibi defuiſſem, coramq́; meum dolorem tibi declaraſſem: etſi genus hoc conſolationis miſerum, atque acerbum eſt; propterea quia per quos id fieri debet, propinquos, ac familiares, ipſi pari moleſtia afficiuntur, neque ſine lacrymis multis id conari queunt; ut magis ipſi uideantur aliorum conſolatione indigere, quàm alijs poſſe ſuum officium præſtare: tamen quæ in præſentia mihi in mentem uenerunt, decreui breui ad te perſcribere: non quòd ea te fugere exiſtimem: ſed quòd forſitan dolore impeditus, minus ea perſpicias. quid eſt, quòd tantopere te commoueat tuus dolor inteſtinus? cogita, quemadmodum adhuc fortuna nobiſcum ege*

rit: ea nobis erepta eſſe, quæ hominibus non minus, quàm liberi,chara eſſe debent,patriam,honeſtatem,dignitatem,honores omneis.hoc uno incommodo addito, quid ad dolorem adiungi potuit?aut qui non in illis rebus exercitatus animus callere iam debet,atque omnia minoris æſtimare? an illius uicem, credo,doles? quoties in eam cogitationem neceſſe eſt ut tu ueneris,ut nos ſæpe incidimus, hiſce temporibus non peſſime cum ijs eſſe actum, quibus ſine dolore licitum eſt mortem cum uita commutare. quid autem fuit,quod illam hoc tempore ad uiuendum magnopere inuitare poſſet? quæ res? quæ ſpes? quod animi ſolatium? ut cum aliquo adoleſcente primario coniuncta ætatem ageret?licitum eſt tibi,credo,pro tua dignitate ex hac iuuentute generum deligere, cuius fidei liberos tuos te tuto committere putares. an ut ea liberos ex ſeſe pareret, quos cum florenteis uideret,lætaretur? qui rem à parente traditam per ſe tenere poſſent, honores ordinatim in Rep. petituri eſſent, in amicorum negotijs liberalitate ſua uterentur? quid horum fuit, quod non prius, quàm datum, ademptum ſit? at uero malum eſt liberos amittere: malum, niſi hoc peius ſit, hæc ſufferre, & perpeti. quæ res mihi non mediocrem conſolationem attulit, uolo tibi commemorare, ſi forte eadem res tibi minuere dolorem poſſit. ex Aſia rediens, cum ab Aegina Megaram uerſus nauigarem, cœpi regiones circumcirca proſpicere. poſt me erat Aegina, ante Megara, dextra Piræeus, ſiniſtra Corinthus: quæ oppida quodam tempore florentiſſima fuerunt, nunc proſtrata, & diruta ante oculos iacent. cœpi egomet me-

cum ſic cogitare: Hem, nos homunculi indignamur, ſi quis noſtrum interijt, aut occiſus eſt, quorum uita breuior eſſe debet, cum uno loco tot oppidum cadauera proiecta iaceant. uis'ne tu te Serui cohibere, & meminiſſe, hominem te eſſe natum? crede mihi, cogitatione ea non mediocriter ſum confirmatus. hoc idem, ſi tibi uidetur, fac ante oculos tibi proponas. modo uno tempore tot uiri clariſſimi interierunt: de imperio præterea tanta diminutio facta eſt: omnes prouinciæ conquaſſatæ ſunt: in unius muliérculæ animula ſi iactura facta ſit, tantopere commoueris? quæ ſi hoc tempore non ſuum diem obijſſet; paucis poſt annis tamen ei moriendum fuit, quoniam homo nata fuerat. etiam tu ab hiſce rebus animum, ac cogitationem tuam auoca: atque ea potius reminiſcere, quæ digna tua perſona ſunt, illam, quandiu ei opus fuerat, uixiſſe: una cum Rep. fuiſſe: te patrem ſuum Prætorem, Conſulem, Augurem uidiſſe: adoleſcentibus primarijs nuptam fuiſſe. omnibus bonis propè perfunctam eſſe: cum Reſp. occideret, uita exceſſiſſe, quid eſt, quod tu aut illa cum fortuna hoc nomine queri poſſitis? denique noli te obliuiſci Ciceronem eſſe, & eum, qui alijs conſueueris præcipere, & dare conſilium, neque imitari malos medicos, qui in alienis morbis profitentur ſe tenere medicinæ ſcientiã, ipſi ſe curare non poſſunt: ſed potius, quæ alijs tute præcipere ſoles, ea tute tibi ſubijce, atque apud animum propone. NVLLVS *dolor eſt quem non longinquitas temporis minuat, atque molliat. hoc te expectare tempus tibi turpe eſt, ac non, ei rei ſapientia tua te occurrere. quòd ſi quis etiam inferis ſenſus eſt:*

qui illius amor in te fuit, pietaſq; in omneis ſuos, hoc certe illa te facere non uult, da hoc illi mortuæ: da cæteris amicis, & familiaribus, qui tuo dolore mœrent: da patriæ; ut, ſi qua in re opus ſit, opera, & conſilio tuo uti poſſit, denique, quoniam in eam fortunam deuenimus, ut etiam huic rei nobis ſeruiendum ſit: noli committere, ut quiſquam te putet non tam filiam, quam Reipub. tempora, & aliorum uictoriam lugere. plura me ad te de hac re ſcribere pudet, ne uidear prudentiæ tuæ diffidere. quare ſi hoc unum propoſuero, finem faciam ſcribendi. uidimus aliquoties ſecundam pulcherrime te ferre fortunam, magnamq; ex ea re te laudem adipiſci: fac aliquando intelligamus, aduerſam quoque te æque ferre poſſe, neque id maius, quàm debeat, tibi onus uideri, ne ex omnibus uirtutibus hæc una tibi uideatur deeſſe. quod ad me attinet, cum te tranquilliore animo eſſe cognouero, de ijs rebus, quæ hic geruntur, quemadmodumq; ſe prouincia habeat, certiorem faciam. Vale.

M. T. CICERO S. D. SER. SVLPITIO.

EGo uero Serui uellem, ut ſcribis, in meo grauiſſimo caſu affuiſſes: quantū enim præſens me adiuuare potueris & conſolando, & prope æque dolendo, facile ex eo intelligo, quòd literis tuis lectis aliquantulum acquieui: nam & ea ſcripſiſti, quæ leuare luctum poſſent; & in me conſolando non mediocrem ipſe animi dolorem adhibuiſti. Seruius tamen tuus omnibus officijs, quæ illi tempori tribui

potuerunt, declarauit, & quanti ipſe me faceret, & quàm ſuum talem erga me animum tibi gratum putaret fore: cuius officia iucundiora ſcilicet ſæpe mihi fuerunt, nunquam tamen gratiora. me autem non oratio tua ſolum, & ſocietas penè ægritudinis, ſed etiam auctoritas conſolatur: turpe enim eſſe exiſtimo, me non ita ferre caſum meum, ut tu tali ſapientia præditus ferendum putas. ſed opprimor interdum, & uix reſiſto dolori, quòd ea me ſolatia deficiunt, quæ cæteris, quorum mihi exempla propono, ſimili in fortuna non defuerunt: nam & Q. Maximus, qui filium conſularem, clarum uirum, & magnis rebus geſtis amiſit; & L. Paulus, qui duos ſeptem diebus; & ueſter Gallus, & M. Cato, qui ſummo ingenio, ſumma uirtute filium perdidit; ijs temporibus fuerunt, ut eos tum ipſorum dignitas conſolaretur ea, quam ex Rep. conſequebantur. mihi autem, amiſſis ornamentis ijs, quæ ipſe commemoras, quæq; eram maximis laboribus adeptus, unũ manebat illud ſolatium, quod ereptum eſt. non amicorum negotijs, non Reip. procuratione impediebantur cogitationes meæ. nihil in foro agere licebat. aſpicere curiam non poteram. exiſtimabam id, quod erat, omneis me & induſtriæ meæ fructus, & fortunæ perdidiſſe. ſed cum cogitarem hæc mihi tecum, & cum quibuſdam eſſe communia; & cum frangerem iam ipſe me, cogeremq; illa ferre toleranter. habebam quò confugerem, ubi conquieſcerem, cuius in ſermone, & ſuauitate omneis curas, doloresq; deponerem. nunc autem hoc tam graui uulnere etiam illa, quæ conſenuiſſe uidebantur, recrudeſcunt. non enim, ut tum

me à Repub. mœſtum domus excipiebat, quæ leuaret: ſic nunc domo mœrens ad Remp. confugere poſſum, ut in eius bonis acquieſcam. itaque & domo abſum, & foro, quòd nec eum dolorem, quem à Rep. capio, domus iam conſolari poteſt, nec domeſticum Reſp. quo magis te expecto, teq́; uidere quamprimum cupio. maior mihi leuatio afferri nulla poteſt, quàm coniunctio conſuetudinis, ſermonumq́; noſtrorum. quanquam ſperabam tuum aduentum (ſic enim audiebam) appropinquare. ego autem cum multis de cauſis te exopto quamprimum uidere, tum etiam, ut ante commentemur inter nos, qua ratione nobis traducendum ſit hoc tempus, quod eſt totum ad unius uoluntatem accommodandum & prudentis, et liberalis, &, ut perſpexiſſe mihi uideor, nec à me alieni, et tibi amiciſſimi. quod cum ita ſit, magnæ tamen eſt deliberationis, quæ ratio ſit ineunda nobis, non agendi aliquid, ſed illius conceſſu, & beneficio quieſcendi. Vale.

M. T. CICERO S. D. M. MARCELLO.

Tſi eo te adhuc conſilio uſum intelligo, ut id reprehendere non audeam, non quin ab eo ipſe diſſentiam, ſed quòd ea te ſapientia eſſe iudicem, ut meum conſilium non anteponam tuo: tamen & amicitiæ noſtræ uetuſtas, & tua ſumma erga me beneuolentia, quæ mihi iam à pueritia tua cognita eſt, me hortata eſt, ut ea ſcriberem ad te, quæ & ſaluti tuæ conducere arbitrarer, & non aliena eſſe du-

cerem v dignitate. ego eum te eſſe, qui horum malorum initia multo ante uideris, qui Conſulatum magnificentiſſime, atque optime geſſeris, præclare memini. ſed idem etiam illa uidi, neque te conſilium ciuilis belli ita gerendi, neque copias Cn. Pompeij, nec genus exercitus probare, ſemperq; ſumme diffidere. qua in ſententia me quoque fuiſſe, memoria tenere te arbitror. neque tu multum interfuiſti rebus gerendis: & ego id ſemper egi, ne intereſſem: non enim ijs rebus pugnabamus, quibus ualere poteramus, conſilio, auctoritate, cauſa, quæ erant in nobis ſuperiora; ſed lacertis, et uiribus, quibus pares non eramus. uicti ſumus igitur; aut, ſi uinci dignitas non poteſt, fracti certe, & abiecti. in quo tuum conſilium nemo poteſt non maxime laudare, quòd cum ſpe uincendi ſimul abieciſti certandi etiam cupiditatem, oſtendiſtiq; ſapientem, & bonum ciuem initia belli ciuilis inuitum ſuſcipere, extrema non libenter perſequi qui non idem conſilium, quod tu, ſecuti ſunt: eos uideo in duo genera eſſe diſtractos. aut enim renouare bellum conati ſunt, & hi ſe in Africam contulerunt: aut, quemadmodum nos, uictori ſeſe crediderunt. medium quoddam tuum conſilium fuit, qui hoc fortaſſe humilis animi duceres, illud pertinacis. fateor à pleriſque, uel dicam ab omnibus ſapiens tuum conſilium, à multis etiam magni ac fortis animi iudicatum: ſed habet iſta ratio, ut mihi quidem uidetur, quẽdam modum: præſertim cum tibi nihil deeſſe arbitrer ad tuas fortunas omneis obtinendas, præter uoluntatem: ſic enim intellexi, nihil aliud eſſe, quod dubitationem afferret ei, penes quem eſt poteſtas, niſi quòd

uereretur, ne tu illud beneficium omnino non putares. de quo quid ſentiam, nihil attinet dicere; cum appa-reat, ipſe quid fecerim. ſed tamen ſi iam ita conſtituiſ-ſes, ut abeſſe perpetuo malles, quàm ea, quæ nolles, uide re: tamen id cogitare deberes, ubicunque eſſes, te fore in eius ipſius, quem fugeres, poteſtate. qui ſi facile paſſu rus eſſet, te carentem patria, & fortunis tuis quiete, et libere uiuere: cogitandum tibi tamen eſſet, Roma *ne, & domi tuæ, cuiuſmodi res eſſet, an* Mytilenis, *aut* Rho*di malles uiuere. ſed cum ita late pateat eius poteſtas, quem ueremur, ut terrarum orbem complexa ſit: non ne mauis ſine periculo domi tuæ eſſe, quàm cum peri-culo alienæ? equidem etiam ſi oppetenda mors eſſet, do-mi, atque in patria mallem, quàm in externis, atque alie nis locis. hoc idem omnes, qui te diligunt, ſentiunt; quo-rum eſt magna pro tuis maximis, clariſſimisq; uirtuti-bus multitudo. habemus etiam rationem rei familiaris tuæ, quam diſſipari nolumus. nam etſi nullam poteſt accipere iniuriam, quæ futura perpetua ſit, propterea quòd neque, is qui tenet* Remp. *pateretur, neque ipſa* Reſp. *tamen impetum prædonum in tuas fortunas fieri nolo. ij autem qui eſſent, auderem ſcribere, niſi te intel ligere confiderem. hic te unius ſolicitudines, unius etiã multæ, & aſſiduæ lacrymæ* C. Marcelli *fratris optimi deprecantur. nos cura, & dolore proximi ſumus, preci-bus tardiores, quòd ius adeundi, cum ipſi deprecatores eguerimus, non habemus. gratia tantum poſſumus, quantum uicti. ſed tamen conſilio, ſtudio* Marcello *non deſumus. à tuis reliquis non adhibemur. ad omnia para ti ſumus.* Vale.

M. CICERO S. D. M. MARCELLO.

Neque monere te audeo præſtanti prudētia uirum, nec confirmare maximi animi hominem, uirumq́; fortiſſimum, conſolari uero nullo modo. nam ſi ea, quæ acciderunt, ita fers, ut audio: gratulari magis uirtuti debeo, quàm conſolari dolorem tuum. ſin te tanta mala Reip. *frangunt: non ita abundo ingenio, ut te conſoler, cum ipſe me nō poſſim. reliquum eſt igitur, ut tibi me in omni re eum præbeā, præſtemq́;, ut ad omnia, quæ tui uelint, ita ſim præſto, ut me non ſolum omnia debere tua cauſa quæ poſſum, ſed ea quoque, quæ non poſſum, putent. illud uel tu me monuiſſe, uel cenſuiſſe, puta, uel propter beneuolentiam tacere non potuiſſe; ut, quod ego facio, tu quoque in animum inducas, ſi ſit aliqua* Reſp. *in ea te eſſe oportere, iudicio omnium, req́; principem, neceſſitate cedentem tempori: ſin autem nulla ſit, hunc tamen aptiſſimum eſſe etiam ad exulandum locum. ſi enim libertatem ſequimur; qui locus hoc dominatu uacat? ſin qualencunque locum; qui eſt domeſtica ſede iucundior? ſed mihi crede, etiam is, qui omnia tenet, fauet ingenijs: nobilitatem uero, & dignitatem hominum, quantum ei res, & ipſius cauſa concedit, amplectitur. ſed plura, quàm ſtatueram. redeo ergo ad unum illud, me tuum fore cum tuis, ſi modo erunt tui; ſin minus, me certe in omnibus rebus ſatis noſtræ coniunctioni, amoriq́; facturum.* Vale.

M. CICERO S. D. M. MARCELLO.

Etſi perpaucis ante diebus dederam Q. Mutio literas ad te pluribus uerbis ſcriptas, quibus declaraueram, quo te animo cenſerē eſſe oportere, & quid tibi faciendum arbitrarer: tamen cū Theophilus libertus tuus proficiſceretur, cuius ego fidē erga te, beneuolentiamq; perſpexeram; ſine meis literis eum ad te uenire nolui. Iiſdem igitur de rebus etiam atque etiam hortor, quibus ſuperioribus literis hortatus ſum; ut in ea Rep. quæcunque eſt, quamprimum uelis eſſe. multa uidebis fortaſſe, quæ nolis; nō plura tamen, quàm audis quotidie. non eſt porrò tuū, uno ſenſu ſolū oculorum moueri; cum illud idem auribus percipias, quod etiam maius uideri ſolet, minus laborare. At tibi ipſi dicendum erit aliquid, quod non ſentias; aut faciendum, quod non probes. Primum TEMPORI cedere, ideſt neceſſitati parere, ſemper ſapientis eſt habitum: deinde non habet, ut nunc quidem eſt, id ultij res. dicere fortaſſe, quæ ſentias, non licet: tacere planè licet. omnia enim delata ad unum ſunt. is utitur conſilio ne ſuorum quidem, ſed ſuo. quod non multo ſecus fieret, ſi is Remp. teneret, quem ſecuti ſumus. an, qui in bello, cum omnium noſtrum coniunctum eſſe periculum ſuo cerneret, certorum hominum minime prudentium conſilio uteretur; eum magis communem cenſemus in uictoria futurū fuiſſe, quā incertis in rebus fuiſſet? & qui nec te Conſule tuum ſapientiſſimū conſilium ſecutus eſſet; nec, fratre tuo Conſulatum ex auctoritate tua gerente, uobis auctoribus uti uoluerit;

nunc omnia tenentem noſtras ſententias deſideraturũ cenſes fuiſſe? OMNIA ſunt miſera in bellis ciuilibus quæ maiores noſtri ne ſemel quidẽ, noſtra ætas ſæpe iam ſenſit: ſed MISERIVS nihil, quàm ipſa uictoria: quæ, etiam ſi ad meliores uenit, tamen eos ipſos ferociores, impotentioresq; reddit, ut etiam ſi natura tales non ſint, neceſſitate eſſe cogantur: MULTA enim uictori eorum arbitrio, per quos uicit, etiam inuito facienda ſunt. an tu non uidebas mecum ſimul, quam illa crudelis eſſet futura uictoria? igitur tunc quoque patria careres, ne, quæ nolles, uideres? nõ, inquies: ego enim ipſe tenerem opes, & dignitatem meam. at erat tuæ uirtutis, in minimis res tuas ponere, de Rep. uehementius laborare. deinde, qui finis iſtius conſilij eſt? nam adhuc & factum tuum probatur, &, ut in tali re, etiam fortuna laudatur: factum, quòd & initium belli neceſſario ſecutus ſis, & extrema ſapienter perſequi nolueris: fortuna, quòd honeſto otio tenueris & ſtatum, & famã dignitatis tuæ. nunc uero nec locus tibi ullus dulcior eſſe debet patria: nec eum diligere minus debes, quòd deformior eſt, ſed miſereri potius: nec eam multis claris uiris orbatam, priuare etiam aſpectu tuo. denique, ſi fuit magni animi non eſſe ſupplicem uictori: uide, ne ſuperbi ſit, aſpernari eiuſdem liberalitatem: & ſi ſapientis eſt carere patria, duri non deſiderare: & ſi re publica non poſſis frui, ſtultum eſt nolle priuata. caput illud eſt, ut, ſi iſta uita tibi commodior eſſe uideatur, cogitandum tamen ſit, ne tutior non ſit. magna gladiorum eſt licentia: ſed in externis locis minor etiã ad facinus uerecundia. mihi ſalus tua tantæ curæ eſt,

ut Marcelli fratri tuo aut par, aut certe proximus ſim. Tuum eſt conſulere temporibus, & incolumitati, & uitæ, & fortunis tuis. Vale.

M. CICERO M. MARCELLO S.

Etſi nihil noui, quod ad te ſcriberem, habebã; magisq; literas tuas iam expectare incipiebam, uel te potius ipſum: tamen cum Theophilus proficiſceretur, non potui nihil ei literarum dare. Cura igitur, ut quamprimum uenias: uenies enim, mihi crede, expectatus, neque ſolum nobis, ideſt tuis, ſed prorſus omnibus: uenit enim mihi in mẽtem, ſubuereri interdum. ne te delectet tarda deceſſio, quòd ſi nullum haberes ſenſum, niſi oculorum: prorſus tibi ignoſcerem, ſi quoſdam nolles uidere. ſed cum leuiora non multo eſſent, quæ audirentur, quam quæ uiderentur, ſuſpicarer autem multum intereſſe rei familiaris tuæ, te quamprimum uenire, idq; in omnes partes ualere: putaui ea de re te eſſe admonẽdum. ſed quoniam, quod mihi placeret, oſtendi: reliqua tu pro tua prudentia conſiderabis: me tamen uelim, quod ad tempus te expectemus, certiorem facias. Vale.

M. MARCELLVS M. CICERONI S.

Plurimum ualuiſſe apud me tuã ſemper auctoritatẽ, cũ in omni re, tũ in hoc maxime negotio potes exiſtimare. cum mihi C. Marcellus frater amantiſſimus mei non ſolũ conſilium daret, ſed precibus quoq; me obſecraret, nõ prius mihi perſuadere potuit, quã tuis eſt effectũ literis, ut uterer ueſtro

*potiſſimum conſilio.*Res *quemadmodum ſit acta, ueſtræ literæ mihi declarant.* Gratulatio *tua etſi eſt mihi probatiſſima, quòd ab optimo fit animo: tamen hoc mihi multo iucundius eſt, & gratius, quòd in ſumma paucitate amicorum, propinquorum, ac neceſſariorum, qui uere meæ ſaluti fauerènt, te cupidiſſimum mei, ſingularemq; mihi beneuolentiá præſtitiſſe cognoui.*Reliqua *ſunt eiuſmodi, quibus ego, quoniam hæc erant tempora, facile, & æquo animo carebam. hoc uero eiuſmodi eſſe ſtatuo, ut ſine talium uirorum, & amicorum beneuolentia, neque in aduerſa, neque in ſecunda fortuna quiſquam uiuere poſſit. itaque hoc ego mihi gratulor. tu uero ut intelligas homini amiciſſimo te tribuiſſe officium, re tibi præſtabo.* Vale.

SER. SVLPITIVS CICERONI. S.

E*tſi ſcio non iucundiſſimum nuncium me uobis allaturum; tamen, quoniam* CASVS, *& natura in bonis dominatur; uiſum eſt faciendum, quoquo modo res ſe haberet, uos certiores ut facerem.* Ad V. Cal. Iun. *cum ab* Epidauro Piræum *naui ad uectus eſſem, ibi Marcellum collegam noſtrum conueni; eumq; diem ibi conſumpſi, ut cum eo eſſem. poſtero die, cum ab eo digreſſus eſſem, eo conſilio, ut ab* Athenis *in* Bœotiam *irem, reliquamq; iuriſdictionem abſoluerē: ille, uti aiebat, ſupra Maleas* Italiá *uerſus nauigaturus erat, poſtridie eius diei, cum ab Athenis proficiſci in animo haberem; circiter horam decimam noctis* Poſthumius *familiaris eius ad me uenit; & mihi nunciauit, M.*Marcellum *collegam noſtrum poſt cœnæ*

tempus à P. Magio Chilone, familiari eius, pugione perculſum eſſe, & duo uulnera accepiſſe, unum in ſtomacho, alterum in capite ſecundum aurem; ſperare tamen, eum uiuere poſſe: Magium ſe ipſum interfeciſſe poſtea ſe à Marcello ad me miſſum eſſe, qui hæc nunciaret, et rogaret, uti cogerem medicos. coegi, et è ueſtigio eò ſum profectus prima luce. cum nõ longe à Piræeo abeſſem; puer Acidini obuiam mihi uenit cũ codicillis; in quibus erat ſcriptum, paulo ante lucem Marcellum diem ſuũ obiſſe. ita uir clariſſimus ab homine teterrimo acerbiſſima morte eſt affectus; et cui inimici propter dignitatem pepercerant, inuentus eſt amicus, qui ei mortem afferret. ego tamen ad tabernaculum eius perrexi,: inueni duos libertos, & pauculos ſeruos: reliquos aiebant profugiſſe metu perterritos, quòd dominus eorum ante tabernaculum interfectus eſſet. coactus ſum in eadem illa lectica, qua ipſe delatus eram, meiſq; lecticarijs in urbem eum referre: ibiq; pro ea copia, quæ Athenis erat, funus ei ſatis amplum faciendum curaui. ab Athenienſibus, locum ſepulturæ intra urbem ut darent, impetrare non potui; quòd religione ſe impediri dicerent: neque tamen id antea cuiquam conceſſerant. quod proximum fuit; uti in quo uellemus gymnaſio eum ſepeliremus, nobis permiſerunt. nos in nobiliſſimo orbis terrarum gymnaſio Academiæ locum delegimus: ibiq; eũ combuſſimus: poſtèaq; curauimus, ut ijdem Athenienſes in eodem loco monumentum ei marmoreum faciendum locarent. ita, quæ noſtra officia fuerunt, pro collegio, & propinquitate & uiuo, & mortuo omnia ei præſtitimus. Vale. Datæ pridie Calend. Iun. Athenis.

M. CICERO P. NIGIDIO FIGVLO S.D.

QVærenti mihi iandiu quid ad te potiſſimum ſcriberē, non modo certa res ulla, ſed ne genus quidem literarum uſitatum ueniebat in mētem: unam enim partem, & conſuetudinem earum epiſtolarum, quibus ſecundis rebus uti ſolebamus, tempus eripuerat: perfeceratq; fortuna, ne quid tale ſcribere poſſem, aut omnino cogitare, relinquebatur triſte quoddam, & miſerum, & his temporibus conſentaneum genus literarum: id quoque deficiebat me: in quo debebat eſſe aut promiſſio auxilij alicuius, aut conſolatio doloris tui. quod pollicerer, non erat: ipſe enim pari fortuna obiectus, aliorum opibus caſus meos ſuſtentabā: ſæpiusq; mihi ueniebat in mentem, queri, quòd ita uiuerem, quā gaudere, quòd uiuerem. quanquā enim nulla me ipſum priuatim perculit inſignis iniuria; nec mihi quidquam tali tempore in mentem uenit optare, quod non ultro mihi Cæſar detulerit: tamen nihilo minus eis conficior curis, ut hoc ipſum, quòd maneam in uita, peccare me exiſtimem: careo enim cum familiariſſimis multis, quos aut mors eripuit nobis, aut diſtraxit fuga; tum omnibus amicis, quorum beneuolentiam nobis conciliaret per me quondam te ſocio defenſa Reſp. uerſorq; in eorū naufragijs, et bonorum direptionibus: nec audio ſolum, quod ipſum eſſet miſerum, ſed etiam id ipſum uideo, quo nihil eſt acerbius, eorū fortunas diſſipari, quibus nos olim adiutoribus illud incendium extinximus: & in qua urbe modo gratia, auctoritate, gloria floruimus, in ea nunc ij s quidem omnibus caremus: obtinemus ipſius

mus ipſius Cæſaris ſummam erga nos humanitatem: ſed ea plus non poteſt, quàm uis, & mutatio omnium rerum, atque temporum. itaq; orbus ijs rebus omnibus, quibus & natura me, & uoluntas, & conſuetudo aſſuefecerat; cũ cæteris, ut quidem uideör, tum ipſi mihi diſpliceo: natus enim ad agendum ſemper aliquid dignum uiro, nunc non modo agendi rationem nullam habeo, ſed ne cogitandi quidem: & qui antea aut obſcuris hominibus, aut etiam ſontibus opitulari poterã; nunc P. Nigidio, uni omnium doctiſſimo, & ſanctiſſimo, & maxima quondam gratia, & mihi certe amiciſſimo, ne benigne quidem polliceri poſſum. ergo hoc ereptum eſt literarum genus. Reliquum eſt, ut conſoler, & afferam rationes, quibus te à moleſtijs coner abducere. at ea quidem facultas uel tui, uel alterius con ſolandi, in te ſumma eſt, ſi unquam in ullo fuit. itaque eam partem, quæ ab exquiſita quadam ratione, & doctrina proficiſcitur, non attingam, tibi totam relinquã. quid ſit forti, & ſapienti homine dignum, quid grauitas, quid altitudo animi, quid acta tua uita, quid ſtudia, quid artes, quibus à pueritia floruiſti, à te flagitét, tu uidebis. ego, quod intelligere, et ſentire, quia ſum Romæ, & quia curo, attendoq;, poſſum, id tibi affirmo, te in iſtis moleſtijs, in quibus es hoc tempore, non diutius futurum, in ijs autem, in quibus etiam nos ſumus, fortaſſe ſemper fore. uideor mihi perſpicere, primum ipſius animum, qui plurimum poteſt, propenſum ad ſalutem tuã. non ſcribo hoc temere. quo minus familiaris ſum, hoc ſum ad inueſtigandum curiſior. quo facilius, quibus eſt iratior, reſpõdere triſtius poſſit; hoc eſt adhuc

tardicr ad te moleſtia liberandum . familiares uero eius, & ij quidem, qui illi iucundiſſimi ſunt, mirabiliter de te & loquuntur, & ſentiunt . accedit eodem uulgi uoluntas, uel potius conſenſus omnium . etiam illa, quæ minimum nunc quidem poteſt (ſed poſſit neceſſe eſt) Reſp. quaſcunque uires habebit, ab ijs ipſis, quibus tenetur, de te propediẽ, mihi crede, impetrabit. Redeo igitur ad id, ut iam tibi etiam pollicear aliquid, quod primo omiſeram . nam & amplectar eius familiariſſimos, qui me admodum diligunt, multumq; mecum ſunt: & in ipſius conſuetudinem, quam adhuc meus pudor mihi clauſit, inſinuabo: et certe omnes uias perſequar, quibus putabo ad id, quod uolumus, peruenire poſſe . in hoc toto genere plura faciam, quàm ſcribere audeo . cætera, quæ tibi à multis prompta eſſe certo ſcio, à me paratiſſima . nihil in re familiari mea eſt, quod ego malim meum eſſe, quàm tuum . hac de re, & de hoc genere toto, hoc ſcribo parcius, quòd te, id quod ipſe confido, ſperare malo eſſe uſurum tuis.
Extremum illud eſt, ut te horter, & obſecrem, animo ut maximo ſis; nec ea ſolum memineris, quæ ab alijs magnis uiris accepiſti; ſed illa etiam, quæ ipſe ingenio, ſtudioq; peperiſti . quæ ſi colliges; & ſperabis omnia optime; &, quæ accident, qualiacunque erunt, ſapienter feres . ſed hæc tu melius, uel optime omnium . Ego, quæ pertinere ad te intelligam, ſtudioſiſſime omnia, diligentiſſimeq; curabo; tuorumq; triſtiſſimo meo tempore meritorum erga me memoriam conſeruabo.

M. CICERO S. D. CN. PLANCIO.

B Inas à te accepi literas, Corcyræ datas: quarum alteris mihi gratulabare, quòd audiſſes me meã priſtinam dignitatẽ obtinere: alteris dicebas, te uelle, quæ egiſſem, bene, ac feliciter euenire. Ego autem, ſi dignitas eſt bene de Rep. ſentire, & bonis uiris probare, quod ſentias: obtineo dignitatem meã. ſin autem in eo dignitas eſt, quod ſentias, aut re efficere ſi poſſis, aut denique libera oratione defendere: ne ueſtigium quidem ullum eſt reliquum nobis dignitatis: agiturq́; præclare, ſi noſmet ipſos regere poſſimus; ut ea, quæ partim iam adſunt, partim impendent, moderate feramus: quod eſt difficile in eiuſmodi bello, cuius exitus ex altera parte cædem oſtentat, ex altera ſeruitutem. quo in periculo non nihil me conſolatur, cum recordor, hæc me tum uidiſſe, cum ſecundas etiam res noſtras, nõ modo aduerſas pertimeſcebam; uidebamq́;, quanto periculo de iure publico diſceptaretur armis: quibus ſi ij uiciſſent, ad quos ego pacis ſpe, non belli cupiditate adductus acceſſeram; intelligebam tamen, et iratorum hominum, & cupidorum, & inſolentium quàm crudelis eſſet futura uictoria: ſin autẽ uicti eſſent; quãtus interitus eſſet futurus ciuium partim ampliſſimorũ, partim etiam optimorum: qui me hæc prædicentem, atque optime conſulentem ſaluti ſuæ, malebant nimium timidũ, quàm ſatis prudentem exiſtimari. Quod autem mihi de eo, quod egerim, gratularis: te ita uelle, certo ſcio: ſed ego tam miſero tẽpore nihil noui conſilij cepiſſem, niſi in reditu meo nihilo-

meliores res domeſticas, quàm Remp. offendiſſem. quibus enim pro meis immortalibus beneficijs chariſſima mea ſalus, & meæ fortunæ eſſe debebant: cũ propter eorum ſcelus nihil mihi intra meos parietes tutũ, nihil inſidijs uacuum uiderem; nouarum ne neceſſitudinum fidelitate cõtra ueterum perfidiam muniendum putaui. ſed de noſtris rebus ſatis, uel etiam nimiũ multa. De tuis uelim in eo ſis animo, quo debes eſſe, id eſt ut ne quid tibi præcipue timendum putes: ſi enim ſtatus erit aliquis ciuitatis, quicunque erit, te omnium periculorum uideo expertem fore: nam alteros tibi iã placatos eſſe intelligo alteros nunquam iratos fuiſſe. De mea autem in te uoluntate ſic uelim iudices, me, quibuſcunque rebus opus eſſe intelligam, quanquã uideam quis ſim hoc tempore, & quid poſſim, opera tamen, & conſilio, ſtudio quidem certe, rei, famæ, ſaluti tuæ præſto futurum. Tu uelim, & quid agas, & quid acturum te putes, facias me quamdiligentiſſime certiorem. Vale.

M. CICERO S. D. CN. PLANCIO.

Accepi perbreueis tuas literas: quibus id, quod ſcire cupiebam, cognoſcere non potui: cognoui autem id, quod mihi dubium non fuit: nã quàm fortiter ferrẽs cõmuneis miſerias, non intellexi: quàm me amares, facile perſpexi: ſed hoc ſciebã: illud ſi ſciſſem, ad id meas literas accõmodaſſem. ſed tamen etſi antea ſcripſi, quæ exiſtimaui ſcribi oportere: tamẽ hoc tempore breuiter cõmonendũ putaui, ne quo peri-

culo te proprio exiſtimares eſſe: in magno omnes, ſed tamen in communi ſumus. quare non debes aut propriam fortunam, & præcipuam poſtulare, aut communem recuſare. quapropter eo animo ſimus inter nos, quo ſemper fuimus. quod de te ſperare, de me præſtare poſſum. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD METETLVM, ET ALIOS. LIBER V.

Q. METELLVS Q. F. CELER PROCOS. S. D. M. T. CICERONI.

SI *uales, bene eſt. Exiſtimaram pro mutuo inter nos animo, & pro reconciliata gratia, neque me abſentem ludibrio læſum iri, nec Metellum fratrem ob dictum capite, ac fortunis per te oppugnatum iri. quem ſi parum pudor ipſius defendebat; uel familiæ debebat noſtræ dignitas, uel meum ſtudium erga uos, remq; pub. ſatis ſubleuare. nunc uideo illum circumuentum, me deſertum à quibus minime cõueniebat. itaque in luctu, & ſqualore ſum, qui prouinciæ, qui exercitui præſum, qui bellum gero. quæ quoniam nec ratione, nec maiorum noſtrorum clementia adminiſtraſtis: non erit mirandum, ſi uos pœnitebit.* Te *tam mobili in me, meosq; eſſe animo, non ſperabam.* Me *interea nec domeſticus dolor, nec cuiuſquã iniuria à* Rep. *abducet.* Vale.

M. T. CICERO Q. METELLO Q. F. CELERI PROCOS. S. D.

Si tu, exercituſq; ualetis, bene eſt. Scribis ad me, te exiſtimaſſe pro mutuo inter nos animo, & pro reconciliata gratia, nunquam te à me ludibrio læſum iri: quod cuiuſmodi ſit, ſatis intelligere non poſſum: ſed tamen ſuſpicor ad te eſſe allatũ, me, in ſenatu cũ diſputarem, permultos eſſe, qui Remp. à me conſeruatã dolerent, dixiſſe; à te propinquos tuos, quibus negare non potuiſſes, impetraſſe, ut ea, quæ ſtatuiſſes tibi in ſenatu de mea laude eſſe dicenda, reticeres. quod cum dicerem, illud adiunxi: mihi tecum ita diſpertitum officium fuiſſe in Reip. ſalute retinenda, ut ego urbem à domeſticis inſidijs, & ab inteſtino ſcelere, tu italiam & ab armatis hoſtibus, & ab occulta coniuratione defenderes: atque hanc noſtram tanti, & tam præclari muneris ſocietatem à tuis propinquis labefactatam: qui, cum tu à me rebus ampliſſimis, atque honorificentiſſimis ornatus eſſes, timuiſſent, ne qua mihi pars abs te uoluntatis mutuæ tribueretur. hoc in sermone cum à me exponeretur, quæ mea expectatio fuiſſet orationis tuæ, quantoq; in errore uerſatus eſſem: uiſa eſt oratio non iniucunda; & mediocris quidam eſt riſus conſecutus, non in te, ſed magis in errorem meum. & quòd, me abs te cupiſſe laudari, aperte, atque ingenue confitebar. iam hoc non poteſt in te non honorifice eſſe dictum, me in clariſſimis meis, atque ampliſſimis rebus tamen aliquod teſtimonium tuæ uocis habere uoluiſſe. Quod autem ita ſcribis, pro mutuo inter nos

animo quid tu exiſtimes eſſe in amicitia mutuum,neſcio : equidem hoc arbitror, cum par uoluntas accipitur, & redditur. ego ſi hoc dicam,me tuá cauſa prætermiſiſſe prouinciam, tibi ipſe leuior uidear eſſe: meæ enim rationes ita tulerunt:atque eius mei conſilij maiorem in dies ſingulos fructum,uoluptatemq́; capio. illud dico,me,ut primum in concione prouinciam depoſuerim,ſtatim,quemadmodum eam tibi traderem, cogitare cœpiſſe. nihil dico de ſortitione ueſtra : tantum te ſuſpicari uolo,nihil in ea re per collegam meum me inſciente eſſe factum.recordare cætera ; quàm cito ſenatum illo die facta ſortitione coegerim;quàm multá de te uerba fecerim; cum tu ipſe mihi dixiſti , orationem meam non ſolum in te honorificam , ſed etiam in collegas tuos contumelioſam fuiſſe . iam illud S.C. quod eo die factum eſt,ea perſcriptione eſt, ut,dum id extabit, officium meũ in te obſcurum eſſe nõ poſſit.poſtea uero quàm profectus es,uelim recordere , quæ ego de te in ſenatu egerim,quæ in concionibus dixerim ,quas ad te literas miſerim .quæ cum omnia collegeris ; tu ipſe uelim iudices,ſatis'ne uideatur his omnibus rebus tuus aduentus,cum proxime Romã ueniſti,mutuo reſpondiſſe. Quod ſcribis de reconciliata noſtra gratia:non intelligo,cur reconciliatam eſſe dicas,quæ nunquam immutata eſt . Quod ſcribis, non oportuiſſe Metellum fratrem tuum ob dictum à me oppugnari:primum hoc uelim exiſtimes,animum mihi iſtum tuũ uehementer probari,& fraternam plenam humanitatis,ac pietatis uoluntatẽ:deinde ſi qua ego in re fratri tuo Reipu.cauſa reſtiterim;peto,ut mihi ignoſcas : tam enim ſum ami-

cus Reip. quàm qui maxime. ſi uero meam ſalutem contra illius impetum in me crudeliſſimum defenderim: ſatis habebas, nihil me etiamnum tecum de tui fratris iniuria conqueri. quem ego cum comperiſſem omnem ſui Tribunatus conatum in meam perniciem parare, atque meditari: egi cum Claudia uxore tua, & cum ueſtra ſorore Mutia, cuius erga me ſtudium pro Cn. Pompeij neceſſitudine multis in rebus perſpexeram, ut eum ab illa iniuria deterrerent. atque ille, quod te audiſſe credo, prid. Cal. Ianu. qua iniuria nemo unquá in aliquo magiſtratu improbiſſimus ciuis affectus eſt, ea me Conſulem affecit, cum Rempu. conſeruaſſem: atque abeuntem magiſtratu concionis habendæ poteſtate priuauit. cuius iniuria mihi tamen honori ſummo fuit: nam, cum ille mihi nihil, niſi ut iurarem, permitteret; magna uoce iuraui ueriſſimum, pulcherrimumq; iuſiurandum: quod populus item magna uoce, me uere iuraſſe iurauit. hac accepta tam inſigni iniuria, tamen illo ipſo die miſi ad Metellum communeis amicos, qui agerent cum eo, ut ab illa mente deſiſteret. quibus ille reſpondit, ſibi non eſſe integrum: etenim paulo ante in concione dixerat, ei, qui in alios animaduertiſſet indicta cauſa, dicendi ipſi poteſtatem fieri non oportere. hominem grauem, & ciuem egregium; qui, qua pœna ſenatus, conſenſu bonorum omnium, eos affecerat, qui urbem incendere, magiſtratus, ac ſenatum trucidare, bellum maximum conflare uoluiſſent, eadem dignum iudicaret eum, qui curiam cæde, urbem incendijs, Italiam bello liberaſſet. itaque ego Metello fratri tuo præſenti reſtiti: nam in

ſenatu Cal.Ian.ſic cum eo de Rep. diſputaui, ut ſentiret ſibi cum uiro forti, & conſtanti eſſe pugnandum. Ad III. Non.Ian.cum agere cœpiſſem, tertio quoque uerbo orationis ſuæ me appellabat, mihi minabatur: neque illi quidquam deliberatius fuit, quàm me, quãcunque ratione poſſet, non iudicio, neque diſceptatione, ſed ui, atq; impreſſione euertere. huius ego temeritati ſi uirtute, atque animo non reſtitiſſem: quis eſſet, qui me in Conſulatu nõ caſu potius exiſtimaret, quàm conſilio fortem fuiſſe? hæc ſi Metellum cogitare de me neſciſti: debes exiſtimare, te maximis de rebus à fratre eſſe cælatum. ſin aliquid impertiuit tibi ſui conſilij: lenis à te, & facilis exiſtimari debeo, qui nihil tecum de his ipſis rebus expoſtulem. & ſi intelligis non me dicto Metelli, ut ſcribis, ſed conſilio eius, animoq; in me inimiciſſimo eſſe commotum. Cognoſce nunc humanitatem meam: ſi humanitas appellanda eſt in acerbiſſima iniuria remiſſio animi, ac diſſolutio: nulla eſt à me unquam ſententia dicta in fratrem tuum. quotieſcunque aliquid eſt actum, ſedens ijs aſſenſi, qui mihi leniſſime ſentire niſi ſunt. addam illud etiam; quod iam ego curare non debui, ſed tamen fieri non moleſte tuli, atque etiam, ut ita fieret, pro mea parte adiuui; ut S. C. meus inimicus, quia tuus frater erat, ſubleuaretur. quare non ego oppugnaui fratrem tuum, ſed fratri tuo repugnaui: nec in te, ut ſcribis, animo fui mobili, ſed ita ſtabili, ut in mea erga te uoluntate, etiam deſertus ab officijs tuis, permanerem. Atque hoc ipſo tempore tibi penè minitanti nobis per literas, hoc reſcribo, atque reſpondeo. ego dolori tuo

non ſolum ignoſco, ſed ſummam etiam laudem tribuo: meus enim me ſenſus, quanta uis fraterni ſit amoris, admonet. à te peto, ut tu quoque æquum te iudicem dolori meo præbeas; ſi acerbe, ſi crudeliter, ſi ſine cauſa ſum à tuis oppugnatus, ut ſtatuas mihi non modo non cedendum, ſed etiam tuo, atque exercitus tui auxilio in eiuſmodi cauſa utẽdum fuiſſe. Ego te mihi ſemper amicum eſſe uolui: me ut tibi amiciſſimum eſſe intelligeres, laboraui. maneo in uoluntate, & quoad uoles tu, permanebo: citiusq; amore tui fratrem tuum odiſſe deſinam, quàm illius odio quidquam de noſtra beneuolentia detrahatur. Vale.

Q. METELLVS NEPOS S. D. M. CICERONI.

Hominis importuniſſimi contumeliæ, quibus crebris concionibus me onerat, tuis erga me officijs leniuntur: & ut ſunt leues huiuſmodi homines, à me deſpiciuntur: libenterq; commutata perſona, te mihi fratris loco eſſe duco. de illo ne meminiſſe quidem uolo: tametſi bis eum inuitum ſeruaui. De me, meisq; rebus, ne uobis multitudine literarum moleſtior eſſem, ad Lollium perſcripſi, de rationibus etiam prouinciæ quid uellem fieri, ut is uos doceret, & commonefaceret. Si poteris, uelim priſtinam tuam erga me uoluntatem conſerues. Vale.

M. T. CICERO S. D. Q. METELLO NEPOTI COS.

Literæ Q. fratris, & T. Pomponij neceſſarij mei tantum mihi ſpei dederant, ut in te non minus auxilij, quam in tuo collega mihi conſtitutum fuerit. itaq; ad te literas ſtatim miſi: per quas, ut fortuna poſtulabat, & gratias tibi egi, & de reliquo tempore auxilium petij. poſtea mihi non tā meorum literæ, quā ſermones eorum, qui hac iter faciebāt, animum tuum immutatum ſignificabant. quæ res fecit, ut tibi literis obſtrepere non auderem. nunc mihi Q. frater meus mitiſſimam tuam orationē, quam in ſenatu habuiſſes, perſcripſit: qua inductus, ad te ſcribere ſum coactus: & abs te, quantum tua fert uoluntas, peto, quæſoq;, ut tuos mecum ſerues potius, quàm propter arrogantiam, & crudelitatem tuorum me oppugnes. tu, tuas inimicitias ut Reip. donares, te uiciſti: alienas ut contra Rempu. confirmes, adduceris? quòd ſi mihi tua clementia opem tuleris; omnibus in rebus me fore in tua poteſtate tibi confirmo. ſin mihi neque magiſtratum, neque ſenatum, neque populum auxiliari propter eam uim, quæ me cum Rep. uicit, licuerit: uide, ne, cum uelis reuocare tempus omnium ſeruandorum, cum, qui ſeruetur, non erit, non poſſis. Vale.

M. T. CICERO S. D. C. ANTONIO M. F. IMP.

Etſi ſtatueram nullas ad te literas mittere, niſi cōmendatitias; non ꝙ eas intelligerē ſatis apud

te ualere; ſed ne ijs, qui me rogarent, aliquid de noſtra coniunctione imminutum eſſe oſtéderem: tamen cum T. Pomponius, homo omnium meorum in te ſtudiorum & officiorum maxime conſcius, tui cupidus, noſtri amantiſſimus, ad te proficiſcetur, aliquid mihi ſcribendum putaui, præſertim cum aliter ipſi Pomponio ſatisfacere non poſſem. Ego ſi abs te ſumma officia deſiderem, mirum nemini uideri debeat: omnia enim à me in te profecta ſunt, quæ ad tuum commodum, quæ ad honorem, quæ ad dignitatem pertinerent. pro ijs rebus nullam mihi abs te relatam eſſe gratiam, tu es optimus teſtis. contra etiam eſſe aliquid abs te profectum, ex multis audiui: nam comperiſſe me, non audeo dicere; ne forte id ipſum uerbum ponam, quod abs te aiunt falſo in me ſolere conferri: ſed ea, quæ ad me delata ſunt, malo te ex Pomponio, cui non minus moleſta fuerunt, quàm ex meis literis, cognoſcere. meus in te animus quàm ſingulari officio fuerit, & ſenatus, & populus R. teſtis eſt. tu quàm gratus ergà me fueris, ipſe exiſtimare potes. quantum mihi debeas, cæteri exiſtiment. ego quæ tua cauſa antea feci, uoluntate ſum adductus, poſteaq; conſtantia. ſed reliqua, mihi crede, multo maius meum ſtudium, maioremq; grauitatem, & laborem deſiderant: quæ ego ſi non profundere, ac perdere uidebor, omnibus meis uiribus ſuſtinebo: ſin ingrata eſſe ſentiam, non committam, ut tibi ipſe inſanire uidear. ea quæ ſint, & cuiuſmodi, poteris ex Pomponio cognoſcere. atq; ipſum tibi Pomponium ita commendo, ut, quanquam ipſius cauſa confido te facturum eſſe omnia, tamen abs te hoc petam, ut, ſi quid

reſidet in te amoris erga me, id omne in Pōponij negotio oſtendas. hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

M. CICERO S. D. P. SESTIO L. F. PROCOS.

CVm ad me Decius libertus tuus ueniſſet: egiſſetq; mecum, ut operam darem, ne tibi hoc tempore ſuccederetur: quanquam illū hominem frugi, & tibi amicum exiſtimabam; tamen, quòd memoria tenebā, cuiuſmodi ad me literas antea miſiſſes, non ſatis credidi homini prudenti, tam ualde eſſe mutatam uoluntatem tuam. ſed poſteaquam & Cornelia tua Terentiam conuenit, & ego cum Q. Cornelio locutus ſum: adhibui diligētiam, quotieſcunque ſenatus fuit, ut adeſſem: plurimūq; in eo negotij habui, ut Q. Fuſium Trib. pl. & cæteros, ad quos tu ſcripſeras, cogerem mihi potius credere, quàm tuis literis. omnino res tota in menſem Ian. reiecta erat, ſed facile obtinebatur. Ego tua gratulatione commotus, quòd ad me pridē ſcripſeras uelle te bene euenire, quòd de Craſſo domum emiſſem, emi eam ipſam domum XXXV, aliquanto poſt tuam gratulationem. itaque nunc me ſcito tantum habere æris alieni, ut cupiam coniurare, ſi quis me recipiat. ſed partim odio inducti me excludunt, & aperte uindicem coniurationis oderunt: partim non credunt; & à me inſidias metuunt; nec putant ei nummos deeſſe poſſe, qui ex obſidione fœneratores exemerit. omnino ſemiſſibus magna copia eſt. ego autem meis rebus ge-

his hoc ſum aſſecutus, ut bonum nomen exiſtimer. Domum tuam, atque ædificationem omnem perſpexi, & uehementer probaui. Antonium, etſi eius in me officia omnes deſiderant, tamen in ſenatu grauiſſime, ac diligentiſſime defendi; ſenatumq; uehementer oratione mea, atque auctoritate commoui. Tu ad me uelim literas crebrius mittas. Vale.

M. TVLLIVS M. F. CICERO S. D. CN. POMPEIO CN. F. MAGNO, IMP.

SI tu, exercitusq; ualetis, bene eſt. Ex literis tuis, quas publice miſiſti, cepi unà cum omnibus incredibilem uoluptatem: tantam enim ſpem otij oſtendiſti, quantã ego ſemper omnibus te uno fretus pollicebar. ſed hoc ſcito, tuos ueteres hoſteis, nouos amicos, uehementer literis perculſos, atq; ex magna ſpe deturbatos iacere. ad me autẽ literas quas miſiſti, quanquam exiguam ſignificationem tuæ erga me uoluntatis habebant, tamen nihil ſcito iucundas fuiſſe. nulla enim re tam lætari ſoleo, quàm meorũ officiorũ conſcientia. quibus ſi quando non mutuo reſpõdetur; apud me plus officij reſidere facillime patior. illud non dubito, quin, ſi te mea ſumma erga te ſtudia parũ mihi adiunxerunt, Reſp. nos inter nos conciliatura, cõiuncturaq; ſit. ac ne ignores, quid ego in tuis literis deſiderarim: ſcribam aperte, ſicut & mea natura, & noſtra amicitia poſtulat. Res eas geſſi, quarum aliquã in tuis literis & noſtræ neceſſitudinis, & Reip. cauſa gratulationem expectaui: quam ego abs te prætermiſ-

ſam eſſe arbitror, quòd uerebare, ne cuius animum offenderes. ſed ſcito,ea,quæ nos pro ſalute patriæ geſſimus, orbis terræ iudicio, ac teſtimonio comprobari. quæ,cum ueneris, tanto conſilio, tantáq; animi magnitudine à me geſta eſſe cognoſces, ut tibi multo maiori,quàm Africanus fuit,me non multo minorem,quã Lælius,facile & in Rep. & in amicitia adiunctum eſſe patiare. Vale.

M. TVLLIVS CICERO M. LICINIO P. F. CRASSO S. D.

QVantum meum ſtudium extiterit dignitatis tuæ uel tuendæ,uel etiam augendæ,non dubito, quin ad te omnes tui perſcripſerint: non enim fuit aut mediocre, aut obſcurum,aut eiuſmodi, quod ſilentio poſſet præteriri. nam & cum Cõſulibus,& cum multis conſularibus tanta contentione decertaui, quanta nunquam antea ulla in cauſa: ſuſcepiq; mihi perpetuam propugnationem pro omnibus ornamentis tuis: ueteriq; noſtræ neceſſitudini iandiu debitum,ſed multa uarietate temporum interruptum officium cumulate reddidi. neque mehercule unquam mihi tui aut colendi, aut ornandi uoluntas defuit: ſed quædam peſtes hominum laude aliena dolentium, & te nonnunquam à me alienarunt, & me aliquando immutarunt tibi. ſed extitit tempus optatum mihi magis, quàm ſperatum, ut florentiſſimis tuis rebus mea perſpici poſſet & memoria noſtræ uoluntatis, & amicitiæ fides. ſum enim conſecutus,

non modo ut domus tua tota, ſed ut cuncta ciuitas me tibi amiciſſimum eſſe cognoſceret. itaque & præſtantiſſima omnium fœminarum uxor tua, & eximia pietate, uirtute, gratia tui Craſſi meis conſilijs, monitis, ſtudijs, actionibusq; nituntur: et ſenatus populusq; R. intelligit, tibi abſenti nihil eſſe tam promptum, aut tã paratum, quàm in omnibus rebus, quæ ad te pertineãt, operam, curam, diligentiam, auctoritatem meam. quæ ſint acta, quæq; agantur, domeſticorum tibi literis declarari puto. De me ſic exiſtimes, ac tibi perſuadeas uehementer uelim; non me repentina aliqua uoluntate, aut fortuito ad tuam amplitudinem meis officijs amplectendam incidiſſe, ſed, ut primum forum attigerim, ſpectaſſe ſemper, ut tibi poſſem quammaxime eſſe cõiunctus. quo quidem ex tempore, memoria teneo, neq; meam tibi obſeruantiam, neque mihi tuam ſummam beneuolentiam, ac liberalitatem defuiſſe. ſi qua interciderunt non tam re, quàm ſuſpicione uiolata; ea cum fuerint & falſa, & inania, ſint euulſa ex omni memoria, uitaq; noſtra. is enim tu uir es, & eum me eſſe cupio, ut, quoniam in eadem Reip. tempora incidimus, coniunctionem, amicitiamq; noſtram utrique noſtrum laudi ſperem fore. quamobrem tu quantum tuo iudicio tribuendum nobis eſſe putes, ſtatues ipſe, &, ut ſpero, ſtatues ex noſtra dignitate. ego uero tibi profiteor, atque polliceor eximium, et ſingulare meum ſtudium in omni genere officij, quod ad honeſtatem, & gloriam tuam ſpectet. in quo, etiam ſi multi mecum contendent, tamen cũ reliquis omnibus, tum Craſſis tuis iudicibus omnes facile ſuperabo: quos quidẽ ego ambos

unice

unice diligo, ſed in Marco beneuolentia impari: hoc magis ſum Publio deditus, quòd me quanquam à pueritia ſua ſemper, tamen hoc tempore maxime, ſicut alterum parentem, & obſeruat, et diligit. has literas uelim exiſtimes fœderis habituras eſſe uim, non epiſtolæ; meq; ea, quæ tibi promitto, ac recipio, ſanctiſſime eſſe obſeruaturum, diligentiſſimeq; facturum. quæ à me ſuſcepta defenſio eſt te abſente dignitatis tuæ, in ea iam ego non ſolum amicitiæ noſtræ, ſed etiam conſtantiæ meæ cauſa permanebo. quamobrem ſatis eſſe hoc tempore arbitratus ſum, hoc ad te ſcribere: me, ſi quid ipſe intelligerem aut ad uoluntatem, aut ad commodum, aut ad amplitudinem tuam pertinere, mea ſponte id eſſe facturum: ſin quidpiam aut à te eſſem admonitus, aut à tuis, effecturum, ut intelligeres, nihil neque te ſcripſiſſe, neque quenquam tuorum ad me fruſtra detuliſſe: quãobrem uelim ita & ipſe ad me ſcribas de omnibus minimis, maximis, mediocribusq; rebus, ut ad hominem amiciſſimum: & tuis præcipias, ut opera, cõſilio, auctoritate, gratia mea ſic utantur in omnibus publicis, priuatis, forenſibus, domeſticis, tuis, amicorum, hoſpitum, clientũ tuorum negotijs, ut, quoad eius fieri poſſit, præſentiæ tuæ deſiderium meo labore minuatur. Vale.

P. VATINIVS IMP. M. CICERONI SVO S. D.

S*I uales, bene eſt: ego ualeo. ſi tuã conſuetudinem in patrocinijs tuẽdis ſeruas,* P. Vatinius *cliens ad te uenit, qui pro ſe cauſam dicier*

uult. non puto repudiabis in honore, quem in periculo recepiſti. ego autem quem potius adoptem, aut inuocem, quàm illum, quo defendente uincere didici? an uerear, ne, qui potentiſſimorũ hominum cõſpirationem neglexerit pro mea ſalute, is pro honore meo, puſillorum, ac maleuolorum obtrectationes, & inuidias non proſternat, atque obterat? quare ſi me, ſicut ſoles, amas; ſuſcipe me totum; atque hoc, quidquid eſt oneris, ac muneris, pro mea dignitate tibi tuendum, ac ſuſtinendum puta. ſcis meam fortunam, neſcio quo modo facile obtrectatores inuenire, non meo quidem mehercule merito: ſed quanti id refert, ſi tamen fato neſcio quo accidit? ſi quis forte fuerit, qui noſtræ dignitati obeſſe uelit: peto à te, ut tuam conſuetudinem, & liberalitatem in me abſente defendendo mihi præſtes. Literas ad ſenatum noſtris de rebus geſtis quo exemplo miſeram, infra tibi perſcripſi. Dicitur mihi tuus ſeruus anagnoſtes fugitiuus cum Vardæis eſſe: de quo tu mihi nihil mandaſti: ego tamen, terra, mariq; ut conquireretur, præmandaui: & profecto tibi illum reperiam, niſi in Dalmatiam aufugerit, & inde tamen aliquando eruam. Tu nos fac ames. Vale. ad IIII. Id. Quint. ex caſtris, Narona.

P. VATINIVS IMP. M. CICERONI SVO S. D.

SI uales, bene eſt; ego quidem ualeo. De Dionyſio tuo adhuc nihil extrico, et eo minus, quòd me frigus Dalmaticum, quod illinc eiecit,

etiam hic refrigerauit: ſed tamen non deſiſtam, quin illum aliquando eruam. ſed tamen omnia mihi dura imperas. de Catilio neſcio quid ad me ſcripſiſti depreca tionis diligentiſſimæ. Apage te cum noſtro Sex. Seruilio: nam mehercule ego illum quoque amo. ſed huiuſce modi uos clientes, huiuſmodi cauſas recipitis? hominem unum omnium crudeliſſimũ, qui tot ingenuos, matres familias, ciueis R. occidit, arripuit, diſperdidit, regiones uaſtauit? ſimius, non ſemiſſis homo, contra me arma tulit, & eum bello cepi. ſed tamen mi Cicero quid facere poſſum? omnia mehercule cupio, quæ tu mihi imperas. meam animaduerſionem et ſupplicium, quo uſurus eram in eum, quem cepiſſem, remitto tibi, & condono. quid illis reſpondere poſſum. qui ſua bona direpta, naueis expugnatas, fratres, liberos, parentes occiſos, actione expoſtulant? ſi mehercule Appij os haberem, in cuius locum ſuffectus ſum; tamen hoc ſuſtinere non poſſem. quid ergo eſt? faciam omnia ſedulo, quæ te ſciam uelle. defenditur à Q. Voluſio tuo diſcipulo. ſi forte ea res poterit aduerſarios fugare, in eo maxima ſpes eſt. Nos, ſi quid erit iſtic opus, defendes. Cæſar adhuc mihi iniuriam facit: de meis ſupplicationibus, & rebus geſtis Dalmaticis adhuc non refert: quaſi uero non iuſtiſſimi triumphi in Dalmatia res geſſerim. nam ſi hoc expectandum ſit, dum totum bellum conficiam: uiginti oppida ſunt Dalmatiæ antiqua: quæ ipſa ſibi aſciuerunt, amplius ſexaginta. hæc niſi omnia expugno, ſi mihi ſupplicationes non decernuntur; longe alia conditione ego ſum, ac cæteri Imperatores.

Ego poſt ſupplicationes mihi decretas in Dalmatiam profectus ſum: ſex oppida ui oppugnando cepi: unum hoc, quod erat maximum, quater à me iam captum: quatuor enim turreis, & quatuor muros cepi, & arcem eorum totã: ex qua me niues, frigora, imbres detruſerunt: indigneq; mi Cicero oppidum captum, & bellum iam confectum relinquere ſum coactus. quare te rogo, ſi opus erit, ad Cæſarem meam cauſam agas, meq; tibi in omneis partes defendendũ putes, hoc exiſtimãs, neminẽ te tui amantiorem habere. Vale. Non. Dec. Narona.

M. CICERO P. VATINIO IMP. S.

G*Rata tibi eſſe officia mea, non miror: cognoui enim te gratiſſimum omnium: idq; nunquã deſtiti prædicare: nec enim tu mihi gratiam modo habuiſti, uerum etiam cumulatiſſime retuliſti. quamobrem reliquis tuis rebus omnibus pari me ſtudio erga te, & eadem uoluntate cognoſces. Quòd mihi fœminam primariam* Pompeiam *uxorem tuam commendas: cum* Sura *noſtro ſtatim tuis literis lectis locutus ſum, ut ei meis uerbis diceret, ut, quidquid opus eſſet, mihi denunciaret, me omnia, quæ ea uellet, ſummo ſtudio curaq; facturum: itaq; faciam, eamq;, ſi opus eſſe uidebitur, ipſe conueniam. tu tamen ei uelim ſcribas, ut nullam rem neque tam magnam, neque tam paruam putet, quæ mihi aut difficilis, aut parum me digna uideatur. omnia, quæ in tuis rebus agam, & non laborioſa mihi, & honeſta uidebuntur.* De Dionyſio, *ſi me amas, confice, quamcunque ei fidem dederis, præſta=*

bo. ſi uero improbus fuerit, ut eſt; duces eum captiuum in triumpho. Dalmatis Dij male faciant, qui tibi moleſti ſunt. ſed, ut ſcribis, breui capientur, & illuſtrabunt res tuas geſtas: ſemper enim habiti ſunt bellicoſi. Vale.

M. CICERO S. D. L. LVCEIO Q. F.

Coràm me tecum eadem hæc agere ſæpe conãtem deterruit pudor quidem penè ſubruſticus: quæ nunc expromam abſens audacius: epiſtola enim non erubeſcit. Ardeo cupiditate incredibili, neque, ut ego arbitror, reprehendenda, nomen ut noſtrum ſcriptis illuſtretur, & celebretur tuis. quod etſi mihi ſæpe oſtendis te eſſe facturum, tamen ignoſcas uelim huic feſtinationi meæ: genus enim ſcriptorum tuorum etſi erat ſemper à me uehementer expectatum, tamen uicit opinionem meam; meq; ita uel cepit, uel incẽdit, ut cuperem quàmcelerrime res noſtras monimentis commendari tuis: non enim me ſolum commemoratio poſteritatis ad ſpem quandam immortalitatis rapit, ſed etiã illa cupiditas, ut uel auctoritate teſtimonij tui, uel indicio beneuolẽtiæ, uel ſuauitate ingenij uiui perfruamur. neque tamen, hæc cũ ſcribebam, eram neſcius, quãtis oneribus premerere ſuſceptarũ rerum, & iam inſtitutarũ. ſed quia uidebam Italici belli, & ciuilis hiſtoriã iã penè à te eſſe perfectam; dixeras autẽ mihi, te reliquas res ordiri: deeſſe mihi nolui, quin te admonerem, ut cogitares, cõiunctè'ne malles cũ cæteris rebus noſtra cõtexere, an, ut multi Græci fecerunt, Calliſthenes Troicũ bellum, Timæus Pyrrhi, Polybius Numãtinũ, qui omnes à

perpetuis ſuis hiſtorijs ea,quæ dixi,bella ſeparauerunt; tu quoque item ciuilem coniurationẽ ab hoſtilibus,externiſq; bellis ſeiungeres. equidem ad noſtram laudem non multum uideo intereſſe: ſed ad properationem meam quiddam intereſt,non te expectare, dum ad locum uenias,at ſtatim cauſam illam totam,& tẽpus arripere.& ſimul ſi uno in argumento,unaq; in perſona mens tua tota uerſabitur: cerno iam animo,quãto omnia uberiora,atque ornatiora futura ſint. neque tamẽ ignoro,quàm impudenter faciam,qui primum tibi tantum oneris imponam,(poteſt enim mihi denegare occupatio tua)deinde etiam,ut ornes me,poſtulem.quid,ſi illa tibi non tantopere uidentur ornanda? ſed tamen, qui ſemel uerecundiæ fines tranſierit,eum bene, & nauiter oportet eſſe impudentem. itaque te planè etiam atque etiam rogo, ut & ornes ea uehementius etiam, quàm fortaſſe ſentis; & in eo leges hiſtoriæ negligas; gratiamq; illam, de qua ſuauiſſime quodam in prooemio ſcripſiſti, à qua te affici non magis potuiſſe demonſtras,quàm Herculem Xenophontium illum à uoluptate,ea ſi me tibi uehementius commendabit,ne aſpernere;amoriq; noſtro pluſculum etiam,quàm concedit ueritas;, largiare. quòd ſi te adducemus,ut hoc ſuſcipias: erit, ut mihi perſuadeo, materies digna facultate, & copia tua.à principio enim coniurationis uſque ad reditum noſtrum uidetur mihi modicum. quoddam corpus confici poſſe. in quo & illa poteris uti ciuilium commutationum ſcientia, uel in explicandis cauſis rerum nouarum, uel in remedijs incommodorum; cum & reprehendes ea, quæ uituperanda duces; & quæ

placebunt, exponendis rationibus comprobabis, & ſi liberius, ut conſueſti, agendum putabis, multorum in nos perfidiam, inſidias, proditionem notabis, multam etiam caſus noſtri tibi uarietatem in ſcribendo ſuppeditabunt, plenam cuiuſdam uoluptatis, quæ uehementer animos hominum in legendo ſcripto retinere poſſit: NIHIL *eſt enim aptius ad delectationem lectoris, quàm temporum uarietates, fortunæq; uiciſſitudines: quæ etſi nobis optabiles in experiendo non fuerunt, in legendo tamen erunt iucundæ.* HABET *enim præteriti doloris ſecura recordatio delectationem: cæteris uero nulla perfunctis propria moleſtia, caſus alienos ſine ullo dolore intuentibus, etiam ipſa miſericordia eſt iucunda. quem enim noſtrum ille moriens apud* Mantineam Epaminondas *non cum quadam miſeratione delectat? qui tum denique ſibi auelli iubet ſpiculum, poſteaquam ei percontanti dictum eſt, clypeum eſſe ſaluum: ut etiam in uulneris dolore, æquo animo cum laude moreretur. cuius ſtudium in legendo non erectum* Themiſtoclis *fuga, redituq; retinetur? etenim ordo ipſe annalium mediocriter nos retinet quaſi enumeratione faſtorum: at uiri ſæpe excellentis ancipites, uarijq; caſus habent admirationem, expectationem; lætitiam, moleſtiam; ſpem, timorem: ſi uero exitu notabili concluduntur, expletur animus iucundiſſimæ lectionis uoluptate. quod mihi acciderit optatius, ſi in hac ſententia fueris, ut à continentibus tuis ſcriptis, in quibus perpetuam rerum geſtarum hiſtoriam complecteris, ſecernas hanc quaſi fabulam rerum, euentorumq; noſtrorum. habet enim uarios actus, multaſq; actiones*

& conſiliorum, & temporum. Ac non uereor, ne aſſentatiuncula quadam aucupari tuam gratiam uidear, cum hoc demonſtrem, me à te potiſſimum ornari, celebrariq; uelle: neque enim tu is es, qui, quid ſis, neſcias; & qui non eos magis, qui te non admirentur, inuidos, quàm eos, qui laudent, aſſentatores arbitrere. neque autem ego ſum ita demens, ut me ſempiternæ gloriæ per eum commendari uelim, qui non ipſe quoque in me commendando propriam ingenij gloriam conſequatur: neque enim Alexander ille gratiæ cauſa ab Apelle potiſſimum pingi, & à Lyſippo fingi uolebat, ſed quòd illorum artem cum ipſis, tum etiam ſibi gloriæ fore putabat. atque illi artifices corporis ſimulacra ignotis nota faciebant: quæ uel ſi nulla ſint, nihilo ſunt tamen obſcuriores clari uiri: nec minus enim eſt Spartiates Ageſilaus ille perhibendus, qui neque pictã, neque fictã imaginem ſuam paſſus eſt eſſe, quàm qui in eo genere laborarunt: unus enim Xenophontis libellus in eo rege laudando facile omnes imagines omniũ, ſtatuasq; ſuperauit. atque hoc præſtantius mihi fuerit & ad lætitiam animi, & ad memoriæ dignitatem, ſi in tua ſcripta peruenero, quàm ſi in cæterorum; quòd non ingenium mihi ſolum ſuppeditatum fuerit tuũ, ſicut Timoleonti a Timæo, aut ab Herodoto Themiſtocli, ſed etiam auctoritas clariſſimi, & ſpectatiſſimi uiri, & in Reipub. maximis, grauiſſimisq; cauſis cogniti, atque in primis probati: ut mihi non ſolum præconium, quod, cum in Sigæum ueniſſet, Alexander ab Homero Achilli tributum eſſe dixit, ſed etiam graue teſtimonium impertitum clari hominis, magniq; ui-

deatur. placet enim Hector ille mihi Næuianus, qui non tantum laudari ſe lætatur, ſed addit etiam, à laudato uiro. quod ſi à te non impetro, hoc eſt, ſi qua te res impedierit, (neque enim fas eſſe arbitror, quidquã me rogantem abs te non impetrare) cogar fortaſſe facere, quod nonnulli ſæpe reprehendunt: ſcribam ipſe de me multorum tamen exemplo, & clarorum uirorum: ſed, quod te non fugit, hæc ſunt in hoc genere uitia: & uerecundius ipſi de ſeſe ſcribant, neceſſe eſt, ſi quid eſt laudandum; & prætereant, ſi quid forte reprehendendum eſt. accedit etiam, ut minor ſit fides, minor auctoritas, multi denique reprehendant, & dicãt, uerecundiores eſſe præcones ludorũ gymnicorum, qui, cum cæteris coronas impoſuerunt uictoribus, eorumq́; nomina magna uoce pronunciarunt, cum ipſi ante ludorum miſſionem corona donentur, alium præconem adhibeant, ne ſua uoce ipſi ſe uictores eſſe prædicent. hæc nos uitare cupimus, &, ſi recipis cauſam noſtram, uitabimus: idq́; ut facias, rogamus. Ac ne forte mirere, cur, cum mihi ſæpe oſtenderis te accuratiſſime noſtrorum temporum conſilia, atque euentus literis mandaturum, à te id nunc tantopere, & tam multis uerbis petamus: illa nos cupiditas incendit, de qua initio ſcripſi, feſtinationis, quòd alacres animo ſumus, ut et cæteri uiuentibus nobis ex libris tuis nos cognoſcant, & noſmet ipſi uiui gloriola noſtra perfruamur. his de rebus quid acturus ſis, ſi tibi non eſt moleſtum, reſcribas mihi uelim. ſi enim ſuſcipis cauſam, conficiam commentarios rerum omnium. ſin autem differs me in tempus aliud, coràm tecum loquar. tu interea non

ceſſabis, & ea, quæ habes inſtituta, perpolies, noſq; diliges. Vale.

M. CICERO S. D. L. LVCEIO Q. F.

Q Vanquam ipſa conſolatio literarum tuarum mihi gratiſſima eſt; declarat enim ſummam beneuolentiam coniunctam pari prudentia: tamen illum fructum ex iis literis uel maximum cepi, quòd te præclare res humanas contemnentem, & optime contra fortunam paratum, armatumq; cognoui. quam quidem laudem ſapiētiæ ſtatuo eſſe maximam, NON *aliunde pendere, nec extrinſecus aut bene, aut male uiuendi, ſuſpenſas habere rationes. quæ cogitatio cum mihi non omnino excidiſſet, (etenim penitus inſederat) ui tamen tempeſtatum, & concuſſu calamitatum erat aliquantum labefactata, atque conuulſa: cui te opitulari & uideo, & id feciſſe etiam proximis literis, multumq; profeciſſe ſentio. itaque hoc ſæpius dicendum, tibiq; non ſignificandum ſolum, ſed etiam declarandum arbitror, nihil mihi eſſe potuiſſe tuis literis gratius. ad conſolandum autem cum illa ualent, quæ eleganter, copioſeq; collegiſti: tum nihil plus, quàm quòd firmitudinem, grauitatemq; animi tui perſpexi; quam non imitari, turpiſſimum exiſtimo. itaque hoc etiam fortiorem me puto, quàm te ipſum præceptorem fortitudinis, quòd tu mihi uidere ſpem nonnullam habere, hæc aliquando futura meliora: caſus enim gladiatorii, ſimilitudineſq; eæ, tum ra=*

tiones in ea diſputatione à te collectæ, uetabant me Reipub. penitus diffidere. itaque alterum minus mirũ, fortiorem te eſſe, cum aliquid ſperes: alterum mirum, ſpe ulla teneri. quid eſt enim non ita affectum, ut id non deletum, extinctumq; omne eſſe fateare? circunſpice omnia membra Reipub. quæ notiſſima ſunt tibi: nullum reperies profecto, quod non fractum, debilitatum ue ſit. quæ perſequerer, ſi aut melius ea uiderem, quàm tu uides; aut commemorare poſſem ſine dolore. quanquam tuis monitis, præceptisq; omnis eſt abijciendus dolor. ergo & domeſtica feremus, ut cenſes, & publica paulo etiam fortius fortaſſe, quàm tu ipſe, qui præcipis. te enim ſpes aliqua conſolatur, ut ſcribis: nos autem erimus etiam in omni deſperatione fortes, ut tu tamen idem & hortaris, & præcipis. das enim mihi iucundas recordationes conſcientiæ noſtræ, rerumq; earum, quas te in primis auctore geſſimus. præſtitimus enim patriæ non minus certe, quàm debuimus, plus profecto, quàm eſt ab animo cuiuſquam, aut conſilio hominis poſtulatum. ignoſces mihi de me ipſo aliquid prædicanti: quarum enim tu rerum cogitatione nos leuare ægritudine uoluiſti, earum etiam commemoratione lenimur. itaque, ut mones, quantum potero, me ab omnibus moleſtijs, & angoribus abducam: transferamq; animum ad ea, quibus ſecundæ res ornantur, ad uerſæ adiuuantur: tecumq; & ero tantum, quantum patietur utriuſque ætas, & ualetudo: &, ſi eſſe una minus poterimus, quàm uolumus, animorum tamen coniunctione iiſdem ſtudijs ita fruemur, ut nunquam non unà eſſe uideamur. Vale.

L. LVCEIVS Q. F. S. D. M. TVLLIO CICERONI M. F.

S*I uales,bene eſt:ego ualeo,ſicut ſoleo,paululo tamen etiam deterius,quàm ſoleo.*Te *requiſiui ſæpius,ut uiderem.*Romæ *quia poſtea non fuiſti,quàm à me diſceſſeras, miratus ſum : quod item nunc miror.non habeo certum , quæ te res hinc maxime retrahat;ſi ſolitudine delectare,cum ſcribas,& aliquid agas eorum,quorum conſueſti : gaudeo, neque reprehendo tuum conſilium:nam nihil iſto poteſt eſſe iucundius,non modo miſeris his temporibus,& luctuoſis, ſed etiam tranquillis, & optatis , præſertim uel animò defatigato tuo,qui nunc requiem quærit ex magnis occupationibus,uel erudito,qui ſemper aliquid ex ſe promat,quod alios delectet, te ipſum laudibus illuſtret. ſin autem,ſicut hic dum eras, & lacrymis , & triſtitiæ te tradidiſti: doleo,quia doles,& angere:nec poſſum te,ſi concedis,quod ſentimus,ut liberius dicamus, non accuſare . quid enim ? tu ſolus aperta non uidebis,qui propter acumen occultiſſima perſpicis ? tu non intelliges te querelis quotidianis nihil proficere ? non intelliges duplicari ſolicitudines , quas eleuare tua te prudentia poſtulat ? quòd ſi non poſſumus aliquid proficere ſuadendo,gratia contendimus & rogando , ſi quid noſtra cauſa uis,ut iſtis te moleſtijs laxes,& ad conuictum noſtrum redeas, & ad conſuetudinem,uel noſtram communem , uel tuam ſolius, ac propriam . cupio non obtundere te , ſi non delectare noſtro ſtudio: cupio deterrere , ne permaneas in incepto : cum duæ res*

iſtæ contrariæ me conturbent: ex quibus aut in altera mihi uelim, ſi potes obtemperes; aut in altera non offendas. Vale.

M. CICERO L. LVCEIO Q. F. S.

OMnis amor tuus ex omnibus partibus ſe oſtendit in his literis, quas à te proxime accepi, nõ ille quidem mihi ignotus, ſed tamen gratus, & optatus, dicerem iucundus, niſi id uerbum in omne tempus perdidiſſem, neque ob eam unam cauſam, quã tu ſuſpicaris, & in qua me leniſſimis, & amantiſſimis uerbis utens, re grauiter accuſas; ſed quòd illius tanti uulneris quæ remedia eſſe debebant, ea nulla ſunt. quid enim? ad amicos ne confugiam? quàm multi ſunt? habuimus enim ferè communeis: quorum alij occiderunt, alij neſcio quo pacto obduruerunt. tecum uiuere poſſem equidem, & maxime uellem. uetuſtas eſt, amor, conſuetudo, ſtudia paria: quod uinculum, quæ res deeſt noſtræ coniunctioni? poſſumus ne igitur eſſe una? nec mehercule intelligo, quid impediat: ſed certe adhuc non fuimus, cum eſſemus uicini in Tuſculano, *in* Puteolano, *nam quid dicam, in urbe? in qua, cum forum commune ſit, uicinitas non requiritur. ſed caſu neſcio quo in ea tempora noſtra ætas incidit, ut, cum maxime florere nos oporteret, tum uiuere etiam puderet. quod enim mihi poterat eſſe perfugium ſpoliato & domeſticis, & forenſibus ornamentis, atque ſolatijs? literæ, credo, quibus utor aſſidue: quid enim aliud facere poſſum? ſed neſcio quo modo ipſæ illæ ex-*

cludere me à portu, & perfugio uidentur, et quaſi exprobrare, quòd in ea uita maneã, in qua nihil inſit, niſi propagatio miſerrimi temporis. Hic tu ea me abeſſe urbe miraris, in qua domus nihil delectare poſſit, ſummũ ſit odium temporum, hominum, fori, curiæ? itaq; ſic literis utor, in quibus conſumo omne tempus, non ut ab his medicinam perpetuam, ſed ut exiguam doloris obliuionem petam. quòd ſi id egiſſemus ego, atque tu, quòd ne in mentem quidem nobis ueniebat propter quotidianos metus: omne tempus una fuiſſemus: neque me ualetudo tua offenderet, neque te mœror meus. quod, quantum fieri poterit, conſequamur: quid enim utrique noſtrum aptius? propediem te igitur uidebo. Vale.

M. T. CICERO S. D. TITIO.

ETſi unus ex omnibus minime ſum ad te conſolandum accommodatus, quòd tantum ex tuis moleſtijs cepi doloris, ut conſolatione ipſe egerem: tamen cum longius à ſummi luctus acerbitate meus abeſſet dolor, quàm tuus, ſtatui noſtræ neceſſitudinis eſſe, meæq; in te beneuolentiæ, non tacere tanto in tuo mœrore tandiu, ſed adhibere aliquam modicam conſolationem, quæ leuare dolorem tuum poſſet, ſi minus ſanare potuiſſet. Eſt autem conſolatio peruulgata quidem illa maxime, quã ſemper in ore, atque in animo habere debemus, HOMINES nos ut eſſe meminerimus, ea lege natos, ut omnibus telis fortunæ propoſita ſit uita noſtra; neque eſſe recuſandum, quo minus ea, qua nati ſumus, conditione uiuamus: ne ue

tam grauiter eos caſus feramus, quos nullo conſilio uitare poſſumus: euentisq́; aliorum memoria repetendis, nihil accidiſſe nobis noui cogitemus, neque hæ, neque cæteræ conſolationes, quæ ſunt à ſapientiſſimis uiris uſurpatæ, memoriæq́;, & literis proditæ, tantum uidentur proficere debere, quantum ſtatus ipſe noſtræ ciuitatis, & hæc perturbatio temporum perditorum: cum beatiſſimi ſint, qui liberos non ſuſceperunt; minus autem miſeri, qui his temporibus amiſerunt, quàm ſi eoſdem bona, aut denique aliqua Rep. perdidiſſent. quòd ſi tuũ te deſiderium mouet; aut ſi tuarum rerum cogitatione mœres: non facile exhauriri tibi iſtum dolorem poſſe uniuerſum puto. ſin illa te res cruciat, quæ magis amoris eſt, ut eorum, qui occiderunt, miſerias lugeas: ut ea non dicam, quæ ſæpiſſime & legi, & audiui, nihil mali eſſe in morte; in qua ſi reſideat ſenſus, immortalitas illa potius, quàm mors ducenda ſit; ſin ſit amiſſus, nulla uideri miſeria debeat, quæ non ſentiatur: hoc tamen non dubitãs confirmare poſſum, ea miſceri, parari, impendere Reip. quæ qui reliquerit, nullo modo mihi quidem deceptus eſſe uideatur: quid eſt enim iam non modo pudori, probitati, uirtuti, rectis ſtudijs, bonis artibus, ſed omnino libertati, ac ſaluti loci? non mehercule quenquam audiui hoc grauiſſimo, & peſtilentiſſimo anno adoleſcentulum, aut puerum mortuum, qui mihi non à Dijs immortalibus ereptus ex his miſerijs, atque ex iniquiſſima conditione uitæ uideretur. quare ſi tibi unum hoc detrahi poteſt, ne quid ijs, quos amaſti, mali putes contigiſſe: permultum erit ex mœrore tuo diminutum; relinquetur enim ſimplex illa iam cura

doloris tui, quæ non cum illis communicabitur, ſed ad te ipſum proprie referetur, in qua non eſt iam grauitatis, ac ſapientiæ tuæ, quam tu à puero præſtitiſti, ferre immoderatiùs caſum incommodorum tuorum, qui ſit ab eorum, quos dilexeris, miſeria, maloq; ſeiunctus: etenim eum ſemper te & priuatis in rebus, & publicis præſtitiſti, tuenda tibi ut ſit grauitas, & conſtantiæ ſeruiendum: nam quod allatura eſt ipſa diuturnitas, quæ maximos luctus uetuſtate tollit, id nos præripere conſilio, prudentiaq; debemus. etenim ſi nulla unquam fuit liberis amiſſis tam imbecillo mulier animo, quæ nõ aliquando lugendi modum fecerit: certe nos, quod eſt dies allatura, id conſilio anteferre debemus, neque expectare temporis medicinam, quam repræſentare ratione poſſimus. His ego literis ſi quid profeciſſem, exiſtimabam optandum quiddam me eſſe aſſecutum: ſin minus forte ualuiſſent, officio tamen eſſe functum beneuolentiſſimi, atque amiciſſimi: quem me tibi et fuiſſe ſemper exiſtimes uelim, & futurum eſſe confidas. Vale.

M. CICERO S. D. P. SEXTO P. F.

N On obliuione amicitiæ noſtræ, neque intermiſſione cõſuetudinis meæ, ſuperioribus tẽporibus ad te nullas literas miſi, ſed quòd priora tempora in ruinis Reip. noſtriſq; iacuerũt, poſteriora autẽ me à ſcribẽdo tuis iniuſtiſſimis, atque acerbiſſimis incõmodis retardarunt. cum uero & interuallum iam ſatis longum fuiſſet; et tuam uirtutem, animiq; magnitud inem

tudinem diligentius eſſem mecum recordatus: non putaui eſſe alienum inſtitutis meis, hæc ad te ſcribere. Ego te P. Seſti & primis temporibus illis, quibus in inuidiã abſens, & in crimen uocabare, defendi: & cum in tui familiariſſimi iudicio, ac periculo tuum nomen cõiungeretur, quàm potui acuratiſſime te, tuamq; cauſam tutatus ſum: & proxime recenti aduentu meo cũ rẽ aliter inſtitutam offendiſſem, ac mihi placuiſſet, ſi affuiſſem, tamen nulla re ſaluti tuæ defui: cumq; eo tẽpore inuidia annonæ inimici non ſolum tui, uerum etiam amicorum tuorum, iniquitas totius iudicij, multaq; alia Reip. uitia plus, quàm cauſa ipſa, ueritasq; ualuiſſent; Publio tuo neque opera, neq; conſilio, neque labore, neque gratia, neque teſtimonio defui. quãobrẽ omnibus officijs amicitiæ diligenter à me, ſanctéq; ſeruatis, ne hoc quidem prætermittendam eſſe duxi, te ut hortarer, rogaremq;, ut & hominem te, & uirum eſſe meminiſſes; ideſt ut & communem, incertumq; caſum, quem neque uitare quiſquam noſtrũ, neque præſtare ullo pacto poteſt, ſapienter ferres; & dolori fortiter, ac fortunæ reſiſteres; cogitaresq;, & in noſtra ciuitate, & in cæteris, quæ rerũ potitæ ſunt, multis fortiſſimis, atq; optimis uiris iniuſtis iudicijs tales caſus incidiſſe. illud utinam ne uere ſcriberem, ea te Rep. carere, in qua neminem prudentem hominem res ulla delectet. De tuo autem filio uereor, ne, ſi nihil ad te ſcripſerim, debitum eius uirtuti uidear teſtimoniũ non cepiſſe: ſin autẽ omnia, quæ ſentio, perſcripſerim, ne refricẽ meis literis deſiderium, ac dolorẽ tuum: ſed tamen prudentiſſime facies, ſi illius pietatem, uirtutem, induſtriam,

ubicunq; erit, tuam eſſe, tecum eſſe duces: NEC enim minus noſtra ſunt, quæ animo cōplectimur, quàm quæ oculis intuemur. quamobrem et illius eximia uirtus, ſummusq; in te amor magnæ tibi cōſolationi debet eē; & nos, cæteriq;, qui te non ex fortuna, ſed ex uirtute tua pendimus, ſemperq; pendemus; & maxime animi tui conſcientia, cum tibi nihil merito accidiſſe reputabis, & illud adiunges, HOMINES ſapientes turpitudine, non caſu; & delicto ſuo, non aliorum iniuria commoueri. Ego & memoria noſtræ ueteris amicitiæ, & uirtute, atq; obſeruantia filij tui monitus, nullo loco deero neque ad conſolandum, neq; ad leuandū fortunam tuam; tu ſi quid ad me forte ſcripſeris, perficiam ne te fruſtra ſcripſiſſe arbitrere. Vale.

M. CICERO S. D. T. FABIO.

ETſi egomet, qui te conſolari cupio, conſolandus ipſe ſum, propterea quòd nullā rem grauius iandiu tuli, quàm incōmodū tuū: tamē te magnopere non hortor ſolum, ſed etiam pro amore noſtro rogo, atque oro, te colligas, uirumq; præbeas, et, qua conditione omnes homines, et quibus tēporibus nati ſumus, cogites. plus tibi uirtus tua dedit, quā fortuna abſtulit: propterea quòd adeptus es, quod nō multi homines noui; amiſiſti, quod plurimi homines nobiliſſimi. ea denique uidetur conditio impendere legum, iudiciorum, temporum, ut optime actum cum eo uideatur eſſe, qui quamleuiſſima pœna ab hac Rep. diſceſſerit. tu uero, qui & fortunas, et liberos habeas, & nos,

cæteroſq; neceſſitudine, & beneuolentia tecum coniunctiſſimos; quiq; magnam facultatem ſis habiturus nobiſcum, & cum omnibus tuis uiuendi; & cũ unum ſit iudiciũ ex tam multis, quod reprehendatur, ut quod una ſententia, eaq; dubia, potentiæ alicuius condonatũ exiſtimetur: omnibus his de cauſis debes iſtam moleſtiã quamleuiſſime ferre. Meus animus erit in te, liberoſq; tuos ſemper, quem tu eſſe uis, & qui eſſe debet. Vale.

M. CICERO RVFO S.

Etſi mihi nũquam dubiũ fuit, quin tibi eſſem chariſſimus: tamen quotidie magis id perſpicio: extatq; id, quod mihi oſtenderas quibuſdã literis, hoc te ſtudioſiorem in me colendo fore, quàm in prouincia fuiſſes, (etſi, meo iudicio, nihil ad tuũ prouinciale officium addi poteſt) quo liberius iudiciũ eſſe poſſet tuũ. itaque me & ſuperiores literæ tuæ admodũ delectauerunt, quibus & expectatum meum aduentũ abs te amanter uidebam, &, cum aliter res cecidiſſet, ac putaſſes, te meo conſilio magnopere eſſe lætatum: et his proximis literis magnum cepi fructum & iudicij, & officij tui: iudicij, quòd intelligo te, id quod omnes fortes, ac boni uiri facere debent, nihil putare utile eſſe, niſi quod rectum, honeſtumq; ſit: officij, quòd te mecum, quodcunque cepiſſem conſilij, polliceris fore: quo neque mihi gratius, neq;, ut ego arbitror, tibi honeſtius eſſe quidquam poteſt. mihi conſilium captum iandiu eſt. de quo ad te, non quo cælandus eſſes, nihil ſcripſi antea, ſed quia communicatio conſilij tali tempore,

quaſi quædam admonitio uidetur eſſe officij, uel potius efflagitatio ad coeundam ſocietatem uel periculi, uel laboris. cum uero ea tua ſit uoluntas, humanitas, beneuolentia erga me: libenter amplector talem animum, ſed ita; (non enim dimittam pudorem in rogando meũ) ſi feceris id, quod oſtendis, magnam habebo gratiam; ſi non feceris, ignoſcam; & alterum timori, alterum mihi te negare nõ potuiſſe arbitrabor. eſt enim res profecto maxima. quid rectum ſit, apparet: quid expediat, obſcurum eſt, ita tamen, ut, ſi nos ij ſumus, qui eſſe debemus, ideſt ſtudio digni, & literis noſtris, dubitare non poſſimus, quin ea maxime conducãt, quæ ſunt rectiſſima. quare tu, ſi ſimul placebit, ſtatim ad me uenies. ſin idem placebit, atque eodem, nec continuo poteris: omnia tibi ut nota ſint, faciam. quidquid ſtatueris, te mihi amicum; id, quod opto, etiam amiciſſimum iudicabo. Vale.

CICERO RVFO S.

Q Voquo modo potuiſſem, te conueniſſem, ſi eò, quò conſtitueras, uenire uoluiſſes. quare etſi mei cõmodi cauſa cõmouere me noluiſti: tamen ita exiſtimes uelim, me antelaturũ fuiſſe, ſi ad me miſiſſes, uoluntatem tuã commodo meo. Ad ea, quæ ſcripſiſti, cõmodius equidem poſſem de ſingulis ad te rebus ſcribere, ſi M. Tullius ſcriba meus adeſſet: à quo mihi exploratum eſt, in rationibus duntaxat referendis, (de cæteris rebus affirmare non poſſum) nihil eum feciſſe ſcientem, quod eſſet cõtra aut rem, aut exiſtimationẽ

tuam : deinde ſi rationum referendarum ius uetus, & mos antiquus maneret, me relaturum rationes, niſi tecum pro coniunctione noſtræ neceſſitudinis contuliſſem, confeciſſemq́; , non fuiſſe. quod igitur feciſſem ad urbem, ſi conſuetudo priſtina maneret ; id, quando lege Iulia relinquere rationes in prouincia neceſſe erat, eaſdemq́; totidem uerbis referre ad ærarium, feci in prouincia, neque ita feci, ut te ad meum arbitrium adducerem, ſed tribui tibi tantum, quantum me tribuiſſe nunquam pœnitebit. totum enim ſcribam meũ, quem tibi uideo nunc eſſe ſuſpectum, tibi tradidi. tu ei M. Mindium fratrem tuum adiunxiſti. rationes confectæ me abſente ſunt tecum : ad quas ego nihil adhibui præter lectionem. ita accepi librum à meo ſeruo ſcriba, ut eundem acceperim à fratre tuo. ſi honos is fuit, maiorem tibi habere non potui: ſi fides, maiorem tibi habui, quàm penè ipſi mihi. ſi prouidendum fuit, ne quid aliter, ac tibi & honeſtum, & utile eſſet, referretur : non habui, cui potius id negotij darem, quàm ſcribæ meo. nihil quidem certe factum eſt, quod lex iubebat, ut apud duas ciuitates, Laodicenſem, & Apamenſem, quæ nobis maxime uidebantur, quoniam ita neceſſe erat, rationes confectas, & conſolutas deponeremus. itaque huic loco primum reſpondeo, me, quanquam iuſtis de cauſis rationes deferre properarim, tamen te expectaturum fuiſſe, niſi in prouincia relictas rationes pro latis haberem. Quamobrem de Voluſio quod ſcribis, non eſt id rationum: docuerunt enim me periti homines, in his cum omnium peritiſſimus, tum mihi amiciſſimus C. Ca=

millus, ad Voluſium transferri nomen à Valerio non potuiſſe, ſed prædes Valerianos teneri. neque id erat HS XXX, *ut ſcribis, ſed* XIX. *erat enim curata nobis pecunia Valerij mancipis nomine: ex qua reliquũ quod erat in rationibus, retuli. ſed ſic me & liberalitatis fructu priuas, & diligentiæ, &, quod minime tamen laboro, mediocris etiam prudentiæ, liberalitatis, quòd mauis ſcribæ mei beneficio, quam meo, legatum meum, præfectumq́; maxima calamitate leuatos, cum præſertim non deberent eſſe obligati: diligentiæ, quòd exiſtimas, de tanto officio meo, tanto etiam periculo nec ſciſſe me quidquam, nec cogitaſſe; ſcribam, quidquid uoluiſſet, cum id mihi ne recitaſſet quidem, retuliſſe: prudentiæ, cum rem à me ne inſipienter quidem cogitatam putas. nam & Voluſij liberandi meum fuit conſilium: & ut multa tam grauis Valerianis prædibus, ipſiq́;* T. *Mario depelleretur, à me inita ratio eſt: quam quidem omnes non ſolum probant, ſed etiam laudant. & ſi uerum ſcire uis, hoc uni ſcribæ meo intellexi non nimium placere. ſed ego putaui eſſe uiri boni, cum populis ſuum ſeruaret, conſulere fortunis tot uel amicorum uel ciuium. Nam de Luceio eſt ita actum, ut auctore* Cn. *Pompeio iſta pecunia in fano poneretur. id ego agnoui meo iuſſu eſſe factum. qua pecunia Pompeius eſt uſus, ut tua, quam tu depoſueras, Seſtius. ſed hoc ad te nihil intelligo pertinere. illud me non animaduertiſſe moleſte ferrem, ut adſcriberem, te in fano pecuniam iuſſu meo depoſuiſſe, niſi iſta pecunia grauiſſimis eſſet, certiſſimisq́; monimentis teſtata, cui data, quo* S. C. *quibus*

tuis,quibus meis literis P. Seſtio tradita eſſet. quæ cum uiderem tot ueſtigijs impreſſa,ut in his errari non poſſet ; non adſcripſi id,quod tua nihil referebat : ego tamen adſcripſiſſe mallem, quando id te uideo deſiderare.ſicut ſcribis tibi id eſſe referendum,idem ipſe ſentio: neque in eo quidquam à meis rationibus diſcrepabunt tuæ . addes enim tu , meo iuſſu : quod ego nunquam addidi : nec cauſa eſt , cur negem:nec , ſi eſſet , & tu nolles,negarem . Nam de HS nongentis millibus,certe ita relatum eſt , ut tu,ſiue frater tuus referri uoluit. ſed ſi quid eſt, quando de Luceio parum prouiſum eſt, quod ego in rationibus referendis etiamnum corrigere poſſim : de eo mihi , cum S. C. non ſim uſus , quid per leges liceat,conſiderandum eſt. te certe in pecunia exacta ita efferre ex meis rationibus relatis nõ oportuit:niſi quid me fallit : ſunt enim alij peritiores . illud caue dubites, quin ego omnia faciam,quæ intereſſe tua,aut etiam uelle te exiſtimem, ſi ullo modo facere poſſim . Quod ſcribis de beneficijs, ſcito à me & Tribunos mil. & præfectos,& contubernales duntaxat meos delatos eſſe.in quo quidem ratio me fefellit . liberũ enim mihi tempus ad eos deferendos exiſtimabam dari: poſtea certior ſum factus , triginta diebus deferri neceſſe , quibus rationes retuliſſem . ſanè moleſte tuli, non illa beneficia tuæ potius ambitioni reſeruata eſſe, quã meæ , qui ambitione nihil uterer . de centurionibus tamen , & de Tribunorum mil.contubernalibus res eſt in integro : genus enim horum beneficiorum definitum lege non erat . Reliquum eſt de HS centum millibus: de quibus memini mihi à te Myrina literas eſſe allatas,

non mei errati, ſed tui: in quo peccatum uidebatur eſſe, ſi modo erat, fratris tui, & Tullij. ſed cum id corrigi non poſſet, quod iam depoſitis rationibus ex prouincia deceſſemus: credo me quidem tibi, pro animi mei uoluntate, proq; ea ſpe facultatum, quam tum habebamus, quàm humaniſſime potuerim, reſcripſiſſe. ſed neque tum me humanitate mearum literarũ obligatum puto, neque tuam hodie epiſtolam de HS centum ſic accepiſſe, ut ij accipiunt, quibus epiſtolæ per hæc tempora moleſtæ ſunt. ſimul illud cogitare debes. me omnẽ pecuniam, quæ ad me ſaluis legibus perueniſſet, Epheſi apud publicanos depoſuiſſe: id fuiſſe HS X XII: eam omnem pecuniam Pompeium abſtuliſſe. quod ego ſiue æquo animo fero, ſiue iniquo: tu de HS centum æquo animo ferre debes, & exiſtimare, eo minus ad te uel de tuis cibarijs, uel de mea liberalitate perueniſſe. quòd ſi mihi expenſa iſta HS centum tuliſſes: tamen, quæ tua eſt ſuauitas, quiq; in me amor, nolles à me hoc tempore æſtimationem accipere: nam numeratum ſi cuperem, non erat. ſed hæc iocatum me puto, ut ego te exiſtimo. ego tamen, cum Tullius rure redierit, mittam eum ad te, ſi quid ad rem putabis pertinere. Hanc epiſtolam cur non ſcindi uelim, cauſa nulla eſt. Vale.

M. CICERO S. D. L. MESCINIO.

G*Ratæ mihi tuæ literæ fuerũt: ex quibus intellexi, quod ẽt ſine literis arbitrabar, uidẽdi mei te ſumma cupiditate affectum eſſe. quod ego*

ita libenter accipio, ut tamen tibi non concedam: nam tecum eſſe, ita mihi commoda omnia, quæ opto, contingant, ut uehementer uelim: etenim, cum eſſet maior & uirorum, & ciuium bonorum, & iucundorum hominum, & amantium mei copia, tamen erat nemo, qui cum eſſem libentius, quàm tecum, et pauci, quibuſcum æque libenter: hoc uero tempore, cum alij interierint, alij abſint, alij mutati uoluntate ſint, unum medius fidius tecum diem libentius poſuerim, quàm hoc omne tempus cum pleriſque eorum, quibuſcum uiuo neceſſario: noli enim exiſtimare, mihi non ſolitudinem iucundiorem eſſe, qua tamen ipſa uti non licet, quàm ſermones eorum, qui frequentant domum meam excepto uno, aut ſummum altero. itaque utor eodem perfugio, quo tibi utendum cenſeo, literulis noſtris, præterea etiam conſcientia conſiliorum meorum. ego enim is ſum, quemadmodum tu facillime potes exiſtimare, qui nihil unquam mea potius, quà meorum ciuium cauſa fecerim: cui niſi inuidiſſet is, quem tu nūquam amaſti, (me enim amabas) & ipſe beatus eſſet, & omnes boni. ego ſum, qui nullius uim plus ualere uolui, quàm honeſtum otium. idemq́;, cum illa ipſa arma, quæ ſemper timueram, plus poſſe ſenſi, quam illum conſenſum bonorum, quem ego idem effeceram; quauis tuta conditione pacem accipere malui, quàm uiribus cum ualentiore pugnare. ſed & hæc, & multa alia coràm breui tempoer licebit. neque me tamen ulla res alia Romæ tenet, niſi expectatio rerum Africanarum. uidetur enim mihi res in propinquum adducta diſcrimen. putò autem mea nō nihil intereſſe, quāquam, id ipſum quid

interſit, non ſanè intelligo, ueruntamen, quidquid il=linc nunciatum ſit, non longe abeſſe à cõſilijs amicorũ: eſt enim res ipſa iam in eum locum adducta, ut, quan=quam multum interſit inter eorum cauſas, qui dimi=cant, tamen inter uictorias non multum interfuturũ putem. ſed planè animus, qui dubijs rebus forſitan fue rit infirmior, deſperatis confirmatus eſt multum: quem etiam ſuperiores tuæ literæ confirmarunt: quibus intel=lexi, quàm fortiter iniuriam ferres: iuuitq; me, tibi cum ſummam humanitatem, tum etim tuas literas profuiſſe. uerum enim ſcribam: teneriore mihi animo uidebare, ſicut omnes ferè, qui uita ingenua, in bea ta, & libera ciuitate uiximus. ſed ut illa ſecunda mo=derate tulimus: ſic hanc non ſolum aduerſam, ſed etiã funditus euerſam fortunam fortiter ferre debemus: ut hoc ſaltem in maximis malis boni conſequamur, ut mortem, quam etiam beati contemnere debebamus, propterea quòd nullum ſenſum eſſet habitura, nunc ſic affecti non modo contemnere debeamus, ſed etiã opta=re. Tu, ſi me diligis, fruere iſto otio; tibiq; perſua=de, PRAETER culpam, ac peccatum, quo ſem=per caruiſti, & carebis, homini accidere nihil poſſe, quod ſit horribile, aut pertimeſcendum. Ego, ſi ui=debitur recte fieri poſſe, ad te ueniam breui. ſi quid acciderit, ut mutandum conſilium ſit: te certiorem fa ciam ſtatim. tu ita fac cupidus mei uidendi ſis, ut iſtinc te ne moueas tam infirma ualetudine, niſi ex me pri=us quæſieris per literas, quid te uelim facere. Me ue=lim ut facis, diligas, ualetudiniq; tuæ, & tranquilli=tati animi ſeruias. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD TORQVATVM, ET ALIOS. LIBER VI.

M. CICERO S. D. A. TORQVATO.

Tſi ea perturbatio eſt omnium rerũ, ut ſuæ quenque fortunæ maxime pœniteat, nemóq; ſit, quin ubiuis, quàm ibi, ubi eſt, eſſe malit: tamen mihi dubium non eſt, quin hoc tempore bono uiro Romæ *eſſe miſerrimum ſit. nam etſi quocunque in loco quiſque eſt, idem eſt ei ſenſus, & eadem acerbitas ex interitu rerum & publicarum, & ſuarum: tamen oculi augent dolorem, qui ea, quæ cæteri audiunt, intueri coguntur, nec auertere à miſerijs cogitationem ſinunt. quare etſi multarum rerum deſiderio te angi neceſſe eſt: tamen illo dolore, quo maxime te confici audio, quòd* Romæ *non ſis, animum tuum libera. etſi enim cum magna moleſtia tuos, tuáq; deſideras: tamen illa quidem, quæ requiris, ſuum ſtatum tenent, nec melius, ſi tu adeſſes, tenerent, nec ſunt ullo in proprio periculo. nec debes tu, cum de tuis cogitas, aut præcipuam aliquam fortunam poſtulare, aut cõmunem recuſare. de te autem ipſo* Torquate *eſt tuũ ſic agitare animo, ut nõ adhibeas in conſiliũ cogitationum tuarum deſperationem, aut timorem. nec enim is, qui in te adhuc iniuſtior, quàm tua dignitas poſtulabat, fuit, non magna ſigna dedit animi erga te mitigati. nec tamen is ipſe, à quo ſalus petitur, habet explica-*

tam, aut exploratã rationem ſalutis ſuæ. C V M Q V E *omnium bellorum exitus incerti ſint; ab altera uictoria tibi periculum nullum eſſe perſpicio, quod quidem ſeiunctum ſit ab omnium interitu: ab altera te ipſum nunquam timuiſſe, certo ſcio. reliquum eſt, ut te id ipſum, quod ego quaſi conſolationis loco pono, maxime excruciet, commune periculum* Reip. *cuius tanti mali, quamuis docti uiri multa dicant, tamen uereor, ne conſolatio ulla poſſit uera reperiri, præter illam, quæ tanta eſt, quantum in cuiuſq; animo roboris eſt, atque neruorum. ſi enim* B E N E *ſentire, recteq; facere, ſatis eſt ad bene, beateq; uiuendum: uereor, ne eum, qui ſe optimorum conſiliorum conſcientia ſuſtentare poſſit, miſerum eſſe, nefas ſit dicere. nec enim nos arbitror uictoriæ præmijs ductos patriam olim, & liberos, & fortunas reliquiſſe: ſed quoddam nobis officium iuſtum, & pium, & debitum* Reip. *noſtræq; dignitati uidebatur; qui neque, cum id faciebamus; tam eramus amentes, ut explorata nobis eſſet uictoria. quare ſi id euenit, quod ingredientibus nobis in cauſam propoſitum fuit accidere poſſe: non debemus ita cadere animis, quaſi aliquid euenerit, quod fieri poſſe nunquam putarimus. ſimus igitur ea mente, quam ratio, & ueritas præſcribit; ut nihil in uita nobis præſtandum præter culpã putemus; eaq; cum careamus, omnia humana placate, & moderate feramus. atque hæc eò pertinet oratio, ut perditis rebus omnibus, tamen ipſa uirtus ſe ſuſtentare paſſe uideatur. ſed ſi eſt ſpes aliqua rebus communibus, ea tu, quicunque ſtatus eſt futurus, carere non debes. atque hoc mihi ſcribenti ueniebat in mentem, me eum eſſe,*

cuius tu deſperationem accuſare ſolitus eſſes, quemq́; auctoritate tua cunctantem & diffidentem excitare. quo quidem tempore non ego cauſam noſtram, ſed conſilium improbabam: ſerò enim nos ijs armis aduerſari uidebam. quæ multo ante confirmata per noſmet ipſos erant: docebamq́;, pilis, & gladijs, non conſilijs, neque auctoritatibus noſtris, de iure publico diſceptari. neque ego ea, quæ facta ſunt, fore cum dicebã, diuinabam futura: ſed quod & fieri poſſe, & exitioſum fore, ſi eueniſſet, uidebam, id ne accideret, timebam; præſertim cum, ſi mihi alterutrum de euentu, atque exitu rerum promittendum eſſet, id futurũ, quod euenit, exploratius poſſem promittere. ijs enim rebus præſtabamus, quæ non prodeunt in aciem: uſu autem armorum, & militum robore inferiores eramus. ſed tu illum animum nunc adhibe quæſo, quo me tum eſſe oportere cenſebas. hæc eo ſcripſi, quòd mihi nunc Philargyrus tuus, omnia de te requirenti, fideliſſimo animo, ut mihi quidem uiſus eſt, narrauit, te interdum ſolicitum ſolere eſſe uehementius. quod facere non debes, nec dubitare, quin aut aliqua Rep. ſis futurus, qui eſſe debes; aut perdita, non afflictiore conditione, quã cæteri. hoc uero tempus, quo exanimati omnes, et & ſuſpenſi ſumus, hoc moderatiore animo ferre debes, quòd & in ea urbe es, ubi nata, & alta eſt ratio, ac moderatio uitæ: & habet Ser. Sulpitium, quem ſemper unice dilexiſti: qui te profecto & beneuolentia, & ſapientia conſolatur. cuius ſi eſſemus & auctoritatem, et conſilium ſecuti, togati potius potentiam, quàm armati uictoriam ſubiſſemus. ſed hæc longiora for=

taſſe fuerunt,quàm neceſſe fuit.illa,quæ maiora ſunt, breuius exponam. Ego habeo,cui plus,quàm tibi,debeam,neminem.quibus tantum debebam,quantum tu intelligis,eos mihi huius belli caſus eripuit.qui ſim autem hoc tempore,intelligo. ſed quia NEMO eſt tã afflictus,qui,ſi nihil aliud ſtudeat,niſi id, quod agit, non poſſit nauare aliquid,& efficere: omne meum cõſilium,operam,ſtudiũ certe uelim exiſtimes tibi, tuiſq; liberis eſſe debitum. Vale.

M. CICERO S. D. A. TORQVATO.

PEto à te,ne me putes obliuione tui rarius ad te ſcribere, quàm ſolebam, ſed ut grauitate ualetudinis, qua tamen iam paululum uideor leuari, aut quòd abſim ab Vrbe, ut, qui ad te proficiſcantur, ſcire non poſſim. quare uelim ita ſtatutum habeas, me tui memoriam ſumma cum beneuolentia tenere,tuaſq; omnes res non minori mihi curæ, quàm meas eſſe. Quòd maiore in uarietate uerſata eſt adhuc tua cauſa,quàm homines aut uolebant, aut opinabantur: mihi crede,non eſt pro malis temporum, quod moleſte feras, neceſſe eſt enim, aut armis urgeri Remp.ſempiternis,aut,his poſitis, recreari aliquando, aut funditus interire.ſi arma ualebunt: nec eos,à quibus reciperis,uereri debes,nec eos,quos adiuuiſti. ſi armis aut cõditione poſitis,aut defatigatione abiectis, aut uictoria detractis,ciuitas reſpirauerit: et dignitate tua frui tibi,et fortunis licebit. ſin omnino interierint omnia,fueritq; is exitus,quẽ uir prudentiſſimus M. Anto-

nius iam tum timebat, cum tantum inſtare malorum ſuſpicabatur: miſera eſt illa quidem cõſolatio, tali præſertim ciui, & uiro, ſed tamen neceſſaria, NIHIL eſſe præcipue cuiquam dolendum in eo, quod accidat uniuerſis. quæ uis inſit in his paucis uerbis (plura enim committenda epiſtolæ non erant) ſi attendes, quod facis: profecto etiam ſine meis literis intelliges, te aliquid habere, quod ſperes; nihil, quod aut hoc, aut aliquo Reip. ſtatu timeas; omnia ſi interierint, cum ſuperſtitem te eſſe Reip. ne ſi liceat quidem uelis, ferendam eſſe fortunam, præſertim quæ abſit à culpa. ſed hæc hactenus. Tu uelim ſcribas ad me, quid agas, & ubi futurus ſis; ut, aut quòd ſcribam, aut quò ueniam ſcire poſſim. Vale.

M. CICERO S. D. A. TORQVATO.

SVperioribus literis beneuolentia magis adductus, quàm quo res ita poſtularet, fui longior. neque enim confirmatione noſtra egebat uirtus tua: neq; erat ea mea cauſa, atque fortuna, ut, cui ipſi omnia deeſſent, alterum confirmarẽ. hoc item tempore breuior eſſe debeo. ſiue enim tum nihil opus fuit tam multis uerbis; nihilo magis nunc opus eſt: ſiue tũ opus fuit; illud ſatis eſt, præſertim cũ acceſſerit nihil noui. nam etſi quotidie aliquid audimus earum rerum, quas ad te perferri exiſtimo: ſumma tamen eadẽ eſt, & idem exitus, quem ego tã uideo animo, quã ea, quæ oculis cernimus. nec uero quidquam uideo, quod non idem te uidere certo ſciam. nam etſi, quem exitũ acies

habitura ſit, diuinare nemo poteſt: tamen et belli exitum uideo; & ſi id minus, hoc quidem certe, cum ſit neceſſe alterutrū uincere, qualis futura ſit uel hæc, uel illa uictoria. idq́; cum optime perſpexi, tale uideo, nihil ut mali uideatur eſſe futurum, ſi id uel ante acciderit, quod uel maximū ad timorē proponitur: ITA enim uiuere, ut non ſit uiuendum, miſerrimum eſt: mori autem nemo ſapiens miſerum duxit, ne beato quidē. ſed in ea es urbe, in qua hæc uel plura, & ornatiora parietes ipſi loqui poſſe uideantur. ego tibi hoc confirmo, ETSI leuis eſt conſolatio ex miſerijs aliorum, nihilo te nunc maiore in diſcrimine eſſe, quàm quemuis aut eorum, qui diſceſſerint, aut eorum, qui remanſerint. alteri dimicant: alteri uictorem timent. ſed hæc conſolatio leuis, illa grauior, qua te uti ſpero, ego certe utor: nec enim, dum ero, angar ulla re, cum omni uacē culpa; &, ſi non ero, ſenſu omnino carebo. ſed rurſus γλαῦκ' εἰς ἀθήνας, qui ad te hæc. Mihi tu, tui, tua omnia maximæ curæ ſunt, &, dum uiuam, erunt. Vale.

M. CICERO S. D. A. TORQVATO.

NOui, quod ad te ſcriberem, nihil, erat: & tamen, ſi quid eſſet, ſciebam te à tuis certiorem fieri ſolere. de futuris autem rebus etſi ſemper difficile eſt dicere, tamen interdū coniectura poſſis propius accedere, cum res eſt eiuſmodi, cuius exitus prouideri poſſit: nunc tantum uidemur intelligere, nō diuturnum bellum: etſi id ipſum nonnullis uideatur ſecus. equidem cum hæc ſcribebam, aliquid iam actū putabam,

tabam,non quo ego certo ſcirem,ſed quòd non difficilis erat coniectura. nam cum omnis belli Mars communis, & cùm ſemper incerti exitus præliorum ſint: tum hoc tempore ita magnæ utrinque copiæ, ita paratæ ad depugnandum eſſe dicuntur, ut, utercunque uicerit, non ſit mirum futurum. illa in dies ſingulos magis magiſq; opinio hominum confirmatur, etiam ſi inter cauſas armorum aliquantum interſit, tamen inter uictorias non multum interfuturum. alteros propemodum iam ſumus experti: de altero, nemo eſt quin cogitet quàm ſit metuendus iratus uictor armatus. hoc loco ſi uideor augere dolorem tuum,quem conſolando leuare debebam,fateor me communium malorum conſolationem nullam inuenire,præter illam,quæ tamen,ſi poſſis eam ſuſcipere, maxima eſt, quáq; ego quotidie magis utor; CONSCIENTIAM *rectæ uoluntatis maximam conſolationem eſſe rerum incommodarum, nec eſſe ullum magnum malum præter culpam. à qua quando tantum abſumus,ut etiam optime ſenſerimus, euentuſq; magis noſtri conſilij, quàm conſilium reprehendatur; & quando præſtitimus,quod debuimus: moderate,quod euenit,feramus. ſed hoc mihi tamen nõ ſumo, ut te conſoler de communibus miſerijs,quæ et ad conſolandum maioris ingenij, & ad ferendum ſingularis uirtutis indigent. illud cuiuis facile eſt docere, cur præcipue tu dolere nihil debeas. eius enim, qui tardior in te leuando fuit,quam fore putaramus,non eſt mihi dubia de tua ſalute ſententia: de alijs autem non arbitror te expectare quid ſentiam. reliquum eſt,ut te angat,quòd abſis à tuis tandiu, res moleſta, præſertim ab ijs pue=*

ris, quibus nihil poteſt eſſe feſtiuius. ſed, ut antea ad te ſcripſi, tempus eſt huiuſmodi, ut ſuam quiſque conditionem miſerrimam putet; & ubi quiſque ſit, ibi eſſe minime uelit. equidem, nos quòd Romæ ſumus, miſerrimum eſſe duco; non ſolum quòd in omnibus malis acerbius eſt uidere, quàm audire; ſed etiam quòd ad omnes caſus ſubitorum periculorum magis obiecti ſumus quàm ſi abeſſemus. etſi me ipſum conſolatorem tuum non tantum literæ, quibus ſemper ſtudui, quantum longinquitas temporis mitigauit. quanto fuerim dolore, meminiſti. in quo prima illa conſolatio eſt, uidiſſe me plus, quàm cæteros, cum cupiebam quamuis iniqua conditione pacem. quod etſi caſu non diuinatione mea factum eſt: tamen hæc inani prudentiæ laude delector. deinde, quod mihi ad conſolationem commune tecum eſt, ſi iam uocer ad exitum uitæ, non ab ea Rep. auellar, qua carendum eſſe doleam, præſertim cum id ſine ullo ſenſu futurum ſit. adiuuat etiam ætas, & acta iam uita, quæ cum curſu ſuo bene cófecto delectatur, tum uetat in eo uim timere, quò nos iam natura ipſa penè perduxerit. poſtremo is uir, uel etiam ij uiri hoc bello occiderunt, ut impudentia uideatur, eandem fortunam, ſi res cogat, recuſare. equidem mihi omnia propono: nec ullum eſt tantum malum, quod non putem, impendere: ſed cum plus in metuendo mali ſit, quàm illo ipſo, quod timetur, deſino; præſertim cum id impendeat, in quo non modo dolor nullus, uerum finis etiam doloris futurus ſit. ſed hæc ſatis multa, uel plura potius, quàm neceſſe fuit. facit autem non loquacitas mea, ſed beneuolentia longiores epiſtolas. Seruium diſceſſiſſe Athenis

moleſte tuli: non enim dubito, quin magnæ tibi leuationi ſit ſolitus eſſe quotidianus congreſſus, & ſermo cum familiariſſimi hominis, tum optimi, & prudentiſſimi uiri. tu uelim te, ut debes, & ſoles, tua uirtute ſuſtentes. ego, quæ te uelle, quæq; ad te, & ad tuos pertinere arbitrabor, omnia ſtudioſe, diligenterq; curabo. quæ cum faciam beneuolentiam tuam erga me imitabor, merita non aſſequar. Vale.

M. CICERO A. CAECINAE S. D.

Votieſcunque filium tuum uideo, (uideo autem ferè quotidie) polliceor ei ſtudium quidē meum, & operam ſine ulla exceptione aut laboris, aut occupationis, aut temporis, gratiam autem, atque auctoritatem cum hac exceptione, quantum ualeam, quantumq; poſſim. Liber tuus & lectus eſt, & legitur à me diligenter, & cuſtoditur diligentiſſime. Res, & fortunæ tuæ mihi maximæ curæ ſunt. quæ quidem quotidie faciliores mihi, et meliores uidentur: multiſq; uideo magnæ eſſe curæ: quorum de ſtudio, & de ſua ſpe filium ad te perſcripſiſſe certo ſcio. ijs autem de rebus, quas coniecturas conſequi poſſumus, non mihi ſumo, ut plus ipſe proſpiciam, quàm te uidere, atque intelligere mihi perſuaſerim. ſed tamē quia fieri poteſt, ut tu ea perturbatiore animo cogites; puto eſſe meū, quid ſentiam, exponere. ea natura rerum eſt, & is temporū curſus, ut non poſſit iſta aut tibi, aut cæteris fortuna eſſe diuturna, neque hærere in tam bona cauſa, & in tā bonis ciuibus tam acerba iniuria. quare ad eā ſpem quam

extra ordinem de te ipſo habemus nõ ſolum propter dignitatem, et uirtutem tuam (hæc enim ornamenta ſunt tibi etiam cum alijs communia) accedunt tua præcipua, propter eximium ingenium, ſummamq; uirtutem: cui mehercule hic, cuius in poteſtate ſumus, multũ tribuit. itaque ne punctum quidem temporis in iſta fortuna fuiſſes, niſi eo ipſo bono tuo, quo delectatur, ſe uiolatum putaret. quod ipſum lenitur quotidie: ſignificaturq; nobis ab ijs, qui ſimul cum eo uiuunt, tibi hanc ipſam opinionem ingenij apud ipſum plurimũ profuturã. quapropter primum fac animo forti, atque magno ſis ita enim natus, ita educatus, ita doctus es, ita etiam cognitus, ut tibi id faciendũ ſit. deinde ſpem quoque habeas firmiſſimã propter eas cauſas, quas ſcripſi. à me uero tibi omnia, liberisq; tuis paratiſſima eſſe confidas uelim: id enim & uetuſtas noſtri amoris, et mea conſuetudo in meos, & tua multa erga me officia poſtulant. Vale.

M. CICERO A. CAECINAE S. D.

VEreor, ne deſideres officium meum: quod tibi pro noſtra et meritorum multorum, et ſtudiorum, & partium coniunctione deeſſe non debet: ſed tamen uereor, ne literarum à me officiũ requiras. quas tibi & iampridẽ, & ſæpe miſiſſem, niſi quotidie melius expectans, gratulationẽ, quàm confirmationem animi tui, cõplecti literis maluiſſem. nunc autem, ut ſpero, breui gratulabimur: itaque in aliud tempus id argumentum epiſtolæ differo. his autem literis animũ tuum, quem minime imbecillum eſſe & audio, & ſpe=

ro,etſi non ſapientiſſimi, at amiciſſimi hominis auctori tate confirmandum etiam atque etiam puto;nec ijs qui dem uerbis,quibus te conſoler ut afflictum, & iam omni ſpe ſalutis orbatum,ſed ut eum, de cuius incolumi tate non plus dubitem , quàm te memini dubitare de mea.nam cum me ex Rep.*expuliſſent ÿ,qui illá cadere poſſe, ſtante me, non putarunt : memini me ex multis hoſpitibus,qui ad me ex* Aſia,*in qua tu eras,uenerant , audire,te de glorioſo,& celeri reditu meo confirmare. ſi te ratio quædam* Etruſcæ *diſciplinæ,quàm à patre no biliſſimo atque optimo uiro acceperas, non fefellit: nec nos quidem noſtra diuinatio fallet , quam tum ſapientiſſimorum uirorum monimentis,atque præceptis,plurimoq;,ut ſcis, doctrinæ ſtudio , tum magno etiam uſu tractanda* Reip. *magnaq; noſtrorum temporum uarietate conſecuti ſumus , cui quidem diuinationi hoc plus confidimus,quòd ea nos nihil in his tam obſcuris rebus, tamq; perturbatis unquam omnino fefellit . dicerem , quæ antea futura dixiſſem , ni uererer , ne ex euentis fingere uiderer .ſed tamen plurimi ſunt teſtes , me & initio , ne coniungeret ſe cum* Cæſare *, monuiſſe* Pompeium *, & poſtea , ne ſeiungeret . coniunctione frangi ſenatus opes , diſiunctione ciuile bellum excitari uidebam . atque utebar familiariſſime* Cæſare *,* Pompeium *faciebam plurimi : ſed erat meum conſilium cum fidele* Pompeio *, tum ſalutare utrique . quæ præterea prouiderim , prætereo : nolo enim hunc de me optime meritum exiſtimare , ea me ſuaſiſſe* Pompeio *, quibus ille ſi paruiſſet , eſſet hic quidem clarus in toga , & princeps , ſed tantas opes , quantas nunc habet , non*

haberet. eundum in Hiſpaniam cenſui. quod ſi feciſſet, ciuile bellum nullum omnino fuiſſet. rationem haberi abſentis non tam pugnaui ut liceret, quàm ut, quando ipſo Conſule pugnante populus iuſſerat, haberetur. cauſa belli orta eſt. quid ego prætermiſi aut monitorum, aut querelarum? cum uel iniquiſſimam pacem iuſtiſſimo bello anteferrem. uicta eſt auctoritas mea non tam à Pompeio (nam is mouebatur) quàm ab ijs, qui duce Pompeio freti, peropportunam & rebus domeſticis, & cupiditatibus ſuis illius belli uictoriam fore putabant. ſuſceptum bellum eſt, quieſcente me: depulſum ex Italia, manente me, quod potui. ſed ualuit apud me plus pudor meus, quàm timor. ueritus ſum deeſſe Pompeij ſaluti, cum ille aliquando non defuiſſet meæ. itaque uel officio, uel fama bonorum, uel pudore uictus, ut in fabulis Amphiaraus, ſic ego prudens & ſciens ad peſtem ante oculos poſitam ſum profectus. quo in bello nihil aduerſi accidit non prædicente me. quare, quando, ut Augures, & aſtrologi ſolent, ego quoque Augur publicus ex meis ſuperioribus prædictis conſtitui apud te auctoritatem augurij, & diuinationis meæ: debet habere fidem noſtra prædictio. non igitur ex alitis inuolatu, nec è cantu ſiniſtro oſcinis, ut in noſtra diſciplina eſt, nec è tripudijs ſoliſtimis, aut ſomnijs tibi auguror: ſed habeo alia ſigna, quæ obſeruem; quæ etſi non ſunt certiora illis, minus tamen habent uel obſcuritatis, uel erroris. notantur autem mihi ad diuinandum ſigna duplici quadam uia: quarum alteram duco è Cæſare ipſo, alteram è temporum ciuilium natura, atque ratione. In Cæſare hæc

ſunt: mitis, clemensq́; natura, qualis exprimitur præclare illo libro querelarum tuarum. accedit, quòd mirifice ingeniјs excellentibus, quale eſt tuum, delectatur. præterea cedit multorum iuſtis, & officio incenſis, non inanibus, aut ambitioſis uoluntatibus. in quo uehementer eum conſentiens Etruria *mouebit. cur hæc igitur adhuc parum profecerunt? quia non putat ſe ſuſtinere cauſas poſſe multorum, ſi tibi, cui iuſtius uidetur iraſci poſſe, conceſſerit.* Q*uæ eſt igitur, inquies, ſpes ab irato? eodem fonte ſe hauſturum intelligit laudes ſuas, è quo ſit leuiter aſperſus. poſtremo homo eſt ualde acutus, & multum prouidens: intelligit, te, hominem in parte* Italiæ *minime contemnenda facile omnium nobiliſſimum, et in communi* Rep. *cuiuis ſummorum tuæ ætatis uel ingenio, uel gratia, uel fama populi* R. *parem, non poſſe prohibere à* Rep. *diutius. nolet hoc temporis potius eſſe aliquando beneficium, quàm iam ſuũ. dixi de* Cæſare*: nunc dicam de temporum, rerumq́; natura.* Nemo *eſt tam inimicus ei cauſæ, quam* Pompeius *animatus melius, quàm paratus ſuſceperat, qui nos malos ciues dicere, aut homines improbus audeat. in quo admirari ſoleo grauitatem, & iuſtitiam, & ſapientiam* Cæſaris*: nunquam niſi honorificentiſſime* Pompeium *appellat. at in eius perſonam multa fecit aſperius. armorum iſta, & uictoriæ ſunt facta, non* Cæſaris*. at nos quemadmodum eſt complexus?* Caſſium *ſibi legauit:* Brutum Galliæ *præfecit,* Sulpitium Græciæ*:* Marcellum*, cui maxime ſuccenſebat, cum ſumma illius dignitate reſtituit. quò igitur hæc ſpectant? rerum hoc natura, & ciuilium temporum non patietur:*

nec manens,nec mutata ratio feret, primum ut non in cauſa pari eadem ſit & conditio,& fortuna omnium: deinde ut in eam ciuitatem boni uiri, & boni ciues, nulla ignominia notati,non reuertantur, in quam tot, nefariorum ſcelerum condemnati reuerterunt. habes augurium meum.quo,ſi quid addubitarem,non potius uterer,quàm illa conſolatione,qua facile fortem uirum ſuſtentarem, te, ſi explorata uictoria arma ſumpſiſſes pro Rep.(ita enim tum putabas) non nimis eſſe laudandum: ſin propter incertos exitus, euentusq; bellorum poſſe accidere,ut uinceremur, putaſſes; non debere ad ſecundam fortunam bene paratum fuiſſe, aduerſam ferre nullo modo poſſe.diſputarem etiam, quanto ſolatio tibi conſcientia tui facti, quantæ delectationi in rebus aduerſis literæ eſſe deberent. commemorarem non ſolum ueterum,ſed & horum etiam recentium uel ducum,uel comitum tuorum grauiſſimos caſus.etiam externos multos claros uiros nominarem: LEVAT enim dolorem communis quaſi legis, & humanæ conditionis recordatio. exponerem etiam,quemadmodum hic, & quanta in turba, quantaq; in confuſione rerum omnium uiueremus: neceſſe eſt enim minore deſiderio perdita Rep. carere, quàm bona. ſed hoc genere nihil opus eſt.incolumem te cito, ut ſpero,uel potius ut perſpicio,uidebimus. interea tibi abſenti, & huic qui adeſt,imagini animi,& corporis tui,conſtantiſſimo,atque optimo filio tuo ſtudium, officium,operam, laborẽ meum iampridem & pollicitus ſum, & detuli, nunc hoc amplius,quòd me amiciſſime quotidie magis Cæſar amplectitur, familiares quidem eius ſicuti neminem.

apud quem quidquid ualebo uel auctoritate, uel gratia ualebo tibi. tu cura, ut cum firmitudine te animi, tum etiam ſpe optima ſuſtentes. Vale.

A. CAECINA M. CICERONI S.

QVod tibi non tam celeriter liber eſt redditus, ignoſce timori noſtro, & miſerere temporis. filius, ut audio pertimuit, (neque iniuria) ſi liber exiſſet, quando non tam intereſt, quo animo ſcribatur, quàm quo accipiatur, ne ea res inepte mihi noceret; cum præſertim adhuc ſtyli pœnas dem. qua quidem in re, ſingulari ſum fato. nam cum mendum ſcripturæ litura tollatur, ſtultitia fama multetur: meus error exilio corrigitur: cuius ſumma criminis eſt. quòd armatus aduerſario male dixi. nemo noſtrum eſt, ut opinor, quin uota uictoriæ ſuæ fecerit: nemo, quin, etiam cum de alia re immolaret, tamen eo quidem ipſo tempore, ut quamprimum Cæſar ſuperaretur, optarit. hoc ſi non cogitat, omnibus rebus felix eſt. ſi ſcit, & perſuaſus eſt: quid iraſcitur ei, qui aliquid ſcripſit contra ſuam uoluntatem, cum ignorit omnibus, qui multa Deos uenerati ſint contra eius ſalutem? ſed, ut eodem reuertar, cauſa hæc fuit timoris: ſcripſi de te, parce mediusfidius, & timide, non reuocans me ipſe, ſed penè refugiens. genus autem hoc ſcripturæ non modo liberum, ſed incitatum, atque elatum eſſe debere, quis ignorat? ſolutum exiſtimatur eſſe, alteri maledicere: tamen cauendum eſt, ne in petulantiam incidas. impeditum, ſe ipſum laudare, ne uitium arro-

gantiæ ſubſequatur. ſolum uero liberum, alterum, laudare. de quo quidquid detrahas, neceſſe eſt aut infirmitati, aut inuidiæ aſſignetur. ac neſcio an tibi gratius, opportuniusq; acciderit. nam quod præſtare non poteram primum erat non attingere: ſecundum beneficium, quamparciſſime facere. ſed tamen ego me quidem ſuſtinui: multa minui: multa ſuſtuli: complura ne poſui quidem. QVEMADMODVM *igitur ſcalarum gradus ſi alios tollas, alios incidas, nonnullos male hærentes relinquas, ruinæ periculum ſtruas, non aſcenſum pares; ſic tot malis tum uictum, tum fractum ſtudium ſcribendi, quid dignum auribus, aut probabile poteſt afferre? cum uero ad ipſius* Cæſaris *nomen ueni, toto corpore contremiſco, non pœnæ metu; ſed ipſius iudicij: totum enim* Cæſarem *non noui. quem putas animum eſſe, ubi ſecum loquitur? hoc probabit hoc uerbum ſuſpicioſum eſt. quid, ſi muto? at uereor, ne peius ſit. age uero, laudo aliquem, num offendo? cum porrò offendam, quid ſi non uult? armati ſtylum perſequitur: uicti, & non dum reſtituti quid faciet? auges etiam tu mihi timorem, qui in* Oratore *tuo caues tibi per* Brutũ, *& ad excuſationem ſocium quæris. ubi hoc omnium patronus facis: quid me, ueterem tuum, nunc omnium clientem, ſentire oportet? in hac igitur calumnia timoris, & cæcæ ſuſpicionis tormento cum plurima ad alieni ſenſus coniecturam, non ad ſuum iudicium ſcribantur, quàm difficile ſit euadere, ſi minus expertus es, quòd te ad omnia ſummum, atque excellens armauit ingenium, nos ſentimus. ſed tamen ego filio dixeram, librum tibi legeret, & auferret; aut ea conditione da-*

ret, ſi reciperes te correcturum, hoc eſt, ſi totum alium faceres. De Aſiatico itinere, *quanquam ſumma neceſ ſitas premebat, ut imperaſti, feci.* Te *pro me quid hor= ter? uides tempus ueniſſe, quo neceſſe ſit de nobis conſi tui. nihil eſt mi* Cicero, *quòd filium meum expectes. ado leſcens eſt. omnia excogitare uel ſtudio, uel ætate, uel me tu non poteſt. totum negotium tu ſuſtineas oportet. in te mihi omnis ſpes eſt. tu pro tua prudentia, quibus re= bus gaudeat, quibus capiatur* Cæſar, *tenes. à te omnia proficiſcantur, & per te ad exitum perducantur, neceſſe eſt. apud ipſum multum, apud eius omneis plurimum potes. unum ſi tibi perſuaſeris, non hoc eſſe tui muneris ſi quid rogatus fueris, ut facias, (quanquam id magnũ, & amplum eſt) ſed totum tuum eſſe onus, perficies: niſi forte aut in miſeria nimis ſtulte, aut in amicitia nimis impudenter tibi onus impono. ſed utrique rei excuſatio nem tuæ uitæ conſuetudo dat: nam quòd ita conſue= uiſti pro amicis laborare, non iam ſic ſperant abs te, ſed etiam ſic imperant tibi familiares.* Quod *ad librum attinet, quem tibi filius dabit; peto à te, ne exeat; aut ita corrigas, ne mihi noceat.* Vale.

M. CICERO A. CAECINAE S. D.

C*Vm eſſet mecũ* Largus, *homo tui ſtudioſus, lo cutus* Cal. Ian. *tibi præfinitas eſſe: quod om= nibus in rebus perſpexeram, quæ* Balbus *&* Oppius *abſente* Cæſare *egiſſent, ea ſolere illi rata eſſe, egi uehementer cum his, ut hoc mihi darent, tibi in* Si=

cilia,quoad uellemus,uti eſſe liceret. qui mihi cum ſueſ ſent aut libenter polliceri, ſi quid eſſet eiuſmodi,quod eorum animos non offenderet,aut etiam negare, & af ferre rationem,cur negarēt: huic meæ rogationi potius non continuo reſponderunt: eodem die tamen ad me reuerterunt, mihiq́; hoc dederunt, ut eſſes in Sicilia, quoad uelles, ſe præſtituros; nihil ex eo te offenſionis habiturum. quando,quid tibi permittatur, cognouiſti: quid mihi placeat,puto te ſcire oportere. actis his rebus, literæ à te mihi ſunt redditæ: quibus à me conſilium petis,quid ſim tibi auctor,in Sicilia'ne ſubſidas, an ut ad reliquias Aſiaticæ negotiationis proficiſcare. hæc tua deliberatio non mihi conuenire uiſa eſt cum oratione Largi: ille enim mecum,quaſi tibi non liceret in Sicilia diutius commorari, ita locutus erat: tu autem, quaſi conceſſum ſit,ita deliberas. ſed ego, ſiue hoc,ſiue illud eſt,in Sicilia cenſeo commorandum. propinquitas locorum uel ad impetrandum adiuuat crebris literis, & nuncijs,uel ad reditus celeritatem, re aut impetrata,quod ſpero,aut aliqua ratione confecta. quamobrem cenſeo magnopere commorandum. T. Furfano Poſthumio familiari meo legatisq́; eius,itē meis familiaribus diligentiſſime te commendabo, cum uenerint: erant enim omnes Mutinæ. uiri ſunt optimi, & tui ſimilium ſtudioſi, & mei neceſſarij. quæ mihi uenient in mentem, quæ ad te pertinere arbitrabor, ea mea ſponte faciam. ſi quid ignorabo, de eo admonitus omnium ſtudia uincam. ego etſi coràm de te cum Furfano ita loquar, ut tibi literis meis ad eum nihil opus ſit: tamen quoniam tuis placuit,te habere meas literas, quas

el redderes, morem eis geſſi; earum literarum exem=plum infra ſcriptum eſt. Vale.

M. CICERO T. FVRFANO PROCOS. S. D.

C Vm A. Cæcina tanta mihi familiaritas, cõſue=tudoq; ſemper fuit, ut nulla maior eſſe poſſit. nam & patre eius, claro homine, & forti ui=ro, plurimum uſi ſumus: & hunc à puero, quòd & ſpẽ mihi magnam afferebat ſummæ probitatis, ſummæq; eloquentiæ, & uiuebat mecum coniunctiſſime non ſo=lum officijs amicitiæ, ſed etiam ſtudijs communibus, ſic ſemper dilexi, ut non ullo cum homine coniunctius ui=uerem. nihil attinet me plura ſcribere. quàm mihi ne=ceſſe ſit eius ſalutem, & fortunas, quibuſcunque rebus poſſim, tueri, uides. reliquum eſt, ut, cum cognorim plu=ribus rebus, quid tu & de bonorũ fortuna, & de Reip. calamitatibus ſentires, nihil à te petam, niſi ut ad eam uoluntatem, quam tua ſponte erga Cæcinam habiturus eſſes, tantus cumulus accedat commendatione mea, quanti me à te fieri intelligo. hoc mihi gratius facere ni hil potes. Vale.

M. CIC. TREBATIO. S. D.

E Go, quanti te faciã, ſemperq; fecerim, quanti me à te fieri intellexerim, ſum mihi ipſe te=ſtis. nam & conſiliũ tuũ, uel caſus potius diutius in ar=mis ciuilibus commorandi, ſemper mihi magno dolo=ri fuit & hic euentus, quòd tardius, quàm eſt æquum,

& quàm ego uellem, recuperes fortunam, & dignitatem tuam, mihi non minori curæ eſt, quàm tibi ſemper fuerint caſus mei. itaque & Poſthumuleno, & Seſtio, & ſæpiſſime Attico noſtro, proximeq; Theudæ liberto tuo totum me patefeci: & his ſingulis ſæpe dixi, quacunque re poſſem, me tibi, & liberis tuis ſatisfacere cupere: idq; tu ad tuos uelim ſcribas, hæc quidem certe, quæ in poteſtate mea ſunt, ut operam, ſtudium, conſilium, rem, fidem meam ſibi ad omneis res paratam putent. ſi auctoritate; & gratia tantum poſſem, quantum in ea Rep. de qua ita meritus ſum, poſſe deberem: tu quoque is eſſes, qui fuiſti, cum omni gradu ampliſſimo digniſſimus, tũ certe ordinis tui facile princeps. ſed quando eodem tempore, eademq; de cauſa noſtrum uterque cecidit: tibi & illa polliceor, quæ ſupra ſcripſi, quæ ſunt adhuc mea; & ea, quæ præterea uideo mihi ex aliqua parte retinere tanquam ex reliquijs priſtinæ dignitatis. neque enim ipſe Cæſar, ut multis rebus intelligere potui, eſt alienus à nobis: & omnes ferè familiariſſimi eius, caſu deuincti magnis meis ueteribus officijs, me diligenter obſeruant, et colunt. itaque ſi quis mihi erit aditus de tuis fortunis, ideſt de tua incolumitate, in qua ſunt omnia, agendi, quod quidem quotidie magis ex eorum ſermonibus adducor ut ſperem: agam per me ipſe, & moliar. ſingula perſequi non eſt neceſſe: uniuerſum ſtudium meum, & beneuolentiam ad te defero. ſed magni mea intereſt, hoc tuos omneis ſcire, quod tuis literis fieri poteſt, ut intelligant omnia Ciceronis patere Trebatio, hoc eò pertinet, ut nihil exiſtiment eſſe tam difficile, quod non pro te mihi, ſuſceptum, iucun-

dum ſit futurum. Vale.

M. CIC. TREBATIO. S. D.

A Ntea miſiſſem ad te literas, ſi genus ſcribendi inuenirem, tali enim tempore aut conſolari amicorum eſt, aut polliceri. conſolatione non utebar, quòd ex multis audiebam, quàm fortiter, ſapiẽterq; ferres iniuriam temporum, quamq; te uehemẽter conſolaretur conſcientia factorum, & conſiliorum tuorum. quod quidem ſi facis, magnum fructum ſtudiorum optimorum capis: in quibus te ſcio ſemper eſſe uerſatum: idq; ut facias, etiam atque etiam te hortor. ſimul & illud tibi, homini peritiſſimo rerum & exemplorum, & omnis uetuſtatis, ne ipſe quidem rudis, ſed in ſtudio minus fortaſſe, quàm uellem, at in rebus, atque uſu plus etiam, quàm uellem, uerſatus, ſpondeo, tibi acerbitatem iſtam, et iniuriam non diuturnam fore. nam & ipſe, qui plurimum poteſt, quotidie mihi delabi ad æquitatem, & ad rerum naturam uidetur: & ipſa cauſa ea eſt, ut iam ſimul cum Rep. *quæ in perpetuum iacere non poteſt, neceſſario reuiuiſcat, atque recreetur: quotidieq; fit aliquid lenius, & liberalius, quàm timebamus. quæ quoniam in temporum inclinationibus ſæpe paruis poſita ſunt: omnia momenta obſeruabimus, neque ullum prætermittemus tui iuuandi, et leuandi locum, itaque illud alterum, quod dixi literarum genus quotidie mihi, ut ſpero, fiet procliuius, ut etiam polliceri poſſim. id re, quam uerbis, faciã libentius.*

tu uelim exiſtimes,& plureis te amicos habere, quàm qui in iſto caſu ſint,ac fuerint, quantū quidem ego intelligere potuerim;& me concedere eorum nemini,fortem fac animum habeas,& magnum: quod eſt in uno te.quæ ſunt in fortuna,temporibus regentur,& conſilijs noſtris prouidebuntur. Vale

M. CICERO TREBATIO S.

DOlabellam antea tantummodò diligebam:obligatus ei nihil eram. nec enim acciderat mihi opus eſſe: & ille mihi debebat, quòd non defueram eius periculis. nunc tāto ſum deuinctus eius beneficio,quòd & antea in re,& hoc tempore in ſalute tua cumulatiſſime mihi ſatisfecit, ut nemini plus debeam.qua in re tibi gratulor ita uehemēter,ut te quoque mihi gratulari,quam gratias agere malim. alterū omnino non deſidero: alterum uere facere poteris.quod reliquum eſt,quando tibi uirtus, & dignitas tua reditū ad tuos aperuit:eſt tuæ ſapiētiæ,magnitudiniſq; animi, quid amiſeris,obliuiſci; quid recuperaueris,cogitare.uiues cum tuis: uiues nobiſcum. plus acquiſiuiſti dignitatis,quam amiſiſti rei familiaris: quæ ipſa tū eſſet iucundior,ſi ulla res eſſet publica. Veſtorius noſter familiaris ad me ſcripſit,te mihi maximas gratias agere. hæc prædicatio tua mihi ualde grata eſt: eaq; te uti facile patior cum apud alios, tum mehercule apud Sironem noſtrum amicum: quæ enim facimus,ea prudentiſſimo cuique maxime probata eſſe uolumus.Te cupio uidere quamprimum. Vale.

M. CICERO

M. CICERO AMPIO BALBO S. D.

GRatulor tibi mi Balbe, uereq; gratulor: nec ſum tam ſtultus, ut te uſura falſi gaudij frui uelim, deinde frangi repente, atque ita cadere, ut nulla res te ad æquitatē animi poſtea poſſit extollere. egi tuam cauſam apertius, quàm tempora noſtra ferebāt: uincebatur enim fortuna ipſa debilitatæ gratiæ noſtræ tui charitate, et meo perpetuo erga te amore, culto à te diligētiſſime. omnia promiſſa, cōfirmata, certa, et rata ſunt, quæ ad reditum, & ſalutem tuā pertinent, uidi, cognoui, interfui. etenim omneis Cæſaris familiares ſatis opportune habeo implicatos cōſuetudine, & beneuolentia, ſic, ut, cū ab illo diſceſſerint, me proximum habeant. hoc Panſa, Hircius, Balbus, Oppius, Matius, Poſthumius, plane ita faciunt, ut me unice diligāt. quòd ſi mihi pro me efficiēdū fuiſſet, nō me pœniteret pro ratione temporum ita eſſe molitum. ſed nihil eſt à me inſeruitum temporis cauſa. ueteres mihi neceſſitudines cū his omnibus intercedunt. quibuſcum ego agere de te non deſtiti: principem tamen habuimus Panſam, tui ſtudioſiſſimum, mei cupidum: qui ualet apud illū non minus auctoritate, quàm gratia. Cimber autem Tullius mihi plane ſatisfecit. ualent tamen apud Cæſarem nō tā ambitioſæ rogationes, quàm neceſſariæ: quas quia Cimber habebat, plus ualuit, quā pro ullo alio ualere potuiſſet. diploma ſtatim non eſt datū, quòd mirifica eſt improbitas in quibuſdā, qui tuliſſent acerbius, ueniā tibi dari, quem illi appellant tubam belli ciuilis: multaq; ita dicunt, quaſi non gaudeāt id bellum inci-

diſſe. quare uiſum eſt occultius agendum, neque ullo modo diuulgandum, de te iam eſſe perfectum: ſed id erit perbreui: nec dubito, quin legente te has literas cõfecta iam res futura ſit. Panſa quidem mihi, grauis homo, & certus, non ſolum confirmauit, uerum etiã recepit, perceleriter ſe ablaturum diploma. mihi tamen placuit, hæc ad te perſcribi: minus enim te firmũ ſermo Apuleiæ tuæ, lacrymæq; Ampiæ declarabant, quàm ſignificant literæ tuæ. atque illæ arbitrabãtur, cum à te abeſſent ipſæ, multo in grauiore te cura futurũ. quare magnopere putaui, angoris, & doloris tui leuandi cauſa, pro certis ad te ea, quæ eſſent certa, perſcribi oportere. ſcis me antea ſic ſolitum eſſe ſcribere ad te, magis ut cõſolarer fortem uirũ, atque ſapientẽ, quàm ut exploratam ſpem ſalutis oſtenderem, niſi eam, quam ab ipſa Rep. cũ hic ardor extinctus eſſet, ſperari oportere cenſerem. recordare tuas literas, quibus & magnũ animum mihi ſemper oſtendiſti, & ad omnes caſus ferendos conſtantem, atque paratum: quod ego nõ mirabar, cum recordarer te & à primis temporibus ætatis in Rep. eſſe uerſatum, & tuos magiſtratus in ipſa diſcrimina incidiſſe ſalutis, fortunarumq; communium: & in hoc ipſum bellum eſſe ingreſſum, non ſolum ut uictor beatus, ſed etiam, ſi ita accidiſſet, uictus ut ſapiens eſſes. deinde cum ſtudium tuum conſumas in uirorum fortium factis memoriæ prodendis, conſiderare debes, nihil tibi eſſe committendum, quamobrem eorum, quos laudas, non te ſimilem præbeas. ſed hæc oratio magis eſſet apta ad illa tempora, quæ iam effugiſti. nunc uero tantum te para ad hæc nobiſcum ferenda:

quibus ego ſi quam medicinam inuenirẽ, tibi quoque eandem traderem. ſed eſt unum perfugium, doctrina, ac literæ, quibus ſemper uſi ſumus: quæ ſecundis rebus delectationem modò habere uidebantur, nunc uero ẽt ſalutem. ſed ut ad initium reuertar, caue dubites, quin omnia de ſalute, ac reditu tuo profecta ſint. Vale.

M. CICERO Q. LIGARIO S. D.

ETſi tali tuo tempore me aut conſolandi, aut iuuandi tui cauſa ſcribere ad te aliquid pro noſtra amicitia oportebat: tamen adhuc id non feci, quia neque lenire uidebar oratione, neque leuare poſſe dolorem tuũ. poſtea uero quàm magnã ſpẽ habere cœpi, fore, ut te breui tempore incolumem habe remus: facere nõ potui, quin tibi et ſententiã, & uolũ tatem declararem meam. primum igitur ſcribam, quod intelligo, & perſpicio, non fore in te Cæſarem duriorẽ: nam & res eum quotidie, et dies, & opinio hominum, &, ut mihi uidetur, etiam ſua natura mitiorem facit: idq; cum de reliquis ſentio, tum de te etiã audio ex fa miliariſſimis eius: quibus ego ex eo tempore, quo pri= mũ ex Africa nũtius uenit, ſupplicare unà cum fratri= bus tuis non deſtiti: quorum quidem et uirtus, & pie tas, & amor in te ſingularis, & aſſidua, & perpetua ſalutis tuæ cura tantum proficit, ut nihil ſit, quod non ipſum Cæſarem tributurũ exiſtimem: et ſi tardius fit, quàm uolumus; magnis occupationibus eius, à quo om nia petuntur, aditus ad eum difficiliores fuerunt: & ſimul Africanæ cauſæ iratior, diutius uelle uidetur eos habere ſolicitos, à quibus ſe putat diuturnioribus eſſe

moleſtijs conflictatum. ſed hoc ipſum intelligimus eum quotidie remiſſius, & placatius ferre. quare mihi crede, & memoriæ manda, me tibi id affirmaſſe, te in iſtis moleſtijs diutius non futurum. quando, quid ſentirem, expoſui: quid uellem tua cauſa, re potius declarabo, quàm oratione. & ſi tantum poſſem, quantum in ea Rep. *de qua ita meritus ſum, ut tu exiſtimas, poſſe debebam: ne tu quidem in iſtis incõmodis eſſes: eadẽ enim cauſa opes meas fregit, quæ tuam ſalutem in diſcrimen adduxit. ſed tamẽ quidquid imago ueteris meæ dignitatis, quidquid reliquiæ gratiæ ualebunt, ſtudiũ, conſilium, opera, gratia, fides mea nullo loco deerit tuis optimis fratribus. tu fac habeas fortem animum, quem ſemper habuiſti; primum ob eas cauſas, quas ſcripſi, deinde quòd ea de* Rep. *ſemper uoluiſti, atque ſenſiſti, ut non modo nunc ſecunda ſperare debeas, ſed etiam, ſi omnia aduerſa eſſent, tamen conſcientia & factorũ, & conſiliorum tuorum, quæcunque acciderent, fortiſſimo, & maximo animo ferre deberes.* Vale.

M. CICERO Q. LIGARIO S. D.

M *E ſcito omnem meum laborem, omnem operã, curam, ſtudiũ in tua ſalute conſumere. nam cum te ſemper maxime dilexi: tum fratrum tuorũ, quos æque, atq; te, ſumma beneuolentia ſum cõplexus, ſingularis pietas, amorq; fraternus nullum me patitur officij erga te, ſtudijq; munus, aut tempus prætermittere. ſed quæ faciã, fecerimq; pro te, ex illorum te literis, quàm ex meis malo cognoſcere. quid autem ſperem, aut confidam, & exploratum habeam de ſalu=*

te tua, id tibi à me declarari uolo. nam ſi quiſquam eſt timidus in magnis, periculoſisq; rebus, ſemperq; magis aduerſos rerum exitus metuens, quàm ſperans ſecūdos, is ego ſum: & ſi hoc uitium eſt, eo me non carere confiteor. ego idem tamen cū ad II. Cal. intercalareis priores rogatu fratrum tuorū uenissem mane ad Cæſarem; atque omnem adeundi, & conueniendi illius indignitatem, & moleſtiam pertuliſſem: cum fratres, & propinqui tui iacerent ad pedes, & ego eſſem locutus, quæ cauſa, quæ tuum tempus poſtulabat; non ſolum ex oratione Cæſaris, quæ ſanè mollis, & liberalis fuit, ſed etiā ex oculis, & uultu, & multis præterea ſignis, quæ facilius perſpicere potui, quàm ſcribere, hanc in opinionem diſceſſi, ut mihi tua ſalus dubia non eſſet. quamobrem fac animo magno, fortiq; ſis, & ſi turbidiſſima ſapienter ferebas, trāquilliora læte feras. ego tamen tuis rebus ſic adero, ut difficillimis: neque Cæſari ſolum, ſed etiā amicis eius omnibus, quos mihi amiciſſimos eē cognoui, pro te, ſicut adhuc feci, libentiſſime ſupplicabo. Vale.

CICERO BASILIO S.

TIbi gratulor: mihi gaudeo. te amo: tua tueor. à te amari, & quid agas, quidq; iſtic agatur, certior fieri uolo. Vale.

BITHYNICVS CICERONI S.

SI mihi tecū nō & multæ, & iuſtæ cauſæ amicitiæ priuatim eſſent, repetere initia amicitiæ ex parentibus noſtris: quod faciēdū ijs exiſti-

mo,qui paternam amicitiã nullis ipſi officijs proſecuti ſunt .itaque contentus ero noſtra ipſorũ amicitia:cuius fiducia peto à te,ut abſentem me,quibuſcunque in rebus opus fuerit,tueare,ſi nullum officium tuum apud me intermoriturum exiſtimas. Vale.

M. CICERO BITHYNICO S.

*C*VM *cæterarum rerum cauſa cupio eſſe aliquando Remp.conſtitutam : tum uelim,mihi credas,accidere id etiam,quo magis expectam promiſſum tuũ,quo in literis uteris: ſcribis enim, ſi ita ſit,te mecum eſſe uicturum.gratiſſima mihi tua uoluntas eſt : faciſq; nihil aliẽnũ neceſſitudine noſtra, Iudicijſq; patris tui de me,ſummi uiri. nám ſic habeto, beneficiorum magnitudine eos, qui temporibus ualuerunt,aut ualeant,coniunctiores tecum eſſe, quàm me ; neceſſitudine neminem.quamobrem grata mihi eſt & memoria tua noſtræ coniunctionis,et eius etiam augendæ uoluntas.* Vale.

M. CICERO LEPTAE. S. D.

*S*IMUL *accepi à Seleuco tuo literas,ſtatim quæſiui è Balbo per codicillos , quid eſſet in lege. reſcripſit,eos,qui facerent præconium, uetari eſſe in decurionibus ; qui feciſſent , non uetari . quare bono animo ſint & tui,& mei familiares:neque enim erat ferẽdũ,cũ,qui hodie auriſpicinã facerent,in ſenatu Romæ legerẽtur,eos,qui aliquádo præconiũ feciſſent, in municipijs decuriones eſſe non licere .* De Hiſpanijs *noui nihil : magnũ tamen exercitum Pompeiũ habere*

conſtat: nam Cæſar ipſe ad nos miſit exemplum Patieti literarum, in quo erat, illi X I. eſſe legiones. ſcripſerat etiam Meſſalla Q. Salaſſo, Q. Curtium fratrem eius, iuſſu Pópeij, inſpectante exercitu interfectum, q͞ cõſenſiſſet cum Hiſpanis quibuſdã, ſi in oppidum neſcio quod Pompeius rei frumentariæ cauſa ueniſſet, eum comprehendere, ad Cæſaremq́; deducere. De negotio *tuo quòd ſponſor es pro Pompeio: ſi Balbus conſponſor tuus redierit, homo in re familiari non parum diligẽs, non deſinam cum illo cõmunicare, ſi quid expediri poſſit: quod uidebatur mihi ille confidere.* Oratorem *meum tantopere à te probari, uehemẽter gaudeo. mihi quidẽ ſic perſuadeo, me, quidquid habuerim iudicij de dicendo, in illum librum contuliſſe. qui ſi eſt talis, qualem tibi uideri ſcribis, ego quoque aliquid ſum: ſin aliter, non recuſo, quin, quantum de illo libro, tantũdem de mei iudicij fama detrahatur. Leptam noſtrum cupio delectari iam talibus ſcriptis. etſi abeſt maturitas ætatis; iam tamen perſonare aureis eius huiuſmodi uocibus, non eſt inutile.* Me Romæ *tenuit omnino Tulliæ meæ partus. ſed cum ea, quemadmodum ſpero, ſatis firma ſit, teneor tamen dum à Dolabellæ procuratoribus, exigam primam penſionem. & mehercule nõ tam ſum peregrinator iam, quàm ſolebã. ædificia mea me delectabant, & otium. domus eſt, quæ nulli uillarũ mearũ cedat: otiũ omni deſertiſſima regione maius. itaque ne literæ quidem meæ impediuntur: in quibus ſine ulla interpellatione uerſor. quare, ut arbitror, prius hic te nos, quã iſtic tu nos uidebis. Lepta ſuauiſſimus ediſcat Heſiodumq́;, & habeat in ore,* τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα.

CICERO LEPTAE S.

M Aculam officio functũ eſſe gaudeo. eius Falernum mihi ſemper idoneũ uiſum eſt diuerſorio: ſi modo tecti ſatis eſt ad comitatum noſtrũ recipiendum. cæteroqui is mihi locus non diſplicet: nec ea re Petrinum tuum deſeram: nam & uilla, & amœnitas illa cõmorationis eſt, non diuerſorij. De curatione aliqua munerum regionum cũ Oppio locutus ſum. nam Balbum, poſteaquã tu es profectus, nõ uidi: tantis pedum doloribus afficitur, ut ſe cõueniri nolit. omnino de tota re, ut mihi uideris, ſapientius faceres, ſi non curares: quod enim eo labore aſſequi uis, nullo modo aſſequere: tanta eſt enim intimorum multitudo, ut ex his potius aliquis effluat, quàm nouo ſit aditus, præſertim qui nihil afferat præter operam, in qua ille ſe dediſſe beneficium putabit, (ſi modo ipſum ſciet) nõ accepiſſe. ſed tamen aliquid uidebimus, in quo ſit ſpes aliter quidem non modo non appetendum, ſed etiam fugiendum puto. Ego me Aſturæ diutius arbitror commoraturum, quoad ille quandoque ueniat. Vale.

CICERO THORANIO S.

D Ederam triduo ante pueris Cn. Plancij literas ad te: eo nũc ero breuior, teq;, ut antea conſolabar, hoc tempore monebo. Nihil puto tibi eſſe utilius, quàm ibidẽ opperiri, quoad ſcire poſſis, quid tibi agendum ſit. nã præter nauigationis longæ, & hiemalis, & minime portuoſæ periculũ, quod uitaueris; ne

illud quidem non,quamuis ſubito,cũ certi aliquid audieris, te iſtinc poſſe proficiſci : nihil eſt præterea, cur aduenıẽtibus te offerre geſtias.multa præterea metuo, quæ cum Chilone noſtro communicaui. quid multa? loco opportuniore in his malis nullo eſſe potuiſti,ex quo te,quocunque opus erit,facillime,& expeditiſſime con feras. quòd ſi recipiet ille ſe,ad tempus aderis.ſin,quoniam multa accidere poſſunt, aliqua res eum uel impediet,uel morabitur : tu ibi eris, ubi omnia ſcire poſſis. hoc mihi prorſus ualde placet. De reliquo ut te ſæpe per literas hortatus ſum,ita uelim tibi perſuadeas, te in hac cauſa nihil habere,quod timendum ſit,præter communem caſum ciuitatis. qui & ſi eſt grauiſſimus: tamen ita uiximus,& id ætatis iam ſumus, ut omnia, quæ non noſtra culpa nobis accident,fortiter ferre debeamus. Hic tui omnes ualent,ſummaq; pietate te deſiderant,& diligunt,& colunt. Tu & cura,ut ualeas, & te iſtinc ne temere commoueas.

CICERO THORANIO. S. D.

ETſi cũ hæc ad te ſcriberẽ, aut appropinquare exitus huius calamitoſiſſimi belli, aut iam aliquid actũ,& confectũ uidebatur : tamen quotidie commemorabam, te unum in tanto exercitu mihi fuiſſe aſſenſorem,& me tibi; ſoloſq; nos uidiſſe, quãtum eſſet in eo bello mali,in quo ſpe pacis excluſa, ipſa uictoria futura eſſet acerbiſſima,quæ aut interitũ allatura eſſet,ſi uictus eſſes,aut,ſi uiciſſes,ſeruitutẽ. itaque ego,quem tum fortes illi uiri,& ſapientes, Do-

mitij, & Lentuli timidum eſſe dicebant, (& eram planè: timebam enim, ne euenirent ea, quæ acciderũt) idẽ nunc nihil timeo, & ad omnem euẽtum paratus ſum. cum aliquid uidebatur caueri poſſe, tum id negligi dolebam. nunc uero euerſis omnibus rebus, cum conſilio profici nihil poſſit, una ratio uidetur, quidquid euenerit, ferre moderate; præſertim cum omnium rerum mors ſit extremum; & mihi ſim conſcius, me, quoad licuerit, dignitati Reip. conſuluiſſe, & hac amiſſa ſalutem retinere uoluiſſe. hæc ſcripſi, non ut de me ipſe dicerem, ſed ut tu, qui coniunctiſſima fuiſti mecum & ſententia, & uoluntate, eadem cogitares: MAGNA enim conſolatio eſt, cum recordare, etiam ſi ſecus acciderit, te tamen recte, uereq; ſenſiſſe. atque utinã liceat aliquando aliquo Reip. ſtatu nos frui, interq; nos conferre ſolicitudines noſtras, quas pertulimus tum, cum timidi putabamur, quia dicebamus ea futura, quæ facta ſunt. De tuis rebus nihil eſſe, quod timeas, præter uniuerſæ Reip. interitum, tibi confirmo. De me autem ſic uelim iudices; quantum ego poſſim, me tibi, ſaluti tuæ, liberiſq; tuis ſummo cum ſtudio præſto ſemper futurum. Vale.

CICERO DOMITIO S. D.

NOn ea res me deterruit, quo minus, poſteaquã in Italiam ueniſti, literas ad te mitterẽ, quòd tu ad me nullas miſeras; ſed quia nec quid tibi pollicerer ipſe egens rebus omnibus, nec quid ſuaderem, cum mihimet ipſi conſiliũ deeſſet, nec quid cõſolationis afferrem in tantis malis, reperiebam. hæc quanquam nihilo

meliora ſunt, nunc etiam atque etiam multo deſperatiora: tamen inanes eſſe meas literas, quàm nullas, malui. ego ſi te intelligerem plus conatum eſſe ſuſcipere Reip. cauſa muneris, quàm quantum præſtare potuiſſes, tamen, quibuſcunque rebus poſſem, ad eam conditionem te uiuendi, quæ daretur, quæq; eſſet, hortarer. ſed cum conſilij tui bene, fortiterq; ſuſcepti eum tibi finem ſtatueris, quem ipſa fortuna terminum noſtrarũ contentionum eſſe uoluiſſet: oro, obteſtorq; te pro noſtra uetere coniunctione, ac neceſſitudine, precq; ſumma mea in te beneuolentia, & tua in me pari, te ut nobis, parenti, coniugi, tuisq; omnibus, quibus es, fuiſtiq; ſemper chariſſimus, ſaluũ conſerues; incolumitati tuæ, tuorumq;, qui ex te pendent, conſulas; quæ didiciſti, quæq; ab adoleſcentia pulcherrime à ſapiẽtiſſimis uiris tradita, memoria, & ſcientia comprehendiſti, ijs hoc tempore utare; quos coniunctos ſumma beneuolentia, plurimisq; officijs amiſiſti, eorum deſiderium ſi nõ æquo animo, at forti feras. ego quid poſſim, neſcio, uel potius me parum poſſe ſentio. illud tamen tibi polliceor, me, quæcunque ſaluti, dignitatiq; tuæ conducere arbitrabor, tanto ſtudio eſſe facturum, quanto ſemper tu & ſtudio, & officio in meis rebus fuiſti. hanc meam uoluntatem ad matrem tuam, optimam fœminã, tuiq; amantiſſimam, detuli. ſi quid ad me ſcripſeris, ita faciam, ut te uelle intellexero. ſin tu minus ſcripſeris, egò tamen omnia, quæ tibi utilia eſſe arbitrabor, ſummo ſtudio, diligentiaq; curabo. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD MARIVM, ET ALIOS. LIBER VII.

M. CICERO M. MARIO S. D.

SI te dolor aliquis corporis, aut infirmitas ualetudinis tuæ tenuit, quo minus ad ludos uenires: fortunæ magis tribuo, quàm ſapientiæ tuæ. ſin hæc, quæ cæteri mirantur, contemnenda duxiſti, &, cum per ualetudinem poſſes, uenire tamen noluiſti: utrunque lætor, et ſine dolore corporis te fuiſſe, & animo ualuiſſe, cum ea, quæ ſine cauſa mirantur alij, neglexeris: modo ut tibi conſtiterit fructus otij tui: quo quidem tibi perfrui mirifice licuit, cum eſſes in iſta amœnitate penè ſolus relictus. neque tamen dubito, quin tu ex illo cubiculo tuo, ex quo tibi Stabianũ perforaſti, & patefeciſti Seianum, per eos dies matutina tempora lectiunculis conſumpſeris: cum illi interea, qui te iſtic reliquerunt, ſpectarent cõmuneis mimos ſemiſomni. reliquas uero parteis diei tu conſumebas ijs delectationibus, quas tibi ipſi ad arbitrium tuum compararas. nobis autem erant ea perpetienda, quæ ſcilicet P. Metius probauiſſet. omnino, ſi quæris, ludi apparatiſſimi, ſed non tui ſtomachi: coniecturã enim facio de meo. nam primum honoris cauſa in ſcenam redierant ij, quos ego honoris cauſa de ſcena deceſſiſſe arbitrabar. deliciæ uero tuæ noſter Aeſopus eiuſmodi fuit, ut ei deſinere per omneis homines lice=

ret. is iurare cum cœpiſſet, uox eum defecit in illo loco, SI ſciens fallo. quid tibi ego alia narrẽ? noſti enim reliquos ludos. quid? ne id quidem leporis habuerũt, quod ſolent mediocres ludi: apparatus enim ſpectatio tollebat omnem hilaritatem: quo quidem apparatu nõ dubito quin animo æquiſſimo carueris: quid enim delectationis habẽt ſexcenti muli in Clytemneſtra? aut in Equo Troiano craterarũ tria millia? aut armatura uaria peditatus, & equitatus in aliqua pugna? quæ popularẽ admirationẽ habuerunt, delectationem tibi nullam attuliſſent. quòd ſi tu per eos dies operã dediſti Protogeni tuo: dum modo tibi quiduis potius, quã orationes meas legerit, næ tu haud paulo plus, quã quiſquã noſtrũ, delectationis habuiſti. non enim te puto Græcos, aut Oſcos ludos deſideraſſe; præſertim cum Oſcos ludos uel in ſenatu noſtro ſpectare poſſis, Græcos uero ita non ames, ut ne ad uillam quidem tuam uia Græca ire ſoleas. nam quid ego te athletas putem deſiderare, qui gladiatores contempſeris? in quibus ipſe Pompeius confitetur ſe & operam, et oleum perdidiſſe: reliquæ ſunt uenationes binæ per dies quinque, magnificæ, nemo negat: ſed quæ poteſt eſſe homini politico delectatio, cum aut homo imbecillus à ualentiſſima beſtia laniatur, aut præclara beſtia uenabulo tranſuerberatur? quæ tamen ſi uidenda ſint, ſæpe uidiſti: neque nos, qui hæc ſpectauimus, quidquam noui uidimus. elephantorum extremus dies fuit: in quo admiratio magna uulgi, atque turbæ, delectatio nulla extitit: quin ẽt miſericordia quædã conſecuta eſt, atq; opinio eiuſmodi, eſſe quandam illi belluæ cum genere humano ſocietatem.

his ego tamen diebus, ludis ſcenicis, ne forte uidear tibi non modo beatus, ſed liber omnino fuiſſe, dirupi penè me in iudicio Galli Caninij familiaris tui. quòd ſi tam facilem populũ haberem, quam Aeſopus habuit, libenter mehercule artem deſinerẽ, tecumq́; et cum ſimilibus noſtri uiuerem. nam me cum antea tædebat, cum & ætas, & ambitio hortabantur, & licebat denique, quem nolebam, non defendere: tum uero hoc tẽpore uita nulla eſt: neque enim fructũ ullum laboris expecto; et cogor nonnunquã homines non optime de me meritos, rogatu eorum, qui bene meriti ſunt, defendere. itaque quæro cauſas omnes aliquando uiuẽdi arbitratu meo: teq́; et iſtam rationem otij tui et laudo uehementer, et probo: quodq́; nos minus interuiſis, hoc fero animo æquiore, quòd, ſi Romæ eſſes, tamen neque nos lepore tuo, neq; te, ſi quis eſt in me, meo frui liceret propter moleſtiſſimas occupationes meas: quibus ſi me relaxaro, (nam ut planè exoluam, non poſtulo) te ipſum quidẽ, qui multos annos nihil aliud cõmentaris, docebo profecto, quid ſit humaniter uiuere. tu modo iſtam imbecillitatem ualetudinis tuæ ſuſtenta, & tuere, ut facis; ut noſtras uillas obire, & mecum ſimul lecticula concurſare poſſis. hæc ad te pluribus uerbis ſcripſi, quã ſoleo, non otij abundantia, ſed amoris erga te, quòd me quadam epiſtola ſubinuitaras, ſi memoria tenes, ut ad te aliquid eiuſmodi ſcriberem, quo minus te prætermiſiſſe ludos pœniteret. quod ſi aſſecutus ſum, gaudeo: ſin minus, hoc me tamen cõſolabor, quòd poſthac ad ludos uenies, noſq́; uiſes, neque in epiſtolis relinques meis ſpem aliquam delectationis tuæ. Vale.

M. CICERO M. MARIO S. D.

M Andatum tuum curabo diligenter. ſed homo acutus ei mandaſti potiſſimùm, cui expediret, illud uenire quamplurimo. ſed eo uidiſti multū, quòd præfiniſti, quo ne pluris emerē. quòd ſi mihi permiſiſſes: qui meus amor in te, cōfeciſſem cū cohæredibus. nunc, quando tuum pretium noui, licitatorē potiùs apponā, quā illud minoris ueneat. ſed de ioco ſatis eſt. tuū negotiū agam, ſicuti debeo, diligenter.

De Burſa te gaudere certo ſcio. ſed nimis uerecunde mihi gratularis: putas enim, ut ſcribis, propter hominis ſordes minus me magnam illam lætitiam putare. credas mihi uelim, magiſ me iudicio hoc, quàm morte inimici lætatum. primum enim iudicio malo, quā gladio: deinde gloria potius amici, quàm calamitate. in primiſq; me delectauit, tantum ſtudium bonorum in me extitiſſe contra incredibilem contentionem clariſſimi, ac potentiſſimi uiri. poſtremo, quòd uix uerisimile fortaſſe uideatur, oderam multo peius hunc, quàm illum ipſum Clodium. illum enim oppugnaram: hunc defenderam. & ille, cum omnis Reſp. in meo capite diſcrimen eſſet habitura, magnum quiddam ſpectauit, nec ſua quidem ſponte, ſed eorum auxilio, qui me ſtante ſtare non poterant: hic ſimiolus animi cauſa me, in quem inueheretur, delegerat; perſuaſeratq; nonnullis inuidis meis, ſe in me emiſſarium ſemper fore. quamobrem ualde iubeo gaudere te. magna res geſta eſt. nunquam ulli fortiores ciues fuerunt, quàm qui auſi ſunt eum contra tantas opes eius, à quo ipſi

lecti iudices erant, condemnare. quod feciſſent nunquam, niſi iis dolori meus fuiſſet dolor. Nos hic multitudine, & celebritate iudiciorum, & nouis legibus ita diſtinemur, ut quotidie uota faciamus, ne intercaletur, ut quamprimum te uidere poſſimus. Vale.

M. CICERO M. MARIO S. D.

PErſæpe mihi cogitanti de communibus miſeriis, in quibus tot annos uerſamur, &, ut uideo, uerſabimur, ſolet in mentem uenire illius temporis, quo proxime fuimus unà. quin etiam ipſum diem memoria teneo. nam ad III. Idus Maias, Lentulo & Marcello Coſſ. cum in Pompeianum ueſperi ueniſſem, tu mihi ſolicito animo præſto fuiſti. ſolicitum autem te habebat cogitatio tum officii, tum etiam periculi mei. ſi manerem in Italia, uerebare, ne officio deeſſem. ſi proficiſcerer ad bellum, periculum te meum commouebat. quo tempore uidiſti profecto me quoque ita conturbatum, ut non explicarem, quid eſſet optimum factu: pudori tamen malui, famæq; cedere, quàm ſalutis meæ rationem ducere. cuius me mei facti pœnituit, non tam propter periculum meum, quàm propter uitia multa, quæ ibi offendi, quò ueneram: primum, neque magnas copias, neque bellicoſas: deinde extra ducem paucoſq; præterea, (de principibus loquor) reliqui primum in ipſo bello rapaces, deinde in oratione ita crudeles, ut ipſam uictoriam horrerem: maximum autem æs alienum ampliſſimorum uirorum.

quid

quid quæris? nihil boni præter cauſam. quæ cum uidiſſem, deſperans uictoriam primum cœpi ſuadere pacem, cuius fueram ſemper auctor: deinde, cum ab ea ſententia Pompeius ualde abhorreret, ſuadere inſtitui, ut bellum duceret. hoc interdum probabat, & in ea ſententia uidebatur fore, & fuiſſet fortaſſe, niſi quadam ex pugna cœpiſſet ſuis militibus confidere, ex eo tempore uir ille ſummus, nullus imperator fuit. ſigna tirone, & collectitio exercitu cum legionibus robuſtiſſimis contulit. uictus, turpiſſime, amiſſis etiam caſtris, ſolus fugit. hunc ego belli mihi finem feci: nec putaui, cum integri pares non fuiſſemus, fractos ſuperiores fore. diſceſſi ab eo bello, in quo aut in acie cadendum fuit, aut in aliquas inſidias incidendum, aut deueniendum in uictoris manus, aut ad Iubam confugiendum, aut capiendus tanquam exilio locus, aut conſciſcenda mors uoluntaria. certe nihil fuit præterea, ſi te uictori nolles, aut non auderes committere. ex omnibus autem ijs, quæ dixi, incommodis, nihil tolerabilius exilio, præſertim innocenti, ubi nulla adiuncta eſt turpitudo: addo etiam, cum ea urbe careas, in qua nihil ſit, quod uidere poſſis ſine dolore. ego cum meis, (ſi quidquam nunc cuiuſpiam eſt) etiam in meis eſſe malui. quæ acciderunt, omnia dixi futura. ueni domum, non quòd optima uiuendi cõditio eſſet, ſed tamen, ſi eſſet aliqua forma Reip. tanquam in patria ut eſſem; ſi nulla, tanquam in exilio. mortem mihi cur conſciſcerem, cauſa nulla uiſa eſt; cur optarem, multæ: uetus eſt enim, VBI non ſis, qui fueris, non eſſe, cur uelis uiuere. ſed tamen VACARE culpa, magnum

N

eſt ſolatium: præſertim cum habeam duas res, quibus me ſuſtentem, optimarum artium ſcientiam, & maximarum rerum gloriam: quarum altera mihi uiuo nunquam eripietur, altera ne mortuo quidem. hæc ad te ſcripſi uerboſius: & tibi moleſtus fui, quòd te cum mei, tum Reip. cognoui amantiſſimum. notum tibi omne conſilium meum eſſe uolui, ut primum ſcires me nunquam uoluiſſe plus quenquam poſſe, quàm uniuerſam Remp. poſtea autem quàm alicuius culpa tantum ualeret unus, ut obſiſti non poſſet, me uoluiſſe pacem: amiſſo exercitu, & eo duce, in quo ſpes fuerat uno, me uoluiſſe etiam reliquis omnibus; poſtquam non potuerim, mihi ipſi finem feciſſe belli: nunc autem, ſi hæc ciuitas eſt, ciuem eſſe me: ſi non, exulem eſſe non incommodiore loco, quàm ſi me Rhodum, aut Mitylenas contuliſſem. hæc tecum coràm malueram: ſed quia longius fiebat, uolui per literas eadem: ut haberes, quid diceres, ſi quando in uituperatores meos incidiſſes: ſunt enim, qui cum meus interitus nihil fuerit Reip. profuturus, criminis loco putent eſſe, quòd uiuam: quibus ego certo ſcio non uideri ſatis multos periſſe: qui ſi me audiſſent, quamuis iniqua pace, honeſte tamen uiuerent: armis enim inferiores, non cauſa fuiſſent. habes epiſtolam uerboſiorem fortaſſe, quàm uelles. quod tibi ita uideri putabo, niſi mihi longiorem remiſeris. Ego, ſi quæ uolo expediero, breui tempore te, ut ſpero, uidebo. Vale.

M. CICERO M. MARIO S. D.

A D VIII. Cal. in Cumanum ueni cum Libone tuo, uel noſtro potius: in Pompeianum ſtatim cogito: ſed faciam te ante certiorem. te cum ſemper ualere cupio, tum certe, dum hic ſumus: uides enim, quanto poſt unà futuri ſumus. quare ſi quod conſtitutum cum podagra habes, fac in alium diem differas. cura igitur, ut ualeas: & me hoc biduo; aut triduo expecta. Vale.

M. T. CICERO C. CAESARI IMP. S.

Vide quàm mihi perſuaſerim, te me eſſe alterum, nõ modo in ijs rebus, quæ ad me ipſum, ſed etiam in ijs, quæ ad meos pertinent. C. Trebatiũ cogitaram, quocunque exirem, mecum ducere, ut eum meis omnibus ſtudijs, & beneficijs quamornatiſſimum domum reducerem. ſed poſteaquam & Pompeij commoratio diuturnior erat, quã putaram; et mea quædam tibi non ignota dubitatio aut impedire profectionem meam uidebatur, aut certe tardare: uide, quid mihi ſumpſerim: cœpi uelle ea Trebatium expectare à te, quæ ſperaſſet à me: neque mehercule minus ei prolixe de tua uoluntate promiſi, quàm eram ſolitus de mea polliceri. caſus uero mirificus quidam interuenit quaſi uel teſtis opinionis meæ, uel ſponſor humanitatis tuæ. nam cum de hoc ipſo Trebatio cum Balbo noſtro loquerer accuratius domi meæ, literæ mihi dantur à te, quibus in extremis ſcriptum erat: M. Furnium, quem mihi

commendas, uel Regem Galliæ faciam, uel Leptæ legatum? ſi uis tu, ad me alium mitte, quem ornem. ſuſtulimus manus & ego & Balbus: tanta fuit opportunitas, ut illud neſcio quid non fortuitum, ſed diuinum uideretur, mitto igitur ad te Trebatium, atque ita mitto, ut initio mea ſponte, poſt autem inuitatu tuo mittendum duxerim. hunc mi Cæſar ſic uelim omni tua comitate complectare, ut omnia, quæ per me poſſis adduci ut in meos conferre uelis, in unum hunc conferas. de quo tibi homine hoc ſpondeo, non illo uetere uerbo meo, quod, cum ad te de Milone ſcripſiſſem, iure luſiſti, ſed more Romano, quo modo homines non inepti loquuntur, probiorem hominem, meliorem uirum, pudentiorem eſſe neminem. accedit etiam, quod familiam ducit, in iure ciuili ſingularis memoria, ſumma ſcientia. huic ego neque Tribunatum, neque profecturam, neque ullius beneficij certum nomen peto: beneuolentiam tuam, & liberalitatem peto: neque impedio, quo minus, ſi tibi ita placuerit, etiam hiſce eum ornes glorio læ inſignibus: totum denique hominem tibi trado de manu (ut aiunt) in manum tuam iſtam & uictoria & fide præſtantem. ſumus enim putidiuſculi, quàm per te uix licet: uerum, ut uideo, licebit. Cura ut ualeas: & me, ut amas, ama.

M. CICERO TREBATIO S. D.

I N *omnibus meis epiſtolis, quas ad Cæſarē, aut ad Balbū mitto, legitima quædā eſt acceſſio cō mendationis tuæ, nec ea uulgaris, ſed cū ali-*

quo inſigni indicio meæ erga te beneuolentiæ. tu modo ineptias iſtas,& deſideria Vrbis,et urbanitatis depone: & quo conſilio profectus es, id aſſiduitate & uirtute conſequere. hoc tibi tam ignoſcemus nos amici, quàm ignouerunt Medeæ, quæ Corinthi arcem altam habebant,matronæ opulentæ optimates,quibus illa manibus gypſatiſſimis perſuaſit,ne ſibi illæ uitio uerterent,quòd abeſſet à patria:Nam MVLTI *ſuam rem bene geſſere,& publicam patria procul: Multi,qui domi ætatem agerent, propterea ſunt improbati. quo in numero tu certe fuiſſe, niſi te extruſiſſemus. ſed plura ſcribemus aliàs. tu,qui cæteris cauere didiciſti,in* Britania *ne ab eſſedarijs decipiaris,caueto.& quando* Medeam *agere cœpi,illud ſemper memento:* QVI *ipſe ſibi ſapiens prodeſſe nequit,ne quidquam ſapit. Cura ut ualeas.*

M. CICERO TREBATIO S. D.

E*Go te commendare non deſiſto: ſed quid proficiam,ex te ſcire cupio. ſpem maximam habeo in* Balbo,*ad quem de te diligentiſſime, & ſæpiſſime ſcribo. illud ſoleo mirari, non me toties accipere tuas literas, quoties à* Q. *fratre mihi afferuntur.* In Britania *nihil eſſe audio neque auri, neque argenti. id ſi ita eſt,eſſedum aliquod ſuadeo rapias.& ad nos quãprimũ recurras. ſin autem ſine* Britania *tamen aſſequi id,quod uolumus,poſſumus: perfice,ut ſis in familiaribus* Cæſaris *multũ enim te in eo frater adiuuabit meus, multum* Balbus, *ſed, mihi crede, tuus pudor, & labor plurimum.*Imperatorem *liberaliſſimum habes, ætatem*

opportuniſſimam, cõmendationẽ certe ſingularẽ: ut tibi unum timendũ ſit, ne ipſe tibi defuiſſe uideare. Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

Scripſit ad me Cæſar perhumaniter, nondum te ſibi ſatis eſſe familiarem propter occupationes ſuas, ſed certe fore. cui quidem ego reſcripſi, quàm mihi gratum eſſet futurum, ſi quamplurimũ in te ſtudij, officij, liberalitatis ſuæ contuliſſet. ſed ex tuis literis cognoui præproperam quandam feſtinationem tuam: & ſimul ſum admiratus, cur Tribunatus commoda, dempto præſertim labore militiæ, contempſeris. querar cum Vacerra, & Manilio: nam Cornelio nihil audeo dicere: cuius tu periculo ſtultus es, quando te ab eo ſapere didiciſſe profiteris. quin tu urges iſtam occaſionem, & facultatem, qua melior nunquam reperietur. Quod ſcribis de illo Prætiano iureconſulto, ego te ei non deſino commendare, ſcribit etiam ipſe mihi, te ſibi gratias agere debere. de eo quid ſit, cura ut ſciam. Ego ueſtras Britanicas literas expecto. Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

Iandiu ignoro, quid agas: nihil enim ſcribis: neque ego ad te his duobus menſibus ſcripſeram. quia cum Q. fratre meo non eras; quò mitterem, aut cui darem, neſciebam. cupio ſcire quid agas, & ubi ſis hiematurus: equidem uelim cum Cæſare: ſed ad eum propter eius occupationes, nihil ſum auſus ſcribere: ad Balbum tamen ſcripſi. tu tibi deeſſe noli, ſerius potius ad nos, dum plenior. quod huc properes,

nihil eſt,præſertim Vacerra mortuo. ſed tibi conſilium non deeſt. quid conſtitueris, cupio ſcire. Cn. Octauius, an Cn. Cornelius quidem, tuus familiaris, ſummo genere natus, terræ filius, is me, quia ſcit tuum familiarem eſſe, crebro ad cœnam inuitat. adhuc non potuit perducere: ſed mihi tamen gratum eſt. Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

L Egi tuas literas: ex quibus intellexi te Cæſari noſtro ualde iureconſultum uideri. eſt quod gaudeas, te in iſta loca ueniſſe, ubi aliquid ſapere uiderere. quòd ſi in Britaniam quoque profectus eſſes, profecto nemo in illa tanta inſula peritior te fuiſſet. ueruntamen (rideamus licet: ſum enim à te inuitatus) ſubinuideo tibi, ultro te etiam accerſitum ab eo, ad quem cæteri, non propter eius ſuperbiam, ſed propter occupationem, aſpirare non poſſunt. ſed tu in iſta epiſtola nihil mihi ſcripſiſti de tuis rebus: quæ mehercule mihi non minori curæ ſunt, quàm meæ. ualde metuo, ne frigeas in hibernis. quamobrem camino luculento utendum cenſeo. idem & Mutio, & Manilio placebat, præſertim, qui ſagis non abundares. quanquam uos nunc iſtic ſatis calere audio. quo quidem nuncio ualde mehercule de te timueram. ſed tu in re militari multo es cautior, quàm in aduocationibus, qui neque in Oceano natare uolueris ſtudioſiſſimus homo natandi, neque ſpectare eſſedarios, quem antea ne andabatam quidem defraudare poteramus. ſed iam ſatis iocati ſumus. Ego de te ad Cæſarem quam diligenter

ſcripſerim,tute ſcis;quàm ſæpe,ego. ſed mehercule iam intermiſeram; ne uiderer liberaliſſimi hominis, meiq; amantiſſimi uoluntati erga me diffidere.ſed tamen his literis,quas proxime dedi,putaui eſſe hominē cōmonendum.id feci.quid profecerim,facias me uelim certiorē, & ſimul de toto ſtatu tuo,conſilijſq; omnibus: ſcire enim cupio,quid agas,quid expectes, quàm longum iſtū tuum diſceſſum à nobis futurū putes,ſic enim tibi perſuadeas uelim,unum mihi eſſe ſolatium, quare facilius poſſim pati te eſſe ſine nobis, ſi tibi eſſe id emolumento ſciam.ſin autem id non eſt, nihil duobus nobis eſt ſtultius: me,qui te non Romam attraham: te,qui non huc aduoles.una mehercule noſtra uel ſeuera,uel iocoſa congreſſio pluris erit,quàm non modo hoſtes, ſed etiam fratres noſtri Edui. quare omnibus de rebus fac ut quam primum ſciam: Aut conſolando, aut conſilio, aut re iuuero. Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

NIſi ante Roma profectus eſſes,nunc eam certe relinqueres:quis enim tot interregnis iurecōſultum deſiderat?ego omnibus, unde petitur, hoc cōſilij dederim, ut à ſingulis interregibus binas aduocationes poſtulent.ſatis'ne tibi uideor abs te ius ciuile didiciſſe?ſed heus tu,quid agis?ecquid fit?uideo enim te iam iocari per literas.hæc ſigna meliora ſunt, quàm in meo Tuſculano.ſed quid ſit,ſcire cupio.conſuli quidem te à Cæſare ſcribis: ſed ego tibi ab illo conſuli mallem.quod ſi aut fit,aut futurum putas,perfer iſtam mi

litiam, & permane: ego enim deſiderium tui ſpe tuorum commodorum conſolabor. ſin iſta ſunt inaniora, recipe te ad nos. nam aut erit hic aliquid aliquando: aut ſi minus, una mehercule collocutio noſtra pluris erit, quàm omnes Samarobrinæ. denique ſi te cito retuleris, ſermo nullus erit: ſin fruſtra diutius abfueris, non modo Laberium, ſed etiam ſodalem noſtrum Valerium pertimeſcô. mira enim perſona induci poteſt Britanici iureconſulti. hæc ego non rideo, quamuis tu rideas: ſed de re ſeueriſſima tecum, ut ſoleo, iocor. remoto ioco, tibi hoc amiciſſimo animo præcipio, ut, ſi iſtic mea commendatione tuam dignitatem obtinebis, perferas noſtri deſiderium; honeſtatem, & facultates tuas augeas. ſin autem iſta frigebunt, recipias te ad nos. omnia tamen, quæ uis, & tua uirtute profecto, & noſtro ſummo erga te ſtudio conſequere.

M. CIC. TREBATIO. S. D.

M Irabar, quid eſſet, quòd tu mihi literas mittere intermiſiſſes. indicauit mihi Panſa meus Epicureum te eſſe factũ. ô caſtra præclara: quid tu feciſſes, ſi te Tarentum, & non Samarobrinam miſiſſem? iam tum mihi non placebas, cum idem intuebare, quod & Titius familiaris meus. ſed quonam modo ius ciuile defendes, cum omnia tua cauſa facias, non ciuium? ubi porrò illa erit formula fiduciæ, VT inter bonos bene agier oportet? quis enim eſt bonus, qui facit nihil, niſi ſua cauſa? quod ius ſtatues communi diuidundo, cum commune nihil poſſit eſſe apud eos, qui

omnia uoluptate ſua metiuntur? quomodo autem tibi placebit Iouem lapidem iurare, cum ſcias Iouem iratum eſſe nemini poſſe? quid fiet porrò populo Vlubrano, ſi tu ſtatueris πολιτεύεσθαι non oportere? quare ſi planè à nobis deficis moleſte fero. ſin Panſæ aſſentari commodum eſt, ignoſco, modo ſcribas aliquando ad nos, quid agas, & à nobis quid agi, quid fieri, aut curari uelis. Vale.

M. CICERO TREBATIO S. D.

A *Deo ne me iniuſtum eſſe exiſtimaſti, ut tibi iraſcerer, quòd parum mihi conſtans, et nimiũ cupidus decedẽdi uiderere, ob eamq; cauſam me arbitrarere literas ad te iandiu non miſiſſe? mihi perturbatio animi tui, quam primis literis perſpiciebã, moleſtiã attulit: neque alia fuit ulla cauſa intermiſſionis literarum, niſi quòd ubi eſſes, planè neſciebam. hic tu me etiam inſimulas, nec ſatisfactionem meam accipis. audi mi Teſta: utrum ſuperbiorem te pecunia facit, an quòd te Imperator conſulit? moriar, ni, quæ tua gloria eſt, puto te malle à Cæſare conſuli, quàm inaurari. ſi uero utrunque eſt: quis te feret præter me, qui omnia ferre poſſum? ſed ut ad rem redeam, te iſtic inuitum non eſſe uehementer gaudeo: & ut illud erat moleſtum, ſic hoc eſt iucundum. tantum metuo ne artificium tuum tibi parum proſit: nam, ut audio, iſtic*

,, *Non ex iure manu conſertum, ſed mage ferro*
,, *Rem repetunt:* *& tu ſoles ad uim faciendã adhiberi? neq; eſt, quod illã exceptionẽ in interdicto pertimeſcas,*

ꝙ tu prior ui hominibus armatis conueneris: ſcio enim te non eſſe procacem in laceſſendo. ſed ut ego quoque te aliquid de noſtris cautionibus admoneam, Treuiros uites cenſeo: audio capitales eſſe, mallem auro, argento; ære eſſent. ſed aliàs iocabimur. Tu ad me de iſtis rebus omnibus ſcribas uelim quamdiligentiſſime. Ad I I. Non. Mart. Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

Hryſippus Vectius Cyri architecti libertus fecit, ut te non immemorem putarem mei: ſalutem enim mihi uerbis tuis nunciauit. ualde iam lautus es, qui grauere literas ad me dare, homini præſertim propè domeſtico. quòd ſi ſcribere oblitus es, minus multi iam te aduocato cauſa cadent. ſin noſtri oblitus es, dabo operam, ut iſtuc ueniam ante, quàm planè ex animo tuo effluam. ſin æſtiuorum timor te debilitat, aliquid excogita, ut feciſti de Britania. illud quidẽ perlibenter audiui ex eodẽ Chryſippo, te eſſe Cæſari familiarem. ſed mehercule mallem, id quod erat æquius, de tuis rebus ex tuis literis quamſæpiſſime cognoſcere. quod certe ita fieret, ſi tu maluiſſes beneuolentiæ, quã litiũ iura perdiſcere. ſed hæc iocati ſumus et tuo more, & non nihil etiam noſtro. Te ualde amamus, noſq; à te amari tum uolumus, tum etiam confidimus. Vale.

CICERO TREBATIO. S. D.

Vàm ſint moroſi, qui amãt, uel ex hoc intelligi poteſt. moleſte ferebã antea te inuitũ iſtic eſſe: pungit me rurſus, quòd ſcribis te eſſe iſtic liben-

ter.neque enim,mea commendatione te non delectari, facile patiebar:& nunc angor, quidquam tibi ſine me eſſe iucundum, ſed tamen hoc malo noſ ferre deſiderium,quàm te nõ ea,quæ ſpero,conſequi. Quòd uero in C.Matij ſuauiſſimi, doctiſſimiq; hominis familiaritatẽ ueniſti,nõ dici poteſt,quàm ualde gaudeã:qui,fac,ut te quammaxime diligat. mihi crede,nihil ex iſta prouincia potes,quod iucundius ſit, deportare. Cura ut ualeas.

CICERO TREBATIO S. D.

I N Equo Troiano ſcis eſſe in extremo, SERO SAPIVNT. tu tamen mi uetule non ſero. primum illas rabioſulas ſat fatuas dediſti. deinde,quòd in Britania non nimis φιλοτέωρον te præbuiſti,planè non reprehẽdo.nunc uero in hibernis iniectus mihi uideris.itaque te commouere non curas. VSQVEQVAQVE ſapere oportet. id erit telum acerrimum. Ego ſi foris cœnitarem,Cn.Octauio familiari tuo nõ defuiſſem: cui tamen dixi, cum me aliquoties inuitaret,oro te,quis tu es?ſed mehercule,extra iocum, homo bellus eſt:uellem eum tecum abduxiſſes. Quid agatis, ecquid in Italiam uẽturi ſitis hac hieme, fac planè ſciã. Balbus mihi cõfirmauit te diuitem futurum. id utrum Romano more locutus ſit, bene nummatum te futurum,an,quo modo Stoici dicunt,omnes eſſe diuites,qui cœlo,& terra frui poſſunt,poſtea uidero. Qui iſtinc ueniunt, ſuperbiam tuam accuſant, quòd negent te percunctantibus reſpondere. ſed tamen eſt,quod gaudeas: conſtant enim inter omnes,neminem te uno Samarobrinæ iuris peritiorem eſſe. Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

E X tuis literis & Quinto fratri gratias egi, & te aliquando collaudare poſſum, quòd iam uideris certa aliqua in ſententia conſtitiſſe. nam primorum menſium literis tuis uehementer commouebar, quòd mihi interdum (pace tua dixerim) leuis in urbis, urbanitatisq; deſiderio, interdum piger, interdum timidus in labore militari. ſæpe autẽ etiam, quòd à te alieniſſimum eſt, ſubimpudens uidebare: tanquam enim ſyngrapham ad Imperatorem, non epiſtolam, attuliſſes; ſic pecunia ablata domum redire properabas: nec tibi in mentem ueniebat, eos ipſos; qui cum ſyngraphis ueniſſent Alexandriam, nullum adhuc nummum auferre potuiſſe. ego ſi mei commodi rationem ducerem, te mecum eſſe maxime uellem: non enim mediocri afficiebar uel uoluptate ex conſuetudine noſtra, uel utilitate ex conſilio, atque opera tua: ſed cum te ex adoleſcentia tua in amicitiam, & fidem meam contuliſſes; ſemper te non modo tuendum mihi, ſed etiam augendum, atque ornandum putaui. itaque quoad opinatus ſum me in prouinciam exiturum; quæ ad te ultro attulerim, meminiſſe te credo. poſteaquam mea mutata ratio eſt, cum uiderem me à Cæſare honorificentiſſime tractari, & unice diligi, hominisq; liberalitatem incredibilem, & ſingularem fidem noſſem: ſic ei te commendaui, & tradidi, ut grauiſſime, diligentiſſimeq; potui. quod ille ita & accepit, & mihi ſæpe literis ſignificauit, & tibi uerbis, & re oſtendit, mea cõmendatione ſeſe ualde eſſe commotum. hunc tu uirum na-

lim de ratione Gallici belli certiorem facias: ego enim ignauiſſimo cuique maximam fidem habeo. ſed ut ad epiſtolas tuas redeam, cætera belle: illud miror: quis ſolet eodem exemplo plureis dare, qui ſua manu ſcribit? nam quòd in palimpſeſto, laudo equidem parſimoniam: ſed miror, quid in illa chartula fuerit, quod delere malueris, quàm hæc ſcribere: niſi forte tuas formulas: non enim puto te meas epiſtolas delere, ut reponas tuas. an hoc ſignificas, nihil fieri, frigere te, ne chartam quidem tibi ſuppeditare? iam iſta tua culpa eſt, qui uerecundiam tecum extuleris, & non hic nobiſcum reliqueris. ego te Balbo, cum ad uos proficiſcetur, more Romano commendabo. tu, ſi interuallum longius erit mearum literarum, ne ſis admiratus: eram enim abfuturus menſe Apr. has literas ſcripſi in Pontino, cum ad uillam M. Aemilij Philemonis diuertiſſem: ex qua iam audieram fremitum clientium meorum, quos quidem tu mihi conciliaſti: nam Vlubris honoris mei cauſa uim maximam ranunculorum ſe commoſſe conſtabat. Cura ut ualeas. VI. Idus Apr. de Pontino.

M. CICERO TREBATIO S. D.

EPiſtolam tuam, quam accepi ab L. Aruntio, conſcidi innocentē: nihil enim habebat quod non uel in concione recte legi poſſet. ſed & Aruntius ita te mandaſſe aiebat, & tu adſcripſeras. uerum illud eſto. nihil te ad me poſtea ſcripſiſſe demiror, præſertim tam nouis rebus. Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

V Ide quanti apud me ſis. etſi iure id quidem: non enim amore te uinco. ueruntamen quod præſenti tibi propè ſubnegarem, non tribuerem certe, id abſenti debere non potui. itaque ut primum Velia nauigare cœpi, inſtitui Topica Ariſtotelica conſcribere, ab ipſa urbe commonitus amantiſſima tui. eum librum tibi miſi Rhegio, ſcriptum quàm planiſſime res illa ſcribi potuit. ſin tibi quædam uidebuntur obſcúriora, cogitare debebis, NVLLAM artem literis ſine interprete, & ſine aliquá exercitatione percipi poſſe. non longe abieris. num ius ciuile ueſtrum ex libris cognoſci poteſt? qui quanquam plurimi ſunt, doctorem tamen, lumenq; deſiderant. quanquam tu, ſi attente leges, ſi ſæpius, per te omnia conſequere, ut certe intelligas. ut uero etiam ipſi tibi loci propoſita quæſtione occurrant, exercitatione conſequere: in qua quidem nos te continebimus, ſi & ſalui redierimus, & ſalua iſta offenderimus. Vale. V. Cal. Sext. Rhegio.

CICERO TREBATIO S. D.

A Mabilior mihi Velia fuit, quòd te ab ea ſenſi amari. ſed quid ego dicã te, quẽ quis non amat? Rufio mediusfidius tuus ita deſiderabatur, ut ſi eſſet unus è nobis. ſed ego te non reprehẽdo, qui illũ ad ædificationem tuã traduxeris: quanquam enim Velia non eſt uilior, quàm Lupercal, tamen iſtuc malo, quã hæc omnia. tamen, ſi me audies, quem ſoles, has pa-

ternas

ternas poſſeſſiones tenebis,(neſcio quid enim Velienſes uerebâtur)neq; Helethem nobilem amnem relinques, nec Papirianam domum deſeres: quanquam illa quidem habet lucum, à quo etiam aduenæ teneri ſolent: quem tamen ſi excideris, multum proſpexeris. ſed in primis opportunum uidetur, his præſertim temporibus, habere perfugium primum eorum urbem, quibus charus ſis, deinde etiam tuam domum, tuoſq; agros, eaq; remoto, ſalubri, amœnoq; loco: idq; etiam mea intereſſe mi Trebati arbitror. ſed ualebis, meaq; negotia uidebis,meq; Dijs iuuantibus, ante brumam expectabis. Ego à Sex.Fabio Niconis diſcipulo librum abſtuli Νίκωνος περὶ πολυφαγίας. ô medicum ſuauem,meq; docilem ad hanc diſciplinam. ſed Baſſus noſter me de hoc libro cælauit: te quidem non uidetur. Ventus increbreſcit. Cura ut ualeas. XIII.Cal.Sext.Velia.

CICERO TREBATIO S. D.

S Ilij cauſam te docui. is poſtea fuit apud me. cũ ei dicerẽ, tibi uideri, ſponſionem illã nos ſine periculo facere poſſe,SI bonorũTurpilliæ poſſeſſionẽ Q. Cæpio Prætor ex edicto ſuo mihi dedit: negare aiebat Seruium tabulas teſtamenti eſſe eas,quas inſtituiſſet is,qui factionẽ teſtamenti non habuerit:hoc idem Offilium dicere:tecum ſe locutum negabat: meq; rogauit,ut ſe,cauſamq; ſuam tibi cõmendarem.nec uir melior mi Teſta nec mihi amicior P.Silio quiſquam eſt, te tamen excepto. gratiſſimum igitur mihi feceris, ſi ad eũ ultro ueneris,eiq; pollicitus eris: ſed, ſi me amas, quãprimũ.hoc te uehemẽter ẽt atq; etiam rogo. Vale.

CICERO TREBATIO S. D.

I Luſeras heri inter ſcyphos, quòd dixeram cõtrouerſiam eſſe, poſſet'ne hæres, quod furtũ antea factum eſſe, rectè furti agere. itaque etſi domum bene potus, ſeróq; redieram: tamen id caput, ubi hæc controuerſia eſt, notaui, & deſcriptum tibi miſi: ut ſcires, id, quod tu neminem ſenſiſſe dicebas, Sex. Aelium, M. Manilium, M. Brutum ſenſiſſe. ego tamen Scæuolæ, & Teſtæ aſſentior. Vale.

M. CICERO M. FABIO GALLO S. D.

T Antum ex Arpinati ueneram, cum mihi à te literæ redditæ ſunt: ab eodemq; accepi Auiani literas in quibus hoc erat liberaliſſimum, nomina ſe facturum, cum ueniſſet, qua ego uellē die. fac quæſo, qui ego ſum, eſſe te. eſt'ne aut tui pudoris, aut noſtri, primũ rogare de die, deinde plus annua poſtulare? ſed eſſent mi Galle omnia facilia, ſi & ea mercatus eſſes, quæ ego deſiderabam, & ad eam ſummam, quam uolueră. ac tamen iſthæc ipſa, quæ te emiſſe ſcribis, nõ ſolum rata mihi erũt, ſed etiă grata: planè enim intelligo, te non modo ſtudio, ſed etiam amore uſum, quæ te delectarint hominem, ut ego ſemper iudicaui, in omni iudicio elegantiſſimum, quæq; me digna putaris, coemiſſe. ſed uelim maneat Damaſippus in ſententia: prorſus enim ex iſtis emptionibus nullam deſidero. tu autem ignarus inſtituti mei, quanti ego genus omne ſignorum omnium non æſtimo, tanti iſta quatuor, aut

quinque ſumpſiſti. ſed Bacchas iſtas cum muſis Metelli comparas: quid ſimile? primum ipſas ego muſas nũquam tanti putaſſem: atque id feciſſem muſis omnibus approbantibus. ſed tamen erat aptum bibliothecæ, ſtudijsq; noſtris congruens. Bacchis uero ubi eſt apud me locus? at pulchellæ ſunt: noui optime, & ſæpe uidi. nominatim tibi ſigna mihi nota mandaſſem, ſi probaſſem: ea enim ſigna ego emere ſoleo, quæ ad ſimilitudinem gymnaſiorum exornẽt mihi in palæſtra locũ. Martis uero ſignum quò mihi pacis auctori? gaudeo nullum Saturni ſignum fuiſſe: hæc enim duo ſigna putarem mihi æs alienum attuliſſe. Mercurij mallem aliquod fuiſſet: felicius, puto, cum Auiano tranſigere poſſemus. quòd tibi deſtinaras Trapezophoron: ſi te delectat, habebis. ſin autem ſententiam mutaſti, ego habebo ſcilicet. iſta quidem ſumma næ ego multo libentius emerim diuerſorium Tarracinæ, ne ſemper hoſpiti moleſtus ſim. omnino liberti mei uideo eſſe culpam, cui planè res certas mandaram, itemq; Iunij, quem puto tibi notum eſſe Auiani familiarem. exedria quædam mihi noua ſunt inſtituta in porticula Tuſculani: ea uolebam tabellis ornare: etenim ſi quid generis iſtiuſmodi me delectat, pictura delectat. ſed tamen ſi iſta mihi ſunt habenda, certiorem uelim me facias, ubi ſint, quãdo accerſantur, quo genere uecturæ: ſi enim Damaſippus in ſententia non manebit, aliquẽ pſeudo Damaſippum uel cum iactura reperiemus. Quòd ad me de domo ſcribis iterum, iam id ego proficiſcens mandaram meæ Tulliæ: ea enim ipſa hora acceperam tuas literas. egeram etiam cum tuo Nicia, ꝙ is ntitur, ut ſcis,

familiariter Caſſio. ut rediꝫ autem, prius, quàm tuas legi has proximas literas, quæſiui de mea Tullia, quid egiſſet. per Liciniam ſe egiſſe dicebat: ſed opinor Caſſium uti non ita multum ſorore: eam porrò negare ſe audere, cum uir abeſſet, (eſt enim profectus in Hiſpaniam Decius) illo & abſente, & inſciente migrare. eſt mihi gratiſſimum, tanti à te æſtimatam conſuetudinē uitæ, uictusq; noſtri, primum ut eam domum ſumeres, ut non modo propè me, ſed planè mecum habitare poſſes: deinde ut migrare tãtopere feſtines. ſed ne uiuã, ſi tibi cõcedo, ut eius rei tu cupidior ſis, quàm ego ſum. itaque omnia experiar: uideo enim, quid mea interſit, quid utriuſque noſtrum. ſi quid egero, faciam ut ſcias. tu & ad omnia reſcribes: &, quando te expectem, facies me, ſi tibi uidebitur, certiorem. Vale.

M. CICERO M. FABIO GALLO S. D.

Moris quidē tui, quoquò me uerto, ueſtigia,
A *uel proxime de Tigellio: ſenſi enim ex literis tuis ualde te laboraſſe. amo igitur uoluntatē. ſed pauca de re. Capius (opinor) olim, NON omnibus dormio: ſic ego non omnibus mi Galle ſeruio. etſi quæ eſt hæc ſeruitus; olim, cum regnare exiſtimabamur, non tã ab ullis, quàm hoc tempore obſeruor à familiariſſimis Cæſaris omnibus, præter iſtũ. id ego in lucris pono, nõ ferre hominē peſtilentiorē patria ſua, eumq; addictum iam tum puto eſſe Calui Liciniꝫ Hipponacteo præconio. at uide, quid ſuccenſeat. Phameæ cauſam ſuſceperam, ipſius quidem cauſa: erat enim mihi ſanè fami=*

liaris. is ad me uenit; dixitq́; iudicem ſibi operá dare conſtituiſſe eo ipſo die, quo de P. Seſtio in conſilium iri neceſſe erat: reſpondi, nullo modo me facere poſſe, cũ uellem: alium diem ſi ſumpſiſſet, me ei non defuturũ. ille autem, qui ſciret ſe nepotem bellum tibicinem habere, & ſat bonũ unctorem, diſceſſit à me, ut mihi uidebatur, iratior. habes Sardos uenales, aliũ alio nequiorẽ. cognoſti meá cauſam, & iſtius Salaconis iniquitatẽ. Catonem tuũ mihi mitte: cupio enim legere. me adhuc non legiſſe, turpe utrique noſtrum eſt. Vale.

CICERO M. FABIO GALLO S. D.

Vòd epiſtolam cõſciſſam doles, noli laborare: ſalua eſt domi: petes, cũ libebit. Quòd autem me mones, ualde gratũ eſt: idq́; ut ſemper facias, rogo: uideris enim mihi uereri, ne, ſi iſtum habuerimus, rideamus γέλωτα σαρδώνιον. ſed heus tu, manum de tabula: magiſter adeſt citius, quàm putaramus. uereor, ne in Catonem, Cato in nos. Mi Galle caue putes quidquam melius, quàm epiſtolæ tuæ partẽ ab eo loco, Cætera labuntur. ſecreto hoc audi: tecũ habeto: ne Apellæ quidem liberto tuo dixeris. præter duo nos, loquitur iſto modo nemo: bene, maléue, uidero: ſed quidquid eſt, noſtrũ eſt. urge igitur, nec tráſuerſum unguẽ (quod aiũt) à ſtylo: is enim eſt dicendi opifex. atq; ego quidẽ aliquátũ iam etiá noctis aſſumo. Vale.

CICERO GALLO S. D.

Vm decimum iam diem grauiter ex inteſtino laborarem; neque ijs, qui mea opera uti uole=

bant, probarem me non ualere, quia febrim non habe-rem: fugi in Tuſculanum*; cum quidem biduum ita ieiunus fuiſſem, ut ne aquam quidem guſtarem. itaq; confectus languore, & fame, magis tuum officiũ deſideraui, quàm abs te requiri putaui meum. ego autem cum omneis morbos reformido, tũ quo* Epicurum *tuũ* Stoici *male accipiunt, quia dicat* δυσουρικὰ *;* καὶ δυσεντερικὰ πάθη *ſibi moleſta eſſe. quorum alterum morbũ edacitatis eſſe putant, alterum etiam turpioris intemperantiæ. ſanè* δυσεντερίαν *pertimuerã. ſed uiſa eſt mihi uel loci mutatio, uel animi etiam relaxatio, uel ipſa fortaſſe iam ſeneſcentis morbi remiſſo profuiſſe. attamẽ ne mirere, unde hoc acciderit, quomodóue cõmiſerim: lex ſumptuaria, quæ uidetur* λιτότητα *attuliſſe, ea mihi fraudi fuit: nam dũ uolunt iſti lauti terra nata, quæ lege excepta ſunt, in honorem adducere; fungos, heluellas, herbas omnes ita condiunt, ut nihil poſſit eſſe ſuauius. in eas cũ incidiſſem in cœna augurali apud* Lentulum*, tanta me* διάῤῥοια *arripuit, ut hodie primũ uideatur cœpiſſe conſiſtere. ita ego, qui me oſtreis, & murenis facile abſtinebam, à beta etiam, et malua deceptus ſum. poſthac igitur erimus cautiorees. tu tamẽ cũ audiſſes ab* Anitio*, (uidit enim me nauſeantem) non modo mittendi cauſam iuſtam habuiſti, ſed etiam uiſendi. ego hic cogito commorari, quoad me reficiam: nam & uires, & corpus amiſi. ſed ſi morbum depulero, facile, ut ſpero, illa reuocabo.* Vale.

M. CICERO GALLO S. D.

M Iror cur me accuſes, cum tibi id facere non liceat: quòd ſi liceret, tamen non debebas. EGO enim te in Conſulatu obſeruaram. & dis fore, ut te Cæſar reſtituat. multa tu quidem dicis, ſed tibi nemo credit. Tribunatum plebis dicis te mea cauſa petiſſe. utinam ſemper eſſes Tribunus: interceſſorem non quæreres. negas me audere, quod ſentiam, dicere; quaſi tibi, cum parum prudenter me rogares, parũ fortiter reſponderim. hæc tibi ſcripſi, ut iſto ipſo in genere, in quo aliquid poſſe uis, te nihil eſſe cognoſceres. quòd ſi humaniter mecum queſtus eſſes, libẽter tibi me, & facile purgaſſem: non enim mihi ingrata ſunt, quæ feciſti; ſed quæ ſcripſiſti, moleſta. me autem, propter quem cæteri liberi ſunt, tibi liberum non uiſum demiror. nam ſi falſa fuerunt, quæ tu me, ut dis, detuliſti: quid ego tibi debeo? ſin uera: tu es optimus teſtis, quid mihi populus R. debeat. Vale.

M. CICERO CVRIO S. D.

M Emini, cum mihi deſipere uidebare, quòd iſtic potius uiueres, quàm nobiſcũ: erat enim multo domicilium huius urbis, cum quidem hæc urbs, aptius humanitati, & ſuauitati tuæ, quã tota Peloponneſus, nedum Patræ. nunc contra & uidiſſe mihi multum uideris, cum propè deſperatis his rebus te in Græciam contuliſti; & hoc tempore non ſolum ſapiens, qui hinc abſis, ſed etiam beatus. quanquam quis, qui aliquid ſapiat, nunc beatus eſſe poteſt? ſed quod

tu,cui licebat,pedibus es conſecutus,ut ibi eſſes, ubi nec Pelopidarum : noſti cætera : nos idem propemodũ conſequimur alia ratione : cum enim ſalutationi nos dedimus amicorum,quæ fit hoc etiam frequentius,quàm ſolebat,quòd quaſi auem albam uidentur bene ſentientẽ ciuem uidere : abdo me in bibliothecam : itaq; opera efficio tanta,quanta fortaſſe tu ſenties. intellexi enim ex tuo ſermone quodam,cum mœſtitiam meam,et deſperationem accuſares,domi tuæ dicere te,ex meis libris animum meũ deſiderare. ſed mehercule & tũ Remp. lugebam,quæ non ſolum ſuis erga me, ſed etiam meis erga ſe beneficijs erat mihi charior : & hoc tempore, quanquam me non ratio ſolum conſolatur; quæ plurimum debet ualere; ſed etiam dies,quæ ſtultis quoque mederi ſolet, tamen doleo ita communem rem eſſe dilapſam,ut ne ſpes quidem,melius aliquando fore, relinquatur.nec uero nunc quidem culpa in eo eſt, in cuius poteſtate omnia ſunt : (niſi forte id ipſum eſſe nõ debuit) ſed alia caſu,alia etiam noſtra culpa ſic acciderunt,ut de præteritis non ſit querendum. reliquam ſpẽ nullam uideo. quare ad prima redeo. ſapienter hæc reliquiſti,ſi conſilio; feliciter,ſi caſu. Vale.

M. CVRIVS M. CICERONI SVO S.

Si uales, bene eſt : ſum enim χρήσει μὲν tuus, κτήσει δὲ Attici noſtri. ergo fructus eſt tuus, mancipiũ illius.quod quidẽ ſi inter ſenes coemptionaleis uenale proſcripſerit,egerit nõ multũ.at illa noſtra prædicatio quanti eſt? nos,ꝙ ſimus, ꝙ habea-

mus, quòd homines exiſtimemur, id omne abs te habere. quare Cicero *mi perſeuera conſtanter nos conſeruare; &* Sulpitij *ſucceſſori nos de meliore nota commenda, quo facilius tuis præceptis obtemperare poſſimus, teq́; ad* Vrbem *lubentes uidere, & noſtra defigere, deportareq́; tuta poſſimus. ſed amice magne noli hanc epiſtolam* Attico *oſtendere. ſine eum errare, & putare me uirum bonũ eſſe, nec ſolere duos parietes de eadem fidelia dealbare. ergo patrone mi bene uale,* Tironemq́; *meũ ſaluta noſtris uerbis.* D. A. D. IIII. Cal. Nou.

CICERO CVRIO S. D.

E*Go uero iam te nec hortor, nec rogo, ut domũ redeas: quin hinc ipſe euolare cupio, & aliquò peruenire, ubi nec* Pelopidarũ *nomen, nec facta audiam. incredibile eſt, quã turpiter mihi facere uidear, qui his rebus interſim. næ tu uideris multo ante prouidiſſe, quid impenderet, tũ, cũ hinc profugiſti. quanquam enim hæc etiam auditu acerba ſunt: tamen audire tolerabilius eſt, quã uidere. in cãpo certe non fuiſti, cum hora ſecunda comitijs quæſtorijs inſtitutis, ſella* Q. Maximi, *quem illi* Conſulem *eſſe dicebant, poſita eſſet. quo mortuo nunciato, ſella ſublata eſt. ille autem, qui comitijs tributis eſſet auſpicatus, centuriata habuit,* Conſulem *hora ſeptima renunciauit, qui uſque ad* Cal. Ian. *eſſet, quæ erant futuræ mane poſtridie. ita* Caninio Cos. *ſcito neminem prandiſſe. nihil tamen eo* Conſule *mali factum eſt: fuit enim mirifica uigilantia, qui ſuo toto* Conſulatu *ſomnum non*

uiderit. hæc tibi ridicula uidentur: non enim ades quæ ſi uideres, lacrymas non teneres. quid, ſi cætera ſcribam? ſunt enim innumerabilia generis eiuſdem: quæ quidem ego non ferrē, niſi me in philoſophiæ portum contuliſſem, & niſi haberem ſocium ſtudiorum meorum Atticum noſtrum. cuius quando proprium te eſſe ſcribis mancipio & nexu, meum autem uſu & fructu: contentus iſto ſum: ID ENIM *cuiuſque eſt propriũ, quo quiſq; fruitur, atque utitur. ſed hæc aliàs pluribus.* Acilius*, qui in Græciam cum legionibus miſſus eſt, maximo meo beneficio eſt: bis enim eſt à me iudicio capitis rebus ſaluis defenſus: & eſt homo non ingratus, meq; uehementer obſeruat. ad eum de te diligentiſſime ſcripſi: eamq; epiſtolam cum hac coniunxi: quam ille cum acceperit, ecquid tibi pollicitus ſit, uelim ad me ſcribas.* Vale.

CICERO CVRIO S. D.

F*Acile perſpexi ex tuis literis, quod ſemper ſtudui, & me à te plurimi fieri, & te intelligere quàm mihi charus eſſes. quod quando uterq; noſtrũ conſecutus eſt: reliquum eſt, ut officijs certemus inter nos: quibus æquo animo uel uincam te, uel uincar abs te.* Acilio *non fuiſſe neceſſe meas dari literas, facile patior.* Sulpitij *tibi operã intelligo ex tuis literis non multũ opus fuiſſe, propter res tuas ita contractas, ut, quem admodũ ſcribis, nec caput, nec pedes. equidē uellem uti pedes haberent, ut aliquãdo redires: uides enim exaruiſſe iam ueterem urbanitatē, ut* Pomponius *noſter ſuo iure poſſit dicere, niſi nos pauci reti-*

neamus gloriam antiquam Atticam. ergo is tibi, nos ei ſuccedimus. ueni igitur quæſo, ne tantum ſemen urbanitatis unà cum Rep. intereat. Vale.

M. CICERO VOLVMNIO S. D.

QVòd ſine prænomine familiariter, ut debebas, ad me epiſtolam miſiſti: primum addubitaui, nũ à Volumnio ſenatore eſſet, quocũ mihi eſt magnus uſus: deinde εὐτραπελία literarum fecit, ut intelligerẽ tuas eſſe. quibus in literis omnia mihi perincunda fuerunt, præter illud, quòd parum diligenter poſſeſſio ſalinarum mearum à te procuratore defenditur. ais enim, ut ego diſceſſerim, omnia omnium dicta, in his etiam Seſtiana, in me conferri. quid? tu id pateris? non ne defendis? non reſiſtis? equidem ſperabam ita notata me reliquiſſe genera dictorum meorum, ut cognoſci ſua ſponte poſſent. ſed quando tanta fex eſt in Vrbe, ut nihil ſit tam ἄκυρον, quod non alicui uenuſtum eſſe uideatur: pugna, ſi me amas, niſi acuta ἀμφιβολία, niſi elegans ὑπερβολὴ, niſi παράγραμμα bellum, niſi ridiculum παρὰ προσδοκίαν, niſi cætera, quæ ſunt à me in ſecundo libro de oratore per Antonij perſonam diſputata de ridiculis, ἔντεχνα, & arguta apparebunt, ut ſacramento cõtendas mea non eſſe. Nã de iudicijs quod quereris, multo laboro minus. trahantur per me pedibus omnes rei. ſit uel Selius tam eloquens, ut poſſit probare ſe liberum: non laboro. urbanitatis poſſeſſionem, amabo, quibuſuis interdictis defendamus: in qua te unum metuo, contemno cæteros.

deriderl te putas? nunc demum intelligo te ſapere. ſed mehercule,extra iocum, ualde mihi tuæ literæ facetæ, elegantesq; uiſæ ſunt. illa quamuis rdiicula eſſent, ſicut erant, mihi tamen riſum non mouerunt: cupio enim noſtrum illum amicum in Tribunatu *quamplurimum habere grauitatis,idq; cum ipſius cauſa,(eſt enim mihi, ut ſcis, in amoribus)tum mehercule etiam* Re*ip. quam quidẽ,quamuis in me ingrata ſit, tamen amare non deſinã.* Tu mi Volumni *quando et inſtituiſti, & mihi uides eſſe gratum, ſcribe ad me quãſæpiſſime de rebus urbanis,de* Rep. *iucundus eſt mihi ſermo literarum tuarum. præterea* Dolabellam, *quem ego perſpicio, & iudico cupidiſſimum eſſe, atque amantiſſimum mei,cohortare,& confirma, & redde planè meum. non mehercule quo quidquam deſit,ſed quia ualde cupio,non uideor nimium laborare.* Vale.

M. CICERO VOLVMNIO S. D.

Quòd declamationibus noſtris cares,damni nihil facis. Quòd Hircio *inuideris, niſi eum amares: non erat cauſa inuidendi: niſi forte ipſius eloquentiæ magis,quàm quòd me audiret,inuideres: nos enim planè mi ſuauiſſime* Volumni *aut nihil ſumus,aut nobis quidem ipſis diſplicemus, gregalibus illis,quibus te plaudente uigebamus,amiſſis, ut, etiam ſi aliquando aliquid dignum noſtro nomine emiſimus,ingemiſcamus,quòd hæc pennigero,non armigero in corpore tela exerceantur, ut ait* Philoctetes *apud* Accium *abiecta gloria. ſed tamen omnia mihi erunt,*

ſi tu ueneris,hilariora: quanquam uenies,ut ipſe intelligis, in maximarum quaſi concurſum occupationum: quas ſi,ut uolumus,exceperimus, ego uero multam ſalutem & foro dicam, & curiæ, uiuamq́; tecum multum,& cum communibus noſtris amatoribus: nam & Caſſius tuus,& Dolabella noſter,uel potius uterq; noſter, ſtudijs ijſdem tenentur, & meis æquiſſimis utuntur auribus. opus eſt huc limatulo, & polituło tuo iudicio,& illis interioribus literis meis,quibus ſæpe uerecundiorem me in loquendo facis:mihi enim iudicatum eſt,ſi modo hoc Cæſar aut patietur, aut uolet, deponere illã iam perſonam, in qua me ſæpe illi ipſi probaui, ac me totum in literas abdere,tecumq́;, & cum cæteris earum ſtudioſis honeſtiſſimo otio perfrui. Tu, uellem, ne ueritus eſſes, ne perinitus legerem tuas literas, ſi mihi, quemadmodum ſcribis, longiores forte miſiſſes. ac uelim poſthac ſic ſtatuas, tuas mihi literas longiſſimas quaſque gratiſſimas fore. Vale.

dem auditionem de ea re accepi. præterea Marcellus quidem adhuc nihil retulit de ſucceſſione prouinciarum Galliarum. in Cal. Iun. ut mihi ipſe dixit, eam diſtulit relationem. ſanequam eos ſermones repreſſit, qui de eo tum fuerant, cum Romæ nos eſſemus. Tu ſi Pompeium, ut uolebas, offendiſti, qui tibi uiſus ſit, & quam orationem habuerit tecum, quamq; oſtenderit uoluntatem, (ſolet enim aliud ſentire, & loqui, neque tamen tantum ualere ingenio, ut non appareat, quid cupiat) fac mihi perſcribas. Quod ad Cæſarem attinet, crebri, & non belli de eo rumores, ſed ſuſurrationes duntaxat ueniunt. alius, equitem perdidiſſe; quod opinor certe factum: alius, ſeptimam legionem uapulaſſe, ipſum apud Bellouacos circũſideri, interclusum ab reliquo exercitu. neque adhuc certi quidquam eſt, neque hæc incerta tamen uulgo iactantur, ſed inter paucos, quos tu noſti planè, ſecreto narrantur. at Domitius, cum manus ad os appoſuit? Te ad IX. Cal. Iun. ſubroſtrani, quod illorum capiti ſit, diſſiparant periſſe: ita ut in urbe, ac foro toto maximus rumor fuerit, te à Q. Pompeio in itinere occiſum. ego, qui ſcirem Q. Pompeium Baulis embæneticam facere, & uſq; eò, ut ego miſererer eius eſuriei, non ſum commotus, & hoc mendacio, ſi qua pericula tibi impenderent, ut defungeremur optaui. Plancus quidem tuus Rauēnæ eſt: & magno congiario donatus à Cæſare, nec beatus, nec bene inſtructus eſt. Tui politici libri omnibus uigent. Vale.

M. CELIVS CICERONI S. D.

Certe inquam abſolutus eſt. me præſente pronũciatum eſt, & quidem omnibus ordinibus, ſed & ſingulis in uno quoq; ordine ſentẽtijs. uide modo, inquis. non mehercules: nihil enim unquam tam præter opinionẽ, tam quod uideretur omnibus indignum, accidit. quin ego, cum pro amicitia ualidiſſime fauerem ei, & me iam ad dolendum præparaſſem: poſtquam factum eſt, obſtupui, & mihi uiſus ſum captus eſſe. quid alios putas? Clamoribus s. maximis iudices corripuerunt: & oſtenderunt planè eſſe, quod ferri nõ poſſet. itaq; relictus lege Licinia, maiore eſſe periculo uidetur. acceſſit huc, quòd poſtridie eius abſolutionis in theatrũ Curionis Hortenſius introijt: puto, ut ſuũ gaudium gauderemus. hic tibi ſtrepitus, fremitus, clamor, tonitruũ, & rudentum ſibilus. hoc magis animaduerſum eſt, quòd intactus à ſibilo peruenerat Hortẽſius ad ſenectutem. ſed tũ ita bene, ut in totã uitam cuiuis ſatis eſſet, & pœniteret eum iam uiciſſe. De Rep. quod tibi ſcribam, nihil habeo. Marcelli impetus reſederunt, non inertia, ſed, ut mihi uidebatur, conſilio. De comitijs conſularibus incertiſſima eſt exiſtimatio. Ego incidi in competitorem nobilem, & nobilẽ agentẽ: nam M. Octauius Cn. F. & C. Hirrus mecum petit. hoc ideo ſcripſi, quòd ſcio te acriter propter Hirrũ nuntium noſtrorum comitiorum expectaturum. tu tamen ſimul ac me deſignatum audieris, ut tibi curæ ſit, quod ad pantheras attinet, rogo. Syngrapham Sitianã tibi commendo. Commentarium rerum urbanarum primum dedi

mum dedi L. Caſtrinio Pæto, ſecundum ei, qui has li teras tibi reddet. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

Sine? uici, & tibi ſæpe, quod negaras diſcedens curaturum, literas mitto? eſt, ſi quidem perferuntur, quas do. atque hoc eo diligentius factito, quòd, cum otioſus ſum, planè, ubi delectẽ otioſum meum non habeo. tu cum Romæ eras, hoc mihi certum, ac iucundiſſimum uacanti negotium erat, tecũ id otij tempus conſumere: idq; non mediocriter deſidero: ut non modo mihi ſolus eſſe, ſed Romæ, te profecto, ſolitudo uideatur facta: & qui, quæ mea negligẽtia eſt, multos ſæpe dies ad te, cum hic eras, non accedebam, nunc, quotidie non eſſe te, ad quem curſitem, diſcrucior. maxime uero, ut dies noctesq; quæram, competitor Hirrus curat. quo modo illum putas Auguratus tuum competitorem dolere? & diſſimulare me certiorem, quàm ſe, candidatum? de quo ut, quem optas, quàmprimum nuncium accipias, tua medius fidius magis, quàm mea cauſa cupio. nam me, ſi fio, forſitan cũ locupletiore referam: ſed hoc uſque eò ſuaue eſt, quòd, ſi acciderit, tota uita riſus nobis deeſſe non poterit. ſed tanti? ſed eſt mehercule. nec multum M. Octauius eorum odia, qui Hirrum premunt, quæ permulta ſunt, ſubleuat. Quod ad Philotimi liberti officium, et bona Milonis attinet: dedimus operam, ut & Philotimus quàm honeſtiſſime Miloni abſenti, eiusq; neceſſarijs ſatiſfaceret; & ſecundum eius fidem, & ſedulitatem æſti-

matio tua conſeruaretur. Illud nunc à te peto, ſi eris, ut ſpero, otioſus, aliquod ad nos, ut intelligamus nos tibi curæ eſſe, σύνταγμα conſcribas. qui tibi iſtuc, inquis, in mentem uenit homini non inepto? aliquod ex tã mul tis tuis monimentis extare, quod noſtræ amicitiæ memoriam poſteris quoque prodat, uelim, cuiuſmodi, pu to quæris, tu aptius, qui omnem noſti diſciplinã, quod maxime conueniat, excogitabis, genere tamen, quod et ad nos pertineat, & διδασκαλίαν quandam, ut uerſetur inter manus, habeat. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

I *Nuideo tibi: tã multa quotidie, quæ mirere, iſtòc perferuntur: primum illud, abſolutum Meſſalam, deinde eundem condemnatum: C. Marcellum Cos. factũ: M. Claudiũ à repulſa poſtulatum à Gallis duobus: P. Dolabellam Quindecemuirum factum. hoc tibi non inuideo, caruiſſe te pulcherrimo ſpectaculo, & Lentuli Cruris repulſi uultum non uidiſſe. at qua ſpe, quàm certa opinione deſcenrat? quàm ipſo diffidẽte Dolabella? et hercules, niſi no ſtri equites acutius uidiſſent, penè cõcedente aduerſario ſuperaſſet. illud te nõ arbitror miratũ, Seruiũ Trib. pl. des. cõdemnatũ: cuius locũ C. Curio petiјt. ſanequam multis incutit, qui eũ, facilitatemq; eius nõ norunt, ma gnũ metum. ſed, ut ſpero, & uolo, & ut ſe fert ipſe, bo nos & ſenatum malet. totus, ut nunc eſt, hic ſcaturit. huius autẽ uoluntatis initium, & cauſa eſt, ꝙ eum non mediocriter Cæſar, qui ſolet infimorum hominum*

amicitias ſibi qualibet impenſa adiungere, ualde con=tempſit. qua in re mihi uidetur illud perquamuenu=ſte cecidiſſe, quod à reliquis quoq; uſque eò eſt animad uerſum; ut Curio, qui nihil conſilio facit, ratione, & inſidijs uſus uideretur in euitandis eorum conſilijs, qui ſe intenderant aduerſarios in eius Tribunatum: Lælios, & Antonios, & id genus ualenteis dico. Has ego tibi literas eo maiore miſi interuallo, quòd comitiorũ dilationes occupatiorẽ me habebant, & expectare in dies exitũ cogebant, ut confectis omnibus te facerẽ certiorem. ad Cal. Sext. uſque expectaui. prætorijs moræ quidam inciderunt. mea porrò quem euentum ſint habitura, neſcio: opinionem quidem, quod ad Hirrum attinet, incredibilem Aedilium pl. comitijs nacta ſunt: nam M. Celium Vicinianum mentio illa fatua, quam deriſeramus olim, & promulgatio de Dictatore ſubito deiecit, & deiectum magno clamore inſecuta eſt. inde Hirrum cuncti iam, non faciendum, flagitare. ſpero te celeriter & de nobis, quod ſperaſti, & de illo, quod uix ſperare auſus es, auditurum. De Rep. iam noui quid=quam expectare deſieramus: ſed cum ſenatus habitus eſſet ad Apollinis ad XI. Cal. Sext. & referretur de ſtipendio Cn. Pompeij; mentio facta eſt de legione ea, quam expenſam tulit C. Cæſari Pompeius, quo nume=ro eſſet, quo appeteretur, cum ex Gallia coactus eſſet dicere Pompeius ſe legionem abducturum, ſed non ſta=tim ſub mentionem, & conuitium obtrectatorum. in=de interrogatus de ſucceſſione C. Cæſaris. de qua, hoc eſt de prouincijs, placitum eſt, ut, cum primum ad Vr=bem reuerteretur Cn. Põpeius, coràm eo de ſucceſſione

prouinciarum ageretur: Nam Ariminum ad exercitũ Pompeius erat iturus, & ſtatim ijt. puto Idibus Sext. de ea re factum iri. profecto aut tranſigetur aliquid aut turpiter intercedetur. nam in diſputando coniecit illam uocem Cn. Pompeius, omneis oportere ſenatui dicto audienteis eſſe. ego tamen ſic nihil expecto, quo modo Paulum Cos. des. primum ſententiam dicentem.

Sæpius te admoneo de ſyngrapha Sitiana: cupio enim te intelligere, eam rē ad me ualde pertinere. item de pantheris, ut Cybaratas accerſas, cureſq; mihi ut uehantur. Præterea nunciatum nobis, & pro certo iam habetur, Regem Alexandrinum mortuum. quid mihi ſuadeas, quo modo regnũ illud ſeſe habeat, quis procuret, diligenter mihi perſcribas. Cal. Sext. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

q Va tu cura ſis, quod ad pacem prouinciæ tuæ finitimarumq; regionum attinet, neſcio. ego quidem uehementer animi pendeo. nam ſi hoc moderari poſſemus, ut pro uiribus copiarum tuarum belli quoque exiſteret magnitudo; &, quantum gloriæ, triumphoq; opus eſſet, aſſequeremur; periculoſamq;, et grauem illā dimicationem euitaremus: nihil tam eſſet optandũ. nunc ſi Parthus mouet aliquid, ſcio non mediocrem fore contentionem. tuus porro exercitus uix unum ſaltum tueri poteſt. hanc autem nemo ducit rationē: ſed omnia deſiderantur ab eo, (tanquā nihil denegatum ſit ei, quo minus quamparatiſſimus eſſet) qui publico negotio præpoſitus eſt. accedit huc,

quòd ſucceſſionem futuram propter Galliarum contro uerſiam non uideo. tametſi hac de re puto te conſtitutum, quid facturus eſſes, habere: tamen, quo maturius conſtitueres, cum hunc euentum prouidebã, uiſum eſt ut te facerẽ certiorem. noſti enim hæc tralatitia: de Gallijs conſtituetur: erit, qui intercedat: deinde alius exiſtet, qui niſi libere liceat de omnibus prouincijs decernere ſenatui, reliquas impediat: ſic multum, ac diu ludetur, atq; ita diu, ut plus biennium in his tricis moretur. Si quid noui de Rep. quod tibi ſcriberem, haberem, uſus eſſem mea conſuetudine, ut diligenter, & quid actum eſſet, & quid ex eo futurum ſperarem, perſcriberem. ſanè tanquã in quodam ſilice iam omnia adhæſerunt. Marcellus idẽ illud de prouincijs urget: ſed neque adhuc frequẽtem ſenatum efficere potuit. quòd ſi, hoc anno præterito, Curio Tribunus, & eadẽ actio de prouincijs introibit, quàm facile tunc ſit omnia impedire, & quàm hoc Cæſari, & ijs, qui ſuam cauſam, non Reip. curent, ſuperet, non te fallit. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

N*On dubito, quin perlatum ad te ſit, Appium à Dolabella reũ factũ: ſanequam non ea, qua exiſtimaueram, inuidia: neque enim ſtulte Appius; qui, ſimul atque Dolabella acceſſit ad tribunal, introierat in urbẽ triũphiq; poſtulationem abiecerat. quo facto retulit ſermones: paratiorq; uiſus eſt, quã ſperauerat accuſator. is nunc in te maximam ſpem habet. ſcio tibi eum non eſſe odio: quàm uelis eum obli-*

gare, in tua manu eſt: cum quo ſimultates ſi tibi non fuiſſent, liberius tibi de tota re eſſet. nunc ſi ad illam ſummam ſeueritatem legitimum ius exegeris: cauendum tibi erit, ne parum ſimpliciter & cãdide poſuiſſe inimicitias uidearis. in hanc partem porrò tutum tibi erit, ſi quid uolueris, gratificari: nemo enim neceſſitudine, & amicitia te deterritũ ab officio dicet. Illud mihi occurrit, quòd inter poſtulationẽ, & nominis delationem uxor à Dolabella diſceſſit. quid mihi diſcedens mandaris, memini. quid ego tibi ſcripſerim, te nõ arbitror oblitum. non eſt iam tempus plura narrandi. unum illud monere te poſſum: ſi res tibi non diſplicebit, tamen hoc tempore nihil de tua uoluntate oſtendas; expectes, quemadmodum exeat ex hac cauſa; ne quà inuidioſum tibi ſit, ſi emanarit. porrò ſignificatio ulla ſi interceſſerit, clarius, quàm deceat, aut expediat, fiat. neque ille tacere eam rem poterit, quæ ſuæ ſpei tam opportuna acciderit, quæq; in negotio conficiendo tanto illuſtrior erit: cum præſertim is ſit, qui, ſi pernicioſum ſciret eſſe loqui de hac re, uix tamen ſe contineret. Pompeius dicitur ualde pro Appio laborare, ut etiam putent alterutrum de filijs ad te miſſurum. hic nos omnes abſoluimus. & hercule confecta, omnia fœda, & inhoneſta ſunt. Conſules autem habemus ſumma diligentia. adhuc S. C. niſi de ferijs latinis nullum facere potuerunt. Curioni noſtro Tribunatus conglaciat. ſed dici non poteſt, quo modo hic omnia iaceant. niſi ego cum tabernarijs & aquarijs pugnarem, ueternus ciuitatem occupaſſet: ſi Parthi nos nihil calfaciunt, nos hic frigore frigeſcimus: tamẽ,

quoquo modo hic omnia iaceant, potuit ſine Parthis. Bibulus in Amano neſcio quid cohorticularum amiſit. hoc ſic nunciatũ eſt. Quod tibi ſupra ſcripſi, Curionem frigere: iam calet: nam feruẽtiſſime cõcerpitur: belliſſime enim quia de intercalando non obtinuerat, transfugit ad populum, & pro Cæſare loqui cœpit, legemq́; uiariam non diſſimilem agrariæ Rulli, & alimẽtariam, quas iubet Aediles metiri, iactauit. hoc nõdum fecerat, cum priorem epiſtolæ partem ſcripſi. Amabo te, ſi quid, quod opus fuerit, Appio facies, ponito me in gratiam. De Dolabella integrũ tibi reſerues, ſuadeo. et huic rei, de qua loquor, et dignitati tuæ, æquitatiſq́; opinioni hoc ita facere expedit. Turpe tibi erit pantheras græcas me non habere. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

*Q*Vàm cito tu iſtinc decedere cupias, neſcio: ego quidẽ eo magis, quo adhuc felicius rem geſſiſti dum iſtic eris, de belli Parthici periculo cruciabor, ne hunc riſum meum metus aliqui pertubent. Breuiores has literas properanti publicanorum tabellario ſubito dedi. tuo liberto pluribus uerbis ſcriptas pridie dederam. Res autem nouæ nullæ ſanè acciderũt. niſi hæc uis tibi ſcribi, quæ certe uis. Cornificius adoleſcens Oreſtillæ filiam ſibi deſpondit. Paula Valeria ſoror Triarij diuortium ſine cauſa, quo die uir è prouincia uenturus erat, fecit. nuptura eſt D. Bruto. nondũ retulerat. multa in hoc genere incredibilia te abſente acciderũt. Ser. Ocella nemini perſuaſiſſet ſe mœchum*

eſſe, niſi triduo bis deprehenſus eſſet. quæris, ubi? ubi hercule ego minime uellem. relinquo tibi, quod ab alijs quæras: neque enim diſplicet mihi, Imperatorem ſingulos percunctari, cum qua ſit aliquis deprehenſus. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

ETſi de Rep. quæ tibi ſcribam, habeo: tamen nihil, quo magis gauiſurũ te putem, habeo, quàm hoc. ſcito C. Semproniũ Rufum, rufum, mel, ac delicias tuas, calũniam maximo plauſu tuliſſe. quæris, qua in cauſa? M. Tuccium accuſatoré ſuũ poſt ludos Romanos reum lege Plotia de ui fecit, hoc cõſilio, ꝙ uidebat, ſi extraordinarius nemo reus acceſſiſſet, ſibi hoc anno cauſam eſſe dicẽdam. dubium porrò illi nõ erat, quid futurũ eſſet. nemini hoc deferre munuſculũ maluit, quam ſuo accuſatori. itaq; ſine ullo ſubſcriptore deſcendit, & Tuccium reum fecit. at ego, ſimul atq; audiui, inuocatus ad ſubſellia rei accurro: ſurgo, neque uerbũ de re facio: totum Semproniũ uſq; eò perago, ut Veſtorium quoq; interponã, & illam fabulã narrem, quẽadmodum tibi pro beneficio dederit, ſi quid in iniurijs ſuis eſſet, quo Veſtorius teneretur. Hæc quoque magna nunc contentio forum tenet. M. Seruilius, poſtquã, ut cœperat, omnibus in rebus turbarat, nec, quod nõ uenderet, quidquam reliquerat: maxima nobis traditus erat inuidia: neque Laterenſis prætor, poſtulante Pauſania, nobis patronis, quò ea pecunia perueniſſet, recipere uoluit. quòd Pilius neceſſarius Attici noſtri de repetundis eum poſtulauit: magna illico fama ſurrexit,

& de damnatione ferventer loqui eſt cœptum. quo uento proijcitur Appius minor, ut implicet, pecuniam ex bonis paternis perueniſſe ad ſeruilium, præuaricationiſq; cauſam diceret depoſitum HS LXXXI. admiraris amentiam. quid, ſi actiones ſtultiſſimas, quid, ſi nefarias patris confeſſiones audiſſes? mitti in conſilium eoſdem illos, qui lites æſtimarant, iudices. cum æquo numero ſententiæ fuiſſent, Laterenſis leges ignorans pronunciauit quod ſinguli ordines iudicaſſent: & ad extremum, ut ſolet, ait, Referam. poſtquam diſceſſit, & pro abſoluto Seruilius haberi cœptus, legiſq; unum & centeſimum caput legit, in quo ita erat, QVOD *eorum iudicium maior pars iudicarit, id ius ratum eſto: in tabulas abſolutum non retulit, ordinum iudicia perſcripſit. poſtulante rurſus Appio, cum* L. *Lollio tranſegit, & ſe relaturum dixit. ſic nunc neque abſolutus, neque damnatus Seruilius de repetundis ſaucius Pilio tradetur: nam de diuinatione Appius, cum calumniam iuraſſet, contendere auſus non eſt, Pilioq; ceſſit, & ipſe de pecunijs repetundis à Seruilijs eſt poſtulatus, & præterea de ui reus à quodam ſuo emiſſario eſt factus. recte hoc par habet.*

Quod ad Remp. pertinet, omnino multis diebus expectatione Galliarum actum nihil eſt. aliquando tamen, ſæpe re dilata, & grauiter acta, & planè perſpecta Cn. Pompeij uoluntate in eam partem, ut eum decedere poſt Cal. Mart. placeret, S. C. quod tibi miſi, factum eſt, auctoritateſq; perſcriptæ.

S. C. *auctoritates. Pridie Cal. Oct. in æde Apollinis: ſcribendo affuerunt,* L. *Domitius Cn.*

F. Aenobarbus, Q. Cæcilius Q. F. Metellus Pius Scipio, L. Iulius L. Pomp. Annalis, C. Septimius T. F. Quirina, C. Luceius C. F. Pup. Hirrus, C. Scribonius C. F. Pop. Curio, L. Atteius L. F. An. Capito, M. Oppius M. F. Terentina. Quod M. Marcellus Cos. V. F. de prouincijs conſularibus: D. E. R. I. C. *uti L. Paulus, C. Marcellus Coss. cum magiſtratũ iniſſent, ad ex Cal. Mar. quæ in ſuo magiſtratu futuræ eſſent, de conſularibus prouincijs ad ſenatum referrent, ne ue quid prius ex Cal. Mart. ne ue quid coniunctim de ea re referretur à Conſulibus: utiq; eius rei cauſa per dies comitiales ſenatum haberẽt, S. Q. C. facerent: & cum de ea re ad ſenatum referretur à Conſulibus, qui eorum in CCC. iudicibus eſſent, ſex adducere liceret: ſi quid de ea re ad populum, plebem ue lato opus eſſet, ut Ser. Sulpitius, M. Marcellus Coss. Prætt. Trib. pl. quibus e orũ uideretur, ad populum, plebum ue ferrent: quod ij non tuliſſent, uti quicunque deinceps eſſent, ad populum, plebem ue ferrent.*

S. C. A. Pride Cal. Oct. in æde Apollinis. ſcribendo affuerũt, L. Domitius Cn. F. Aenobarbus, Q. Cæcilius Q. F. Metellus Pius Scipio, L. Iulius L. F. Pom. Annalis, C. Septimius T. F. Quirina, C. Scribonius C. F. Pop. Curio, L. Atteius L. F. An. Capito, M. Oppius M. F. Terentina. Quod M. Marcellus Cos. V. F. de prouincijs: D. E. R. I. C. *ſenatum exiſtimare, neminẽ eorum, qui poteſtatem habent intercedendi, impediendi, morã afferre oportere, quo minus de Rep. quamprimũ ad ſenatũ referri, S. Q. C. fieri poſſit. qui impedierit, eum ſenatũ exiſtimare cõtra Remp. feciſſe: ſi quis huic*

S. C. interceſſerit; ſenatui placere, auctoritatem perſcribi, & de ea re ad ſenatum, populumq; referri. huic S. C. interceſſit C. Celius, L. Vicinius, P. Cornelius, C. Vibius Panſa. Item ſenatui placere, de militibus, qui in exercitu C. Cæſaris ſunt, qui eorum ſtipendia emerita, cauſas, quibus de cauſis miſſi fieri debeant, habeant, ad hunc ordinem referri, ut eorum ratio habeatur, cauſæq; cognoſcantur. ſi quis huic S. C. interceſſerit, ſenatui placere, auctoritatẽ perſcribi, & de ea re ad ſenatum, populumq; referri. huic S. C. interceſſit C. Celius, C. Panſa Trib. ple. Itemq; ſenatui placere, in Ciliciam prouinciam, inq; VIII, reliquas prouincias, quas Prætorij pro Pretore obtinerent, eos, qui Prætores fuerunt, neque in prouincia cum imperio fuerunt, quos eorum ex S. C. cum imperio in prouincias pro Prætore mitti oporteret, eos ſortito in prouincias mitti placere: Si ex eo numero, quos S. C. in prouincias ire oporteret, ad numerum non eſſent, qui in eas prouincias proficiſcerentur; tũ, uti quodque collegium primum Prætorum fuiſſet, neque in prouincias profecti eſſent, ita ſorte in prouincias proficiſcerentur: Si ad numerum ij non eſſent, tũc deinceps proximi cuiuſq; collegij, qui Prætores fuiſſent, neque in prouincias profecti eſſent, in ſortem conijcerentur, quoad is numerus effectus eſſet, quem ad numerum in prouincias mitti oporteret: Si quis huic S. C. interceſſiſſet, auctoritas perſcriberetur. huic S. C. interceſſit C. Celius, C. Panſa Trib. pl.

Illa præterea Cn. Põpeij ſunt animaduerſa, quæ maxime confidentiam attulerunt hominibus, ut diceret, ſe

ante Cal. Mar. non poſſe ſine iniuria de prouincijs Cæſaris ſtatuere: poſt Cal. Mar. ſe non dubitaturũ. cum interrogaretur, ſi qui tum intercederent: dixit hoc nihil intereſſe, utrum Cæſar ſenatui dicto audiens futurus non eſſet, an pareret, qui ſenatum decernere non pateretur. Quid ſi, inquit alius, & Conſul eſſe, & exercitũ habere uolet? at ille, quàm clementer: Quid, ſi filius meus fuſtẽ mihi impingere uolet? his uocibus, ut exiſtimarent homines Pompeio cum Cæſare eſſe negotium, effecit. itaque iam, ut uideo, alterutram ad conditionem deſcendere uult Cæſar, ut aut maneat, neque hoc anno ſui ratio habeatur; aut, ſi deſignari poterit, decedat. Curio ſe contra eum totum parat. quid aſſequi poſſit, neſcio. illud uideo, bene ſentientem, & ſi nihil effecerit, cadere non poſſe. me tractat liberaliter; & mihi ſuo munere negotium impoſuit: nam ſi mihi non dediſſet eas, quæ ad ludos ei aduectæ erant Africanæ; potuit superſederi. nunc quando dare neceſſe eſt, uelim tibi curæ ſit, quod à te ſemper petij, ut aliquid iſtinc beſtiarum habeamus: Sitianamq; ſyngrapham tibi commendo. libertum Philonem iſtuc miſi, & Diogenem Græcum: quibus mandata, & literas ad te dedi. eos tibi, & rem, de qua miſi, uelim curæ habeas: nam quàm uehemẽter ad me pertineat, in ijs, quas tibi illi reddent, literis deſcripſi. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

SIc tu, inquis, Hirrum tractaſti? immo, ſi ſcias quàm facile, quàm ne contentionis quidem minimæ fuerit: pudeat te, auſum illũ unquam eſſe incedere tanquam tuum competitorem. poſt repulſam uero riſus facit: ciuem bonum ludit, & contra Cæſarem ſententias dicit: expectationem corripit: Curionem prorſus non mediocriter obiurgat: [redacted] hac repulſa ſe mutauit. præterea qui nunquam in foro apparuerit, non multum in iudicijs uerſatus ſit, agit cauſam liberaliter, ſed raro poſt meridiem. De prouincijs quod tibi ſcripſeram Idibus Sext. *actum iri, interpellat iudicium* Marcelli Cos. des. in Cal. *reiecta cauſa eſt, ne frequentiam quidem efficere potuerant, has literas ad* IIII. Non Sep. *dedi, cum ad eam diem ne profligatum quidem quidquam eſſet. ut uideo, cauſa hæc integra in proximum annum transferetur: & quantum diuino, relinquendus tibi erit: qui prouinciam obtineat: nam non expedietur ſucceſſio; quando* Galliæ, *quæ habent interceſſorem, in eandem conditionem, quam cæteræ prouinciæ, uocantur. hoc mihi non eſt dubium: quo tibi magis ſcripſi, ut ad hunc euentum te parares.* Fere *literis omnibus tibi de pantheris ſcripſi. turpe tibi erit,* Patiſchũ Curioni *decem miſiſſe, te non multis partibus plureis. quas ipſas* Curio *mihi, & alias* Africanas *decem donauit, ne putes illum tantum prædia ruſtica dare ſcire. tu, ſi modo memoria tenueris, &* Cybiratas *accerſieris, itemq; in* Pamphyliam *literas miſeris; (nam ibi plureis capi*

Regio in Minori Asia, ab ortu Ciliciam et partem Cappadociae, ab occasu Liciam habens, a septentrione Galatiam a Meridie mare quod ab ea Pamphilium appellatur. Dicta Pamphilia ab arborum copia, quasi tota frondosa.

aiunt) quod uoles , efficies . hoc uehementius laboro nunc , quòd ſeorſum à collega puto mihi omnia paranda : Amabo te impera tibi : hoc cura : ſoles libenter, ut ego , maiorem partem nihil curare . in hoc negotio nulla tua , niſi loquendi, cura eſt, hoc eſt imperandi, et mandandi . nam ſimul atque erunt captæ ; qui alant eas , & deportet , habes eos , quos ad Sitianam ſyngrapham miſi . puto etiam , ſi ullam ſpem mihi literis oſtenderis , me iſtò miſſurum alios. M. Fetidium , equitem Romanum , amici mei filium, bonum, & ſtrenuum adoleſcētem, qui ad ſuum negotium iſtuc uenit, tibi commendo : & te rogo , ut eum in tuorum numero habeas . agros , quos fructuarios habent ciuitates, uult tuo beneficio . quod tibi facile , & honeſtum factu eſt , immuneis eſſe . gratos , & bonos uiros tibi obligaris. Nolo te putare Fauonium à columnarijs præteritum eſſe . optimus quiſque eum non fecit. Pompeius tuus aperte Cæſarem uetat prouinciam tenere cū exercitu , & Conſulem eſſe : tamen hanc ſententiam dixit; nullum hoc tempore S. C. faciendum: Scipio hāc, ut Cal. Mar. de prouincijs Gallijs, neu quid coniunctim, referretur . Contriſtauit hæc ſententia Balbum Cornelium : & ſcio eum conqueſtum eſſe cum Scipione. Calidius in defenſione ſua fuit diſertiſſimus , in accuſatione ſatis frigidus. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

S Anequam literis C. Caſſii, & Deiotari ſumus commoti. nam Caſſius, cis Euphratem copias Parthorum eſſe, ſcripſit: Deiotarus, profectas per Comagenem in prouinciam noſtram. ego quidem præcipuum metum, quod ad te attinebat, habui, qui ſci rem quàm paratus ab exercitu eſſes, ne quod hic tumultus dignitati tuæ periculum afferret. nam de uita, ſi paratior ab exercitu eſſes, timuiſſem. nunc hæc exiguitas copiarum receſſum, non dimicationem mihi tuam præſagiebat. hoc quo modo acciperent homines, quàm probabilis neceſſitas futura eſſet; uereor etiam nũc; neq; prius deſinam formidare, quã tetigiſſe te Italiam audiero. ſed de Parthorum tranſitu nuncij uarios ſermones excitarunt: alius enim Pompeium mittendum, alius ab Vrbe non remouendum, alius Cæſarem cum ſuo exercitu, alius Conſules, nemo tamen ex S. C. priuatos. Conſules autem, quia uerentur ne illud S. C. fiat, ut paludati exeant, aut contumelioſe præter eos ad alium res tranſferatur; omnino ſenatum haberi nolunt; uſque eò, ut parum diligentes in Rep. uideantur. ſed honeſte, ſiue negligentia, ſiue inertia eſt, ſiue ille, quem propoſui, metus, latet ſub hac temperantiæ exiſtimatione, nolle prouinciam. à te literæ non uenerunt: & niſi Deiotari ſubſecutæ eſſent; in eam opinionem Caſſius uenerat; quæ diripuiſſet ipſe, ut uiderentur ab hoſte uaſtata; finxiſſe bellum, & Arabas in prouinciam immiſiſſe, eosq; Parthos eſſe, ſenatui renunciaſſe. quare tibi ſuadeo, quicunque eſt iſtic ſtatus rerum, diligenter, & caute

perſcribas; ne aut uelificatus alicui dicaris, aut aliquid, quod referret ſcire, reticuiſſe. Nunc exitus eſt anni: nam ego has literas ad XIIII. Cal. Dec. ſcripſi. planè nihil uideo ante Cal.Ian. agi poſſe. noſti Marcellum, quã tardus, & parũ efficax ſit; itemq; Seruium, quàm cunctator. cuiuſmodi putas hos eſſe? aut qui id, quod nolint, conficere poſſe, qui, quæ cupiũt, tamen ita frigide agunt, ut nolle exiſtimentur? nouis magiſtratibus autem, ſi Parthicum bellum erit, hæc cauſa primos menſes occupabit. ſin autẽ aut non erit iſtic bellum; aut tantum erit, ut uos, aut ſucceſſores paruis additis copijs ſuſtinere poſſint; Curionem uideo ſe dupliciter iactaturum; primum, ut aliquid Cæſari adimat; inde, ut aliquid Pompeio tribuat, quoduis, quãlibet tenue munuſculum. Paulus porrò non humane de prouincia loquitur. huius cupiditati occurſurus eſt Furnius noſter; plures ſuſpicari non poſſum. hæc noui. alia, quæ poſſunt accidere, non cerno. multa tempus afferre, & præparata multa ſcio: ſed intra fines hos, quæcunque acciderint, uertentur. illud addo, actiones C. curionis de agro Campano. de quo negant Cæſarem laborare; ſed Pompeium ualde nelle, ne uacuus aduenienti Cæſari pateat. Quod ad tuũ deceſſum attinet, illud tibi non poſſum polliceri, me curaturum, ut tibi ſuccedatur: illud certe præſtabo, ne quid amplius prorogetur. tui conſilij eſt, ſi tempus, ſi ſenatus coget, ſi honeſte à nobis recuſari non poterit; uelis ne perſeuerare. mei officij eſt, meminiſſe, qua obteſtatione decedens mihi, ne paterer fieri, mandaris. Vale.

M. CELIVS

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

Non diu, ſed acriter nos tuæ ſupplicationes torſerunt: incideramus enim in difficilem nodum: nam Curio tui cupidiſſimus, cui omnibus rationibus comitiales eripiebantur, negabat ſe ullo modo pati poſſe, decerni ſupplicationes; ne, ſi quid furore Pauli adeptus eſſet boni, ſua culpa uideretur amiſiſſe, & præuaricator cauſæ publicæ exiſtimaretur. itaque ad pactionem deſcendimus: & confirmarunt Conſules, ſe his ſupplicationibus in hunc annum non uſuros, planè, quod utriſque Conſulibus gratias agas, eſt; Paulo magis certe: nam Marcellus ſic reſpondit ei, ſpem in iſtis ſupplicationibus non habere: Paulus, ſe omnino in hunc annum non edicturum. renunciatum nobis erat, Hirrum diutius dicturum: prendimus eum: non modo non fecit, ſed, cum de hoſtibus ageretur, & poſſet rem impedire, ſi, ut numeraretur, poſtularet, tacuit: tantum Catoni aſſenſus eſt, qui de te iam locutus honorifice, non decrerat ſupplicationes. tertius ad hos Fauonius acceſſit. quare pro cuiuſque natura, & inſtituto gratiæ ſunt agendæ: his, quòd tantum uoluntatem oſtenderunt pro ſententia; cum impedire poſſent, non pugnarunt: Curioni uero, quòd de ſuarum actionum curſu tua cauſa deflexit. nam Furnius, & Lentulus, ut debuerunt, quaſi eorum res eſſet, unà nobiſcum circumierunt, & laborarunt. Balbi quoque Cornelij operam, & ſedulitatem laudare poſſum: nam cum Curione uehementer locutus eſt: & eum, ſi aliter feciſſet, iniuriam Cæſari fa=

ctūrum dixit: tum eius fidem in ſuſpicionem adduxit. decrerant, qui inique tranſigi uolebant, Domitij, Scipiones. quibus hac re ad interceſſionem euocandam interpellantibus, uenuſtiſſime Curio reſpondit, ſe eo libêtius, non intercedere, quòd quoſdam, qui decernerent, uideret confici nolle. Quod ad Remp. attinet, in unam cauſam omnis contentio coniecta eſt, de prouincijs inquam adhuc incubuiſſe cum ſenatu Pompeius uidetur, ut Cæſar ante Id. Non. decedat. Curio omnia potius ſubire conſtituit, quàm id pati: cæteras ſuas abiecit actiones. noſtri porrò, quos tu bene noſti, ad extremum certamen rem deducere non audent. Scena rei totius hæc. Pompeius, tanquam Cæſarem non impugnet, ſed, quod illi æquum putet, conſtituat, ait Curionem quærere diſcordias. ualde autem non uult, & planè timet, Cæſarem Conſulem deſignari prius, quàm exercitum, & prouinciam tradiderit. accipitur ſatis male à Curione. et totus eius ſecundus Conſulatus exagitatur. hoc tibi dico: ſi omnibus rebus prement Curionem, Cæſar defendetur: intercеſſorem ſi, quod uidentur, reformidabunt, Cæſar, quoad uolet, manebit. quam quiſque ſententiam dixerit, in commentario eſt rerum urbanarum: è quo tu, quæ digna ſunt, ſelige. multa tranſi, in primis ludorum exploſiones: & funerum, & cæterarum ineptiarum plura habet inutilia, denique malo in hanc partem errare, ut, quæ non deſideras, audias, quàm quidquam, quod opus eſt, prætermittatur. Tibi curæ fuiſſe de Sitiano negotio, gaudeo. ſed quando ſuſpicaris minus certa fide eos tibi uiſos; tanquam procurator ſic agas rogo. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

*PVdet me tibi confiteri,& queri de Appij hominis ingratiſſimi iniurijs;qui me odiſſe,quia magna mihi debebat beneficia,cœpit:et cum homo auarus,ut ea ſolueret, ſibi imperare non poſſet; occultum bellum mihi indixit, ita occultum tamen,ut multi mihi renunciarent, & ipſe facile animaduerterem male eum de me cogitare. poſteaquam uero comperi eum collegium tentaſſe;deinde aperte cum quibuſdam locutum,cum L.*Domitio,*ut nunc eſt,mihi inimiciſſimo homine deliberare uelle, hoc munuſculum deferre* Cn.Pompeio*: ipſum reprehenderem,& ab eo deprecarer iniuriam: quem uitam mihi debere putarem, impetrare à me non potui.quid ergo eſt? tum quidem cum aliquot amicis, qui teſtes erant meorum in illum meritorum,locutus ſum.poſteaquam illum, ne cui ſatiſfaceret quidem, me dignum habere ſenſi: malui collegæ eius homini alieniſſimo mihi,& propter amicitiam tuam nō æquiſſimo me obligare, quàm illius ſimiæ uultum ſubire.id poſtquam reſciijt;excanduit; & me cauſam inimicitiarum quærere clamitauit; quaſi, quòd mihi in pecunia minus ſatisfeciſſet,per hanc ſpeciem ſimultatis eū conſectarer. poſtea non deſtitit accerſere palam* Seruium *accuſatorem,inire cum* Domitio *conſilia. quibus cum parum procederet, ut ulla lege mihi poneret accuſatorem: compellari ea lege me uoluerunt,qua dicere non poterant. inſolentiſſimi homines ſummis circenſibus ludis meis poſtulandum me lege* Scantinia *curant. uix hoc erat* Pola *elocutus, cum ego* Appium

Ces.eadem lege poſtulaui. quod melius caderet, nihil ui-di: nam ſic eſt à populo, & non infimo quoque approba-tum ut maiorem Appio dolorem fama, quàm poſtula-tio attulerit. præterea cœpi ſacellum, in domo quod eſt, ab eo petere. Conturbat me mora ſerui huius, qui tibi literas attulit: nam acceptis prioribus literis, amplius quadraginta manſit. Quid tibi ſcribam, ne ſcio. ſcis Domitio diem timori eſſe. expecto te ualde, & quamprimum uidere cupio. A te peto, ut meas in iurias perinde doleas, ut me exiſtimas & dolere, et tuas ulciſci ſolere. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

GRatulor tibi affinitate uiri mediusfidius opti mi: nam hoc ego de illo exiſtimo. cætera por-rò, quibus adhuc ille ſibi parum utilis fuit; & ætate iam ſunt decurſa; & conſuetudine, atque au-ctoritate tua, pudore Tulliæ, ſi qua reſtabunt, confido celeriter ſublatum iri: non eſt enim pugnax in uitiјs, neque habes ad id, quod melius ſit, intelligendum. dein de, quod maximum eſt, ego illum ualde amo. Vides Ci-cero Curionem noſtrum lautum interceſſionis de pro-uincijs exitum habuiſſe. nam cum de interceſſione re-ferretur, quæ relatio fiebat ex S. C. primaq; M. Mar-celli ſententia pronunciata eſſet, qui agendum cum Tri bunis pl. cenſebat: frequens ſenatus in alia omnia ijt. ſtomacho eſt ſcilicet Pompeius Magnus nunc ita lan-guenti, ut uix id, quod ſibi placeat, reperiat. tran-ſierant illuc, ut ratio eſſet eius habenda, qui neque

exercitum, neque prouincias tradere uellet. quemadmodum hoc Pompeius *laturus ſit, cum cognoſcat, quidnam* Reip. *futurum ſit, ſi aut non poſſit, aut non curet, uos ſenes diuites uideritis.* Q. Hortenſius, *cum has literas ſcripſi, animam agebat.* Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

T Anti non fuit Arſacen *capere,* Seleuciam *expugnare, ut earum rerũ, quæ hic geſtæ ſunt, ſpectaculo careres. nunquam tibi oculi doluiſſent, ſi in repulſa,* Domitij *uultum uidiſſes. magna illa comitia fuerunt: & planè ſtudia ex partium ſenſu apparuerunt. perpauci neceſſitudinem ſecuti, officium præſtiterunt. itaque mihi eſt* Domitius *inimiciſſimus, ut ne familiarem quidem ſuum, quem noſti, tam oderit, quàm me, atque eo magis, quòd per iniuriam ſibi putat ereptum, cuius ego auctor fuerim. nunc furit tam gauiſos homines ſuum dolorem, unumq́; me ſtudioſiorem* Antonij. *nam* Cn. Saturninum *adoleſcentem ipſe* Cn. Domitius *reum fecit, ſanequam à ſuperiore uita inuidioſum. quod iudicium nunc in expectatione eſt; etiam in bona ſpe, poſt* Sex. Peducei *abſolutionem.* De *ſumma* Rep. *ſæpe tibi ſcripſi me etiamnum pacem non uidere: & quo propius ea contentio, quàm fieri neceſſe eſt, accedit; eo clarius id periculum apparet. propoſitum hoc eſt, de quo, qui rerum potiuntur, ſunt dimicaturi: quod* Cn. Pompeius *conſtituit non pati,* C. Cæſarem Conſulem *aliter fieri, niſi exercitum, & prouincias tradiderit:* Cæſari *autem per-*

ſuaſum eſt,ſe ſaluum eſſe non poſſe,ſi ab exercitu receſſerit.fert illam tamen conditionem, ut ambo exercitus tradant. ſic illi amores, & inuidioſa coniunctio non ad occultam recedit obtrectationem, ſed ad bellum erumpit: neque, mearum rerum quid conſilij capiam, reperio, neque dubito; quin te quoque hæc deliberatio ſit perturbatura. nam mihi cum hominibus his et gratia eſt,& neceſſitudo: tamen tantum cauſam illam, non homines odi.illud te non arbitror fugere, QVIN homines in diſſenſione domeſtica debeant,quandiu ciuiliter ſine armis certetur,honeſtiorem ſequi partem;ubi ad bellum & caſtra uentum ſit,firmiorem; & id melius ſtatuere,quod tutius ſit.in hac diſcordia uideo Cn. Pompeium,ſenatum,quiq; res iudicant,ſecum habiturum: ad Cæſarem omnes,qui cum timore,aut mala ſpe uiuant, acceſſuros: exercitum conferendum non eſſe. omnino ſat ſpatij ſit ad conſiderãdas utriuſque copias, & ad eligendam partem. Prope oblitus ſum, quod maxime fuit ſcribendum. Scis Appium Ceſ.hic oſtenta facere?de ſignis,& tabulis; de agri modo, de ære alieno acerrime agere? perſuaſum eſt ei,Cenſuram lomentum, aut nitrum eſſe. errare mihi uidetur: nam ſordes eluere uult: uenas ſibi omneis, & uiſcera aperit. curre per deos,atque homines,& quamprimum hæc riſum ueni. legi Scantiniæ iudicium apud Druſum fieri:Appium de tabulis,et ſignis agere,crede mihi, eſt properandum. Curio noſter ſapienter id, quod remiſit de ſtipendio Pompeij, feciſſe exiſtimatur. ad ſummam quæris, quid putem futurum? ſi alteruter eorum ad Parthicum bellum non eat, uideo magnas impendere

diſcordias : quas ferrum , & uis iudicabit. uterque & animo, & copijs eſt paratus. ſi ſine ſummo periculo fieri poſſet, magnum, & iucundum tibi fortuna ſpectaculum parabat. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

E Cquando tu hominem ineptiorem, quàm tuum Cn. Pompeium uidiſti, qui tantas turbas, qui tam nugax eſſet, commorit? ecquem autē Cæſare noſtro acriorem in rebus gerendis, eodē in uictoria temperatiorem aut legiſti, aut audiſti? quid eſt? nunc tibi noſtri milites, qui duriſſimis, & frigidiſſimis locis teterrima hieme bellum ambulando confecerunt, malis orbiculatis eſſe paſti uidentur. quid? iam, inquis, glorioſe. imo, ſi ſcias quàm ſolicitus ſum; tum hanc meam gloriam, quæ ad me nihil pertinet, derideas. quæ tibi exponere niſi coràm non poſſum: idq́; celeriter fore ſpero: nam me, cum expuliſſet ex Italia Pompeium, conſtituit ad Vrbem uocare: id quod iam exiſtimo confectum: niſi maluit Pompeium Brundusij circunſedere. peream, ſi minima cauſa eſt properandi iſtò mihi, quòd te uidere, & omnia intima conferre diſcupio. habeo autem quàm multa? hui uereor, quód ſolet fieri, ne, cum te uidero, omnia obliuiſcar. ſed tamen quodnam ob ſcelus iter mihi neceſſarium retro ad alpeis uerſus incidit? adeo, quòd Intemelij in armis ſunt, neque de magna cauſa. Belienus uerna Demetrij, qui ibi cum præſidio erat, Domitium quendam nobilem illic Cæſaris hoſpi-

tem, à contraria factione nummis acceptis comprehen-dit, & ſtrangulauit. ciuitas ad arma ijt. eò nunc cùm quatuor cohortibus mihi per niues eundum eſt. Vſque-quaque, inquis, ſe Domitij male habent. Vellem quidem Venere prognatus tantum animi habuiſſet in ueſtro Domitio, quantum ipſe catenatus in hoc habuit Cicero ne F. S. D. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

EXanimatus ſum tuis literis: quibus te nihil niſi triſte cogitare oſtendiſti: neque, id quid eſſet, perſcripſiſti: neque non tamen, quale eſſet quod cogitares, aperuiſti. has illico ad te literas ſcripſi. Per fortunas tuas Cicero, per liberos te oro, & obſecro, ne quid grauius de ſalute, & incolumitate tua conſulas: nam Deos, hominesq́;, amicitiamq́; noſtram teſtificor, me neque temere tibi prædixiſſe, neque temere monuiſſe; ſed poſtquam Cæſarem conuenerim, ſententiamq́; eius, qualis futura eſſet parta uictoria, cognouerim, te certiorem feciſſe: ſi exiſtimas eandem rationem fore Cæſari in dimittendis aduerſarijs, & conditionibus ferendis, erras. nihil niſi atrox, & ſæuum cogitat, atque etiam loquitur. iratus ſenatui exijt. his interceſſionibus planè incitatus eſt. non mehercule erit deprecationi locus. quare ſi tibi tu, ſi filius unicus, ſi domus, ſi ſpes tuæ reliquæ tibi charæ ſunt; ſi aliquid apud te nos, ſi uir optimus gener tuus ualet: eorum fortunas non debes uelle conturbare; ut eam cauſam, in cuius uictoria ſalus no-

ſtra eſt, odiſſe, aut relinquere cogamur; aut impiam cupiditatem contra ſalutem tuam habeamus. denique illud cogita; quod offenſæ fuerit, in iſta cunctatione te prius ſubiſſe. nunc te contra uictorem ſatere, quem dubijs rebus lædere noluiſti; & ad eos fugatos accedere, quos reſiſtentes ſequi nolueris; ſummæ ſtultitiæ eſt. uide, ne dũ pudet te parum optimatem eſſe, parum diligenter, quid optimum ſit, eligas. quòd ſi totum tibi perſuadere non poſſum: ſaltem, dum, quid de Hiſpanijs agamus, ſcitur, expecta: quas tibi nuntio aduentu Cæſaris fore noſtras. quam iſti ſpem habeant amiſſis Hiſpanijs, neſcio. quod porrò tuum conſilium ſit ad deſperatos accedere, non mediusfidius reperio hoc, quod tu non dicendo mihi ſignificaſti, Cæſar audierat: ac ſimul atque, aue, mihi dixit, ſtatim, quid de te audiſſet, expoſuit. negaui me ſcire: ſed tamen ab eo pçiij, ut ad te literas mitteret, quibus maxime ad remanendum commoueri poſſes. me ſecum in Hiſpaniã ducit: nam niſi ita faceret; ego prius, quàm ad Vrbem accederem, ubicunque eſſes, ad te percurriſſem, & hoc à te præſens contendiſſem. atque omni ui te retinuiſſem. etiam atque etiam mi Cicero cogita, ne te, tuosq; omneis funditus euertas, ne te ſciens prudensq; eò demittas, unde exitum uides nullum eſſe. quòd ſi te aut uoces optimatum commouent; aut nonnullorum hominum inſolentiam, & iactationem ferre non potes, eligas, cenſeo, aliquod oppidum uacuum à bello. dũ hæc decernuntur, quæ iam erunt confecta. id ſi feceris; & ego te ſapienter feciſſe iudicabo; & Cæſarem non offendes. Vale.

M. CELIVS M. CICERONI S. D.

Ergo me potius in Hiſpania fuiſſe tum, quàm Furnijs, cum tu profectus es ad Pompeium? quòd utinam aut non in iſta parte Appius Claudius, aut non in hac C. Curio: cuius amicitia me paulatim in hanc perditam cauſam impoſuit: nàm mihi ſentio bonam mentem iracundia, & amore ablatam. tum tu porrò, cum ad te proficiſcens noctu Ariminum, ueniſſem; dum mihi pacis mandata das ad Cæſarem, & mirificum ciuem agis, amici officium neglexiſti. neque mihi conſuluiſti. neque hæc dico, quòd diffidam huic cauſæ: ſed, crede mihi, perire ſatius eſt, quàm hos uidere. quòd ſi timor ueſtræ crudelitatis non eſſet; eiecti iam pridem hinc eſſemus: nàm hic nunc præter fœneratores paucos nec homo, nec ordo quiſquam eſt, niſi Pompeianus. equidem iam effeci, ut maxime plebs, &, qui antea noſter fuit, populus ueſter eſſet. cur hoc, inquis? immo reliqua expecta, uos inuitos uincere coegero. irritaui in me Catonem: uos dormitis; nec hæc adhuc mihi uidemini intelligere, quà nos pateamus, & quà ſimus imbecilli. atque hoc nullius præmij ſpe faciam, ſed quòd apud me plurimum ſolet ualere doloris, atque indignitatis cauſa. quid iſtic facitis? prælium expectatis, quod firmiſſimum eſt? ueſtras copias non noui: noſtri ualde depugnare, & facile algere, & eſurire conſuerunt. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM. AD VARRONEM, ET ALIOS, LIBER IX.

M. CICERO M. TERENTIO VARRONI S. D.

E X ijs literis, quas Atticus à te miſſas mihi legit, quid agere, & ubi eſſes, co=gnoui: quando autem te uiſuri eſſe=mus, nihil ſanè ex eiſdem literis potui ſuſpicari. in ſpem tamen uenio, appro=pinquare tuum aduentum: qui mihi utinam ſolatio ſit. & ſi tot tantisq; rebus urgemur, ut nullam alleua=tionem quiſquam non ſtultiſſimus ſperare debeat. ſed tamen aut tu potes me, aut ego te fortaſſe aliqua re iuuare. ſcito enim me, poſteaquam in Vrbem uenerim, rediſſe cum ueteribus amicis, id eſt cum libris noſtris in gratiam. & ſi nō iccirco eorum uſum dimiſeram, quòd ijs ſuccenſerem, ſed quòd eorum me ſuppudebat: ui=debar enim mihi, cum me in res turbulentiſſimas infi=deliſſimis ſocijs demiſiſſem, præceptis illorum non ſa=tis paruiſſe. ignoſcunt mihi, & reuocant in conſue=tudinem priſtinam: teq;, quòd in ea permanſeris, ſapientiorem, quàm me, dicunt fuiſſe. quamobrem quando placatis his utor, uideor ſperare debere, ſi te uiderim, & ea, quæ premant, & ea, quæ impen=deant, me facile tranſiturum. quamobrem ſiue in Tu=ſculano, ſiue in Cumano ad te placebit, ſiue, quod minime uelim, Romæ: dummodo ſimul ſimus, perfi=

etiam profectò, ut id utrique noſtrum commodiſſimum eſſe uideatur. Vale.

CICERO VARRONI S. D.

C Aninius idem tuus, & idem noſter, cum ad me perueſperi ueniſſet, & ſe poſtridie mane ad te iturum eſſe dixiſſet: dixi ei me daturũ aliquid mane, & ut peteret, rogaui. conſcripſi epiſtolam noctu: nec ille ad me rediit. oblitum credidi. attamen eam ipſam epiſtolam miſiſſem per meos, niſi audiſſem ex eadem, poſtridie te mane è Tuſculano exiturum. at tibi repente paucis poſt diebus, cum minime expectarẽ, uenit ad me Caninius mane: proficiſci ad te ſtatim dixit. & ſi erat ἕωλος illa epiſtola, præſertim tantis poſtea nouis rebus allatis: tamen perire meam lucubrationem nolui, & eam ipſam Caninio dedi. ſed cum eo, & homine docto, & amantiſſimo tui locutus ea ſum, quæ pertuliſſe illum ad te exiſtimo. tibi autem idem conſilij do, quod mihimet ipſi: ut uitemus oculos hominum, ſi linguas minus facile poſſumus: qui enim uictoria ſe efferunt, quaſi uictos nos intuentur; qui autem uictos eſſe noſtros moleſte ferunt, nos dolent uiuere. quæres fortaſſe, cur, cum hæc in Vrbe ſint, non abſim, quemadmodum tu. tu enim ipſe, qui & me, & alios prudentia uincis, omnia credo uidiſti: nihil omnino te fefellit. quis eſt tam lynceus, qui in tantis tenebris nihil offendat? nuſquam incurrat? ac mihi quidem iampridem uenit in mentem, bellum eſſe aliquò exire, ut ea, quæ agebantur hic, quæq; dicebantur, nec uiderem, nec audirem. ſed calumniabar ipſe: putabam, qui obuiam

*mihi ueniſſet, ut cuique commodum eſſet, ſuſpicatu-
rum, aut dicturum etiam, ſi non ſuſpicaretur :* Hic *aut
metuit, & ea re fugit : aut aliquid cogitat, & habet
nauem paratam. denique leuiſſime qui ſuſpicaretur,
& qui fortaſſe me nouiſſet optime, putaret me iccirco
diſcedere, quòd quoſdam homines oculi mei ferre non
poſſent. hæc ego ſuſpicans, adhuc* Romæ *maneo : &
tamen* λεληθότως *conſuetudo diuturna callum iam
obduxit ſtomacho meo. habes rationem, mei conſilij. tibi
igitur hæc.* Cenſeo *latendum tantiſper ibidem, dum de-
feruescat hæc gratulatio, & ſimul dum audiamus,
quemadmodum negotium confectum ſit, confectum
enim eſſe exiſtimo. magni autem intererit, qui fuerit
uictoris animus, qui exitus rerum. quanquam, quò me
coniectura ducat, habeo : ſed expecto tamen. te uero
nolo, niſi ipſe rumor iam raucus erit factus, ad* Baias
*uenire : erit enim nobis honeſtius etiam, cum hinc di-
ſceſſerimus, uideri ueniſſe in illa loca ploratum po-
tius, quàm natatum, ſed hæc tu melius : modo ſtet no-
bis illud, una uiuere in ſtudijs noſtris, à quibus antea de
lectationem modo petebamus, nunc uero etiam ſalu-
tem : non deeſſe, ſi quis adhibere uolet non modo ut
architectos, uerum etiam ut fabros ad ædificandam*
Remp. *potius libenter accurrere : ſin nemo utetur ope-
ra, tamen & ſcribere, & legere* πολιτείας*; & ſi mi-
nus in curia, atque in foro, at in literis, & libris, ut do-
ctiſſimi ueteres fecerunt, nauare* Reip. *& de moribus,
ac legibus quærere. mihi hæc uidentur, tu quid ſis a-
cturus, & quid tibi placeat, pergratum erit, ſi ad me
ſcripſeris.* Vale.

CICERO VARRONI S. D.

E Tſi, quid ſcriberem, non habebam: tamen Caninio ad te eunti nō potui nihil dare. quid ergo potiſſimum ſcribam? quod uelle te puto, cito me ad te eſſe uenturum, etſi uide quæſo, ſatis ne rectum ſit nos hoc tanto incendio ciuitatis in iſtis locis eſſe. dabimus ſermonem ijs, qui neſciunt nobis, quocunque in loco ſimus, eundem cultum, eundem uictum eſſe. quid refert? tamen in ſermonem incidemus. ualde id, credo, laborandum eſt, ne, cum omnes in omni genere & ſcelerum & flagitiorum uolutentur, noſtra nobiſcum, aut inter nos ceſſatio uituperetur. ego uero neglecta barbarorum inſcitia te perſequar. quamuis enim hæc ſint miſera, quæ ſunt miſerrima: tamen artes noſtræ neſcio quo modo nunc uberiores fructus ferre uidentur, quàm olim ferebant: ſiue quia nulla nunc in re alia acquieſcimus: ſiue quòd grauitas morbi facit, ut medicina egeamus, eáq; nunc appareat, cuius uim non ſentiebamus, cum ualebamus. ſed quid ego hæc ad te, cuius domi naſcuntur, γλαῦκ' εἰς Ἀθήνας? nihil ſcilicet, niſi ut reſcribens aliquid, me expectares. ſic igitur facies. Vale.

CICERO VARRONI S. D.

Γ Ερὶ δυνατῶν me ſcito κατὰ Διόδωρον κρίνειν. quapropter ſi uenturus es, ſcito neceſſe eſſe te uenire. ſin autem non es, τῶν ἀδυνάτων eſt te uenire. nunc uide, utra te κρίσις magis delectet, Χρυσιππεία ne, an hæc, quam noſter Diodorus nō

concoquebat. ſed de his etiam rebus, otioſi cum erimus, loquemur. hoc etiam eſt κατὰ Χρυσιππον δειπνατόν. De Coſtio mihi gratum eſt: nam id etiam Attico mandaram. Tu ſi minus ad nos, nos accurremus ad te. ſi hortum in bibliotheca habes, nihil deerit. Vale.

CICERO VARRONI S. D.

M Ihi uero ad Nonas bene maturum uidetur fore, neque ſolum propter Remp. ſed etiam propter anni tempus. quare diem iſtum probo: itaque eundem ipſe ſequar. conſilij noſtri ne ſi eos quidem, qui id ſecuti non ſunt, non pœniteret, nobis pœnitendum putarem: ſecuti enim ſumus non ſpem, ſed officium: reliquimus autem non officium, ſed deſperationem. ita uerecundiores fuimus, quàm qui ſe domo non commouerunt; ſaniores, quàm qui amiſſis opibus domũ non reuerterunt. ſed nihil minus fero, quàm ſeueritatem otioſorum: & quoquo modo res ſe habet, magis illos uereor, qui in bello occiderunt, quàm hos curo, quibus non ſatisfacimus, quia uiuimus. Mihi ſi ſpatium fuerit in Tuſculanum ante Nonas ueniendi, iſtic te uidebo: ſin minus, perſequar in Cumanum, & ante te certiorem faciam, ut lauatio parata ſit. Vale.

CICERO VARRONI S. D.

C Aninius noſter me tuis uerbis admonuit, ut ſcriberem ad te, ſi quid eſſet, quod putarẽ te ſcire oportere. eſt igitur aduentus in expectatione: neque tu id ignoras. ſed tamen cũ ille ſcripſiſſet, ut opinor, ſe in Alſienſe uenturum, ſcripſerunt ad eum

ſui,ne id faceret: multos ei moleſtos fore,ipſumq; multis:Oſtiæ uideri commodius eum exire poſſe.id ego non intelligebam quid intereſſet. ſed tamen Hircius *mihi dixit, & ſe ad eum, &* Balbum, *&* Oppium *ſcripſiſſe, ut ita faceret, homines,ut cognoui, amantes tui.hoc ego iccirco noſſe te uolui, ut ſcires, hoſpitium tibi ubi parares,uel potius utrobique: quid enim ille facturus, incertum eſt: & ſimul oſtentaui tibi, me iſtis eſſe familiarem, & conſilijs eorum intereſſe. quod ego cur nolim,nihil uideo:* NON *enim eſt idem, ferre,ſi quid ferendum eſt; & probare,ſi quid probandum non eſt. etſi, quid non probem quidem,neſcio, præter initia rerum: nam hæc in uoluntate fuerunt: uidi enim (nam tu aberas) noſtros amicos cupere bellum, hunc autem non tam cupere, quàm non timere. ergo hæc conſilij fuerunt,reliqua neceſſaria. uincere autem aut hos,aut illos,neceſſe eſt. ſcio te ſemper mecum in luctu fuiſſe, cum uideremus,quàm illud ingens malum alterutrius exercitus ex ducum interitu: tum uero, extremum malorum omnium eſſe ciuilis belli uictoriam: quam quidem ego etiam illorum timebam, ad quos ueneramus: crudeliter enim otioſis minabantur: eratq; ijs & tua inuiſa uoluntas, & mea oratio. nunc uero ſi eſſent noſtri potiti,ualde intemperantes fuiſſent: erant enim nobis perirati, quaſi quidquam de noſtra ſalute decreuiſſemus, quod non idem illis cenſuiſſemus: aut quaſi utilius* Reip. *fuerit,eos etiam ad beſtiarum auxilium confugere,quàm uel mori,uel cum ſpe ſi non optima,at aliqua tamen uiuere. at in perturbata* Rep. *uiuimus.quis negat? ſed hæc uiderint ij,qui nulla ſibi ſub-*

ſidia

ſidia ad omneis uitæ ſtatus parauerunt. huc enim ut uenirem, ſuperior longius, quàm uolui, fluxit oratio. cũ enim te ſemper magnum hominem duxi; tum, ꝙ his tempeſtatibus es propè ſolus in portu, fructuſq; doctrinæ percipis eos, qui maximi ſunt, ut ea conſideres, eáq; tractes, quorum & uſus, et delectatio eſt omnibus iſtorum & actis, & uoluptatibus anteponenda. equidem hos tuos Tuſculanenſeis dies inſtar eſſe uitæ puto: libẽterq; omnibus omneis opes conceſſerim, ut mihi liceat, ui nulla interpellãte, iſto modo uiuere quod nos quoq; imitamur, ut poſſumus, et in noſtris ſtudijs libentiſſime cõquieſcimus: QVIS enim hoc non dederit nobis, ut, cum opera noſtra patria ſiue non poſſit uti, ſiue nolit, ad eam uitam reuertamur, quam multi docti homines, fortaſſe non recte, ſed tamen multi, etiam Reip. præponendam putauerunt? quæ igitur ſtudia magnorũ hominum ſententia uacationem habent etiam publici muneris, ijs, concedente Rep. cur non abutamur? ſed plus facio, quàm Caninius mandauit: is enim, ſi quid ego ſcirem, rogarat, quod tu neſcires: ego tibi ea narro, quæ tu melius ſcis, quàm ipſe, qui narro. faciam ergo illud, quod rogatus ſum, ut eorum, quæ temporis huius ſint, quæ tua intereſſe audiero, ne quid ignores. Vale.

CICERO VARRONI S. D.

COenabam apud Seium, cũ utrique noſtrũ redditæ ſunt à te literæ. Mihi uero iam maturũ uidetur. nã quòd antea te calumniatus ſum, indicabo malitiam meam. uolebam propè alicubi eſſe,

ſi quid bonæ ſalutis σύν τε δύ' ἐρχομένω. nunc, quãdo confecta ſunt omnia, dubitandum non eſt, quin equis uiris: nam ut audiui de Lucio Cæſare filio, mecũ ipſe, Quid hic mihi faciet patri? itaque non deſino apud iſtos, qui nunc dominãtur, cœnitare. quid faciam? tempori ſeruiendum eſt. ſed ridicula miſſa, præſertim cum ſit nihil, quod rideamus. Africa terribili tremit horrida terra tumultu. itaque nullum eſt ἀποπροηγμένον, quod non uerear. ſed quod quæris, quando, quà, quò: nihil adhuc ſcimus: iſtuc ipſum de Baijs: nonnulli dubitant, an per Sardiniam ueniat: illud enim adhuc prædium ſuum non inſpexit, nec ullum habet deterius, ſed tamen non contemnit. ego omnino magis arbitror per Siciliam, uel iam ſciemus: aduentat enim Dolabella. eum puto magiſtratũ fore: πολλοὶ μαθηταὶ κρείττονες διδασκάλων. ſed tamen ſi ſciam quid tu conſtitueris, meum conſilium accommodabo potiſſimum ad tuum: quare expecto tuas literas. Vale.

CICERO VARRONI S. D.

ETſi munus flagitare, quamuis quis oſtenderit, ne populus quidem ſolet, niſi cõcitatus: tamen ego expectatione promiſſi tui moueor, ut admoneam te, non ut flagitem. miſi autẽ ad te quatuor admonitores non nimis uerecũdos: noſti enim profecto os eius adoleſcentioris Academiæ. ex ea igitur media excitatos miſi: qui, metuo, ne te forte flagitent: ego autẽ mandaui, ut rogarent. expectabam omnino iandiu, meq; ſuſtinebã, ne ad te prius ipſe quid ſcriberẽ, quàm

aliquid accepiſſem, ut poſſem te remunerari quàſimillimo munere. ſed cum tu tardius faceres, id eſt, ut ego interpretor diligentius: teneri non potui, quin coniunctionem ſtudiorum, amoriſq́; noſtri quo poſſem literarum genere declararem. feci igitur ſermonem inter nos habitum in Cumano, cum eſſet unà Pomponius. tibi dedi parteis Antiochianas, quas à te probari intellexiſſe mihi uidebar, mihi ſumpſi Philonis. puto fore, ut, cũ legeris, mirere id nos locutos eſſe inter nos, quod nunquam locuti ſumus: ſed noſti morem dialogorũ. poſthæc autem mi Varro quamplurima, ſi uidebitur, et de nobis, & inter nos: ſerò fortaſſe: ſed ſuperiorum temporum fortuna, Reip. cauſam ſuſtineat. hæc ipſi præſtare debemus. atque utinam quietis temporibus, atq; aliquo ſi nõ bono, at ſaltem certo ſtatu ciuitatis hæc inter nos ſtudia exercere poſſemus. quanquam tũ quidem uel aliæ quæpiã rationes honeſtas nobis & curas, & actiones darent. nunc autem quid eſt, ſine his cur uiuere uelimus? mihi uero cum his ipſis uix: his autẽ detractis, ne uix quidem. ſed hæc coràm, & ſæpius.

Migrationem, & emptionem feliciter euenire uolo, tuumq́; in ea re conſilium probo. Cura ut ualeas.

DOLABELLA CICERONI S. D.

SI uales, gaudeo: & ipſe ualeo, & Tullia noſtra rectè ualet. Terentia minus belle habuit. ſed certum ſcio iam cõualuiſſe eam. præterea rectiſſime ſunt apud te omnia. Etſi nullo tempore in ſuſpicionẽ tibi debui uenire, partiũ cã potius, quam tua

tibi ſuadere,ut te aut cum Cæſare, nobiſcumq́; coniungeres, aut certe in otium referres : præcipue nunc iam inclinata uictoria,ne poſſum quidem in ullam aliã incidere opinionem,niſi in eam , in qua ſcilicet tua de re tibi ſuadere uidear,quod pie tacere non poſſum.tu autem mi Cicero ſic hæc accipies,ut , ſiue probabuntur tibi,ſiue non probabuntur,ab optimo certe animo,ac dediti ſſimo tibi,& cogitata, & ſcripta eſſe iudices . animaduertis Cn. Pompeium nec nominis ſui , nec rerum geſtarum gloria , nec etiam Regum, aut nationũ clientelis,quas oſtentare crebro ſolebat , eſſe tutum : & hoc etiam,quod infimo cuique contigit,illi nõ poſſe contingere,ut honeſte effugere poſſit,pulſo Italia, amiſſis Hiſpanijs,capto exercitu ueterano,circũuallato nunc denique : quod,neſcio,an ulli unquã noſtro acciderit Imperatori.quamobrem, quid aut ille ſperare poſſit , aut tu, animum aduerte pro tua prudentia . ſic enim facillime quod tibi utiliſſimum erit conſilij capies.illud autem à te peto , ut , ſi iam ille euitauerit hoc periculũ, & ſe abdiderit in claſſem,tu tuis rebus conſulas, et aliquando tibi potius,quàm cuiuis,ſis amicus.ſatisfactum eſt iam à te uel officio , uel familiaritati : ſatisfactum etiam partibus,& ei Reip.quam tu probabas. reliquũ eſt,ubi nunc eſt Reſp.ibi ſimus potius,quàm, dum illam ueterem ſequimur,ſimus in nulla . quare uelim mi iucundiſſime Cicero , ſi forte Pompeius pulſus his quoque locis, rurſus alias regiones petere cogatur , ut tu te uel Athenas , uel in quamuis quietam recipias ciuitatem. quod ſi eris facturus,uelim mihi ſcribas : ut ego, ſi ullo modo potero,ad te aduolem. quæcunque de tua digni-

tate ab Imperatore erunt impetranda: quæ eſt huma=nitate Cæſar, facillimum erit ab ea tibi ipſi impetrare: & meas tamen preces apud eum non minimum aucto ritatis habituras puto. erit tuæ quoq; fidei, & huma=nitatis, curare, ut is tabellarius, quem ad te miſi, reuerti poſſit ad me, & à te mihi literas referat. Vale.

CICERO P. DOLABELLAE S. D.

Non ſum auſus Saluio noſtro nihil ad te lite=rarum dare: nec mehercule habebam, quid ſcriberem, niſi te à me mirabiliter amari: de quo, etiã nihil ſcribente me, te non dubitare certo ſcio. omnino mihi magis literæ ſunt expectandæ à te, quàm à me tibi. nihil enim Romæ geritur, quod te putem ſcire curare: niſi forte ſcire uis, me inter Niciam no=ſtrum, & Vidium iudicem eſſe. profert alter (ut opinor) duobus uerſiculis expenſum Niciæ: alter Ari=ſtarchus hos ὀβελίζει. ego tanquam criticus anti=quus iudicaturus ſum, utrum ſint τοῦ ποιητοῦ, an παρεμβεβλημένοι. puto te nunc dicere: oblitus ne es igitur fungorum illorum, quos apud Niciam? & ingentium culinarum cum Sophia Septimiæ? quid ego? tu adeo mihi excuſſam ſeueritatem ueterem pu=tas, ut ne in foro quidem reliquiæ priſtinæ frontis ap=pareãt? ſed tamen ſuauiſſimum συμβιώτην no=ſtrum præſtabo integellum, nec committam, ut, ſi ego eum condemnaro, tu reſtituas; ne habeat Plan=cus Burſa, apud quem literas diſcat. ſed quid ago? cum mihi ſit incertum, tranquillo ne ſis animo, an, ut, in bel=

lo, in aliqua maiuſcula cura, negotio'ue uerſere; labor longius. cum igitur mihi erit exploratum te libenter eſſe riſurum, ſcribam ad te pluribus. te tamen hoc ſcire uolo, uehementer populum ſolicitum fuiſſe de P. Syllæ morte ante, quàm certum ſcierit. nunc quærere deſierunt, quo modo perierit. ſatis putant ſe ſcire, quod ſciunt. ego cæteroqui animo æquo fero: unum uereor, ne haſta Cæſaris refrixerit. Vale.

CICERO DOLABELLAE SVO S. D.

V El meo ipſius interitu mallem literas meas deſiderares, quàm eo caſu, quo ſum grauiſſime afflictus: quẽ ferrẽ certe moderatius, ſi te haberem: nam & oratio tua prudens, & amor erga me ſingularis multum leuaret. ſed quoniam breui tẽpore, ut opinio noſtra eſt, te ſum uiſurus: ita me affectum offendes, ut multum à te poſſim iuuari: nõ quo ita ſim fractus, ut aut hominẽ me eſſe oblitus ſim, aut fortunæ ſuccumbendum putem: ſed tamen hilaritas illa noſtra & ſuauitas, quæ te præter cæteros delectabat, erepta mihi omnis eſt, firmitatem tamen, & conſtantiam, ſi modo fuit aliquando in nobis, eandem cognoſces, quã reliquiſti. Quod ſcribis, prælia te mea cauſa ſuſtinere: non tam id laboro, ut, ſi qui mihi obtrectẽt, à te refutentur: quàm intelligi cupio, qđ certe intelligitur, me à te amari. quod ut facias, te etiam atq; etiam rogo: ignoſcasq; breuitati mearum literarum. nam & celeriter unà futuros nos arbitror; & non dum ſatis confirmatus ſum ad ſcribendum. Vale.

CICERO DOLABELLAE S. D.

G Ratulor Baijs noſtris,ſi quidē,ut ſcribis, ſalubres repente factæ ſunt:niſi forte te amant, & tibi aſſentantur,& tandiu,dum tu ades, ſunt oblitæ ſui.quód quidem ſi ita eſt; maxime miror, cœlum etiam,& terras uim ſuam,ſi tibi ita cōueniat, dimittere. Oratiunculam pro Deiotaro,quam requirebas,habebam mecum,quod non putaram. itaq; eá tibi miſi. uelim ſic legas,ut cauſam tenuem,& inopem, nec ſcriptione magnopere dignam. ſed ego hoſpiti ueteri, & amico munuſculum mittere uolui leuidenſe craſſo filo,cuiuſmodi ipſius ſolent eſſe munera. Tu uelim animo ſapiēti,fortiq; ſis,ut tua moderatio,& grauitas aliorum infamet iniuriam. Vale.

CICERO DOLABELLAE S. D.

C. Suberinus Calenus & meus eſt familiaris,& Leptæ noſtri familiariſſimi perneceſſarius. is cum uitandi belli cauſa profectus eſſet in Hiſpaniam cum M.Varrone ante bellum,ut in ea prouincia eſſet,in qua nemo noſtrum poſt Afranium ſuperatum bellum ullum fore putarat:incidit in ea ipſa mala,quæ ſummo ſtudio uitauerat:oppreſſus eſt enim bello repentino.quod bellum commotum á Scapula,ita poſtea confirmatum eſt á Pompeio,ut nulla ratione ſe ab illa miſeria eripere poſſet.eadem cauſa ferè eſt M.Planij hæredis, qui eſt item Calenus, Leptæ noſtri familiariſſimus. hoſce igitur ambos ſic tibi commendo, ut

maiore cura, ſtudio, ſollicitudine animi commendare non poſſim. uolo ipſorum cauſa: meq́; in eo uehementer & amicitia mouet, & humanitas. Lepta uero cum ita laboret, ut eius fortunæ uideantur in diſcrimē ueni re: non poſſum ego non aut proxime, atque ille, aut ēt æque laborare. quapropter etſi ſæpe expertus ſum, quantum me amares: tamen ſic uelim tibi perſuadeas, id me in hac re maxime iudicaturum. peto igitur à te, uel, ſi pateris, oro, ut homines miſeros, & fortuna, quam uitare nemo poteſt, magis, quàm culpa calamitoſos, conſerues incolumeis, uelisq́; per te, me hoc muneris cum ipſis amicis hominibus, tum municipio Caleno, quicum mihi magna neceſſitudo eſt, tum Leptæ, quem omnibus ante pono, dare. quod dicturus ſum, puto equidem nō ualde ad rem pertinere, ſed tamen nihil obeſt dicere. res familiaris alteri eorum ualde exigua eſt, alteri uix equeſtris. quapropter quando his Cæſar uitam ſua liberalitate cōceſſit, nec eſt quod iis præterea magnopere poſſit adimi, reditum, ſi me tantum amas, quantum certe amas, hominibus confice. in quo nihil eſt, præter uiam longam: quam iccirco non fugiunt, ut & uiuant cum ſuis, & moriantur domi. quod ut enitare, contendasq́;, uel potius ut perficias, (poſſe enim te, mihi perſuaſi) uehementer te etiam atque etiam rogo. Vale.

CICERO DOLABELLAE COS. S. D.

I *Tſi cōtētus eram mi Dolabella tua gloria, ſatisq́; ex ea magnā lætitiā, uoluptatēq́; capiebā, tamē nō poſſum nō cōfiteri, cumulari me*

maximo gaudio, quòd uulgo, hominum opinio ſocium me aſcribat tuis laudibus. neminem conueni (conuenio autem quotidie plurimos: ſunt enim permulti optimi uiri, qui ualetudinis cauſa in hæc loca cõueniant, præterea ex municipijs frequentes neceſſarij mei) quin omnes, cum te ſummis laudibus ad cœlum extulerunt, mihi continuo maximas gratias agent: negant enim ſe dubitare, quin tu meis præceptis, & conſilijs obtemperans, præſtantiſſimum te ciuem, & ſingularẽ Conſulem præbeas. quibus ego quanquam uerißime poſſum reſpondere, te, quæ facias, tuo iudicio, & tua ſponte facere, nec cuiuſquã egere conſilio: tamẽ neq; planè aſſentior, ne imminuam laudem tuam, ſi omnis à meis conſilijs profecta uideatur: neq; ualde nego: ſum enim auidior etiam, quã ſatis eſt gloriæ. eſt tamen non alienum à dignitate tua, quod ipſi Agamemnoni Regum Regi fuit honeſtum, habere aliquem in conſilijs capiũdis Neſtorem. mihi uero glorioſum, te iuuenem Conſulem florere laudibus quaſi alumnum diſciplinæ meæ. L. quidem Cæſar, cum ad eum ægrotum Neapolim uenisſem, quanquam erat oppreſſus totius corporis doloribus, tamen ante, quàm me planè ſalutauit, ò mi Cicero, inquit, gratulor tibi, cum tantum uales apud Dolabellam, quantum ſi ego apud ſororis filium ualerem, iam ſalui eſſe poſſemus. Dolabellæ uero tuo & gratulor, & gratias ago. quem quidem poſt te Conſulem ſolum poſſumus uere Conſulem dicere. deinde multa de facto, ac de re geſta: tum nihil magnificentius, nihil præclarius actum unquam, nihil Reipu. ſalutarius. atque hæc una uox omnium eſt. à te autẽ peto, ut

me hanc quaſi falſam hæreditatem alienæ gloriæ ſinas cernere; meq́; aliqua ex parte in ſocietatem tuarum laudum uenire patiare. quanquam mi Dolabella*(hæc enim iocatus ſum) libentius omneis meas, ſi modo ſunt aliquæ meæ laudes, ad te transfuderim, quàm aliquam partem exhàuſerim ex tuis: nam cum te ſemper tantum dilexerim, quantum tu intelligere potuiſti: tum his tuis factis ſic incenſus ſum, ut nihil unquã in amore fuerit ardentius:* NIHIL *eſt enim, mihi crede, uirtute formoſius, nihil pulchrius, nihil amabilius. ſemp amaui, ut ſcis, M. Brutũ propter eius ſummã ingenium, ſuauiſſimos mores, ſingularem probitatem, atq; conſtantiam: tamen* Idib. Mart. *tantum acceſſit ad amorem, ut mirarer locum fuiſſe augendi in eo, quod mihi iampridem cumulatum eſſe uidebatur. quis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, poſſe aliquid accedere? tantum acceſſit, ut mihi nunc denique amare uidear, antea dilexiſſe. quare quid eſt, quod ego te horter, ut dignitati, & gloriæ ſeruias? proponam tibi claros uiros, quod facere ſolent, qui hortantur? neminem habeo clariorem, quàm te ipſum. te imitere oportet. tecum ipſe certes. nec licet quidem tibi iam tantis rebus geſtis non tui ſimilem eſſe. quod cum ita ſit, hortatio non eſt neceſſaria, gratulatione magis utendum eſt: contigit enim tibi, quod haud ſcio an nemini, ut ſumma ſeueritas animaduerſionis non modo non inuidioſa, ſed etiam popularis eſſet, & cum bonis omnibus, tum infimo cuique gratiſſima. hoc ſi tibi fortuna quadam contigiſſet, gratularer felicitati tuæ: ſed contigit magnitudine tum animi, tũ*

etiam ingenij,atq; conſilij:legi enim concionem tuam: nihil illa ſapientius:ita pedetentim, & gradatim tum acceſſus à te ad cauſam facti,tum receſſus, ut res ipſa maturitatem tibi animaduertendi omniū conceſſu da ret.liberaſti igitur & urbem periculo,& ciuitatem me tu:neq; ſolum ad tempus maximam utilitatē attuliſti, ſed etiam ad exemplum. quo facto intelligere debes in te repoſitam eſſe Rēp.tibiq; non modo tuendos, ſed ēt ornandos eſſe illos uiros, à quibus initiū libertatis pro-fectum eſt. ſed his de rebus coràm plura propediem, ut ſpero. Tu quando Remp.noſq; conſeruas,fac ut di ligentiſſime te ipſum mi Dolabella cuſtodias. Vale.

CICERO PAPIRIO PAETO S. D.

D Vabus tuis epiſtolis reſpondebo: uni, quam triduo ante acceperam à Zetho:alteri,quam attulerat Phileros tabellarius. ex prioribus tuis literis intellexi pergratam tibi eſſe curam meam ualetudinis tuæ:quā tibi perſpectam eſſe gaudeo: ſed, mihi crede,non perinde, ut eſt reapſe,ex literis perſpi cere potuiſti: nam cum à ſatis multis (non enim poſ-ſum aliter dicere) & coli me uideam,& diligi; nemo eſt illorum omnium mihi te iucundior. nam quòd me amas, quòd id & iam pridem, & conſtanter facis; eſt id quidem magnum,atque haud ſcio,an maximū, ſed tibi commune cum multis: quòd tu ipſe tam aman-dus es, tamq; dulcis,tamq; in omni genere iucundus, id eſt proprie tuum. accedunt non attici, ſed ſalſio-res, quàm illi Atticorum, Romani ueteres,atque ur-

bani ſales. ego autem (exiſtimes licet quod lubet) mirifice capior facetijs, maxime noſtratibus, præſertim cum eas uideam primum oblitas Latio tum, cum in urbem noſtram eſt infuſa peregrinitas, nunc uero etiam brachatis, & tranſalpinis nationibus, ut nullum ueteris leporis ueſtigium appareat. itaque te cum uideo, omnes mihi Granios, omnes Lucilios, uere ut dicam, Craſſos quoque, & Lelios uidere uideor. moriar, ſi præter te quenquam reliquũ habeo, in quo poſſim imaginem antiquæ, & uernaculæ feſtiuitatis agnoſcere. ad hos lepores cum amor erga me tantus accedat, miraris me tanta perturbatione ualetudinis tuæ tam grauiter exanimatum fuiſſe? Quòd autem altera epiſtola purgas te non diſſuaſorem mihi emptionis Neapolitanæ fuiſſe, ſed auctorem commorationis urbanæ: neque ego aliter accepi: intellexi tamen idem, quod his intelligo literis, non exiſtimaſſe te mihi licere, id quod ego arbitrabar, res has non omnino quidem, ſed magnam partem relinquere. Catulum mihi narras, & illa tempora: quid ſimile? ne mihi quidem ipſi tunc placebat diutius abeſſe ab Reipu. cuſtodia: ſedebamus, enim in puppi, clauumq; tenebamus: nunc autem uix eſt in ſentina locus. an minus multa S. C. futura putas, ſi ego ſim Neapoli? Romæ cum ſum, & urgeo forum: S. C. ſcribuntur apud amatorem tuum, familiarem meum. & quidem, cum in mentem uenit, ponor ad ſcribendum: & ante audio S. C. in Armeniam, & Syriam eſſe perlatum, quod in meam ſententiam factum eſſe dicatur, quàm omnino mentionem ullam de ea re eſſe factam. atq; hoc nolim me iocari

ates: nā mihi ſcito iam à Regibus ultimis allatas eſſe literas, quibus mihi gratias agant, quòd ſe mea ſententia Reges appellauerim: quos ego non modo Reges appellatos, ſed omnino natos neſciebam, quid ergo eſt? tamen quandiu hic erit noſter hic præfectus moribus, parebo auctoritati tuæ. cum uero aberit, ad fungos me tuos conferam. domum ſi habebo: in denos dies, ſingulos ſumptuariæ legis conferam. ſin minus inuenero, quod placeat: decreui habitare apud te: ſcio enim me nihil gratius tibi facere poſſe. Domū Sullanam deſperabam iam, ut tibi proxime ſcripſi; ſed tamen non abieci. tu uelim, ut ſcribis, cum fabris eam perſpicias: ſi enim nihil eſt in parietibus, aut in tecto uitij, cætera mihi probabuntur. Vale.

M. CICERO PAPIRIO PAETO S. D.

D Electauerūt me literæ tuæ: in quibus primū amaui amorem tuum, qui te ad ſcribendum incitauit, uerentem, ne Silius ſuo nuncio aliquid mihi ſolicitudinis attuliſſet. de quo & tu mihi antea ſcripſeras, bis quidem eodem exemplo, facile ut intelligerem te eſſe commotum: & ego tibi accurate reſcripſeram, ut quoquo modo in tali re, atque tēpore aut liberarem te iſta cura, aut certe leuarem. ſed quando proximis quoque literis oſtendis, quantæ curæ tibi ſit ea res: ſic mi Pæte habeto, quidquid arte fieri potuerit (nō enim iam ſatis eſt conſilio pugnare: artificium quodam excogitandum eſt) ſed tamen quidquid elaborari, aut effici potuerit ad iſtorum beneuolentiam concilian-

dam, & colligendam, ſummo ſtudio me conſecutum eſſe; nec fruſtra, ut arbitror: ſic enim color, ſic obſeruor ab omnibus ijs, qui à Cæſare diliguntur, ut ab eis me amari putem: nam (etſi NON *facile dijudicatur amor uerus, & fictus, niſi aliquod incidat eiuſmodi tempus, ut, quaſi aurum igne, ſic beneuolentia fidelis periculo aliquo perſpici poſſit) cætera ſunt ſigna communia: ſed ego uno utor argumento, quamobrem me ex animo, uereq; arbitrer diligi, quòd et noſtra fortuna ea eſt, & illorum, ut ſimulandi cauſa non ſit. de illo autem, quem penes eſt omnis poteſtas, nihil uideo, quod timeam, niſi quòd omnia ſunt incerta, cum à iure diſceſſum eſt: nec præſtari quidquã poteſt, quale futurum ſit, quod poſitum eſt in alterius uoluntate, ne dicam libidine. ſed tamen eius ipſius nulla re à me offenſus eſt animus: eſt enim adhibita in re ipſa ſumma à nobis moderatio: ut.n.olim arbitrabar eſſe meũ, libere loqui, cuius opera eſſet in ciuitate libertas; ſic ea nunc amiſſa, nihil loqui, quod offendat aut illius, aut eorum, qui ab illo diliguntur, uoluntatem. effugere autem ſi uelim nonnullorum acute, aut facete dictorum offenſionem, fama ingenij mihi eſt obijcienda. quod ſi poſſem, non recuſarem. ſed tamen ipſe Cæſar habet peracre iudicium: & ut* Seruius *frater tuus, quem literatiſſimum fuiſſe iudico, facile diceret, hic uerſus* Plauti *non eſt, hic eſt, quòd tritas haberet aures notandis generibus poetarum, & conſuetudine legendi: ſic audio Cæſarem, cũ uolumina iam confecerit* ἀποφθεγμάτων, *ſi quid afferatur ad eũ pro meo, quod meũ non ſit, reijcere ſolere. quod eo nunc magis*

facit,quia uiuunt mecum ferè quotidie illius familiares. incidunt,autem in ſermone uario multa. quæ fortaſſe illis,cũ dixi,nec illiterata, nec inſulſa eſſe uideantur. hæc ad illum cum reliquis actis perferuntur: ita enim ipſe mandauit. ſic fit,ut, ſi quid præterea de me audiat,non audiendum putet. quamobrem Oenomao tuo nihil utor: etſi poſuiſti ioco uerſus Accianos. ſed quæ eſt inuidia? aut quid nunc mihi inuideri poteſt? uerum fac eſſe omnia. ſic uideo Philoſophis placuiſſe, ijs,qui mihi ſoli uidẽtur uim uirtutis tenere: NIHIL eſſe ſapientis præſtare, niſi culpam: qua uideor mihi dupliciter carere: & quòd ea ſenſerim, quæ rectiſſima fuerunt: & quòd, cum uiderem præſidij non ſatis eſſe ad ea obtinenda, uiribus certandum cum ualẽtioribus non putarim. ergo in officio boni ciuis certe non ſum reprehendendus. reliquum eſt, ne quid ſtulte,ne quid temere dicam,faciam'ue cõtra potenteis. id quoque puto eſſe ſapientis.cætera uero,quid quiſque me dixiſſe dicat,aut quo modo ille accipiat,aut qua fide mecum uiuant ij,qui me aſſidue colunt,et obſeruant, præſtare non poſſum. ita fit, ut & ſuperiorum conſiliorũ conſcientia,& præſentis temporis moderatione me conſoler; & illam Accij ſimilitudinem non modo iam ad inuidiam,ſed ad fortunam transferam: quam exiſtimo leuem, & imbecillam ab animo firmo, & graui, tanquam fluctum à ſaxo, frangi oportere. etenim cum plena ſint monimenta Græcorum, quemadmodum ſapientiſſimi uiri regna tulerint uel Athenis,uel Syracuſis, cum ſeruientibus ſuis ciuitatibus fuerint ipſi quodammodo liberi: ego me non putem tueri meum

ſtatum ſic poſſe, ut neque offendam animũ cuiuſquã, nec frangam dignitatem meam? Nunc uenio ad iocationes tuas, quando tu ſecundum Oenomaum Accij, non, ut olim ſolebat, Attellanũ, ſed, ut nũc fit, Mimum introduxiſti. quem tu mihi popilium? quem denariũ narras? quã tyrotarichi patinam? facilitate mea iſtæ ferebantur antea: nunc mutata res eſt. Hircium ego, & Dolabellam dicendi diſcipulos habeo, cœnandi magiſtros: puto enim te audiſſe (ſi forte ad uos omnia perferuntur) illos apud me declamitare, me apud illos cœnitare. tu autem quòd mihi bonam copiã eiures, nihil eſt. tum enim cum rem augebas, quæſtiunculis te faciebam attentiorem: nunc cum tam æquo animo bona perdas, non eo ſis conſilio, ut, cum me hoſpitio recipias, æſtimationem te aliquam putes accipere. etiam hæc leuior eſt plaga ab amico, quàm à debitore. nec tamen eas cœnas quæro, ut magnæ reliquiæ fiant. quod erit, magnificum ſit, & lautum. memini te mihi Phameæ cœnam narrare: temperius fiat: cætera eodem modo. quòd ſi perſeueras me ad matris tuæ cœnam uocare, feram id quoque: uolo enim uidere animum, qui mihi audeat iſta, quæ ſcribis, apponere, aut etiam polypum Miniani Iouis ſimilem. crede mihi, non audebis. ante meum aduentum fama ad te de mea noua lautitia ueniet: eam extimeſces. neque eſt, quòd in promulſide ſpei ponas aliquid: quam totam ſuſtuli: ſolebam enim antea delectari oleis, & lucanicis tuis. ſed quid hæc loquimur? liceat modo iſtò uenire tu uero (uolo enim abſtergere animi tui metum) ad tyrotarichum antiquum redi. ego tibi unum ſumptũ

afferam,

afferam, quòd balneum calfacias oportebit: cætera more noſtro. ſuperiora illa luſimus. De *uilla* Seliciana *& curaſti diligenter, & ſcripſiſti facetiſſime. itaque puto me prætermiſſurum: ſalis enim ſatis eſt,* Sannionum *parum.* Vale.

M. CICERO PAPIRIO PAETO S. D.

N*On tu homo ridiculus es, qui, cum* Balbus *noſter apud te fuerit; ex me quæras, quid de iſtis municipijs, & agris futurum putē? quaſi aut ego quidquam ſciam, quòd iſte neſciat: aut, ſi quid aliquando ſcio, non ex iſto ſoleam ſcire. immo uero, ſi me amas, tu fac, ut ſciam, quid de nobis futurum ſit: habuiſti enim in tua poteſtate, ex quo uel ex ſobrio, uel certe ex ebrio ſcire poſſes. ſed ego iſta mi* Pæte *non quæro: primum quia de lucro propè iam quadrienniū uiuimus; ſi aut hoc lucrum eſt, aut hæc uita, ſuperſtitem* Reip. *uiuere: deinde quòd ſcire quoque mihi uideor, quid futurum ſit. fiet enim, quodcunque uolent, qui ualebunt: ualebunt autem ſemper arma. nobis igitur ſatis eſſe debet, quidquid conceditur. hoc ſi quis pati nō potuit, mori debuit.* Veientem *quidem agrū, &* Capennatem *metiuntur. hic non longe abeſt à* Tuſculano. *nihil tamen timeo: fruor, dum licet: opto ut ſemper liceat. ſi id minus contigerit: tamen, quando ego uir fortis, ideq; philoſophus uiuere pulcherrimum duxi, non poſſum eū non diligere, cuius beneficio id conſecutus ſum qui ſi cupiat eſſe* Remp. *qualem fortaſſe & ille uult, & omnes optare debemus: quid faciat, tamen non habet; ita ſe*

cum multis colligauit.ſed longius progredior: ſcribo enim ad te. hoc tamen ſcito,non modo me, qui conſilijs non interſum, ſed ne ipſum quidem principem ſcire quid futurum ſit:nos enim illi ſeruimus, ipſe temporibus.ita nec ille,quid tempora poſtulatura ſint;nec nos, quid ille cogitet,ſcire poſſumus. hæc tibi antea non reſcripſi,non quo ceſſator eſſe ſolerem,præſertim in literis: ſed cum explorati nihil haberem, nec tibi ſolicitudinem ex dubitatione mea,nec ſpem ex affirmatione afferre uolui.illud tamen aſcribam,quod eſt ueriſſimum me his temporibus adhuc de iſto periculo nihil audiſſe. tu tamen pro tua ſapientia debebis optare optima,cogitare difficillima,ferre quæcunque erunt. Vale.

M. CICERO PAPIRIO PAETO S. D.

CVm eſſem otioſus in Tuſculano, propterea quòd diſcipulos obuiam miſeram, ut iidẽ me quammaxime conciliarent familiari ſuo:accepi tuas literas pleniſſimas ſuauitatis ex quibus intellexi probari tibi meũ conſilium,quòd ut Dionyſius tyrannus,cũ Syracuſis expulſus eſſet,Corinthi dicitur ludum aperuiſſe;ſic ego,ſublatis iudicijs, amiſſo regno forenſi, ludum quaſi habere cœperim.quid quæris? me quoque delectat conſilium: multa enim conſequor. primum, id quod maxime nunc opus eſt,munio me ad hæc tempora.id cuiuſmodi ſit; neſcio: tantum uideo, nullius adhuc conſilio me huic anteponere: niſi forte mori melius fuit: in lectulo, fateor: ſed non accidit. in acie non fui: cæteri quidem, Pompeius, Lentulus tuus, Sci-

plo, Afranius fœde perierunt, at Cato præclare. iā iſtuc quidem, cum uolemus, licebit: demus modo operam, ne tam neceſſe nobis ſit, quàm illi fuit: id quod agimus. ergo hoc primum. ſequitur illud: ipſe melior fio, primum ualetudine, quam intermiſſis exercitationibus amiſeram: deinde ipſa illa, ſi qua fuit in me, facultas orationis, niſi me ad has exercitationes retuliſſem, exaruiſſet. Extremum illud eſt, quod tu neſcio an primum putes: plureis iam pauones confeci, quàm tu pullos columbinos. tu iſtic te Atteriano iure delectato, ego me hic Hirciano. ueni igitur, ſi uir es, & diſce iam προλεγόμενα, quæ quæris: etſi ſus Mineruam. ſed quādo, ut uideo, æſtimationes tuas uendere non potes, neque ollam denariorum implere: Romam tibi remigrandum eſt. ſatius eſt hic cruditate, quàm iſtic fame. uideo te bona perdidiſſe: ſpero idem iſtuc familiares tuos. actū igitur de te eſt, niſi prouides. potes mulo iſto, quem tibi reliquum dicis eſſe, quando cantherium comediſti, Romam peruehi. ſella tibi erit in ludo, tanquam hypodidaſcalo, proxima: eam puluinus ſequetur. Vale.

M. C. PAPIRIO PAETO S. D.

TAmen à malitia non diſcedis: tenuiculo apparatu ſignificas Balbum fuiſſe contentum. hoc uideris dicere, cum Reges tam ſint continētes, multo magis conſulareis eſſe oportere. neſcis me ab illo omnia expiſcatum: rectà enim à porta domum meam ueniſſe. neque hoc admiror, quòd nō ad tuā potius, ſed illud, quòd nec ad ſuam. ego autē tribus primis uerbis,

Quid noſter Pætus? at ille adiurans, nuſquam ſe unquam libentius. hoc ſi uerbis aſſecutus es, aures ad te afferam non minus elegantes: ſin autem obſonio, peto à te, ne pluris eſſe Balbos, quàm diſertos putes, me quotidie aliud ex alio impedit. ſed ſi me expediero, ut in iſta loca uenire poſſim: non committam, ut te ſero à me certiorem factum putes. Vale.

M. CICERO S. D. PAPIRIO PAETO.

DVpliciter delectatus ſum tuis literis: & quòd ipſe riſi: & quòd te intellexi iã poſſe ridere. me autẽ à te, ut ſcurram uelitẽ, malis oneratum eſſe, non moleſte tuli. illud doleo, in iſta loca uenire me ut conſtituerã, non potuiſſe: habuiſſes enim non hoſpitem, ſed contubernalem: at quem uirum? non eum quem tu es ſolitus promulſide conficere. integram famem ad ouum affero: itaq; ad aſſum uitulinum opera perducitur. illa mea, quæ ſolebas antea laudare, ò hominem facilem, ò hoſpitem non grauem, abierunt: nam omnem noſtram de Rep. curam, cogitationem de dicenda in ſenatu ſententia, commẽtationem cauſarum abiecimus: in Epicuri nos aduerſarij noſtri caſtra cõiecimus. nec tamen ad hanc inſolentiam, ſed ad illam tuam lautitiam, ueterem dico, cum in ſumptum habebas: etſi nunquam plura prædia habuiſti: proinde te para: cum homine edaci tibi res eſt, & qui iam aliquid intelligat. ὀψιμαθεῖς autem homines ſcis quàm inſolentes ſint, dediſcendæ tibi ſunt ſportellæ, & artolagani tui. nos iam ex areis tantum habemus, ut Verrium tuum, &

Camillum, qua munditia homines? qua elegantia? uocare ſæpius audeamus. ſed uide audaciam: etiam Hircio cœnam dedi, ſine pauone tamen. in ea cœna coquus meus præter ius feruens nihil potuit imitari. hæc igitur eſt nunc uita noſtra. mane ſalutamus domi & bonos uiros multos, ſed triſteis, et hos lætos uictores, qui me quidem perofficioſe, & peramanter obſeruant. ubi ſalutatio defluxit, literis me inuoluo, aut ſcribo, aut lego. ueniunt etiam, qui me audiant quaſi doctum hominem, quia paulo ſum, quàm ipſi, doctior. inde corpori omne tempus datur, patriam eluxi iam & grauius, & diutius, quàm ulla mater unicum filium. ſed cura, ſi me amas, ut ualeas; ne ego te iacente bona tua comedam: ſtatui enim tibi ne ægroto quidem parcere. Vale,

M. CICERO PAPIRIO PAETO S. D.

An tandem? inſanire tibi uideris, quòd imitere uerborum meorum, ut ſcribis, fulmina? tum inſanires, ſi conſequi non poſſes: cum uero etiam uincas, me prius irrideas, quàm te oportet. quare nihil tibi opus eſt illud à Trabea, ſed potius ἀπότευγμα meum. ueruntamen quid tibi ego uideor in epiſtolis? non ne plebeio ſermone agere tecum? nec enim ſemper eodem modo. quid enim ſimile habet epiſtola aut iudicio, aut concioni? quin ipſa iudicia non ſolemus omnia tractare uno modo: priuatas cauſas, & eas tenues, agimus ſubtilius: capitis, aut famæ, ſcilicet ornatius. epiſtolas uero quotidianis uerbis texere ſolemus. Sed tamen mi Pæte qui tibi uenit in men

tem negare Papirium quenquam unquam niſi plebeium fuiſſe? fuerunt enim patritij minorum gentium: quorum princeps L. Papirius Mugillanus: qui Conſul cum L. Sempronio Atracino fuit, cum antea Cenſor cũ eodem fuiſſet, annis poſt R.C. CCCXII. ſed tum Papiſij dicebamini. poſt hunc, XIII. fuerunt ſella curuli ante L. Papirium Craſſum, qui primus Papiſius eſt uocari deſitus. is Dictator cum L. Papirio Curſore magiſtro equitum factus eſt, annis poſt R.C. CCCCXV. & quadriennio poſt Conſul cum C. Duilio. hunc ſecutus eſt Curſor, homo ualde honoratus: deinde L. Maſſo æditius: inde multi Maſſones: quorum quidem tu omniũ patritiorum imagines habeas uolo. deinde Carbones, et Turdi inſequuntur. hi plebeij fuerunt: quos cõtemnas, cenſeo: nam præter hunc Cn. Carbonem, quem Damaſippus occidit, ciuis è Rep. Carbonum nemo fuit. cognouimus Cn Carbonem, et eius fratrem ſcurram: quid his improbius? de hoc amico meo Rubriæ filio nihil dico. tres illi fratres fuere, P. C. M. Carbones. Publius Flacco accuſante condemnatus: fugit Marcus ex Sicilia. Caius, accuſante Lucio Craſſo, cantharidas ſumpſiſſe dicitur. is Tribunus pl. ſeditioſus, & P. Africano uim attuliſſe exiſtimatus eſt. hoc uero, qui Lilybei à Pompeio noſtro interfectus eſt, improbior nemo, meo iudicio, fuit. iam pater eius accuſatus à M. Antonio, ſutorio atramento abſolutus putatur. quare ad patritios cenſeo reuertare: plebeij quàm fuerint importuni, uides. Vale.

Cantharidas. Vermis [illegible] viridis, auri colore subrelucens, cuius succus in [illegible] ingressus [illegible]

Sutorium atramentum. Vitriolo. Corpus metallicum, quod [illegible] coriis denigrandis

M. CICERO PAPIRIO PAETO S. D.

AMo uerecundiam, uel potius libertatẽ loquẽdi atque hoc Zenoni placuit, homini mehercule acuto: etſi Academiæ noſtræ cum eo magna rixa eſt. ſed, ut dico, placet ſtoicis ſuo quanque rem nomine appellare. ſic enim diſſerũt, nihil eſſe obſcœnũ, nihil turpe dictu: nam ſi quid ſit in obſcœnitate flagitium, id aut in re eſſe, aut in uerbo; nihil eſſe tertium, in re non eſt. itaque non modo in comœdijs res ipſa narratur, ut ille in Demiurgo modo, (forte noſti canticum: meminiſti Roſcium) ita me deſtituit nudum: totus eſt ſermo uerbis tectus, re impudentior: ſed etiam in tragœdijs. quid eſt enim illud? Quæ mulier unà? quid inquam eſt? Vſurpata duplex cubile? quid illud? Pheræi hic cubile inire eſt auſus. quid eſt? Virginem me quondam inuitam per uim uiolat. Iupiter bone, uiolat? atqui idem ſignificat, ſed alterum nemo tuliſſet. uides igitur, cum eadem res ſit, quia uerba non ſint, nihil uideri turpe. ergo in re non eſt, multo minus in uerbis. ſi enim quod uerbo ſignificatur, id turpe non eſt: uerbum, quod ſignificat, turpe eſſe non poteſt. anum appellas alieno nomine: cur non ſuo potius? ſi turpe eſt, ne alieno quidem. ſi non eſt, ſuo potius. caudam antiqui penem uocabant, ex quo eſt propter ſimilitudinem peniculus: at hodie penis eſt in obſcœnis. at uero Piſo ille Frugi in annalibus ſuis queritur, adoleſcenteis peni deditos eſſe. quod tu in epiſtola appellas ſuo nomine, ille tectius penem. ſed quia multis, factum eſt tam obſcœnum, quàm id uerbum, quo tu uſus es, quid? quod

uulgo dicitur, cum nos te uolumus conuenire, num obſcœnum eſt? nemini in ſenatu diſertum conſularem ita eloqui, hanc culpam maiorem, an illam dicam? poſuit obſcœnius? non, inquis: non enim ita ſenſit. non ergo in uerbo eſt. docui autem in re non eſſe. nuſquam igitur eſt. liberis dare operam, quàm honeſte dicitur: etiã patres rogant filios: eius operæ nomen non audent dicere. Socratem fidibus docuit nobiliſſimus fidicen. is Connus uocitatus eſt. num id obſcœnum putas? cum loquimur terni, nihil flagitij dicimus, at cum bini, obſcœnũ eſt: Græcis quidem, inquies. nihil eſt ergo in uerbo: quando & ego græce ſcio: & tamen tibi dico bini, idq́; tu facis, quaſi ego græce, non latine dixerim. ruta, & menta, recte utrunque. uolo mentam puſillam ita appellare, ut rutulam: non licet. bella tectoriola dicis: dic ergo etiam pauimenta iſto modo non potes. uides igitur nihil eſſe, niſi ineptias, turpitudinem nec in uerbo eſſe, nec in re, itaque nuſquam eſſe. ergo in uerbis honeſtis obſcœna ponimus. quid enim, non honeſtum uerbũ eſt diuiſio? at ineſt obſcœnum, cui reſpondet intercapedo. num hæc ergo obſcœna ſunt? nos autem ridicule, ſi dicimus, ille patrem ſtrangulauit, honorem non præfamur: ſin de Aurelia aliquid, aut Lollia, honos præfandus eſt. & quidem iam non etiam obſcœna uerba pro obſcœnis ſunt. batuit, inquit, impudenter: depſit, multo impudentius. atqui neutrum eſt obſcœnum. STVLTORVM plena ſunt omnia. teſtes uerbum honeſtiſſimum in iudicio, alio loco non nimis. at honeſti Colei Lanuuini, Cliternini non honeſti. quid? ipſa res modo honeſta, modo turpis. ſuppedit, flagitium eſt. iam erit

nudus in balneo: non reprehendes. Habes ſcholam Stoicam. ὁ σοφὸς εὐθυῤῥημονήσει. quàm multa ex uno uerbo tuo? te aduerſus me omnia audere, gratum eſt. ego ſeruo, & ſeruabo (ſic enim aſſueui) Platonis uerecundiam. itaque tectis uerbis ea ad te ſcripſi, quæ apertiſſimis agunt Stoici. ſed illi etiam crepitus aiunt æque liberos, ac ructus eſſe oportere. honorem igitur Calendis Martijs. Tu me diliges, & ualebis.

M. C. PAPIRIO PAETO S. D.

HEri ueni in Cumanum: cras ad te fortaſſe. ſed cum certum ſciam, faciam te paulo ante certiorem. etſi M. Ceparius, cum mihi in ſylua Gallinaria obuiam ueniſſet, quæſiſſemq;, quid ageres, dixit te in lecto eſſe, quòd ex pedibus laborares. tuli ſcilicet moleſte, ut debui: ſed tamen conſtitui ad te uenire, ut & uiderem te & uiſerem, & cœnarem etiam: non enim arbitror cocum etiam te arthricum habere, expecta igitur hoſpitem cum minime edacem, tum inimicum cœnis ſumptuoſis. Vale.

M. C. PAPIRIO PAETO S. D.

RVfum iſtum amicum tuum, de quo iterũ iã ad me ſcribis, adiuuarem quantum poſſem, etiam ſi ab eo læſus eſſem, cum te tãtopere uiderem eius cauſa laborare. cum uero & ex tuis literis, & illius ad me miſſis intelligam, & iudicẽ, magnæ curæ ei ſalutem meam fuiſſe: non poſſum ei non amicus eſſe, neque ſolum tua commẽdatione, quæ apud me, ut

debet,ualet plurimum,ſed etiam uoluntate. ac iudicio meo.uolo enim te ſcire mi Pæte, initium mihi ſuſpicionis,& cautionis,et diligentiæ fuiſſe literas tuas. quibus literis congruentes fuerunt aliæ poſtea multorum. nam & Aquini,et Fabrateriæ conſilia ſunt inita de me,quæ te uideo inaudiſſe.& quaſi diuinarent,quàm his moleſtus eſſem futurus,nihil aliud egerunt,niſi me ut opprimerent.quod ego non ſuſpicans, incautior fuiſſem, niſi à te admonitus eſſem. quamobrem iſte tuus amicus apud me commendatione non eg:t. utinam ea fortuna Reip. ſit, ut ille me quamgratiſſimum poſſit cognoſcere.ſed hæc hactenus. Te ad cœnas itare deſiſſe, moleſte fero.magna enim te delectatione, & uoluptate priuaſti: deinde etiam uereor(licet enim uerum dicere)ne neſcio quid illud, quod ſolebas,dediſcas,& obliuiſcare cœnulas facere.nam ſi tum,cum habebas quos imitare, non multum proficiebas: quid nunc te facturum putem?Spurina quidem, cum ei rem demonſtraſſem, & uitam tuam ſuperiorem expoſuiſſem:magnum periculum ſummæ Reip.demonſtrabat,niſi ad ſuperiorem conſuetudinem tum,cum fauonius flaret, reuertiſſes: hoc tempore ferri poſſe, ſi forte tu frigus ferre non poſſes. ſed mehercule mi Pæte, extra iocum, moneo te, quod pertinere ad beate uiuendum arbitror, ut cum uiris bonis,iucundis, amantibus tui uiuas. nihil eſt aptius uitæ, nihil ad beate uiuendum accommodatius. nec id ad uoluptatem refero, ſed ad communitatem uitæ, atque uictus, remiſſionemq; animorum, quæ maxime ſermone efficitur familiari, qui eſt in conuiuijs dulciſſimus:ut ſapiētius noſtri,quàm Græci:illi συμπό=

conyorrationi

σια, aut σωύδειπνα, ideſt compotationes, aut concœnationes: nos conuiuia, quòd tum maxime ſimul uiuitur. uides, ut te philoſophando reuocare coner ad cœnas? Cura ut ualeas. id foris cœnitando facillime cõſequere. ſed caue, ſi me amas, exiſtimes me, quòd iocoſius ſcribã, abieciſſe curam Reip. ſic tibi mi Pæte perſuade, me dies, & noctes nihil aliud agere, nihil curare, niſi ut mei ciues ſalui, liberiq; ſint. nullum locum prætermitto monẽdi, agendi, prouidendi. hoc denique animo ſum, ut, ſi in hac cura, atque adminiſtratione uita mihi ponenda ſit, præclare actum mecũ putem. Etiam atque etiam uale.

M. T. C. IMP. PAPIRIO PAETO S.

SVmmum me ducem literæ tuæ reddidere. planè neſciebam te tã peritum eſſe rei militaris. Pyrri te libros, & Cineæ uideo lectitaſſe, itaque obtemperare cogito præceptis tuis, hoc amplius, nauicularum habere aliquid in ora maritima. cõtra equitem Parthum negant ullam armaturam meliorem inueniri poſſe. ſed quid ludimus? neſcis, quo cum Imperatore tibi negotium ſit. Κύρȣ παιδείαν, quam contriueram legendo, totam in hoc imperio explicaui. ſed iocabimur alias coràm, &, ut ſpero breui. nunc ades ad imperandũ, uel ad parendũ potius: ſic enim antiqui loquebãtur. Cum M. Fabio, quod ſcire te arbitror, ſummus mihi eſt uſus ualdeq; eum diligo, cum propter ſummã probitatem eius, ac ſingularem modeſtiam, tum quòd in iis controuerſiis, quas habeo cum tuis combibonibus Epicureis, optima opera eius uti ſoleo. is cum ad me

Laodiceam ueniſſet; mecumq́; eum ego eſſe uellem: repente percuſſus eſt atrociſſimis literis; in quibus ſcriptum erat, fundum Herculanenſem à Q. Fabio fratre proſcriptum eſſe, qui fundus cum eo communis eſſet. id M. Fabius pergrauiter tulit; exiſtimauitq́;, fratrem ſuum, hominem non ſapientem, impulſu inimicorum ſuorum eò progreſſum eſſe. nunc, ſi me amas, mi Pæte negotium totum ſuſcipe, moleſtia Fabium libera. auctoritate tua nobis opus eſt, & conſilio, & etiam gratia. noli pati, litigare fratres, & iudicijs turpibus conflictari, Matonem, & Pollionem inimicos habet Fabius. quid multa? non mehercule tam perſcribere poſſum, quàm mihi gratum feceris, ſi otioſum Fabium reddideris. id ille in te poſitum eſſe putat, mihiq́; perſuadet. Vale.

M. C. PAPIRIO PAETO S. D.

ACcubueram hora nona, cum ad te harũ exemplum in codicillis exaraui. dices, ubi? apud Volumnium Eutrapelum: & quidẽ ſupra me Atticus: infra Verrius, familiares tui. miraris tam exhilaratam eſſe ſeueritatem noſtram? quid ergo faciam? te conſulo, qui philoſophum audis angar? excruciem ne me? quid aſſequar? deinde quem ad finem? uiuas, inquis, in literis. an quidquam me aliud agere censes? haud poſſem uiuere, niſi in literis uiuerem. ſed eſt earum etiam non ſatietas, ſed quidam modus. à quibus cũ diſceſſi, etſi minimũ mihi eſt in cœna, quòd tu unũ ζήτημα Dioni philoſopho poſuiſti: tamen quid potius

faciam,prius quàm me dormitum conferam non reperio.audi reliqua.infra Eutrapelum Cyteris accubuit.in eo igitur,inquis,conuiuio Cicero ille, Quem aſpectabant, cuius ob os Graij ora obuertebant ſua: non mehercule ſuſpicatus ſum illam affore: ſed tamen ne Ariſtippus quidem ille Socraticus erubuit, cum eſſet obiectum habere eum Laida: habeo,inquit,Laida: non habeor à Laide. græce hoc melius. tu, ſi uoles, interpretabere. me uero nihil iſtorum ne iuuenem quidem mouit unquam, nedum ſenem.conuiuio delector; ibi loquor aliquid,quod in ſolum, ut dicitur: & gemitum in riſus maximos transfero.an tu id melius, qui etiam philoſophum irriſeris? cum ille,ſi quis quid quæreret, dixiſſet,cœnam te quærere à mane dixeris. ille Baro te putabat quæſiturum,unum cœlum eſſet,an innumerabilia.quid ad te?at hercule cœna nunquid ad te?ibi præſertim? ſic igitur uiuitur: quotidie aliquid legitur,aut ſcribitur:deinde,ne amicis nihil tribuamus, epulamur unà non modo non contra legem, ſi ulla nunc lex eſt, ſed etiam intra legem,& quidem aliquanto.quare nihil eſt,quod aduentum noſtrum extimeſcas. non multi cibi hoſpitem accipies,ſed multi ioci. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD PLANCVM, ET ALIOS, LIBER X.

M. T. CICERO L. PLANCO IMP. COS. DES. S. D.

E T abfui proficiſcens in Græciam: & poſteaquam de medio curſu Reip. ſum uoce reuocatus, nunquam per M. Antonium quietus fui. cuius tanta eſt nõ inſolentia (nam id quidem uulgare uitium eſt) ſed immanitas, non modo ut uocem, ſed ne uultum quidem liberum poſſit ferre cuiuſquam. itaque mihi maxima cura eſt, non de mea quidem uita; cui ſatisfeci uel ætate, uel factis, uel (ſi quid etiam hoc ad rem pertinet) gloria: ſed me patria ſolicitat, in primisq; mi Plance expectatio Conſulatus tui: quæ ita longa eſt, ut optandum ſit, ut poſſimus ad id tempus Reip. ſpiritum ducere. quæ poteſt enim ſpes eſſe in ea Rep. in qua hominis impotentiſſimi, atque intẽperãtiſſimi armis oppreſſa ſunt omnia? & in qua nec ſenatus, nec populus uim habet ullam? nec leges ullæ ſunt, nec iudicia, nec omnino ſimulacrum aliquod, aut ueſtigium ciuitatis? ſed quando acta omnia mitti ad te arbitrabar, nihil erat, quod ſingulis de rebus ſcriberem. Illud autem erat amoris mei, quem à tua pueritia ſuſceptũ non ſeruaui ſolum, ſed etiam auxi; monere te, atque hortari, ut in Remp. omni cogitatione, curaq; incumberes. quæ ſi ad tuum tempus perducitur, facilis gu=

bernatio eſt: ut perducatur autem,magnæ tum diligentiæ eſt,tum etiam fortunæ.ſed et te aliquanto ante(ut ſpero)habebimus:& præterquam quòd Reip.*conſulere debemus,tamen tuæ dignitati ita fauemus,ut omne noſtrum conſilium,ſtudium,officium,operam, laborem,diligentiam ad amplitudinem tuam conferamus. ita facillime &* Reip.*quæ mihi cariſſima eſt, & amicitiæ noſtræ,quam ſanctiſſime nobis colendam puto, me intelligo ſatisfacturum. Furnium noſtrum tanti à te fieri , quantum ipſius humanitas,& dignitas poſtulat,nec miror & gaudeo : teq; hoc exiſtimare uolo , quidquid in eum iudicij,officijq; contuleris,id ita me accipere, ut in me ipſum te putem contuliſſe.* Vale.

M. CICERO L. PLANCO IMP. COS. DES. S. D.

MEum ſtudiũ honori tuo pro neceſſitudine noſtra non defuiſſet,ſi aut tuto in ſenatum,aut honeſte uenire potuiſſem.ſed nec ſine periculo quiſquã libere de Rep. *ſentiens uerſari poteſt in ſumma impunitate gladiorũ : nec noſtræ dignitatis uidetur eſſe,ibi ſententiam de* Rep. *dicere,ubi me, & melius,et propius audiant armati,quàm ſenatores.quapropter in priuatis rebus nullũ neque officiũ,neque ſtudium meũ deſiderabis:ne in publicis quidẽ,ſi quid erit, in quo me intereſſe neceſſe ſit,unquam deero,ne cum periculo quidem meo, dignitati tuæ.in ijs autem rebus , quæ nihilo minus,ut ego abſim,confici poſſunt,peto à te, ut me rationem habere uelis et ſalutis,et dignitatis meæ.* Vale.

M. CICERO L. PLANCO IMP. COS. DES. S. D.

Cum ipſum Furnium per ſe uidi libētiſſime, tum hoc libentius, quòd illum audiens, te uidebar audire: nam & in re militari uirtutem, & in adminiſtranda prouincia iuſtitiam, & in omni genere prudentiam mihi tuam expoſuit; & præterea mihi non ignotam in conſuetudine, & familiaritate ſuauitatem tuam adiunxit, præterea ſummam erga ſe liberalitatem. quæ omnia mihi iucunda, hoc extremum etiam gratum fuit. ego Plãce neceſſitudinem conſtitutam habui cum domo ueſtra ante aliquanto, quã tu natus es; amorem autē erga te ab ineunte pueritia tua, confirmata iã ætate familiaritatem, cū ſtudio meo, tum iudicio tuo conſtitutam. his de cauſis mirabiliter faueo dignitati tuæ: quam mihi tecum ſtatuo eſſe cōmunem, omnia ſumma conſecutus es uirtute ducē, comite fortuna: eaq; es adeptus adoleſcens, multis inuidentibus, quos ingenio, induſtriaq; fregiſti. nunc me amantiſſimum tui nemini concedentem, qui tibi uetuſtate neceſſitudinis potior poſſit eſſe, ſi audies: omnem tibi reliquæ uitæ dignitatē ex optimo Reip. ſtatu acquires. ſcis profectò (nihil.n.te fugere potuit) fuiſſe quodã tēpus, cum homines exiſtimarent, te nimis ſeruire tēporibus. quod ego quoque exiſtimarem, ſi te ea, quæ patiebare, probaſſe etiam arbitrarer. ſed cum intelligerē, quid ſentires: prudenter te arbitrabar uidere, quid poſſes. nunc alia ratio eſt omniū rerū. tuū iudiciū eſt, idq; liberū. Conſul es deſignatus, optima ætate, ſumma eloquentia,

quentia,

quentia, maxima orbitate Reip. uirorum talium. incumbe per Deos immortaleis in eam curam, & cogitationem, quæ tibi ſummam dignitatem, & gloriam afferat. unus autem eſt, hoc præſertim tempore, per tot annos Rep. deuexata, Reip. bene gerendæ curſus ad gloriam. hæc amore magis impulſus ſcribenda ad te putaui, quàm quòd arbitrarer te monitis, & præceptis meis egere: ſciebam enim, ex iiſdem te hæc haurire fontibus, ex quibus ipſe hauſeram. quare modum faciam. hoc tantum ſignificandum putaui, ut potius amorem tibi oſtenderem meum, quàm oſtentarem prudentiam. interea, quæ ad dignitatem tuam pertinere arbitrabor, ſtudioſe, diligenterq; curabo. Vale.

PLANCVS CICERONI S. D.

G*Ratiſſimæ mihi tuæ literæ fuerũt, quas ex Furnij ſermone te ſcripſiſſe animaduerti. ego autem præteriti temporis excuſationem affero, quòd te profectũ audierã, nec multo ante rediiſſe ſciui, quàm ex epiſtola tua cognoui: nullũ enim in te officiũ, ne minimum quidem, ſine maxima culpa uideor poſſe præterire. in quo tuendo habeo cauſas plurimas, uel paternæ neceſſitudinis, uel meæ à pueritia obſeruantiæ, uel tui erga me mutui amoris. quare mi Cicero, quod mea, tuaq; patitur ætas, perſuade tibi te unum eſſe, in quo ego colendo patriam mihi conſtituerim ſanctitatem. omnia igitur tua conſilia mihi nõ magis prudentiæ plena, quæ ſumma eſt, uidentur, quàm fidelitatis, quam ego ex mea conſcientia metior. quare ſi aut ali=*

ter ſentirem, certe admonitio tua me reprimere: aut, ſi dubitarem, hortatio impellere poſſet, ut id ſequerer, quod tu optimum putares. nũc uero quid eſt, quod me in aliam partem trahere poſſit? quæcunque in me bona ſunt, aut fortunæ beneficio tributa, aut meo labore parta, etſi à te propter amorem charius ſunt æſtimata, tamen uel inimiciſſimi iudicio tanta ſunt, ut præter bonam famam nihil deſiderare uideantur. quare hoc unum tibi perſuade, quantũ uiribus eniti, conſilio prouidere, auctoritate mouere potuero, hoc omne Reip. *ſemper futurũ. non eſt ignotus mihi ſenſus tuus: neque, ſi facultas, optabilis mihi quidem, tui præſentis eſſet, unquam à tuis conſilijs diſcreparem: nec nunc committam, ut ullum meum factum reprehendere iure poſſis.*

Sum in expectatione omnium rerum, quid in Gal*lia citeriore, quid in* Vrbe Ianuario *menſe geratur, ut ſciam. interim maximam hic ſolicitudinem, curamq; ſuſtineo, ne inter aliena uitia hæ gentes noſtra malæ ſuam putent occaſionem. quod ſi perinde, ut ipſe mereor, mihi ſucceſſerit: certe & tibi, cui maxime cupio, & omnibus uiris bonis ſatisfaciam.* Fac *ualeas, meq; mutuo diligas.*

CICERO PLANCO IMP. COS. DES. S. P. D.

B*inas à te accepi literas eodem exemplo: quod ipſum argumento mihi fuit diligentiæ tuæ: intellexi enim te laborare, ut ad me tuæ expectatiſſimæ literæ perferrentur. ex quibus cepi fructũ duplicem, mihiq; in cõparatione difficilem ad iudican=*

dum, amorem ne erga me tuum, an animum in Remp. pluris æſtimandum putarem. eſt omnino patriæ charitas meo quidem iudicio maxima: ſed amor, uoluntatisq; coniunctio plus certe habet ſuauitatis. itaque cōmemoratio tua paternæ neceſſitudinis, beneuolentiæq; eius, quam erga me à pueritia contuliſſes, cæterarumq; rerum, quæ ad eam ſententiam pertinebant, incredibilem mihi lætitiam attulerat. rurſus declaratio animi tui, quem haberes de Rep. quemq; habiturus eſſes, mihi erat iucūdiſſima: eoq; maior erat hæc lætitia, quòd ad illa ſuperiora accedebat. itaque te non hortor ſolū mi Plance, ſed planè etiam oro, quod feci ijs literis, quibus tu humaniſſime reſpondiſti; ut tota mēte, omniq; animi impetu in Remp. incumbas. nihil eſt, quod tibi maiori fructui, gloriæq; eſſe poſſit: NEC quidquam ex omnibus rebus humanis eſt præclarius, aut præſtantius, quàm de Rep. bene mereri. adhuc enim patitur tua ſumma humanitas, & ſapientia, me, quod ſentiam, libere dicere. fortuna ſuffragante uideris res maximas conſecutus. quod quanquam ſine uirtute non potuiſſes: tamen ex maxima parte ea, quæ ès adeptus, fortunæ, temporibusq; tribuuntur. his temporibus difficillimis, Reip. quidquid ſubueneris, id erit totū, & proprium tuum. incredibile eſt omnium ciuium, latronibus exceptis, odium in Antonium. magna ſpes in te, et in tuo exercitu, magna expectatio. cuius per Deos gratiæ, gloriæq; caue tempus amittas. ſic moneo, ut filiū: ſic faueo, ut mihi: ſic hortor, ut & pro patria, & amiciſſimum. Vale.

CICERO PLANCO IMP. COS. DES. S. D.

*Q*Væ locutus eſt Furnius noſter de animo tuo in Remp. ea gratiſſima fuerũt ſenatui, populoq́; R. probatiſſima. quæ autem recitatæ ſunt literæ in ſenatu, nequaquam cõſentire cum Furniũ oratione uiſæ ſunt. pacis enim auctor eras, cum collega tuus uir clariſſimus à fœdiſſimis latronibus obſideretur. qui aut poſitis armis pacem petere debent: aut, ſi pugnantes eam poſtulant, uictoria pax, nõ pactione, parienda eſt. ſed de pace literæ uel Lepidi, uel tuæ quam in partem acceptæ ſint, ex uiro optimo fratre tuo, & C. Furnio poteris cognoſcere. me autem impulit tui charitas, ut quanquã nec tibi ipſi conſilium deeſſet, et fratris, Furniĩq́; beneuolentia, fideliſq́; prudentia tibi præſto eſſet futura, uellem tamẽ meæ quoque auctoritatis pro plurimis noſtris neceſſitudinibus præceptum ad te aliquod peruenire. crede igitur mihi Plãce, omneis, quos adhuc gradus dignitatis conſecutus ſis, (es autẽ adeptus ampliſſimos) eos honorum uocabula habituros, non dignitatis inſignia, niſi te cum libertate populi R. & cum ſenatus auctoritate coniunxeris. ſeiunge te quæſo aliquando ab ijs, cum quibus te non tuum iudiciũ, ſed temporum uincula coniunxerunt. cõplures in perturbatione Reip. Conſules dicti; quorum nemo conſularis habitus, niſi qui animo extitit in Remp. cõſulari. talem igitur te eſſe oportet, qui primum te ab impiorũ ciuium tui diſſimillimorum ſocietate ſeiungas: deinde te ſenatui, boniſq́; omnibus auctorem, principẽ, ducem

præbeas: poſtremo, ut pacem eſſe iudices non in armis poſitis, ſed in abiecto armorum, & ſeruitutis metu. hæc ſi & ages, & ſenties: tum eris non modo Conſul, & conſularis, ſed magnus etiam Conſul, & conſularis. ſin aliter: tum in iſtis ampliſſimis nominibus honorum nõ modo dignitas nulla erit, ſed erit ſumma deformitas. hæc impulſus beneuolentia ſcripſi paulo ſeuerius. quæ tu in experiendo ea ratione, quæ te digna eſt, uera eſſe cognoſces. XIII. Cal. Apr.

PLANCVS IMP. COS. DES. CICERONI S. D.

PLura tibi de meis conſilijs ſcriberem, rationemq; omnium rerum redderem uerboſius, quo magis iudicares omnia me Reip. præſtitiſſe, quæ & tua exhortatione excepi, & mea affirmatione tibi recepi: (non minus enim à te probari, quàm diligi ſemper uolui: nec te magis in culpa defenſorem mihi paraui, quàm prædicatorem meritorum meorum eſſe uolui) ſed breuiorem me duæ res faciunt: una, ꝙ publicis literis omnia ſum perſecutus: altera, quòd M. Variſidium, equitem Romanum, familiarem meum, ad te ipſum tranſire iuſſi, ex quo omnia cognoſcere poſſes. non mediusfidius mediocri dolore afficiebar, cum alij occupare poſſeſſionem laudis uiderentur: ſed uſque mihi temperaui, dum perducerem eò rem, ut dignum aliquid & Conſulatu meo, & ueſtra expectatione efficerem. quod ſpero, ſi me fortuna non fefellerit, me conſecuturum: ut maximo præſidio

Reip. nos fuiſſe & nunc ſentiant homines, & in poſte-rum memoria teneant. A' te peto, ut dignitati meæ ſuffrageris; & quarum rerum ſpe ad laudem me uocaſti, harum fructu in reliquum facias alacriorem. non mi-nus poſſe te, quàm uelle, exploratum mihi eſt. Fac ualeas, meq; mutuo diligas.

L. PLANCVS IMP. COS. DES. S. D. COSS. PRAETT. TRIBB. PL. S. P. PL. Q. R.

SI cui forte uideor diutius & hominũ expe-ctationem, & ſpem Reip. de mea uoluntate tenuiſſe ſuſpenſam, huic prius excuſandũ me eſſe arbitror, quã de inſequenti officio quidquã ulli pollicendum: non enim præteritã culpam uideri uolo redemiſſe, ſed optimæ mentis cogitata iãpridẽ, maturo tẽpore enũciare. Nõ me præteribat, in tanta ſolicitudine hominũ, & tã perturbato ſtatu ciuitatis fructuoſiſſimã eſſe profeſſionẽ bonæ uoluntatis: magnoſq; honores ex ea re compluresis cõſecutos uidebã. ſed cum in eum caſum me fortuna demiſiſſet, ut aut celeriter pollicendo magna in ſpe ad proficiendũ impedimẽta opponerem; aut, ſi in eo mihi temperauiſſem, maiores occaſiões ad opitulandũ haberem: expeditius iter cõmunis ſalutis, quàm meæ laudis, eſſe uolui. nã quis in ea fortuna, quæ mea eſt, & ab ea uita, quã in me cognitam hominibus arbitror, & cum ea ſpe, quã in manibus habeo, aut ſordidum quidquã pati, aut pernicioſum concupiſcere poteſt? ſed aliquantum nobis temporis, & magni laboris, & multæ impenſæ opus fuit, ut, quæ Reipu. boniſq;

omnibus polliceremur,exitu præſtaremus;neque ad au
xilium patriæ nudi cum bona uoluntate, ſed cum fa
cultatibus accederemus. confirmandus erat exercitus
nobis,magnis ſæpe præmijs ſolicitatus;ut ab Rep.*potius*
moderata,quàm ab uno infinita ſperaret.confirmandæ
complures ciuitates,quæ ſuperiore anno largitionibus,
conceſſionibusq; præmiorum erant obligatæ; ut & il-
la uana putarent, & eadem à melioribus auctoribus
petenda exiſtimarent. alliciendæ etiam uoluntates reli
quorum, qui finitimis prouincijs, exercitibusq; præ-
fuerunt; ut potius cum pluribus ſocietatem defenden
dæ libertatis iniremus, quàm cum paucioribus fune-
ſtam orbi terrarum uictoriam pararemus. muniendi
uero noſmet ipſi fuimus,aucto exercitu,auxilijsq; mul
tiplicatis; ut, cum præferremus ſenſus aperte, tum,
etiam inuitis quibuſdam,ſciri quid defenſuri eſſemus,
non eſſet periculoſum. itaque nunquam diffitebor:
multa me,ut ad effectum horum conſiliorum perueni
rem,& ſimulaſſe inuitum,& diſſimulaſſe cũ dolore:
q præmatura denunciatio boni ciuis imparati quàm
periculoſa eſſet,ex caſu collegæ uidebã. quo nomine ét
C.Furnio *legato,uiro forti, atque ſtrenuo, plura etiã*
uerbo,quàm ſcriptura mandata dedimus;ut et tectius
ad uos perferrentur, & nos eſſemus tutiores: quibusq;
rebus & communem ſalutem muniri, & nos arma-
ri conueniret, præcepimus. ex quo intelligi poteſt,cu-
ram Reipu.*ſummæ defendendæ iampridem apud nos*
excubare. nunc, cum Deum *benignitate ab omni re*
ſimus paratiores, non ſolum bene ſperare de nobis ho
mines, ſed explorate iudicare uolumus. legiones ha-

beo quinque ſub ſignis, & ſua fide, uirtuteq; Reipu. coniunctiſſimas, & noſtra liberalitate nobis obſequentes, prouinciam omnium ciuitatum conſenſu paratiſſimam. & ſumma contentione ad officia certantem: equitatus, auxiliorumq; tantas copias, quantas hæ gentes ad defendendam ſuam ſalutem, libertatemq; conficere poſſunt. ipſe ita ſum animo paratus uel prouinciam tueri, uel ire quò Reſp. uocet, uel tradere exercitum, auxilia, prouinciamq;; ut uel omnem impetum belli in me conuertere non recuſem, ſi modo meo caſu aut confirmare patriæ ſalutem, aut periculum morari poſſim. hæc ſi, iam expeditis omnibus rebus, tranquilloq; ſtatu ciuitatis: polliceor in dãno meæ laudis: Reip. commodo lætabor. ſin ad ſocietatem integerrimorum, & maximorum periculorum accedam: conſilia mea æquis iudicibus ab obtrectatione inuidorum defendenda commendo. mihi quidem ipſi fructus meritorum meorum in Reip. incolumitate ſatis magnus eſt paratus. eos uero, qui meam auctoritatem, & multo magis ueſtram fidem ſecuti, nec ulla ſpe decipi, nec ullo metu terreri potuerunt, ut commendatos uobis habeatis, petendum uidetur. Vale.

PLANCVS IMP. COS. DES.
CICERONI S. P. D.

N*Ihil me tibi temerè ſcripſiſſe, aut te cæteris de me fruſtra recepiſſe lætor. certe hoc maius habes teſtimoniũ amoris mei, quo maturius tibi, quã cæteris, cõſilia mea uolui eſſé nota. in dies uero me*

ritorum meorum fieri acceſſiones, peruidere te ſpero, cogniturum magis recipio. quod ad me attinet, mi Cicero (ita ab imminentibus malis Reſp. me adiuuante liberetur) ſic honores, præmiaq́; ueſtra ſuſpicio, conferēda certe cum immortalitate, ut ſine his nihil de meo ſtudio, perſeuerantiaq́; ſim remiſſurus. niſi in multitudine optimorum ciuiū impetus animi mei fuerit ſingularis, & opera præcipua: nihil ad meam dignitatē accedere uolo ſuffragatione ueſtra. concupiſco autem nil mihi, contraq́; ipſe pugno. ſed & temporis, & rei te moderatorem facile patior eſſe. NIHIL aut ſero, aut exigue à patria ciui tributum poteſt uideri. Exercitum ad VI. Cal. Maias Rhodanum traieci. magnis itineribus Viennam equites mille uia breuiore præmiſi, ipſe ſi à Lepido non impediar, celeritate ſatiſfaciam, ſin autem in itinere meo ſe oppoſuerit, ad tempus conſilium capiam. copias adduco & genere, & numero, & fidelitate firmiſſimas. Te, ut diligas me, ſi mutuo te facturum id ſcis, rogo. Vale.

CICERO PLANCO IMP. COS. DES. S. D.

Etſi ſatis ex Furnio noſtro cognoueram, quæ tua uoluntas, quod conſiliū de Rep. eſſet: tamen lectis tuis literis, liquidius de toto ſenſu tuo iudicaui. quamobrē quanquā in uno prælio omnis fortuna Reipu. diſceptat. quod quidem, cū hæc legeres, iam decretum arbitrabar fore: tamen ipſa fama, quæ de tua uoluntate percrebuit, magnam es laudem con=

disputatur

ſecutus.itaq; ſi Conſulem Romæ habuiſſemus, declaratum eſſet à ſenatu cum tuis magnis honoribus, quàm gratus eſſet conatus, & apparatus tuus. cuius rei non modo non præteriјt tempus. ſed ne maturum quidem etiamnum meo quidem iudicio fuit: IS ENIM deniq; honos mihi uideri ſolet, qui non propter ſpem futuri beneficij, ſed propter magna merita claris uiris defertur, & datur. quare, ſit modo aliqua Reſp. in qua honos elucere poſſit: omnibus, mihi crede, ampliſſimis honoribus abundabis. IS AVTEM, qui uere appellari poteſt honos, non inuitamentum ad tempus, ſed perpetuæ uirtutis eſt præmium. quamobrem mi Plance incumbe toto pectore ad laudem: ſubueni patriæ: opitulare collegæ: omnium gentium conſenſum, & incredibilem conſpirationem adiuua. me tuorum conſiliorum adiutorem, dignitatis fautorem, omnibus in rebus tibi amiciſſimum, fideliſſimumq; cognoſces: ad eas enim cauſas, quibus inter nos amore ſumus, officijs, uetuſtate coniuncti, patriæ charitas acceſſit. eaq; effecit ut tuam uitam anteferrem meæ. IIII. Cal. Apr.

PLANCVS CICERONI S. P. D.

IMmortaleis ago tibi gratias, agamq; dum uiuam: nam relaturũ me, affirmare nõ poſſum, tantis enim tuis officijs nõ uideor mihi reſpõdere poſſe: niſi forte, ut tu grauiſſime, diſertiſſimeq; ſcripſiſti, ita ſenſurus es, ut me referre gratiam putes, cũ memoria tenebo. ſi de filij tui dignitate eſſet actũ,

amabilius certe nihil facere potuiſſes. Primæ tuæ ſententiæ infinitis cum muneribus, poſteriores ad tempus arbitriumq; amicorum meorum compoſitæ, oratio aſſidua & perpetua de me, iurgia cum obtrectatoribus propter me, notiſſima mihi ſunt. quare non mediocris adhibenda mihi eſt cura, ut Reipu. me ciuem dignum, tuis laudibus præſtem, in amicitia tua memorem, atque gratum. quod reliquum eſt, tuum munus tuere: & me, ſi, quem eſſe uoluiſti, eum exitu, rebusq; cognoſcis, defende, ac ſuſcipe. Cum Rhodanum copias traieciſſem, fratremq; cum tribus millibus equitum præmiſiſſem, ipſe iter ad Mutinam dirigerē: in itinere de prælio facto, Brutoq; & Mutina obſidione liberatis audiui. animaduerti nullum alium receptum Antonium, reliquiaſq;, quæ cum eo eſſent, habere niſi in his partibus: duaſq; ei ſpes eſſe propoſitas, unam Lepidi, ipſius alteram exercitus, quòd quædam pars exercitus non minus furioſa eſt, quàm qui cum Antonio fuerunt. equitatum reuocaui: ipſe in Allobrogibus conſtiti, ut perinde ad omnia paratus eſſem, ac res me moneret. ſi nudus huc ſe Antonius conferet, facile mihi uideor per me ſuſtinere poſſe, remq; publicam ex ueſtra ſententia adminiſtrare, quamuis ab exercitu Lepidi recipiatur. ſi uero copiarum aliquid ſecum adducet, & ſi decima legio ueterana, quæ noſtra opera reuocata cum reliquis eſt, ad eundem furorem redierit: tamen, ne quid detrimenti fiat, dabitur opera à me: idq; me præſtaturum ſpero, dum iſtinc copiæ reijciantur, coniunctæq; nobiſcum facilius perditos opprimant. hoc tibi ſpondeo mi Cicero,

neque animum, neque diligentiam mihi defuturam. cupio mehercule nullam reſiduam ſolicitudinem eſſe: ſed ſi fuerit, nec animo, nec beneuolentiæ, nec patientiæ cuiuſquam pro uobis cedam. do quidem ego operam, ut etiam Lepidum ad huius rei ſocietatẽ incitem; omniaq́; ei obſequia polliceor, ſi modo Rempu. reſpicere uolet. utor in hac re adiutoribus, interpretibusq́; fratre meo & Laterenſe, & Furnio noſtro. non me impedient priuatæ offenſiones, quo minus pro Reip. ſalute etiam cum inimiciſſimo cõſentiam. quòd ſi nihil profecero, nihilo minus maximo ſum animo, & maiore fortaſſe cum mea gloria uobis ſatisfaciam. Fac ualeas, meq́; mutuo diligas.

CICERO PLANCO IMP. COS. DES. S.

E Tſi Reip. cauſa maxime gaudere debeo, tantum ei te præſidij, tantum opis attuliſſe extremis penè temporibus: tamen, ita te uictorem complectar Rep. recuperata, ut magnam partem mihi lætitiæ tua dignitas affert: quam & eſſe iam, & futuram ampliſſimam intelligo, caue enim putes ullas literas unquam gratiores, quàm tuas, in ſenatu eſſe recitatas. idq́; contigit tum meritorum tuorum in Rempu. eximia quadam magnitudine, tum uerborum, ſententiarumq́; grauitate. quod mihi quidem minime nouũ, qui & te noſſem, & tuarum literarum ad me miſſarum promiſſa meminiſſem, & haberem à Furnio noſtro tua penitus conſilia cognita: ſed ſenatui maiora uiſa ſunt, quàm erant expectata: non quòd unquam

de tua uoluntate dubitaſſet: ſed nec quantum facere poſſes, nec quò progredi uelles, exploratum ſatis habebat. itaque cum ad V I I. *Id. Apr. mane mihi tuas literas M. Variſidius reddidiſſet, eaſq; legiſſem, incredibili gaudio ſum elatus. cumq; magna multitudo optimorum uirorum, & ciuium me de domo deduceret, feci continuo omnes participes meæ uoluptatis. interim ad me uenit Munatius noſter, ut conſueuerat: & ego ei literas tuas oſtendi: nihil dum enim ſciebat: nam ad me primum Variſidius: idq; ſibi à te mandatum eſſe dicebat. paulo poſt idem mihi Munatius eas literas legendas dedit, quas ipſi miſeras, & eas, quas publice. placuit nobis, ut ſtatim ad Cornutum Prætorem urb, literas deferremus, qui, quòd Conſules aberant, conſulare munus ſuſtinebat more maiorum. ſenatus eſt continuo conuocatus, frequenſq; conuenit propter famam, atque expectationem tuarum literarum. recitatis literis, oblata religio Cornuto eſt, pullariorum admonitu, non ſatis diligenter eum auſpicijs operam dediſſe. idq; à noſtro collegio comprobatum eſt. itaque res dilata eſt in poſterum. eo autẽ die magna mihi fuit pro tua dignitate contentio cum Seruilio. qui cum gratia effeciſſet, ut ſua ſententia prima pronunciaretur; frequens eum ſenatus reliquit, & in alia omnia diſceſſit: meæq; ſententiæ, quæ ſecunda pronunciata erat, cum frequens aſſentiretur ſenatus, rogatu Seruilij P. Titius interceſſit. res in poſterum dilata. uenit paratus Seruilius, Ioui ipſi iniquus, cuius in templo res agebatur. hunc quemadmodum fregerim, quantaq; contentione Titium interceſſorem*

abiecerim, ex aliorum te literis malo cognoſcere: unũ hoc ex meis: ſenatus grauior, conſtantior, amicior tuis laudibus eſſe non potuit, quàm tum fuit. nec uero tibi ſenatus amicior, quá cuncta ciuitas: mirabiliter enim populus R. *uniuerſus, et omniũ generũ, ordinumq́; con ſenſus ad liberandum* Remp. *conſpirauit. perge igitur, ut agis, nomenq́; tuum cõmẽda immortalitati: atq; hæc omnia, quæ habent ſpeciem gloriæ, collecta inaniſſimis ſplendoris inſignibus, contemne; breuia, fugacia, caduca exiſtima. uerum* DECVS *in uirtute poſitũ eſt, quæ maxime illuſtratur magnis in* Remp. *meritis. eam facultatem habes maximam. quam quando complexus es, & tenes: perfice, ut ne minus* Remp. *tibi, quàm tu* Reip. *debeas. me tuæ dignitatis non modo fautorem, ſed etiam amplificatorem cognoſces. id tum* Reip. *quæ mihi eſt mea uita charior, tum noſtræ neceſſitudini debere me iudico. atque in his curis, quas contuli ad dignitatem tuá, cepi magnam uoluptatem, quòd bene cognitam mihi* T. *Munatij prudentiam, & fidem, magis etiam perſpexi in eius incredibili erga te beneuolẽtia, & diligentia.* III. Id. Apr. Vale.

CICERO PLANCO IMP. COS. DES. S. P. D.

V T *primum poteſtas data eſt augendæ dignitatis tuæ, nihil prætermſii in te ornãdo, quod poſitũ eſſet aut in præmio uirtutis, aut in honore uerborum. id ex ipſo* S. C. *poteris cognoſcere: ita enim eſt perſcriptum, ut à me de ſcripto dicta ſententia eſt:*

quam ſenatus frequens ſecutus eſt ſummo ſtudio, magnoq́; conſenſu. ego quanquam ex tuis literis, quas mihi miſiſti, perſpexeram te magis iudicio bonorum, quã inſignibus gloriæ delectari: tamen conſiderandum nobis exiſtimaui, etiam ſi tu nihil poſtulares, quantum tibi à Rep. deberetur. tu contexes extrema cum primis: qui enim M. Antonium oppreſſerit, is bellum confecerit. itaque Homerus non Aiacem, nec Achillem, ſed Vlyſſem appellauit πτολίπορθον. Vale.

CICERO PLANCO IMP.
COS. DES. S. D.

O Gratam famam biduo ante uictoriã, de ſubſidio tuo, de ſtudio, de celeritate, de copijs. atqui, etiã hoſtibus fuſis, ſpes omnis in te eſt: fugiſſe enim ex prælio Mutinenſi dicũtur notiſſimi latronum duces. EST autem nõ minus gratũ extrema delere, quàm prima depellere. equidem expectabam iam tuas literas, idq́; cum multis: ſperabamq́; etiam Lepidum temporibus admonitum, tecum, & Reip. ſatis eſſe facturum. in illam igitur curã incumbe mi Plance, ut ne qua ſcintilla teterrimi belli relinquatur. quod ſi erit factum: & Remp. diuino beneficio affeceris, et ipſe æternam gloriam conſequere. III. Id. Maij. Vale.

PLANCVS IMP. CICERONI S. D.

HIs literis ſcriptis, quæ poſtea accidiſſent, ſcire te, ad Remp. putaui pertinere. Sedulitas mea (ut

ſpero)& mihi, & Reip. tulit fructum: nanq; aſſiduis internuncijs cum Lepido egi, ut omiſſa omni cōtētione, reconciliataq; uolūtate noſtra, communi conſilio Reip. ſuccurreret: ſe liberos, Vrbem pluris, quàm unum perditum abiectumq; latronem putaret: obſequioq; meo, ſi ità faceret, ad omneis res abuteretur. profeci itaque per Laterenſem internunciū: fidem mihi dedit, ſe Antonium, ſi prohibere ſua prouincia non potuiſſet, bello perſecuturum: me, ut uenirem, copiaſq; coniungerem, rogauit, eoq; magis, quòd & Antonius ab equitatu firmus eſſe dicebatur, & Lepidus ne mediocrem quidem equitatum habebat: nam etiam ex paucitate eius, non multis ante diebus, decem, qui optimi fuerant, ad me transierunt. quibus rebus ego cognitis, cunctatus non ſum, in curſu bonorum conſiliorum Lepidum adiuuandum putaui. aduentus meus quid profecturus eſſet, uidi: uel quòd equitatu meo perſequi, atque opprimere equitatum eius poſſem: uel quòd exercitus Lepidi eam partem, quæ corrupta eſt, & ab Rep. alienata, & corrigere, & coercere præſentia mei exercitus poſſem. itaque in Iſara flumine maximo, quod in finibus eſt Allobrogum, ponte uno die facto, exercitum ad IIII. Id. Maij traduxi. cum uero mihi nunciatum eſſet, L. Antonium præmiſſum cum equitibus, & cohortibus ad Forum Iulij ueniſſe: fratrem cum equitum quatuor millibus, ut occurreret ei, miſi ad prid. Id. Maij: ipſe maximis itineribus cum quatuor legionibus expeditis, & reliquo equitatu ſubſequar. ſi nos mediocris modo fortuna Reip. adiuuerit: & audaciæ perditorum, & noſtræ ſolicitudinis hic finem reperiemus.

quòd

quòd ſi latro, præcognito noſtro aduentu, rurſus in Italiam ſe recipere cœperit: Bruti erit officium occurrere ei: cui ſcio nec conſilium, nec animum defuturum. ego tamen, ſi id acciderit, fratrem cum equitatu mittam, qui ſequatur, Italiamq; à uaſtatione defendat. Fac ualeas, meq; mutuo diligas.

CICERO PLANCO S. D.

Nihil poſt hominum memoriã glorioſius, nihil gratius, ne tempore quidem ipſo opportunius accidere uidi, quàm tuas Plance literas: redditæ ſunt enim frequenti ſenatu Cornuto, cum is frigidas ſanè, & inconſtanteis recitaſſet literas Lepidi. ſub eas ſtatim recitatæ ſunt tuæ, non ſine magnis quidem clamoribus: cum rebus enim ipſis eſſent, & ſtudijs, beneficijsq; in Remp. gratiſſimæ; tum erant grauiſſimis uerbis, & ſententijs. flagitare ſenatus inſtitit Cornutum, ut referret ſtatim de tuis literis. ille ſe conſiderare ait uelle. cum ei magnum conuitium fieret cuncto à ſenatu, quinque Tribuni pl. retulerunt. Seruilius rogatus rem diſtulit. ego eam ſententiam dixi, cui ſunt aſſenſi ad unum, ea quæ fuerit, ex S. C. cognoſces. tu quanquam conſilio non eges, uel abundas potius, tamen hoc animo eſſe debes, ut nihil huc reijcias, ne'ue in rebus tam ſubitis, tamq; anguſtis à ſenatu conſilium petendum putes. ipſe tibi ſis ſenatus. quocunque te ratio Reip. ducet, ſequare. cures, ut ante factum aliquod à te egregium audiamus, quàm futurum putarimus. illud tibi promitto, quidquid erit à

te factum, id ſenatum non modo ut fideliter, ſed etiam ut ſapienter factum comprobaturum. Vale.

PLANCVS IMP. CICERONI S. D.

ANtonius Id Maij ad Forum Iulij cum primis copijs uenit. Ventidius bidui ſpatio abeſt ab eo. Lepidus ad forum Voconij caſtra habet. qui locus à Forò Iulij quatuor & uiginti millia paſſuũ abeſt: ibiq; me expectare conſtituit, quemadmodum ipſe mihi ſcripſit. quòd ſi omnia mihi integra & ipſe, & fortuna ſeruauerit: recipio uobis, celeriter me negotiũ ex ſententia confecturum. Fratrem meum aſſiduis laboribus, concurſationibusq; confectum grauiter ſe habuiſſe, antea tibi ſcripſi. ſed tamen cum primum poſſe ingredi cœpit; non magis ſibi, quam Reip. conualuiſſe ſe exiſtimans, ad omnia pericula princeps eſſe non recuſabat. ſed ego eum non ſolum hortatus ſum, uerũ etiã coegi iſtò proficiſci: quòd illa ualetudine magis conficere ſe, quàm me tueri poſſet in caſtris: & quòd acerbiſſimo interitu Conſulum Remp. nudatam tali ciue, Prætore in urbanis officijs indigere exiſtimabam. quod ſi quis ueſtrum non probabit, mihi prudentiam in conſilio defuiſſe ſciat, non illi ergo patriam fidelitatem. Lepidus tandem, quod ego deſiderabam, fecit, ut Appellam ad me mitteret, quo obſide fide illius, & ſocietatis in Rep. adminiſtranda uterer. ſtudium in ea re ſuum mihi L. Gellius; de tribus fratribus, Segauiano probauit: quo ego interprete nouiſſime ad Lepidum ſum uſus. amicũ eum Reip. cognoſcere uideor: libenterq; ei ſum teſti=

monio, & omnibus ero, qui bene merentur. Fac ualeas, meq́; mutuo diligas, dignitatemq́; meam, ſi mereor tuearis, ſicut adhuc ſingulari cum beneuolentia feciſti.

PLANCVS CICERONI S.

QVid in animo habuerim, cũ Læuus, Neruaq́; diſceſſerunt à me, & ex literis, quas eis dedi, & ex ipſis cognoſcere potuiſti, qui omnibus rebus, conſilijsq́; meis interfuerunt. accidit mihi, quod homini pudenti, & cupido ſatisfaciendi Reip. bonisq́; omnibus accidere ſolet; ut conſilium ſequerer periculoſum magis, dum me probarem, quàm tutum, quod habere poſſet obtrectationem. itaque poſt diſceſſum legatorũ cũ binis continuis literis & Lepidus me, ut uenirẽ, rogaret; & Laterenſis multo etiam magis propè implorans obteſtaretur, nullam rem aliam extimeſcẽs, quàm eandem, quæ mihi quoque facit timorem, uarietatem, atque infidelitatem exercitus eius: non dubitandum putaui, quin ſuccurrerem, meq́; communi periculo offerrem: ſciebã enim, & cautius illud erat conſilium, expectare me ad Iſaram, dum Brutus traijceret exercitum; & cum collega conſentiente, ſicut milites faciunt, hoſtibus obuiam ire. tamen, ſi quid Lepidus bene ſentiens detrimenti cepiſſet, hoc omne aſſignatum iri aut pertinaciæ meæ, aut timori uidebam. ſi aut hominem offenſum mihi, coniunctum cum Rep. non ſubleuaſſem; aut ipſe à certamine belli tam neceſſarij me remouiſſem. itaque potius periclitari uolui, ſi poſſem mea præſentia & Lepidum tueri, & exercitum facere meliorẽ,

quàm nimis cautus uideri. ſolicitiorem certe hominem non ſuis contractis neminem puto fuiſſe: nam quæ res nullam habebat dubitationem: ſi exercitus Lepidi abſit, ea nunc magnam affert ſolicitudinem, magnumq; habet caſum: mihi enim ſi contigiſſet, ut prior occurrerē Antonio; non mehercule horam conſtitiſſet: tantum ego et mihi cõfido, et ſic perculſas illius copias, Vētidijq; Mulionis caſtra deſpicio. ſed non poſſum non exhorreſcere, ſi quid intra cutem ſubeſt uulneris: quod prius nocere poteſt, quàm ſciri, curariq; poſſit. ſed certe, niſi uno loco metaremur, magnum periculum ipſe Lepidus, magnum ea pars exercitus adiret, quæ bene de Rep. ſentit. magnam etiam perditi hoſtes acceſſionem ſibi feciſſent, ſi quas copias à Lepido abſtraxiſſent. quæ ſi aduentus meus repreſſerit, agam gratias fortunæ, conſtãtiæq; meæ, quæ me ad hanc experientiam excitauit. itaque ad XII. Cal. Iun. ab Iſara caſtra moui: pontem tamen, quem in Iſara feceram, caſtellis duobus ad capita poſitis reliqui, præſidiaq; ibi firma poſui, ut uenienti Bruto, exercituiq; eius ſine mora tranſitus eſſet paratus. ipſe, ut ſpero, diebus octo, quibus has literas dabam, cum Lepidi copijs me coniungam. Vale.

CICERO PLANCO IMP. S. D.

Quanquam gratiarũ actionem à te nõ deſiderabam, cũ te re ipſa atque animo ſcirem eſſe gratiſſimum: tamen (fatendum eſt enim) fuit ea mihi periucunda: ſic enim uidi, quaſi ea quæ oculis cernuntur, me à te amari. dices, Quid antea? Semper

*quidem,ſed nunquam illuſtrius.*Literæ *tuæ mirabiliter gratæ ſunt ſenatui cum rebus ipſis,quæ erant grauiſſimæ, & maximæ, fortiſſimi animi, ſummiq; conſilij; tum etiam grauitate ſententiarum, atque uerborum. ſed mi* Plance *incumbe, ut belli extrema perficias. in hoc erit ſumma & gratia,et gloria. cupio omnia* Reip. *cauſa: ſed mehercule in ea conſeruanda iam defatigatus,non multo plus faueo patriæ,quàm tuæ gloriæ: cuius maximam facultatem tibi* Dij *immortales, ut ſpero,dedere: quàm complectere obſecro: qui enim* Antonium *oppreſſerit,is hoc teterrimum bellum, periculoſiſſimumq; confecerit.* Vale.

CICERO PLANCO S. D.

I*Ta erant omnia,quæ iſtinc afferebãtur,incerta,ut,quid ad te ſcriberem, nõ occurreret.modo enim,quæ uellemus,de* Lepido;*modo contra nunciabantur.de te tamen conſtans fama, nec decipi poſſe,nec uinci.quorum alterius fortuna partem habet quandam: alterum proprium eſt prudentiæ tuæ. ſed accepi literas à collega tuo, datas* Idibus Maij: *in quibus erat,te ad ſe ſcripſiſſe, à* Lepido *non recipi* Antoniũ.*quod erit certius, ſi tu ad nos idem ſcripſeris: ſed minus audes fortaſſe propter inanem lætitiam literarum ſuperiorum. uerum ut errare mi* Plance *potuiſti: (quis enim id effugerit?) ſic, decipi te non potuiſſe, quis non uidet? nunc uero etiam erroris cauſa ſublata eſt: culpa enim illa,* BIS *ad eundem, uulgari reprehenſa prouerbio eſt. ſin, ut ſcripſiſti ad collegam, ita ſe res habet: omni cura liberati ſumus, nec tamen*

erimus prius,quàm ita eſſe,tu nos feceris certiores.mea quidem,ut ad te ſæpius ſcripſi,hæc ſententia eſt; qui reliquias huius belli oppreſſerit,eum totius belli confecto rem fore: quem te & opto eſſe,& confido futurum. Studia mea erga te, quibus certe nulla eſſe maiora potuerunt,tibi tã grata eſſe,quàm ego putaui fore, minime miror,uehemẽterq; lætor.quæ quidẽ tu,ſi recte iſtic erit,maiora,& grauiora,cognoſces. IIII.Cal.Iun.

PLANCVS CICERONI S.

PVderet me inconſtantiæ mearum literarum, ſi non hæc ex aliena leuitate penderent. omnia feci,quare Lepido coniuncto ad Remp.defendendam, minore ſolicitudine ueſtra perditis reſiſterem . omnia petenti recepi,et ultro pollicitus ſum : ſcripſiq; tibi biduo ante,confidere me bono Lepido eſſe uſurum,communiq; conſilio bellum adminiſtraturum.credidi chirographis eius , affirmationi præſentis Laterenſis,qui tum apud me erat, reconciliaremq; me Lepido , fidemq; haberem, orabat. non licuit diutius bene de eo ſperare. illud certe caui, & cauebo, ne mea credulitate Reip. ſumma fallatur.cum Iſaram flumen,uno die põte confecto , exercitum traduxiſſem , pro magnitudine rei celeritatem adhibens , quòd petierat per literas ipſe , ut maturarem uenire : præſto mihi fuit ſtator eius cum literis , quibus , ne uenirem, denunciabat : ſe poſſe conficere per ſe negotium : interea ad Iſaram expectarem . indicabo temerarium meum conſilium tibi : nihilo minus ire decreueram, exiſtimans eum ſo-

dum gloriæ uitare. putabam poſſe me nec de laude ie-iuni hominis delibare quidquam, et ſubeſſe tamen pro pinquis locis, ut ſi durius aliquid eſſet, ſuccurrere celeri ter poſſem. ego non malus homo hoc ſuſpicabar. at Laterenſis *uir ſanctiſſimus ſuo chirographo mittit mihi li teras, meiſq; deſperans de ſe, de exercitu, de* Lepidi *fide, querenſq; ſe deſtitutum : in quibus aperte denunciat, uideam ne fallar : ſuam fidem ſolutam eſſe :* Reip. *ne deſim. exemplar eius chirographi* Titio *dedi. ipſa chi-rographa omnia, & quibus credidi, & ea, quibus fidem non habendam putaui,* Læuo Ciſpio *dabo perferenda, qui omnibus his interfuit rebus. acceſſit eò, ut mili-tes eius, cum* Lepidus *concionaretur, improbi per ſe, corrupti etiam per eos, qui præſunt,* Canidios, Rufre-noſq; *& cæteros, quos, cum opus erit, ſcietis, conclama-rint uiri boni, pacē ſe uelle, neque eſſe cum ullis pugna-turos, duobus iam* Conſulibus *ſingularibus occiſis, tot ci uibus pro patria amiſſis, hoſtibus denique omnibus iu-dicatis, boniſq; publicatis: neque hoc aut uindicarat* Le-pidus, *aut ſanarat. huc me uenire, & duobus exer-citibus coniunctis obijcere exercitum fideliſſimum, ma-xima auxilia, principes* Galliæ, *prouinciam cunctam, ſummæ dementiæ, & temeritatis eſſe uidi; mihiq;, ſi ita oppreſſus eſſem, remq; pub. mecum perdidiſſem, mortuo non modo honorem, ſed miſericordiam quo-que defuturam. itaque rediturus ſum: nec tanta munera perditis hominibus dari poſſe ſinam. exerci-tum locis ut habeam opportunis, prouinciam tuear, etiam ſi ille exercitus deſciuerit, omnia ut integra ſer-uem, dabo operam, quoad exercitus huc ſummittatis,*

pariq; felicitate Remp. hic uindicetis. nec depugnate, ſi occaſio tulerit; nec obſideri, ſi neceſſe fuerit; nec meri, ſi caſus inciderit, pro uobis paratior fuerit quiſquam. quare hortor te mi Cicero, exercitum huc traijciendum quá primum cures, & matures prius, quàm hoſtes magis corroborentur, & noſtri perturbentur. in quo ſi celeritas erit adhibita, Reſp. in poſſeſſione uictoriæ deletis ſceleratis permanebit. Fac ualeas, meq́; diligas. Fratrem meum tibi, fortiſſimum ciuem, & ad omnia paratiſſimum, excuſem literis? qui ex labore in febriculam incidit aſſiduam, & ſatis moleſtam. cum primum poterit, iſtuc recurrere, non dubitabit, ne quo loco Reip. deſit. Meam dignitatem commendatam habeas, rogo. concupiſcere me nihil oportet. habeo te & amantiſſimum mei, &, quod optaui, ſummæ auctoritatis. tu uideris, quantum, et quando tuum munus apud me uelis eſſe. tantum te rogo, in Hircij locum me ſubdas et ad tuum amorem, & ad meam obſeruantiam.

CICERO PLANCO S.

IN te, & in collega omnis ſpes eſt, Dijs approbantibus, concordia ueſtra, quæ ſenatui declarata literis ueſtris eſt, mirifice & ſenatus, & cuncta ciuitas delectata eſt. Quod ad me ſcripſeras de re agraria: ſi conſultus ſenatus eſſet, ut quiſque de te honorificentiſſimam ſentētiam dixiſſet, eam ſecutus eſſem: qui certe ego fuiſſem: ſed propter tarditatem ſententiarum, moramq́; rerum cum ea, quæ conſulebātur, ad exitum non peruenirent, commodiſſimū mihi, Plá-

eoq́; fratri uiſum eſt, uti eo, quod ne noſtro arbitratu componeretur, quis fuerit impedimento, arbitror te ex Planci literis cognouiſſe. ſed ſiue in S. C. ſiue in cæteris rebus deſideras aliquid, ſic tibi perſuade, tantam eſſe apud omneis bonos tui charitatem, ut nullum genus amplisſimæ dignitatis excogitari poſſit, quod tibi non paratū ſit. Literas tuas uehementer expecto; & quidem taleis, qualeis maxime opto. Vale.

PLANCVS CICERONI S.

NVnquam mehercule mi Cicero me pœnitebit maxima pericula pro patria ſubire, dum, ſi quid acciderit mihi, à reprehenſione temeritatis abſim. cōfiterer imprudentia me lapſum, ſi unquā Lepido ex animo crediđiſſem: CREDVLITAS enim error eſt magis, quā culpa; & quidē in optimi cuiuſque mentē facillime irrepit. ſed ego non hoc uitio penè ſum deceptus: Lepidum enim pulchre noram. quid ergo eſt? pudor me, qui in bello maxime eſt periculoſus, hunc caſum coegit ſubire: nam niſi uno loco eſſemus, uerebar ne cui obtrectatorum uiderer & nimium pertinaciter Lepido offenſus, & mea patientia etiam alere bellum. itaque copias propè in aſpectum Lepidi, Antoniíq́; adduxi, quadragintaq́; millium paſſuum ſpatio relicto conſedi, eo conſilio, ut uel celeriter accedere, uel ſalutariter recipere me poſſem. adiunxi hæc in loco eligendo, flumen oppoſitum, ut haberem in quo mora tranſitus eſſet: Vocontij ſub manu ut eſſent, per quorum loca mihi fideliter pateret iter: Lepidus deſperato aduen=

tu meo,quem non mediocriter captabat,ſe cum Antonio coniunxit ad III I.Cal.Iun. eodemq; die ad me caſtra mouerunt. uiginti millia paſſuum cum abeſſent, res mihi nunciata eſt. dedi operam Deum benignitate, ut & celeriter me reciperem, & hic diſceſſus nihil fugæ ſimile haberet, non miles ullus, non eques, non quidquam impedimentorum amitteretur, aut ab illis furētibus latronibus interciperetur. itaque pridie Non. Iun. omneis copias Iſaram traieci, ponteſq;, quos fecerā, interrupi, ut & ſpatium ad ſe colligendum homines haberent, & ego me interea cum collega coniungerem; quem triduo, cum has dabam literas, expectabam. Laterenſis noſtri & fidem, & animum ſingularem in Remp. ſemper fatebor. ſed certe nimia eius indulgentia in Lepidum, ad hæc pericula perſpicienda fecit eum minus ſagacem. qui quidem cum in fraudem ſe deductum uideret, manus, quas iuſtius in Lepidi perniciem armaſſet, ſibi afferre conatus eſt. in quo caſu tamen interpellatus, adhuc uiuit, & dicitur uicturus. ſed tamen de hoc mihi parum certum eſt. ego magno cum dolore parricidarum elapſus ſum ijs: ueniebant enim eodem furore in me, quo in patriam, incitati. iracundias autem harum rerum recenteis habebant, quod Lepidum caſtigare non deſtiteram, ut extingueret bellum: quòd colloquia facta improbabam: quòd legatos fide Lepidi miſſos ad me in conſpectum uenire uetueram. quòd C. Catinium Veſtinum Trib. mil. miſſum ab Antonio ad eum cum literis, exceperam. in quo hanc capio uoluptatem, quòd certe quo magis me petiuerunt, tanto maiorem ijs fruſtratio dolorem attu=

lit. Tu mi Cicero, quod adhuc feciſti, idem præſta, ut uigilanter neruoſéq; nos, qui ſtamus in acie, ſubornes. ueniat Cæſar cum copijs, quas habet firmiſſimas: aut, ſi ipſum aliqua res impedit, exercitus eius mittatur: cuius ipſius magnum periculum agitur. quidquid aliquando futurum fuit in caſtris perditorum contra patriam, hoc omne iam conuenit. pro urbis uero ſalute cur nõ omnibus facultatibus, quas habemus, utamur? quòd ſi uos iſtic non defueritis, profecto, quod ad me attinet, omnibus rebus abunde Reip. ſatisfaciam. Te quidem mi Cicero in dies mehercule habeo chariorem, ſolicitudineſq; meas quotidie magis tua merita exacuũt. ne quid aut ex amore, aut ex iudicio tuo perdam, opto, ut mihi liceat iam præſenti pietate meorum officiorum tua beneficia tibi facere iucundiora. Vale. VIII. Idus Iun. Ciuarone, ex finibus Allobrogum.

PLANCVS IMP. COS. DES. CICERONI S. D.

FAcere non poſſum, quin in ſingulas res meritaq; tua tibi gratias agam: ſed mehercule facio cum pudore: neque enim tanta neceſſitudo, quantam tu mihi tecum eſſe uoluiſti, deſiderare uidetur gratiarum actionem: neque ego lubenter pro maximis tuis beneficijs tam uili munere defungor orationis; & malo præſens obſeruantia, indulgentia, aſſiduitate memorem me tibi probare. quòd ſi mihi uita cõtigerit omneis gratas amicitias, atque etiam pias propinquitates in tua obſeruantia, indulgentia, aſſiduitate uincam: amor enim tuus, ac iudicium de me utrum mihi

plus dignitatis in perpetuum, an uoluptatis quotidie ſit allaturus non facile dixerim. De militum commodis, fuit tibi curæ: quos ego non potentiæ meæ cauſa (nihil enim me non ſalutariter cogitare ſcio) ornari uolui à ſenatu; ſed primum, quòd ita meritos iudicabam; deinde; quòd ad omneis caſus coniunctiores Reip. eſſe uolebam: nouiſſime, ut ab omni omnium ſolicitatione auerſos eos taleis uobis præſtare poſſem, quales adhuc fuerũt. Nos adhuc hic omnia integra ſuſtinuimus. quod conſilium noſtrum; etſi, quanta ſit auiditas hominum, non ſine cauſa talis uictoriæ, ſcio; tamen uobis probari ſpero. non enim, ſi quid in his exercitibus ſit offenſum, magna ſubſidia Reſp. habet expedita, quibus ſubito impetui, ac latrocinio parricidarum reſiſtat. copias uero noſtras notas tibi eſſe arbitror. in caſtris meis legiones ſunt ueteranæ tres, tironum uel luculentiſſima ex omnibus una. in caſtris Bruti una ueterana legio, altera bima, octo tironum. ita uniuerſus exercitus numero ampliſſimus eſt, firmitate exiguus. quantum autem in acie tironi ſit committendum, nimium ſæpe expertum habemus. ad hoc robur noſtrorum exercituum ſiue Africanus exercitus, qui eſt ueteranus, ſiue Cæſaris acceſſiſſet, æquo animo ſummum Remp. in diſcrimen deduceremus, aliquanto autem propius eſſe, quod ad Cæſarem attinet, uidebamus. nihil deſtiti eum literis hortari: neque ille intermiſit affirmare, ſe ſine mora uenire: cum interim auerſum illum ab hac cogitatione, ad alia conſilia uideo ſe contuliſſe. ego tamen ad eum Furnium noſtrum cum mandatis, literiſq; miſi, ſi quid forte pro-

ficere poſſet. ſcis tu mi Cicero, quod ad Cæſaris amorem attinet, ſocietatem mihi eſſe tecum: uel quòd in familiaritate Cæſaris, uiuo illo, iam tueri eum, & diligere mihi fuit neceſſe. uel quòd ipſe, quoad ego noſſe potui, moderatiſſimi, atque humaniſſimi fuit ſenſus: uel quòd ex tam inſigni amicitiá mea, atque Cæſaris, hunc filij loco & illius, & ueſtro iudicio ſubſtitutum, non perinde habere mihi turpe uidetur. ſed quidquid tibi ſcribo, dolenter mehercule magis, quàm inimice facio. quòd uiuit Antonius hodie, quòd Lepidus una eſt, quòd exercitus habent non contemnēdos, quòd ſperant, quòd audent; id omne Cæſari acceptum referre poſſunt. neque ego ſuperiora repetam. ſed ex eo tempore, quo ipſe mihi profeſſus eſt ſe uenire, ſi uenire uoluiſſet: aut oppreſſum iam bellum eſſet, aut in aduerſiſſimam illis Hiſpaniam cũ detrimento eorum maximo detruſum. quæ mens eum, aut quorum conſilia à tanta gloria, ſibi uero etiam neceſſaria, ac ſalutari auocarint, & ad cogitationem Conſulatus bimeſtris ſummo cum terrore hominum, & inſulſa cum efflagitatione tranſtulerint, expu tare non poſſum. multum in hac re mihi uidentur neceſſarij eius & Reip. & ipſius cauſa proficere poſſe: plurimum, ut puto, tu quoque: cuius ille tanta merita habet, quanta nemo præter me: nunquam enim obliuiſcar, maxima, ac plurima me tibi debere. de his rebus, ut exigeret cum eo, Furnio mandaui. quòd ſi quantam debeo, habuero apud eum auctoritatem, plurimum ipſum iuuero. nos interea duriori conditione bellum ſuſtinemus; quòd neque expeditiſſimam dimicationem putamus, neque tamen refugiendo cõmiſſuri ſumus, ut

maius detrimentum Reſp. accipere poſſit. quòd ſi aut Cæſar ſe reſpexerit;aut Africanæ legiones celeriter ue=nerint;ſecuros uos ab hac parte reddemus. Tu,ut inſti tuiſti,me diligas rogo,proprieq́; tuum eſſe,tibi perſua=deas. V.Cal.Sext.ex *caſtris.*

M. T. CICERO C. FVRNIO S. P. D.

S*I intereſt,id quod homines arbitrantur,Reip. te,ut inſtituiſti,atque feciſti,nauare operã,re busq́; maximis, quæ ad extinguendas reli=quias belli pertinent,intereſſe: nihil uideris melius,ne=que laudabilius ,neque honeſtius facere poſſe : iſtamq́; operam tuam,nauitatem, animum in* Remp.*celeritati* Præturæ *anteponendam cenſeo. nolo enim te ignorare, quantam laudem conſecutus ſis:mihi crede, proximam* Planco *, idq́; ipſius* Planci *teſtimonio , præterea fama, ſcientiaq́; omnium. quamobrem ſi quid operis tibi etiã nunc reſtat,id maximopere cenſeo perſequẽdum: quid enim honeſtius?aut quid honeſto anteponendum?ſi au=tem ſatisfactum* Reip.*putas: celeriter ad comitia,quan do mature futura ſunt,ueniendũ cenſeo,dummodo ne quid hæc ambitioſa feſtinatio imminuat eius gloriæ, quam conſecuti ſumus. multi clariſſimi uiri cum* Reip. *darent operam,annũ petitionis ſuæ non obierunt.quod eo facilius nobis eſt, quòd non eſt annus hic tibi deſtina tus: ut , ſi* Aedilis *fuiſſes , poſt biennium tuus annus eſſet.nunc nihil prætermittere uidebere uſitati,& quã ſi legitimi temporis ad petendum. uideo autem* Planco Conſule*, etſi etiam ſine eo rationes expeditas haberes,*

tamen ſplendidiorem petitionem tuam fore, ſi modo iſta ex ſententia confecta eſſet. omnino plura me ſcribere, cum tuum tantum conſilium, iudiciumq́; ſit, non ita neceſſe arbitrabar: ſed tamen ſententiam meam tibi ignotam eſſe nolebam. cuius eſt hæc ſumma, ut omnia te metiri dignitate malim, quàm ambitione, maioremq́; fructum ponere in perpetuitate laudis, quàm in celeritate Præturæ. hæc eadem locutus ſum domi meæ, adhibito Quinto fratre meo, & Cæcina, et Caluiſio, ſtudioſiſſimis tui, cum Dardanus libertus tuus intereſſet. omnibus probari uidebatur oratio mea: ſed tu optime iudicabis. Vale.

M. T. CICERO C. FVRNIO S. P. D.

LEctis tuis literis, quibus declarabas aut omittendos Narbonenſes, aut cum periculo dimicandum; illud magis timui, quod uitatum nó moleſte fero. Quod de Planci, & Bruti concordia ſcribis, in eo uel maximam ſpem pono uictoriæ. De Gallorum ſtudio, nos aliquando cognoſcemus, ut ſcribis, cuius id opera maxime excitatum ſit: ſed iã, mihi crede, cognouimus. itaque iucundiſſimis tuis literis ſtomachatus ſum in extremo. ſcribis enim, ſi in Sextilem comitia, cito te: ſi iam confecta, citius, ne diutius cum periculo fatuus ſis ò mi Furni, quàm tu cauſam tuã nó noſti, qui alienas tam facile diſcas. tu nunc cãdidatum te putas, & id cogitas, ut aut ad comitia curras; aut, ſi iã confecta, domi tuæ ſis, ſcilicet ne cum maximo periculo, ut ſcribis, ſtultiſſimus ſis. non arbitror te ita ſentire:

omneis enim tuos ad laudem impetus noui. quòd ſi,ut ſcribis,ita ſentis:non magis te,quàm de te iudicium reprehendo meum.te adipiſcendi magiſtratus leuiſſimi, & diuulgatiſſimi,ſi ita adipiſcare,ut plerique,præpropera feſtinatio abducet à tantis laudibus,quibus te omnes in cœlum iure, & uere ferunt? ſcilicet id agitur, utrum hac petitione, an proxima Prætor fias, non ut ita de Rep.mereare, omni honore ut digniſſimus iudicere.utrum neſcis,quàm alte aſcenderis; an pro nihilo id putas? ſi neſcis: tibi ignoſco: nos in culpa ſumus. ſin intelligis: ulla tibi eſt Prætura uel officio,quod pauci, uel gloria,quam omnes ſequuntur, dulcior? hac de re & ego,& Caluiſius,homo magni iudicij,tuiq; amantiſſimus,te accuſamus quotidie: comitia tamen, quando ex his pendes, quantum facere poſſumus, quòd multis de cauſis Reip.arbitramur conducere,in Ianuarium mēſem protrudimus. Vince igitur,& uale.

M. T. CICRO M. LEPIDO S. P. D.

Qvòd mihi pro mea ſumma erga te beneuolentiæ magnæ curæ eſt, ut quamampliſſima dignitate ſis;moleſte tuli, te ſenatui gratias nó egiſſe, cum eſſes ab eo ordine ornatus ſummis honoribus. Pacis inter ciueis conciliandæ te cupidum eſſe, lætor.pacem eam ſi à ſeruitute ſeiungis,conſules et Reip. & dignitati tuæ. ſin iſta pax perditum hominem in poſſeſſionem impotentiſſimi dominatus reſtitutura eſt: hoc animo ſcito eſſe omnes ſanos, ut mortem ſeruituti anteponant.itaque ſapientius, meo quidem iudicio,

facies.

facies,ſi te in iſtam pacificationem non interpones,quæ neque ſenatui,neque populo,neq; cuiquam bono probatur.ſed hæc audies ex aliјs, aut certior fies literis. tu pro tua prudentia,quid optimum factu ſit, uidebis.

M. T. CICERO C. TREBONIO S. D.

Vam uellem ad illas pulcherrimas epulas me Idibus Mar.inuitaſſes: reliquiarũ nihil haberemus.at nunc cũ his tantũ negotij eſt, ut ueſtrum illud diuinũ in Remp.beneficium nonnullam habeat querelá.quòd uero à te uiro optimo ſeductus eſt, tuoq; beneficio adhuc uiuit hæc peſtis: interdum,quod mihi uix fas eſt,tibi ſubiraſcor: mihi enim negotij plus reliquiſti uni, quã præter me omnibus.ut enim primũ poſt Antonij fœdiſſimum diſceſſum ſenatus haberi libere potuit; ad illum animum meum reuerti priſtinum, quem tu cum ciue acerrimo patre tuo in ore,et amore ſemper habuiſti. nam cum ſenatum ad XIII. Cal. Ian. Tribuni pl.uocauiſſent,deq; alia re referrẽt; totam Remp.ſum cõplexus; egiq; acerrime; ſenatũq; iam languentem,& defeſſum,ad priſtinam uirtutem, conſuetudinemq; reuocaui,magis animi,quàm ingenij uiribus.hic dies,meaq; cõtẽtio,atque actio ſpem primũ Populo R. attulit libertatis recuperandæ. nec uero ipſe poſtea tempus ullũ intermiſi de Rep. non cogitandi ſolum,ſed etiam agendi.quòd niſi res urbanas,actaq; omnia ad te perferri arbitrarer,ipſe perſcriberem. quanquam erã maximis occupationibus impeditus. ſed illa cognoſces ex aliјs, à me pauca,& ea ſummatim. Ha-

bemus fortem ſenatum, conſulares partim timidos, partim male ſentientes. magnum damnum factum eſt in Seruio. L. Cæſar optime ſentit: ſed quòd auũculus eſt, non acerrimas dicit ſententias. Conſules egregij: præclarus D. Brutus: egregius puer Cæſar: de quo ſpero equidem reliqua: hoc uero certum habeto, niſi ille ueteranos celeriter conſcripſiſſet, legioneſq; duæ de exercitu Antonij ad eius ſe auctoritatem contuliſſent, atq; is oppoſitus eſſet terror Antonio, nihil Antonium ſceleris, nihil crudelitatis præteriturum fuiſſe. hæc tibi etſi audita eſſe arbitrabar, uolui tamen notiora eſſe. plura ſcribam, ſi plus otij habuero. Vale.

M. CICERO AMPIO S. D.

D *E meo ſtudio erga ſalutem, & incolumitatem tuã credo te cognoſcere ex literis tuorũ: quibus me cumulatiſſime ſatisfeciſſe certo ſcio. nec ijs concedo, quanquam ſunt ſingulari in te beneuolẽtia, ut te saluũ malint, quàm ego. illi mihi neceſſe eſt concedant, ut tibi plus, quàm ipſi, hoc tempore prodeſſe poſſim. quod quidem nec deſtiti facere, nec deſiſtam, et iam in maxima re feci, et fundamenta ieci ſalutis tuæ. tu fac bono animo, magnoq; ſis, meq; tibi nulla re defuturum eſſe confidas. Pridie Non. Quint. Vale.*

SER. GALBA M. CICERONI S.

Ecimo ſeptimo Cal. Maij, quo die Panſa in caſtris Hircij erat futurus, cum quo ego eram (nam ei

obuiam proceſſeram millia paſſuum centum, quo ma turius ueniret) Antonius legiones eduxit duas, ſecundam, & quintam trigeſimam, & cohorteis prætorias duas, unam ſuam, alteram Silani, & euocatorum partem. ita obuiam uenit nobis, quòd nos quatuor legiones tironum habere ſolũ arbitrabatur. ſed noctu, quo tutius uenire in caſtra poſſemus, legionem Martiam, cui ego præeſſe ſolebam, & duas cohorteis prætorias miſerat Hircius nobis. cum equites Antonij apparuiſſent, contineri neque legio Martia, neque cohorteis prætoriæ potuerunt: quas ſequi cœpimus coacti, quando eas retinere non poteramus. Antonius ad Forũ Gallorum ſuas copias continebat: neque ſciri uolebat, ſe legiones habere: tantum equitatum, & leuem armaturam oſtendebat. poſteaquam uidit ſe inuito legionem ire Panſa, ſequi ſe duas legiones iuſſit tironum. poſteaquam anguſtias paludis, et ſiluarum tranſiuimus, acies eſt inſtructa à nobis duodecim cohortium. nondum uenerant legiones duæ, cum repente Antonius in aciem ſuas copias de uico produxit, & ſine mora concurrit. primo ita pugnatum eſt, ut acrius non poſſet ex utraq; parte pugnari. ſed dexterius cornu, in quo ego eram cum Martiæ legionis cohortibus octo, impetu primo fugauerat legionem trigeſimam quintam Antonij, ut amplius paſſus quingentos ultra aciem, quo loco ſteterat, proceſſerit. itaque, cum equites noſtrũ cornu circuire uellent, recipere me cœpi, & leuem armaturam opponere Maurorum equitibus, ne auerſos noſtros aggrederentur. interim uideo me eſſe inter Antonianos, Antoniumq; poſt me eſſe aliquanto. repente equum im-

miſi ad eam legionem tironum, quæ ueniebat ex ca-
ſtris, ſcuto reiecto. Antoniani me inſequi: noſtri pila
coniÿcere uelle. ita neſcio quo fato ſum ſeruatus, quòd
cito ſum à noſtris cognitus. in ipſa Aemilia, ubi cohors
Cæſaris prætoria erat, diu pugnatum eſt. cornu ſiniſte
rius, quod erat infirmius, ubi Martiæ legionis duæ co-
hortes erant, et cohors prætoria, pedem referre cœperũt,
quòd ab equitatu circuibantur, quo uel plurimũ ualet
Antonius. cum omnes ſe recepiſſent noſtri ordines, reci
pere me nouiſſimus cœpi ad caſtra. Antonius tanquã
uictor caſtra putauit ſe poſſe capere. quò cum uenit,
cõplureis ibi amiſit, nec egit quidquã. audita re Hircius
cum cohortibus uiginti ueteranis redeunti Antonio in
ſua caſtra occurrit, copiaq; omneis eius deleuit, fuga-
uitq; eodem loco, ubi erat pugnatum ad Forum Gallo-
rum. Antonius cum equitibus hora noctis quarta ſe in
caſtra ſua ad Mutinam recepit. Hircius in ea caſtra re-
diit, unde Panſa exierat, ubi duas legiones reliquerat,
quæ ab Antonio erant oppugnatæ. ſic partem maiorẽ
ſuarum copiarum Antonius amiſit ueteranarum: nec
id tamen ſine aliqua iactura cohortium prætoriarum
noſtrarũ, & legionis Martiæ fieri potuit. Aquilæ duæ,
ſigna ſexaginta ſunt relata Antonij. res bene geſta eſt.
ad XII. Cal. Maij, ex caſtris. Vale.

C. ASINIVS POLIO M. T. CIC. S. P. D.

MInime mirũ debet tibi uideri, nihil me ſcripſiſſe
de Rep. poſteaquam itum eſt ad arma: nã ſal-

tus Caſtulonenſis, qui ſemper tenuit noſtros tabella=rios, etſi nunc frequentioribus latrocinijs infeſtior fa=ctus eſt, tamen nequaquam tanta in mora eſt, quanta qui locis omnibus diſpoſiti ab utraque parte ſcrutatur tabellarios, & retinent. itaque niſi naue perlatæ lite ræ eſſent, omnino neſcirem, quid iſtic fieret. nunc ue=ro nactus occaſionẽ, poſteaquam nauigari cœptum eſt, cupidiſſime, & quàm creberrime potero, ſcribam ad te. Ne moueat eius ſermonibus, quẽ tametſi nemo eſt qui uidere uelit, tamẽ nequaquá perinde, ac dignus eſt, oderunt homines, periculũ non eſt: adeo eſt enim in=uiſus mihi, ut nihil non acerbum putem, quod commu ne cum illo ſit: natura autem mea, & ſtudia trahunt me ad pacis, & libertatis cupiditatem. itaque illud ini tium ciuilis belli ſæpe defleui. cum uero non liceret mihi nullius partis eſſe, quia utrobique magnos inimi=cos habebam: ea caſtra fugi, in quibus planè tutum me ab inſidijs inimici ſciebam non futurum, compul=ſus eò, quò minime uolebam; ne in extremis eſſem, planè pericula non dubitanter adij. Cæſarem uero, quòd me in tanta fortuna modo cognitũ uetuſtiſſimo=rum familiarium loco habuit, dilexi ſumma cum pie=tate, & fide. quæ mea ſententia gerere mihi licuit, ita feci, ut optimus quiſque maxime probarit: quod iuſſus ſum eo tempore, id ita feci, ut appareret, inuito imperatũ eſſe. cuius facti iniuſtiſſima inuidia erudire me potuit, quàm iucunda libertas, & quã miſera ſub dominatiõe uita eſſet. ita, ſi id agitur, ut rurſus in pote ſtate omnia unius ſint: quicũq; is eſt, ei me profiteor ini micũ: nec periculũ eſt ullum, quod pro libertate aut re=

fugiam,aut deprecer. ſed Conſules neque S. C. neque literis ſuis præceperant mihi,quid facerem: unas enim poſt Id.Mart.demum à Panſa literas accepi, in quibus hortatur me,ut ſenatui ſcribam, me, & exercitum in poteſtate eius futurum. quod, cum Lepidus conciona-retur,atq; omnibus ſcriberet, ſe conſentire cum Anto nio maxime contrarium fuit:nam quibus cōmeatibus inuito illo per illius prouinciam legiones ducerem? aut ſi cætera tranſiſſem, num etiam alpes poteram tranſ-uolare,quæ præſidio illius tenerentur? adde huc, quòd perferri literæ nulla conditione potuerunt: ſexcentis enim locis excutiuntur,deinde etiam retinentur à Le-pido tabellarij. illud me Cordubæ pro concione dixiſſe: nemo uocabit in dubium, prouinciã me nulli,niſi qui à ſenatu miſſus ueniſſet,traditurum. nam de legione trigeſima tradenda quãtas habuerim cōtentiones,quid ego ſcribam? qua tradita, quanto pro Repu.infirmior futurus fuerim, quis ignorat? hac enim legione noli acrius, aut pugnacius quidquam putare eſſe. qua-re me eum exiſtima eſſe, qui primum pacis cupidiſſi-mus ſim, (omneis enim ciues planè ſtudeo eſſe ſaluos) deinde qui & me, & Rempubl.uindicare in liberta-tem paratus ſim. Quòd familiarem meum in tuorum numero habes, opinione tua mihi gratius eſt. inuideo illi tamen, quòd ambulat, & iocatur tecum. quæres quanti æſtimem: ſi unquam licuerit uiuere in otiô,experieris: nullum enim ueſtigium abs te diſceſſu-rus ſum. Illud uehementer admiror, non ſcripſiſſe te mihi,manendo in prouincia ne,an ducendo exercitum in Italiam, Reip.magis ſatisfacere poſſim.ego quidem,

etſi mihi tutius, ac minus laborioſum eſt mànere; tamē quia uideo tali tēpore multo magis legiōibus opus eſſe, quàm prouincijs, quæ præſertim recuperari nullo negotio poſſunt, conſtitui, ut nunc eſt, cū exercitu proficiſci. deinde ex literis, quas Panſæ *miſi, cognoſces omnia: nā earum tibi exemplar miſi.* XVII. Cal. Apr. Cordubæ.

C. ASINIVS POLIO M. CICERONI S.

B*Albus* Quæſ. *magna numerata pecunia, magno pondere auri, maiore argenti coacto de publicis exactionibus, ne ſtipendio quidē militibus reddito, duxit ſe à* Gadibus; *& triduum tempeſtate retentus ad* Calpen, Cal. Iunij *traiecit ſe ſe in regnum* Bogudis, *planè bene peculiatus. his rumoribus utrum* Gades *referātur, an* Romam, *(ad ſingulos enim nuncios turpiſſime conſilia mutat) nondum ſcio. ſed præter furta, & rapinas, & uirgis cæſos ſocios, hæc quoque fecit, ut ipſe gloriari ſolet eadem, quæ* C. Cæſar: *ludis, quos* Gadibus *fecit,* Herennium Gallum *hiſtrionem ſummo ludorum die annulo aureo donatum, in quatuordecim ſeſſum deduxit: tot enim fecerat ordines equeſtris loci:* Quatuoruiratum *ſibi prorogauit, comitia biennij biduo habuit, hoc eſt renunciauit quos ei uiſum eſt: exules reduxit, non horum temporum, ſed illorum, quibus à ſeditioſis ſenatus trucidatus. aut expulſus eſt* Sex. Varo Procos. *illa uero iam ne* Cæſaris *quidem exemplo, quòd ludis prætextam de ſuo itinere ad* L. Lentulum Procos. *ſolici-*

tandum poſuit: & quidem, cum ageretur, fleuit memoria rerum geſtarum commotus. gladiatoribus autem Fadium quendam militem Pompeianum, quia, cũ depreſſus in ludum bis gratis depugnaſſet, auctore ſeſe nolebat, & ad populum confugerat; primũ Gallos equites immiſit in populum, (coniecti enim ſunt lapides in eum, cum arriperetur Fadius) deinde abſtractum defodit in ludo, & uiuum combuſſit; cũ quidem pranſus, nudis pedibus, tunica ſoluta, manibus ad tergum reiectis inambularet, & illi miſero quiritanti, Ciuis Romanus ſum, reſponderet, Abi nunc, populi fidem implora. beſtijs uero ciues Romanos, etiam in his circulatorem quendam auctionum, notiſſimum hominem Hiſpali, quia deformis erat, obiecit. cum huiuſmodi portento res mihi fuit. ſed de illo plura coràm. Nunc, quod præſtat, quid me uelitis facere, cõſtituite. treis legiones firmas habeo: quarum unam uigeſimam octauã cũ ad ſe initio belli accerſiſſet Antonius hac pollicitatione, quo die in caſtra ueniſſet, denarios quingenos ſingulis militibus daturum, in uictoria uero eadem præmia, quæ ſuis legionibus: (quorũ quis ullum finẽ, aut modum futurũ putauit?) incitatiſſimam retinui, ægre mehercule, nec retinuiſſem, ſi uno loco habuiſſem, utpote cum ſingulæ quædã cohorteis ſeditionem fecerint. reliquas quoque legiones nõ deſtitit literis, atq; infinitis pollicitationibus incitare. nec uero minus Lepidus urſit me & ſuis, & Antonij literis, ut legionem trigeſimam mitterem ſibi. itaque quem exercitum neque uẽdere ullis præmijs uolui, nec eorum periculorum metu, quæ uictoribus illis porten-

debantur, diminuere, debetis exiſtimare retentum, & conſeruatum Reip. *eſſe; atque ita credere, quodcunq; imperaſſetis, facturum fuiſſe, ſi, quod iuſſiſtis, feci: nã & prouinciam in otio, & exercitum in mea poteſtate tenui: finibus meæ prouinciæ nuſquam exceſſi: militem non modo legionarium, ſed ne auxiliarium quidem ullum quoquam miſi, etſi quos equites decedentes nactus ſum, ſupplicio affeci. quarum rerum fructum ſatis magnum* Rep. *ſalua tuliſſe me putabo. ſed* Reſp. *ſi me ſatis nouiſſet, & maior pars ſenatus; maiores ex me fructus tuliſſet.* Epiſtolam, *quam* Balbo, *cum etiamnum in prouincia eſſet, ſcripſi, legendam tibi miſi. etiam prætextam, ſi uoles legere,* Gallum Cornelium *familiarem meum poſcito.* VI. Id. Iun. Cordubæ. Vale.

C. ASINIVS POLIO M. TVL. CIC. S. P. D.

QVo *tardius certior fierem de prælijs apud* Mutinam *factis.* Lepidus *effecit, qui meos tabellarios nouem dies retinuit: tametſi, tantam calamitatem* Reip. *quamtardiſſime audire, optandum eſt, ſed illis, qui prodeſſe nihil poſſunt, neque mederi. atque utinam eodem* S. C. *quo* Plancum, & Lepidum *in* Italiam *accerſiſtis, me quoque iuſſiſſetis uenire. profecto non accepiſſet* Reſp. *hoc uulnus. quo ſi qui lætantur in præſentia, quia uidentur & duces, & ueterani* Cæſaris *partium interijſſe: tamẽ poſtmodum neceſſe eſt doleant, cum uaſtitatem* Italiæ *reſpexerint, nam & robur, & ſoboles militum interijt, ſi quidem,*

quæ nunciantur, ulla ex parte uera ſunt. neq; ego non uidebam, quanto uſui Reip. eſſem futurus; ſi ad Lepidum ueniſſem: omnem enim cunctationem eius diſcuſſiſſem, præſertim adiutore Planco. ſed ſcribenti ad me eiuſmodi literas, quas leges, & concionibus uidelicet, quas Narbone habuiſſe dicitur, ſimiles, palparer neceſſe erat, ſi uellem cõmeatum per prouinciam eius iter faciens habere. præterea uerebar, ne, ſi ante, quàm ego incepta perficerem, prælium confectum eſſet, pium meum conſilium raperent in contrariam partem obtrectatores mei, propter amicitiam, quæ mihi cũ Antonio, non maior tamẽ, quàm Planco, fuit. itaq; à Gadibus menſe Aprili binos tabellarios in duas naueis impoſui, & tibi, & Conſulibus, & Octauiano ſcripſi, ut me faceretis certiorem, quonam modo plurimum poſſem prodeſſe Reip. ſed ut rationem ineo, quo die prælium Panſa commiſit, eodem à Gadibus naues profectæ ſunt: nulla enim poſt hiemem fuit ante eam diem nauigatio. & hercule longe remotus ab omni ſuſpicione futuri ciuilis tumultus, penitus in Luſitania legiones in hibernis collocaram. ita porrò feſtinauit uterq; confligere, tanquam nihil peius timerent, quàm ne ſine maximo Reipu. detrimento bellum componeretur. ſed ſi properandum fuit, nihil non ſummi ducis conſilio geſſiſſe Hircium uideo. nam hæc mihi ſcribuntur ex Gallia Lepidi, & nunciantur. Panſæ exercitum cõciſum eſſe: Panſam ex uulneribus mortuum: eodem prælio Martiam legionem interijſſe, & L. Fabatum, & C. Peduceum, & D. Carſulenum: Hirciano autem prælio & quartam legionem, & omneis peræque Anto

nij cæſas : item Hircij quartam , cum caſtra quoque Antonnij cepiſſet , à quinta legione conciſam eſſe : ibi Hircium quoque periſſe , & Pontium Aquilam : dici etiam, Octauianum cecidiſſe : (quæ ſi, quod Dij prohibeant, uera ſunt, non mediocriter doleo) Antonium turpiter Mutinæ obſeſſionem reliquiſſe, ſed habere equitatum , ac legiones ſub ſignis armatas treis, & P. Vagieni unam , inermes bene multos : Ventidium quoq; ſe cum legione , ſeptima, octaua, nona coniunxiſſe : ſi nihil in Lepido ſpei ſit , deſcenſurum ad extrema , & non modo nationes , ſed etiam ſeruitia concitaturum: Parmam direptam : L. Antonium alpes occupaſſe . quæ ſi uera ſunt ; nemini noſtrum ceſſandum eſt ; neque expectandum , quid decernat ſenatus : res enim cogit huic tanto incẽdio ſuccurrere omneis, qui aut imperium , aut nomen denique populi R. ſaluum eſſe uolunt: Brutum enim decem & ſeptem cohortes, & duas non frequentes tironum legiones, quas conſcripſerat Antonius, habere audio . neque tamén dubito , quin omnes , qui ſuperſint de Hircij exercitu , confluant ad eum . nam in delectu non multum ſpei puto eſſe; præſertim cum nihil ſit periculoſius, quàm ſpatium confirmandi ſeſe Antonio dari . anni autem tempus libertatem maiorem mihi dat , propterea quia frumenta aut in agris , aut in uillis ſunt : itaque proximis literis conſilium meum expedietur : nam neque deeſſe, neq; ſupereſſe Reip. uolo . maxime tamen doleo, adeo & longo, & infeſto itinere ad me ueniri , ut die quadrageſimo poſt, aut ultra etiam, quàm facta ſunt, omnia nuncientur. Vale.

M. LEPIDVS IMP. ITERVM, PONT. MAX. S. P. PL. Q. R.

SI uos, liberiq; ueſtri ualetis, bene eſt: ego quoq; ualeo. Deos, hominesq; teſtor P. C. qua mente, & quo animo ſemper in Remp. fuerim, & quàm nihil antiquius cõmuni ſalute, ac libertate iudicarim. quod uobis breui probaſſem, niſi mihi fortuna proprium conſilium extorſiſſet: nam exercitus cunctus conſuetudinẽ ſuam in ciuibus cõſeruandis, communiq; pace, ſeditione facta, retinuit; meq; tantæ multitudinis ciuiũ Romanorum ſalutis, atque incolumitatis cauſam ſuſcipere, ut uere dicam, coegit. in qua re ego uos P. C. oro, atque obſecro, ut priuatis offenſionibus omiſſis, ſummæ Reip. conſulatis; ne ue miſericordiam noſtrã, exercitusq; noſtri in ciuili diſſenſione ſceleris loco ponatis, quòd ſi ſalutis omnium, ac dignitatis rationem habueritis; melius & nobis, & Reip. conſuletis. Data IIII. Cal. Iun. à Ponte argenteo. Valete.

M. LEPIDVS IMP. ITERVM, PONT. MAX. M. T. CICERONI S. P. D.

SI uales, bene eſt: ego quoque ualeo. Cum audiſſem Antonium cum ſuis copiis, præmiſſo L. Antonio cum parte equitatus, in prouinciam meam uenire: cum exercitu meo à confluente Rodano caſtra moui, ac contra eos uenire inſtitui. itaque continuis itineribus ad Forum Vocontium ueni, & ultra caſtra ad flumen Argenteum contra Antonios feci.

P. Ventidius ſuas legiones treis coniunxit cum eo, & ultra me caſtra poſuit. habebat antea legionem ſecundam, & ex reliquis legionibus magnam multitudinē, ſed inermium. equitatum habet magnum: nam omnis ex prælio integer diſceſſit, ita ut ſint amplius equitum XXX. *itaque ad me complures milites, & equites ab eo tranſierunt: & in dies ſingulos eius copiæ minuuntur. Silanus, & Culeo ab eo diſceſſerunt. nos etſi grauiter ab his læſi eramus, quòd contra noſtram uoluntatem ad Antonium ierant: tamen noſtræ humanitatis, & neceſſitudinis cauſa, eorum ſalutis rationem habuimus. nec tamen eorum opera utimur; neque in caſtris habemus; neque ulli negotio præfecimus. quod ad bellum hoc attinet, nec ſenatui, nec Reip. deerimus. quæ poſtea egerimus, faciam te certiorem. Etſi omni tempore ſumma ſtudia, officiaq; mutuo inter nos certatim conſtiterunt pro noſtra inter nos familiaritate, & proinde diligenter ab utroq; conſeruata ſunt: tamen non dubito, in tanto, & tam repentino motu Reip. quin nonnulla de me falſis rumoribus à meis obtrectatoribus me indigna ad te delata ſint, quæ tuum animū magnopere mouerent pro tuo amore in Remp. ea te moderate accepiſſe, neque temere credendum iudicaſſe, à meis procuratoribus certior ſum factus: quæ mihi, ut debent, gratiſſima ſunt. memini autem & illa ſuperiora, quæ abs tua uoluntate profecta ſunt ad meam dignitatem augendam, & ornandam: quæ perpetuo animo meo fixa manebunt. abs te mi Cicero magnopere peto, ſi meam uitam, ſtudium diligentiſſime ſuperioribus temporibus in Rep. adminiſtranda, quæ*

Lepido digna ſunt, perſpecta habes, ut paria, aut eo ampliora reliquo tempore expectes, & proinde tua auctoritate me tuẽdum exiſtimes, quo tibi plura tuo merito debeo. Vale. XII. Cal. Iun. *ex caſtris, ex* Ponte Argenteo.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM, AD BRVTVM, ET ALIOS, LIBER XI.

D. BRVTVS M. BRVTO, ET C. CASSIO S. D.

Q Vo in ſtatu ſimus, cognoſcite. Heri *ueſperi apud me* Hircius *fuit. qua mente eſſet* Antonius, *demonſtrauit, peſſima ſcilicet, & infideliſſima: nam ſe neque mihi prouinciam dare poſſe aiebat, neque arbitrari tuto in* Vrbe *eſſe quẽquam noſtrũ: adeo eſſe militum concitatos animos, & plebis. quod utrunque eſſe falſum, puto uos animaduertere; atq; illud eſſe uerum, quod* Hircius *demonſtrabat, timere eũ, ne, ſi mediocre auxiliũ dignitatis noſtræ habuiſſemus, nullæ partes ijs in* Rep. *relinquerẽtur. cum in his anguſtijs uerſarer, placitum eſt mihi, ut poſtularem legationẽ liberã mihi, reliquisq; noſtris, ut aliqua cauſa proficiſcendi honeſta quæreretur. hoc ſe impetraturũ pollicitus eſt: nec tamen impetraturum confido: tanta eſt hominum inſolentia, & noſtri inſectatio. ac ſi dederint, quod petimus; tamẽ paulo poſt futurum puto, ut hoſtes iudice-*

mur,aut aqua,& igni nobis interdicatur. Quid ergo eſt,inquis,tui conſilij? Dandus eſt locus fortunæ:cedendum ex Italia,migrandum Rhodum,aut aliquò terrarum arbitror. ſi melior caſus fuerit, reuertemur Romam; ſi mediocris, in exilio uiuemus; ſi peſſimus, ad nouiſſima auxilia deſcendemus. ſuccurret fortaſſe hoc loco alicui ueſtrum, cur nouiſſimũ tempus expectemus potius,quàm nunc aliquid moliamur: quia,ubi conſiſtamus,non habemus,præter Sex.Pompeium,et Baſſum Cæcilium : qui mihi uidentur hoc nuncio de Cæſare allato firmiores futuri. ſatis in tempore ad eos accedemus,ubi,quid ualeant, ſcierimus. pro Caſſio, & te ſi quid uelitis me recipere, recipiam : poſtulat enim hoc Hircius ut faciam. rogo uos,quamprimum mihi reſcribatis: nam non dubito, quin de his rebus ante horam quartam Hircius me certiorem ſit facturus.quem in locum conuenire poſſimus,quò me uelitis uenire, reſcribite.poſt nouiſſimum Hircij ſermonem,placitum eſt mihi poſtulare, ut liceret nobis eſſe Romæ publico præſidio: quod illos nobis conceſſuros non puto: magnam enim inuidiam ijs faceremus. nihil tamen non poſtulandum putaui,quod æquum eſſe ſtatuerem. Vale.

M. BRVTVS, ET C. CASSIVS PRAETT. M. ANTONIO COS. S. P. D.

DE tua fide, & beneuolentia in nos niſi perſuaſum eſſet nobis, non conſcripſiſſemus hæc tibi: quæ profecto, quando iſtum animum habes, in opti-

mam partem accipies. Scribitur nobis, magnam uetera norum multitudinem Romam conueniſſe iam, & ad Cal. Iun. futuram multo maiorem. de te ſi dubitemus, aut uereamur; ſimus noſtri diſſimiles. ſed certe cum ipſi in tua poteſtate fuerimus; tuoq́; adducti conſilio dimiſerimus ex municipijs noſtros neceſſarios; neq; ſo lum edicto, ſed etiam literis id fecerimus: digni ſumus, quos habeas tui conſilij participes, in ea præſertim re, quæ ad nos pertinet. quare petimus à te, facias nos cer tiores tuæ uoluntatis in nos: putes ne nos tutos fore in tanta frequentia ueteranorum, quos etiam de reponen da ara cogitare audimus: quod uelle te, probare uix quiſquam poſſe uidetur, qui nos ſaluos, & honeſtos ue lit. nos ab initio ſpectaſſe otium, nec quidquam aliud à libertate communi quæſiſſe, exitus declarat. fallere nemo nos poteſt, niſi tu: quod certe abeſt à uirtute tua, & fide. ſed alius nemo facultatem habet decipiendi nos: tibi enim uni credidimus, & credituri ſumus. ma ximo de nobis timore afficiuntur amici noſtri. quibus etſi tua fides explorata eſt; tamen illud in mentem ue nit, multitudinē ueteranorum facilius impelli ab alio quolibet, quàm à te retineri poſſe. reſcribas nobis ad omnia, rogamus. nam illud ualde leue eſt, ac nugato rium, ea re denunciatum eſſe ueteranis, quòd de com modis eorum menſe Iunio laturus eſſes: quē enim im pedimento futurum putas, cum de nobis certum ſit nos quieturos? non debemus cuiquam uideri nimium uitæ cupidi, cum accidere nobis nihil poſſit ſine perni cie, & confuſione omnium rerum. Vale.

BRVTVS, ET CASSIVS PRAETT. ANTONIO COS. S. D.

Literas tuas legimus ſimillimas edicti tui, cõtumelioſas, minaces, minime dignas, quæ à te nobis mitterentur. nos Antoni te nulla laceſſiuimus iniuria. neque miraturum credidimus, ſi Prætores, & ea dignitate homines, aliquid edicto poſtulaſſemus à Conſule. quòd ſi indignaris auſos eſſe id facere; concede nobis, ut doleamus, ne hoc quidem abs te Bruto, & Caſſio tribui. nam de delectibus habitis, & pecunijs imperatis, exercitibus ſolicitatis, et nunc ijs trans mare miſſis quòd te queſtum eſſe negas: nos tibi quidem credimus, optimo animo te feciſſe: ſed tamen neque agnoſcimus quidquam eorum, & te miramur, cum hæc reticueris, non potuiſſe continere iracundiam tuam, quin nobis de morte Cæſaris obijceres. illud uero quemadmodum ferendum ſit, tute cogita; non licere Prætoribus concordiæ, ac libertatis cauſa, per edictum de ſuo iure decedere, quin Conſul arma minetur. quorum fiducia, nihil eſt, quod nos terreas: neque enim decet, aut conuenit nobis, periculo ulli ſubmittere animum noſtrum: neque eſt Antonio poſtulandum, ut ijs imperet, quorum opera liber eſt. nos ſi alia hortarentur, ut bellum ciuile ſuſcitare uellemus; literæ tuæ nihil proficerent: NVLLA enim minantis auctoritas apud liberos eſt. ſed pulchre intelligis, non poſſe nos quoquam impelli: & fortaſſis ea re minaciter agis, ut iudicium noſtrum metus uideatur. nos in hac ſententia ſumus, ut te cupiamus etiam in libera Rep. magnum, atque

honeſtum eſſe: uocemus te ad nullas inimicitias. ſed tamen pluris noſtram libertatem, quàm tuam amicitiam æſtimemus. tu etiam atque etiam uide, quid ſuſcipias, quid ſuſtinere poſſis: neque, quandiu uixerit Cæſar, ſed quàm non diu regnarit, fac cogites. Deosq; *quæſumus, conſilia tua* Reip. *ſalutaria ſint, ac tibi: ſi minus, ut ſalua, atque honeſta* Rep. *tibi quamminimum noceant, optamus.* Pridie Non. Sex.

D. BRVTVS IMP. M. CICERONI S.

S*I de tua in me uolũtate dubitarem, multis à te uerbis peterem, ut dignitatem meã tuerere, ſed profecto eſt ita, ut mihi perſuaſi, me tibi eſſe curæ.* Progreſſus *ſum ad inalpinos cum exercitu, non tam nomen captans imperatorium, quàm cupiens militibus ſatisfacere, firmosq; eos ad tuendas noſtras res efficere: quod mihi uideor conſecutus: nam & liberalitatem noſtram, & animum ſunt experti. cum omnium bellicoſiſſimis bellum geſſi, multa caſtella cepi, multa uaſtaui. non ſine cauſa ad ſenatum literas miſi. adiuua nos tua ſententia. quod cum facies, ex magna parte communi commodo inſeruieris.* Vale.

M. CICERO D. BRVTO IMP. S.

L*Vpus familiaris noſter cũ à te ueniſſet, cumq;* Romæ *quoſdam dies commoraretur; ego eram in ijs locis, in quibus maxime me tuto eſſe arbitrabar. eo factũ eſt, ut ad te* Lupus *ſine meis literis re*

diret, cum tamen curaſſet tuas ad me perferendas. Romam autem ueni ad V. Id. Dec. nec habui quidquam antiquius, quàm ut Panſam ſtatim conuenirem: ex quo ea de te cognoui, quæ maxime optabam. quare hortatione tu quidem non eges, ſi ne illa quidem in re, quæ à te geſta eſt poſt hominum memoriam maxima, hortatorem deſideraſti: illud tamen breuiter ſignificandum uidetur, populum R. omnia à te expectare, atque in te aliquando recuperandæ libertatis omnem ſpem ponere. tu ſi dies, noctesq; memineris (quod te facere certo ſcio) quantam rem geſſeris; non obliuiſcere profecto, quantæ tibi etiam nunc gerendæ ſint, ſi enim iſte prouinciã nactus erit, cui quidem ego ſemper amicus fui ante, quàm illum intellexi non modo aperte, ſed etiam libenter cum Rep. bellum gerere; ſpem reliquam nullam uideo ſalutis. quamobrem te obſecro iiſdem precibus, quibus ſenatus populusq; R. ut in perpetuum Remp. dominatu regio liberes: ut principijs conſentiant exitus. tuũ eſt hoc munus, tuæ partes. à te hoc ciuitas, uel omnes potius gentes non expectant ſolum, ſed etiam poſtulant. quanquam, cum hortatione non egeas, ut ſupra ſcripſi, non utar ea pluribus uerbis: faciam illud, quod meum eſt, ut tibi omnia mea officia, ſtudia, curas, cogitationes pollicear, quæ ad tuam laudem, & gloriam pertinebunt. quamobrem uelim tibi ita perſuadeas, me tum Reipub. cauſa, quæ mihi uita mea charior eſt; tum quòd tibi ipſi faueam, tuamq; dignitatem amplificari uelim, tuis optimis conſilijs, amplitudini, gloriæ nullo loco defuturum. Vale.

M. CICERO D. BRVTO IMP. S.

LVpus noſter cum Romam ſexto die Mutina ueniſſet,poſtridie me mane conuenit, tuáq; mihi mandata diligentiſſime expoſuit, & literas reddidit. Quòd mihi tuam dignitatem commendas: eodem tempore exiſtimo te mihi meám dignitatem commendare: quam mehercule non habeo tua chariorem. quare mihi gratiſſimum facies, ſi exploratum habebis,tuis laudibus nullo loco nec conſilium, nec ſtudium meum defuturum. Cum Tribuni pl.edixiſſent; ſenatus adeſſet ad XII. Cal. Ian. haberentq; in animo de præſidio Conſulum des. referre: quanquam ſtatueram in ſenatum ante Cal. Ian.non uenire; tamen cum eo die ipſe edictum tuum propoſitum eſſet, nefas eſſe duxi,aut ita haberi ſenatum, ut de tuis diuinis in Remp. meritis ſileretur, (quod factum eſſet, niſi ego ueniſſem) aut,etiam ſi quid honorifice de te diceretur, me non adeſſe. itaque in ſenatum ueni mane. quod cum eſſet animaduerſum, frequentiſſimi ſenatores conuenerunt. quæ de te in ſenatu egerim,quæ in concione maxima dixerim, aliorum te literis malo cognoſcere. illud tibi perſuadeas uelim, me omnia, quæ ad tuam dignitatem augendam pertinebunt, quæ eſt per ſe ampliſſima, ſummo ſemper ſtudio ſuſcepturum, & defenſurum. quod quanquam intelligo me cum multis eſſe facturum, tamen appetam huius rei principatum. Vale.

M. CICERO D. BRVTO IMP. S.

Cum adhibuiſſet domi meæ Lupus me, & Libonem, & Seruium conſobrinum tuum; quæ mea fuerit ſententia, cognoſſe te ex Cn. Seio arbitror, qui noſtro ſermoni interfuit. reliqua, quanquã ſtatim Seium Græceius eſt ſubſecutus, tamen ex Græceio poteris cognoſcere. caput autem eſt hoc, quod te diligentiſſime percipere, & meminiſſe uelim, ut ne in libertate, & ſalute populi R. conſeruanda auctoritatem ſenatus expectes nondum liberi; ne et tuum factum cõdemnes, (nullo enim publico conſilio Remp. liberaſti: quo eſt etiam res illa maior, & clarior) & adoleſcentem, uel puerum potius Cæſarem iudices temere feciſſe; qui tantam cauſam publicam priuato conſilio ſuſceperit; denique homines ruſticos, ſed fortiſſimos uiros, ciuesq; optimos, dementeis fuiſſe iudices, primum milites ueteranos commilitones tuos, deinde legionem Martiã, legionem quartam, quæ ſuum Conſulem hoſtẽ iudicauerunt, ſeq; ad ſalutem Reip. defendendam contulerunt. uoluntas ſenatus pro auctoritate haberi debet, cũ auctoritas impeditur metu. poſtremo ſuſcepta tibi cauſa iam bis eſt, ut non ſit integrum; primum Idibus Mar. deinde proxime, exercitu nouo, & copijs comparatis. quamobrem ad omnia ita paratus, atque animatus eſſe debes, non ut nihil facias, niſi iuſſus, ſed ut ea geras, quæ ab omnibus ſumma cum admiratione laudentur. Vale.

M. CICERO D. BRVTO IMP. S.

E O tẽpore Polla tua miſit, ut ad te, ſi quid uellem, darem literarum; cum, quid ſcriberem, non habebã: omnia enim erant ſuſpenſa propter expectationem legatorum, qui quid egiſſent, nihil dum nunciabatur. hæc tamen ſcribenda exiſtimaui: primum, ſenatum populumq; R. de te laborare non ſolum ſalutis ſuæ cauſa, ſed etiam dignitatis tuæ: admirabilis eſt enim quædã tui nominis charitas, amorq; in te ſingularis omnium ciuium: ita enim ſperant, atque confidunt, ut antea Rege, ſic hoc tempore regno te Remp. liberaturum. Romæ delectus habetur, totaq; Italia: ſi hic delectus appellãdus eſt, cũ ultro ſe offerunt omnes: tantus ardor animos hominum occupauit deſiderio libertatis, odioq; diutinæ ſeruitutis. De reliquis rebus à te iã expectare literas debemus, quid ipſe agas, quid noſter Hircius, quid Cæſar meus: quos ſpero breui tempore ſocietate uictoriæ tecum copulatos fore. Reliquum eſt, ut de me id ſcribam, quod te ex tuorum literis & ſpero, et malo cognoſcere; me neque deeſſe ulla in re, neque unquam defuturum dignitati tuæ. Fac ualeas.

D. BRVTVS M. CICERONI S. D.

P Anſa amiſſo, quantũ detrimenti Reſp. acceperit, non te præterit. nunc auctoritate, & prudẽtia tua proſpicias oportet, ne inimici noſtri, Cõſulibus ſublatis, ſperent ſe cõualeſcere poſſe. ego, ne cõſiſtere poſſit in Italia Antonius, dabo operã. ſequar eum

confeſtim. utrunque me præſtaturũ ſpero, ne aut Ventidius elabatur, aut Antonius in Italia moretur. in primis rogo te, ad hominem uentoſiſſimum Lepidum mittas, ne bellum nobis redintegrare poſſit, Antonio ſibi cõiuncto. nam de Polione Aſinio, puto te perſpicere, quid ſit facturus. multæ, & bonæ, & firmæ ſunt legiones Lepidi, & Aſinij. neque hæc iccirco tibi ſcribo, quòd te nõ eadem animaduertere ſciam, ſed quòd mihi perſuaſiſſimum eſt, Lepidum rectè facturum nunquam, ſi forte uobis id de hoc dubium eſt. Plancum quoque confirmetis, oro: quem ſpero pulſo Antonio Reip. non defuturũ. ſi ſe alpeis Antonius traiecerit, conſtitui præſidium in alpibus collocare, & te de omni re facere certiorem. IIII. Cal. Maij, ex caſtris, Rhegij.

D. BRVTVS M. CICERONI S. D.

Non mihi Remp. plus debere arbitror, quàm me tibi. gratiorem me eſſe in te poſſe, quàm iſti peruerſi ſint in me, exploratum habes: ſi tamen hæc temporis uideãtur dici cauſa, malle me tuũ iudicium, quàm ex altera parte omnium iſtorum: tu enim à certo ſenſu, & uero iudicas de nobis: quod iſti ne faciant, ſumma maleuolentia, & liuore impediuntur. interpellent me, quo minus honoratus ſim; dum ne interpellent, quo minus Reſp. à me commode adminiſtrari poſſit. quæ quanto ſit in periculo, quàm potero breuiſſime exponam. Primum omnium, quantam perturbationem rerum urbanarum afferat obitus Conſulum, quantamq; cupiditatem hominibus inijciat uacuitas, non te fugit. ſatis me multa ſcrip-

ſiſſe, quæ literis commendari poſſint, arbitror: ſcio enim cui ſcribam. reuertor nunc ad Antonium. qui ex fuga cum paruulam manum peditum haberet inermium; et gaſtula ſoluendo, omneq́; genus hominum arripiendo, ſatis magnum numerum uidetur effeciſſe. huc acceſſit manus Ventidij: quæ trans Appenninum itinere facto difficillimo, ad Vada peruenit, atque ſe ibi cum Antonio coniunxit, eſt numerus ueteranorum, & armatorum ſatis frequens cum Ventidio. conſilia Antonij hæc ſint neceſſe eſt, aut ad Lepidum ut ſe conferat, ſi recipitur: aut Appennino, alpibusq́; ſe teneat; & decurſionibus per equites, quos habet multos, uaſtet ea loca, in quæ incurrerit: aut rurſus ſe in Etruriam referat, quòd ea pars Italiæ ſine exercitu eſt. quòd ſi me Cæſar audiſſet, atque Appenninum tranſiſſet: in tantas anguſtias Antonium compuliſſem, ut inopia potius, quàm ferro conficeretur. ſed neque Cæſari imperari poteſt: nec Cæſar exercitui ſuo. quod utrunque peſſimum eſt. cum hæc talia ſint: quo minus, quod ad me pertinebit, homines interpellent, ut ſupra ſcripſi, non impedio: hæc quemadmodum explicari poſſint, aut, à te cum explicabuntur, ne impediantur, timeo. alere iam milites non poſſum. cum ad Remp. liberandam acceſſi: HS mihi fuit pecuniæ CCCC amplius. tantum abeſt, ut meæ rei familiaris liberum ſit quidquam, ut meos iam omnes amicos ære alieno obſtrinxerim. ſeptenum numerum legionum alo; qua difficultate, tu arbitrare. non, ſi Varronis theſauros haberem, ſuſtinere ſumptum poſſem. cum primum de Antonio exploratum habuero, faciam te certiorem. Tu me amabis, ita, ſi hoc idem

me in te facere ſenſeris. III. *Non. Maij, ex caſtris, Dertone.* Vale.

D. BRVVVS IMP. CO S. DES. M. CICERONI S. D.

E*Odem exẽplo literæ à te mihi redditæ ſunt, quo pueri mei attulerunt. Tantũ me tibi debere exiſtimo, quantũ perſcluere difficile eſt. Scripſi tibi, quæ hic gererentur. in itinere eſt Antonius: ad Lepidum proficiſcitur: ne de Planco quidem ſpem adhuc abiecit, ut ex libellis eius animaduerti, qui in me inciderunt. in quibus, quos ad Aſinium, quos ad Lepidũ quos ad Plancum mitteret, ſcribebat. ego tamen non habui ambiguum, & ſtatim ad Plancum miſi, & biduo ab Allobrogibus, & totius Galliæ legatos expecto, quos confirmatos domum remittam. Tu, quæ iſtic opus erunt adminiſtrari, proſpicies, ut ex tua uoluntate, reiq; pub. commodo fiant, maleuolentiæ hominum in me, ſi poteris, occurres: ſi non poteris, hoc te conſolabere, quòd me de ſtatu meo nullis contumelijs deterrere poſſunt. Pridie Non. Maij, ex caſtris, finibus Statiellenſium.*

M. CICERO D. BRVTO IMP. COS. DES. S. D.

T*Reis uno die à te accepi epiſtolas: unã breuẽ, quam Flacco Volumnio dederas, duas pleniores, quarum alteram tabellarius T. Vibij attulit, alteram ad me miſit Lupus ex tuis literis, et ex Græceij oratione non modo non reſtinctum bellum, ſed etiã inflammatum uidetur. non dubito autem pro tua ſin-*

gulari prudentia, quin perſpicias, ſi aliquid firmitatis nactus ſit Antonius, omnia illa tua præclara in Remp. merita ad nihilum eſſe uentura: ita enim Romam erat nuntiatum, ita perſuaſum omnibus, cum paucis inermibus perterritis metu, fracto animo fugiſſe Antoniũ. qui ſi ita ſe habet, ut, quemadmodum audiebã de Græceio, confligi cum eo ſine periculo non poſſit: nõ ille mihi fugiſſe à Mutina uidetur, ſed locũ belli gerendi mutaſſe. itaque homines alij fracti ſunt, nonnulli etiã queruntur, quòd perſecuti nõ ſitis. opprimi potuiſſe, ſi celeritas adhibita eſſet, exiſtimant. omnino E S T hoc populi, maximeq; noſtri, in eo potiſſimũ abuti libertate, per quem eam conſecutus ſit. ſed tamen prouidendum eſt, ne qua iuſta querela eſſe poſſit. res ſic ſe habet. is bellũ cõfecerit, qui Antoniũ oppreſſerit. hoc quã habeat uim, te exiſtimare malo, quàm me apertius ſcribere. Vale.

D. BRVTVS IMP. COS. DES. M. C. S.

Am non ago tibi gratias: cui enim re uix referre poſſum, huic uerbis non patitur res ſatisfieri. Attendere te uolo, quæ in manibus ſunt: qua enim prudentia es, nihil te fugiet, ſi meas literas diligenter legeris. ſequi confeſtim Antonium his de cauſis Cicero non potui. eram ſine equitibus, ſine iumentis. Hircium periſſe neſciebam. Cæſari non credebã prius, quàm cõueniſſem, & collocutus eſſem. hic dies hoc modo abijt. poſtridie mane à Panſa ſum accerſitus Bononiam. cum in itinere eſſem, nunciatum mihi eſt eum mortuum eſſe, recurri ad meas copiolas: ſic enim

uere eas appellare poſſum. ſunt extenuatiſſimæ, & inopia omnium rerum peſſime acceptæ. biduo me Antonius anteceſſit, itinere multo maiore ſugiens, quàm ego ſequens: ille enim ijt paſſim, ego ordinatim. quacunque iuit, ergaſtula ſoluit, homines arripuit. cōſtitit nuſquam prius, quàm ad Vada uenit: quem locū uolo tibi eſſe notum. iacet inter Appenninum, et alpes impeditiſſimus ad iter faciendum. cum abeſſem ab eo millia paſſuum triginta, & ſe iam Ventidio coniunxiſſet; concio eius ad me eſt allata; in qua petere cœpit à militibus, ut ſe trans alpes ſequerentur. ſibi cum M. Lepido conuenire. ſucclamatum eſt, & frequenter à militibus Ventidianis, (nam ſuos ualde quampaucos habet) ſibi aut in Italia pereundum eſſe, aut uincendum. etiam orare cœperunt, ut Pollentiam iter facerẽt. cum ſuſtinere eos non poſſet, in poſterum diem iter ſuum contulit. hac re mihi nunciata, ſtatim quinque cohortes Pollentiam præmiſi, meumq; iter eò contuli. hora ante præſidium meum Pollentiam uenit, quàm Trebellius cum equitibus. ſanequam ſum gauiſus: in hoc enim uictoriam puto conſiſtere. in ſpem uenerãt, quòd neque Planci quatuor legiones omnibus ſuis copijs pares arbitrabantur: neque ex Italia tam celeriter exercitũ traijci poſſe credebant. quos ipſi adhuc ſatis arroganter Allobroges, equitatusq; omnis, qui eò præmiſſus erat à nobis, ſuſtinebant; noſtroq; aduentu ſuſtineri facilius poſſe confidimus. tamen ſi quo etiam caſu Iſaram ſe traiecerint; ne quid detrimenti Reip. iniungant, ſumma à nobis dabitur opera. uos magnum animum, optimamq; ſpem de ſumma Repub. habere uolumus, cum &

nos, et exercitus noſtros ſingulari concordia coniunctos ad omnia pro uobis uideatis paratos. ſed tamen nihil de diligentia remittere debetis, dareq́; operam, ut quã paratiſſimi ab exercitu, reliquisq́; rebus pro ueſtra ſalute contra ſceleratiſſimam conſpirationem hoſtiũ confligamus. qui quidem eas copias, quas diu ſimulatione Reip. comparârant, ſubito ad patriæ periculum conuerterunt.

M. CICERO D. BRVTO IMP. S. D.

Irabiliter mi Brute lætor, mea cõſilia, measq́; ſententias à te probari de Decemuiris, de adornando adoleſcente. ſed quid refert? mihi crede homini non glorioſo, planè iam Brute frigeo: ὄργανον enim erat meum ſenatus: id eſt iam diſſolutum. tãtã ſpem attulerat exploratæ uictoriæ tua præclara Mutina eruptio, fuga Antonij conciſo exercitu, ut omnium animi relaxati ſint, meæq́; illæ uehementes contentiones tanquam σκιαμαχίαι eſſe uideantur. ſed ut ad rẽ redeam: legionem Martiam, & quartam negant, qui illas norunt, ulla conditione ad te poſſe perduci. Pecuniæ, quã deſideras, ratio poteſt haberi, eaq́; habebitur. De Bruto accerſendo, Cæſareq́; ad Italiæ præſidiũ tenendo, ualde tibi aſſentior: ſed, ut ſcribis, habes obtrectatores: quos equidẽ facillime ſuſtineo, ſed impediunt tamen. ex Africa legiones expectantur: ſed bellum iſtic renatum homines mirantur. nihil tã præter ſpem unquã: nam die tuo natali uictoria nunciata, in multa ſecula uidebamus Remp. liberatam. noui timores retexunt ſuperiora. ſcripſiſti autẽ ad me ijs, quas Idib. Maij dediſti, modo te ac-

cepiſſe à Planco literas, non recipi à Lepido Antonium, id ſi ita eſt, omnia faciliora: ſin aliter, magnũ negotiũ. cuius exitum ne extimeſcam, tuæ partes ſunt. ego plus, quàm feci, facere non poſſum. te tamen, id quod ſpero, omnium maximum, et clariſſimum uidere cupio. Vale.

M. CICERO D. BRVTO IMP. S. D.

ETſi mihi tuæ literæ iucundiſſimæ ſunt, tamẽ iucundius fuit, quod in ſumma occupatione tua Planco collegæ mandaſti, ut te mihi per literas excuſaret. quod fecit ille diligenter. mihi autem nihil amabilius officio tuo, & diligentia. Coniunctio tua cum collega, concordiaq́; ueſtra, quæ literis communibus declarata eſt, ſenatui, populoq́; R. gratiſſima accidit. quod ſupereſt, perge mi Brute, & iam non cum alijs, ſed tecum ipſe certa. plura ſcribere non debeo, præſertim ad te, quo magiſtro breuitatis uti cogito. Literas tuas uehementer expecto, & quidem tales, quales maxime opto.

M. CICERO D. BRVTO IMP. S. D.

PErmagni intereſt, quo tibi hæc tẽpore epiſtola reddita ſit, utrũ cum ſolicitudinis aliquid haberes; an cum ab omni moleſtia uacuus eſſes. itaque ei præcepi, quem ad te miſi, ut tempus obſeruaret epiſtolæ tibi reddendæ. nam quemadmodum coràm qui ad nos intempeſtiue adeunt, moleſti ſæpe ſunt: ſic epiſtolæ offendunt, non loco redditæ. ſi autem, ut ſpero, nihil te perturbat, nihil impedit; & ille, cui mandaui, ſatis ſcite, & commode tempus ad te cepit adeundi:

confido me,quod uelim,à te facile impetraturum.L.Lamia Præturam petit. hoc ego utor uno omnium pluriſmum.magna uetuſtas, magna conſuetudo intercedit: quodq́; plurimum ualet,nihil mihi eius eſt familiaritate iucundius.magno præterea beneficio eius, magnoq́; merito ſum obligatus. nam Clodianis temporibus,cum equeſtris ordinis princeps eſſet,proq́; mea ſalute acerrime propugnaret,à Gabinio Cos.relegatus eſt:quod ante id tempus ciui Romano Romæ contigit nemini. hoc cũ populus R.meminerit, me ipſum non meminiſſe turpiſſimum eſt.quapropter perſuade tibi mi Brute, me petere Præturam.quanquam enim Lamia ſummo ſplendore,ſumma gratia eſt, uſus magnificentiſſimo munere ædilitio: tamen quaſi ea ita non eſſent, ego ſuſcepi totum negotium.nunc ſi me tanti facis, quanti certe facis;quando equitum centurias tenes,in quibus regnas, mitte ad Lupum noſtrum, ut is nobis eas centurias conficiat.non tenebo te pluribus,ponam in extremo, quod ſentio.nihil eſt Brute,cum omnia à te expectem, quod mihi gratius facere poſſis. Vale.

M. CICERO D. BRVTO IMP. S. D.

L*Amia uno omnium familiariſſime utor.magna eius in me non dico officia, ſed merita eaq́; ſunt populo R.notiſſima.is magnificẽtiſſimo munere Aedilitatis perfunctus, petit Præturam: omnesq́; intelligunt,nec dignitatem ei deeſſe, nec gratiam.ſed is ambitus extare uidetur, ut ego omnia pertimeſcam,totamq́; petitionem Lamiæ mihi ſuſtinendam putem.in ea re quãtum me poſſis adiuuare, facile per-*

ſplcio: nec uero, quãtum mea cauſa uelis, dubito. uelim igitur mi Brute tibi perſuadeas, nihil me maiore ſtudio à te petere, nihil te mihi gratius facere poſſe, quàm ſi omnibus tuis opibus, omni ſtudio Lamiam in petitione iuueris. quod ut facias, uehementer te rogo. Vale.

M. CICERO D. BRVTO IMP. S. D.

Etſi ex mandatis, quæ Galbæ, Volumnioq́; ad ſenatum dediſti, quid timendum, ſuſpicandumq; putares, ſuſpicabamur: tamen timidiora mandata uidebantur, quàm erat dignum tua, populiq; R. uictoria. ſenatus autem mi Brute fortis eſt, & habet fortes duces. itaque moleſte ferebat, ſe à te, quem omnium, quicunque fuiſſet, fortiſſimum iudicaret, timidum, atque ignauum iudicari: etenim cum te incluſo ſpem maximam omnes habuiſſent in tua uirtute florente Antonio; quis erat, qui quidquam timeret, profligato illo, te liberato? nec uero Lepidum timebamus: quis enim eſſet, qui illum tam furioſum arbitraretur: ut, qui in maximo bello pacem uelle ſe dixiſſet, is in optatiſſima pace bellum Reip. indiceret? nec dubito, quin tu plus prouideas. ſed tamen tam recenti gratulatione, quàm tuo nomine ad omnia Deorum templa fecimus, renouatio timoris magnam moleſtiam afferebat. quare uelim equidem, id quod ſpero, ut planè abiectus, & fractus ſit Antonius. ſin aliquid uirium forte collegerit: ſentiet, nec ſenatui conſilium, nec populo R. uirtutem deeſſe, nec Reip. te uiuo Imperatorem. XIIII. Cal. Iun. Vale.

D. BRVTVS M. CICERONI S. D.

AD ſenatum quas literas miſi, uelim prius perlegas: & ſi quā tibi uidebuntur,commutes. neceſſario me ſcripſiſſe, ipſe animaduertes: nam cum putarem quartam & Martiam legiones me cum futuras,ut Druſo, Pauloq; placuerat, uobis aſſentientibus; minus de reliquis rebus laborandum exiſtimaui:nunc uero cum ſim cum tironibus egentiſſimis; ualde & meam,& ueſtram uicem timeam,neceſſe eſt.

Veicetini me,& M.Brutum præcipue obſeruant.his ne quam patiare iniuriam fieri in ſenatu uernarū cauſa,à te peto.cauſam habent optimam, officium in Rēp. ſummum,genus hominum aduerſariorum ſeditioſum, & inertiſſimum. XII.Cal.Iun.Vercellis.

D. BRVTVS IMP. M. CIC. S. D.

QVod pro me non facio, id pro te facere meus in te amor,tuaq; officia cogunt,ut timeā:ſæpe enim mihi cum eſſet dictum, neque à me contemptū,nouiſſime Labeo Segulius,homo ſui ſimillimus,narrauit mihi,apud Cæſarem ſe fuiſſe, multumq; ſermonem de te habitum eſſe: ipſum Cæſarem nihil ſanè de te queſtum, niſi dictum, quòd diceret te dixiſſe laudandum adoleſcentem,ornandum,tollendum; ſe nō eſſe commiſſurum,ut tolli poſſit.hoc ego Labeonem credo illi retuliſſe,aut finxiſſe dictum,non ab adoleſcente prolatum.ueteranos uero peſſime loqui,uolebat Labeo me credere,& tibi ab ijs inſtare periculum, maximeq;

indignari,

indignari, quòd in Decemuiris neque Cæſar, neque ego habiti eſſemus, atque omnia ad ueſtrũ arbitriũ eſſent collata. hæc cũ audiſſem, & iam in itinere eſſem; committendũ non putaui, prius ut alpeis trãſgrederer, quã, quid iſtic ageretur, ſcirem. nam de tuo periculo, crede mihi, iactatione uerborum, & denunciatione periculi ſperare eos te, perterrefacto, adoleſcente impulſo, poſſe magna conſequi præmia; & totam iſtam cantilenam ex hoc pendere, ut quamplurimum lucri faciant. neque tamen non te cautum eſſe uolo, & inſidias uitantem: nihil enim tua mihi uita poteſt eſſe iucundius, neque charius. illud uide, ne timendo, magis timere cogare: & quibus rebus poteſt occurri ueteranis, occuras: primum quod deſidarant de Decemuiris, facias: deinde de præmijs, ſi tibi uidetur, agros militum eorum qui cum Antonio ueterani fuerunt, his dandos cenſeas ab utriſq; noſtrum: de nummis, lente, ac ratione habita pecuniæ: ſenatum de ea re conſtituturum. quatuor legionibus ijs, quibus agros dandos cenſuiſtis, uideo facultatem fore ex agris Syllanis, & Agro Campano. æqualiter, aut ſorte agros legionibus aſſignari puto oportere. hæc me tibi ſcribere non prudentia mea hortatur, ſed amor in te, et cupiditas otij, quòd ſine te cõſiſtere non poteſt. Ego, niſi ualde neceſſe fuerit, ex Italia non excedam. legiones armo, paro: ſpero non peſſimum exercitum habiturum ad omneis caſus, & impetus hominum. de exercitu, quem Panſa habuit, legionem mihi Cæſar non remittit. ad has literas ſtatim mihi reſcribe, tuorumq; aliquem mitte, ſi quid reconditũ magis erit, meq; ſcire opus eſſe putaris. Vale. VII. Cal. Iun. Eporædia.

M. CICERO D. BRVTO IMP. S.

Di iſti Segulio male faciant,homini nequiſſimo omnium qui ſunt,qui fuerũt,qui futuri ſunt. quid? tu illum tecũ ſolũ,aut cũ Cæſare,qui neminẽ,prætermiſerit,quicũ loqui potuerit, cui non eadem iſta dixerit? te tamen mi Brute ſic amo,ut debeo,ꝙ iſtud,quidquid eſſet, nugarũ me ſcire uoluiſti; ſignum enim magnum amoris dediſti. nam quòd idem Segulius ait ueteranos queri, quòd tu & Cæſar in Decemuiris non eſſetis:utinam ne ego quidẽ eſſem: quid enim moleſtius? ſed tamen,cum ego ſenſiſſem, de ijs,qui exercitus haberent, ſententiam ferri oportere: ijdem illi,qui ſolent,reclamarunt. itaque excepti etiã eſtis me uehementer repugnante. quocirca Segulium negligamus,qui res nouas quærit:non quo ueterem comederit:nullam enim habuit:ſed hanc ipſam recentem nouam deuorauit. Quod autem ſcribis, te, quod pro te ipſo nõ facias,id pro me facere,ut de me timeas aliquid omni te uir optime, mihiq; chariſſime Brute de me metu libero.ego enim,quæ prouideri poterũt,nõ fallar in ijs: quæ cautionem non habebunt,de ijs non ita ualde laboro: ſim etenim impudens, ſi plus poſtulem, quàm homini à rerum natura tribui poteſt. Quod mihi præcipis,ut caueam,ne timendo magis timere cogar: & ſapienter,& amiciſſime præcipis. ſed uelim tibi perſuadeas,cum te conſtet excellere hoc genere uirtutis,ut nunquã extimeſcas,nunquã perturbere; me huic tuæ uirtuti proxime accedere. quãobrem neq; metuã quidquã,& cauebo omnia. ſed uide,ne tua iam mi Brute

culpa futura ſit, ſi ego quidquam timeam: tuis enim opibus, & Conſulatu tuo, etiam ſi timidi eſſemus, tamē omnem timorem abijceremus; præſertim cū perſuaſum omnibus eſſet, mihiq́; maxime, nos à te unice diligi. Cōſilijs tuis, quæ ſcribis de quatuor legionibus, deq́; agris aſſignandis ab utriſq; ueſtrum, uehementer aſſentior. itaque cum quidam de collegis noſtris agrariam curationem liguriret, diſturbaui rem, totamq́; uobis integram reſeruaui. ſi quid erit occultius, & ut ſcribis, reconditum, meorum aliquem mittam, quo fidelius ad te literæ perferantur. Vale. Pridie Non. Iun.

M. CICERO D. BRVTO IMP. S. D.

Vm Appio Claudio C.F. *ſumma mihi neceſſitudo eſt, multis eius officijs, & meis mutuis cōſtituta. peto à te maiorē in modū, uel humanitatis tuæ, uel mea cauſa, ut eū auctoritate tua, quæ plurimum ualet, conſeruatum uelis. uolo te, cum fortiſſimus uir cognitus ſit, etiam clementiſſimum exiſtimari. magno tibi erit ornamento, nobiliſſimum adoleſcentem beneficio tuo eſſe ſaluum. cuius quidem cauſa hoc melior debet eſſe, ꝙ pietate adductus, propter patris reſtitutionem ſe cum Antonio coniunxit. quare etſi minus ueram cauſam habebis, tamē uel probabilem aliquā poteris inducere. nutus tuus poteſt hominem ſummo loco natū, ſummo ingenio, ſumma uirtute, officioſiſſimum præterea, & gratiſſimum, incolumem in ciuitate retinere. quod ut facias, ita à te peto, ut maiore ſtudio, magis ue ex animo petere non poſſim.* Vale.

D. BRVTVS M. CICERONI S. D.

NOs hic ualemus recte: & quo melius ualeamus, operam dabimus. Lepidus commode de nobis ſentire uidetur. omni timore depoſito, debemus libere Reip. conſulere. quòd ſi omnia eſſent aliena, tamẽ tribus tantis exercitibus proprijs Reip. ualentibus, magnum animum habere debebas, quem et ſemper habuiſti, & nunc fortuna adiuuante augere potes. Quæ tibi ſuperioribus literis mea manu ſcripſi, terrendi tui cauſa homines loquuntur. ſi frenum momorderis; peream, ſi te omnes, quotquot ſunt, conantem loqui ferre poterunt. Ego, tibi ut antea ſcripſi, dum mihi à te literæ ueniãt, in Italia morabor. Vale. VIII. Cal. Iun. Eporædia.

M. CICERO D. BRVTO S. D.

NArro tibi: antea ſubiraſcebar breuitati tuarũ literarum: nunc mihi loquax eſſe uideor. te igitur imitabor. quàm multa quàm paucis, Te recte ualere, operamq; dare, ut quotidie melius: Lepidũ cõmode ſentire: tribus exercitibus quiduis nos oportere confidere. ſi timidus eſſem, tamen iſta epiſtola mihi omnem metum abſterſiſſes, ſed, ut mones frenum momordi: etenim, qui te incluſo omnem ſpem habuerim in te; quid nunc putas? cupio iam uigiliam meã Brute tibi tradere, ſed ita, ut ne deſim conſtantiæ meæ. Quod ſcribis in Italia te moraturum, dum tibi literæ meæ ueniant: ſi per hoſtem licet, non erraris: multa enim Romæ. ſin aduentu tuo bellum cõfici poteſt: ni-

hil ſit antiquius. Pecunia expeditiſſima quæ erat, tibi decreta eſt: habes amantiſſimum Seruilium. nos non deſumus. Vale. VIII. Id. Iun.

M. CICERO D. BRVTO S. D.

E*Xpectāti mihi tuas quotidie literas Lupus noſter ſubito denunciauit, ut ad te ſcriberem, ſi quid uellem. ego autem etſi, quid ſcriberem, non habebam (acta enim ad te mitti ſciebam: inanem autem ſermonem literarum tibi iniucūdum eſſe audiebam) breuitatem ſecutus ſum te magiſtro. ſcito igitur in te, & in collega ſpem omnem eſſe. De Bruto autem nihil adhuc certi: quem ego, quemadmodum præcipis, priuatis literis ad bellum commune uocare nō deſino: qui utinam iam adeſſet, inteſtinū Vrbis malum, quod eſt non mediocre, minus timeremus. ſed quid ago? non imitor* λακωνισμὸν *tuum. altera iam pagella procedit. uince, & uale.* XIIII. Cal. Quint.

D. BRVTVS IMP. M. CIC. S. D.

I*N maximo meo dolore hoc ſolatio utor, quòd intelligunt homines, nō ſine cā me timuiſſe iſta, quæ acciderunt. deliberent, utrum traijciant legiones ex Africa, nec ne, & ex Sardinia: Brutum accerſant, nec ne: mihi ſtipendium dent, an non, decernāt. ad ſenatum literas miſi. crede mihi, niſi iſta omnia ita fiunt, quemadmodum ſcribo, magnū nos omnes adituros periculū. rogo te, uidete, quibus hominibus negotium detis, qui ad me legiones adducant. et fide opus eſt, & celeritate.* Vale. III. Non. Iun. ex caſtris.

M. CICERO C. MATIO S. D.

NOn dũ ſatis conſtitui, moleſtiæ ne plus, an uoluptatis attulerit mihi Trebatius noſter, homo tum plenus officij, tum utriuſq; noſtrum amãtiſſimus. nam cum in Tuſculanum ueſperi ueniſſem; poſtridie ille ad me, non dum ſatis firmo corpore cum eſſet, mane uenit. quem cum obiurgarem, quòd parum ualetudini parceret: tum ille, nihil ſibi fuiſſe longius, quàm ut me uideret. numquidnam?, inquam, noui? detulit ad me querelam tuam: de qua prius quã reſpõdeo, pauca præponam. Quantum memoria repetere præterita poſſum, nemo eſt mihi te amicus antiquior. ſed VETVSTAS habet aliquid commune cũ multis, amor non habet. dilexi te, quo die cognoui, meq́; à te diligi iudicaui. tuus deinde diſceſſus, isq́; diuturnus, ambitio noſtra, & uitæ diſſimilitudo non eſt paſſa uoluntates noſtras conſuetudine conglutinari. tuum tamen erga me animum agnoui multis annis ante bellũ ciuile, cum Cæſar eſſet in Gallia: quod enim uehementer mihi utile eſſe putabas, nec inutile ipſi Cæſari perfeciſti, ut ille me diligeret, coleret, haberet in ſuis. multa prætereo, quæ temporibus illis inter nos familiariſſime dicta, ſcripta, communicata ſunt: grauiora enim ſunt conſecuta. & initio belli ciuilis cum Brunduſiũ uerſus ires ad Cæſarem, ueniſti ad me in Formianum. primum hoc ipſum quanti, præſertim temporibus illis? deinde oblitum me putas conſilij, ſermonis, humanitatis tuæ? quibus rebus intereſſe memini Trebatium. nec uero oblitus ſum literarum tuarum, quas ad me

miſiſti, cum Cæſari obuiam ueniſſem in agro, ut arbitror, Trebulano. ſecutum illud tempus eſt, cum me ad Pompeium proficiſci ſiue pudor meus coegit, ſiue officium, ſiue fortuna, quod officium tuum, quod ſtudium uel in abſentem me, uel in præſentes meos defuit? quem porrò omnes mei & mihi, & ſibi te amiciorem iudicauerunt? ueni Brunduſium: oblitum'ne me putas, qua celeritate, ut primum audieris, ad me Tarento aduolaris? quæ tua fuerit aſſeſſio, oratio, confirmatio animi mei fracti communium miſeriarum metu? tandem aliquando Romæ eſſe cœpimus: quid defuit noſtræ familiaritati? in maximis rebus, quonam modo me gererem aduerſus Cæſarem, uſus tuo conſilio ſum. in reliquis officijs cui tu tribuiſti, excepto Cæſare, præter me, ut domum uentitares, horasq́; multas ſæpe ſuauiſſimo ſermone conſumeres? tum, cum etiam, ſi meminiſti, ut hæc φιλοσοφούμενα ſcriberem, tu me impuliſti. poſt Cæſaris reditum quid tibi maiori curæ fuit, quàm ut eſſem ego illi quã familiariſſimus? quod effeceras. quorſum igitur hæc oratio longior, quàm putaram? quia ſum admiratus, te, qui hæc noſſe deberes, quidquam à me commiſſum, quod eſſet alienum noſtra amicitia, credidiſſe. nã præter hæc, quæ cõmemoraui, quæ teſtata ſunt, & illuſtria, habeo multa occultiora, quæ uix uerbis exequi poſſum. omnia me tua delectant, ſed maxime maxima cum fides in amicitia conſilium, grauitas, conſtantia, tũ lepos, humanitas, literæ. quapropter redeo nunc ad querelam. Ego te ſuffragium tuliſſe in illa lege, primum non credidi: deinde, ſi crediderim, nunquam id ſine aliqua iuſta cauſa exiſtimarem.

te feciſſe. dignitas tua facit, ut animaduertatur, quid-quid facias: maleuolentia autem hominum, ut non-nulla durius, quàm à te facta ſint, proferantur. ea ſi tu non audis; quid dicam, neſcio; equidem ſi quando audio, tam defendo, quàm me ſcio à te contra iniquos meos ſolere defendi. defenſio autẽ eſt duplex. alia ſunt, quæ liquido negare ſoleam, ut de iſto ipſo ſuffragio: alia, quæ defendam à te pie fieri, & humane, ut de curatione ludorum. ſed te hominem doctiſſimum non fugit, ſi Cæſar Rex *fuerit, quod mihi quidem uidetur, in utranque partem de tuo officio diſputari poſſe: uel in eam, qua ego uti ſoleo, laudandam eſſe fidem, & humanitatem tuam, qui amicum etiam mortuum diligas: uel in eam, qua nonnulli utuntur, libertatem patriæ uitæ amici anteponendam. ex his ſermonibus utinam eſſent delatæ ad te diſputationes meæ. illa uero duo, quæ maxima ſunt laudum tuarum, quis aut libentius, quàm ego, commemorat, aut ſæpius; te & non ſuſcipiendi belli ciuilis grauiſſimũ auctorem fuiſſe, & moderandæ uictoriæ? in quo qui mihi non aſſentiretur, inueni neminem. quare habeo gratiam* Tre*batio familiari noſtro, qui mihi dedit cauſam harum literarum. quibus niſi credideris; me omnis officij, & humanitatis expertem iudicaris. quo nec mihi grauius quidquam poteſt eſſe, nec à te alienius.* Vale.

C. MATIVS M. C. S. P. D.

M Agnam uoluptatem ex tuis literis cepi, quòd, quam ſperarā, atq; optaram, habere te de me opinionem cognoui. de qua etſi nō dubitabā, tamen, quia maximi æſtimabam, ut incorrupta manere, laborabam. conſcius autem mihi eram, nihil à me cōmiſſum eſſe, quod boni cuiuſquā offenderet animū, eo minus credebā, plurimis, atq; optimis artibus ornato tibi temere quidquam perſuaderi potuiſſe, præſertim in quem mea propēſa, et perpetua fuiſſet, atq; eſſet beneuolentia. quod quando, ut uolui, ſcio eſſe: reſpondebo criminibus, quibus tu pro me, ut par erat, tua ſingulari bonitate, & amicitia noſtra ſæpe reſtitiſti. nota enim mihi ſunt, quæ in me poſt Cæſaris mortem contulerint. Vitio mihi dant, quòd mortē hominis neceſſarij grauiter fero, atq; eum, quem dilexi, perijſſe indignor: aiunt enim patriam amicitiæ præponendam eſſe: perinde ac ſi iam uicerint, obitum eius Reip. fuiſſe utilem. ſed non agam aſtute. fateor me ad iſtū gradū ſapientiæ non perueniſſe: neq; enim Cæſarem in diſſenſione ciuili ſum ſecutus, ſed amicum, quāquā re offendebar, tamen non deſerui: neque bellum unquā ciuile, aut ēt cauſam diſſenſionis probaui; quam etiam naſcētem extingui, ſumme ſtudui. itaque in uictoria hominis neceſſarij, neque honoris, neque pecuniæ dulcedine ſum captus: quibus præmijs reliqui, minus apud eū, quàm ego, cum pſſent, immoderate ſunt abuſi. atq; etiā res familiaris mea, lege Cæſaris diminuta eſt: cuius beneficio plerique, qui Cæſaris morte lætantur, remanſerunt in

ciuitate. ciuibus uictis ut parceretur, æque, ac pro mea ſalute, laboraui. poſſum igitur, qui omneis uoluerim incolumes, eum, à quo id impetratum eſt, periiſſe non indignari? cum præſertim ijdem homines illi & inuidiæ, et exitio fuerint. plecteris ergo, inquiunt, quando factum noſtrum improbare audes. ò ſuperbiam inauditam, alios in facinore gloriari, alijs ne dolere quidem impune licere. at hæc etiam ſeruis ſemper libera fuerunt, timerent, gauderent, dolerẽt ſuo potius, quàm alterius, arbitrio. quæ nunc iſti, ut quidem dictitant, libertatis auctores metu nobis extorquere conantur. ſed nihil agunt. nullius unquã periculi territoribus ab officio, aut ab humanitate deſciſcã: NVNQVAM *enim honeſtam mortem fugiendam, ſæpe etiam appetendam putaui. ſed quid mihi ſuccenſent, ſi id opto, ut pœniteat eos ſui facti? cupio enim Cæſaris mortem omnibus eſſe acerbam. at debeo pro ciuili parte Rép. uelle ſaluam. id quidem me cupere, niſi & ante acta uita, & reliqua mea ſpes tacente me probat: dicendo uincere non poſtulo. quare maiorem in modum te rogo, ut rem potiorem oratione ducas: mihiq; ſi ſentis expedire recte fieri, credas nullam communionem cum improbis eſſe poſſe. an quod adoleſcens præſtiti, cum etiam errare cum excuſatione poſſem; id nunc ætate præcipitata cõmutem, ac me ipſe retexam? non faciam, neque, quod diſpliceat, committam, præterquam quòd hominis mihi coniunctiſſimi, ac uiri ampliſſimi doleo grauem caſum. quòd ſi aliter eſſem animatus, nunquam, quod facerem, negarem, ne & in peccando improbus, & diſſimulando timidus, ac uanus exiſti-*

marer. At ludos, quos Cæſaris uictoriæ Cæſar adoleſcens fecit, curaui. At id ad priuatum officium, non ad ſtatum Reip. pertinebat, quod tamen munus & hominis amiciſſimi memoriæ, ac honoribus præſtare etiam mortui debui: & optimæ ſpei adoleſcēti, ac digniſſimo Cæſari petenti negare non potui. ueni etiam Conſulis Antonij ſæpe domum ſalutandi cauſa: ad quem, qui me parum patriæ amantem eſſe exiſtimant, rogandi quidem aliquid, aut auferendi cauſa frequentes uentitaſſe reperies. ſed quæ hæc eſt arrogantia, quod Cæſar nunquam interpellauit, quin quibus uellem, atque etiā quos ipſe non diligebat, tamen ijs uterer; eos, qui mihi amicum eripuerunt, carpendo me, efficere conari, ne, quos uelim, diligam? ſed non uereor, ne aut meæ uitæ modeſtia parum ualitura ſit in poſterum contra falſos rumores: aut etiam ijs, qui me non amant propter meam in Cæſarem conſtantiam, non malint mei, quàm ſui ſimiles amicos habere. mihi quidem ſi optata contingent: quod reliquum eſt uitæ, in otio Rhodi degam. ſin caſus aliquis interpellarit: ita ero Romæ, ut rectè fieri ſemper cupiam. Trebatio noſtro magnas gratias ago, quòd tuum erga me animum ſimplicem, atq; amicum aperuit; et quòd eum, quem ſemper dilexi libenter, quo magis iure colere, atque obſeruare deberem, fecit. Bene uale, & me dilige.

M. CICERO M. OPPIO S.

D*Vbitanti mihi, quod ſcit Atticus noſter, de hoc toto cōſilio profectionis, quòd in utranq; par=*

tem in mentem multa ueniebant, magnum pondus ac ceſſit ad tollendam dubitationem, iudicium, & conſilium tuum. nam & ſcripſiſti aperte, quid tibi uideretur: & Atticus ad me ſermonem tuum pertulit. ſemper iudicaui, in te & in capiendo conſilio prudentiam ſummam eſſe, & in dando fidem; maximeq́; ſum expertus, cum initio ciuilis belli per literas te conſuluiſſem, quid mihi faciendum eſſe cenſeres, eundum ne ad Pompeium, an manendum in Italia: ſuaſiſti, ut conſulerem dignitati meæ. ex quo, quid ſentires, intellexi. & ſum admiratus fidem tuã, & in conſilio dando religionem; quòd, cum aliud malle amiciſſimum tuũ putares, antiquius tibi officium meum, quàm illius uoluntas fuit. Ee equidem & ante hoc tempus te dilexi: & ſemper me à te diligi ſenſi: & cum abeſſem, atque in magnis periculis eſſem, et me abſentem, & meos præſentes à te cultos & defenſos eſſe memini: & poſt meũ reditũ quàm familiariter mecum uixeris, quæq́; ego de te & ſenſerim, & prædicarim, omneis, qui ſolent hæc animaduertere, teſtes habemus. grauiſſimum uero iudicium de mea fide, & de conſtantia feciſti, cum poſt mortem Cæſaris totum te ad amicitiam meam contuliſti. quod tuũ iudicium niſi mea ſumma beneuolentia erga te, omnibusq́; meritis comprobaro, ipſe me hominem non putabo. Tu mi Oppi conſeruabis amorem tuum, (etſi more magis hoc quidem ſcribo, quàm quo te admonendum putem) meaq́; omnia tuebere: quæ tibi ne ignota eſſent, Attico mandaui. A' me autem, cum paulum otij nacti erimus, uberiores literas expectato. Da operam, ut ualeas. hoc mihi gratius facere nihil potes.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM, AD CASSIVM, ET ALIOS, LIBER XII.

M. T. CICERO C. CASSIO S. P. D.

Finem nullum facio, mihi crede, Caſſi de te, & de Bruto noſtro, ideſt de tota Rep. cogitandi, cuius omnis ſpes in uobis eſt, & in D. Bruto: quam quidem iam habeo ipſe meliorem, Rep. à Dolabella meo præclariſſime geſta: manabat enim illud malum urbanum, & ita corroborabatur quotidie, ut ego quidem & urbi, & otio diffiderem urbano: ſed ita compreſſum eſt, ut mihi uideamur omne iam ad tempus ab illo duntaxat ſordidiſſimo periculo tuti futuri. reliqua magna ſunt, & multa, ſed poſita omnia ſunt in uobis: quanquam primum quidque explicemus: nam, ut adhuc quidem actum eſt, non regno, ſed Rege liberati uidemur: interfecto enim Rege, regios omneis nutus tuemur: neq; uero id ſolum, ſed etiam, quæ ipſe ille, ſi uiueret, non faceret, ea nos quaſi cogitata ab illo probamus: nec eius quidem rei finem uideo. tabulæ figuntur: immunitates dantur: pecuniæ maximæ deſcribuntur: exules reducuntur: S. C. falſa referuntur: ut tantummodo odium illud hominis impuri, & ſeruitutis dolor depulſus eſſe uideatur: Reſp. iacet in iis perturbationibus, in quas eam ille coniecit. hæc omnia uobis ſunt expedienda: nec hoc cogitandum, ſatis iam habere Remp. à uobis. habet illa

quidem tantum, quantum nunquam mihi in mentem uenit optare: ſed contenta non eſt; & pro magnitudine & animi, & beneficij ueſtri à uobis magna deſiderat. adhuc ulta ſuas iniurias eſt per uos interitu tyranni. nihil amplius. ornamēta uero ſua quæ recuperauit? an quòd ei mortuo paret, quem uiuum ferre nō poterat? cuius æra refigere debebamus, eius etiam chirographa defendimus? at enim ita decreuimus. fecimus id quidem temporibus cedentes, quæ ualent in Rep. plurimum: ſed immoderate quidam, & ingrate noſtra facilitate abutuntur. uerum hæc propediem, & multa alia coràm. Interim uelim ſic tibi perſuadeas. mihi cum Reip. quam ſemper habui chariſſimam, tum amoris noſtri cauſa maximæ curæ eſſe tuam dignitatem. Da operam, ut ualeas.

M. CICERO C. CASSIO S. P. D.

VEhementer lætor tibi probari ſententiam, & orationem meam. qua ſi ſæpius uti liceret, nihil eſſet negotij, libertatem, & Remp. recuperare. ſed homo amēs, & perditus, multoq; nequior, quàm ille ipſe, quem tu nequiſſimū occiſum eſſe dixiſti, cædis initium quærit: nullamq; aliam ob cauſam me auctorem fuiſſe Cæſaris interficiendi criminatur, niſi ut in me ueterani incitentur. quod ego periculum non extimeſco, modo facti ueſtri gloriam cum mea laude communicem. ita nec Piſoni, qui in eum primus inuectus eſt nullo aſſentiente; nec mihi, qui idem tricesimo poſt die feci; nec P. Seruilio, qui me eſt conſecutus,

tuto in ſenatum uenire licet : cædem enim gladiator quærit ; eiusq; initium ad XIIII. Cal. Oct. à me ſe facturum putauit. at quàm paratus uenerat, cum in uilla Metelli compluresis dies commẽtatus eſſet. quæ autem in luſtris, & in uino commentatio potuit eſſe? itaque omnibus eſt uiſus, ut ad te antea ſcripſi, ſuo more uomere, non dicere. quare quòd ſcribis te confidere, auctoritate, & eloquentia noſtra aliquid profici poſſe: non nihil, ut in tantis malis, eſt profectum : intelligit enim populus R. tres eſſe conſulares, qui, quia, quæ de Rep. bene ſenſerint, libere locuti ſunt, tutò in ſenatũ uenire non poſſint. nec eſt præterea, quòd quidquã expectes: tuus enim neceſſarius affinitate noua delectatur: itaque iam non eſt ſtudioſus ludorum; infinitoq; fratris tui plauſu dirumpitur. alter item affinis nouis commentarijs Cæſaris delinitus eſt. ſed hæc tolerabilia : illud non ferendum, quòd eſt, qui ueſtro anno Cõſulem filium ſuum futurum putet, ob eamq; cauſam ſe huic latroni deſeruire præ ſe ferat. nam L. Cotta familiaris meus fatali quadam deſperatione, ut ait, minus in ſenatum uenit. L. Cæſar, optimus, & fortiſſimus ciuis, ualetudine impeditur. Ser. Sulpitius & ſumma auctoritate, & optime ſentiens, non adeſt : reliquos, exceptis deſignatis, ignoſce mihi ſi non numero conſulares. habes auctores conſilij publici. qui numerus etiam bonis rebus exiguus eſſet : quid cenſes, perditis? quare ſpes eſt omnis in uobis. qui ſi iccirco abeſtis, ut ſitis in tuto ; ne in uobis quidem. ſin aliquid dignum ueſtra gloria cogitatis : uelim, ſaluis nobis : ſin id minus, res tamen publica per uos breui tempore ius ſuum recuperabit.

Ego tuis neque deſum, neque deero: qui ſiue ad me re=ferent, ſiue non; mea tibi tamen beneuolentia, fidesq́; præſtabitur. Vale.

M. T. CICERO C. CASSIO S. P. D.

AVget tuus amicus furorem in dies. primum in ſtatua, quã poſuit in roſtris, inſcripſit, PA=RENTIO OPTIME MERITO: ut nõ modo ſicarij, ſed iã etiam paricidæ iudicemini: quid dico, iudicemini? iudicemur potius: ueſtri enim pulcherrimi facti ille furioſus me principem dicit fuiſſe. utinã quidem fuiſſem: moleſtus nobis non eſſet. ſed hoc ueſtrũ fuit: quod quando præterijt; utinam haberem, quid darem uobis conſilij. ſed ne mihi quidem ipſi, reperio, quid faciundum ſit: QVID enim eſt, quod contra uim ſine ui fieri poſſit? conſilium autem omne hoc eſt illorum, ut mortem Cæſaris perſequantur. itaque ante diem VI. Non. Oct. productus in concione à Canutio, turpiſſime ille quidẽ diſceſſit, ſed tamen ea dixit de cõ=ſeruatoribus patriæ, quæ dici deberent de proditoribus: de me quidem non dubitanter, quin omnia de meo cõſilio & uos feciſſetis, et Canutius faceret. cætera cuiuſmodi ſint, ex hoc iudica; quòd legato tuo uiaticũ eripue=runt. quid eos interpretari putas, cum hoc faciunt? ad hoſtẽ ſcilicet portari. ò rem miſeram. dominũ ferre non potuimus: conſeruo ſeruimus. et tamen me quidẽ fauente magis, quàm ſperante, etiam nunc reſidet ſpes in uirtute tua. ſed ubi ſunt copiæ? de reliquo malo te ipſum loqui tecum, quàm dicta noſtra cognoſcere. Vale.

M. T. CICERO

M. CICERO C. CASSIO S. P. D.

Vellem Id. Mart. me ad cœnam inuitaſſes: reliquiarũ nihil fuiſſet. nunc me reliquiæ ueſtræ exercent, et quidem præter cæteros me. quanquam egregios Conſules habemus, ſed turpiſſimos conſulares; ſenatum fortem, ſed infimo quenque honore fortiſſimum; populo uero nihil fortius, nihil melius, Italiaq; uniuerſa. nihil autem fœdius Philippo, & Piſone legatis, nihil flagitioſius: qui cum eſſent miſſi, ut Antonio ex ſenatus ſententia certas res renunciarent; cum ille earum rerũ nulli paruiſſet, ultro ab illo ad nos intolerabilia poſtulata retulerunt. itaque ad nos concurritur: factiq; iam in re ſalutari populares ſumus. ſed tu quid ageres, quid acturus, ubi denique eſſes, neſciebam. fama nunciabat te eſſe in Syria: auctor erat nemo. De Bruto, quo propius eſt, eo firmiora uidentur eſſe, quæ nunciantur. Dolabella ualde uituperabatur ab hominibus non inſulſis, quòd tibi tam cito ſuccederet, cum tu uix dum triginta dies in Syria fuiſſes. itaque cõſtabat, eum recipi in Syriam non oportere. Summa laus & tua, & Bruti eſt, quòd exercitum præter ſpem exiſtimamini comparaſſe. ſcriberem plura, ſi rem, cauſamq; noſſem. nunc quæ ſcribo, ſcribo ex opinione hominum, atque fama. Tuas literas auide expecto. Vale.

M. CICERO C. CASSIO S. P. D.

Hiemẽ credo adhuc prohibuiſſe, quo minus de te certum haberemus, quid ageres, maximeq;

ubi eſſes. loquebantur omnes tamen, credo quòd uolebant, in Syria te eſſe, habere copias. id autem eò facilius credebatur, quia ſimile uero uidebatur. Brutus *quidem noſter egregiam laudem eſt conſecutus: res enim tantas geſſit, tamq; inopinatas, ut eæ cum per ſe gratæ eſſent, tum gratiores propter celeritatem. quòd ſi tu ea tenes, quæ putamus: magnis ſubſidijs fulta* Reſp. *eſt. à primâ enim ora* Græciæ *uſque ad* Aegyptum *optimorum ciuium imperijs muniti erimus, & copijs. quanquam, niſi me fallebat, res ſic ſe habebat, ut totius belli omne diſcrimen in* D. Bruto *poſitum uideretur: qui ſi, ut ſperabamus, erupiſſet* Mutina; *nihil belli reliquum fore uidebatur: paruis omnino iam copijs obſidebatur, quod magno præſidio* Bononiam *tenebat* Antonius. *erat autem* Claternæ *noſter* Hircius, *ad* Forum Cornelium Cæſar, *uterque cum firmo exercitu: magnaſq;* Romæ Panſa *copias ex delectu* Italiæ *compararat. hiems adhuc rẽ geri prohibuerat.* Hircius *nihil niſi conſiderate, ut mihi crebris literis ſignificat, acturus uidebatur. præter* Bononiam, Regium Lepidi, Parmam, *totam* Galliam *tenebamus ſtudioſiſſimam* Reip. *tuos etiam clienteis tranſpadanos mirifice cõiunctos cum cauſa habebamus. erat firmiſſimus ſenatus, exceptis conſularibus: ex quibus unus* L. Cæſar *firmus eſt, & rectus.* Ser. Sulpitij *morte magnum præſidium amiſimus. reliqui partim inertes, partim improbi. nonnulli inuident eorum laudi, quos in* Rep. *probari uident. populi uero* R. *totiusq;* Italiæ *mira conſenſio eſt. hæc erant ferè, quæ tibi nota eſſe uellem. nunc autem opto, ut ab iſtis orientis partibus uirtutis tuæ lumen eluceat.* Vale.

M. CICERO C. CASSIO S. P. D.

QVi ſtatus rerum fuerit tum, cum has literas dedi, ſcire poteris ex C. Tidio Strabone, uiro bono, & optime de Rep. ſentiente: nam quid dicam, cupidiſſimo tui, qui domo, et fortunis relictis, ad te potiſſimum profectus ſit? itaque eum tibi ne cómendo quidem, aduentus ipſius ad te ſatis eum commendabit. Tu uelim ſic exiſtimes, tibiq́; perſuadeas, omne perfugium bonorum in te, & Bruto eſſe poſitum, ſi, quod nolim, aduerſi quid euenerit. res, cum hæc ſcribebam; erat in extremum deducta diſcrimen: Brutus enim Mutinæ uix iam ſuſtinebat. qui ſi cóſeruatus erit; uicimus: ſin (quod Dij omen auertant); omnis omnium curſus eſt ad uos. proinde fac tantum animum habeas, tantumq́; apparatum, quanto opus eſt ad uniuerſam Remp. recuperandam. Vale.

M. CICERO C. CASSIO S. P. D.

QVanto ſtudio dignitatem tuam et in ſenatu, & ad populum defenderim, ex tuis te malo, quàm ex me cognoſcere. quæ mea ſententia in ſenatu facile ualuiſſet, niſi Panſa uehementer obſtitiſſet. ea ſententia dicta, productus ſum in concionē à Trib. pl. M. Seruilio. dixi de te quæ potui, tanta contentione, quantum forum eſt; tanto clamore, conſenſuq́; populi, ut nihil unquam ſimile uiderim. id uelim mihi ignoſcas, quòd inuita ſocru tua fecerim. mulierč timida uerebatur, ne Páſæ animus offenderetur. in cócione qui

dem Panſa dixit, matrem quoque tuam, & fratrem il lam à me ſententiam noluiſſe dici. ſed me hæc non mouebant: alia malebam: fauebam & Reip. cui ſemper faui, & dignitati, ac gloriæ tuæ. quod autem & in ſenatu pluribus uerbis diſſerui, & dixi in concione, in eo uelim fidem meam liberes: promiſi enim, & propè confirmaui, te non expectaſſe, nec expectaturum decreta noſtra, ſed te ipſum tuo more Remp. defenſurum. et quãquam nihil dum audieramus, nec ubi eſſes, nec quas copias haberes: tamen ſic ſtatuebam, omneis, quæ in iſtis partibus eſſent, opes, copiasq; tuas eſſe: per teq; Aſiam prouinciam confidebam iam Reip. recuperatam. tu fac in augenda gloria te ipſum uincas. Vale.

M. CICERO C. CASSIO S. P. D.

SCelus affinis tui Lepidi, ſummamq; leuitatẽ, & inconſtantiã, ex actis, quæ ad te mitti certo ſcio, cognoſſe te arbitror. itaque nos cõfecto bello, ut arbitrabamur, renouatum bellum gerimus: ſpemq; omnem in D. Bruto, & Planco habemus: ſi uerũ quæris, in te, & in meo Bruto non ſolum ad præſens perfugium, ſi quod nolim, aduerſi quid acciderit, ſed etiam, ad confirmationem perpetuæ libertatis. Nos hic de Dolabella audiebamus, quæ uellemus: ſed certos auctores non habebamus, te quidem magnum hominem & præſenti iudicio, & reliqui tẽporis expectatione ſcito eſſe. hoc tibi propoſito, fac ut ad ſumma contendas. nihil eſt tantum, quod non populus R. à te perfici, atque obtineri poſſe iudicet. Vale.

M. CICERO C. CASSIO S. P. D.

B Reuitas tuarum literarũ me quoque breuiorem in ſcribendo facit: &,uere ut dicam,nó ſatis occurrit,quod ſcribam : noſtras enim res in actis perferri ad te certo ſcio:tuas autem ignoramus tanquam enim clauſa ſit Aſia , ſic nihil perfertur ad nos,præter rumores de oppreſſo Dolabella,ſatis illos quidem conſtanteis,ſed adhuc ſine auctore.Nos confectum bellum cùm putaremus , repente à Lepido tuo in ſummam ſolicitudinem adducti ſumus. itaque perſuade tibi maximam Reip.ſpem in te,& in tuis copijs eſſe. firmos omnino exercitus habemus : ſed tamen, ut omnia, ut ſpero, proſpere procedant , multum intereſt te uenire: exigua eſt enim ſpes Reip. nam nullam non libet dicere: ſed quæcunque eſt,ea deſpondetur anno Conſulatus tui. Vale.

M. CICERO C. CASSIO S. P. D.

L Epidus,tuus affinis,meus familiaris,prid.Cal. Quint.ſententijs omnibus hoſtis à ſenatu iudicatus eſt,cæteriq;, qui unà cum illo à Rep. defecerunt. quibus tamen ad ſanitatem redeundi ante Cal. Sept. poteſtas facta eſt . fortis ſanè ſenatus , ſed maxime ſpe ſubſidij tui . bellum quidem , cum hæc ſcribebam , ſanè magnum erat ſcelere , & leuitate Lepidi . Nos de Dolabella quotidie , quæ uolumus , audimus, ſed adhuc ſine capite, ſine auctore , rumore nuncio . quod cum ita eſſet , tamen literis tuis , quas

Non. Maij ex caſtris datas acceperamus, ita perſuaſum erat ciuitati, ut illum iam oppreſſum omnes arbitrarẽtur, te autem in Italiam uenire cum exercitu: ut ſi hæc ex ſententia confecta eſſent, conſilio, atque auctoritate tua; ſin quid forte titubatum eſſet, ut fit in bello, exercitu tuo niteremur, quem quidem ego exercitum quibuſcunque potero rebus ornabo. cuius rei tum tempus erit, cum, quid opis Reip. laturus exercitus ſit, aut quid iam tulerit, notum eſſe cœperit: nam adhuc tantum conatus audiuntur, optimi illi quidem, & præclariſſimi, ſed geſta res expectatur: quam quidem aut iam eſſe aliquam, aut appropinquare confido. tua uirtute, & magnitudine animi nihil eſt nobilius. itaque optamus, ut quamprimum te in Italia uideamus. Remp. nos habere arbitrabimur, ſi uos habebimus. præclare uiceramus, niſi ſpoliatum, inermem, fugientem Lepidus recepiſſet Antonium. itaque nunquam tanto odio ciuitati Antonius fuit, quáto eſt Lepidus: ille. n. ex turbulenta rep. hic ex pace, & uictoria bellum excitauit. huic oppoſitos Conſules deſs. habemus: in quibus eſt magna illa quidem ſpes, ſed anceps cura propter incertos exitus præliorum. perſuade tibi igitur, in te, & in Bruto tuo eſſe omnia, uos expectari, Brutum quidem iam iamq;. quod ſi, ut ſpero, uictis hoſtibus noſtris ueneritis: tamen auctoritate ueſtra Reſp. exurget, & in aliquo ſtatu tolerabili conſiſtet: ſunt enim permulta, quibus erit medendum, etiam ſi Reſp. ſatis eſſe uidebitur ſceleribus hoſtium liberata. Vale.

C. CASSIVS PROCOS. M. CIC. S. D.

S I uales, bene eſt: ego quidem ualeo. In Syria me profectum eſſe ſcito ad L. Murcum, et Q. Criſpum Impp. uiri fortes, optimiq; ciues, poſteaquam audierunt, quæ Romæ gererentur; exercitus mihi tradiderunt; ipſiq; mecum unà fortiſſimo animo Remp. adminiſtrant. item legionem, quam Q. Cæcilius Baſſus habuit, ad me ueniſſe ſcito, quatuorq; legiones, quas A. Allienus ex Aegypto eduxit, traditas ab eo mihi eſſe ſcito. Nunc te cohortatione nõ puto indigere, ut nos abſenteis, remq; publicam, quantum opus eſt, defendas. ſcire te uolo, firma præſidia uobis ſenatuiq; non deeſſe, ut optima ſpe, & maximo animo Remp. defendas. reliqua tecum aget L. Carteius familiaris meus. Vale. Data Non. Mart. ex caſtris, Taricheis.

C. CASSIVS PPOCOS. M. CIC. S. D.

S I uales, bene eſt: ego quidem ualeo. Legi tuas literas, in quibus mirificũ tuum erga me amorem recognoui: uidebaris enim non ſolum fauere nobis, id quod & noſtra, & Reip. cauſa ſemper feciſti; ſed etiam grauem curam ſuſcepiſſe, uehementerq; eſſe de nobis ſolicitus: itaque quòd te primum exiſtimare putabam, nos oppreſſa Rep. quieſcere non poſſe; deinde, cum ſuſpicarere nos moliri quod te, ſolicitum eſſe & de ſalute noſtra, & de rerum euentu putabam: ſimul ac legiones accepi, quas A. Allienus eduxerat ex Aegypto; ſcripſi ad te, tabellariosq; complu-

res Romam miſi. ſcripſi etiam ad ſenatum literas, quas reddi uetui prius, quàm tibi recitatæ eſſent; ſi forte mei obtemperare mihi uoluerunt. quòd ſi literæ perlatæ nō ſunt; non dubito, quin Dalabella, qui nefarie Trebonio occiſo Aſiam occupauit, tabellarios meos deprehenderit, literasq; interceperit. exercitus omneis, qui in Syria fuere, teneo: habui paululum moræ, dum promiſſa militibus perſoluo. nunc iam ſum expeditus. A te peto, ut dignitatem meam tibi commendatam habeas, ſi me intelligis nullum neque periculum, neque laborem patriæ denegaſſe: ſi contra importuniſſimos latrones arma cepi te hortante, & auctore: ſi non ſolum exercitum ad Remp. libertatemq; defendendam comparaui, ſed etiam crudeliſſimis tyrannis eripui. quem ſi occupaſſet Dolabella; non ſolum aduentu, ſed etiam opinione, & expectatione exercitus ſui Antonium confirmaſſet. quas ob res milites tuere, ſi eos mirifice de Rep. meritos eſſe animaduertis: & effice, ne quem pœniteat, Remp. quàm ſpem prædæ, & rapinarum ſequi maluiſſe. item Murci, & Criſpi Impp. dignitatem, quantum eſt in te, tuere. nam Baſſus miſere noluit mihi legionem tradere. quòd niſi milites inuito eo legatos ad me miſiſſent; clauſam Apameam tenuiſſet, quoad ui eſſet expugnata. hæc à te peto non ſolum Reip. quæ tibi ſemper fuit chariſſima, ſed etiam amicitiæ noſtræ nomine; quam confido apud te plurimum poſſe. crede mihi, hunc exercitum, quem habeo, ſenatus, atque optimi cuiuſque eſſe, maximeq; tuum: de cuius uoluntate aſſidue audiendo, mirifice te diligit. charumq; habet, qui ſi intellexerit commoda ſua curæ

tibi eſſe; debere etiam ſe tibi omnia putabit. Literis ſcriptis, audiui Dolabellam in Ciliciam ueniſſe cum ſuis copijs. proficiſcar in Ciliciam. quid egerim, celeriter ut ſcias, dabo operam. ac uelim, ut meremur de Rep. ſic felices ſimus. Fac ualeas, meq; ames. Nonis Maij, ex caſtris.

C. CASSIVS S. D. M. CIC.

SI uales, bene eſt: ego quidem ualeo. Cum Reip. uel ſalute, uel uictoria gaudemus: tũ inſtauratione tuarum laudum. quòd maximus cõſularis maximũ Conſulem te ipſe uiciſti, & lætamur, & mirari ſatis non poſſumus. fatale neſcio quid tuæ uirtuti datum: id quod iam ſæpe experti ſumus: eſt enim tua toga omnium armis felicior: quæ nunc quoque nobis penè uictam Remp. ex manibus hoſtium eripuit, ac reddidit. nunc ergo uiuemus liberi: nunc te omniũ maxime ciuis, & mihi chariſſime, id quod maxime Reip. tenebris comperiſti, nunc te habebimus teſtem noſtri et in te, & in coniunctiſſimam tibi Remp. amoris: & quæ ſæpe pollicitus es te & taciturum, dum ſeruiremus, & dicturum de me tum, cum profutura eſſent; nunc illa nõ ego quidem dici tantopere deſiderabo, quàm ſentiri à te ipſo: neque enim omniũ iudicio malim me à te cõmendari, quàm ipſe tuo iudicio digne, ac mereor, cõmẽdatus eſſe: ut hæc nouiſſima noſtra facta non ſubita, nec incõuenientia, ſed ſimilia illis cogitationibus, quarũ tu teſtis es, fuiſſe iudices; meq; ad optimam ſpem patriæ non minimum tibi ipſi producendum putes. ſunt

tibi M. Tulli liberi, propinquiq; digni quidem te, et me rito tibi chariſſimi. eſſe etiam debent in Rep. proxime hos chari, qui ſtudiorum tuorum ſunt æmuli: quorum eſſe cupio tibi copiam: ſed tamen non maxima me tur ba puto excludi, quo minus tibi uacet me excipere, & ad omnia, quæ uelis, & probes, producere. animum ti bi noſtrum fortaſſe probauimus. ingenium certe diuti na ſeruitus, qualecunque eſt, minus tamen, quàm erat, paſſa eſt uideri. Nos ex ora maritima Aſiæ prouinciæ, & ex inſulis quas potuimus naueis deduximus. dele ctum remigum, magna contumacia ciuitatum, tamen ſatis celeriter habuimus. ſecuti ſumus claſſem Dolabel læ, cui Lucilius præerat, qui ſpem ſæpe tranſitionis præbendo, neque unquam non decedendo, nouiſſime Co rycũ ſe contulit, & clauſo portu ſe tenere cœpit. nos il la relicta, quod et in caſtra peruenire ſatius eſſe putaba mus; & ſequebatur claſſis altera, quam anno priore in Bithynia Tullius Cimber compararat, cui Turulius Quæs. præerat: Cyprum petiuimus. ibi, quæ cogno uimus, ſcribere ad uos quamcelerrime uoluimus. Dolabellam ut Tarſenſes peſſimi ſocij, ita Laodiceni multo amentiores ultro accerſierunt. ex quibus utriſ que ciuitatibus, Græcorum militum numero ſpeciem exercitus effecit. caſtra habet ante oppidum Laodi ceam poſita; & partem muri demolitus eſt; & caſtra oppido coniunxit. Caſſius noſter cum decem legio nibus, & cohortibus uiginti auxiliarijs, & quatuor millibus equitum à militibus paſſuum uiginti, caſtra habet poſita Γαλποῖς; & exiſtimat ſe ſine prælio poſſe uincere: nam iam ternis tetradrachmis triticum penes

Dolabellam eſt: niſi quid nauibus Laodicenorum ſupportarit, cito fame pereat, neceſſe eſt: ne ſupportare poſſit, & Caſſij claſſis bene magna, cui præeſt Seſtilius Rufus, & tres, quas nos adduximus, ego, Turulius, & Patiſcus, facile præſtabunt. uolo igitur uos bene ſperare; & Remp. ut uos iſtic expediſtis, ita pro noſtra parte celeriter nobis expediri poſſe, confidere.

Vale. Data Idibus Iun. Cypro, Acromani Iacri de.

LENTVLVS CICERONI SVO S. D.

CVm Brutum noſtrum côueniſſem, eumq; tardius in Aſiam uèturum animaduerterem: in Aſiam redij, ut reliquias mei laboris colligerem, & pecuniam quamprimum Romam mitterem. interim cognoui in Lycia eſſe claſſem Dolabellæ, ampliusq; centum naueis onerarias, in quas exercitus eius imponi poſſet; idq; Dolabellá eá mente comparaſſe, ut, ſi Syriæ ſpes eum fruſtrata eſſet, conſcenderet in naueis, & Italiam peteret, ſeq; cum Antonijs, & reliquis latronibus coniungeret. cuius rei tanto in timore fui, ut omnibus rebus relictis, cum paucioribus & minoribus nauibus ad illas ire conatus ſim. quæ res, ſi à Rhodijs non eſſem interpellatus, fortaſſe tota ſublata eſſet; tamen magna ex parte profligata eſt: quandoquidem claſſis diſſipata eſt: aduentus noſtri timore milites, duceſq; effugerunt: onerariæ omnes ad unam à nobis ſunt exceptæ. certe, quod maxime timui, uideor eſſe conſecutus, ut non poſſit claſſe Dolabella in Italiam peruenire, nec, ſocijs ſuis firmatis, durius uobis efficere negotium.

Rhodij nos, & Remp. quàm ualde deſperauerint, ex literis, quas publice miſi cognoſces. & quidem multo parcius ſcripſi, quā re uera furere eos inueni. quòd uero aliquid de his ſcripſi, mirari noli: mira eſt eorum amentia. nec me meæ ullæ priuatim iniuriæ mouerunt unquam: malus animus eorum in noſtram ſalutem, cupiditas partium aliarum, perſeuerantia in contemptione optimi cuiuſque ferenda mihi non fuit. nec tamen omneis perditos eſſe puto. ſed ijdem illi, qui tum fugientem patrem meum, qui L. Lentulum, qui Pompeium, qui cæteros uiros clariſſimos non receperunt; ijdem tanquam aliquo fato & nunc aut magiſtratum gerunt, aut eos, qui ſunt in magiſtratu, in ſua habēt poteſtate. itaque eadem ſuperbia in prauitate utuntur. quorum improbitatem aliquando retūndi, & non pati impunitate augeri, non ſolum utile eſt Reip. noſtræ, ſed etiam neceſſarium. De noſtra dignitate uelim tibi ut ſemper curæ ſit, & quocunque tempore occaſionem habueris, & in ſenatu, & in cæteris rebus laudi noſtræ ſuffragere. quando Conſulibus decreta eſt Aſia; & permiſſum eſt ijs, ut, dū ipſi uenirent, darent negotium, qui Aſiam obtineant, rogo te, petas ab ijs, ut hanc dignitatem potiſſimum nobis tribuant, & mihi dent negotium, ut Aſiā obtineam, dum ipſorum alteruter uenit. nam, quòd huc properēt in magiſtratu uenire, aut exercitum mittere, cauſam non habent: Dolabella enim in Syria eſt; &, ut tu diuina tua mente proſpexiſti, & prædicaſti, dum iſti ueniant, Caſſius eum opprimet: excluſus enim ab Antiochia Dolabella, et in oppugnando male acceptus, nulla alia confiſus urbe, Laodiceam, quæ eſt in Syria ad

mare, ſe contulit. ibi ſpero celeriter eum pœnas daturum. nam neque, quò refugiat, habet: neque diutius ibi poterit tantum exercitum Caſsij ſuſtinere. ſpero etiam confectum eſſe iam, & oppreſſum. quare non puto Panſam, & Hircium in Conſulatu properaturos in prouincias exire, ſed Romæ acturos Conſulatum. itaque ſi ab his petieris, ut interea nobis procurationem Aſiæ dent, ſpero te poſſe impetrare. præterea mihi promiſerunt Panſa & Hircius coràm, & abſenti mihi ſcripſerunt, Verrioq; noſtro Panſa affirmauit, ſe daturum operam, ne in ſuo Conſulatu mihi ſuccedatur. ego porrò non mediusfidius cupiditate prouinciæ produci longius ſpacium mihi uolo: nam mihi fuit iſta prouincia plena laboris, periculi, detrimenti. quæ ego ne fruſtra ſubierim, ne ue prius, quàm reliquias meæ diligentiæ conſequar, decedere cogar, ualde laboro. nam ſi potuiſſem, quam exegeram, pecuniam uniuerſam mittere; poſtularem, ut mihi ſuccederetur. nunc quod Caſſio dedi, quòd Trebonij morte amiſimus, quod etiam crudelitate Dolabellæ, aut perfidia eorum, qui mihi fidem, Reiq; pub. non præſtiterunt, id conſequi, & reficere uolo. quod aliter non poteſt fieri, niſi ſpatium habuero. id ut per te conſequar, uelim, ut ſolet, tibi curæ ſit. ego me de Rep. ita puto eſſe meritum, ut non prouinciæ iſtius beneficium expectare debeam, ſed tantum, quantum Caſſius, & Bruti, non ſolum illius facti, periculiq; ſocietate, ſed etiam huius temporis ſtudio, & uirtute. primus enim ego leges Antonianas fregi: primus equitatum Dolabellæ ad Rempub. traduxi, Caſſioq;

tradidi· primus delectus habui pro ſalute omnium contra cõiurationem ſceleratiſſimam: ſolus Caſſio, et Reip. Syriam, exercitusq́; qui ibi erant, coniunxi: nã niſi ego tãtam pecuniã, tantaq́; præſidia, et tam celeriter Caſſio dediſſem; ne auſus quidem eſſet ire in Syriam, & nũc non minora pericula Reip. à Dolabella inſtarent, quàm ab Antonio. atque hæc omnia is feci, qui & ſodalis, & familiariſſimus Dolabellæ eram, coniunctiſſimus ſanguine Antonijs: prouinciam quoque illorũ beneficio habebam: ſed πατρίδα ἐμὴν μᾶλλον φιλῶν, omnibus meis bellum primus indixi. hæc etſi adhuc non magnopere mihi tuliſſe fructũ animaduerto: tamen non deſpero, nec defatigabor permanere nõ ſolum in ſtudio libertatis, ſed etiã in labore, & periculis. attamen ſi etiam aliqua gloria iuſta, & merita prouocabimur, ſenatus, & optimi cuiuſque officijs; maiore cũ auctoritate apud cæteros erimus, & eo plus prodeſſe Reip. poterimus. Filiũ tuũ, ad Brutũ cũ ueni, uidere non potui, ideo quòd iam in biberna cũ equitibus erat profectus. ſed mediusfidius ea eſſe eũ opinione, & tua, et ipſius, et in primis mea cauſa gaudeo: fratris enim loco mihi eſt, qui ex te natus, teq́; dignus eſt. Vale. Data IIII. Cal. Iun. Pergæ.

P. LENTVLVS P. F. PRO QVAES. PROPRAET. S. D. COSS. PRAETT. TRIBB. PL. SENATVI, POPVLO, PLEBIQVE R.

S *I ualetis, liberiq́; ueſtri ualẽt, bene eſt: ego quoque ualeo. Scelere Dolabellæ oppreſſa Aſia*

in proximā prouinciam Macedoniam, præſidiáq; Reip. quæ M.Brutus uir clariſſimus tenebat, me contuli; & id egi,ut,per quos celerrime poſſet,Aſia prouincia,uectigaliáq; in ueſtram poteſtatem redigerentur. quod cum pertimuiſſet Dolabella;& uaſtata prouincia, correptis uectigalibus, præcipue ciuibus Romanis omnibus crudeliſſime denudatis,ac diuenditis,celerius Aſia exceſſiſſet, quàm eò præſidium adduci potuiſſet, diutius morari, aut expectare præſidium non neceſſe habui: & quamprimum ad meū officium reuertendum mihi eſſe exiſtimaui,ut & reliqua uectigalia exigerem,&,quam depoſui,pecuniam colligerem: quidquid ex ea correptum eſſet,aut quorum id culpa accidiſſet, cognoſcerem quā primum,& uos de omni re facerem certiores. interim cum per inſulas in Aſiam nauiganti mihi nunciatum eſſet, claſſem Dolabellæ in Lycia eſſe, Rodioſq; naueis compluréis inſtructas, & paratas in aqua habere:cum ijs nauibus,quas aut mecum adduxeram, aut comparauerat Patiſcus Proquæs. homo mihi cum familiaritate,tum etiam ſenſibus in Remp.coniunctiſſimus, Rhodum reuerti,confiſus auctoritate ueſtra, ſenatuſq; conſulto,quo hoſtem Dolabellā iudicaratis, fœdere quoq;, quod cum ijs M.Marcello,Ser.Sulpitio Coſs.renouatum erat,quo iurauerant Rhodij, eoſdem hoſteis ſe habituros,quos ſenatus, populuſq; R. quæ res nos uehementer fefellit: tantum enim abfuit, ut illorum præſidio noſtram firmaremus claſſem, ut etiam à Rhodijs urbe, portu, ſtatione, quæ extra urbem eſt, commeatu, aqua denique prohiberentur noſtri milites, nos uix ipſi ſinguli cum nauigiolis reciperemur. quam indigni-

tatem, diminutionemq́; maieſtatis non ſolum iuris noſtri, ſed etiam imperij, populiq́; R. icirco tulimus, quòd interceptis literis cognoramus, Dolabellam, ſi deſperaſſet de Syria, Aegyptoq́;, quod neceſſe erat fieri, in naueis cum omnibus ſuis latronibus, atque omni pecunia conſcendere eſſe paratum, Italiamq́; petere; iccirco etiam naueis onerarias, quarum minor nulla erat duũ millium amphorarum, contractas in Lycia à claſſe eius obſideri. huius rei timore P. C. percitus, iniurias perpeti, & cum contumelia etiam noſtra omnia prius experiri malui. itaque ad illorum uoluntatem introductus in urbem, & in ſenatum eorum, quamdiligentiſſime potui cauſam Reip. egi: periculumq́; omne, quod inſtaret, ſi ille latro cum omnibus ſuis naues conſcendiſſet, expoſui. Rhodios autem tãta in prauitate animaduerti; ut omnes firmiores putarent, quàm bonos; ut hanc concordiam, & conſpirationem omnium ordinum ad defendendam libertatem propenſe non crederent eſſe factam; ut patientiam ſenatus, & optimi cuiuſque manere etiam nunc confiderent, nec potuiſſe audere quenquam Dolabellam hoſtem iudicare; ut denique omnia, quæ improbi fingebant, magis uera exiſtimarent, quàm quæ uere facta erant, & à nobis docebantur. qua mente etiam ante noſtrum aduentum, poſt Trebonij indigniſſimam cædem, cæteraq́; tot, tamq́; nefaria facinora, binæ profectæ erant ad Dolabellam legationes eorum, & quidem nouo exemplo, contra leges ipſorum, prohibentibus ijs, qui tum magiſtratus gerebant. hæc ſiue timore, ut dictitant, de agris, quos in continenti habent, ſiue furore, ſiue

potentia

potentia paucorum, qui & antea pari contumelia uiros clariſſimos affecerant, & nunc maximos magiſtratus gerentes: nullo exemplo, neque ueſtra ex parte, neque noſtro præſentium, neque imminenti Italiæ, urbiq́; noſtræ periculo, ſi ille parricida cum ſuis latronibus, nauibus, ex Aſia, Syriaq́; expulſus, Italiam petijſſet, mederi, cum facile poſſent, uoluerunt. nonnullis etiam ipſi magiſtratus ueniebant in ſuſpicionem, detinuiſſe nos, & demorati eſſe, dum claſſis Dolabellæ certior fieret de aduentu noſtro. quam ſuſpicionem conſecutæ res aliquot auxerunt, maxime quod ſubito ex Lycia Sex. Marius, & C. Titius Legati Dolabellæ à claſſe diſceſſerūt, nauiq́; longa profugerunt, onerarijs relictis, in quibus colligendis non minimum temporis, laboriſq́; cōſumpſerunt. itaque cum à Rhodo cum ijs, quas habueramus, nauibus in Lyciam ueniſſemus, naueis onerarias recepimus, dominiſq́; reſtituimus. ijdemq́;, quod maxime uerebamur, ne poſſet Dolabella cum ſuis latronibus in Italiam uenire, timere deſijmus. claſſem fugientē perſecuti ſumus uſq; ad Sydam, quæ extrema regio eſt prouinciæ meæ. ibi cognoui partem nauium Dolabellæ diffugiſſe, reliquas Syriam, Cyprumq́; petijſſe. quibus diſiectis, cum ſcirem C. Caſſij ſingularis ciuis, & ducis claſſem maximam fore præſto in Syria: ad meum officium reuerti: daboq́; operam, ut meum ſtudium, & diligentiam uobis P. C. & Reipu. præſtem, pecuniamq́;, quàm maximam potero, & quàm celerrime, cogam, omnibuſq́; cum rationibus ad uos mittam. ſi percurrero prouinciam, & cognouero, qui nobis, & Reip. fidem præſtiterunt in conſeruanda pecunia à me

depoſita,quiq; ſcelere ultro deferentes pecuniam publicam hoc munere ſocietatem facinorum cum Dolabella inierunt, faciam uos certiores. de quibus, ſi uobis uidebitur, ſi, ut meriti ſunt, grauiter conſtitueritis, noſq; ueſtra auctoritate firmaueritis: facilius & reliqua exigere uectigalia, & exacta ſeruare poterimus. interea quo commodius uectigalia tueri, prouinciamq; ab iniuria defendere poſſim, præſidium neceſſarium, uoluntariumq; comparaui. His literis ſcriptis, milites circiter XXX, quos Dolabella ex Aſia conſcripſerat, è Syria fugientes in Pamphyliam uenerunt. hi nunciauerunt, Dolabellam Antiochiam, quæ in Syria eſt, ueniſſe, non receptum: conatum eſſe aliquoties ui introire, repulſum ſemper eſſe cum magno ſuo detrimento: itaque centum circiter amiſſis, ægriſq; compluribus relictis, nocte Antiochia profugiſſe Laodiceam uerſus: ea nocte omnes fere Aſiaticos milites ab eo diſceſſiſſe: ex his ad octingentos Antiochiam rediiſſe, & ſe iis tradidiſſe, qui à Caſſio relicti, urbi illi præerant: cæteros per Amanum in Ciliciam deſcendiſſe: quo ex numero ſe quoque eſſe dicebant: Caſſium autem cum ſuis omnibus copiis nũciatum eſſe quatridui iter à Laodicea abfuiſſe tum, cum Dolabella eò tenderet. quamobrem opinione celerius confido ſceleratiſſimum latronem pœnas daturum. IIII. Non.Iun.Pergæ.

C. TREBONIVS M. CICERONI S.

SI uales,bene eſt : ego quidem ualeo . Athenas ueni ad X I. Cal.Iun.atq; ibi, quod maxime optabam,uidi filium tuum,deditum optimis ſtudijs , ſummaq́; modeſtiæ fama.qua ex re quantam uoluptatem ceperim, ſcire potes etiam me tacente:non enim neſcis, quanti te faciam,& quàm pro noſtro ueterrimo,ueriſſimoq́; amore omnibus tuis etiã minimis commodis,non modo tanto bono gaudeam.noli putare mi Cicero me hoc auribus tuis dare . nihil adoleſcente tuo,atq; adeo noſtro (nihil enim mihi à te poteſt eſſe ſeiunctum)aut amabilius omnibus ijs,qui Athenis ſunt, eſt ; aut ſtudioſius earũ artiũ , quas tu maxime amas, hoc eſt optimarũ.itaque tibi,quod uere facere poſſum, libenter quoq; gratulor,nec minus ẽt nobis,quòd eum, quem neceſſe erat diligere,qualiſcũque eſſet,talem habemus , ut libenter quoq; diligamus. qui cum mihi in ſermone inieciſſet ſe uelle Aſiam uiſere ; non modo inuitatus , ſed etiam rogatus eſt à me , ut id potiſſimum nobis obtinentibus prouinciam faceret.cui nos & charitate,& amore tuum officium præſtaturos non debes dubitare.illud quoq; erit nobis curæ, ut Cratippus unà cum eo ſit ; ne putes in Aſia feriatum illum ab ijs ſtudijs,in quæ tua cohortatione incitatur , futurum:nam illum paratum,ut uideo, & ingreſſum pleno gradu , cohortari non intermittemus,quo in dies longius diſcendo , exercendoq́; ſe , procedat . Vos quid ageretis in Rep.cum has literas dabam , non ſciebam . audiebam quædam turbulenta : quæ ſcilicet cupio eſſe falſa ; ut

aliquando otioſa libertate fruamur: quod uel minime adhuc mihi contigit. ego tamen nactus in nauigatione noſtra puſillum laxamenti, cõcinaui tibi munuſculum ex inſtituto meo: & dictum, cum magno noſtro hono re à te dictum, concluſi, & tibi infra ſubſcripſi. in quibus uerſiculis ſi tibi quibuſdam uerbis εὐθυῤῥημονέστερος uidebor: turpitudo perſonæ eius, in quàm liberius inue himur, nos uindicabit. ignoſces etiam iracũdiæ noſtræ, quæ iuſta eſt in eiuſmodi & homines, & ciues: deinde qui magis hoc Lucilio licuerit aſſumere libertatis, quã nobis? cum, etiam ſi odio pari fuerit in eos, quos læſit, tamẽ certe non magis dignos habuerit, in quos tanta li bertate uerborum incurreret. tu, ſicut mihi pollicitus es, adiũges me quamprimum ad tuos ſermones. nanque illud non dubito, quin, ſi quid de interitu Cæſaris ſcribas, non patiaris me minimam partem & rei, & amo ris tui ferre. Vale, & matrem, meoſq; tibi commendatos habe. D. VIII. Cal. Iun. Athenis.

M. CICERO Q. CORNIFICIO COLLEGAE S.

Grata mihi uehementer eſt memoria noſtri tua, quã ſignificaſti literis: quã ut conſerues, non quo de tua conſtantia dubitem, ſed quia mos eſt ita rogandi, rogo. Ex Syria nobis tumultuoſiora quædam nunciata ſunt: quæ, quia tibi ſunt propiora, quàm nobis, tua me cauſa magis mouent, quàm mea. Romæ ſummum otium eſt, ſed ita, ut malis ſalubre aliquod, & honeſtũ negotiũ: quod ſpero fore, quia uideo

id curæ eſſe Cæſari. Me ſcito, dum tu abſis, quaſi occaſionem quandam, & licentiam nactum, ſcribere audacius, & cætera quidem fortaſſe, quæ etiam tu concederes: ſed proxime ſcripſi de optimo genere dicendi: in quo ſæpe ſuſpicatus ſum te à iudicio noſtro, ſic ſcilicet, ut doctum hominem à non indocto, paululum diſſidere. huic tu libro maxime uelim ex animo; ſi minus, gratiæ cā ſuffragere. dicam tuis, ut eum ſi uelint, deſcribant, ad teq́; mittant: puto enim, etiam ſi rem minus probabis, tamen in iſta ſolitudine, quidquid à me profectum ſit, iucundum tibi fore. Quòd mihi exiſtimationem tuã, dignitatemq́; commendas: facis tu quidem omnium more: ſed uelim ſic exiſtimes, me cum amori, quem inter nos mutuum eſſe intelligam, plurimum tribuere, tum de ſummo ingenio, et de optimis tuis ſtudijs, & de ſpe ampliſſimæ dignitatis ita iudicare, ut neminē tibi anteponam, comparem paucos. Vale.

CICERO CORNIFICIO COLLEGAE S. D.

QVod extremum fuit in ea epiſtola, quam à te proxime accepi, ad id primum reſpōdebo: animaduerti enim hoc uos magnos oratores facere nonnunquam. Epiſtolas requiris meas. ego autem nūquam, cum mihi denūciatum eſſet à tuis ire aliquem, nō dedi. Quod mihi uideor ex tuis literis intelligere, te nihil commiſſurum eſſe temere, nec ante, quàm ſciſſes, quò ille neſcio qui Cæcilius Baſſus erūperet, quidquā certi conſtituturum: id ego & ſperaram prudentia tua fretus; et, ut confiderem, fecerunt tuæ grauiſſimæ li-

teræ.idq; ut facias quamſæpiſſime,ut, & quid tu agas, & quid agatur, ſcire poſſim, & etiam quid acturus ſis,ualde te rogo. etſi periniquo patiebar animo te à me digredi: tamen eo tempore me conſolabar,quòd & in ſummum otium te ire arbitrabar, et ab impendentibus magnis negotijs diſcedere.utrunque contra accidit: iſtic enim bellum eſt exortum, hic pax conſecuta, ſed eiuſmodi pax,in qua, ſi adeſſes, multo te non delectarent, ea tamen,quæ ne ipſum Cæſarem quidem delectent: BELLORVM *enim ciuilium ij ſemper exitus ſunt, ut non ea ſolum fiant,quæ uelit uictor, ſed etiam ut ijs mos gerendus ſit, quibus adiutoribus parta ſit uictoria. equidem ſic iam obdurui,ut ludis Cæſaris noſtri æquiſſimo animo uiderem T. Plancum,audirem Laberij, & Publij poemata.nihil mihi tam deeſſe ſcito, quàm quicum hæc familiariter,doctéq; rideam. is tu eris,ſi quàprimum ueneris.quod ut facias,non mea ſolum, ſed et tua intereſſe arbitror. Vale.*

M. CICERO CORNIFICIO S.

E Libentiſſime legi tuas literas: in quibus iucundiſſimũ mihi fuit, quòd cognoui meas tibi redditas eſſe. non enim dubitabam,quin eas libenter lecturus eſſes: uerebar, ut redderentur. Bellum, quod eſt in Syria, Syriamq; prouinciam tibi tributam eſſe à Cæſare, ex tuis literis cognoui. eandem rem tibi uolo bene,& feliciter euenire. quod ita fore confido, fretus,& induſtria, & prudentia tua. ſed de Parthici belli ſuſpicione quod ſcribis, ſanè me commouit.

quantum copiarum haberes, cum ipſe coniectura conſequi poteram, tum ex tuis literis cognoui. itaque opto, ne ſe illa gens moueat hoc tempore, dum ad te legiones eæ perducãtur, quas audio duci. quòd ſi pares copias ad confligendũ non habebis, non te fugiet uti conſilio M. Bibuli, qui ſe oppido munitiſſimo, & copioſiſſimo tandiu tenuit, quãdiu in prouincia Parthi fuerunt. ſed hæc melius ex re, & ex tempore conſtitues. mihi quidem uſque curæ erit, quid agas, dum, quid egeris, ſciero. Literas ad te nunquã habui cui darem, quin dederim: à te, ut idem facias, peto, in primisq́;, ut ita ad tuos ſcribas, ut me tuum ſentiant eſſe. Vale.

M. CICCERO CORNIFICIO COLLEGAE S.

GRatæ mihi tuæ literæ, niſi quòd Sinueſſanum diuerſoriolum contempſiſti. quam quidem contumeliam uilla puſilla iniquo animo ferret, niſi in Cumano, & Pompeiano reddideris πάντα περὶ πάντων. ſic igitur facies, meq́; amabis, & ſcripto aliquo laceſſes: ego enim reſpondere facilius poſſum, quàm prouocare. quòd ſi, ut eſt, ceſſabis: laceſſam, ne tua ignauia etiam inertiam afferat, plura otioſus. hæc, cum eſſem in ſenatu, exaraui.

M. CICERO CORNIFICIO S.

CAius Anitius, familiaris meus, uir omnibus rebus ornatus, negotiorum ſuorum cauſa legatus

eſt in Africam legatione libera. eum uelim rebus omnibus adiuues, operamq́; des, ut quàcommodiſſime ſua negotia conficiat. in primisq́;, quod ei chariſſimum eſt, dignitatem eius tibi commendo: idq́; à te peto, quod ipſe in prouincia facere ſum ſolitus non rogatus, ut omnibus ſenatoribus lictores darem: quod idem acceperam, & cognoueram à ſummis uiris factitatum. hoc igitur mi Cornifici facies: cæterisq́; rebus omnibus eius dignitati, reiq́;, ſi me amas, conſules. id erit mihi gratiſſimũ. Da operam, ut ualeas.

M. CIC. S. P. D. CORNIFICIO.

Nos hic cum homine gladiatore omnium nequiſſimo collega noſtro Antonio bellum gerimus, ſed non pari conditione, contra arma uerbis. at etiam de te concionatur: nec impune: nam ſentiet, quos laceſſierit. ego autem acta ad te omnia arbitror perſcribi ab alijs. à me futura debes cognoſcere, quorum quidem non eſt difficilis coniectura. oppreſſa omnia ſunt: nec habent ducem boni: noſtriq; τυραννοκτόνοι longe gentium abſunt. Panſa & ſentit bene, et loquitur fortiter. Hircius noſter tardius conualeſcit. quid futurum ſit, planè neſcio. ſpes tamen una eſt, aliquando populum R. maiorum ſimilem fore. ego certe Reip. non deero: & quidquid acciderit, à quo mea culpa abſit, animo forti feram. illud profecto, quoad potero, tuã famam, & dignitatem tuebor. ad XIII. Cal. Ian. ſenatus frequẽs mihi eſt aſſenſus cum de cæteris rebus magnis, & neceſſarijs, tum de prouincijs ab ijs, qui

obtinerent, retinendis, neq; cuiquam tradendis, niſi qui ex S. C. ſucceſſiſſet. hoc ego cum Reip. cauſa cenſui, tum mehercule in primis retinendæ dignitatis tuæ. quamob rem te amoris noſtri cauſa rogo, Reip. cauſa hortor, ut ne cui quidquã iuris in tua prouincia eſſe patiare, atq; ut omnia referas ad dignitatẽ, qua nihil poteſt eſſe præſtãtius. uere tecum agã, ut neceſſitudo noſtra poſtulat: in Sẽpronio, ſi meis literis obtemperaſſes, maximã ab omnibus laudem adeptus eſſes. ſed illud et præterijt, et leuius eſt. hæc magna res eſt. fac ut prouinciam retineas in poteſtate Reip. plura ſcripſiſſem, niſi tui feſtinarent. itaque Cherippo noſtro me uelim excuſes. Vale.

M. T. CICERO CORNIFICIO S. D.

O*Mnem conditionem imperij tui, ſtatumq; prouinciæ mihi demonſtrauit* Stratorius. *ò multa intolerabilia locis omnibus. ſed quo tua maior dignitas, eo quæ tibi acciderunt, minus ferenda: neque enim, quæ tu propter magnitudinem & animi, & ingenij moderate fers, à te non ulciſcenda ſunt, etiã ſi non ſint dolenda. ſed hæc poſterius.* Rerum urba*narum acta tibi mitti certo ſcio. quod ni ita putarem, ipſe perſcriberem, in primiſq; Cæſaris* Octauiani *conatum. de quo multitudini fictum ab* Antonio *crimen uidetur, ut in pecuniam adoleſcentis impetum faceret. prudentes autem, & boni uiri & credunt factum, & probant. quid quæris? magna ſpes eſt in eo. nihil eſt, quod non exiſtimetur laudis, & gloriæ cauſa facturus.* Antonius *autẽ, noſter familiaris, tãto ſe odio eſſe intelligit, ut, cũ interfectores ſuos domi cõprehẽderit, rẽ pro-*

ferre non audeat. ad VII. Id. Oct. Brunduſium ue-nerat, profectus obuiam legionibus Macedonicis qua-tuor: quas ſibi conciliare pecunia cogitabat, easq; ad Vrbem adducere, & in ceruicibus noſtris collocare. habes formam Reip. ſi in caſtris poteſt eſſe Reſp. in qua tuam uicem ſæpe doleo, quòd nullam partē per ætatem ſanæ & ſaluæ Reip. guſtare potuiſti. atque antehac quidē ſperare ſaltem licebat, nunc etiam illud ereptum eſt. quæ enim ſpes eſt, cum in concione dicere auſus ſit An-tonius, Canutium apud eos locum ſibi quærere, quibus ſe ſaluo locus in ciuitate eſſe non poſſet? equidem & hæc, & omnia, quæ homini accidere poſſunt, ſic fero, ut magnam habeam philoſophiæ gratiam, quæ me non modo à ſolicitudine abducit, ſed etiam contra omneis fortunæ impetus armat. tibiq; idem cenſeo faciūdum, nec, à quo culpa abſit, quidquam in malis numerandū. ſed hæc tu melius. Stratorium noſtrum cum ſem-per probaſſem, tum maxime in tuis rebus ſummā eius fidem, diligentiam, prudentiamq; cognoui. Da ope-ram, ut ualeas. hoc mihi gratius facere nihil potes.

M. CICERO CORNIFICIO.

EGo nullū locū prætermitto (nec enim debeo) non modo laudādi tui, ſed ne ornandi quidem. ſed mea ſtudia erga te, & officia malo tibi ex tuorū literis, quàm ex meis eſſe nota. te tamē hortor, ut omni cura in Remp. incumbas. hoc eſt animi, hoc eſt in-genij tui, hoc eius ſpei, quam habere debes amplificandæ dignitatis tuæ. ſed hac de re aliàs ad te pluribus: cum

enim hæc ſcribebam, in expectatione erant omnia. non dum legati redierant, quo ſenatus non ad pacem deprecandam, ſed ad bellum denunciandum miſerat, niſi legatorum nuncio paruiſſet. ego tamen, ut primum occaſio data eſt, meo priſtino more Remp. *defendi: me principem ſenatui, populoq;* R. *profeſſus ſum: nec poſtea, quàm ſuſcepi cauſam libertatis, minimum tẽpus amiſi tuendæ ſalutis, libertatisq; cõmunis. ſed hæc quoque te ex alijs malo.* T. Pinarium *familiariſſimum meum, tanto tibi ſtudio commendo, ut maiore non poſſim: cui cum propter omnes uirtutes, tum etiam propter ſtudia communia ſum amiciſſimus. is procurat rationes, negotiaq;* Dionyſij *noſtri, quem & tu multum amas, et ego omnium plurimum. ea tibi ego nõ debeo commendare, ſed commendo tamen. facias igitur, ut ex* Pinarij *gratiſſimi hominis literis tuum & erga illum, & erga* Dionyſium *ſtudium perſpiciamus.* Vale.

M. CICERO CORNIFICIO.

L*iberalibus literas accepi tuas, quas mihi* Cornificius *altero uiceſimo die, ut dicebat, reddidit, eo die non fuit ſenatus, neque poſtero. quinquatribus frequenti ſenatu cauſam tuam egi non inuita* Minerua: *etenim eo ipſo die ſenatus decreuit, ut* Minerua *noſtra, cuſtos* Vrbis, *quam turbo deiecerat, reſtitueretur.* Panſa *tuas literas recitauit. magna ſenatus approbatio conſecuta eſt cum ſummo gaudio, & offenſione* Minotauri, *ideſt* Caluiſij, & Tauri. *factum de te* S. C. *honorificum. & poſtulabatur, ut etiam illi nota-*

rentur, ſed Panſa clementior. ego mi Cornifici quo die primum in ſpem libertatis ingreſſus ſum, & cunctantibus cæteris ad XIII. *Cal. Ian. fundamenta Reip. ieci; eo ipſo die prouidi multū, atq; habui rationē dignitatis tuæ: mihi enim eſt aſſenſus ſenatus de obtinendis prouincijs. nec uero poſtea deſtiti labefactare eum, qui ſumma cum tua iniuria, contumeliaq; Reip. prouinciam abſens obtinebat. itaque crebras, uel potius quotidianas compellationes meas non tulit, ſeq; in Vrbem recepit inuitus: neque ſolum ſpe, ſed certa re iam, & poſſeſſione deturbatus eſt. meo iuſtiſſimo, honeſtiſſimoq; conuitio. te tuam dignitatem ſumma tua uirtute tenuiſſe, prouinciaq; honoribus ampliſſimis affectum uehementer gaudeo. Quod te mihi de Sempronio purgas: accipio excuſationem: fuit enim illud quoddam Græcum tempus ſeruitutis. Ego tuorū conſiliorum auctor, dignitatiſq; fautor, iratus temporibus, in Græciam deſperata libertate rapiebar, cum me Eteſiæ, quaſi boni ciues, relinquentem Remp. proſequi noluerūt: auſterq; aduerſus maximo flatu me ad tribules tuos Rhegium retulit: atque inde uentis, remiſq; in patriam omni feſtinatione properaui: poſtridieq; in ſumma reliquorum ſeruitute liber unus fui: ſic ſum in Antonium inuectus, ut ille non ferret, omnemq; ſuū uinolentum furorem in me unum effunderet, meq; cum elicere uellet ad cædis cauſam, tum tentaret inſidijs: quem ego ructantem, & nauſeantem conieci in Cæſaris Octauiani plagas: puer enim egregius præſidium ſibi primum, & nobis, deinde ſummæ Reip. comparauit: qui niſi fuiſſet, Antonij reditus à Brunduſio*

peſtis patriæ fuiſſet. quæ deinceps acta ſint, ſcire te arbitror. ſed redeamus ad illud, unde diuertimus. Accipio excuſationem tuam de Sempronio: neque enim ſtatuti quid in tanta perturbatione habere potuiſti. nunc hic dies aliam uitam affert, alios mores poſtulat, ut ait Terentius. quamobrem mi Quinte conſcende nobiſcũ, & quidem ad puppim. una nauis eſt iam bonorum omnium: quam quidem nos damus operam, ut rectam teneamus, utinam proſpero curſu: ſed quicunq; uenti erunt, ars noſtra certe non aberit: quid enim præſtare aliud uirtus poteſt? tu fac ut animo magno ſis, & excelſo, cogitesq́; omnem dignitatem tuam cum Rep. coniunctam eſſe debere. P. Lucelum mihi meum cõmendas, quem, quibuſcunq; rebus potero, diligenter tuebor.

Hircium quidem, & Panſam, collegas noſtros, homines in Conſulatu Reip. ſalutares, alieno ſanè tempore amiſimus, Rep. Antoniano quidem latrocinio liberata, ſed non dum omnino explicata: quam nos, ſi licebit, more noſtro tuebimur: quanquam admodum ſumus iam defatigati: ſed NVLLA *laſſitudo impedire officium, & fidem debet. uerum hæc hactenus, ab alijs te de me, quàm à me ipſo, malo cognoſcere.* De te audiebamus *ea, quæ maxime uellemus.* De Cn. Minutio, *quem tu quibuſdam literis ad cœlũ laudibus extuliſti, rumores duriores erant. id quale ſit, omninoq́; quid iſtic agatur, facias me uelim certiorem.*

M. T. CICERO CORNIFICIO S.

Q. *Turius, qui in Africa negotiatus eſt, uir bonus, & honeſtus, hæredes fecit ſimiles ſui*

Cn. Saturninum, Sex. Aufidium, Cn. Anneium, Q. Conſidium Gallum, L. Seruilium Poſthumum, Cn. Rubellinum. ex eorum oratione intellexi, gratiarum actione eos magis egere, quàm commendatione: tanta enim liberalitate ſe tua uſos prædicabant, ut ijs plus à te tributum intelligerem, quàm ego auderem te rogare. audebo tamen: ſcio enim, quantum ponderis mea cōmendatio ſit habitura. quare à te peto, ut ad eam liberalitatem, qua ſine meis literis uſus es, quam maximus his literis cumulus accedat. caput autem eſt meæ cōmendationis, ne patiare Erotem Turiū Q. Turij libertū, ut adhuc fecit, hæreditatem Turianam auertere: cæterisq; omnibus rebus habeas eos à me commēdatiſſimos. magnam ex eorum ſplendore, & obſeruantia capies uoluptatem. quod ut uelis, te uehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

M. CICERO CORNIFICIO

SEx. Aufidius & obſeruantia, qua me colit, accedit ad proximos: & ſplendore, equiti R. nemini cedit. eſt autem ita temperatis, moderatiſq; moribus, ut ſumma ſeueritas ſumma cum humanitate iungatur. cuius tibi negotia, quæ ſunt in Africa, ita commendo, ut maiore ſtudio, magis ue ex animo commendare non poſſim. pergratam mihi feceris, ſi dederis operam, ut is intelligat meas apud te literas maximum pondus habuiſſe. hoc te uehementer mi Cornifici rogo. Vale.

M. CICERO CORNIFICIO.

A Sſentior tibi eos, quos ſcribis Lilybæo minari, iſtic pœnas dare debuiſſe: ſed metuiſti, ut ais, ne nimis liber in ulciſcendo uiderere. metuiſti igitur, ne grauis ciuis, ne nimis fortis, ne nimis te di= gnus uiderere. Quòd ſocietatem Reip. conſeruandæ tibi mecum à patre acceptam renouas, gratum eſt: quæ ſocietas inter nos ſemper mi Cornifici manebit. Gratum etiam illud, quòd mihi tuo nomine gratias agendas non putas: nec enim id inter nos facere debemus.

Senatus ſæpius pro dignitate tua appellaretur, ſi ab= ſentibus Conſulibus unquam, niſi ad rem nouam, cōge retur. itaque nec de HS XX, nec de HS DCC quid= quam agi nunc per ſenatum poteſt. tibi autem ex S.C. imperandum, mutuumq́; ſumendum cenſeo. In Rep. quid agatur, credo te ex eorum literis cognoſcere, qui ad te acta debent perſcribere. ego ſum ſpe bona: con= ſilio, cura, labore non deſum: omnibus inimicis Reip. eſſe me acerrimum hoſtem præmeſero. res neque nunc difficili loco mihi uidetur eſſe; & fuiſſet facillimo, ſi culpa à quibuſdam abfuiſſet. Vale.

M. CICERO CORNIFICIO.

N On modo te, cui omnia noſtra notiſſima sūt, ſed neminem in populo R. arbitror eſſe, cui ſit ignota ea familiaritas, quæ mihi cum L. La mia eſt: etenim magno theatro ſpectata eſt tum, cum eſt ab A. Gabinio Cos. relegatus, quòd libere, & fortiter ſalutem meā defendiſſet. nec ex eo amor inter nos na=

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM, AD MEMMIVM, ET ALIOS, LIBER XIII.

M. CICERO S. D. C. MEMMIO.

Etsi non ſatis mihi conſtiterat, cũ ali quáne animi mei moleſtia, an potius libẽter te Athenis uiſurus eſſem, quòd iniuria, quã accepiſti, dolorẽ me afficeret, ſapiẽtia tua, qua fers iniuriam, lætitia: tamen uidiſſe te mallem. nam quod eſt moleſtiæ, non ſanè multo leuius eſt, cum te non uideo: quod eſſe potuit uoluptatis, certe, ſi uidiſſem te, plus fuiſſet. itaque non dubitabo dare operam, ut te uideam, cum id ſatis commode facere potero, interea quod per literas & agi tecum, &, ut arbitror, confici poteſt, agam. nunc à te illud primum rogabo, ne quid inuitus mea cauſa facias; ſed id, quod mea intelliges multum, tua nullam in partem intereſſe, ita mihi des, ſi tibi, ut id libenter facias, ante perſuaſeris. Cum Patrone Epicureo mihi omnia ſunt, niſi quòd in philoſophia uehementer ab eo diſſentio. ſed & initio Romæ, cum te quoque, & tuos omneis obſeruabat, me coluit in primis: & nuper, cum ea, quæ uoluit, de ſuis commodis, & præmijs conſecutus eſt, me habuit ſuorum defenſorum, & amicorum ferè principem: & iam à Phædro, qui nobis, cum pueri eſſemus, antequam Philonem cognouimus, ualde, ut philoſophus, poſtea tamen, ut uir bonus, & ſuauis, & officioſus, probabatur; traditus mihi, commen=

datusq́; eſt. is igitur Patro, cum ad me Romam literas miſiſſet, uti te ſibi placarem, peteremq́;, ut neſcio quid illud Epicuri parietinarum ſibi concederes: nihil ſcripſi ad te ob eam rem, quòd ædificationis tuæ cóſilium mea commendatione nolebam impediri. idem, ut ueni Athenas, cum, idem ut ad te ſcriberem, rogaſſet: ob eam cauſam impetrauit, quòd te abieciſſe illam ædificationē cōſtabat inter omneis amicos tuos. quod ſi ita eſt, et ſi iam planè tua nihil intereſt: uelim, ſi qua offenſiúcula facta eſt animi tui peruerſitate aliquorum, (noui enim gentem illam) des te ad lenitatem, uel propter tuam ſummam humanitatem, uel etiam honoris mei cauſa. equidem, ſi, quid ipſe ſentiam, quæris: nec cur ille tantopere contendat, uideo, nec cur tu repugnes: niſi tamen multo minus tibi cócedi poteſt, quàm illi, laborare ſine cauſa. quanquam Patronis & orationem, & cauſam tibi cognitam eſſe certo ſcio. honorem, officium, teſtamentorum ius, Epicuri auctoritatem, Phædri obteſtationem, ſedem, domicilium, ueſtigia ſummorum hominum ſibi tuenda eſſe dicit. totam hominis uitam, rationemq́;, quam ſequitur in philoſophia, derideamus licet, ſi hanc eius contentionem uolumus reprehendere. ſed mehercule quando illi, cæterisq́;, quos illa delectant, non ualde inimici ſumus: neſcio an ignoſcendum ſit huic, ſi tantopere laborat: in quo etiam ſi peccat, magis ineptijs, quàm improbitate peccat. ſed ne plura (dicendum enim aliquando eſt) Pomponium Atticum ſic amo, ut alterum fratrem. nihil eſt illo mihi nec charius, nec iucundius. is non quo ſit ex iſtis, (eſt enim omni liberali doctrina politiſſimus) ſed ualde diligit Patronem, ual-

*de Phædrum amauit,ſic à me hoc contendit, homo mi=
nime ambitioſus,minime in rogitando moleſtus,ut ni=
hil unquam magis.nec dubitat,quin ego à te nutu hoc
conſequi poſſim,ita etiam,ſi ædificaturus eſſes.nunc ue
ro ſi audierit te ædificationem depoſuiſſe,neque tamen
me à te impetraſſe;nó te in me illiberalem,ſed me in ſe
negligentem putabit.quamobrem pero à te, ut ſcribas
ad tuos,poſſe tua uoluntate decretum illud Areopagi=
tarum,quem ὑπομνηματισμὸν illi uocant,tolli.ſed re
deo ad prima.prius uelim tibi perſuadeas, ut hoc mea
cauſa libẽter facias,quam ut facias.ſic tamen habeto:
ſi feceris,quod rogo,fore mihi gratiſſimum. Vale.*

M. CICERO C. MEMMIO.

*Aio Auiano Euandro,qui habitat in tuo ſa=
C crario,& ipſo multum utor,& patrono eius
M. Aemilio familiariſſime. peto igitur à te
maiorem in modum, quod ſine tua moleſtia fiat, ut ei
de habitatione accommodes:nam propter opera inſtitu
ta multa multorum,ſubitũ eſt ei remigrare Cal.Quint.
impedior uerecundia,ne te pluribus uerbis rogem. ne=
que tamen dubito, quin, ſi tua nihil,aut non multum
interſit,eo ſis animo,quo ego eſſem,ſi quid tu me roga
res.mihi certe gratiſſimum feceris. Vale.*

M. CICERO C. MEMMIO,

*Vlũ Fuſium,unũ ex meis intimis,obſeruantiſ
A ſimũ,ſtudioſiſſimumq; noſtri,eruditũ hominẽ
et sũma humanitate,tuaq; amicitia digniſſi*

mum, uelim ita tractes, ut mihi coràm recepiſti. tam mihi gratum id erit, quàm quod gratiſſimum. ipſum præterea ſummo officio, & ſumma obſeruantia tibi in perpetuum deuinxeris. Vale.

M. CIC. Q. VALERIO Q. F. ORCAE LEGATO PROPRAET. S. D.

CVm municipibus Volaterranis mihi ſumma neceſſitudo eſt: magno enim meo beneficio affecti cumulatiſſime mihi gratiã retulerunt: nam nec in honoribus meis, nec in laboribus unquã defuerunt. cum quibus ſi mihi nulla cauſa intercederet, tamen, quod te uehementiſſime diligo, quodq; me à te plurimi fieri ſentio, & monerem te, & hortarer, ut eorum fortunis conſuleres, præſertim cum prope præcipuã cauſam haberent ad ius obtinendum: primum, quòd Syllani temporis acerbitatem Deorum immortalium benignitate ſubterfugerũt: deinde, quòd ſummo ſtudio populi R. à me in Cõſulatu meo defenſi ſunt: cum enim Tribuni pl. legem iniquiſſimam de eorum agris promulgaſſent, facile ſenatui, populoq; R. perſuaſi, ut eos ciues quibus fortuna peperciſſet, ſaluos eſſe, uellent. hanc actionem meam C. Cæſar primo ſuo Conſulatu in lege agraria comprobauit. agrumq; Volaterranum, & oppidum omni periculo in perpetuum liberauit: ut mihi dubium nõ ſit, quin is, qui nouas neceſſitudines adiungat, uetera ſua beneficia conſeruari uelit. quamobrem eſt tuæ prudentiæ, aut ſequi eius auctoritatem, cuius ſectam, atque imperium ſumma cum tua dignitate ſecutus es; aut certe illi integram omnem cauſam

reſeruare. illud uero dubitare non debes, quin tam graue, tam firmum, tam honeſtum municipiū tibi tuo ſummo beneficio in perpetuum obligari uelis. ſed hæc, quæ ſcripta ſunt ſupra, eò ſpectant, ut te horter, & ſuadeã. reliqua ſunt, quæ pertinent ad rogandum: ut non ſolũ tua cauſa tibi conſilium me dare putes, ſed etiam, quod mihi opus ſit, me à te petere, et rogare. gratiſſimum igitur mihi feceris, ſi Volaterranos *omnibus rebus integros, incolumesq́; eſſe uolueris. eorum ego domicilia, ſedes; rem, fortunas, quæ & à* Dijs *immortalibus, & à præſtantiſſimis in noſtra* Rep. *ciuibus ſummo ſenatus, populiq́;* R. *ſtudio conſeruatæ ſunt, tuæ fidei, iuſtitiæ, bonitatiq́; commendo. ſi pro meis priſtinis opibus facultatem mihi res hoc tempore daret, ut ita defendere poſſem* Volaterranos, *quemadmodum cõſueui tueri meos: nullum officium, nullum denique certamen, in quo illis prodeſſe poſſem, prætermitterem. ſed quando apud te nihil minus hoc tempore ualere me confido, quàm ualuerim ſemper apud omneis: pro noſtra ſumma neceſſitudine, pariq́; inter nos, et mutua beneuolentia abs te peto, ut ita de* Volaterranis *mereare, ut exiſtiment eũ quaſi diuino conſilio iſti negotio propoſitum eſſe, apud quem unum nos eorum perpetui defenſores plurimum ualere poſſemus.* Vale.

M. C. Q. VALERIO Q. F. ORCAE LEGATO PROPRAET. S. P. D.

N*On moleſte fero, eam neceſſitudinẽ, quæ mihi tecũ eſt, notã eſſe quamplurimis. neque tamẽ*

ob eam cauſam, quod tu optime exiſtimare potes, te impedio, quo minus ſuſceptum negotium pro tua fide, & diligentia ex uoluntate Cæſaris, qui tibi rem magnam, difficilemq; commiſit, gerere poſſis. nam cum multi à me petant multa, quòd de tua erga me uoluntate non dubitent; non committo, ut ambitione mea conturbẽ officium tuum. C. Curtio ab ineunte ætate familiariſſime ſum uſus. eius & Syllani temporis iniuſtiſſima calamitate dolui: & cum ijs, qui ſimilem iniuriam acceperant, amiſſis omnibus fortunis reditus tamen in patriam uoluntate omnium concedi uideretur, adiutor incolumitatis fui. is habet in Volaterrano poſſeſſionem, cum in eam tanquam è naufragio reliquias contuliſſet. hoc autem tempore eum Cæſar in ſenatum legit: quem ordinem ille iſta poſſeſſione amiſſa tueri uix poteſt. grauiſſimum autem eſt, cum ſuperior factus ſit ordine, inferiorem eſſe fortuna: minimeq; conuenit, ex eo agro, qui Cæſaris iuſſu diuidatur, eum moueri, qui Cæſaris beneficio ſenator ſit. ſed mihi minus libet multa de æquitate rei ſcribere, ne cauſa potius apud te ualuiſſe uidear, quàm gratia. quamobrem te maiorem in modum rogo, ut C. Curtij rem, meam putes eſſe: quidquid mea cauſa faceres, ut id, C. Curtij cauſa cum feceris, meum exiſtimes, quod ille per me habue[...] me habere abs te pu[...] que etiam ro[...]

M. C. Q. VALERIO Q. F. ORCAE S.

SI uales, bene eſt: ego quidem ualeo. Credo te memoria tenere, me & coràm P. *Cuſpio tecũ locutum eſſe, cum te proſequerer paludatũ; & idem poſtea plurimis uerbis tecum egiſſe, ut, quoſcunque tibi eius neceſſarios commendarem, haberes eos in numero meorum neceſſariorum. id tu pro tua ſumma erga me beneuolentia, perpetuaq; obſeruãtia mihi liberaliſſime, atque humaniſſime recepiſti. Cuſpius, homo in omnes ſuos officioſiſſimus, mirifice quoſdam homines ex iſta prouincia tuetur, & diligit, propterea ꝙ fuit in* Africa *bis, cum maximis ſocietatis negotijs præeſſet. itaque hoc eius officium, quod adhibet erga illos, ego mea facultate & gratia ſoleo, quantum poſſum, adiuuare. quare* Cuſpianorum *omnium commendationis cauſam hac tibi epiſtola exponendam putaui. reliquis epiſtolis tantum faciam ut notam apponam eam, quæ mihi tecum conuenit, & ſimul ſignificem de numero eſſe* Cuſpij *amicorum. ſed hanc commendationem, quã his literis conſignare uolui, ſcito eſſe omnium grauiſſimam. nam* P. Cuſpius *ſingulari ſtudio contendit à me ut tibi quàmdiligentiſſime* L. Iulium *commendarem. eius ego ſtudio uix uideo r mihi ſatisfacere poſſe, ſi utar uerbis ijs, quibus, cum diligentiſſime quid agimus, uti ſolemus. noua quædam poſtulat: & putat me eius generis artificium quoddam tenere: ei ego pollicitus ſum me ex intima noſtra arte deprompturum mirificũ genus commendationis. id quando aſſequi non poſſum, tu re uelim efficias, ut ille genere mearum literarum*

incredibili quodam perfectum arbitretur. id facies, ſi omne genus liberalitatis, quod & ab humanitate, & poteſtate tua proficiſci poterit, non modo re; ſed etiam uerbis, uultu denique expreſſeris. quæ quãtũ in prouincia ualeant, uellem expertus eſſes. ſed tamen ſuſpicor ipſum hominem, quem tibi cõmendo, perdignũ eſſe tua amicitia: non ſolum, quia mihi Cuſpius dicit, credo, tametſi id ſatis eſſe debebat; ſed quia noui eius iudicium in hominibus, & amicis deligendis. harum literarum uis quãta fuerit, propediẽ iudicabo, tibiq́;, ut cõfido, gratias agã. ego quæ te uelle, quæq́; ad te pertinere arbitrabor, omnia ſtudioſe, diligenterq́; curabo. Cura ut ualeas.

P. Cornelius, qui tibi has literas reddidit, eſt mihi à P. Cuſpio commendatus. cuius cauſa quantopere cuperem, deberemq́;, profecto ex me facile cognouiſti, uehementer te rogo, ut cures, ut ex hac cõmendatione mihi Cuſpius quámmaximas, quáprimũ, quamſæpiſſime gratias agat.

M. CICERO C. CLVVIO S. P. D.

CVm in Galliam proficiſcens, pro noſtra neceſſitudine, tuaq́; ſumma in me obſeruãtia ad me domũ ueniſſes, locutus ſum tecũ de agro uectigali municipij Atellani, qui eſſet in Gallia: quantoq́; opere eius municipij cauſa laborarem, tibi oſtendi. poſt tuam autẽ profectionem, cũ et maxima res municipij honeſtiſſimi, mihiq́; coniunctiſſimi, et ſummũ meũ officiũ ageretur: pro tuo animo in me ſingulari exiſtimaui me oportere ad te accuratius ſcribere: etſi non ſum neſcius, &

quæ temporum ratio, & quæ tua poteſtas ſit: tibiq; negotium datum eſſe à C. Cæſare, non iudicium, præclare intelligo. quare à te tantum peto, quantum & te facere poſſe, & libenter mea cauſa facturum eſſe arbitror. et primum uelim exiſtimes, quod res eſt, municipij fortunas omneis in iſto uectigali conſiſtere; his autẽ tẽporibus hoc municipium maximis oneribus preſſum, ſummis affectum eſſe difficultatibus. hoc & ſi cõmune uidetur eſſe cum multis: tamen mihi crede ſingulareis huic municipio calamitates accidiſſe. quas iccirco non commemoro, ne de miſerijs meorum neceſſariorum cõquerens, homines, quos nolo, uidear offendere. itaque niſi magnam ſpem haberem, C. Cæſari nos cauſam municipij probaturos: non erat cauſa, cur à te hoc tempore aliquid contenderem. ſed quia confido, mihiq; perſuaſi, illum & dignitatis municipij, & æquitatis, & uoluntatis etiam erga ſe habiturum eſſe rationem: ideo à te non dubitaui contendere, ut hanc cauſam illi integram conſeruares. quod etſi nihilo minus à te peterem, ſi nihil audiuiſſem te tale feciſſe: tamen maiorem ſpẽ impetrandi nactus ſum, poſteaquam mihi dictum eſt, hoc idem à te Rhegienſes impetrauiſſe. qui etſi te aliqua neceſſitudine attingunt: tamen tuus amor in me ſperare me cogit, te, quod tuis neceſſarijs tribueris, idẽ eſſe tributurum meis: præſertim cum ego, pro his unis petam, habeam autem, qui ſimili cauſa laborent, complureis neceſſarios. hoc me non ſine cauſa facere, neque aliqua leui ambitione commotum à te cõtendere, etſi te exiſtimare arbitror: tamen mihi affirmanti credas uelim, me huic municipio debere plurimum;

nullum unquam fuiſſe tempus neque honorum, neque laborum meorum; in quo non huius municipij ſtudiū in me extiterit ſingulare. quapropter à te etiam atque etiam pro noſtra ſumma coniunctione, proq; tua in me perpetua, & maxima beneuolentia maiorem in modū peto, atque contendo, ut cum fortunas agi eius municipij intelligas, quod ſit mihi neceſſitudine, officijs, beneuolentia coniunctiſſimum, id mihi des. quod erit huiuſmodi, ut, ſi à Cæſare, quod ſperamus, impetrauerimus, tuo beneficio nos id conſecutos eſſe iudicemus; ſin minus, pro eo tamen id habeamus; quādo à te data ſit opera, ut impetraremus. hoc cum mihi gratiſſimum feceris tum uiros optimos, homines honeſtiſſimos, eoſdemq; gratiſſimos, & tua neceſſitudine digniſſimos, ſummo beneficio in perpetuum tibi, tuiſq; deuinxeris. Vale.

M. CIC. M. RVTILIO S. P. D.

C*Vm & mihi conſcius eſſem quanti te facerē & tuam erga me beneuolentiā expertus eſſem: nō dubitaui à te petere, quod mihi petēdum eſſet. P. Seſtium quanti faciam, ipſe optime ſcio: quanti autē facere debeam, & tu, & omnes homines ſciunt. is cū ex alijs te mei ſtudioſiſſimū eſſe cognoſceret, petiuit à me, ut ad te quamaccurratiſſime ſcriberē de re C. Albini ſenatoris: cuius ex filia natus eſt L. Seſtius optimus adoleſcens, filius P. Seſtij. hoc iccirco ſcripſi, ut intelligeres non ſolum me pro P. Seſtio laborare debere, ſed Seſtium etiam pro Albino. res autem hæc eſt. à M. Laberio C. Albinus prædia in æſtimatio-*

uem accepit: quæ prædia Laberius emerat à Cæſare de bonis Plotianis.ea ſi dicam non eſſe è Rep.diuidi,docere te uidear, non rogare. ſed tamen cum Cæſar Syllanas uenditiones, & aſſignationes ratas eſſe uelit, quo firmiores exiſtimentur ſuæ: ſi ea prædia diuidentur,quæ ipſe Cæſar uendidit,quæ tandem in eius uenditionibus eſſe poterit auctoritas? ſed hoc quale ſit,tu pro tua prudentia conſiderabis.ego te plane rogo,atque ita, ut maiore ſtudio,iuſtiore de cauſa,magis ex animo rogare nihil poſſim,ut Albino parcas,prædia Laberiana ne attingas.magna me affeceris non modo lætitia,ſed etiã quodam modo gloria,ſi P. Seſtius homini maxime neceſſario per me ſatisfecerit,cum ego illi plurimum debeam. quod ut facias,te uehementer etiam atque etiam rogo. maius mihi dare beneficium nullum potes: id mihi intelliges eſſe gratiſſimum. Vale.

M. CIC. CRASSIPEDI S. P. D.

Q Vanquam tibi præſens cõmendaui, ut potui diligentiſſime,ſocios Bithyniæ; teq; cum mea commendatione;tum etiam tua ſpõte intellexi cupere ei ſocietati;quibuſcunque rebus poſſes,cõmodare: tamen cum ij,quorum res agitur, magni ſua intereſſe arbitrarentur, me etiam per literas declarare tibi,qua eſſem erga ipſos uoluntate, nõ dubitaui hæc ad te ſcribere: uolo enim te exiſtimare,me,cum uniuerſo ordini publicanorum multũ ſemper libentiſſime tribuerim,idq; pro magnis eius ordinis erga me meritis facere debuerim, tum in primis amicũ eſſe huic Bithynicæ

ſocietati: quæ ſocietas, ordine ipſo, hominũ genere, pars eſt maxima ciuitatis: conſtat enim ex cæteris ſocietatibus: & caſu permulti ſunt in ea ſocietate ualde mihi familiares, in primisq; is, cuius præcipuum officium agitur hoc tempore, P. Rupilius P.F. Men. qui eſt magiſter in ea ſocietate. quæ cum ita ſint, maiorem in modum à te peto, Cn. Pupium, qui eſt in operis eius ſocietatis, omnibus tuis officijs, atque omni liberalitate tueare: cureſq;, ut eius operæ, quod tibi facile factu eſt, quamgratiſſimæ ſint ſocijs: remq;, & utilitatem ſociorum (cuius rei quantam poteſtatem Quæſtor habeat, nõ ſum ignarus) per te quammaxime defenſam, & auctam uelis. id cum mihi gratiſſimum feceris: tum illud tibi expertus promitto, & ſpondeo, te ſocios Bithyniæ, ſi ijs commodaris, memores eſſe, & gratos cogniturum. Vale.

M. CICERO BRVTO S. P. D.

Cum ad te tuus Quæſtor M. Varro proficiſceretur, commendatione egere eum non putabã; ſatis enim commendatum tibi eum arbitrabar ab ipſo more maiorum. qui, ut te non fugit, hanc Quæſturæ coniunctionem liberorũ neceſſitudini proximam uoluit eſſe. ſed cum ſibi ita perſuaſiſſet ipſe, meas de ſe accurate ſcriptas literas maximũ apud te pondus habituras; à meq; contenderet, ut quamdiligentiſſime ſcriberem: malui facere, quod meus familiaris tãti ſua intereſſe arbitraretur. ut igitur debere me facere hoc intelligas: cum primum M. Terentius in forum uenit, ad amicitiam ſe meam contulit, deinde ut ſe cor=

roborauit, duæ cauſæ acceſſerunt, quæ meam in illum beneuolentiam augerent: una, quòd uerſabatur in hoc ſtudio noſtro, quo etiã nũc maxime delectamur, & cũ ingenio, ut noſti, nec ſine induſtria: deinde, quòd mature ſe contulit in ſocietates publicanorum: quod quidem nollem: maximis enim damnis affectus eſt. ſed tamen cauſa communis ordinis mihi commendatiſſimi fecit amicitiam noſtram firmiorem, deinde uerſatus in utriſque ſubſellijs optima & fide, & fama, iam ante hanc commutationem Reip. petitioni ſeſe dedit, honoremq; honeſtiſſimum exiſtimauit fructum laboris ſui. his autem temporibus à me Brunduſio cum literis, & mandatis profectus eſt ad Cæſarem. qua in re & amorem eius in ſuſcipiendo negotio perſpexi, & fidem in conficiendo, ac renunciando. uideor mihi, cum ſeparatim de probitate eius, & moribus dicturus fuiſſem, ſi prius cauſam, cur eum tantopere diligerem, tibi expoſuiſſem, in ipſa cauſa exponenda ſatis etiam de probitate dixiſſe. ſed tamen ſeparatim promitto, in meq; recipio, fore eum tibi & uoluptati, & uſui: nam & modeſtum hominem cognoſces, & prudentem, & à cupiditate omni remotiſſimum, præterea magni laboris, ſummæq; induſtriæ. neque ego hæc polliceri debeo, quæ tibi ipſi, cum bene cognoueris, iudicanda ſunt: ſed tamẽ

IN omnibus nouis coniunctionibus intereſt, qualis primus aditus ſit, & qua commendatione quaſi amicitiæ fores aperiantur. quod ego his literis efficere uolui: etſi id ipſa per ſe neceſſitudo Quæſturæ effeciſſe debet: ſed tamen nihilo infirmius illud hoc addito. cura igitur, ſi me tanti facis, quanti & Varro exiſtimat, & ipſe ſen-

tio, ut quamprimum intelligam, hanc meam commendationem tantum illi utilitatis attuliſſe, quantum & ipſe ſperarit, nec ego dubitarim. Vale.

M. CICERO BRVTO S. P. D.

Via ſemper animaduerti, ſtudioſe te operam dare, ut ne quid meorum tibi eſſet ignotum: propterea non dubito quin ſcias, non ſolum cuius municipij ſim ſed etiam quàm diligenter ſoleam meos municipes Arpinates tueri. quorum quidem omnia commoda, omneſq; facultates, quibus & ſacra conficere, & ſarta tecta ædium ſacrarum, locorumq; communium tueri poſſint, cõſiſtunt in ijs uectigalibus, quæ habent in prouincia Gallia. ad ea uiſenda, pecuniasq; quæ à colonis debentur, exigendas, totamq; rẽ & cognoſcendam, & adminiſtrandam legatos equites Romanos miſimus Q. Fuffidium Q. F. M. Faucium M. F. Q. Mamercum Q. F. peto à te maiorẽ in modum pro noſtra neceſſitudine, ut ea res tibi curæ ſit; operáq; des, ut per te quamcõmodiſſime negotiũ municipij adminiſtretur, quamprimumq; conficiatur; ipſoſq;, quorũ nomina ſcripſi, ut quamhonorificentiſſime pro tua natura, & quamliberaliſſime tractes, bonos uiros ad tuam neceſſitudinem adiunxeris, municipiumq; gratiſſimum beneficio tuo deuinxeris: mihi uero etiam eo gratius feceris, quòd cũ ſemper tueri municipes meos conſueui, tum hic annus præcipue ad meam curam, officiumq; pertinet: nam conſtituendi municipij cauſa hoc anno Aedilẽ filium meum fieri uolui, & fratris filium, & M. Cæſium,

ſium, hominem mihi maxime neceſſarium : (is enim magiſtratus in noſtro municipio, nec alius ullus creari ſolet) quos cohoneſtaris, in primisq; me, ſi Reſp. municipij, tuo ſtudio, & diligentia bene adminiſtrata erit. quod ut facias, te uehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

M. CICERO BRVTO S. D.

A Lia epiſtola cõmuniter commendaui tibi legatos Arpinatum, ut potui diligẽtiſſime. hac ſeparatim Q. Suffidium, quocum mihi omnes neceſſitudines ſunt, diligentius cõmendo, non ut aliquid de illa commendatione deminuam, ſed ut hanc addam. nam & priuignus eſt M. Cæſij, mei maxime & familiaris, & neceſſarij : & fuit in Cilicia mecum Tribunus mil. quo in munere ita ſe tractauit, ut acceſpiſſe ab eo beneficiũ uiderer, non dediſſe. eſt præterea, quod apud te ualet plurimũ, à noſtris ſtudijs nõ abhorrens. quare uelim eũ quàliberaliſſime complectare; operamq; des, ut in ea legatione, quam ſuſcepit cõtra ſuũ commodum, ſecutus auctoritatem meam, quàmaxime eius excellat induſtria: uult enim, id quod optimo cuique natura tributũ eſt, quàmaximam laudem cum à nobis, qui eum impulimus, tum à municipio conſequi. quod ei continget, ſi hac mea commendatione tuum erga ſe ſtudium erit conſecutus. Vale.

M. CICERO BRVTO S. D.

L Vcius Caſtronius Pætus lõge princeps municipij Lucenſis, eſt honeſtus, grauis, plenus offi-

cij, bonus planè uir, & cum uirtutibus, tum etiam fortuna, ſi qnid hoc ad rem pertinet, ornatus: meus autẽ eſt familiariſſimus, ſic prorſus, ut noſtri ordinis obſeruet neminem diligentius. quare & ut meum amicum, & ut tua dignum amicitia tibi commendo. cui quibuſcunque rebus commendaueris, tibi profecto iucundum, mihi certe erit gratum. Vale.

M. CICERO BRVTO S. D.

L Vcio Titione Strabone, equite Romano in primis honeſto, & ornato, familiariſſime utor. omnia mihi cum eo intercedunt iura ſummæ neceſſitudinis. huic in tua prouincia pecuniam debet P. Cornelius. ea res à Volcatio, qui Romæ ius dicit, reiecta in Galliam eſt. peto à te hoc diligentius, quàm ſi mea res eſſet, quo eſt honeſtius de amicorum pecunia laborare, quàm de ſua, ut negotium conficiendum cures, ipſe ſuſcipias, tranſigas: operamq́; des, quod tibi æquum, & rectum uidebitur, ut quamcommodiſſima conditione libertus Strabonis, qui eius rei cã miſſus eſt, negotium conficiat, ad nummosq́; perueniat. id & mihi gratiſſimum erit: & tu ipſe L. Titionem cognoſces amicitia tua digniſſimum. quod ut tibi curæ ſit, ut omnia ſolent eſſe, quæ me uelle ſcis, te uehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

M. CICERO C. CAESARI IMP. S.

P Ræcilium tibi cõmendo unice, tui neceſſarij, mei familiariſſimi, uiri optimi filium. quem cũ adoleſcentem ipſum propter eius modeſtiam, humanitatẽ,

animum, & amorem erga me ſingularem mirifice diligo: tum patrem eius, re doctus, intellexi, & didici mihi fuiſſe ſemper amiciſſimum. en hic ille eſt, de illis maxime, qui irridere, atque obiurgare me ſoliti ſunt, quod me non tecum, præſertim cum abs te honorificentiſſime inuitarer, coniungerem. ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ ϛήθεσσιν ἔπειθεν: audiebã enim noſtros proceres clamitanteis, ἄλκιμος ἔσσ' ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων εὖ εἴπῃ. ὥς νεφέλη ἐκάλυψε μέλαινα. ſed tamen idem me conſolatur. & iam hominem peruſtum, etiamnum gloria uolunt incendere, atque ita loquuntur. μὴ μὰν ἀσπουδεί γε καὶ ἀκλειῶς ἀπολοίμην, Ἀλλὰ μέγα ῥέξαςτί καὶ ἐσσομένοισι πύθεσθαι. ſed me minus iam mouent, ut uides: itaque ab Homeri magniloquentia confero me ad uera præcepta Εὐριπίδου. Μισῶ σοφιϛὴν, ὅςτις οὐχ αὑτῷ σοφὸς. quem uerſum ſenex Præcilius laudat egregie: & ait poſſe eundem & ἅμα πρόσω, καὶ ὀπίσω uidere, & tamen nihilo minus αἰὲν ἀριϛεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων. ſed ut redeam ad id, unde cœpi: uehementer mihi gratum feceris, ſi hunc adoleſcẽtem humanitate tua, quæ eſt ſingularis, comprehenderis, & ad id, quod ipſorum Præciliorum cauſa te uelle arbitror, addideris cumulum commendationis meæ. genere nouo ſum literarum ad te uſus, ut intelligeres non uulgarem eſſe commendationem. Vale.

M. CICERO C. CAESARI IMP. S.

P*Vblium Craſſum ex omni nobilitate adoleſcẽtẽ dilexi plurimum: & ex eo cum ab ineun-*

te eius ætate bene ſperauiſſem, tum optime exiſtimare cœpi ex ijs iudicijs, quæ de eo feceram, cognitis. eius libertum Apollonium iam tum equidem, cum ille uiueret, & magni faciebam, & probabam: erat enim & ſtudioſus Craſſi, & ad eius optima ſtudia uehementer aptus: itaqua ab eo admodum diligebatur. poſt mortem autem Craſſi, eo mihi etiam dignior uiſus eſt, quem in fidem, atque amicitiam meam reciperem, quòd eos à ſe obſeruandos, & colendos putabat; quos ille dilexiſſet, & quibus charus fuiſſet: itaq; & ad me in Ciliciam uenit; multiſq; in rebus mihi magno uſui fuit & fides eius, & prudentia: & , ut opinor, tibi in Alexandrino bello, quantum ſtudio, & fidelitate conſequi potuit, nõ defuit. quod cum ſperaret te quoq; ita exiſtimare, in Hiſpaniam ad te maxime ille quidem ſuo conſilio, ſed etiam me auctore eſt profectus. cui ego commendationem non ſolum pollicitus: nõ quin eam ualiturã apud te arbitrarer: ſed neq; mihi egere cõmendatione uidebatur, qui & in bello tecum fuiſſet, & propter memoriam Craſſi de tuis unus eſſet: & ſi uti commendationibus uellet, etiam per alios eum uidebam id conſequi poſſe. teſtimonium meum de eo iudicij, quod & ipſe magni æſtimabat, & ego apud te ualere eram expertus, ei libenter dedi. doctum igitur hominem cognoui, & ſtudijs optimis deditum, idq; à puero: nam domi meæ cum Diodoto Stoico, homine, meo iudicio, eruditiſſimo, multum à puero fuit. nunc autem incenſus ſtudio rerum tuarum, eas literis græcis mandare cupiebat. poſſe arbitror: ualet ingenio: habet uſum: iam pridem in eo genere ſtudij, literarumq; uerſatur: ſatisfacere

immortalitati laudum tuarum mirabiliter cupit. habes opinionis meæ teſtimonium : ſed tu hoc facilius multo pro tua ſingulari prudentia iudicabis. & tamen, quod negaueram, commendo tibi eum. quidquid ei cõmodaueris, erit mihi maiorem in modum gratum. Vale.

M. CICERO SER. SVLPITIO S. D.

M. *Curius, qui Patris negotiatur, multis, & magnis de cauſis à me diligitur. nam & amicitia peruetus mihi cũ eo eſt, ut primum in forum uenit, inſtituta: & Patris cum aliquoties antea, tum proxime hoc miſerrimo bello domus eius tota mihi patuit: qua, ſi opus fuiſſet, tam eſſem uſus, quàm mea. maximũ autem mihi uinculum cũ eo eſt, quaſi ſanctioris cuiuſdam neceſſitudinis, quòd eſt Attici noſtri familiariſſimus, eumq; unum præter cæteros obſeruat, ac diligit. quem ſi tu iam forte cognouiſti, puto me hoc, quod facio, facere ſerius: ea enim eſt humanitate, & obſeruantia, ut eum tibi iam ipſum per ſe commendatũ putem. quod tamen ſi ita eſt, magnopere à te quæſo, ut ad eam uoluntatem, ſi quam in illum ante has meas literas contuliſti, quammaximus poſtea commendatione cumulus accedat. ſin autem propter uerecundiam ſuã minus ſe tibi obtulit, aut eum non dum ſatis habes cognitum, aut quæ cauſa eſt, cur maioris commendationis indigeat: ſic tibi eum commendo, ut neque maiore ſtudio quenquam, neque iuſtioribus de cauſis, cõmendare poſſim. faciamq; id, quod debent facere ij, qui religioſe, & ſine ambitione commendant: ſpondebo enim*

tibi,uel potius ſpondeo, in meq; recipio,eos eſſe M. Curij mores,eamq; tum probitatem,tum etiam humanitatem,ut eum & amicitia tua,& tam accurata commẽdatione , ſi tibi ſit cognitus, dignum ſis exiſtimaturus. mihi certe gratiſſimum feceris,ſi intellexero has literas tantum,quantum ſcribens confidebam,apud te pondus habuiſſe. Vale.

M. CIC. SER. SVLPITIO S.

NOn concedam,ut Attico noſtro,quem elatum lætitia uidi,iucũdiores tuæ ſuauiſſime ad eũ, & humaniſſime ſcriptæ literæ fuerint, quàm mihi. nã etſi utriſque noſtrũ propè æque gratæ erãt: tamen ego admirabar magis,te,quaſi rogatus,aut certe admonitus liberaliter Attico reſpondiſſes, (quod tamẽ dubium nobis,quin ita futurum fuerit,non erat) ultro ad eum ſcripſiſſe, eiq; nec opinanti uoluntatem tuam tantam per literas detuliſſe. de quo non modo rogare te,ut eo ſtudioſius mea quoq; cauſa facias,non debeo, (nihil enim cumulatius fieri poteſt,quàm polliceris) ſed ne gratias quidem agere, quòd tu & ipſius cauſa, & tua ſpõte feceris.illud tamen dicã, mihi id,quod feciſti, eſſe gratiſſimum.tale enim tuum iudicium de homine eo, quem ego unice diligo,non poteſt mihi non ſumme eſſe iucundum. quod cũ ita ſit, eſſe gratũ neceſſe eſt. ſed tamen quando mihi pro coniunctione noſtra uel peccare apud te in ſcribendo licet: utrunque eorum, quæ negaui mihi facienda eſſe,faciam. nam & ad id, quod Attici cauſa te oſtendiſti eſſe facturum, tantum uelim addas, quantum ex noſtro amore acceſſionis

fieri poteſt: & , quod modo uerebar, tibi gratias agere, nunc planè ago: teq; ita exiſtimare uolo, quibuſcunq; officijs in Epiroticis, reliquiſq; rebus Atticum obſtrinxeris, ijſdem me tibi obligatum fore. Vale.

M. CICERO SER. SVLPITIO S. P. D.

Cum Lyſone Patrenſi eſt mihi quidem hoſpitiũ uetus, quam ego neceſſitudinem ſanctè colendã puto: ſed ea cauſa etiam cum alijs cõpluribus; familiaritas tanta nullo cum hoſpite, et ea cũ officijs eius multis, tum etiã cõſuetudine quotidiana ſic eſt aucta, ut nihil ſit familiaritate noſtra coniũctius. is cum Romæ annũ propè ita fuiſſet, ut mecum uiueret, & ſi eramus in magna ſpe, te meis literis, commendationeq; diligentiſſime facturum id, quod feciſti, ut eius rem, et fortunas abſentis tuerere: tamen ꝙ in unius poteſtate erant omnia, & quòd Lyſo fuerat in noſtra cauſa, noſtriſq; præſidijs, quotidie aliquid timebamus. effectũ tamen eſt & ipſius ſplendore, & noſtro, reliquorumq; hoſpitũ ſtudio, ut, omnia, quæ uellemus, à Caſare impetrarentur. quod intelliges ex ijs literis, quas Cæſar ad te dedit. nunc nõmodo non remittimus tibi aliquid ex noſtra commendatione, quaſi adepti iam omnia: ſed eo uehementius à te contendimus, ut Lyſonem in fidem, neceſſitudinemq; tuam recipias. cuius dubia fortuna timidius tecum agebamus, uerentes, ne quid accideret eiuſmodi, ut ne tu quidem mederi poſſes. explorata uero eius incolumitate, omnia à te ſtudia ſumma cura peto. quæ ne ſingula enumerem, totam tibi domum

commendo, in his adoleſcentem filium eius: quem C. Memmius Gemellus cliens meus, cum in calamitate exilij ſui Patrenſis ciuis factus eſſet, Patrenſiũ legibus adoptauit: ut eius ipſius hæreditatis ius, cauſamq; tueare. caput illud eſt, ut Lyſonem, quem ego uirum optimum, gratiſſimumq; cognoui, recipias in neceſſitudinem tuã. quod ſi feceris, non dubito, quin in eo diligendo, cæteriſq; poſtea cõmendando, idem, quod ego, ſis iudicij, & uoluntatis habiturus. quod cum fieri uehemẽter ſtudeo: tum etiam illud uereor, ne, ſi minus cumulate uideberis feciſſe aliquid eius cauſa, me ille negligenter ſcripſiſſe de ſe putet, non te oblitum mei: quãti enim me faceres, cum ex ſermonibus quotidianis meis, tum ex epiſtolis etiam tuis potuit cognoſcere. Vale.

M. CIC. SER. SVLPITIO S. P. D.

A Sclapone Patrenſi medico utor ualde familiariter: eiuſq; tũ conſuetudo mihi iucũda fuit, tum ẽt ars, quam ſum expertus in ualetudine meorũ: in qua mihi tum ipſa ſcientia, tũ etiã fidelitate, beneuolẽtiaq; ſatisfecit. hunc igitur tibi commendo, et à te peto, ut des operam, ut intelligat, diligenter me ſcripſiſſe de ſe, meamq; commendationem uſui magno ſibi fuiſſe. erit id mihi uehementer gratum. Vale.

M. CIC. SER. SVLPITIO S. P. D.

M Arcus Aemilius Auianus ab ineunte adoleſcẽtia me obſeruauit, ſemperq; dilexit, uir cũ bonus, tũ perhumanus, & in omni genere officij

diligendus. quem ſi arbitrarer eſſe Sycione, & niſi au direm, ibi eum etiam nunc, ubi ego reliqui, & Cibyræ commorari: nihil eſſet neceſſe plura me ad te de eo ſcri bere: perficeret enim ipſe profecto ſuis moribus, ſuaq́; humanitate, ut ſine cuiuſquã cõmendatione diligeretur abs te nõ minus, quã te à me, et à cæteris ſuis familiari bus. ſed cum illum abeſſe putem, commendo tibi maio rẽ in modũ domũ eius, quæ eſt Sycione, remq́; familia rem, maxime C. Auianum Ammonium libertum eius: quem quidem tibi etiam ſuo nomine commendo: nam cum propterea mihi eſt probatus, quòd eſt in patronum ſuum officio, & fide ſingulari; tum etiam quòd in me ipſum magna officia contulit, mihiq́; moleſtiſſimis tem poribus ita fideliter, beneuoleq́; præſto fuit, ut ſi à me manumiſſus eſſet. itaque peto à te, ut eum Ammoniũ & patroni eius negotia ſic tueare, ut eius procurato rem, quem tibi cõmendo: et ipſum ſuo nomine diligas, habeasq́; in numero tuorum. hominem pudentem, & officioſum cognoſces, & dignũ qui à te diligatur. Vale.

M. CIC. SER. SVLPITIO S. P. D.

T Itum Manlium, qui negotiatur Theſpijs, uehe menter diligo. nam & ſemper me coluit, dili gentiſſimeq́; obſeruauit: & à ſtudijs noſtris nõ abhorret. accedit eò, quòd Varro Murena magnope re eius cauſa uult omnia. qui ita exiſtimauit, etſi ſuis literis, quibus tibi Manlium commendabat, ualdè con fideret, tamen mea commendatione aliquid acceſſionis fore. me quidem cum Manlij familiaritas, tum Var-

ronis ſtudium commouit, ut ad te quamaccuratiſſime ſcriberem. gratiſſimum igitur mihi feceris, ſi huic commendationi meæ tantum tribueris, quantum cui tribuiſti plurimum, id eſt ſi T. Manlium *quammaxime, quibuſcunque rebus honeſte, ac pro tua dignitate poteris, iuueris, atque ornaueris. ex ipſius præterea gratiſſimis, & humaniſſimis moribus confirmo tibi eum, te, quem ſoles fructum à bonorum uirorum officijs expectare, eſſe capturum.* Vale.

M. CIC. SER. SVLPITIO S. P. D.

L*Vcio Coſſinio, amico, & tribuli meo, ualde familiariter utor. nam & inter noſmet ipſos uetus uſus intercedit: &* Atticus *noſter maiorem etiam mihi cum Coſſinio conſuetudinem fecit: itaque tota Coſſinij domus me diligit, in primiſq; libertos eius* L. Coſſinius Anchilaus, *homo & patrono, & patroni neceſſarijs, quo in numero ego ſum, probatiſſimus. hunc tibi ita commendo, ut, ſi meus libertus eſſet, eodemq; apud me loco eſſet, quo & eſt apud patronum ſuum, maiore ſtudio commendare non poſſem. quare pergratum mihi feceris, ſi eum in amicitiam tuam receperis. atque eum, quod ſine moleſtia tua fiat, ſi qua in re opus ei fuerit, iuueris. id & mihi uehementer gratum erit, & tibi poſtea iucundum: hominem enim ſumma probitate, humanitate, obſeruantiaq; cognoſces.* Vale.

M. CIC. SER. SVLPITIO S. D.

CVm antea capiebam ex officio meo uoluptatē; quòd meminerā, quàm tibi diligenter Lyſonem hoſpitem, & familiarem meum commēdaſſem: tum uero poſteaquā ex literis eius cognoui: tibi eum falsò ſuſpectum fuiſſe: uehementiſſime lætatus ſum, me tam diligentem in eum cōmendādo fuiſſe. ita enim ſcripſit ad me, ſibi meam commendationem maximo adiumento fuiſſe; quòd ad te delatum diceret, ſeſe contra dignitatem tuam Romæ de te loqui ſolitum eſſe. de quo etſi pro tua facilitate, & humanitate purgatum ſe tibi ſcribit eſſe: tamen primū, ut debeo tibi, maximas gratias ago, cum tantum literæ meæ potuerunt, ut ijs lectis omnem offenſionē ſuſpicionis, quā habueras de Lyſone, deponeres: deinde credas mihi affirmanti uelim, me hoc non pro Lyſone magis, quàm pro omnibus ſcribere; hominem eſſe neminē, qui unquam, mentionem tui ſine tua ſumma laude fecerit. Lyſo uero cum mecū propè quotidie eſſet, unàq; uiueret; non ſolum quia me libenter audire arbitrabatur, ſed quia libentius ipſe loquebatur, omnia mihi tua & facta, & dicta laudabat. quapropter etſi à te ita tractatur, ut iam non deſideret commendationem meam; uniſq; ſe literis meis omnia conſecutū putet: tamen à te peto maiorem in modum, ut eum etiā atque etiam tuis officijs, liberalitate complectare. ſcriberem ad te, qualis uir eſſet: ut ſuperioribus literis feceram; niſi eum iam per ſe ipſum tibi ſatis eſſe notum arbitrarer. Vale.

M. CIC. SER. SVLPITIO S. P. D.

H Ageſaretus Lariſſæus magnis meis beneficijs ornatus in Conſulatu meo, memor, & gratus fuit, meq́; poſtea diligentiſſime coluit. eum tibi magnopere commendo, ut & hoſpitem, & familiarem meum, & gratum hominem, & uirum bonum, et principem ciuitatis ſuæ, & tua neceſſitudine digniſſimum. pergratum mihi feceris, ſi dederis operam, ut is intelligat hanc meam commendationem magnum apud te pondus habuiſſe. Vale.

M. CIC. SER. SVLPITIO S. D. P.

L Vcius Meſcinius ea mecum neceſſitudine coniunctus eſt, quòd mihi Quæſtor fuit. ſed hanc cauſam, quam ego ut, à maioribus accepi, ſemper grauẽ duxi, fecit uirtute, & humanitate ſua iuſtiorem. itaq; eo ſic utor, ut nec familiarius ullo, nec libentius. is quanquam confidere uidebatur, & ſua cauſa, quæ honeſte poſſes, te libenter eſſe facturũ: magnum tamen eſſe ſperauit apud te meas quoque literas pondus habituras. id cum ipſe ita iudicabat: tum pro familiari cõſuetudine ſæpe ex me audierat, quàm ſuauis eſſet inter nos, et quanta coniunctio. peto igitur à te, tanto ſcilicet ſtudio, quanto intelligis debere me petere pro homine tam mihi neceſſario, & tam familiari; ut eius negotia, quæ ſunt in Achaia: ex eo quòd hæres eſt M. Mindio fratri ſuo, qui Elide negotiatus eſt, explices, et expedias tum iure, & poteſtate, quam habes, tum etiam auctoritate, & conſilio tuo. ſic enim perſcripſimus ijs,

quibus ea negotia mandauimus, ut omnibus in rebus, quæ in aliquam controuerſiam uocarentur, te arbitro, &, quod commodo tuo fieri poſſet, te diſceptatore uterentur. id ut honoris mei cauſa ſuſcipias, uehementer te etiam atque etiam rogo. illud præterea, ſi non alienum à tua dignitate putabis eſſe, feceris mihi pergratum; ſi qui difficiliores erunt, ut rem ſine controuerſia confici nolint, ſi eos, quando cum ſenatore res eſt, Romam reieceris. quod quo minore dubitatione facere poſſis, literas ad te à M. Lepido *Cos. non quæ te aliquid iuberent (neque enim id tuæ dignitatis eſſe arbitrabamur) ſed quodam modo quaſi commendatitias ſumpſimus. ſcriberem, quàm id beneficium bene apud* Meſcinium *poſiturus eſſes; niſi & te ſcire confiderem, & mihi peterem: ſic enim uelim exiſtimes, non minus me de illius re laborare, quàm ipſum de ſua. ſed cum illum ſtudeo quamfacillime ad ſuum peruenire: tum illud laboro, ut non minimum hac mea cõmendatione ſe conſecutum arbitretur.* Vale.

M. CICERO SER. SVLPITIO S. D. P.

L*icet eodem exẽplo ſæpius tibi huius generis literas mittam, cum gratias agam, quòd meas cõmendationes tam diligenter obſerues; quod feci in alijs, & faciam, ut uideo, ſæpius: ſed tamen non parcam operæ; &, ut uos in ueſtris formulis, ſic ego in epiſtolis de eadem re alio modo.* C. Auianus *igitur* Ammonius *incredibileis mihi gratias p literas egit & ſuo, &* Aemilij Auiani *patroni ſui nomine, nec liberalius, nec honorificẽtius potuiſſe tractari nec ſe præ*

ſentem,nec rem familiarem abſentis patroni ſui.id mihi cum iucũdum eſt eorum cauſa,quos ego tibi ſumma neceſſitudine,& ſumma coniunctione adductus commendaueram; quòd M.Aemilius unus eſt ex meis familiariſſimis, atque intimis maxime neceſſarius,homo & magnis meis beneficijs deuinctus,et propè omnium, qui mihi aliquid debere uidentur,gratiſſimus: tũ multo iucundius, te eſſe in me tali uoluntate,ut plus proſis amicis meis,quàm ego præſens fortaſſe prodeſſem: credo,quòd magis ego dubitarem,quid illorum cauſa facerem, quàm tu,quid mea. ſed hoc non dubito quin exiſtimes mihi eſſe gratum. illud te rogo, ut illos quoque gratos homines eſſe putes. quod ita eſſe tibi promitto,at confirmo. quare uelim, quidquid habent negotij,des operam,quod commodo tuo fiat,ut te obtinẽte Achaiam conficiant. Ego cum tuo Seruio iucundiſsiſſime,coniunctiſſimeq; uiuo; magnamq; cum ex ingenio eius, ſingulariq; ſtudio, tum ex uirtute,& probitate uoluptatem capio. Vale.

M. CIC. SER. SVLPITIO S. P. D.

Etſi libenter petere à te ſoleo, ſi quid opus eſt meorũ cuipiam: tamen multo libentius gratias tibi ago, cum feciſti aliquid cõmendatione mea: quod ſemper facis: incredibile eſt enim, quas mihi gratias omnes agant, etiam mediocriter à me tibi cõmendaui. quæ mihi omnia grata, ſed de L.Meſcinio gratiſſimum: ſic enim eſt mecum locutus,te,ut meas literas legeris, ſtatim procuratoribus ſuis pollicitum eſſe omnibus,multo uero plura,& maiora feciſſe. id igitur

(puto enim etiam atque etiam mihi dicendum eſſe) uelim exiſtimes, mihi te feciſſe gratiſſimum. quod quidé hoc uehementius lætor, quòd ex ipſo Meſcinio te uideo magnam capturum uoluptatem: eſt enim in eo cũ uirtus, & probitas, & ſummum officium, ſummaq; obſeruantia; tum ſtudia illa noſtra, quibus antea delectabamur, nunc etiam uiuimus. quod reliquum eſt, uelim augeas tua in eum beneficia omnibus rebus, quæ te erunt dignæ: ſed duo, quæ te nominatim rogo: primum, ut, ſi quid ſatiſdandum erit, amplius eo nomine nõ peti, cures, ut ſatiſdetur fide mea: deinde, cum ferè conſiſtat hæreditas in ijs rebus, quas auertit Oppia, quæ uxor Mindij fuit; adiuues, ineasq; rationem, quemadmodum ea mulier Romam perducatur. quod ſi putarit illa fore; ut opinio noſtra eſt, negotiũ conficiemus hoc ut aſſequamur, te uehementer etiam atq; etiam rogo. illud, quod ſupra ſcripſi, id tibi confirmo, in meq; recipio; te ea, quæ feciſti Meſcinij cauſa, quæq; feceris, ita bene collocaturum, ut ipſe iudices homini te gratiſſimo, iucundiſſimo benigne feciſſe: uolo enim ad id, quod mea cauſa feciſti, hoc etiam accedere. Nec Lacedæmonios dubitare arbitror, quin ipſi ſua, maiorumq; ſuorum auctoritate ſatis cõmendati ſint fidei, & iuſtitiæ tuæ: & ego, qui te optime nouiſſem, non dubitaui, quin tibi notiſſima & iura & merita populorum eſſent. itaq; cum à me peteret Philippus Lacedæmonius, ut tibi ciuitatem commendarem: etſi memineram me ei ciuitati omnia debere, tamen reſpondi, commendatione Lacedæmonios apud te non egere. itaq; ſic uelim exiſtimes, me omneis Achaiæ ciuitates arbitrari pro horum temporum per=

turbatione felices, quod tu iis præſis: eundemq; me ita iudicare, te, quod unus optime noſſes non noſtra ſolum, ſed etiam Græciæ monimenta omnia, tua ſponte amicum Lacedæmoniis & eſſe, & fore. quare tantum à te peto, ut, cum ea facies Lacedæmoniorum cauſa, quæ tua fides, amplitudo, iuſtitia poſtulat; his, ſi tibi uidebitur, ſignifices, te non moleſte ferre, quod intelligas ea, quæ facias, mihi quoq; grata eſſe. pertinet enim ad officium meum, eos exiſtimare, curæ mihi ſuas res eſſe. hoc te uehementer etiam atq; etiam rogo. Vale.

M. CICERO L. PLANCO S. P. D.

NOn dubito, quin ſcias, in iis neceſſariis, qui tibi à patre relicti ſunt, me tibi eſſe uel coniunctiſſimũ, nõ iis mõ cauſis, quæ ſpeciẽ habent magnæ coniunctionis; ſed iis ẽt, quæ familiaritate, & conſuetudine tenentur; quam ſcis mihi iucundiſſimam cum patre tuo, & ſummam fuiſſe. ab his initiis noſter in te amor profectus, auxit paternam neceſſitudinem, et eo magis, quod intellexi, ut primum per ætatem iudicium facere potueris, quanti quiſq; tibi faciendus eſſet, me à te in primis cœptum eſſe obſeruari, coli, diligi. accedebat nõ mediocre uinculũ cum ſtudiorum, quod ipſum eſt per ſe graue; tum eorum ſtudiorum, earũq; artium, quæ per ſe ipſæ eos, qui uoluntate eadem ſunt, etiam familiaritate deuinciunt. Expectare te arbitror, hæc tam longe repetita principia quò ſpectent. id primum ergo habeto, non ſine magna, iuſtaq; cauſa hanc à me cõmemorationem eſſe factam. C. Atteio Capitone

uter familiariſſime. notæ tibi ſunt uarietates meorum temporum. in omni genere & honorum, & laborum meorum & animus, & opera, & auctoritas, et gratia, etiam res familiaris C. Capitonis præſto fuit, & paruit & temporibus, & fortunæ meæ. huius propinquus fuit T. Antiſtius. qui cum ſortè Quæſtor Macedoniam obtineret; neque ei ſucceſſum eſſet: Pompeius in eam prouinciam cum exercitu uenit. facere Antiſtius nihil potuit: nam ſi potuiſſet; nihil ei fuiſſet antiquius, quàm ad Capitonem, quem ut parentem diligebat, reuerti; præſertim cum ſciret, quanti is Cæſarem faceret, ſemperq; feciſſet: ſed oppreſſus, tantum attigit negotij, quantum recuſare non potuit. cum ſignaretur argentum Apolloniæ, non poſſum dicere eum præfuiſſe, neque poſſum negare eum affuiſſe, ſed non plus duobus, aut tribus menſibus. deinde abfuit à caſtris: fugit omne negotium. hoc mihi, ut teſti, uelim credas: meã enim ille mœſtitiam in illo bello uidebat: mecum omnia cõmunicabat. itaque abdidit ſe in intimam Macedoniam quò potuit longiſſime à caſtris; non modo ut non præeſſet ulli negotio; ſed etiam ut ne intereſſet quidem. Is póſt prælium ſe ad hominem neceſſarium A. Plancium in Bithyniam contulit. ibi eum Cæſar cum uidiſſet; nihil aſpere, nihil acerbe dixit; Romam iuſſit uenire. ille in morbum continuo incidit; ex quo non conualuit, æger Corcyram uenit: ibi eſt mortuus teſtamento, quod Romæ Paulo, & Marcello Coſſ. fecerat, hæres ex parte dimidia, & tertia eſt Capito. in ſextante ſunt ij, quorũ pars ſine ulla cuiuſquam querela publica poteſt eſſe. ea eſt ad HS X X X. ſed de hoc Cæſar uiderit. Te mi Plance

pro paterna neceſſitudine, pro noſtro amore, pro ſtudijs, & omni curſu noſtro totius uitæ ſimillimo rogo, & à te ita peto, ut maiore cura, maiore ſtudio nō poſſim; ut hanc rem ſuſcipias, meam putes; enitare, contendas, efficias, ut mea commendatione, tuo ſtudio, Cæſaris beneficio hæreditatem propinqui ſui C. Capito obtineat. omnia, quæ potui in hac ſumma gratia tua, ac potentia à te impetrare, ſi petiuiſſem, ultro te ad me detuliſſe putabo, ſi hanc rem impetrauero. illud fore tibi adiumento ſpero; cuius ipſe Cæſar eſſe optimus iudex poteſt: ſemper Cæſarem Capito & dilexit, & coluit. ſed ipſe huius rei teſtis eſt: noui hominis memoriam. itaque te nihil doceo: tantum tibi ſumito pro Capitone apud Cæſarē, quantum ipſum meminiſſe ſenties. ego, quod in me ipſo experiri potui, ad te deferam: in eo quantum ſit ponderis, tu uidebis. quam partem in Rep. cauſamq; defenderim, per quos homines, ordinesq; ſteterim; quibusq; * munitus fuerim; non ignoras. hoc mihi uelim credas: ſi quid fecerim hoc ipſo in bello minus ex Cæſaris uoluntate; quod intellexerim ſcire ipſum Cæſarem; me inuitiſſimum feciſſe; id feci aliorum conſilio, hortatu, auctoritate: quòd fuerim moderatior, temperatiorq;, quàm in ea parte quiſquam; id me feciſſe maxime auctoritate Capitonis. cuius ſimiles ſi reliquos neceſſarios habuiſſem; Reip. fortaſſe non nihil, mihi certe plurimum profuiſſem. hanc rem mi Plance ſi effeceris; meam de tua erga me beneuolentia ſpem confirmaueris; ipſumq; Capitonem, gratiſſimum, officioſiſſimum, optimum uirum, ad tuam neceſſitudinem tuo ſummo beneficio adiunxeris. Vale.

CICERO ACILIO PROCOS. S.

L. Vcius Manlius eſt Soſis. is fuit Catinenſis: ſed eſt una cũ reliquis Neapolitanis ciuis Romanus factus, Decurioq́; Neapoli: erat enim adſcriptus in id municipium ante ciuitatem ſocijs, & Latinis datam. eius frater Catinæ nuper mortuus eſt. nullam omnino arbitramur de ea hæreditate controuerſiã eum habiturum: & eſt hodie in bonis: ſed quando habet præterea negotia uetera in Sicilia ſua; & hanc hæreditatem fraternam, & omnia eius tibi cõmẽdo, in primiſq; ipſum, uirũ optimũ, mihiq; familiariſſimum, ijs ſtudijs literarum, doctrinæq; præditum, quibus ego maxime delector. peto igitur abs te, ut eum, ſiue aderit, ſiue non uenerit in Siciliam, in meis intimis, maximeq; neceſſarijs ſcias eſſe; itaq; tractes, ut intelligat meam commendationem ſibi magno adiumento fuiſſe. Vale.

CICERO ACILIO PROCOS. S.

G. Aio Flauio, honeſto, et ornato equite Romano, utor ualde familiariter: fuit enim generi mei C. Piſonis perneceſſarius; meq́; diligentiſſime obſeruat & ipſe, & L. Flauius frater eius: quapropter uelim honoris mei cauſa, quibus rebus honeſte, & pro tua dignitate poteris, quàm honorificentiſſime, & quàm liberaliſſime C. Flauium tractes. id mihi ſic erit gratum ut gratius eſſe nihil poſſit. ſed præterea tibi affirmo, neque id ambitione adductus facio, ſed tum familiaritate, & neceſſitudine, tum etiam ueritate; te ex C. Flauij

officio, & obſeruãtia, et præterea ſplendore, atque inter ſuos gratia magnam uoluptatem eſſe capturum. Vale.

CICERO ACILIO PROCOS. S.

IN Aleſina ciuitate tam lauta, quàm nobili coniunctiſſimos habeo & hoſpitio, & familiaritate M. & C. Clodios, Archagathum, & Philonem. ſed uereor, ne, quia complureis tibi præcipue commendo, exæquare uidear ambitione quadam commendationes meas. quanquam à te quidem cumulate ſatisfit & mihi, & meis omnibus. ſed uelim ſic exiſtimes, hanc familiam, & hos mihi maxime eſſe coniunctos uetuſtate, officijs, beneuolentia. quamobrem peto à te maiorem in modum, ut his omnibus in rebus, quantum tua dignitas, fideſq; patietur, commodes. id ſi feceris, erit mihi uehementiſſime gratum. Vale.

CICERO ACILIO PROCOS. S.

CNeo Otacilio Naſone utor familiariſſime, ita prorſus, ut illius ordinis nullo familiarius: nã & humanitate eius, & probitate in conſuetudine quotidiana magnopere delector. nihil iam opus eſt expectare te, quibus eum uerbis tibi commendem, quo ſic utor, ut ſcripſi. habet is in prouincia tua negotia: quæ procurant liberti Hilarus, Antigonus, Demoſtratus: quos tibi, negotiaq; omnia Naſonis non ſecus commendo, ac ſi mea eſſent. gratiſſimum mihi feceris, ſi intellexero hanc commendationem magnum apud te pondus habuiſſe. Vale.

CICERO ACILIO PROCOS. S.

A Vitum mihi hoſpitium eſt cum Lyſone Lyſonis filio Lilybætano; ualdeq; ab eo obſeruor; cognouiq; dignum & patre, et duo: eſt enim nobiliſſima familia. quapropter commendo tibi maiorem in modum rem, domumq; eius; magnoq; opere abs te peto, cures, ut is intelligat meam commendationem maximo ſibi apud te & adiumento, & ornamento fuiſſe. Vale.

CICERO ACILIO PROCOS. S.

C Aius Auianus Philoxenus antiquus eſt hoſpes meus, & præter hoſpitium, ualde etiam familiaris: quem Cæſar meo beneficio in Nouocomenſeis retulit. nomen autẽ Auiani conſecutus eſt, quòd homine nullo plus eſt uſus, quàm Flacco Auiano, meo, quemadmodum te ſcire arbitror, familiariſſimo. quæ ego omnia collegi, ut intelligeres, non uulgarẽ eſſe commendationem hanc meam. peto igitur abs te, ut omnibus rebus, quod ſine moleſtia tua facere poſſis, ei commodes, habeasq; in numero tuorum; perficiasq;, ut intelligat has literas meas magno ſibi uſui fuiſſe. erit id mihi maiorem in modum gratum. Vale.

CICERO ACILIO PROCOS. S.

C Vm Demetrio Mega mihi uetuſtum hoſpitiũ eſt, familiaritas autem tanta, quanta cum Siculo nullo: ei Dolabella rogatu meo ciuitatem à Cæſare impetrauit. qua in re ego interfui. itaque

nunc P. Cornelius uocatur. cumq; propter quoſdam ſordidos homines, qui Cæſaris beneficia uendebant, tabulã, in qua nomina ciuitate donatorum inciſa eſſent, reuelli iuſſiſſet, eidem Dolabellæ, me audiẽte, Cæſar dixit, nihil eſſe, quod de Mega uereretur; beneficium ſuum in eo manere. hoc te ſcire uolui, ut eum in ciuium Romanorum numero haberes. cæteriſq; in rebus tibi eum ita cõmendo, ut maiore ſtudio neminem commendarim. gratiſſimũ mihi feceris, ſi eũ ita tractaris, ut intelligat meã commendationem magno ſibi ornamento fuiſſe. Vale.

CICERO ACILIO PROCOS. S.

Hippiam Philoxeni filium, Calatinum, hoſpitẽ, & neceſſarium meum, tibi commendo maiorem in modum. eius bona, quemadmodũ ad me delata res eſt, publice poſſidentur alieno nomine cõtra leges Calatinorum. id ſi ita eſt, etiam ſine mea commendatione ab æquitate tua res ipſa impetrare debet, ut ei ſubuenias. quoquo modo autem ſe res habet, peto à te, ut honoris mei cauſa eum expedias; tantumq; ei cõmodes, & in hac re, & in cæteris quantum tua fides, dignitasq; patietur. id mihi uehementer gratũ erit. Vale.

CICERO ACILIO PROCOS. S.

Lucius Brutius eques Romanus, adoleſcens omnibus rebus ornatus, in meis familiariſſimis eſt, meq; obſeruat diligentiſſime. cuius cũ patre magna mihi fuit amicitia iã inde à quæſtura mea

Sicilienſi.omnino nunc ipſe Brutius Romæ mecū eſt;ſed tamen domum eius,& rem familiarem,& procuratores tibi ſic commendo,ut maiore ſtudio commendare nō poſſim.gratiſſimum mihi feceris.ſi curaris,ut intelligat Brutius, id quod ei recepi, hanc meam commendationem ſibi magno adiumento fuiſſe.

CICERO ACILIO PROCOS. S.

CVm familia Titurnia neceſſitudo mihi intercedit uetus:ex qua reliquus eſt M.Titurnius Rufus; qui mihi omni diligentia,atque officio eſt tuendus.eſt igitur in tua poteſtate, ut ille in me ſatis ſibi præſidij putet eſſe: quapropter eum tibi commendo maiorem in modum:& abs te peto efficias,ut is commendationem hanc intelligat ſibi magno adiumento fuiſſe.erit id mihi uehementer gratum.

M. CICERO Q. ANCHARIO Q. F. PROCOS. S. D.

L. Et C.Aurelios L.F. quibus & ipſis, & patre eorum uiro optimo familiariſſime utor,commendo tibi maiorem in modum, adoleſcentes omnibus optimis artibus ornatos, meos perneceſſarios,tua amicitia digniſſimos.ſi ulla mea apud te commendatio ualuit, quod ſcio multas plurimum ualuiſſe; hæc ut ualeat, rogo.quòd ſi eos honorifice, liberaliterq; tractaris,ut tibi gratiſſimos,optimosq; adoleſcentes adiunxeris;& mihi gratiſſimum feceris. Vale.

M. CICERO L. CVLLEOLO S. D.

Quæ feciſti L. Luceij cauſa ſcire te plane uolo, te homini gratiſſimo commodaſſe. & cum ipſi, quæ feciſti, pergrata ſunt: tum Pompeius, quotieſcunque me uidet, uidet autem ſæpiſſime, gratias tibi agit ſingulareis. addo etiam illud, quod tibi iucundiſſimum eſſe certo ſcio, me ipſum ex tua erga Luceium benignitate, maxima uoluptate affici, quod ſupereſt, quanquam mihi non eſt dubium, quin cum antea noſtra cauſa, nunc iam etiam tuæ conſtantiæ gratias manſurus ſis in eadem iſta liberalitate: tamen abs te uehementer etiam atque etiam peto, ut ea, quæ initio oſtendiſti, deinceps feciſti, etiam ad exitum augeri, et cumulari per te uelis. id & Luceio, et Pompeio ualde gratum fore, teq; apud eos præclare poſiturum cõfirmo, & ſpondeo. De Rep. deq; his negotijs, cogitationibusq; noſtris perſcripſeram ad te diligenter paucis ante diebus; easq; literas dederam pueris tuis. Vale.

M. CICERO L. CVLLEOLO PROCOS. S.

Lvcius Luceius, meus familiariſſimus, homo omnium gratiſſimus, mirificas tibi apud me gratias egit, cũ diceret, omnia te cumulatiſſime, et liberaliſſime procuratoribus ſuis pollicitũ eſſe. cũ oratio tua tam ei grata fuerit, quàm gratam rem ipſam exiſtimas fore, cum, ut ſpero, quæ pollicitus es, feceris? omnino oſtenderunt Byliones, ſeſe Luceio Pompeij arbitratu ſatisfacturos: ſed uehementer opus eſt nobis,

& uoluntatem, & auctoritatem, & imperium tuum accedere. quod ut facias, te etiam atque etiam rogo. illudq́; mihi gratiſſimum eſt. quod ita ſciunt Luceij procuratores, & ita Lucceius ipſe ex literis tuis, quas ad eũ miſiſti, intellexit; hominis nullius apud te auctoritatem aut gratiam ualere plus, quàm meam. id ut re experiatur, iterum, & ſæpius te rogo. Vale.

M. CICERO Q. GALLIO S. D.

Etſi plurimis rebus ſpero fore, ut perſpiciam, quod tamẽ iampridem perſpicio, me à te amari: tamen nunc ea cauſa tibi datur, in qua facile declarare poſſis tuam erga me beneuolentiam. L. *Oppius* M.F. *Philomeli negotiatur, homo mihi familiaris: eum tibi unice commendo, eoq́; magis, quòd cùm ipſum diligo, tum quòd negotia procurat* L. *Egnatij* Rufi: *quo ego uno equite* Romano *familiariſſime utor, et qui cum conſuetudine quotidiana, tũ officijs plurimis, maximisq́; mihi coniunctus eſt.* Oppium *igitur præſentẽ ut diligas;* Egnatij *abſentis rem ut tueare; æque à te peto, ac ſi mea negotia eſſent. uelim memoriæ tuæ cauſa des literarum aliquid, quæ tibi in prouincia reddantur; ſed ita conſcribas, ut tum, cum eas leges, facile recordari poſſis huius meæ commendationis diligentiam. hoc te uehementer etiam atque etiam rogo.* Vale.

M. CICERO Q. GALLIO S. D.

Etſi ex tuis, & L. Oppij *familiariſſimi mei literis cognoui, te memorem commendationis meæ fuiſſe; idq́; pro tua ſumma erga me beneuo-*

lentia,proq; noſtra neceſſitudine minime ſum admiratus: tamen etiam atque etiam tibi L. Oppium præſentem, & L. Egnatij mei familiariſſimi abſentis negotia commmendo.tanta mihi cum eo neceſſitudo eſt, familiaritasq; ; ut ; ſi mea res eſſet, non magis laborarem : quapropter mihi gratiſſimum feceris,ſi curaris, ut is intelligat me à te tantum amari,quantum ipſe exiſtimo: hoc mihi gratius facere nihil potes.idq; ut facias,uehementer te rogo. Vale.

M. CICERO APVLEIO PROQVAES. S. P. D.

L Vcio Egnatio uno equite Romano uel familiariſſime utor.eius Anchialum ſeruum,negotiaq;,quæ habet in Aſia, tibi cõmendo nõ minore ſtudio,quã ſi rem meã commendarem:ſic enim exiſtimes uelim,mihi cũ eo non modo quotidianã conſuetudinem ſummam intercedere,ſed etiã officia magna, & mutua noſtra inter nos eſſe.quamobrem etiã atque etiam à te peto,ut cures}, ut is intelligat me ad te ſatis diligenter ſcripſiſſe:nã de tua erga me uoluntate nõ dubitabat.id ut facias,te etiam atque etiam rogo. Vale.

M. CICERO APVLEIO PROQVAES. S. P. D.

L Vcius Noſtius Zoilus eſt cohæres meus, hæres autem patroni ſui.ea re utrunque ſcripſi, ut & mihi cũ illo cauſam amicitiæ ſcires eſſe; & hominẽ

probũ exiſtimares, qui patroni iudicio ornatus eſſet, eũ tibi igitur ſic comendo, ut unum ex noſtra domo. ualde mihi gratum erit, ſi curaris, ut intelligat hanc commendationem ſibi apud te magno adiumento fuiſſe. Vale.

CICERO SILIO S. D. P.

QVid ego tibi commendem eum, quem tu ipſe diligis? ſed tamen, ut ſcires eum non à me diligi ſolum, uerum etiam amari, ob eam rem tibi hæc ſcribo. omnium tuorum officiorum, quæ & multa, & magna ſunt, mihi gratiſſimum fuerit, ſi ita tractaris Egnatium, ut ſentiat & ſe à me, & me à te amari. hoc te uehementer etiam atque etiam rogo. illa noſtra ſcilicet ceciderunt. utamur igitur uulgari conſolatione, quid, ſi hoc melius? ſed hæc coràm. Tu fac, quod facis, ut me ames, teq; amari à me ſcias. Vale.

M. CICERO C. SESTILIO RVFO QVAES. S. D.

OMneis tibi commendo Cyprios, ſed magis Paphios: quibus tu quæcunque comodaris, erunt mihi gratiſſima. eoq; facio libẽtius, ut eos tibi commendem, quòd & tuæ laudi, cuius ego fautor ſum, conducere arbitror, cum primus in eam inſulam Quæſtor ueneris, ea te inſtituere, quæ ſequantur alij. quæ, ut ſpero, facilius conſequere, ſi & P. Lentuli neceſſarij tui legem, & ea, quæ à me conſtituta ſunt, ſequi uolueris. quam rem tibi confido magnæ laudi fore. Vale.

CICERO CVRIO PROCOS. S. D.

Q. Pompeius Sex. F. multis, & ueteribus cauſis neceſſitudinis mihi coniunctus eſt. is cum antea meis commendationibus & rem, & gratiam, & auctoritatem ſuam tueri conſueuerit, nunc profecto te prouinciam obtinente meis literis aſſequi debet, ut nemini ſe intelligat commendatiorem unquã fuiſſe. quamobrem à te maiorem in modum peto, ut, cum omneis meos æque ac tuos obſeruare pro noſtra neceſſitudine debeas, hunc in primis ita in tuam fidem recipias, ut ipſe intelligat, nullam rem ſibi maiori uſui, aut ornamento, quàm meam commendationem, eſſe potuiſſe. Vale.

M. CIC. ARISTO PROCOS. S. D.

SVmpſi hoc mihi pro tua in me obſeruantia, quã penitus perſpexi, quandiu Brunduſij fuimus, ut ad te familiariter, & quaſi pro meo iure ſcriberem, ſi qua res eſſet, de qua ualde laborarem. M. Curius, qui Patris negotiatur, ita mihi familiaris eſt, ut nihil poſſit eſſe coniunctius. multa illius in me officia, multa in illum mea; quodq; maximũ eſt, ſummus inter nos amor, & mutuus. quæ cum ita ſint: ſi ullam in amicitia mea ſpem habes; ſi ea, quæ in me officia, & ſtudia Brunduſij contuliſti, uis mihi etiam gratiora efficere, quanquam ſunt gratiſſima; ſi me à tuis omnibus amari uides, hoc mihi da, atque largire, ut M. Curiũ ſartum & tectum, ut aiunt, ab omniq; incõmodo, detri-

mento,moleſtia ſincerum,integrumq; conſerues.et ipſe ſpondeo,et omnes hoc tibi tui pro me recipient,ex mea amicitia,et ex tuo in me officio maximum te fructum ſummaq; uoluptatem eſſe capturum. Vale.

M. CICERO P. CAESIO S. D.

P. Meſſienum,equitem Romanum omnibus rebus ornatum,meumq; perfamiliarem, tibi cōmendo ea commendatione, quæ poteſt eſſe diligentiſſima: peto à te & pro noſtra, & pro paterna amicitia,ut eum in tuam fidem recipias,eiusq; rem,famamq; tueare. uirum bonum, tuaq; amicitia dignum tibi adiunxeris,mihiq; gratiſſimum feceris. Vale.

CICERO REGI S.

A. Licinius Ariſtoteles Melitenſis, antiquiſſimus eſt hoſpes meus,& præterea coniunctus magno uſu familiaritatis. hæc cum ita ſint,non dubito,quin tibi ſatis commendatus ſit:etenim ex multis cognoſco,meam commendationem plurimum apud te ualere.hunc ego à Cæſare liberaui.frequēs enim fuerat nobiſcum: atque etiam diutius in cauſa eſt, quàm nos,commoratus.quo melius te de eo exiſtimaturum arbitror. fac igitur mi Rex, ut intelligat has ſibi literas plurimum profuiſſe. Vale.

M. C. Q. THERMO PROPRAET. S.

L. Genucilio Curuo iampridem familiariſſime utor,optimo uiro,& homine gratiſſimo.eum

tibi penitus commendo, atque trado: primum ut omnibus in rebus ei te cōmodes, quoad fides tua, dignitasq́; patietur; patietur autem in omnibus: nihil enim abs te unquam, quod ſit alienum tuis, aut etiā ſuis moribus, poſtulabit. præcipue autem tibi cōmendo negotia eius, quæ ſunt in Helleſponto: primum; ut obtineas id iuris in agris, quod ei Pariana ciuitas decreuit, & dedit, & quod ſemper obtinuit ſine ulla controuerſia; deinde, ſi quid habebit cū aliquo Helleſpōtio cōtrouerſiæ, ut in illam διοίκησιν *reijcias. ſed non mihi uideor, cum tibi totum hominem diligentiſſime commendarim, ſingulas ad te eius cauſas perſcribere debere. ſumma illa ſit, quidquid officij, beneficij, honoris in Genucilium contuleris, id te exiſtimabo in me ipſum, atque in rem meam contuliſſe.* Vale.

CICERO THERMO PROPRAET. S.

CUm mihi multa grata ſunt, quæ tu adductus mea cōmendatione feciſti, tū in primis, q M. Marciliū amici, atque interpretis mei filiū liberaliſſime tractauiſti: uenit enim Laodiceam, & tibi apud me, mihiq́; propter te gratias maximas egit. quare quod reliquum eſt, à te peto, quando apud gratos homines beneficium ponis, ut eo libentius his commodes; operamq́; des, quoad fides tua patietur, ut ſocrus adoleſcentis rea ne fiat. ego cum antea ſtudioſe commendabā Marcilium, tum multo nunc ſtudioſius, quòd in longa apparitione ſingularē, & propè incredibilē patris Marcilij fidem, abſtinentiam, modeſtiamq́; cognoui. Vale.

CICERO THERMO PROPRAET. 5.

Etſi mihi uideor intellexiſſe, cum tecum Epheſi de re M. Anneij legati mei locutus ſum, te ipſius cauſa uehementer omnia uelle: tamen & M. Anneium tanti facio, ut mihi nihil putem prætermittendum, quod illius interſit: & me à te tanti fieri puto, ut non dubitem, quin ad tuam uoluntatem magnus cumulus accedat commendationis meæ. nam cum iandiu diligerem M. Anneium, deq́; eo ſic exiſtimarem, ut res declarat, quòd ultro ei detulerim legationem, cũ multis petentibus denegaſſem: tum uero, poſteaquàm mecum in bello, atque in re militari fuit, tantam in eo uirtutem, prudentiam, fidem, tantamq́; erga me beneuolẽtiam cognoui, ut hominem neminem pluris faciã. eum cum Sardianis habere controuerſiam ſcis: cauſam tibi expoſuimus Epheſi: quam tu tamen coràm facilius, meliusq́; cognóſces. de reliquo mihi mehercule diu dubium fuit, quid ad te potiſſimum ſcriberem. ius enim quemadmodum dicas, clarum, & magnum cum tua laude notum eſt: nobis autem in hac cauſa nihil aliud opus eſt, niſi te ius inſtituto tuo dicere. ſed tamen cum me non fugiat, quanta ſit in Prætore auctoritas, præſertim iſta integritate, grauitate, clementia, qua te eſſe inter omnes conſtat: peto abs te pro noſtra coniunctiſſima neceſſitudine, plurimisq́; officijs paribus, ac mutuis, ut uoluntate, auctoritate, ſtudio tuo perficias, ut M. Anneius intelligat, te & ſibi amicum eſſe, quod non dubitat; ſæpe enim mecum locutus eſt; & multo amiciorem his meis literis eſſe factum. in tuo toto

imperio, atque prouincia nihil eſt, quod mihi gratius facere poſſis. iam, apud ipſum gratiſſimum hominem, atque optimum uirum, quã bene poſiturus ſis ſtudium tuum, atque officium, dubitare te non exiſtimo. Vale.

CICERO THERMO PROPRAET. S.

CLuuius Puteolanus ualde me obſeruat, ualdeq; eſt mihi familiaris. is ita ſibi perſuadet, quod in tua prouincia negotij habet, niſi te prouinciam obtinente meis commendationibus confecerit, id ſe in perditis, & deſperatis habiturum. nunc quãdo mihi ab amico officioſiſſimo tantum oneris imponitur, ego quoque tibi imponam pro tuis in me ſummis officijs, ita tamen, ut tibi nolim moleſtus eſſe. Mylaſij, et Alabandenſes pecuniam Cluuio debent. dixerat mihi Euthydemus, cum Epheſi eſſem, ſe curaturum, ut ecdici Mylaſij Romam mitterentur. id factum non eſt. legatos audio miſſos eſſe: ſed malo ecdicos, ut aliquid confici poſſit, quare peto à te, ut eos, & Alabandenſes iubeas ecdicos Romam mittere. præterea Philotes Alabandenſis ὑποθήκας Cluuio dedit: hæ commiſſæ ſunt. uelim cures, ut aut de hypothecis decedat, eaſq; procuratoribus Cluuij tradat: aut pecuniam ſoluat. præterea Heracleotæ, & Bargyletæ, qui item debent, aut pecuniam ſoluant, aut fructibus ſuis ſatisfaciant. Caunij præterea debent: ſed aiunt ſe depoſitam pecuniam habuiſſe: id uelim cognoſcas: & ſi intellexeris eos neque ex edicto, neque ex decreto depoſitam habuiſſe, des operam, ut uſuræ Cluuio inſtituto tuo cõſeruentur. his de rebus eo

magis

magis laboro, q̃ agitur res Cn. Pōpeij etiam noſtri neceſſarij, & q̃ is magis etiam mihi laborare uidetur, quàm ipſe Cluuius: cui ſatisfactũ eſſe à nobis ualde uolo. his de rebus te uehementer etiam atq; etiam rogo. Vale.

CICERO THERMO PROPRAET. S.

Q Vo magis quotidie ex literis, nuncijsq; bellũ magnum eſſe in Syria cognoſco, eo uehementius à te pro noſtra neceſſitudine contẽdo, ut mihi M. Anneium legatum primo quoque tempore remittas: nam eius opera, conſilio, ſcientia rei militaris uel maxime intelligo me, & Remp. adiuuari poſſe. quòd niſi tanta res eius ageretur: nec ipſe adduci potuiſſet, ut à me diſcederet; neque ego, ut eum à me dimitterem. ego in Ciliciam proficiſci cogito circiter Cal. Maias. ante eam diem Anneius ad me redeat, oportet. illud, quod tecum & coràm, & per literas diligentiſſime egi, id et nunc etiam atq; etiam rogo, curæ tibi ſit, ut ſuum negotium, quod habet cum populo Sardiano, pro cauſæ ueritate, & pro ſua dignitate conficiat. intellexi ex tua oratione, cum tecũ Epheſi locutus ſum, te ipſius Anneij cauſa omnia uelle: ſed tamen ſic uelim exiſtimes, te mihi nihil gratius facere poſſe, quàm ſi intellexero, per te illũ ipſum negotium ex ſententia confeciſſe. idq; quàm primũ ut efficias, te etiam atque etiam rogo. Vale.

M. CICERO C. TITIO L. F. RVFO PRAET. VRB. S.

L. Cuſtidius eſt tribulis, & municeps, et familiaris meus. is cauſam habet, quam cauſam ad te

deferet. commendo tibi hominem, ſicuti tua fides, & meus pudor poſtulat; tantum, ut facileis ad te aditus habeat; quæ æqua poſtulabit, ut lubente te impetret, ſentiatq; meam ſibi amicitiam, etiam cum longiſſime abſim, prodeſſe in primis apud te. Vale.

M. CIC. C. CVRTIO PEDVCEANO PRAET. S. D.

M. *Fabium unice diligo: ſummaq; mihi cum eo conſuetudo, & familiaritas eſt peruetus. in eius controuerſijs quid decernas, à te non peto, (ſeruabis, ut tua fides, et dignitas poſtulat, edictum, & inſtitutum tuum) ſed ut quamfacillimos ad te aditus habeat; quæ erunt æqua, lubente te impetret: ut meam amicitiam ſibi, etiam cum procul abſim, prodeſſe ſentiat. præſertim apud te. hoc uehementer etiam atque etiam te rogo. Vale.*

M. CICERO C. MVNATIO C. F. S.

L. *Liuineius Trypho eſt omnino L. Reguli famiiariſſimi mei libertus; cuius calamitas etiam officioſiorem me facit in illum; nã beneuolentior, quàm ſemper fui, eſſe non poſſum: ſed ego libertũ eius per ſe ipſum diligo: ſumma enim eius erga me officia extiterunt ijs noſtris temporibus, quibus facillime bonam beneuolentiam hominũ, & fidem perſpicere potui. eũ tibi ita cõmendo, ut homines grati, et memores bene meritos de ſe commendare debent. pergratũ mihi feceris, ſi. ille intellexerit, ſe, quòd pro ſalute mea mul-*

ta pericula adierit, ſæpe hieme ſumma nauigarit, pro tua erga me beneuolentia gratū et tibi feciſſe. Vale.

M. CIC. P. SILIO PROPRAET. S. D.

T. Pinnio familiariſſime me uſum eſſe, ſcire te arbitror. quod quidem ille teſtamento declarauit, qui me tum tutorem, tum etiam ſecūdum hæredem inſtituerit. eius filio mire ſtudioſo, & erudito, & modeſto pecuniam Nicæenſes grandem debent, ad HS octogies: &, ut audio, in primis uolunt ei ſoluere. pergratum igitur mihi feceris, quando non modo reliqui tutores, qui ſciunt quanti me facias, ſed etiam puer ipſe ſibi perſuaſit, te omnia mea cauſa facturum eſſe; ſi dederis operam, quoad tua fides, dignitasq; patietur, ut quamprimum pecunia Pinnio ſoluatur Nicæenſium nomine. Vale.

M. CIC. P. SILIO PROPRAET. S. D.

ET in Attilij negotio te amaui: cū enim ſero ueniſſem, tamē honeſtum equitem Romanū beneficio tuo conſeruaui: & mehercule ſemper ſic in animo habui, te in meo ære eſſe propter Lamiæ noſtri coniunctionem, & ſingularem neceſſitudinem. itaque primum tibi ago gratias, quòd me omni moleſtia liberas: deinde impudentia proſequor: ſed idem ſarciam. te enim ſemper ſic colam, & tuebor, ut quem diligentiſſime. Quintum fratrem meum, ſi me diligis, eo numero cura ut habeas, quo me. ita magnum beneficium tuum magno cumulo auxeris. Vale.

M. CIC. P. SILIO PROPRAET. S. D.

N On putaui fieri poſſe;ut mihi uerba deeſſent: ſed tamen in C.Lenio commendando deſunt. itaq; rem tibi exponam paucis uerbis, ſed tamen ut planè perſpicere poſſis uoluntatē meam.incredibile eſt,quanti faciamus & ego,& frater meus, qui mihi chariſſimus eſt, C. Lenium. id fit cum plurimis eius officijs, tum ſumma probitate,& ſingulari modeſtia. eum ego à me inuitiſſimus dimiſi,tum propter familiaritatem,& conſuetudinis ſuauitatem; tum quod conſilio eius fideli, ac bono libenter utebar. ſed uereor, ne iam mihi ſupereſſe uerba putes,quæ dixerā defutura. commendo tibi hominem,ſicut intelligis me,de quo ea ſupra ſcripſerim,debere commendare: à teq; uehementer etiam atque etiam peto,ut, quod habet in tua prouincia negotij,expedias; quod tibi uidebitur rectum eſſe,ipſi dicas:hominem facillimum, liberaliſſimumq; cognoſces. itaque te rogo,ut eum ſolutum, liberum cōfectis eius negotijs per te quamprimum ad me remittas. id mihi, fratriq; meo gratiſſimum feceris. Vale.

M. CIC. P. SILIO PROPRAET. S. D.

N Ero meus mirificas apud me tibi gratias egit, prorſus incredibileis,ut nullum honorem ſibi haberi potuiſſe diceret,qui à te prætermiſſus eſſet. magnum fructum ex ipſo capies: nihil eſt enim illo adoleſcente gratius.ſed mehercule mihi quoq; gratiſſimum feciſti: pluris enim ex omni nobilitate nemi=

nem facio. itaque ſi feceris, quæ ille per me tecum agi uoluit, gratiſſimum mihi feceris. primum de Pauſania Alabandenſi, *ſuſtentes rem, dum* Nero *ueniat: uehemẽter enim eius cauſa cupere eum intellexi: itaque hoc ualde te rogo. deinde* Niſæos, *quos* Nero *in primis habet neceſſarios diligentiſſimeq́; tuetur, ac defendit, habeas tibi cõmendatiſſimos: ut intelligat illa ciuitas, ſibi in* Neronis *patrocinio ſummũ eſſe præſidium.* Strabonem Seruilium *tibi ſæpe commendaui: nunc eo facio id impenſius, quòd eius cauſam* Nero *ſuſcepit. tantũ à te petimus, ut agas eã rem, nec relinquas hominẽ innocẽtem ad alicuius tui diſſimilis quæſtum. id tum gratum mihi erit: tum etiam exiſtimabo te humanitate qua eſſe uſum. ſumma huius epiſtolæ hæc eſt, ut ornes omnibus rebus* Neronem, *ſicut inſtituiſti, atque feciſti. magnum theatrum habet iſta prouincia, nõ ut hæc noſtra, adoleſcentis nobilis, ingenioſi, abſtinentis commendationem, atque gloriam. quare ſi te fautore uſus erit, ſicut & utetur profecto, & uſus eſt; ampliſſimas clientelas acceptas à maioribus confirmare poterit, & beneficijs ſuis obligare. hoc in genere ſi eum adiuueris eo ſtudio, quo oſtendiſti; quod ipſum præclariſſime poſueris, ſed mihi etiam gratiſſimum feceris.* Vale.

M. CIC. P. SILIO PROPRAET. S. D.

CVm P. Terentio Hyſpone, *qui operas in ſcriptura pro magiſtro dat, mihi ſumma familiaritas, conſuetudóq́; eſt: multaq́;, & magna inter nos officia paria, et mutua intercedũt. eius ſumma*

existimatio igitur in eo, ut pactiones cum ciuitatibus reliquis conficiat. non me præterit, nos eam rem Epheſi expertos eſſe, neq; ab Epheſijs ullo modo impetrare potuiſſe. ſed quando, quemadmodum omnes exiſtimant, & ego intelligo, tua cum ſumma integritate, tũ ſingulari humanitate, & manſuetudine conſecutus es, ut libentiſſimis Græcis nutu, quod uelis, conſequare: peto à te maiorẽ in modum, ut honoris mei cauſa hac laude Hyſponem affici uelis. præterea cum ſocijs ſcripturæ mihi ſumma neceſſitudo eſt, non ſolũ ob eam cauſam, quòd ea ſocietas uniuerſa in mea fide eſt, ſed etiam quòd pleriſque ſocijs utor familiariſſime. ita & Hyſponem meũ per me ornaris, et ſocietatem mihi coniunctiorẽ feceris: tuq; ipſe & ex eius obſeruantia gratiſſimi hominis, & ex ſociorũ gratia hominũ ampliſſimorum maximũ fructũ capies, et me ſummo beneficio affeceris: ſic enim uelim exiſtimes, ex tota tua prouincia, omniq; iſto imperio nihil eſſe, quod mihi gratius facere poſſis.

M. CICERO P. SERVILIO S. D.

A. *Cæcinam maxime proprium clientem familiæ ueſtræ non commendarem tibi, cum ſcirẽ qua fide in tuos, qua clementia in calamitoſos ſoleres eſſe; niſi me et patris eius, quo ſum familiariſſime uſus memoria, & huius fortuna ita moueret, ut hominis omnibus mecum ſtudijs, officijsq; coniunctiſſimi mouere debeat. à te hoc omni cõtentione peto ſic, ut maiore cura, maiorẽ animi labore petere non poſſim; ut ad ea, quæ tua ſponte ſine cuiuſquam cõmẽdatione faceres*

In hominem tantũ, & talem, calamitoſum, aliquẽ affe rant cumulũ meæ literæ, quo ſtudioſius eũ, quibuſcunq; rebus poſſis, iuues. quod ſi Romæ fuiſſes, etiã ſalutẽ A. Cæcinæ eſſemus, ut opinio mea fert, per te conſecuti. de qua tamen magnam ſpẽ habemus, freti clementia colle gæ tui. nunc quando iuſtitiam tuam ſecutus, tutiſſi mum ſibi portum prouinciam iſtam eſſe duxit: etiam atque etiã te rogo, atq; oro, ut eum & in reliquijs uete ris negotiationis colligendis iuues, & cæteris rebus tegas atque tueare. hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

M. CICERO P. SERVILIO S. D.

E X prouincia mea Ciliciensi, cui ſcis τρεῖς διοικήσεις Aſiaticas attributas fuiſſe, nullo ſum fa miliarius uſus, quàm Androne Arthemonis fi lio Laodicenſi: eumq; habui in ea ciuitate tum hoſpitẽ, tum uehementer ad meæ uitæ rationem, et conſuetudi nem accommodatum. quem quidem multo etiam plu ris, poſteaquam deceſſit, facere cœpi, quòd multis rebus expertus ſum gratũ hominem, meiq; memorem: itaque eum Romæ libentiſſime uidi: nõ te enim fugit, qui plu rimis in iſta prouincia benigne feciſti, quàm multi gra ti reperiantur. hæc propterea ſcripſi, ut me non ſine cã laborare intelligeres, et ut tu ipſe eum dignum hoſpitio tuo iudicares. feceris igitur mihi gratiſſimum, ſi ei de clararis quanti me facias, ideſt ſi receperis eum in fidẽ tuam, & quibuſcunque rebus honeſte, ac ſine moleſtia tua poteris, adiuueris. hoc mihi uehementer erit gratũ. idq; ut facias, te etiam atque etiam rogo. Vale.

M. CIC. P. SERVILIO ISAVRICO PROCOS. COLLEGAE S. D.

G Ratæ mihi uehementer tuæ literæ fuerunt, ex quibus cognoui curſus nauigationum tuarũ: ſignificabas enim memoriam tuam noſtræ neceſſitudinis: quã mihi nihil poterat eſſe iucũdius. quod reliquum eſt, multo etiam erit gratius, ſi ad me de Rep. ideſt de ſtatu prouinciæ, de inſtitutis tuis familiariter ſcribes. quæ quanquam ex multis pro tua claritate audiã, tamen libentiſſime ex tuis literis cognoſcam. Ego ad te, de Reip. ſumma quid ſentiam, non ſæpe ſcribam propter periculum eiuſmodi literarũ. quid agatur autem, ſcribam ſæpius. ſperare tamen uideor, Cæſari collegæ noſtro fore curæ, & eſſe, ut habeamus aliquã Rep. cuius conſilijs magni referebat te intereſſe. ſed ſi tibi utilius eſt, ideſt glorioſus, Aſiæ præeſſe, & iſtam partem Reip. male affectam tueri: mihi quoque idem, quod tibi, & laudi tuæ profuturum eſt, optatius debet eſſe. ego, quæ ad tuã dignitatẽ pertinere arbitrabor, ſummo ſtudio, diligentiáq; curabo: in primiſq; tuebor omni obſeruantia clariſſimum uirum patrem tuum: quod & pro uetuſtate neceſſitudinis, & pro beneficijs ueſtris, & pro dignitate ipſius facere debeo. Vale.

M. CIC. P. SERVILIO COLLEGAE S.

C. Curtius Mithres eſt ille quidem, ut ſcis, libertus Poſthumij familiariſſimi mei: ſed me colit, & obſeruat æque, atque illũ ipſum patronũ ſuũ,

apud eum ego ſic Epheſi fui, quotieſcunque fuit, tanquã domi meæ: multáq; acciderunt in quibus & beneuolẽtiam eius erga me experirer, et fidem: itáq; ſi quid aut mihi, aut meorum cuipiam in Aſia opus eſt, ad hunc ſcribere conſueui, huius cum opera, & fide, tum domo, & re uti, tanquam mea. hæc ad te eo pluribus ſcripſi, ut intelligeres, me non uulgariter, nec ambitioſe, ſed ut pro homine intimo, ac mihi pernecesſario ſcribere. peto igitur à te, ut in ea controuerſia, quam habet de fundo cum quodam Colophonio, & in cæteris rebus, quantum fides tua patietur, quantumq; tuo commodo poteris, tantum ei honoris mei cauſa commodes, etſi ut eius modeſtiam cognoui, grauis tibi nulla in re erit. ſi & mea commendatione, & mea probitate aſſecutus erit, uti de ſe bene exiſtimes: omnia ſe adeptum arbitrabitur. ut igitur eum recipias in fidem, habeasq; in numero tuorum, te uehementer etiam atq; etiam rogo. ego, quæ te uelle, quæq; ad te pertinere arbitrabor, omnia ſtudioſe, diligenterq; curabo. Vale.

M. CICERO P. SERVILIO COLLEGAE S. D.

Quia non eſt obſcura tua in me beneuolẽtia, ſic fit, ut multi per me tibi uelint cõmendari. ego autem tribuo nonnunquã in uulgus, ſed plerunque neceſſarijs, ut hoc tempore. nam cum T. Ampio Balbo mihi ſumma familiaritas, neceſſitudoq; eſt. eius libertum T. Ampium Menandrum, hominem frugi, & modeſtum, & patrono, & nobis uehemen-

ter probatum tibi commendo maiorem in modum. uehementer mihi gratū feceris, ſi, quibuſcunque rebus ſine tua moleſtia poteris, ei commendaris. quod ut facias, te uehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

M. CIC. P. SERVILIO COLLEGAE S.

M*Vltos tibi commendem neceſſe eſt, quando omnibus nota noſtra neceſſitudo eſt, tuaq́; in me beneuolentia, ſed tametſi omnium cauſa, quos commendo, uelle debeo: tamen cum omnibus non eadem mihi cauſa eſt. T. Aguſius & comes meus fuit illo miſerrimo tempore, & omnium itinerū, nauigationum, laborum, periculorum meorum ſocius: neq; hoc tempore diſceſſit à me, niſi ego ei permiſiſſem. quare ſic tibi eum commendo, ut unum de meis domeſticis, et maxime neceſſarijs. pergratum mihi feceris, ſi eum ita tractaris, ut intelligat hanc commendationem ſibi magno uſui, atque adiumento fuiſſe. Vale.*

M. C. P. SERVILIO COLLEGAE S.

C*Erelliæ neceſſariæ meæ rem, nomina, poſſeſſiones Aſiaticas commēdaui tibi præſens in hortis tuis quā potui diligētiſſime: tuq́; mihi pro tua conſuetudine, proq́; tuis in me perpetuis, maximisq́; officijs omnia te facturum liberaliſſime recepiſti. meminiſſe te id ſpero: ſcio enim ſolere. ſed tamen Cerelliæ procuratores ſcripſerunt, te propter magnitudinē prouinciæ, multitudinemq́; negotiorum etiam atque etiam eſſe commonefaciendum. peto igitur, ut memineris, te omnia, quæ tua fides pateretur, mihi cumulate rece-*

piſſe. equidem exiſtimo habere te magnam facultatem (ſed hoc tui eſt conſilij, & iudicij) ex eo S. C. quod in hæredes C. Vennonij factum eſt, Cerelliæ commodandi. id S. C. tu interpretabere pro tua ſapientia: ſcio enim eius ordinis auctoritatem ſemper apud te magnã fuiſſe. quod reliquum eſt, ſic uelim exiſtimes, quibuſcunque rebus Cerelliæ benigne feceris, mihi te gratiſſimum eſſe facturum. Vale.

M. C. Q. PHILIPPO PROCOS. S.

GRatulor tibi, quòd ex prouincia ſaluum te ad tuos recepiſti incolumi fama, et Rep. quòd ſi Romæ te uidiſſem, coràm gratias egiſſem, quod tibi L. Egnatius familiariſſimus meus abſens, L. Oppius præſens curæ fuiſſet. Cum Antipatro Derbete mihi non ſolum hoſpitium, uerum etiam ſumma familiaritas intercedit. ei te uehementer ſuccenſuiſſe audiui, et moleſte tuli. de re nihil poſſum iudicare, niſi illud mihi certe perſuadeo, te talem uirũ nihil temere feciſſe. à te autẽ pro uetere noſtra neceſſitudine etiã atque etiam peto, ut eius filios, qui in tua poteſtate ſunt, mihi potiſſimum condones: niſi quid exiſtimas in ea re uiolari exiſtimationem tuã: quod ego ſi arbitrarer, nũquam te rogarem, mihiq; tua fama multò antiquior eſſet, quàm illa neceſſitudo eſt. ſed mihi ita perſuadeo (poteſt fieri, ut fallar) eam rem laudi tibi potius, quàm uituperationi fore. quid fieri poſſit, & quid mea cauſa facere poſſis, (nam, quid uelis, non dubito) uelim, ſi tibi graue non erit, certiorem me facias. Vale.

M. C. Q. PHILIPPO PROCOS. S.

Etſi non dubito pro tua in me obſeruantia, proq́; noſtra neceſſitudine, quin commendationem meam memoria teneas: tamen etiam atque etiam eundem tibi L. Oppium familiarem meum præſentem, & L. Egnatij familiariſſimi mei abſentis negotia commendo. tanta mihi cum eo neceſſitudo eſt, familiaritasq́; , ut, ſi mea res eſſet, non magis laborarem. quapropter gratiſſimum mihi feceris, ſi curaris, ut is intelligat me à te tantum amari, quantum ipſe exiſtimo. hoc mihi gratius facere nihil potes. idq́; ut facias, te uehementer rogo. Vale.

M. C. T. TITIO T. F. LEGATO S.

Etſi non dubito, quin apud te mea cõmendatio prima ſatis ualeat: tamen obſequor homini familiariſſimo C. Auiano Flacco: cuius cauſa omnia tum cupio, tum mehercule etiam debeo. de quo & præſens tecum egi diligenter, cũ tu mihi humaniſſime reſpondiſti: et ſcripſi ad te accurate antea. ſed putat intereſſe ſua, me ad te quàm ſæpiſſime ſcribere. quare uelim mihi ignoſcas, ſi illius uoluntati obtemperans, minus uidebor meminiſſe conſtantiæ tuæ. à te idem illud peto, ut de loco, quò deportet frumentum, & de tempore Auiano commodes. quorum utrunque per eundem me obtinuit trienniũ, dum Pompeius iſti negotio præfuit ſumma eſt, in quo mihi gratiſſimum facere poſſis, ſi curaris, ut Auianus, quando ſe à me amari putat, me à te amari ſciat, erit id mihi pergratum. Vale.

M. CIC. QVATVORVIRIS, ET DECVRIONIBVS S. D.

Tantæ mihi cũ Q. Hippio cauſæ neceſſitudinis ſunt,ut nihil poſſit eſſe cõiunctius,quàm nos inter nos ſumus.quòd niſi ita eſſet,uterer mea conſuetudine,ut uobis nulla in re moleſtus eſſem. etenim uos mihi optimi teſtes eſtis, cũ mihi perſuaſum eſſet,nihil eſſe,quod à uobis impetrare non poſſem,nunquam me tamen grauem uobis eſſe noluiſſe.uehementer igitur uos etiam atq; etiã rogo,ut honoris mei cauſa liberaliſſime C.Valgium Hippianum tractetis,remq́; cum eo conficiatis,ut,quam poſſeſſionem habet in agro Fregellano,à uobis emptam , eam liberam , & immunem habere poſſit . id ſi à uobis impetraro, ſummo me beneficio ueſtro affectum arbitrabor. Valete.

M. CICERO P. SVLPITIO IMP. S.

Cum his temporibus non ſanè in ſenatũ uentitarem,tamẽ,ut tuas literas legi,nõ exiſtimaui me ſaluo iure noſtræ ueteris amicitiæ, multorumq́; inter nos officiorũ facere poſſe, ut honori tuo deeſſem. itaq; affui,ſupplicationemq́; tibi lubenter decreui:nec reliquo tempore ullo aut rei,aut exiſtimationi,aut dignitati tuæ deero . atque ut hoc tui neceſſarij ſciant;hoc me animo erga te eſſe uelim facias eos per literas certiores;ut, ſi quid tibi opus ſit,ne dubitent mihi iure ſuo denunciare. M.Bollanũ,uirũ bonum,& fortem,& omnibus rebus ornatũ,meumq́; ueterẽ amicũ,

tibi magnopere commendo . pergratum mihi feceris,ſi curaris, ut is intelligat hanc cõmendationem ſibi magno adiumento fuiſſe.ipſumq;,uirum optimum,gratiſſimũq; cognoſces. promitto tibi,te ex eius amicitia magnam uoluptatem eſſe capturum. Præterea à te peto maiorem in modum pro noſtra amicitia, & pro tuo perpetuo in me ſtudio,ut in hac re etiam elabores.Dionyſius ſeruus meus, qui meam bibliothecam multorũ nummorum tractauit, cum multos libros ſurripuiſſet, nec ſe impune laturum putaret, aufugit.is eſt in prouincia tua . eum & M.Bollanus familiaris meus, & multi alij Naronæ uiderunt . ſed cum ſe à me manumiſſum eſſe diceret,crediderunt. hunc tu ſi mihi reſtituendum curaris, non poſſum dicere quàm mihi gratum futurum ſit . res ipſa parua, ſed animi mei dolor magnus eſt.ubi ſit,& quid fieri poſſit, Bollanus te docebit. ego, ſi hominem per te recuperaro,ſummo me à te beneficio affectum arbitrabor. Vale.

CICERO ALLIENO PROCOS. S. D.

DEmocritus Sicyonius non ſolũ hoſpes meus eſt, ſed etiam,quod non multis contingit, Græcis præſertim, ualde familiaris: eſt enim in eo ſumma probitas,ſumma uirtus, ſumma in hoſpites liberalitas,& obſeruantia: meq; præ cæteris & colit,& obſeruat,& diligit. eum tu nõ modo ſuorũ ciuiũ, uerũ etiã propè Achaiæ principem cognoſces.huic ego tantũmodo aditum ad tuam cognitionẽ patefacio, & munio.cognitum,per te ipſum,quæ tua natura eſt, dignũ tua amicitia,atq; hoſpitio iudicabis.peto igitur à te,ut

his literis lectis recipias eum in tuam fidem, pollicea re omnia te facturum mea cauſa. de reliquo, ſi, id quod confido, fore dignum eũ tua amicitia, hoſpitioq; cognoueris; peto, ut eum complectare, diligas, in tuis habeas. erit id mihi maiorem in modum gratum. Vale.

CICERO ALLIENO PROCOS. S. D.

ET te ſcire arbitror, quanti fecerim C. Auianũ Flaccum: & ego ex ipſo audieram optimo, et gratiſſimo homine, quàm à te liberaliter eēt tractatus. eius filios digniſſimos illo patre, meosq; neceſſarios, quos ego unice diligo, cõmẽdo tibi ſic, ut maiorẽ ſtudi o nullos commendare poſſim. C. Auianus in Sicilia eſt. Marcus eſt nobiſcum. ut illius dignitatem præſentis ornes, rem utriuſque defendas, te rogo. hoc mihi gratius in iſta prouincia facere nihil potes. idq; ut facias, te uehementer etiam atq; etiam rogo. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM, AD TERENTIAM VXOREM, LIBER XIIII.

M. CICERO TERENTIAE, ET TVLLIOLAE, ET CICERONI SVIS S. P. D.

ET literis multorũ, et ſermone omnium perfertur ad me, incredibilẽ tuam uirtutem, & fortitudinẽ eſſe, teq; nec animi, nec corporis laboribus defatigari. me miſerum, te iſta uirtute, fide, probi

tate, humanitate in tantas ærumnas propter me inciſe diſſe? Tulliolamq́; noſtram, ex quo patre tantas uoluptates capiebat, ex eo tantos percipere luctus? nam quid ego de Cicerone dicam? qui cum primum ſapere cœpit, acerbiſſimos dolores, miſeriasq́; percepit. quæ ſi, ut tu ſcribis, fato facta putarem, ferrem paulo facilius: ſed omnia ſunt mea culpa cõmiſſa, qui ab ijs me amari putabam, qui inuidebant; eos non ſequebar, qui petebant. quòd ſi noſtris conſilijs uſi eſſemus, neq; apud nos tantum ualuiſſet ſermo aut ſtultorum amicorum, aut improborum: beatiſſimi uiueremus. nunc quando ſperare nos amici iubent, dabo operam, ne mea ualetudo tuo labori deſit. res quanta ſit, intelligo, quantoq́; fuerit facilius manere domi, quàm redire. ſed tamen ſi omneis Tribunos pl. habemus, ſi Lentulũ tam ſtudioſum, quàm uidetur, ſi uero etiam Pompeium, & Cæſarem: non eſt deſperandum. De familia, quo modo placuiſſe amicis ſcribis, faciemus. De loco, nunc quidem iam abijt peſtilentia: ſed quandiu fuit, me non attigit. Plancius homo officioſiſſimus me cupit eſſe ſecum, & adhuc retinet. ego uolebã loco magis deſerto eſſe in Epiro, quo neque Hyſpo ueniret, nec milites: ſed adhuc Plancius me retinet: ſperat poſſe fieri ut mecum in Italiam decedat. quem ego diem ſi uidero; & ſi in ueſtrum complexum uenero; ac ſi & uos, & me ipſum recuperaro: ſatis magnũ mihi fructũ uidebor percepiſſe & ueſtræ pietatis, & meæ. Piſonis humanitas, uirtus, amor in omneis nos tantus eſt, ut nihil ſupra poſſit, utinã ea res ei uoluptati ſit, gloriæ quidem uideo fore. De Q. fratre nihil ego te accuſaui: ſed uos, cũ præſertim tam

pauci

pauci ſitis,uolui eſſe quam coniunctiſſimos. Quibus me uoluiſti agere gratias,egi, & me à te certiorem factum eſſe ſcripſi. Quod ad me mea Terentia ſcribis, te uicum uenditurum: quid,obſecro te, (me miſerum) quid futurum eſt? & ſi nos premet eadem fortuna, quid puero miſero fiet? non queo reliqua ſcribere,(tanta uis lacrymarum eſt) ne te in eundem fletum adducam.tantum ſcribo: ſi erunt in officio amici, pecunia non deerit: ſi non erunt, tu efficere tua pecunia nó poteris.per fortunas miſeras noſtras uide,ne puerum perditum perdamus.cui ſi aliquid erit,ne egeat: mediocri uirtute opus eſt, & mediocri fortuna,ut cætera conſequatur. Fac ualeas, & ad me tabellarios mittas, ut ſciam quid agatur,& uos quid agatis. mihi omnino iá breuis expectatio eſt.Tulliolæ,& Ciceroni ſalutem dic.

Valete. D. ante diem VI. Cal.Dec.Dyrrhachij. Dyrrhachium ueni,quòd & libera ciuitas eſt,& in me officioſa,& proxima Italiæ.ſed ſi offendet me loci celebritas,aliò me conferam,& ad te ſcribam.

M. CIC. TERENTIAE, ET TVLLIOLAE, ET CICERONI SVIS S. P. D.

NOli putare me ad quenquá longiores epiſtolas ſcribere.niſi ſi quis ad me plura ſcripſit, cui puto reſcribi oportere. nec enim habeo, quod ſcribam:nec hoc tempore quidquá difficilius facio.ad te uero,& ad noſtram Tulliolam non queo ſine plurimis lacrymis ſcribere.uos enim uideo eſſe miſerrimas, quas ego beatiſſimas ſemper eſſe uolui: idq; præſtare debui, &,niſi tam timidi fuiſſemus,præſtitiſſem.Piſonem no

ſtrum merito eius amo plurimum.eum,ut potui,per literas cohortatus ſum,gratiasq́; egi,ut debui. In nouis Tribunis pl.intelligo ſpem te habere.id erit firmum ſi Pompeij uoluntas erit: ſed Craſſum tamen metuo. à te quidem omnia fieri fortiſſime,& amātiſſime uideo. nec miror: ſed mœreo caſum eiuſmodi,ut tantis tuis miſerijs meæ miſeriæ ſubleuentur. nam ad me P. Valerius homo officioſus ſcripſit, id quod ego maximo cum fletu legi,quemadmodum à Veſta ad Tabulam Valeriam ducta eſſes.hem mea lux,meum deſiderium, unde omnes opem petere ſolebant,te nunc mea Terentia ſic uexari, ſic iacere in lacrymis,& ſordibus, idq́; fieri mea culpa, qui cæteros ſeruaui, ut nos periremus? Quod de domo ſcribis, hoc eſt de area: ego uero tum denique mihi uidebor reſtitutus,ſi illa nobis erit reſtituta.uerum hæc non ſunt in noſtra manu.illud doleo, quæ impenſa facienda eſt, in eius partem te miſeram, & deſpoliatam uenire. quod ſi conficitur negotium, omnia conſequemur. ſin eadem nos fortuna premet, etiam ne reliquias tuas miſera proijcias? obſecro te mea uita, quod ad ſumptum attinet, ſine alios, qui poſſunt, ſi modo uolunt, ſuſtinere: & ualetudinem iſtam infirmam, ſi me amas, noli uexare. nam mihi ante oculos dies noctesq́; uerſaris: omneis labores te excipere uideo, timeo, ut ſuſtineas: ſed uideo in te eſſe omnia. quare ut id, quod ſperas, & quod agis, conſequamur, ſerui ualetudini. Ego, ad quos ſcribam,neſcio,niſi aut ad eos, qui ad me ſcribunt; aut ad eos, de quibus ad me uos aliquid ſcribitis. Longius, quoniam uobis ita placet, non diſcedam; ſed uelim quamſæpiſſime li-

teras mittatis,præſertim ſi quid eſt firmius,quod ſpere-mus. Valete mea deſideria,ualete. Datum ad III. Non. Oct. Theſſalonicæ.

M. CIC. TERENTIAE, ET TVLLIAE, ET CICERONI SVIS S. P. D.

Accepi ab Ariſtocrito treis epiſtolas,quas ego lacrymis propè deleui. conficior enim mœrore mea Terentia: nec me meæ miſeriæ magis excruciāt,quàm tuæ, ueſtræq;. ego autē hoc miſerior ſum, quàm tu,quæ es miſerrima, quòd ipſa calamitas cōmunis eſt utriuſque noſtrū,ſed culpa mea propria eſt. meū fuit officium,uel legatione uitare periculum, uel diligētia,& copijs reſiſtere,uel cadere fortiter. hoc miſerius, turpius,indignius nobis nihil fuit.quare cum dolore cōficior, tum etiam pudore.pudet enim me uxori meæ optimæ,ſuauiſſimis liberis uirtutem,& diligentiam non præſtitiſſe.nam mihi ante oculos dies noctesq; uerſatur ſqualor ueſter, & mœror, & infirmitas ualetudinis tuæ: ſpes autem ſalutis pertenuis oſtenditur. inimici ſunt multi,inuidi penè omnes. eijcere nos magnū fuit, excludere facile eſt. ſed tamen quandiu uos eritis in ſpe,non deficiam, ne omnia mea culpa cecidiſſe uideantur. Vt tuto ſim,quòd laboras: id mihi nunc facillimum eſt, quem etiam inimici uolunt uiuere in tantis miſerijs. ego tamen faciam, quæ præcipis. Amicis, quibus uoluiſti, egi gratias: & eas literas Dexippo dedi: meq; de eorum officio ſcripſi à te certiorem eſſe factum. Piſonem noſtrum mirifico eſſe ſtudio in

nos,& officio,& ego perſpicio,& omnes prædicāt. Dij faxint, ut tali genero mihi præſenti tecum ſimul, ac cum liberis noſtris frui liceat. nunc ſpes reliqua eſt in nouis Tribunis pl. & in primis quidem diebus: nam ſi inueterarit, actum eſt: ea re ad te ſtatim Ariſtocritum miſi, ut ad me continua initia rerum, & rationem totius negotij poſſes ſcribere. etſi Dexippo quoque ita imperaui, ſtatim ut recurreret: & ad fratrem miſi, ut crebro tabellarios mitteret: nā ego eo nomine ſum Dyrrhachij hoc tempore, ut quamcelerrime, quid agatur, audiā & ſim tuto: ciuitas enim hæc ſemper à me defenſa eſt. cum inimici noſtri uenire dicentur, tum in Epirum ibo. Quod ſcribis, te, ſi uelim, ad me uenturam: ego uero, cū ſciam magnam partem iſtius oneris abs te ſuſtineri, te iſtic eſſe uolo. ſi perficitis, quod agitis, me ad uos uenire oportet. ſin autem. ſed nihil eſt opus reliqua ſcribere. ex primis, aut ad ſummum ſecundis literis tuis conſtituere poterimus, quid nobis faciendum ſit. tu modo ad me uelim omnia diligentiſſime perſcribas: etſi magis iam rem, quàm literas debeo expectare. Cura ut ualeas: & ita tibi perſuadeas, mihi te charius nihil eſſe, nec unquā fuiſſe. uale mea Terentia; quam ego uidere uideor, itaque debilitor lacrymis. Vale. Pridie Cal. Dec. Dyrrhachij.

M. C. TERENTIAE, ET TVLLIOLAE, ET CICERONI SVIS S. P. D.

EGo minus ſæpe ad uos do literas, quàm poſſum. propterea ꝙ cū omnia mihi tēpora ſunt miſera; tum uero, cum aut ſcribo ad uos, aut ueſtras le-

go, conficior lacrymis ſic, ut ferre nō poſſim. quòd utinã minus uitæ cupidus fuiſſem: certe nihil, aut non multum in uita mali uidiſſemus. quòd ſi nos ad aliquam alicuius commodi aliquando recuperandi ſpem fortuna reſeruauit: minus eſt erratum à nobis. ſin hæc mala fixa ſunt, ego uero te quamprimum mea uita cupio uidere, & in tuo complexu emori: quando neque Dij, quos tu caſtiſſime coluiſti; neque homines, quos ego ſeruaui ſemper, nobis gratiam retulerunt. Nos Brunduſij apud M. Lenium Flaccum dies XIII. fuimus, uirum optimum, qui periculum fortunarum, et capitis ſui pro mea ſalute neglexit; neque legis improbiſſimæ pœna deductus eſt, quo minus hoſpitij, & amicitiæ ius, officiumq; præſtaret. huic utinam aliquando gratiam referre poſſimus, habebimus quidem ſemper. Brunduſio profecti ſumus ad V. Cal. Maias. per Macedoniam Cyzicum petebamus. ò me perditum, o me afflictum: quid nunc rogem te, ut uenias, mulierem ægram, & corpore, & animo confectam? non rogem? ſine te igitur ſim? opinor, ſic agam. ſi eſt ſpes noſtri reditus, eam confirmes, & re adiuues. ſin, ut ego metuo, tranſactum eſt: quoquo modo potes, ad me fac uenias. unum hoc ſcito: ſi te habebo, non mihi uidebor planè perijſſe. ſed quid de Tulliola mea fiet? iam id uos uidete: mihi deeſt conſilium. ſed certe, quoquo modo ſe res habebit, illius miſellæ & matrimonio, & famæ ſeruiendum eſt. quid Cicero meus, quid aget? iſte uero ſit in ſinu ſemper, & complexu meo. non queo iam plura ſcribere: impedit mœror. Tu quid egeris, neſcio; utrum aliquid teneas, an, quod metuo, planè ſis ſpoliata. Piſonem, ut

ſcribis, ſpero fore ſemper noſtrum. De *familia libe=rata, nihil eſt, quod te moueat. primum tuis ita promiſ=ſum eſt, te facturã eſſe, ut quiſque eſſet meritus. eſt au=tem in officio adhuc* Orpheus, *præterea magnopere ne=mo. cæterorum ſeruorum ea cauſa eſt, ut, ſi res à nobis abeſſet, liberti noſtri eſſent, ſi obtinere potuiſſent: ſin ad nos pertinerent, ſeruirent, præterquam oppido pauci. ſed hæc minora ſunt.* Tu *quòd me hortaris, ut ani=mo ſim magno, & ſpem habeam recuperandæ ſalutis: id uelim ſit eiuſmodi, ut rectè ſperare poſſimus. nunc miſer quando tuas iam literas accipiam? quis ad me perferet? quas ego expectaſſem* Brunduſij, *ſi eſſet licitũ per nautas, qui tempeſtatem prætermittere noluerunt.*

Quod *reliquum eſt, ſuſtenta te mea* Terentia, *ut potes. honeſtiſſime uiximus: floruimus. non uitium no=ſtrum, ſed uirtus noſtra nos afflixit. peccatum eſt nul=lum, niſi quòd non unà animam cum ornamentis amiſi=mus. ſed ſi hoc fuit liberis noſtris gratius, nos uiuere: cæ=tera, quanquam ferenda non ſunt, feramus. atque ego, qui te confirmo, ipſe me non poſſum.* Clodium Philetæ=*rum, quòd ualetudine oculorum impediebatur, hominẽ fidelem, remiſi.* Saluſtius *officio uincet omneis ſpes.* Cen=*nius eſt perbeneuolus nobis: quem ſemper ſpero tui fo=re obſeruantem.* Sica *dixerat ſe mecum fore, ſed* Brun=*duſio diſceſſit.* Cura, *quoad potes, ut ualeas: & ſic exiſtimes, uehementius me tua miſeria, quàm mea com=moueri. mea* Terentia *fidiſſima, atque optima uxor, & mea chariſſima filiola, & ſpes reliqua noſtra* Cice=*ro, ualete.* Pridie Cal. Maij, Brunduſio.

M. CIC. TERENTIAE, ET TVL. SVIS S.

SI tu, & Tullia lux noſtra ualetis, ego, & ſuauiſſimus Cicero ualemus. Pridie Id. Oct. Athenas uenimus, cum ſanè aduerſis uentis uſi eſſemus, tardeq́; & incõmode nauigaſſemus. de naui exeuntibus nobis Acaſtus cum literis præſto fuit, uno et uigeſimo die, ſanè ſtrenue. Accepi tuas literas: quibus intellexi te uereri, ne ſuperiores mihi redditæ nõ eſſent. omnes ſunt redditæ diligẽtiſſimeq́; à te perſcripta ſunt omnia: idq́; mihi gratiſſimum fuit. neque ſum admiratus, hanc epiſtolam, quam Acaſtus attulit, breuem fuiſſe: iam enim me ipſum expectas, ſiue nos ipſos: qui quidem quamprimum ad uos uenire cupimus: etſi, in quã Remp. uenimus, intelligo, [illegible] enim ex multorum amicorum liter[illegible] Acaſtus, ad arma rẽ ſpectare: ut mihi, cum [illegible]enero, diſſimulare non liceat quid ſentiam. ſed quãdo ſubeunda fortuna eſt, eo citius dabimus operam, ut ueniamus, quo facilius de tota re deliberemus. tu uelim, quod commodo ualetudinis tuæ fiat, quàm lõgiſſime poteris, obuiam nobis prodeas. De hæreditate Prætiana, quæ quidem mihi magno dolori eſt, ([illegible]lde enim illum amaui) hoc uelim cures; ſi auctio ante meum aduentum fiet, ut Pomponius, aut, ſi is minus poterit, Camillus noſtrum negotium curet. nos, cum uenerimus, reliqua per nos agemus. ſin tu iam Roma profecta eris, tamen curabis, ut hoc ita fiat. nos, ſi Dij adiuuabunt, circiter Id. Nou. in Italia ſperamus fore. Vos mea ſuauiſſima, & optatiſſima Terentia, & Tulliola, ſi nos amatis,

curate ut ualeatis. Athenis, ad XV. Cal. Non.

M. CIC. TERENTIAE SVAE S. P. D.

N *Ec ſæpe eſt, cui literas demus: nec rem habe-mus ullam, quam ſcribere uelimus. Ex tuis literis, quas proxime accepi, cognoui prædium nullum uenire potuiſſe. quare uideas uelim, quo modo ſatisfiat ei, cui ſcis me ſatisfieri uelle. Quod noſtra tibi gratias agit, id ego non miror te mereri, ut ea tibi merito tuo gratias agere poſſit. Pollicem, ſi adhuc non eſt profectus, quamprimum fac extrudas. Cura ut ualeas. Idib. Quint. Vale.*

M. CIC. TERENTIAE SVAE S. P. D.

O *Mnes moleſtias, & ſolicitudines, quibus et te miſerrimã habui, id quod mihi moleſtiſſimũ eſt, Tulliolamq́;, quæ nobis noſtra uita dulcior eſt, depoſui & eieci. quid cauſæ autem fuerit, poſtridie intellexi, quàm à uobis diſceſſi. χολὴν ἄκρατον noctu eieci, ſtatim ita ſum leuatus, ut mihi Deus aliquis medicinã feciſſe uideatur. cui quidem tu Deo, quemadmodũ ſoles, pie, & caſte ſatisfacias. id eſt Apollini, & Aeſculapio. Nauim ſpero nos ualde bonam habere. in eam ſimul atque conſcendi, hæc ſcripſi. deinde conſcribam ad noſtros familiares multas epiſtolas: quibus te, & Tulliolam noſtram diligentiſſi[illegible]e commendabo. cohortarer uos, quo animo fortiore eſſetis, niſi uos fortiores cognoſcerem, quàm quenquam uirũ, & tamen eiuſmodi ſpe*

ro negotia eſſe, ut & uos iſtic commodiſſime ſperem eſ ſe,& me aliquando cum ſimilibus noſtri Remp. defen ſurum. Tu primum ualetudinem tuam uelim cures: deinde, tibi ſi uidebitur, uillis ijs utare, quæ longiſſime aberunt à militibus. fundo Arpinati bene poteris uti cum familia urbana, ſi annona charior fuerit. Cicero belliſſimus tibi ſalutem plurimam dicit. Etiam atque etiam uale. Datum VII.Id.Iun.

M. CIC. TERENTIAE SVAE S. P. D.

S I uales, bene eſt: ego quidem ualeo. Valetudinem tuam uelim cures diligentiſſime: nam mihi & ſcriptum, & nunciatum eſt, te in febrim ſubito incidiſſe. Quòd celeriter me feciſti de Cæſaris literis certiorem, feciſti mihi gratum. item poſthac, ſi quid opus erit, ſi quid acciderit noui, facies ut ſciam. Cura ut ualeas. uale. Datum IIII.Non.Iun.

M. CIC. TERENTIAE SVAE S. P. D.

A D cæteras meas miſerias acceſſit dolor è Dolabellæ ualetudinē, et Tulliæ omnino de omnibus rebus nec quid cōſilij capiā, nec quid faciā ſcio. Tu uelim tuam, & Tulliæ ualetudinē cures. Vale.

M. CIC. TERENTIAE SVAE S. P. D.

Q Vid fieri placeret, ſcripſi ad Pomponium ſerius, quàm oportuit. cum eo ſi locuta eris, intelliges quid fieri uelim. apertius ſcribi, quando ad illū ſcripſe

ram,neceſſe non fuit.de ea re,& de cæteris rebus quã primum uelim nobis literas mittas. Valetudinem tuam cura diligenter uale. VII. Id.Quint.

M. CIC. TERENTIAE SVAE S. P. D.

S I uales, bene eſt: ego ualeo. Tullia noſtra uenit ad me prid.Id.Iun.cuius ſumma uirtute, & ſingulari humanitate, grauiore etiam ſum dolore affectus, noſtra factum eſſe negligentia, ut longe alia in fortuna eſſet,atque eius pietas,ac dignitas poſtulabat. Nobis erat in animo, Ciceronem ad Cæſarem mittere,& cum eo Cn.Saluſtium.ſi profectus erit, faciam te certiorem. Valetudinem tuam cura diligenter.uale. XVII.Cal.Quint.

M. CIC. TERENTIAE SVAE S. P. D.

Q Vód nos in Italiam ſaluos ueniſſe gaudes,perpetuo gaudeas uelim. ſed perturbati dolore animi,magniſq; iniurijs, metuo ne id conſilij ceperimus,quod non facile explicare poſſimus. quare, quantum potes,adiuua.quid autem poſſis,mihi in mentem non uenit.in uiam quòd te des hoc tempore, nihil eſt; & longum eſt iter, & non tutum: & non uideo quid prodeſſe poſſis,ſi ueneris. Vale. Datum pridie Non.Nou.Brunduſio.

M. CIC. TERENTIAE SVAE S. P. D.

Q Vod ſcripſi ad te proximis literis de nuncio remittendo, quæ ſit iſtius uis hoc tempore,& qu

concitatio multitudinis,ignoro.ſi metuendus iratus eſt, quies tamen ab illo fortaſſe naſcetur. totum iudicabis quale ſit; et quod in miſerrimis rebus minime miſerum putabis,id facies. Vale. V I. Id. Quint.

TVLLIVS TERENTIAE, ET PATER TVLLIOLAE, DVABVS ANIMIS SVIS; ET CICERO MATRI OPTIMAE, SVAVISSIMAE SORORI S. P. D.

SI uos ualetis,nos ualemus. Veſtrum *iam conſilium eſt,non ſolum meum, quid ſit uobis faciendum.ſi ille* Romã *modeſte uenturus eſt,recte in præſentia domi eſſe poteſtis:ſin homo amẽs diripiẽdam* Vrbem *daturus eſt; uereor, ut* Dolabella *ipſe ſatis uobis prodeſſe poſſit.etiam illud metuo,ne iam intercludamini,ut cum uelitis,exire non liceat. reliquum eſt, quod ipſæ optime conſiderabitis, ueſtri ſimiles fœminæ ſint ne* Romæ.*ſi enim non ſunt: uidendum eſt,ut honeſte uos eſſe poſſitis.quomodocunque nunc ſe res habet; modo ut hæc uobis loca tenere liceat, belliſſime uel mecum,uel in noſtris prædijs eſſe poteritis.etiam illud uerẽdum eſt,ne breui tempore fames in* Vrbe *ſit.his de rebus uelim,cum* Pomponio,*cum* Camillo,*cũ quibus uobis uidebitur,conſideretis: ad ſummam,animo forti ſitis.*Labienus *rem meliorem fecit. adiuuat etiam* Piſo, *quòd ab* Vrbe *diſcedit,& ſceleris condemnat generum ſuum.* Vos *meæ chariſſimæ animæ quamſæpiſſime ad*

me ſcribite, & uos quid agatis, & quid iſtic agatur. Quint us pater, & filius, & Rufus uobis ſalutem dicunt. Valete. VIII.*Cal.Quint. Minturnis.*

TVLLIVS TERENTIAE SVAE S. D.

S I *uales,bene eſt:ego ualeo. Conſtitueramus,ut ad te antea ſcripſerã, obuiã Ciceronẽ Cæſari mittere:ſed mutauimus conſiliũ, quia de illius aduentu nihil audiebamus.De cæteris rebus,etſi nihil erat noui, tamẽ quid uelimus,& quid hoc tempore putemus opus eſſe, ex Sicca poteris cognoſcere . Tulliã adhuc mecũ teneo. Valetudinẽ tuã cura diligenter. Vale.*XII.*Cal. Quint.*

TVLLIVS TERENTIAE SVAE S. D.

S I *uales,bene eſt:ego ualeo. Etſi eiuſmodi tempora noſtra ſunt,ut nihil habeã,quod aut à te literarũ expectẽ,aut ipſe ad te ſcribã:tamen neſcio quo modo et ipſe ueſtras literas expecto,et ſcribo ad uos,cũ habeo, qui ferat.Volumnia debuit in te officioſior eſſe , quàm fuit:& id ipſum,ꝙ fecit,potuit diligẽtius facere,et cautius:quãquã alia ſunt,quæ magis curemus,magisq; doleamus: quæ me ita cõficiũt,ut ij uoluerunt, qui me de mea sẽtẽtia detruſerũt.Cura ut ualeas.pridie Non. Ian.*

TVLLIVS TERENTIAE SVAE S. D.

S I *quid haberem,quod ad te ſcriberem; facerẽ id & pluribus uerbis,& ſæpius. nunc , quæ ſunt negotia,uides. ego autem quo modo ſim affectus,ex Lepta,et Trebatio poteris cognoſcere.tu fac ut tuam,& Tulliæ ualetudinem cures. Vale.*

TVLLIVS TERENTIAE, ET PATER SVAVISSIMAE FILIAE; CICERO MATRI, ET SORORI S. D. P.

Conſiderandum uobis etiam atque etiam animæ meæ diligenter puto, quid faciatis; Romæ'ne ſitis, an mecum in aliquo tuto loco. id non ſolum meum conſilium eſt, ſed etiã ueſtrum. mihi ueniunt in mentem hæc; Romæ uos eſſe tuto poſſe per Dolabellam; eamq; rem poſſe nobis adiumento eſſe, ſi quæ uis aut ſi quæ rapinæ fieri cœperint: ſed rurſus illud me mouet, quòd uideo omneis bonos abeſſe Roma, & eos mulieres ſuas ſecum habere. hæc autem regio, in qua ego ſum, noſtrorũ eſt tum oppidorum, tum etiam prædiorum: ut & multum eſſe mecum, & cũ abieritis, commode etiã in noſtris prædijs eſſe poſſitis. mihi planè non ſatis conſtat adhuc, utrum ſit melius. uos uidete, quid aliæ faciant iſto loco fœminæ; & ne, cum uelitis, exire non liceat. id uelim diligenter etiam atque etiam uobiſcum, & cum amicis conſideretis. Domus ut propugnacula, & præſidium habeat, Philotimo dicetis. Et uelim tabellarios inſtituatis certos, ut quotidie aliquas à uobis literas accipiam. Maxime autem date operam, ut ualeatis, ſi nos uultis ualere. VII. Cal. Febr. Formijs.

TVLLIVS TERENTIAE SVAE S. D.

In maximis meis doloribus excruciat me ualetudo Tulliæ noſtræ. de qua nihil eſt, quod ad te plura ſcribam: tibi enim æque magnæ curæ eſſe certo ſcio. Quòd me propius uultis accedere, uideo ita eſſe

habere dicitur, quidquam adhuc certi habemus. ſi quid erit certi, faciam te ſtatim certiorem. Valetudinem tuã fac ut cures. Vale. IIII. Id. Sext.

TVLLIVS TERENTIAE SVAE S. D.

S*I uales, bene eſt: ego ualeo. Redditæ mihi iam tandem ſunt à Cæſare literæ, ſatis liberales: & ipſe opinione celerius uenturus eſſe dicitur. cui utrum obuiam procedam, an hic eum expectẽ, cum conſtituero, faciam te certiorem. Tabellarios mihi uelim quamprimum remittas. Valetudinem tuam cura diligenter.* Vale pridie Id. Sext.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM, AD SENATVM, ET ALIOS, LIBER XX.

M. TVLLIVS M. F. CICERO PROCOS. S. P. D. COSS. PRAETT. TRIBB. PL. S. P. Q. R.

S*I uos bene ualetis, bene eſt: ego quidem ualeo. Etſi non dubie mihi nunciabatur, Parthos tranſiſſe Euphratem cum omnibus ferè ſuis copijs: tamen, quòd arbitrabar à M. Bibulo Procos. certiora de his rebus ad eos ſcribi poſſe, ſtatuebam mihi non neceſſe eſſe publice ſcribere ea, quæ de alterius prouincia nunciarentur. poſtea uero quàm certiſſimis auctoribus, legatis, nuncijs, literis ſum certior factus: uel*

*quòd tanta res erat, uel quòd nõ dũ audieramus Bibu-
lum in Syriã ueniſſe, uel quia adminiſtratio huius belli
mihi cum Bibulo penè eſt communis; quæ ad me delata
eſſent, ſcribenda ad uos putaui.* Regis Antiochi Comma
geni legati primi mihi nunciarunt Parthorum *magnas
copias* Euphratem *tranſire cœpiſſe. quo nuncio allato,
cum eſſent nonnulli, qui ei* Regi *minorem fidem haben
dam putarent, ſtatui expectandum eſſe, ſi quid certius
afferretur. ad* XIII. *Cal. Oct. cum exercitum in* Ciliciã
ducerem, in foribus Lycaoniæ, *&* Cappadociæ *mihi li-
teræ redditæ ſunt à* Tarcondimoto, *qui fideliſſimus ſo-
cius trans* Taurum, *amiciſſimusq; populi* R. *exiſtima-
tur;* Pacorum *rodi* Regis Parthorum *filium cum per-
magno equitatu* Parthico *tranſiſſe* Euphratem, *& ca-
ſtra poſuiſſe* Tybæ; *magnumq; tumultum eſſe in pro-
uincia* Syria *excitatum. eodem die ab* Iamblico, Phylar
cho Arabum, *quem homines opinantur bene ſentire,
amicumq; eſſe* Reip. *noſtræ, literæ de ijſdem rebus mi
hi redditæ ſunt. his rebus allatis, etſi intelligebam ſo-
cios infirme animatos eſſe, & nouarum rerum expe-
ctatione ſuſpenſos: ſperabam tamen eos, ad quos iam
acceſſeram, quiq; noſtram conſuetudinem, integrita-
temq; perſpexerant, amiciores populo* R. *eſſe factos:* Ci-
*liciam autem firmiorem fore, ſi æquitatus noſtri par-
ticeps facta eſſet. & ob eam cauſam; & ut oppri-
meretur ij, qui ex* Cilicum *gente in armis eſſent; &
ut hoſtis is, qui eſſet in* Syria, *ſciret exercitum popu-
li* R. *non modo non cedere his nuncijs allatis, ſed etiam
propius accedere: exercitum ad* Taurum *inſtitui du-
cere. ſed ſi quid apud uos auctoritas mea ponde-
ris habet,*

ris habet, in iјs præſertim rebus, quas uos audiſtis, ego pene cerno: magnopere uos & hortor, & moneo, ut his prouincijs, ſerius uos quidem, quàm decuit, ſed aliquando tamen conſulatis. nos quemadmodum inſtructos, & quibus præſidijs munitos ad tãti belli opinionẽ miſeris, non eſtis ignari. quod ego negotium non ſtultitia obcæcatus, ſed uerecũdia deterritus non recuſaui: neq; enim unquam ullum periculum tantum putaui, quod ſubterfugere mallẽ, quàm ueſtræ auctoritati obtemperare. hoc autem tempore res ſeſe ſic habet, ut, niſi exercitum tantum, quantum ad maximum bellũ mittere ſoletis, mature in has prouincias miſeritis, ſummũ periculum ſit, ne amittendæ ſint omnes hæ prouinciæ, quibus uectigalia populi Ro. continẽtur. quamobrem autem in hoc prouinciali delectu ſpem habeatis aliquã, cauſa nulla eſt: neq; multi ſunt: & diffugiunt, qui ſunt, metu oblato: & quod genus hoc militum ſit, iudicauit uir fortiſſimus M. Bibulus in Aſia: qui, cum ei permiſiſſetis, delectum habere noluerit. nam ſociorum auxilia propter acerbitatem, atq; iniurias imperiј noſtri aut ita imbecilla ſunt, ut non multum nos iurare poſſint; aut ita alienata à nobis, ut neq; expectandum ab iјs, neque committendum iјs quidquam eſſe uideatur. Regis Deiotari & uoluntatem, & copias, quantæcunque ſunt, noſtras eſſe duco. Cappadocia eſt inanis. reliqui Reges, tyranniq; neq; opibus ſatis firmi, nec uoluntate ſunt. mihi in hac paucitate militũ, animus certe non deerit: ſpero, ne conſilium quidem. quid caſurum ſit, incertum eſt. utinam ſaluti noſtræ conſulere poſſimus: dignitati certe conſulemus. Valete.

M. TVLLIVS M. F. CICERO PRO- COS. S. D. COSS. PRAETT. TRIBB. PL. S. P. Q. R.

SI uos bene ualetis,bene eſt: ego quidẽ ualeo. Cum prid.Cal.Sex.in prouinciam ueniſſem, neq; maturius propter itinerum,& nauigationũ difficultatem uenire potuiſſem : maxime conuenire officio meo , Reiq; pub. conducere putaui, parare ea,quæ ad exercitum,quæq; ad rem militarem pertinent.quæ cũ eſſent à me cura magis,& diligẽtia,quàm facultate,& copia conſtituta;nuncijq;,& literæ de bello à Parthis in prouinciam Syriam illato quotidie ferè afferrentur: iter mihi faciendum per Lycaoniam , & per Iſauros,& per Cappadociam arbitratus ſum: erat enim magna ſuſpicio,Parthos,ſi ex Syria egredi, atque irrumpere in meã prouinciam conarentur, iter eos per Cappadociam,quòd ea maxime pateret , eſſe facturos. itaq; cum exercitu per Cappadociæ partem eã, quæ cũ Cilicia cõtinens eſt, iter feci:caſtraq; ad Cybiſtra , quod oppidum eſt ad montem Taurum,locaui:ut Artuaſdes Rex Armenius,quocunq; animo eſſet,ſciret non procul à ſuis finibus exercitum populi R.eſſe; & Deiotarum, fideliſſimum Regem , atque amiciſſimum Reip.noſtræ maxime coniunctum haberem,hominem cuius & conſilio , & opibus adiuuari poſſet Reſp.quo cum in loco caſtra haberem , equitatumq; in Ciliciam miſiſſem,ut & meus aduẽtus ijs ciuitatibus,quæ in ea parte eſſent, nunciatus , firmiores animos hominum faceret;& ego mature , quid ageretur in Syria , ſcire poſſem: tempus

eius tridui, quod in iis caſtris morabar, in magno offi-
cio; & neceſſario mihi ponendum putaui. cum enim ueſtra auctoritas interceſſiſſet, ut ego Regem Ariobarzanem, Euſeben, & Philoromæum, tuerer; eiusq; Regis ſalutem, & incolumitatem regni defenderem; Regi, regnoq; præſidio eſſem; adiunxiſſetisq;, ſalutem eius Regis populo, ſenatuiq; magnæ curæ eſſe, quod nullo unquam de Rege decretum eſſet à noſtro ordine: exiſtimaui me iudicium ueſtrum ad Regem deferre debere, eiq; præſidium meum, & fidem, & diligentiam pollice ri: ut, quando ſalus ipſius, & incolumitas regni mihi commendata eſſet à uobis, diceret, ſi quidem uellet. quæ cum eſſem in conſilio meo cum Rege locutus; initio ille orationis ſuæ uobis maximas, ut debuit, deinde etiam mihi gratias egit; quod ei permagnum, & perhonorificum uidebatur, ſenatui populoq; R. tantæ curæ eſſe ſalutem ſuam, meq; tantam diligentiam adhibere, ut & mea fides, & cõmendationis ueſtræ auctoritas perſpici poſſit. atque ille primo, quod mihi maximæ lætitiæ fuit, ita mecum locutus eſt, ut nullas inſidias neq; uitæ ſuæ, neq; regno diceret ſe aut intelligere fieri, aut etiam ſuſpicari. cum ei ego gratulatus eſſem, idq; me gaudere dixiſſem, cohortatus ut recordaretur caſum illum interitus paterni, & uigilanter ſe tueretur, atq; admonitu ſenatus conſuleret ſaluti ſuæ: tum à me diſceſſit in oppidum Cybiſtra. poſtero autem die cum Ariarathe fratre ſuo, & cum paternis amicis maioribus natu ad me in caſtra uenit, perturbatusq;, & flens, cum idem & frater faceret, & amici, meam fidem, & ueſtram cõmendationẽ implorare cœpit. cũ ad-

mirarer, quid accidiſſet noui: dixit, ad ſe indicia manifeſtarum inſidiarum eſſe delata; quæ eſſent antè aduentum meũ occultata, quòd ij, qui ea patefacere poſſent, propter metum reticuiſſent: eo autem tẽpore ſpe mei præſidij complureis ea, quæ ſcirent, audacter ad ſe detuliſſe: in his amantiſſimum ſui, ſumma pietate præditum, fratrem dicere ea, quæ is me quoq; audiente dicebat, ſe ſolicitatum eſſe, ut regnare uellet: id uiuo fratre ſuo accidere non potuiſſe: ſe tamen ante illud tempus eam rem nunquam in mediũ propter periculi metum protuliſſe. quæ cũ eſſet locutus: monui Regem, *ut omnem diligentiam ad ſe conſeruandum adhiberet: amicosq; in patris eius fide, atq; iudicio probatos, hortatus ſum,* Regis *ſui uitã, docti caſu acerbiſſimo patris eius, omni cura, cuſtodiaq; defenderent. cum* Rex *à me equitatũ, cohorteſq; de exercitu meo poſtularet: etſi intelligebã ueſtro* S.C. *non modo poſſe me id facere, ſed etiam debere; tamen, cum* Reſp. *poſtularet propter quotidianos ex* Syria *nuncios, ut quamprimum exercitum ad* Ciliciæ *fines adducerem; cumq; mihi* Rex *patefactis iam inſidijs non egere exercitu populi* R. *ſed poſſe ſe ſuis opibus defendere uideretur; illum cohortatus ſum, ut in ſua uita conſeruanda primum regnare diſceret; à quibus perſpexiſſet ſibi inſidias paratas, in eos uteretur iure regio; pœna afficeret eos, quos neceſſe eſſet; reliquos metu liberet; præſidio exercitus mei ad eorum, qui in culpa eſſent, timorem potius, quàm ad contentionem uteretur: fore autem, ut omnes, quando* S.C. *noſſent, intelligerent me* Regi, *ſi opus eſſet, ex auctoritate ueſtra præſidio futurum. ita confirmato il-*

lo, ex eo loco caſtra moui, & iter in Ciliciam facere inſtitui; cum hac opinione è Cappadocia diſcederem, ut conſilio ueſtro, caſu incredibili, ac penè diuino Regem, quem uos honorificentiſſime appellaſſetis nullo poſtulante, quemq; meæ fidei commendaſſetis, & cuius ſalutem magnæ uobis curæ eſſe decreuiſſetis, meus aduentus præſentibus inſidijs liberaſſet. quod ad uos à me ſcribi, non alienum putaui; ut intelligeretis ex ijs, quæ penè acciderunt, uos multo ante, ne ea acciderent, prouidiſſe: eoq; uos ſtudioſius feci certiores, quòd in Rege Ariobarzane ea mihi ſigna uideor uirtutis, ingenij, fidei, beneuolentiæq; erga uos perſpexiſſe, ut non ſine cauſa tantam curam, diligentiamq; in eius uos ſalutem uideamini contuliſſe. Valete.

M. CICERO IMP. S. D. M. CATONI.

CVm ad me legati miſſi ab Antiocho Commageno ueniſſent in caſtra ad Iconium ante diē III. Non. Sept. ijq; mihi nūciaſſent, Regis Parthorum filiū, quocum eſſet nupta Regis Armeniorū ſoror, ad Euphratem cum maximis Parthorum copijs, multarumq; præterea gentium magna manu ueniſſe, Euphratemq; iam tranſire cœpiſſe; diciq;, Armenium Regem in Cappadociam impetum eſſe facturum: putaui pro noſtra neceſſitudine me hoc ad te ſcribere oportere. publice propter duas cauſas nihil ſcripſi, quòd & ipſum Commagenum legati dicebant ad ſenatū ſtatim nuncios, literaſq; miſiſſe: & exiſtimabam M. Bibulum

Procoſ. qui circiter Id. Sext. ab Epheſo in Syriam naui bus profectus erat, quòd ſecundos uentos habuiſſet, iã in prouinciam ſuam perueniſſe: cuius literis omnia cer tiora perlatum iri ad ſenatum putabam. Mihi, ut in huiuſmodi re, tantoq; bello, maxima cura eſt, ut, quæ copijs, & opibus tenere uix poſſumus, ea manſue = tudine, & continentia noſtra, ſociorum fidelitate te= neamus. Tu uelim, ut conſueſti, nos abſenteis diligas, & defendas. Vale.

M. CICERO IMP. S. D. M. CATONI.

Summa tua auctoritas fecit, meũq; perpetuũ de tua ſingulari uirtute iudicium, ut magni mea intereſſe putarem, & res eas, quas geſſiſ ſem, tibi notas eſſe, & non ignorari à te, qua æquitate, et continentia tuerer ſocios, prouinciamq; adminiſtra = rem: his enim à te cognitis, arbitrabar facilius me tibi, quæ uellẽ, probaturũ. Cum in prouinciã prid. Cal. Sext. ueniſſem, et propter anni tempus ad exercitum mihi cõ feſtim eſſe eundum uiderem: biduum Laodiceæ fui, deinde Apameæ quatriduũ, triduum Synnadis, totidẽ dies Philomeli. quibus in oppidis cum magni conuentus fuiſſent: multas ciuitates acerbiſſimis tributis, & gra= uiſſimis uſuris, et falſo ære alieno liberaui. cũq; ante ad uentum meũ ſeditione quadam exercitus eſſet diſſipa= tus, quinque cohortes ſine legato, ſine Tribuno mil. de= nique etiam ſine centurione ullo apud Philomelũ cõſe= diſſent, reliquus exercitus eſſet in Lycaonia: M. Anneio legato imperaui, ut eas quinque cohorteis ad reliquum

exercitum duceret; coactoq; in unum locum exercitu, caſtra in Lycaonia apud Iconium faceret. quod cum ab illo diligenter eſſet actum; ego in caſtra ad VII. Cal. Sept. ueni: cum interea ſuperioribus diebus ex S. C. & euocatorum firmam manum, & equitatum ſatis idoneum, et populorum liberorum, Regumq; ſociorum auxilia uoluntaria comparauiſſem. interim cum exercitu luſtrato iter in Ciliciam facere cœpiſſem; Cal. Sept. legati à Rege Commageno ad me miſſi, pertumultuoſe, neque tamen non uere, Parthos in Syriã transiſſe, nunciauerunt. quo audito, uehementer ſum commotus cum de Syria, tum de mea prouincia, de reliqua denique Aſia. itaque exercitum mihi ducendũ per Cappadociæ regionem eam, quæ Ciliciam attingeret, putaui. nam ſi me in Ciliciam demiſiſſem, Ciliciam quidem ipſam propter montis Amani naturam facile tenuiſſem, (duo ſunt enim aditus in Ciliciam ex Syria, quorum uterque paruis præſidijs propter anguſtias intercludi poteſt: nec eſt quidquam Cilicia contra Syriam munitius) ſed me Cappadocia mouebat, quæ patet à Syria, Regesq; habet finitimos, qui etiã ſi ſunt amici nobis, tamen aperte Parthis inimici eſſe non audent. itaque in Cappadocia extrema non longe à Tauro apud oppidum Cybiſtra caſtra feci; ut & Ciliciam tuerer; & Cappadociam tenens, noua finitimorum conſilia impedirem. interea in hoc tanto motu, tantáq; expectatione maximi belli, Rex Deiotarus, cui non ſine cauſa plurimum ſemper & meo, & tuo, & ſenatus iudicio tributum eſt, uir cum beneuolentia, & fide erga populum R. ſingulari, tum præſentia, magnitu-

dine, & animi, & conſilij legatos ad me miſit, ſe cum omnibus ſuis copijs in mea caſtra eſſe uenturum. cuius ego ſtudio, officioq; commotus, egi ei per literas gratias: idq; ut maturaret, hortatus ſum. cum autem ad Cybiſtra propter rationem belli quinque dies eſſem commoratus, Regem Ariobarzanem, cuius ſalutem à ſenatu te auctore commendatam habebam, præſentibus inſidijs nec opinantem liberaui: neque ſolum ei ſaluti fui, ſed etiam curaui, ut cum auctoritate regnaret. Metram, & eum, quem tu diligenter mihi commendaras, Athenæum, importunitate Athenaidis exilio multatos, maxima apud Regẽ auctoritate, gratiaq; conſtitui. cumq; magnum bellum in Cappadocia concitaretur, ſi ſacerdos armis ſe, quod facturus putabatur, defenderet, adoleſcens & equitatu, & peditatu, & pecunia paratus, & toto, ijs, qui nouari aliquid uolebant: perfeci, ut è regno ille diſcederet; Rexq; ſine tumultu, ac ſine armis, omni auctoritate aulæ communita, regnum cum dignitate obtineret. interea cognoui multorum literis, atque nuncijs, magnas Parthorum copias, & Arabum ad oppidum Antiochiam acceſſiſſe, magnumq; eorum equitatum, qui in Ciliciam tranſiſſet, ab equitum meorum turmis, & à cohorte prætoria, quæ erat Epiphaneæ præſidij cauſa, occidione occiſum. quare cum uiderem, à Cappadocia Parthorum copias auerſas, non longe à finibus eſſe Ciliciæ: quàm potui maximis itineribus ad Amanum exercitum duxi. quò ut ueni; hoſtem ab Antiochia receſſiſſe, Bibulum Antiochiæ eſſe cognoui; Deiotarumq; confeſtim iam ad me uenientem, cum magno,

& firmo equitatu, & peditatu, & cum omnibus ſuis copijs. certiorem feci, non uideri eſſe cauſam, cur abeſſet à regno; meq́; ad eum, ſi quid forte noui accidiſſet, ſtatim literas, nunciosq́; miſſurum eſſe. cumq́; eo animo ueniſſem, ut utrique prouinciæ, ſi ita tẽpus ferret, ſubuenirem: tamen id, quod iam ante ſtatueram uehementer intereſſe utriuſque prouinciæ, pacare Amanum, & perpetuum hoſtem ex eo monte tollere, agere perrexi. cumq́; me diſcedere ab eo monte ſimulaſſem, & alias parteis Ciliciæ petere; abeſſemq́; ab Amano iter unius diei; & caſtra apud Epiphaneam feciſſem: ad IIII. Id. Oct. cum adueſperaſceret, expedito exercitu ita noctu iter feci, ut ad III. Id. Oct. cum luceſceret, in Amanum aſcenderem: diſtributisq́; cohortibus, & auxilijs, cum alijs Quintus frater legatus mecum ſimul, alijs C. Pontinus legatus, reliquis M. Anneius, & L. Tulleius legati præeſſent, pleroſque nec opinanteis oppreſſemus, qui occiſi, captiq́; ſunt intercluſi fuga. Eranam autem, quæ fuit non uici inſtar, ſed urbis, quòd erat Amani caput; itemq́; Sepyram, & Ceminorim, acriter, & diu repugnantibus; Pontino illam partem Amani tenente, ex antelucano tempore uſque ad horam diei decimam, magna multitudine hoſtium occiſa, cepimus: caſtellaq́; ſex capta: complura incendimus. his rebus ita geſtis, caſtra in radicibus Amani habuimus apud aras Alexandri quatriduum: & in reliquijs Amani delendis, agrisq́; uaſtandis, quæ pars eius montis meæ prouinciæ eſt, id tempus omne conſumpſimus. confectis his rebus, ad oppidum Eleutherocilicum Pin=

deniſſum exercitum adduxi. quod cum eſſet altiſſimo, & munitiſſimo loco, ab ijſq; incoleretur, qui ne Regibus quidem unquam paruiſſent, cum & fugitiuos reciperent, & Parthorum aduentum acerrime expectarent. ad exiſtimationem imperij pertinere arbitratus ſum comprimere eorum audaciam, quo facilius etiam cæterorum animi, qui alieni eſſent ab imperio noſtro, frangerentur: uallo, & foſſa circundedi: ſex caſtellis, caſtriſq; maximis ſepſi: aggere: uineis, turribus oppugnaui: uſuſq; tormentis multis, multis ſagittarijs, magno labore meo, ſine ulla moleſtia, ſumptuue ſociorum, ſeptimo quinquageſimo die rem confeci; ut omnibus partibus urbis diſturbatis, aut incenſis, compulſi in poteſtatem meam peruenirent. His erant finitimi pari ſcelere, & audacia Tribarani. ab his, Pindeniſſo capto, obſides accepi exercitum in hiberna dimiſi. Quintum fratrem negotio præpoſui, ut in uicis aut captis, aut male pacatis exercitus collocaretur. Nunc uelim tibi ſic perſuadeas, ſi de his rebus ad ſenatum relatum ſit, me exiſtimaturum ſummã mihi laudem tributam; ſi tu honorem meum ſententia tua comprobaris: idq; etſi talibus de rebus grauiſſimos homines & rogare ſolere, & rogari ſcio; tamen admonendum potius te à me, quàm rogandum puto. tu es enim is, qui me tuis ſententijs ſæpiſſime ornaſti; qui oratione, qui prædicatione, qui ſummis laudibus in ſenatu, in concionibus ad cœlum extuliſti; cuius ego ſemper tanta eſſe uerborum pondera putaui, ut, uno uerbo tuo cum mea laude coniuncto, omnia conſequi me arbitrarer. te denique memini, cum cuidam clariſſimo,

atque optimo uiro ſupplicationem non decerneres, dicere, te decreturum, ſi referretur ob eas res, quas Conſul in urbe geſſiſſet. tu idem mihi ſupplicationem decreuiſti togato, non, ut multis Rep. bene geſta, ſed, ut nemini, Rep. conſeruata. mitto, quòd inuidiam, quòd pericula, quòd omnes meas tempeſtates, & ſubieris, & multo etiam magis, ſi per me licuiſſet, ſubire paratiſſimus fueris: quòd denique inimicum meum, tuum inimicum putaris: cuius etiam interitum, ut facile intelligerem, mihi quantum triberes, Milonis cauſa in ſenatu defendenda approbaris. à me autem hæc ſunt profecta, quæ ego in beneficij loco non pono, ſed in ueri teſtimonij, atque iudicij: non ut præſtantiſſimas tuas uirtutes tacitus admirarer, (quis enim in te id non facit?) ſed in omnibus orationibus, ſententijs dicendis, cauſis agendis, omnibus ſcriptis, græcis, latinis, omni denique uarietate literarum mearum te non modo ijs, quos uidiſſemus, ſed ijs, de quibus audiſſemus, omnibus anteferrem. quæres fortaſſe, quid ſit, quòd ego hoc neſcio quid gratulationis, & honoris à ſenatu tanti æſtimem. agam iam tecum familiariter, ut eſt & ſtudijs, & officijs noſtris mutuis, & ſumma amicitia dignum, & neceſſitudine etiam paterna. Si quiſquam fuit unquam remotus & natura, & magis etiam, ut mihi quidem ſentire uideor, ratione, atque doctrina ab inani laude, & ſermonibus uulgi: ego profecto is ſum. teſtis eſt Conſulatus meus, in quo, ſicut in reliqua uita, fatear ea me ſtudioſe ſecutum, ex quibus uera gloria naſci poſſet: ipſam quidem gloriam per ſe nunquam putaui expetendam. itaque & prouinciam

ornatam, & ſpem non dubiam triumphi neglexi. ſacerdotium denique, cum, quemadmodum te exiſtimare arbitror, non difficillime conſequi poſſem, nõ appetiui. idem, poſt iniuriam acceptam, quam tu Reip. calamitatem ſemper appellas, meam non modo non calamitatem, ſed etiam gloriam ſtudui quamornatiſſima ſenatus, populiq; R. de me iudicia intercedere. itaque et Augur poſtea fieri uolui, quod antea neglexeram: & eum honorem, qui à ſenatu tribui rebus bellicis ſolet, neglectum à me olim, nunc mihi expetendum puto: huic meæ uolũtati, in qua ineſt aliqua uis deſiderij ad ſanandum uulnus iniuriæ, ut faueas, adiutorq; ſis, quod paulo ante me negaram rogaturum, uehementer te rogo, ſed ita, ſi non ieiunum hoc neſcio quid, quod ego geſſi, & contemnendum uidebitur, ſed tale, atque tantum, ut multi nequaquam paribus rebus honores ſummos à ſenatu conſecuti ſint. equidem etiam mihi illud animaduertiſſe uideor; (ſcis enim, quàm attente te audire ſoleam) te non tam res geſtas, quàm mores, inſtituta, atque uitam Imperatorum ſpectare ſolere in habendis, aut non habendis honoribus. quod ſi in mea cauſa cõſiderabis, reperies me exercitu imbecillo contra metum maximi belli firmiſſimum præſidium habuiſſe æquitatem, & continentiam. his ego ſubſidijs ea ſum conſecutus, quæ nullis legionibus conſequi potuiſſem: ut ex alieniſſimis ſocijs amiciſſimos, ex infideliſſimis firmiſſimos redderem, animosq; nouarum rerum expectatione ſuſpenſos, ad ueteris imperij beneuolentiam traducerem. ſed nimis hæc multa de me, præſertim ad te: à quo uno omnium ſociorum querelæ audiuntur. cognoſces

ex iis, qui meis inſtitutis ſe recreatos putant. cumq; omnes uno propè conſenſu de me apud te ea, quæ mihi optatiſſima ſunt, prædicabunt: tum duæ maximæ clientulæ tuæ, Cyprus inſula, & Cappadociæ regnum, tecum de me loquentur: puta etiam Regem Deiotarum, qui uni tibi eſt maxime neceſſarius. quæ ſi etiam maiora ſunt, et in omnibus ſeculis pauciores uiri reperti sũt, qui ſuas cupiditates, quàm qui hoſtium copias uincerent: eſt profectò tuum, cum ad res bellicas hæc, quæ rariora, & difficiliora ſunt genera uirtutis adiunxeris, ipſas etiam illas res geſtas iuſtiores eſſe, & maiores putare. extremum illud eſt, ut, quaſi diffidens rogationi meæ, philoſophiam ad te allegem: quia nec mihi charior ulla unquam res in uita fuit, nec hominum generi maius à Deis munus ullum eſt datum. hæc igitur, quæ mihi tecum communis eſt, ſocietas ſtudiorum, atq; artium noſtrarum, quibus à pueritia dediti, ac deuincti, ſoli propemodum nos philoſophiam illam ueram, & antiquam, quæ quibuſdam otij eſſe, ac deſidiæ uidetur, in forum, atque in Remp. atque in ipſam aciem penè deduximus; tecum agit de mea laude: cui negari à Catone fas eſſe non puto. quamobrem ſic tibi perſuadeas uelim: ſi mihi tua ſententia tributus honos ex meis literis fuerit, me exiſtimaturum, cum auctoritate tua, tum beneuolentia erga me mihi, quod maxime cupierim, contigiſſe. Vale.

M. CATO M. CICERONI IMP. S. P. D.

Q Vod & Reſp. me, & noſtra amicitia hortatur, libenter facio, ut tuam uirtutem, innocentiam, diligentiam cognitam in maximis rebus domi togati, armati foris pari induſtria adminiſtrare gaudeam. itaque quod pro meo iudicio facere potui, ut innocentia, conſilioq; tuo defenſam prouinciam, ſeruatum Ariobarzanis cum ipſo Rege regnum, ſociorum reuocatam ad ſtudium imperij noſtri uoluntatem, ſententia mea, & decreto laudarem, feci. ſupplicationem decretam, ſi tu, qua in re nihil fortuito, ſed ſumma tua ratione, & continentia Reip. prouiſum eſt, Dijs immortalibus gratulari nos, quàm tibi referre acceptum mauis, gaudeo. quòd ſi triumphi prærogatiuam putas ſupplicationem, & idcirco caſum potius, quàm te, laudari uis: neq; ſupplicationem ſequitur ſemper triumphus: & triumpho multo clarius eſt, ſenatum iudicare, potius manſuetudine, & innocentia Imperatoris prouinciam, quàm ui militum, aut benignitate Deorum retentam, atque conſeruatam eſſe: quod ego mea ſententia cenſebam. atque hæc ego idcirco ad te contra conſuetudinem meã pluribus ſcripſi, ut, quod maxime uolo, exiſtimes me laborare, ut tibi pſuadeam, me & uoluiſſe de tua maieſtate, quod ampliſſimũ ſum arbitratus; &, quod tu maluſti, factũ eſſe gaudere. Vale, & nos dilige, & inſtituto itinere ſeueritatem, diligentiamq; ſocijs, & Reip. præſta.

M. CICERO M. CATONI S. D.

LAetus ſum laudari me, inquit Hector, opinor apud Næuium, abs te pater laudato uiro: ea eſt enim profecto iucũda laus, quæ ab ijs proficiſcitur, qui ipſi in laude uixerunt. ego uero uel gratulatione literarum tuarum, uel teſtimonijs ſententiæ dictæ, nihil eſt, quod me non aſſecutum putem. idq; mihi tum ampliſſimum, tum gratiſſimum eſt, te libẽter amicitiæ dediſſe, quod liquido ueritati dares. &, ſi non modo unus, uerũ etiam multi Catones eſſent in ciuitate noſtra, in qua unum extitiſſe mirabile eſt: quem ego currum, aut quam lauream cum tua laudatione conferrem? nam ad meum ſenſum, & ad illud ſincerum, ac ſubtile iudicium nihil poteſt eſſe laudabilius, quàm ea tua oratio, quæ eſt ad me perſcripta à meis neceſſarijs ſed cauſam meæ uoluntatis, non enim dicam cupiditatis, expoſui tibi ſuperioribus literis. quæ etiam ſi parum iuſta tibi uiſa eſt, hanc tamen habet rationem, ut non nimis concupiſcendus honos, ſed tamen, ſi deferatur à ſenatu, minime aſpernandus eſſe uideatur. ſpero autem illum ordinem pro meis ob Rempu. ſuſceptis laboribus me non indignum honore, uſitato præſertim, exiſtimaturum. quod ſi ita erit: tantum ex te peto, quod amiciſſime ſcribis; ut, cum tuo iudicio, quod ampliſſimũ eſſe arbitraris, mihi tribueris; ſi id, quod maluero, acciderit, gaudeas: ſic enim feciſſe te, & ſenſiſſe, & ſcripſiſſe uideo: reſq; ipſa declarat, tibi illum honorem noſtrum ſupplicationis fuiſſe iucũdum, quòd ſcribendo affuiſti: hæc enim S. C. non ignoro ab ami-

ciſſimis eius, cuius de honore agitur, ſcribi ſolere. Ego, ut ſpero, te propediem uidebo, atq; utinam Rep. meliore, quàm timeo. Vale.

M. CICERO PROCOS. S. D.
M. MARCELLO COS.

TE & pietatis in tuos, & animi in Rempu. & clariſſimi atq; optimi Cõſulatus C. Marcello Conſule facto fructum cepiſſe, uehementer gaudeo. non dubito, quid præſentes ſentiant. nos quidem longinqui, & à te ipſo miſſi in ultimas gentes, ad cœlum mehercule te tollimus ueriſſimis, ac iuſtiſſimis laudibus. nam cum te à pueritia tua unice dilexerim, tuq; me in omni genere ſemper ampliſſimum eſſe & uolueris, & iudicaris: tamen hoc uel tuo facto, uel populi Ro. de te iudicio multo acrius, uehementiusq; diligo; maximaq; lætitia afficior, cum ab hominibus prudentiſſimis, uiriſq; optimis, omnibus dictis, factis, ſtudijs, inſtitutis uel me tui ſimilem eſſe audio, uel te mei. unum uero ſi addis ad præclariſſimas res Conſulatus tui, ut aut mihi ſuccedat quamprimum aliquis, aut ne quid accedat temporis ad id, quod tu mihi & S. C. & lege finiſti: omnia me per te conſecutum putabo. Cura ut ualeas, & me abſentem diligas, atque defendas. Quæ mihi de Parthis nunciata ſunt; quia non putabam à me etiam nunc ſcribenda eſſe publice, propterea ne pro familiaritate quidem noſtra uolui ad te ſcribere; ne, cum ad Conſulem ſcripſiſſem, publice uiderer ſcripſiſſe. Vale.

M. CIC.

unice diligo, ſed in Marco beneuolentia impari: hoc magis ſum Publio deditus, quòd me quanquam à pueritia ſua ſemper, tamen hoc tempore maxime, ſicut alterum parentem, & obſeruat, et diligit. has literas uelim exiſtimes fœderis habituras eſſe uim, non epiſtolæ; meq́; ea, quæ tibi promitto, ac recipio, ſanctiſſime eſſe obſeruaturum, diligentiſſimeq́; facturum. quæ à me ſuſcepta defenſio eſt te abſente dignitatis tuæ, in ea iam ego non ſolum amicitiæ noſtræ, ſed etiam conſtantiæ meæ cauſa permanebo. quamobrem ſatis eſſe hoc tempore arbitratus ſum, hoc ad te ſcribere: me, ſi quid ipſe intelligerem aut ad uoluntatem, aut ad commodum, aut ad amplitudinem tuam pertinere, mea ſponte id eſſe facturum: ſin quidpiam aut à te eſſem admonitus, aut à tuis, effecturum, ut intelligeres, nihil neque te ſcripſiſſe, neque quenquam tuorum ad me fruſtra detuliſſe. quãobrem uelim ita & ipſe ad me ſcribas de omnibus minimis, maximis, mediocribusq́; rebus, ut ad hominem amiciſſimum: & tuis præcipias, ut opera, cõſilio, auctoritate, gratia mea ſic utantur in omnibus publicis, priuatis, forenſibus, domeſticis, tuis, amicorum, hoſpitum, clientũ tuorum negotijs, ut, quoad eius fieri poſſit, præſentiæ tuæ deſiderium meo labore minuatur. Vale.

P. VATINIVS IMP. M. CICERONI SVO S. D.

S*I uales, bene eſt: ego ualeo. ſi tuã conſuetudinem in patrocinijs tuẽdis ſeruas,* P. Vatinius *cliens ad te uenit, qui pro ſe cauſam dicier*

uult. non puto repudiabis in honore, quem in periculo recepiſti. ego autem quem potius adoptem, aut inuo=cem, quàm illum, quo defendente uincere didici? an uerear, ne, qui potentiſſimorũ hominum cõſpirationem neglexerit pro mea ſalute, is pro honore meo, puſillo=rum, ac maleuolorum obtrectationes, & inuidias non proſternat, atque obterat? quare ſi me, ſicut ſoles, amas; ſuſcipe me totum; atque hoc, quidquid eſt oneris, ac muneris, pro mea dignitate tibi tuendum, ac ſuſtinen=dum puta. ſcis meam fortunam, neſcio quo modo facile obtrectatores inuenire, non meo quidem mehercule merito: ſed quanti id refert, ſi tamen fato neſcio quo accidit? ſi quis forte fuerit, qui noſtræ dignitati obeſſe uelit: peto à te, ut tuam conſuetudinem, & liberali=tatem in me abſente defendendo mihi præſtes. Literas ad ſenatum noſtris de rebus geſtis quo exemplo miſe=ram, infra tibi perſcripſi. Dicitur mihi tuus ſeruus anagnoſtes fugitiuus cum Vardæis eſſe: de quo tu mihi nihil mandaſti: ego tamen, terra, mariq; ut conquirere=tur, præmandaui: & profecto tibi illum reperiam, ni=ſi in Dalmatiam aufugerit, & inde tamen aliquando eruam. Tu nos fac ames. Vale. ad III. Id. Quint. ex caſtris, Narona.

P. VATINIVS IMP. M. CICE=RONI SVO S. D.

I uales, bene eſt: ego quidem ualeo. De Diony
S ſio tuo adhuc nihil extrico, et eo minus, quòd
me frigus Dalmaticum, quod illinc eiecit,

etiam hic refrigerauit : ſed tamen non deſiſtam , quin illum aliquando eruam . ſed tamen omnia mihi dura imperas . de Catilio *neſcio quid ad me ſcripſiſti depreca tionis diligentiſſimæ .* Apage *te cum noſtro* Sex. Seruilio: *nam mehercule ego illum quoque amo. ſed huiuſce modi uos clientes, huiuſmodi cauſas recipitis ? hominem unum omnium crudeliſſimũ, qui tot ingenuos , matres familias, ciueis* R. *occidit, arripuit, diſperdidit, regiones uaſtauit ? ſimius, non ſemiſſis homo , contra me arma tulit, & eum bello cepi. ſed tamen mi* Cicero *quid facere poſſum ? omnia mehercule cupio , quæ tu mihi imperas. meam animaduerſionem et ſupplicium, quo uſurus eram in eum, quem cepiſſem, remitto tibi, & condono . quid illis reſpondere poſſum . qui ſua bona direpta , naueis expugnatas , fratres , liberos , parentes occiſos, actione expoſtulant ? ſi mehercule* Appij *os haberem , in cuius locum ſuffectus ſum ; tamen hoc ſuſtinere non poſſem . quid ergo eſt ? faciam omnia ſedulo , quæ te ſciam uelle . defenditur à* Q. v. Voluſio *tuo diſcipulo . ſi forte ea res poterit aduerſarios fugare , in eo maxima ſpes eſt .* Nos *, ſi quid erit iſtic opus , defendes .* Cæſar *adhuc mihi iniuriam facit: de meis ſupplicationibus, & rebus geſtis* Dalmaticis *adhuc non refert : quaſi uero non iuſtiſſimi triumphi in* Dalmatia *res geſſerim . nam ſi hoc expectandum ſit, dum totum bellum conficiam : uiginti oppida ſunt* Dalmatiæ *antiqua : quæ ipſa ſibi aſciuerunt , amplius ſexaginta . hæc niſi omnia expugno , ſi mihi ſupplicationes non decernuntur ; longe alia conditione ego ſum , ac cæteri* Imperatores.

Ego poſt ſupplicationes mihi decretas in Dalmatiam profectus ſum: ſex oppida ui oppugnando cepi: unum hoc, quod erat maximum, quater à me iam captum: quatuor enim turreis, & quatuor muros cepi, & arcem eorum totã: ex qua me niues, frigora, imbres detruſerunt: indigneq; mi Cicero oppidum captum, & bellum iam confectum relinquere ſum coactus. quare te rogo, ſi opus erit, ad Cæſarem meam cauſam agas, meq; tibi in omneis partes defendendũ putes, hoc exiſtimãs, neminẽ te tui amantiorem habere. Vale. Non. Dec. Narona.

M. CICERO P. VATINIO IMP. S.

GRata tibi eſſe officia mea, non miror: cognoui enim te gratiſſimum omnium: idq; nunquã deſtiti prædicare: nec enim tu mihi gratiam modo habuiſti, uerum etiam cumulatiſſime retuliſti. quamobrem reliquis tuis rebus omnibus pari me ſtudio erga te, & eadem uoluntate cognoſces. Quòd mihi fœminam primariam Pompeiam uxorem tuam commendas: cum Sura noſtro ſtatim tuis literis lectis locutus ſum, ut ei meis uerbis diceret, ut, quidquid opus eſſet, mihi denunciaret, me omnia, quæ ea uellet, ſummo ſtudio curaq; facturum: itaq; faciam, eamq;, ſi opus eſſe uidebitur, ipſe conueniam. tu tamen ei uelim ſcribas, ut nullam rem neque tam magnam, neque tam paruam putet, quæ mihi aut difficilis, aut parum me digna uideatur. omnia, quæ in tuis rebus agam, & non laborioſa mihi, & honeſta uidebuntur. De Dionyſio, ſi me amas, confice, quamcunque ei fidem dederis, præſta-

bo. ſi uero improbus fuerit, ut eſt; duces eum captiuum in triumpho. Dalmatis *Dij male faciant, qui tibi moleſti ſunt. ſed, ut ſcribis, breui capientur, & illuſtrabunt res tuas geſtas: ſemper enim habiti ſunt bellicoſi.* Vale.

M. CICERO S. D. L. LVCEIO Q. F.

C*oràm me tecum eadem hæc agere ſæpe conã tem deterruit pudor quidem penè ſubruſticus: quæ nunc expromam abſens audacius: epiſtola enim non erubeſcit.* Ardeo *cupiditate incredibili, neque, ut ego arbitror, reprehendenda, nomen ut noſtrum ſcriptis illuſtretur, & celebretur tuis. quod etſi mihi ſæpe oſtendis te eſſe facturum, tamen ignoſcas uelim huic feſtinationi meæ: genus enim ſcriptorum tuorum etſi erat ſemper à me uehementer expectatum, tamen uicit opinionem meam; meq́; ita uel cepit, uel incẽdit, ut cuperem quàm celerrime res noſtras monimentis commendari tuis: non enim me ſolum commemoratio poſteritatis ad ſpem quandam immortalitatis rapit, ſed etiã illa cupiditas, ut uel auctoritate teſtimonij tui, uel indicio beneuolẽtiæ, uel ſuauitate ingenij uiui perfruamur. neque tamen, hæc cũ ſcribebam, eram neſcius, quãtis oneribus premerere ſuſceptarũ rerum, & iam inſtitutarũ. ſed quia uidebam* Italici *belli, & ciuilis hiſtoriã iã penè à te eſſe perfectam; dixeras autẽ mihi, te reliquas res ordiri: deeſſe mihi nolui, quin te admonerem, ut cogitares, cõiuncte'ne malles cũ cæteris rebus noſtra cõtexere, an, ut multi* Græci *fecerunt,* Calliſthenes Troicũ *bellum,* Timæus Pyrrhi, Polybius Numãtinũ, *qui omnes à*

perpetuis ſuis hiſtorijs ea, quæ dixi, bella ſeparauerunt; tu quoque item ciuilem coniuratione ab hoſtilibus, externisq; bellis ſeiungeres. equidem ad noſtram laudem non multum uideo intereſſe: ſed ad properationem meam quiddam intereſt, non te expectare, dum ad locum uenias, at ſtatim cauſam illam totam, & tēpus arripere. & ſimul ſi uno in argumento, unaq; in perſona mens tua tota uerſabitur: cerno iam animo, quāto omnia uberiora, atque ornatiora futura ſint. neque tamē ignoro, quàm impudenter faciam, qui primum tibi tantum oneris imponam, (poteſt enim mihi denegare occupatio tua) deinde etiam, ut ornes me, poſtulem. quid, ſi illa tibi non tantopere uidentur ornanda? ſed tamen, qui ſemel uerecundiæ fines tranſierit, eum bene, & nauiter oportet eſſe impudentem. itaque te planè etiam atque etiam rogo, ut & ornes ea uehementius etiam, quàm fortaſſe ſentis; & in eo leges hiſtoriæ negligas; gratiamq; illam, de qua ſuauiſſime quodam in proœmio ſcripſiſti, à qua te affici non magis potuiſſe demonſtras, quàm Herculem Xenophontium *illum à uoluptate, ea ſi me tibi uehementius commendabit, ne aſpernere; amoriq; noſtro pluſculum etiam, quàm concedit ueritas, largiare. quòd ſi te adducemus, ut hoc ſuſcipias: erit, ut mihi perſuadeo, materies digna facultate, & copia tua. à principio enim coniurationis uſque ad reditum noſtrum uidetur mihi modicum quoddam corpus confici poſſe. in quo & illa poteris uti ciuilium commutationum ſcientia, uel in explicandis cauſis rerum nouarum, uel in remedijs incommodorum; cum & reprehendes ea, quæ uituperanda duces; & quæ*

placebunt, exponendis rationibus comprobabis, & ſi liberius, ut conſueſti, agendum putabis, multorum in nos perfidiam, inſidias, proditionem notabis, multam etiam caſus noſtri tibi uarietatem in ſcribendo ſuppeditabunt, plenam cuiuſdam uoluptatis, quæ uehementer animos hominum in legendo ſcripto retinere poſſit: NIHIL *eſt enim aptius ad delectationem lectoris, quàm temporum uarietates, fortunæq; uiciſſitudines: quæ etſi nobis optabiles in experiendo non fuerunt; in legendo tamen erunt iucundæ.* HABET *enim præteriti doloris ſecura recordatio delectationem: cæteris uero nulla perfunctis propria moleſtia, caſus alienos ſine ullo dolore intuentibus, etiam ipſa miſericordia eſt iucunda. quem enim noſtrum ille moriens apud* Mantineam Epaminondas *non cum quadam miſeratione delectat? qui tum denique ſibi auelli iubet ſpiculum, poſteaquam ei percontanti dictum eſt, clypeum eſſe ſaluum: ut etiam in uulneris dolore, æquo animo cum laude moreretur. cuius ſtudium in legendo non erectum* Themiſtoclis *fuga, redituq; retinetur? etenim ordo ipſe annalium mediocriter nos retinet quaſi enumeratione faſtorum: at uiri ſæpe excellentis ancipites, uarijq; caſus habent admirationem, expectationem; lætitiam, moleſtiam; ſpem, timorem: ſi uero exitu notabili concluduntur, expletur animus iucundiſſimæ lectionis uoluptate. quod mihi acciderit optatius, ſi in hac ſententia fueris, ut à continentibus tuis ſcriptis, in quibus perpetuam rerum geſtarum hiſtoriam complecteris, ſecernas hanc quaſi fabulam rerum, euentorumq; noſtrorum. habet enim uarios actus, multaſq; actiones*

& conſiliorum, & temporum. Ac *non uereor, ne aſſentatiuncula quadam aucupari tuam gratiam uidear, cum hoc demonſtrem, me à te potiſſimum ornari, celebrariq; uelle: neque enim tu is es, qui, quid ſis, neſcias; & qui non eos magis, qui te non admirentur, inuidos, quàm eos, qui laudent, aſſentatores arbitrere. neque autem ego ſum ita demens, ut me ſempiternæ gloriæ per eum commendari uelim, qui non ipſe quoque in me commendando propriam ingenij gloriam conſequatur: neque enim* Alexander *ille gratiæ cauſa ab* Apelle *potiſſimum pingi, & à* Lyſippo *fingi uolebat, ſed quòd illorum artem cum ipſis, tum etiam ſibi gloriæ fore putabat. atque illi artifices corporis ſimulacra ignotis nota faciebant: quæ uel ſi nulla ſint, nihilo ſunt tamen obſcuriores clari uiri: nec minus enim eſt* Spartiates Ageſilaus *ille perhibendus, qui neque pictā, neque fictā imaginem ſuam paſſus eſt eſſe, quàm qui in eo genere laborarunt: unus enim* Xenophontis *libellus in eo rege laudando facile omneis imagines omniū, ſtatuaſq; ſuperauit. atque hoc præſtantius mihi fuerit & ad lætitiam animi, & ad memoriæ dignitatem, ſi in tua ſcripta peruenero, quàm ſi in cæterorum; quòd non ingenium mihi ſolum ſuppeditatum fuerit tuū, ſicut* Timoleonti *à* Timæo, *aut ab* Herodoto Themiſtocli, *ſed etiam auctoritas clariſſimi, & ſpectatiſſimi uiri, & in* Reipub. *maximis, grauiſſimiſq; cauſis cogniti, atque in primis probati: ut mihi non ſolum præconium, quod, cum in* Sigæum *ueniſſet,* Alexander *ab* Homero Achilli *tributum eſſe dixit, ſed etiam graue teſtimonium impertitum clari hominis, magniq; ui-*

deatur. placet enim Hector ille mihi Næuianus, qui non tantum laudari ſe lætatur, ſed addit etiam, à laudato uiro. quod ſi à te non impetro, hoc eſt, ſi qua te res impedierit, (neque enim fas eſſe arbitror, quidquã me rogantem abs te non impetrare) cogar fortaſſe facere, quod nonnulli ſæpe reprehendunt: ſcribam ipſe de me multorum tamen exemplo, & clarorum uirorum. ſed, quod te non fugit, hæc ſunt in hoc genere uitia: & uerecundius ipſi de ſeſe ſcribant, neceſſe eſt, ſi quid eſt laudandum; & prætereant, ſi quid forte reprehendendum eſt. accedit etiam, ut minor ſit fides, minor auctoritas, multi denique reprehendant, & dicãt, uerecundiores eſſe præcones ludorũ gymnicorum, qui, cum cæteris coronas impoſuerunt uictoribus, eorumq; nomina magna uoce pronunciarunt, cum ipſi ante ludorum miſſionem corona donentur, alium præconem adhibeant, ne ſua uoce ipſi ſe uictores eſſe prædicent. hæc nos uitare cupimus, &, ſi recipis cauſam noſtram, uitabimus: idq; ut facias, rogamus. Ac ne forte mirere, cur, cum mihi ſæpe oſtenderis te accuratiſſime noſtrorum temporum conſilia, atque euentus literis mandaturum, à te id nunc tantopere, & tam multis uerbis petamus: illa nos cupiditas incendit, de qua initio ſcripſi, feſtinationis, quod alacres animo ſumus, ut et cæteri uiuentibus nobis ex libris tuis nos cognoſcant, & noſmet ipſi uiui gloriola noſtra perfruamur. his de rebus quid acturus ſis, ſi tibi non eſt moleſtum, reſcribas mihi uelim. ſi enim ſuſcipis cauſam, conficiam commentarios rerum omnium: ſin autem differs me in tempus aliud, coràm tecum loquar. tu interea non

ceſſabis, & ea, quæ habes inſtituta, perpolies, noſq; diliges. Vale.

M. CICERO S. D. L. LVCEIO Q. F.

*Q*Vanquam ipſa conſolatio literarum tuarum mihi gratiſſima eſt; declarat enim ſummam beneuolentiam coniunctam pari prudentia: tamen illum fructum ex ijs literis uel maximum cepi, quòd te præclare res humanas contemnentem, & optime contra fortunam paratum, armatumq; cognoui. quam quidem laudem ſapiētiæ ſtatuo eſſe maximam, NON aliunde pendere, nec extrinſecus aut bene, aut male uiuendi, ſuſpenſas habere rationes. quæ cogitatio cum mihi non omnino excidiſſet, (etenim penitus inſederat) ui tamen tempeſtatum, & concuſſu calamitatum erat aliquantum labefactata, atque conuulſa: cui te opitulari & uideo, & id feciſſe etiam proximis literis, multumq; profeciſſe ſentio. itaque hoc ſæpius dicendum, tibiq; non ſignificandum ſolum, ſed etiam declarandum arbitror, nihil mihi eſſe potuiſſe tuis literis gratius. ad cōſolandum autem cum illa ualent, quæ eleganter, copioſeq; collegiſti: tum nihil plus, quàm quòd firmitudinem, grauitatemq; animi tui perſpexi; quam non imitari, turpiſſimum exiſtimo. itaque hoc etiam fortiorem me puto, quàm te ipſum præceptorem fortitudinis, quòd tu mihi uidere ſpem nonnullam habere, hæc aliquando futura meliora: caſus enim gladiatorij, ſimilitudineſq; eæ, tum ra-

tiones in ea diſputatione à te collectæ, uetabant me Reipub. penitus diffidere. itaque alterum minus mirũ, fortiorem te eſſe, cum aliquid ſperes: alterum mirum, ſpe ulla teneri. quid eſt enim non ita affectum, ut id non deletum, extinctumq́; omne eſſe fateare? circunſpice omnia membra Reipub. quæ notiſſima ſunt tibi: nullum reperies profecto, quod non fractum, debilitatum ue ſit. quæ perſequerer, ſi aut melius ea uiderem, quàm tu uides; aut commemorare poſſem ſine dolore. quanquam tuis monitis, præceptiſq́; omnis eſt abijciendus dolor. ergo & domeſtica feremus, ut cenſes, & publica paulo etiam fortius fortaſſe, quàm tu ipſe, qui præcipis. te enim ſpes aliqua conſolatur, ut ſcribis: nos autem erimus etiam in omni deſperatione fortes, ut tu tamen idem & hortaris, & præcipis. das enim mihi iucundas recordationes conſcientiæ noſtræ, rerumq́; earum, quas te in primis auctore geſſimus. præſtitimus enim patriæ non minus certe, quàm debuimus, plus profecto, quàm eſt ab animo cuiuſquam, aut conſilio hominis poſtulatum. ignoſces mihi de me ipſo aliquid prædicanti: quarum enim tu rerum cogitatione nos leuare ægritudine uoluiſti, earum etiam commemoratione lenimur. itaque, ut mones, quantum potero, me ab omnibus moleſtijs, & angoribus abducam: transferamq́; animum ad ea, quibus ſecundæ res ornantur, ad uerſæ adiuuantur: tecumq́; & ero tantum, quantum patietur utriuſque ætas, & ualetudo: &, ſi eſſe una minus poterimus, quàm uolumus, animorum tamen coniunctione iiſdem ſtudijs ita fruemur, ut nunquam non unà eſſe uideamur. Vale.

L. LVCEIVS Q. F. S. D. M. TVLLIO CICERONI M. F.

SI uales, bene eſt: ego ualeo, ſicut ſoleo, paululo tamen etiam deterius, quàm ſoleo. Te requiſiui ſæpius, ut uiderem. Romæ quia poſtea non fuiſti, quàm à me diſceſſeras, miratus ſum: quod item nunc miror. non habeo certum, quæ te res hinc maxime retrahat; ſi ſolitudine delectare, cum ſcribas, & aliquid agas eorum, quorum conſueſti: gaudeo, neque reprehendo tuum conſilium: nam nihil iſto poteſt eſſe iucundius, non modo miſeris his temporibus, & luctuoſis, ſed etiam tranquillis, & optatis, præſertim uel animo defatigato tuo, qui nunc requiem quærit ex magnis occupationibus, uel erudito, qui ſemper aliquid ex ſe promat, quod alios delectet, te ipſum laudibus illuſtret. ſin autem, ſicut hic dum eras, & lacrymis, & triſtitiæ te tradidiſti: doleo, quia doles, & angere: nec poſſum te, ſi concedis, quod ſentimus, ut liberius dicamus, non accuſare. quid enim? tu ſolus aperta non uidebis, qui propter acumen occultiſſima perſpicis? tu non intelliges te querelis quotidianis nihil proficere? non intelliges duplicari ſolicitudines, quas eleuare tua te prudentia poſtulat? quòd ſi non poſſumus aliquid proficere ſuadendo, gratia contendimus & rogando, ſi quid noſtra cauſa uis, ut iſtis te moleſtijs laxes, & ad conuictum noſtrum redeas, & ad conſuetudinem, uel noſtram communem, uel tuam ſolius, ac propriam. cupio non obtundere te, ſi non delectare noſtro ſtudio: cupio deterrere, ne permaneas in incepto: cum duæ res

Iſtæ contrariæ me conturbent: ex quibus aut in altera mihi uelim, ſi potes obtemperes; aut in altera non offendas. Vale.

M. CICERO L. LVCEIO Q. F. S.

OMnis amor tuus ex omnibus partibus ſe oſtendit in his literis, quas à te proxime accepi, nõ ille quidem mihi ignotus, ſed tamen gratus, & optatus, dicerem iucundus, niſi id uerbum in omne tempus perdidiſſem, neque ob eam unam cauſam, quã tu ſuſpicaris, & in qua me leniſſimis, & amantiſſimis uerbis utens, re grauiter accuſas; ſed quòd illius tanti uulneris quæ remedia eſſe debebant, ea nulla ſunt. quid enim? ad amicos ne confugiam? quàm multi ſunt? habuimus enim ferè communes: quorum alij occiderunt, alij neſcio quo pacto obduruerunt. tecum uiuere poſſem equidem, & maxime uellem. uetuſtas eſt, amor, conſuetudo, ſtudia paria: quod uinculum, quæ res deeſt noſtræ coniunctioni? poſſumus ne igitur eſſe una? nec mehercule intelligo, quid impediat: ſed certe adhuc non fuimus, cum eſſemus uicini in Tuſculano, *in* Puteolano, *nam quid dicam, in urbe? in qua, cum forum commune ſit, uicinitas non requiritur. ſed caſu neſcio quo in ea tempora noſtra ætas incidit, ut, cum maxime florere nos oporteret, tum uiuere etiam puderet. quod enim mihi poterat eſſe perfugium ſpoliato & domeſticis, & forenſibus ornamentis, atque ſolatijs? literæ, credo, quibus utor aſſidue: quid enim aliud facere poſſum? ſed neſcio quo modo ipſæ illæ ex-*

cludere me à portu, & perfugio uidentur, et quaſi exprobrare, quòd in ea ultra maneā, in qua nihil inſit, niſi propagatio miſerrimi temporis. Hic tu ea me abeſſe urbe miraris, in qua domus nihil delectare poſſit, ſummū ſit odium temporum, hominum, fori, curiæ? itaq; ſic literis utor, in quibus conſumo omne tempus, non ut ab his medicinam perpetuam, ſed ut exiguam doloris obliuionem petam. quòd ſi id egiſſemus ego, atque tu, quod ne in mentem quidem nobis ueniebat propter quotidianos metus: omne tempus una fuiſſemus: neque me ualetudo tua offenderet, neque te mœror meus. quod, quantum fieri poterit, conſequamur: quid enim utrique noſtrum aptius? propediem te igitur uidebo. Vale.

M. T. CICERO S. D. TITIO.

Etſi unus ex omnibus minime ſum ad te conſolandum accommodatus, quòd tantum ex tuis moleſtijs cepi doloris, ut conſolatione ipſe egerem: tamen cum longius à ſummi luctus acerbitate meus abeſſet dolor, quàm tuus, ſtatui noſtræ neceſſitudinis eſſe, meæq; in te beneuolentiæ, non tacere tanto in tuo mœrore tandiu, ſed adhibere aliquam modicam conſolationem, quæ leuare dolorem tuum poſſet, ſi minus ſanare potuiſſet. Eſt autem conſolatio peruulgata quidem illa maxime, quā ſemper in ore, atque in animo habere debemus, HOMINES nos ut eſſe meminerimus, ea lege natos, ut omnibus telis fortunæ propoſita ſit uita noſtra; neque eſſe recuſandum, quo minus ea, qua nati ſumus, conditione uiuamus: ne ue

tam grauiter eos caſus feramus, quos nullo conſilio uitare poſſumus: euentisq́; aliorum memoria repetendis, nihil accidiſſe nobis noui cogitemus, neque hæ, neque cæteræ conſolationes, quæ ſunt à ſapiētiſſimis uiris uſurpatæ, memoriæq́;, & literis proditæ, tantum uidentur proficere debere, quantum ſtatus ipſe noſtræ ciuitatis, & hæc perturbatio temporum perditorum: cum beatiſſimi ſint, qui liberos non ſuſceperunt; minus autem miſeri, qui his temporibus amiſerunt, quàm ſi eoſdem bona, aut denique aliqua Rep. perdidiſſent. quòd ſi tuū te deſiderium mouet; aut ſi tuarum rerum cogitatione mœres: non facile exhauriri tibi iſtum dolorem poſſe uniuerſum puto. ſin illa te res cruciat, quæ magis amoris eſt, ut eorum, qui occiderunt, miſerias lugeas: ut ea non dicam, quæ ſæpiſſime & legi, & audiui, nihil mali eſſe in morte; in qua ſi reſideat ſenſus, immortalitas illa potius, quàm mors ducenda ſit; ſin ſit amiſſus, nulla uideri miſeria debeat, quæ non ſentiatur: hoc tamen non dubitās confirmare poſſum, ea miſceri, parari, impendere Reip. quæ qui reliquerit, nullo modo mihi quidem deceptus eſſe uideatur: quid eſt enim iam non modo pudori, probitati, uirtuti, rectis ſtudijs, bonis artibus, ſed omnino libertati, ac ſaluti loci? non mehercule quenquam audiui hoc grauiſſimo, & peſtilentiſſimo anno adoleſcentulum, aut puerum mortuum, qui mihi non à Dijs immortalibus ereptus ex his miſerijs, atque ex iniquiſſima conditione uitæ uideretur. quare ſi tibi unum hoc detrahi poteſt, ne quid ijs, quos amaſti, mali putes contigiſſe: permultum erit ex mœrore tuo diminutum; relinquetur enim ſimplex illa iam cura

TVLLIVS, ET CICERO S. D. TIRONI SVO.

SEptimum iam diem Corcyræ tenebamur, Quintus autem pater, & filius Buthro=ti. ſolicitì eramus de tua ualetudine mirum in modum: nec mirabamur nihil à te literarum: iis e=nim uentis iſtinc nauigatur, qui ſi eſſent, nos Corcyræ non ſederemus. cura igitur te, & confirma; &, cum commode, & per ualetudinem, & per anni tempus nauigare poteris, ad nos amantiſſimos tui ueni. nemo nos amat, qui non diligat. charus omnibus, exepectá=tusq; uenies. Cura ut ualeas etiam atque etiam Tiro noſter. uale. XV. Cal. Nou. Corcyræ.

TVLLIVS, ET CICERO MEVS, ET FRATER, ET FR. F. TIRONI SVO S. D.

PAulo facilius putaui poſſe me ferre deſideriũ tui, ſed planè non fero. & quanquam ma gni ad honorem noſtrum intereſt, quàprimũ ad Vrbem me uenire: tamen peccaſſe mihi uideor, qui à te diſceſſerim. ſed quia tua uoluntas ea uidebatur eſ=ſe, ut prorſus, niſi confirmato corpore, nolles nauigare: approbaui tuum conſilium: neque nunc muto, ſi tu in eadem es ſententia. ſin poſtea, quàm cibum cepiſti, ui=deris tibi me poſſe conſequi: tuum conſilium eſt. Ma=rionem ad te eo miſi, ut aut tecum ad me quàprimum ueniret: aut, ſi tu morarere, ſtatim ad me rediret. tu autẽ hoc tibi perſuade, ſi cõmodo ualetudinis tuæ fieri poſſit, nihil me malle, quàm te eſſe mecum: ſin intelli=

ges opus eſſe te Patris conualeſcendi cauſa paulum cõmorari, nihil me malle, quam te ualere. ſi ſtatim nauigas, nos Leucade conſequere. ſin te confirmare uis; & comites, & tempeſtates, & nauem idoneam ut habeas, diligenter uidebis. unum illud mi Tiro uideto, ſi me amas, ne te Marionis aduentus, & hæ literæ moueant. quod ualetudini tuæ maxime conducet, ſi feceris, maxime obtemperaris uoluntati meæ. hæc pro tuo ingenio conſidera. nos ita te deſideramus, ut amemus. amor, ut ualentem uideamus, hortatur: deſiderium, ut quam primum. illud igitur potius. cura ergo potiſſimum, ut ualeas. de tuis innumerabilibus in me officijs erit hoc gratiſſimum. III. Non. Nou. Vale.

TVLLIVS TIRONI SVO S.

Non queo ad te, nec lubet ſcribere, quo animo ſim affectus: tantũ ſcribo, & tibi, & mihi maximæ uoluptati fore, ſi te firmũ quãprimũ uidero. tertio die abs te ad Alyziam acceſſeramus. is locus eſt citra Leucadem ſtadia CXX. Leucade aut te ipſum, aut tuas literas à Marione putabam me acceptturũ. quantum me diligis, tantum fac ut ualeas, uel quantum te à me ſcis diligi. Non. Nou. Alyzia.

TVLLIVS, ET CICERO TIRONI SVO S. D. ET Q. PATER, ET FILIVS.

Nos apud Alyziã, ex quo loco tibi literas ante dederamus, unum diem commorati ſumus, quòd Quintus nos conſecutus nõ erat. is dies fuit Non. Nou.

inde ante lucem proficiſcentes, ante diem VIII. Idib. Nou. has literas dedimus. Tu ſi nos omneis amas, & præcipue me magiſtrum tuum, confirma te. ego ualde ſuſpenſo animo expecto, primum te ſcilicet, deinde Marionem cum tuis literis. omnes cupimus, ego in primis, quamprimum te uidere, ſed mi Tiro ualentem. quare nihil properaris. ſatis quotidie uidero, ſi ualebis. utilitatibus tuis poſſum carere: te ualere, tua cauſa primũ uolo, tum mea mi Tiro. Vale.

TVLLIVS TIRONI SVO S. P. D. ET CICERO, ET Q. PATER, ET Q. F.

VArie ſum affectus tuis literis, ualde priore pagina perturbatus, paulum altera recreatus. quare nũc quidẽ non dubito, quin, quoad planè ualeas, te neque nauigationi, neque uiæ cõmittas. ſatis te mature uidero, ſi planè confirmatum uidero. De medico & tu bene exiſtimari ſcribis, & ego ſic audio. ſed planè curationes eius non probo: ius enim dandum tibi non fuit, cum κακοςόμαχος eſſes. ſed tamen & ad illum ſcripſi, accurate, & ad Lyſonem. ad Curium uero, ſuauiſſimum hominem, & ſummi officij, ſummæq; humanitatis, multa ſcripſi, in his, etiam ut, ſi tibi uideretur, te ad ſe transferret. Lyſo enim noſter uereor ne negligentior ſit: primum, quia omnes Græci: deinde, quòd cum à me literas accepiſſet, mihi nullas remiſit. ſed eũ tu laudas. tu igitur, quid faciendũ ſit, iudicabis. illud mi Tiro te rogo, ſumptui ne parcas ulla in re, quæ ad ualetudinem opus ſit. ſcripſi ad

Curtium,quod dixiſſes, daret.medico ipſi puto aliquid dandum eſſe,quo ſit ſtudioſior.innumerabilia tua ſunt in me officia; domeſtica,forenſia; urbana,prouincialia; in re priuata, in publica; in ſtudijs, in literis noſtris. omnia uiceris,ſi,ut ſpero,te ualidum uidero. ego puto te belliſſime, ſi recte erit,cum Quæſtore Meſcinio decurſurum.non inhumanus eſt,teq;,ut mihi uiſus eſt, diligit.& cũ ualetudini tuæ diligentiſſime conſulueris, tum mi Tiro conſulito nauigationi. nulla in re iã feſtinare uolo. nihil laboro, niſi ut ſaluus ſis.ſic habeto mi Tiro,neminem eſſe,qui me amet,quin idem te amet.et cum tua,et mea maxime intereſt te ualere:tum multis eſt curæ.adhuc,dum mihi nullo loco deeſſe uis,nunquã te confirmare potuiſti.nunc te nihil impedit.omnia depone:corpori ſerui. quantam diligentiam in ualetudinem tuam contuleris,tanti me fieri à te iudicabo. Vale mi Tiro,uale,uale, & ſalue. Lepta tibi ſalutem dicit,& omnes. Vale. VII. Id. Nou. Leucade.

TVLLIVS, ET CICERO, ET Q. Q. TIRONI S. P. D.

Tertiam ad te hanc epiſtolã ſcripſi eadem die, magis inſtituti mei tenendi cã, quia nactus erã,cui darem,quàm quòd haberem quid ſcriberem.igitur illa: quantum me diligis,tantum adhibe in te diligentiæ. ad tua innumerabilia in me officia adde hoc,quod mihi erit gratiſſimum omniũ. cum ualetudinis rationem,ut ſpero,habueris,habeto etiam nauigationis.in Italiam euntibus omnibus ad me literas da

bis, ut ego eũtem Patras neminem prætermitto. cura, cura te mi Tiro. quãdo non contigit, ut ſimul nauigares; nihil eſt, quod feſtines, nec quidquã cures, niſi ut ualeas. Etiam atque etiã uale. VII. Id. Non. Actio, ueſperi.

Q. CICERO TIRONI. S. D.

MAgnæ nobis eſt ſolicitudini ualetudo tua. nam tametſi qui ueniunt, ἀκίνδυνα μὲν, χρονιώτερα δὲ nunciant tamen. in magna conſolatione ingens ineſt ſolicitudo, ſi diutius à nobis abfuturus es, is, cuius uſum, & ſuauitatem deſiderando ſentimus. attamẽ quenquã uidere te tota cogitatione cupio: tamẽ te penitus rogo, ne te tam longæ nauigationi, & uiæ per hiemẽ, niſi benefirmũ, cõmittas, ne'ue nauiges, niſi explorate. uix in ipſis tectis, et oppidis frigus infirma ualetudine uitatur; nedũ in mari, et uia ſit facile abeſſe ab iniuria temporis. ψύχος δὲ λεπτῷ χρωτὶ πολεμιώτατον, inquit Euripides. cui tu quantum credas, neſcio: ego certe ſingulos eius uerſus ſingula teſtimonia puto. effice, ſi me diligis, ut ualeas, & ut ad nos firmus, ac ualens quamprimum uenias. Ama nos, & uale. Q. F. tibi ſalutem plurimam dicit.

TVLLIVS, ET CICERO TIRONI SVO S. P. D.

NOs à te, ut ſcis diſceſſimus ad IIII. Non. Nou. Leucadẽ uenimus ad VIII. Id. Nou. ad VII. Actiũ. ibi propter tẽpeſtatẽ ad VI. Id. morati ſumus, inde ad V. Id. Corcyrã belliſſime nauigauimus,

Corcyræ fuimus uſque ad XVI. Cal. Dec. tempeſtatibus retenti. ad XV. Cal. à portu Corcyræorum ad Caſſiopen ſtadia CXX. proceſſimus. ibi retenti uentis ſumus uſque ad IX. Cal. interea qui cupide profecti ſunt, multi naufragia fecerunt, nos eo die cœnati ſoluimus. inde auſtro leniſſimo, cœlo ſereno, nocte illa, et die poſtero in Italiam ad Hydruntem ludibundi peruenimus: eodemq; uento poſtridie (id erat ad VII. Cal. Dec.) hora quarta Brunduſium uenimus: eodemq; tempore ſimul nobiſcum in oppidum introijt Terẽtia, quæ te facit plurimi. Ad V. Cal. Dec. ſeruus Cn. Planci} Brunduſij tandem aliquando mihi à te expectatiſſimas literas reddidit, datas Id. Nou. quæ me moleſtia ualde leuarunt: utinam omnino liberaſſent. ſed tamẽ Aſclapo medicus planè confirmat, propediem te ualentem fore. nunc quidem ego te hortor, ut omnem diligentiam adhibeas ad conualeſcendum. tuam prudentiam, temperantiam, amorem erga me noui. ſcio te omnia facturum, ut nobiſcum quamprimum ſis. ſed tamen ita uelim, ut ne quid properes. ſymphoniam Lyſonis uelim uitaſſes, ne in quartam hebdomadam inſideres. ſed quando pudori tuo maluiſti obſequi, quàm ualetudini, reliqua cura. Curio miſi, ut medico honos haberetur, & tibi daret, quod opus eſſet: me, cui iuſſiſſet, curaturum. equum, & mulum Brunduſij tibi reliqui. Romæ uereor ne ex Cal. Ian. magni tumultus ſint. nos agemus omnia modicè. Reliquum eſt, ut te hoc rogem, & à te petam, ne temere nauiges. ſolent nautæ feſtinare quæſtus ſui cauſa: cautus ſis mi Tiro. mare magnum, et difficile tibi reſtat. ſi poteris, cũ Me-

ſcinio : (caute is ſolet nauigare) ſi minus, cum honeſto aliquo homine, cuius auctoritate nauicularius moueatur . in hoc omnem diligentiam ſi adhibueris,teq; nobis incolumem præſtiteris , omnia à te habebo . Etiam atque etiam noſter Tiro uale. Medico,Curio, Lyſoni de te ſcripſi diligentiſſime. Vale,ſalue.

TVLLIVS, ET CICERO, TERENTIA, TVLLIA, Q. Q. TIRONI S. P. D.

Etſi opportunitatem operæ tuæ omnibus locis deſidero: tamen non tã mea,quàm tua cauſa doleo te nõ ualere . ſed quando in quartanã conuerſa uis eſt morbi : ſic enim ſcribit Curius:ſpero te diligentia adhibita etiam firmiorem fore.modo fac id, quod humanitatis tuæ eſt,ne quid aliud cures hoc tempore,niſi ut quamcommodiſſime conualeſcas. non ignoro,quantum ex deſiderio labores : ſed erunt omnia facilia,ſi ualebis . feſtinare te nolo , ne nauſeæ moleſtiam ſuſcipias æger , & periculoſe hieme nauiges . Ego ad Vrbem acceſſi prid.Non.Ian.obuiam mihi ſic eſt proditũ,ut nihil fieri potuerit honoratius. ſed incidi in ipſam flammam ciuilis diſcordiæ, uel potius belli : cui cum cuperem mederi , &,ut arbitror,poſſem,cupiditates certorum hominum (nam ex utraque parte ſunt, qui pugnare cupiant) impedimento mihi fuerunt.omnino et ipſe Cæſar amicus noſter minaces ad ſenatũ , et acerbas literas miſerat : & erat adhuc impudens,qui exercitũ, & prouinciã inuito ſenatu teneret : et Curio meus illum incitabat.Antonius quidem noſter, & Q. Caſſius

nulla ui expulſi, ad Cæſarem cum Curione profecti erant. poſteaquam ſenatus Conſulibus, Prætoribus, Tribunis pl. et nobis, qui Proconſules ſumus, negotium dederat, ut curaremus, ne quid Reſp. detrimenti caperet: nunquã maiore in periculo ciuitas fuit. nunquã improbi ciues habuerunt paratiorem ducem. omnino ex hac quoque parte diligentiſſime comparatur. id fit auctoritate, & ſtudio Pompeij noſtri, qui Cæſarem ſero cœpit timere. nobis inter has turbas ſenatus tamẽ frequens flagitauit triumphum: ſed Lentulus Cos. quo maius ſuum beneficiũ faceret, ſimul atque expediſſet quæ eſſent neceſſaria de Rep. dixit ſe relaturum. nos agimus nihil cupide: eoq; eſt noſtra pluris auctoritas. Italiæ regiones deſcriptæ ſunt, quam quiſque partem tueretur. nos Capuam ſumpſimus. hæc te ſcire uolui. Tu etiam atque etiam cura ut ualeas, literaſq; ad me mittas, quotieſcunque habebis cui des. Etiam atque etiã uale. Datum pridie Id. Ian.

TVLLIVS S. D. TIRONI SVO.

Quo in diſcrimine uerſetur ſalus mea, & bonorũ omnium, atque uniuerſæ Reip. ex eo ſcire potes, quòd domos noſtras, et patriã ipſam uel diripiendam, uel inflãmandam reliquimus. In eum locũ res deducta eſt, ut, niſi quis Deus, uel caſus aliquis ſubuenerit, ſalui eſſe nequeamus. equidem ut ueni ad Vrbem, non deſtiti omnia & ſentire, & dicere, & facere quæ ad concordiam pertinerent: ſed mirus inuaſerat furor non ſolum improbos, ſed etiam hos, qui boni ha-

bentur, ut pugnare cuperent, me clamante nihil eſſe bello ciuili miſerius. itaque cum Cæſar *amentia quadá raperetur, & oblitus nominis, atque honorum ſuorum,* Ariminum, Piſaurum, Anconam, Arretium *occupaſſet:* Vrbem *reliquimus; quàm ſapienter, aut quàm fortiter, nihil attinet diſputare. quo quidem in caſu ſimus, uides. feruntur omnino conditiones ab illo, ut* Pōpeius *eat in* Hiſpaniá: *delectus, qui ſunt habiti, et præſidia noſtra dimittantur: ſe ulteriorem* Galliá Domitio, *citeriorem* Cōſidio Noniano *(his enim obtigerunt) traditurum: ad* Conſulatus *petitionem ſe uenturum: neque iam uelle abſentis rationem haberi ſui: ſe præſentem trinundinum petiturum. accepimus conditiones, ſed ita, ut remoueat præſidia ex iis locis, quæ occupauit, ut ſine metu de his ipſis conditionibus* Romæ *ſenatus haberi poſſit. id ille ſi fecerit, ſpes eſt pacis, non honeſtæ, (leges enim imponuntur) ſed quiduis eſt melius, quàm ſic eſſe, ut ſumus. ſin autem ille ſuis cōditionibus ſtare noluerit, bellum paratum eſt, eiuſmodi tamē quod ille ſuſtinere non poſſit, præſertim cum à ſuis conditionibus ipſe fugerit; tantummodo ut eū intercludamus, ne ad* Vrbem *poſſit accedere: quod ſperabamus fieri poſſe: delectus enim magnos habebamus: putabamusq́; illum metuere, ſi ad* Vrbem *ire cœpiſſet, ne* Gallias *amitteret, quas ambas habet inimiciſſimas præter tranſpadanos. ex* Hiſpaniaq́; *ſex legiones, & magna auxilia,* Afranio, & Petreio *ducibus, habet à tergo. uidetur, ſi inſaniet, poſſe opprimi, modo ut* Vrbe *ſalua. maximam autem plagam accepit, quòd is, qui ſummam auctoritatem in illius exercitu habebat,* T. Labienus, *ſocius*

ſceleris eſſe noluit, reliquit illum, & nobiſcum eſt, multiq; idem facturi eſſe dicuntur. Ego adhuc oræ maritimæ præſum à Formijs. nullum maius negotium ſuſcipere uolui, quo plus apud illum meæ literæ, cohortationesq; ad pacem ualerent. ſin autem erit bellum, uideo me caſtris, & certis legionibus præfuturum. habeo etiam illam modeſtiam, quod Dolabella noſter apud Cæſarem eſt. hæc tibi nota eſſe uolui: quæ caue te perturbent, & impediant ualetudinem tuam. Ego A. Varroni, quem tum amātiſſimum mei cognoui, tū etiam ualde tui ſtudioſum, diligentiſſime te commendaui, ut & ualetudinis tuæ rationem haberet, & nauigationis, & totum te ſuſciperet, ac tueretur: quē omnia facturum confido: recepit enim, & mecum locutus eſt ſuauiſſime. Tu quando eo tempore mecum eſſe non potuiſti, quo ego maxime operam, & fidelitatem deſideraui tuam; caue feſtines, aut committas, ut aut æger, aut hieme nauiges. nunquam ego ſero te ueniſſe putabo, ſi ſaluus ueneris. adhuc neminem uideram, qui te poſtea uidiſſet, quàm M. Voluſius, à quo tuas literas accepi: quod non mirabar: neq; enim meas puto ad te literas tanta hieme perferri. ſed da operam, ut ualeas: &, ſi ualebis, cum recte nauigari poterit, tum nauiges. Cicero meus in Formiano erat, Terentia, & Tullia Romæ. Cura ut ualeas.

IIII. Cal. Feb. Capua.

TVLLIVS TIRONI S.

EGo uero cupio te ad me uenire: ſed uiam ti-meo. grauiſſime ægrotaſti: inedia, & pur-gationibus, & ui ipſius morbi conſumptus es. graues ſolent offenſiones eſſe ex grauibus morbis, ſi qua culpa commiſſa eſt. iam ad id biduum, quod fueris in uia, dum in Cumanum uenies, accedent continuo ad re ditum dies quinque. ego in Formiano ad III. Cal. eſſe uolo. ibi te ut firmum offendam, mi Tiro effice. literu læ meæ, ſiue noſtræ tui deſiderio oblanguerunt. hac ta-men epiſtola, quam Acaſtus attulit, oculos paulum ſu-ſtulerunt. Pompeius erat apud me, cum hæc ſcribebã. hilare, & libenter ei cupienti audire noſtra, dixi, ſine te omnia mea muta eſſe. tu muſis noſtris para ut operas reddas. noſtra ad diem dictam fient: docui enim te, fides ἔτυμον quod haberet. fac planè ut ualeas. nos ad ſummum. Vale. XIIII. Cal.

TVLLIVS TIRONI S.

AEgypta ad me uenit prid. Id. Apr. Is etſi mihi nunciauit te planè febri carere, & belle habe re: tamẽ, quòd negauit te potuiſſe ad me ſcri bere, curam mihi attulit, & eo magis, quòd Hermia, quem eodem die uenire oportuerat, non uenerat. in-credibili ſum ſolicitudine de tua ualetudine: qua ſi me liberaris, ego te omni cura liberabo. plura ſcriberem, ſi iam putarem libenter te legere poſſe. ingenium tuũ, quod ego maximi facio, confer ad te mihi, tibiq; con-ſeruandum. cura te etiam atque etiam diligenter.

Vale. Scripta iam epiſtola, Hermia uenit. accepi tuã epiſtolam uacillantibus literulis: nec mirum, tam graui morbo. Ego ad te Aegyptam miſi, quòd nec inhumanus eſt, & te uiſus eſt mihi diligere; ut is tecum eſſet; & cum eo cocum, quo uterere. Iterum uale.

TVLLIVS TIRONI S.

ANdricus poſtridie ad me uenit, quàm expectarã. itaque habui noctẽ plenã timoribus, ac miſerijs. tuis literis nihilo ſum factus certior, quo modo te haberes. ſed tamen ſum recreatus. ego omni delectatione literisq; omnibus careo: quas ante, quã te uidero: attingere nõ poſſum. Medico mercedis, quantum poſcet, promitti iubeto. id ſcripſi ad Mumium. Audio te animo angi, & medicum dicere ex eo te laborare. ſi me diligis, excita ex ſomno tuas literas, humanitatemq;, propter quam mihi es chariſſimus. nũc opus eſt te animo ualere, ut corpore poſſis. id cum tua, tum mea cauſa facias; à te peto. Acaſtum retine, quo commodius tibi miniſtretur. conſerua te mihi. dies promiſſorum adeſt: quem etiam repræſentabo, ſi adueneris. Etiam atque etiam uale. III. Id. hora III.

TVLLIVS TIRONI S.

OMnia à te data mihi putabo, ſi te ualentem uidero. Summa cura expectabam aduentum Menãdri, quẽ ad te miſeram. Cura, ſi me diligis, ut ualeas: & cũ te bene confirmaris ad nos uenias. Vale. IIII. Id. Apr.

QVINTVS MARCO FRATRI S.

DE Tirone mi Marce,ita te,meũq; Ciceronem, & meam Tulliolam, tuumq́; filium uideam, ut mihi gratiſſimum feciſti, cum eum indignum illa fortuna, nobis amicum, quàm ſeruum eſſe maluiſti. mihi crede, tuis,& illius literis perlectis,exilui gaudio,& tibi & ago gratias,& gratulor. ſi enim mihi Statij fidelitas eſt tantæ uoluptati: quanti eſſe in iſto hæc eadem bona debent,additis literis,ſermonibus, humanitate, quæ ſunt his ipſis commodis potiora? amo te omnibus equidem maximis de cauſis, uerum etiam propter hanc, uel quòd mihi ſic, ut debuiſti, nunciaſti. te totum in literis uidi. Sabini pueris & promiſi omnia, & faciam. Vale.

TVLLIVS TIRONI S.

VIdeo,quid agas. tuas quoque epiſtolas uis referam in uolumina. ſed heus tu,qui κανὼν eſſe meorũ ſcriptorum ſoles,unde illud tam ἄκυρον, Valetudini fideliter inſeruiendo? unde in iſtum locum fideliter uenit? cui uerbo domicilium eſt proprium in officio, migrationes in alienũ multæ.nam et doctrina, & domus,& ars,& ager etiã fidelis dici poteſt: ut ſit, quo modo Theophraſto placet, uerecunda tralatio. ſed hæc coràm. Demetrius uenit ad me: quo quidem comitatu ἀφωμίλησας,ſatis ſcis. tu eum uidelicet non potuiſti uidere: cras aderit: uidebis igitur: nam ego hinc perendie mane cogito. Valetudo tua me ualde ſolicitat: ſed inſerui, & fac omnia. tum te

mecum eſſe, tum mihi cumulatiſſime ſatisfacere puta⸗to: Cuſpio quòd operam dediſti, mihi gratum eſt: ual⸗de enim eius cauſa uolo. Vale.

TVLLIVS TIRONI S.

Quid igitur? non ſic oportet? equidem cen⸗ſeo ſic, addendum etiam, ſuo. ſed, ſi placet, inuidia uitetur: quam quidem ego ſæpe con tempſi. Tibi διαφόρησιν gaudeo profuiſſe. ſi uero etiã Tuſculanum; Dij boni, quanto mihi illud erit amabi lius. ſed, ſi me amas, quod quidem aut facis, aut per⸗belle ſimulas, quod tamen in modum procedit, ſed, ut eſt, indulge ualetudini tuæ: cui quidem tu adhuc, dum mihi deſeruis, ſeruiſti non ſatis. ea quid poſtulet non ignoras, πέψιν, ἀλυπίαν, περίπατον σύμμετρον, τέρψιν, εὐλυσίαν κοιλίας. fac bellus reuertare: non mo⸗do te, ſed etiam Tuſculanum noſtrum plus amem. Parhedrum excita, ut hortum ipſe conducat: ſic olito⸗rem ipſum commouebis. heluo nequiſſimus HS CIↃ dabat nullo aprico horto, nullo emiſſario, nulla mace ria, nulla caſa: iſte nos tanta impenſa derideat? calfa⸗ce hominẽ, ut ego M. Othonem: itaque abutor coronis. De Crabra quid agatur, etſi nunc quidem etiam ni⸗mium eſt aquæ, tamen uelim ſcire. Horologium mit tam, & libros, ſi erit ſudum. ſed tu nullos ne tecum li⸗bellos? an pangis aliquid Sophocleum? fac opus appa⸗reat. A. Ligurius Cæſaris familiaris mortuus eſt, bo⸗nus homo, & nobis amicus. Te quando expectemus, fac ut ſciam. Cura te diligenter. Vale.

TVLLIVS TIRONI S.

E Xpecto tuas literas de multis rebus,te ipſum multo magis. Demetrium redde noſtrum, & aliud ſi quid potes boni. De Aufidiano nomine nihil te hortor: ſcio tibi curæ eſſe: ſed confice. &,ſi ob eam rem moraris,accipio cauſam: ſi te id nō tenet, aduola. Literas tuas ualde expecto. Vale.

TVLLIVS TIRONI S.

S Olicitat,ita uiuā,me tua mi Tiro ualetudo: ſed confido,ſi diligentiam, quā inſtituiſti,adhibueris,cito te firmū fore.libros cōpone,indicem,cū Metrodoro lubebit,quādo eius arbitratu uiuēdum eſt. Cum olitore,ut uidetur. Tu potes calendis ſpectare gladiatores,poſtridie redire:& ita cenſeo.uerū, ut uidebitur. Cura te,ſi me amas,diligenter. Vale.

CICERO F. TIRONI SVO DVLCISS. S. D.

C Vm uehemēter tabellarios expectarē quotidie,aliquādo uenerūt poſt diem XL & VI, quàm à uobis diſceſſerant:quorum mihi fuit aduentus optatiſſimus. nā cū maximā cepiſſem lætitiā ex humaniſſimi,& chariſſimi patris epiſtola:tum uero iucūdiſſimæ tuæ literæ cumulū mihi gaudij attulerūt. itaque me iam non pœnitebat,intercapedinem ſcribēdi feciſſe,ſed potius lætabar:fructum enim magnum humanitatis tuæ capiebam ex ſilentio mearū literarum.

uehementer igitur gaudeo te meá ſine dubitatione acceпiſſe excuſationem. Gratos tibi, optatosq; eſſe, qui de me rumores afferuntur, non dubito mi dulciſſime Tiro: præſtaboq;, & enitar, ut in dies magis magisq; hæc naſcens de me duplicetur opinio. quare quod polliceris te buccinatoré fore exiſtimationis meæ, firmo id, conſtantiq; animo facias licet. tantum enim mihi dolorem, cruciatumq; attulerunt errata ætatis meæ, ut non ſolũ animus à factis, ſed aures quoque à cõmemoratione abhorreant. cuius te ſolicitudinis, & doloris participem fuiſſe, notũ, exploratũq; eſt mihi: nec id mirum: nam cum omnia mea cauſa uelles mihi ſucceſſa, tum etiam tua: ſocium enim te meorũ cõmodorum ſemper eſſe uolui. quando igitur tum ex me doluiſti, nunc ut duplicetur tuum ex me gaudium, præſtabo. Cratippo me ſcito non ut diſcipulum, ſed ut filium eſſe coniunctiſſimum: nam cum audio illum libenter, tum etiam eius propriam ſuauitatem uehementer amplector. ſum totos dies cum eo, noctisq; ſæpenumero partem: exoro enim, ut mecum quamſæpiſſime cœnet. hac introducta conſuetudine, ſæpe inſcientibus nobis, & cœnantibus obrepit, ſublataq; ſeueritate Philoſophiæ humaniſſime nobiſcum iocatur. quare da operam, ut hunc talem, tam iucundum, tam excellentem uirum uideas quamprimum. nam quid ego de Brutio dicam? quem nullo tempore à me patior diſcedere: cuius cum frugi, ſeueraq; eſt uita, tum etiam iucundiſſima cõuictio: non eſt enim ſeiunctus iocus à philoſophia, & quotidiana συζητήσει. huic ego locum in proximo conduxi, &, ut poſſum, ex meis anguſtijs illius ſuſtẽto tenuitatem. præterea

terea declamitare græce apud Caſſium inſtitui: latine autem apud Brutium exerceri uolo. utor familiaribus, et quotidianis conuictoribus, quos ſecum Mytilenis Cratippus adduxit, hominibus & doctis, & illi probatiſſimis. multum etiam mecum eſt Epicrates princeps Athenienſium, & Leonides, & horum cæteris ſimiles. τὰ μὲν οὖν καθ' ἡμᾶς, τάδε. *De Gorgia autem quod mihi ſcribis, erat quidē ille in quotidiana declamatione utilis, ſed omnia poſtpoſui, dummodo præceptis patris parerem:* διαῤῥήδην *enim ſcripſerat, ut eum dimitterem ſtatim. tergiuerſari nolui, ne mea nimia* σπουδὴ *ſuſpicionē ei aliquam importaret. deinde illud etiam mihi ſuccurrebat, graue eſſe me de iudicio patris iudicare. tuum tamen ſtudium, & conſilium gratū, acceptumq́; eſt mihi. Excuſationem anguſtiarū tui temporis accipio: ſcio enim, quàm ſoleas eſſe occupatus. Emiſſe te prædium, uehementer gaudeo: feliciterq́; tibi rem iſtā euenire cupio. hoc loco me tibi gratulari, noli mirari: eodem enim ferè loco tu quoque, emiſſe te, feciſti me certiorem. habes, ubi deponendæ tibi ſint urbanitates. ruſticus Romanus factus es. cum ego mihi nunc ante oculos tuum iucundiſſimum conſpectum propono, uideor uidere ementem te ruſticas res, cum uillico loquētem, in lacinia ſeruantem ex menſa ſecunda ſemina. ſed quod ad rem pertinet, me tum tibi defuiſſe, æque, ac tu, doleo. ſed noli dubitare mi Tiro, quin te ſubleuaturus ſim, ſi modo fortuna me: præſertim cū ſciam, cōmunem nobis emptum eſſe iſtum fundum. De mandatis quòd tibi curæ fuit, eſt mihi gratum. ſed peto à te, ut quamcelerrime mihi librarius mittatur, maxime*

quidem Græcus: multum enim mihi eripitur operæ in exſcribendis hypomnematis. Tu uelim in primis cures, ut ualeas, ut unà συμφιλολογεῖν *poſſimus. Antherum tibi commendo. Vale.*

TVLLIVS TIRONI S.

S Pero ex tuis literis tibi melius eſſe, cupio quidem certe. cui quidem rei omni ratione cura ut inſeruias: & caue ſuſpiceris cõtra uolũtatem meã te facere, quòd non ſis mecum. mecum es, ſi te curas. quare malo, te ualetudini tuæ ſeruire, quàm meis oculis, & auribus: etſi enim & audio te, & uideo libẽter, tamen hoc multo erit, ſi ualebis, iucundius. Ego hic ceſſo, quia ipſe nihil ſcribo, lego autem libentiſſime. tu iſtic, ſi quid librarij mea manu non intelligent, mõſtrabis. una omnino interpoſitio difficilior eſt, quàm ne ipſe quidẽ facile legere ſoleo; de quadrimo Catone. De triclinio cura, ut facis. Tertia aderit, modo ne Publius rogatus ſit. Demetrius iſte nunquam omnino Phalereus fuit: ſed nunc planè Bilienus eſt: itaque te do uicarium. tu eum obſeruabis. Etſi, Veruntamen, De illis: noſti cætera. ſed tamen ſi quẽ cũ eo ſermonem habueris, ſcribes ad me, ut mihi naſcatur epiſtolæ argumẽtũ, & ut tuas quã longiſſimas literas legã. Cura mi Tiro, ut ualeas. hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

TVLLIVS TIRONI S.

T V uero confice profeſſionem, ſi potes. etſi hæc pecunia ex eo genere eſt, ut profeſſione non

egeat. ueruntamen: Balbus *ad me ſcripſit, tantâ ſe epiphorâ oppreſſum, ut loqui non poſſit;* Antonius *de lege quid egerit. liceat modo ruſticari.* Ad Bithynicum *ſcripſi.* De Seruilio *tu uideris, qui ſenectutem non contemnis. etſi* Atticus *noſter, quia quondam me com moueri* πανικοῖς *intellexit, idem ſemper putat, nec uidet quibus præſidijs philoſophiæ ſeptus ſim. & hercle, quòd timidus ipſe eſt,* θορυβοποιεῖ. *ego tamen* Antonij *inueteratam ſine ulla offenſione amicitiam retinere ſanè uolo, ſcribamq́; ad eum, ſed non ante, quàm te uidero: nec tamen te auoco à ſyngrapha.* γόνυ κνήμης. Cras *expecto* Leptam: *etenim ad cuius rutam pulegio mihi tui ſermonis utendum eſt.* Vale.

TVLLIVS TIRONI S.

ETſi mane Harpalū miſeram: tamen, cū haberem, cui recte darem literas, etſi noui nihil erat, iÿſdem de rebus uolui ad te ſæpius ſcribere: non quin confiderē diligentiæ tuæ: ſed rei me magnitudo mouebat. Mihi prora, & puppis, ut Græcorum prouerbium eſt, fuit à me tui dimittendi, ut rationes noſtras explicares. Offilio, & Aurelio utiq́; ſatisfiat. à Flamma, ſi non potes omnem, partem aliquam uelim extorqueas: in primiſq́; ut expedita ſit penſio Cal. Ian. de attributione conficies. de repræſentatione uidebis. de domeſticis rebus hactenus. de publicis omnia mihi certa, quid Octauius, quid Antonius; quæ hominum opinio; quid futurum putes. ego uix teneor, quin accurram. ſed s. literas tuas expecto. & ſcito Balbum

tum fuiſſe Aquini, cum tibi eſt dictum, & poſtridie Hircium. puto utrunque ad aquas: Sed quod egerint. Dolabellæ procuratores fac ut admoneantur. appellabis etiam Papiam. Vale.

CICERO F. TIRONI SVO S.

E Tſi iuſta, & idonea uſus es excuſatione intermiſſionis literarũ tuarum: tamen, id ne ſæpius facias, rogo: nam etſi de Rep. rumoribus, & nuncijs certior fio, & de ſua in me uoluntate ſemper ad me peſcribit pater: tamen de quauis minima re ſcripta à te ad me epiſtola ſemper fuit gratiſſima. quare cum in primis tuas deſiderem literas, noli committere, ut excuſatione potius expleas officium ſcribendi, quàm aſſiduitate literarum. Vale.

Q. CICERO TIRONI SVO S. D.

V Erberaui te cogitationis tacito duntaxat cõuitio, quòd faſciculus alter ad me iam ſine tuis literis perlatus eſt. nõ potes effugere huius culpæ pœnam te patrono. Marcus eſt adhibendus. isq; diu, & multis lucubrationibus cõmentata oratione uide ut probare poſſit, te non peccaſſe. planè te rogo, ſicut olim matrem noſtram facere memini, quæ lagenas, etiã inanes obſignabat, ut dicerentur inanes aliquæ fuiſſe, quæ furtim eſſent exſiccatæ: ſic tu, etiam ſi, quod ſcribas, non habebis, ſcribito tamen, ne furtum ceſſationis quæſiuiſſe uidearis: ualde enim mihi ſemper & uera, & dulcia tuis epiſtolis nunciantur. Ama nos, & uale.

Q. CICERO TIRONI SVO S. D.

Mirificam mihi uerberationem ceſſationis epiſtola dediſti: nam quæ parcius frater perſcripſerat uerecundia uidelicet, & properatione, ea tu ſine aſſentatione, ut erant, ad me ſcripſiſti, & maxime de Conſulibus deſs. quos ego penitus noui libidinum, & languoris effœminatiſſimi animi plenos. qui niſi à gubernaculis receſſerint, maximum ab uniuerſo naufragio periculum eſt. incredibile eſt, quæ ego illos ſcio oppoſitis Gallorum caſtris in æſtiuis feciſſe: quos ille latro, niſi aliquid firmius fuerit, ſocietate uitiorum deliniet. res eſt aut tribunitijs, aut priuatis conſilijs munienda. nam iſti duo uix ſunt digni, quibus alteri Ceſenam, alteri Coſſutianarum tabernarum fundamenta credas. Te, ut dixi, fero oculis. Ego uos ad III. Cal. uidebo, tuoſq; oculos, etiam ſi te ueniens in medio foro uidero, diſſuauiabor. Me ama. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM FAMILIARIVM FINIS.

VERBA GRAECA LATINIS EXPRESSA.

πολιτικώτερον, *ciuiliorem*. 22. κωμικὸς μάρτυς, *comicus teſtis*. 25: ἐξοχὴ, *excellentia*. 36. εὐγένεια, *nobilitas*. 36. παρ' ἐμοί γε καὶ ἄλλοι, οἵ κ' ἐμὲ τιμήσουσι, μάλιστα δὲ μητίετα Ζεύς, *apud me quidem & alij, qui me colent, maxime uero cōſiliarius Iupiter*. 36. φιλαίτιος, *querulus*. 36. Ἐπικούρειον, Epicureum. 39: εἰρωνεύεσθαι, *diſſimulare*. 48: εἰρωνευόμενος, *ſimulans*. 48: γλαῦκ' εἰς Ἀθήνας, *noctuam Athenas*. 80. τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα, *uirtutis uero ſudorem*. 92. πολιτεύεσθαι, *res publicas regi*. 101: φιλοθέωρον, *ſpectandi cupidum*. 102: Νίκωνος περὶ πολυφαγίας, Niconis de edacitate. 105. γέλωτα σαρδώνιον, *riſum* Sardonium. 107. δυσουρικὰ, καὶ δυσεντερικὰ πάθη, *ueſicæ, & uiſcerum tormina*. 107. δυσεντερίαν, *uiſcerum morbum*. 107: λιτότητα, *frugalitatem*. 107: διάρροια, *profluuium*. 107. χρήσει μὲν, *uſu quidem*. 108: κτήσει δὲ, *mancipio autem*. 108: εὐτραπελία, *feſtiuitas*. 110. ἄκυρον, *alienum*. 110. ἀμφιβολογία, *ambiguum*. 110. ὑπερβολὴ, *ſuperlatio*. 110. παράγραμμα, *commutatio literæ*. 110. παρὰ προσδοκίαν, *præter expectationem*. 110. ἔντεχνα, *artificioſa*. 110. σύνταγμα, *opus*. 113: διδασκαλίαν, *diſciplinam*. 113. ἔωλος, *obſoleta*. 126: λεληθότως, *ſenſim*. 127. πολιτείας, *rerum publicarum rectiones*. 127. γλαῦκ' εἰς Ἀθήνας, *noctuam Athenas*. 127: περὶ δυνατῶν, *de ijs, quæ fieri poſſunt*. 127: κατὰ Διόδωρον κρίνειν, *ſecundum Dio-*

dorum iudicare. 127: τῶν ἀδυνάτων, ex iis, quæ
fieri non poſſunt. 127: κρίσις, iudicium. 127:
Χρυσιππεία, Chryſippeum. 127: κατὰ χρύσιππον
δυνατὸν, ſecundum Cryſippeum quod fieri poſſit. 128:
σύν τε δύ' ἐρχομένω, ſimulq; duo euntes. 129. ἀπο=
περιλημμένον, reiectum. 129. πολλοὶ μαθηταὶ κρείτ=
τονες διδασκάλων, multi diſcipuli meliores magi=
ſtris. 129. ὀβελίζει, ueru notat. 132. τοῦ
ποιητοῦ, poetæ. 131. παρεμβεβλημένοι, interiecti,
131. συμβιώτην, conuictorem. 132. ἀποφθεγ=
μάτων, dictorum. 136: προλεγόμενα, antedicta. 138:
ὀψιμαθεῖς, ſero diſcentes. 138: ἀπότευγμα, quod non
ſucceſſit. 139. ὁ σοφὸς δι' εὐρρήμων ἔσῃ, ſapiens re=
ctiloquus eris. 141. συμπόσια, compotationes. 141:
συνδείπνια, concœnationes. 141: Κύρου παιδείαν,
Cyri diſciplinam. 142. ζήτημα, quæſtionem. 142:
πολίπορθον, urbis direptorem. 152. ὄργανον, inſtru=
mentum. 174: σκιαμαχίαι, umbratiles pugnæ. 174:
λακωνισμὸν, breuitatem. 179. φιλοσοφούμενα, in phi=
loſophia tractata. 180. πατρίδα ἐμὴν μᾶλλον
φιλῶν, patriam meam magis amans. 191: δι' ευρρη=
μονέστερος, liberior in loquendo. 194. πάντα περὶ
πάντων, omnia de omnibus. 196. τυραννοκτόνοι, ty=
rannicæ. 196: ὑπομνηματισμὸν, decretum, quod ad
rei memoriam literis mandatum ſit. 203. ἀλλ' ἐμὸν οὔ=
ποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθεν, ſed meũ nunquã ani=
mum in pectore perſuadebat. 210: ἄλκιμος ἔσσ', ἵνα
τίς σε καὶ ὀψιγόνων δι' εἴπῃ, fortis eſto, ut quis te & po=
ſterorũ laudet. 210: ὡς νεφέλη ἐκάλυψε μέλαινα, ſic ne=
bula inuoluit atra. 210. μὴ μὰν ἀσπουδί γε καὶ ἀ=

κλειῶς ἀπολοίμην, Ἀλλὰ μέγα ῥέξας τι καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι, nec negligenter, & ſine gloria peream, ſed magnum faciens quidpiam, & poſteris audiendum. 210. Εὐριπίδου, Euripidis. 210. μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐχ αὐτῷ σοφὸς, odi magiſtrum, qui non eſt ſibi ſapiens. 210. ἅμα πρόσσω, καὶ ὀπίσσω, ſimul ante, & ponè. 210. αἰὲν ἀριστεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων, ſemper antecellere, & principem eſſe aliorum. 210. διοίκησιν, iuriſdictionem. 223. ὑποθήκας, pignora. 224. τρεῖς διοικήσεις, treis iuriſdictiones. 228. χολὴν ἄκρατον, bilem meram. 236. κατ' εἰδώλων φαντασίας, per ſpectrorum uiſa. 257. διανοητικὰς φαντασίας, intelligentiæ uiſa. 253. εἴδωλον, imago. 253. αἵρεσει, ſecta. 253. πάντα περὶ πάντων, omnia de omnibus. 253. πρόσωπον πόλεως, faciem ciuitatis. 253: ἀδέσποτοι, ſine auctore. 253: τὸ καλὸν δι' αὑτὸ αἱρετὸν, honeſtum per ſe optabile. 253: ἀκενόσπουδος, non inanis homo ſtudij. 254 φλυαρὸν, garrulum. 254. σπουδάζειν, ſeriò agere. 254: τὸ καλὸν δι' αὑτὸ αἱρετὸν, honeſtum per ſe optabile. 254: ἡδονὴν, uoluptatem. 254. ἀναλγησίαν, indolentiam. 254: τῷ καλῷ, honeſto. 254: οὐκ ἔστιν ἡδέως, ἄνευ τοῦ καλῶς καὶ δικαίως ζῆν, non poteſt iucunde, niſi honeſte, & iuſte, uiui. 254: φιλήδονοι, cupidi uoluptatis. 254: φιλόκαλοι, καὶ φιλοδίκαιοι, cupidi honeſti, & cupidi iuſti. 154: ἀντιμυκτηρίσαι, uiciſſim ſubſanare. 254: κακοστόμαχος, ſtomacho non bono. 758. ἀκίνδυνα μὲν, χρονιώτερα δὲ, tuta quidem, ſed diuturniora. 259. ψῦχος δὲ λεπτῷ χρωτὶ πολεμιώτατον, frigus aũt tenui

cuti inimiciſſimū. 259. ἔτυμον, notionem. 262. κανών, regula. 263: ἄκυρον, improprium. 263. διαφόρησιν, geſtationem. 263: πέψιν, ἀλυπίαν, περίπατον σύμμετρον, τέρψιν, διάλυσιν κοιλίας, concoctionem, hilaritatem, ambulationem modicam, oblectationem, facilitatem alui. 263: συζητήσει, mutua quæſtione. 264. τὰ μὲν οὖν καθ' ἡμᾶς, τάδε: quæ igitur ad nos ſpectāt, hæc ſunt. 265. διαῤῥήδην, aperte. 265. σπουδὴ, contentio. 265. συμφιλολογεῖν, de literis inter nos diſputare. 265: πανικοῖς, panicis terroribus. 266. θορυβοποιεῖ, tumultuatur. 266. γόνυ κνήμης, genu tibiæ. 266.

lector admonendus eſt; quæ duabus prioribus literis ſcriptæ ſunt maiuſculis, eas ex ingenio, reliquas ex uteuſtris libris omnes eſſe.

frequenti ſ. non magna 4.
tempore Catoniano 6.
uirtutiq; . ſimul 7:
uidentur, ſiquidem 9.
fuiſſe, cum 14.
inſcientem me fugiſſet 15.
ARtis eſt; & ſi portum t.n.q, cum id 15:
ſemper præſtare 16.
QVas Menocrati 16:
nominare . quos 16:
eſſet, paraturum 16:
quis eſt tam ſcrib. 18.
VIta decederet 28:
rationem ediſſeram 18:
EXpectas: domeſticos 19.
cum Seruilium 20.
S. P. D. Primum tibi 22.
ad me, quod 22:
idem certos 28.
Ariobarzanem, quia 29.
proficiſcentur, ut 30.
OMnia ſummæ 32:

ID mihi uehemēter g. 32.
honorem, n. ad gratiā 36.
COnſcientiæ meæ 39:
committere, ut ſcrib. 39.
Cenſores creentur 40:
geſta ſunt, ab alijs 44:
quaſi perditiuis 47:
aut quid? non illis rebus excitatus a . calere 50.
uicem, cedo, 50.
temporibus ſ. ut eorum tum 51:
tuæ, cuiuſcuiuſmodi 53.
frui, ſtulti n. priuatam 54.
uti medicos: coegi 56.
PEruenire 57.
nunquam imminuta 60.
leues ab hōi homi. 61:
eſſem, ad Lollium 61.
domum XXXV. 63.
beneuolentia pari 65.
obtrectationes, & iniurias 65:

LEgendo retinere 68.
PAtriæ non plus 70.
uiuere puſſe eq. maxi. 71.
Videar t. non dediſſe 73.
TEmporibus no. nati 73:
IPſiq; Valerio 75:
REm à me nõ inſipiẽter ex cogitatam, ne cogitatam. quidem putes 75:
quãdo de logæo parum gra uiſum, uel gauiſum, uel, gratioſum 76.
quęmuis auctorũ, aut eorũ, qui diſceſſerũt. alteri. 80:
non quo, ſed quòd diff. 81.
aliquando defuiſſet 73:
ſoliſtimus, ut ſoniuijs 83:
TREBIANO S. D: uel TREBELLIANO 87.
SCribere hac opinione 91.
ut mihi uidetur, 92:
LOquor) reliquos 96:
ſcriptum erat, M. Rufum, uel, M. Vrſiuium 98.
faciá, u. hũc Leptæ delega 98
ANtea ne anabata 110.
facias ? ubi 101.
ſero. primas 102:
præſertim tantis n. 104.
poſſe: NI (ex Budæo in Pand.) 105.
tantum quod ex 105.
tamen erant 106.
opinor Craſſum 106.
BOnum cantorem 107.
uereri, niſi iſtũ hab. 107.
VEreri, niſi iſtum caueri-mus, 107.
ſi fio, ſi forſitan. 133.
inepto? aliquid 113.
Cornificius adoleſcentioré Syllæ filiam 116.
hercule cõſæpta omnia fœdera & 115.
concipitur: teuiſſ. 116.
dederit ſi ꝙ iniurijs ſuis eſſe, ut Veſtorius tene-ret 116:
ut ſolent, non redigá 117.
Ad huc ordinem referri. ita legendũ non nulli pu-tát, quòd in antiquo libro ſcriptũ eſt, adhuc ordinem referri. 118.
audent. ſcena, rel 121.
bellum ſe erupit 123.
cognoſcam quidnã rel 123.
hanc portá, uel partẽ 135.
coegero, arrũtaniũ me 125.
aliquid: mane ut 126:

fecerũt,grauare Rep. 127.
Chryſippias hæc,quã 127.
De Coctio 128.
alicubi,ſiquid 129.
ingentium cularum 131.
domum Silianam 135.
poſuiſti loco 136.
Mihi Pompilum 136.
rẽ habebas,quæſticulis 136.
antea delibitari 136.
Idem quod phil. 137.
artolagãi t.n.i.ex artis 138.
Violat Iupiter bene 140.
turpis.ſuſpendet,uel ſuſpẽ
det,uel,ſuſcipitur 140.
tempore ferre te p. 141.
ſtatuo ſtudeóq; habere cõ=
munem,uel,ſtatuo habe=
re cõem,uel ſtatuo habe=
re eſſe communem:ut nõ
abſurde quidam legendũ
putent, ſtatuo debere eſ-
ſe communem 144.
exiſtimarent.elic. 148.
itineribus Vienna 149.
fuerunt. ſtatímq; equita=
tum 150.
Allobrogibus iter conſti =
tui, 150.
complexus es,tene, 151.
quàm me iuuare 153:
illis feruentibus 157:
C.Catium 157:
miſsũ ab A.ad me cũ 157:
Iun.anerone. 158:
TVam nauatam 159:
FAma, ſententiáq; 159:
LEntulum Cos.(ex epiſtolis
ad Atticum 124.) 164:
ſtudia officij mutuo 167:
REddidit,Quom 170:
hominib.honoris,non 172:
obſtrinxerim.ſeptem 172:
alij facti 173:
ambitus excitare 175:
niſi,quòd 176:
reſtitutionem mecum 178:
COmmode nobis 178:
frequentes uentitare 182:
ANceps propter 187:
Cypro, ac Romam patri=
de 190:
iniuriæ unquam 190:
Gerebant: hac 192:
POſſent,uoluerunt 193:
COſumpſerant 193:
nauſeantem confeci 198:
GErere cogamur. 201:
Ignominia non 201:
Q. F. ORTAE (antiquus

liber Pauli Boti) 203:
feceris,exiſtimes,q.i.p.m.h.
i.m.h.a.te. hoc 204:
Incredibili quiddam 205:
DElectatur 208:
tamen ratio comm. 208.
amiciſſimum.Em hic ille eſt
maxime, q.i.a.o.me ſoli=
tus eſt 210.
VT eum & in 213.
tamẽ ſperauit apud te meas
quoq; literas ualituras 214:
operæ;& ut uolet is in for=
mulis.probo cõiecturã eo=
rum,qui legendum exiſti=
mant;&,ut uos ſoletis in
formulis, 215.
Q...ARCHARIO .220
M. C. DECIO AV=
CTO 222:
Milaſeis,et Alabãdeis 224:
cariſſimus eſt,M.Le. 226:
homines, quibus e. ſerui=
ui 235.
SVmus ad II Cal. 235.
poſſitis.quoquo modo qui=
dem nunc 237.
MOdo & ueſtras l. e.e.ſ.
ipſe ad 238:
εὐσεβῆ, καὶ φιλογράμματον, 242.
eius atque 242:
Sepyrã,& cõmorin 245.
Amaſinij 154.
FAceta ſ.ſ.ſecus,fiunt 255:
COlam,commune 256.
CAL. Dec. 257.
ſcripſi ad Vmmium 262.
comitatu ἄφων, ἢ χπηόσα 263
πέψιν, ἀνεκτὰν 263.
commouebis. Elico 263.
factus es. quõ ego 265.
PRæſidijs ſeptus 266.
oratione uidelicet pr. 266.

A B C D E F G H I K L M N O P Q
R S T V X Y Z, AA BB CC DD EE
FF GG HH II KK LL.

Omnes quaterniones.

A P V D   A L D I   F I L I O S.

V E N E T I I S,   M.   D. L I I.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMAN.

ALDI FILII

PAVLI MANVTII SCHOLIA IN FAMILIARES CICERONIS EPISTOLAS,

EX EPISTOLA I. LIBRI I. PAGINA I.

Q VOD *commodo* Reip. *facere poſſis*] *Olim ita emendauimus, cum aliter in omnibus impreſſis legeretur. ſunt autem uerba, quibus ueteres utebantur ut id, quod faciendum decernerent, ita demum fieri uelle oſtenderent, ſi modo* Reip. *commodo fieri poſſet*. *Cæſar libro* I. *Comm. pagina* 12. *Quoniam* M. *Meſſala*, M. *Piſone Coſs. ſenatus cenſuiſſet, uti quicunque Galliam prouinciam obtineret, quod commodo* Reip. *facere poſſet,* Heduos *cæteroſq; amicos populi* R. *defenderet, ſe* Heduorum *iniurias non neglecturum. & lib.* V. *pagina* 60: *ſcribit.* Labieno, *ſi* Reip. *commodo facere poſſet, cum legione ad fines* Neruiorum *ueniat. item lib.* VI. *pag.* 73. Labienum, Treboniumq; *hortatur, ſi* Reip. *commodo facere poſſint, ad eam diem reuertantur.* Cicero *item ad* Brutum, *epiſtola* V. *Decreui hoc amplius, ut tu, ſi arbitrarere utile fore, & è* Rep. *eſſe, perſequerere* Dolabellam *bello: ſi minus id commodo* Reip. *facere poſſes, in iiſdem locis exercitũ contineres. ad* Appium *autem epiſtola* VII. *lib.* III. *Quod, inquit, tuo cõmodo fieri poſſit, utriuſque noſtrũ magni intereſt, prius ut te conueniam, quàm decedas. & libro* XIII. 219, *ſimili ſententia dixit, quod*

ſine moleſtia tua facere poſſis.ad Atticum autem epiſtola III.*lib.I.quod commodo tuo facere poteris, uenias ad id tempus.itemq́; alibi ſæpius,quod tuo commodo fiat:quòd ſine peccato meo fiat.quibus ex locis,ueterem,hanc,atque uſitatam fuiſſe locutionem, cognoſcere quiuis poteſt.Noſtra coniectura hæc eſt,quam, ut oſtendimus, ueterum ſcriptorum auctoritas confirmat. quòd ſi quis legere malet, Quod commodo rem facere poſſis,ut ferè eſt in omnibus antiquis exemplaribus,accipiendum erit,commodo,pro commode, quemadmodũ & Plautus in Friuolaria, & Titinius in Iuriſperita locuti ſunt: quos Chariſius citat: qui etiam, arcano pro arcane,quotidio pro quotidie ueteres dixiſſe,tradit.*

Ex *epiſtola* II.*pag*.3.

LENTVLI Cos.] *In libris quibuſdam manuſcripis legitur*, *Lucij* Cos. *non omnino abſurde: poteſt enim intelligi de L.Philippo Lentuli Marcellini in Conſulatu collega.ſed Lentuli,ſi legas,de Lentulo Marcellino accipietur.*

3.

QVATENVS *de religione dicebat*] *Senſus hic eſt. cum Bibulus ſententia ſua duas res complexus eſſet,de religione,& de tribus legatis: poſtulatum eſt, ut eius ſententia diuideretur, ideſt ut ſingulis de rebus ſeparatim referretur.ac,de religione quatenus dixit,ut ſcilicet contra Sibyllinos libros ne decerneretur, qui Regem Aegyptium cum exercitu reduci uetarent: aſſenſum(inquit)eſt.caput illud,de tribus legatis,qui Regem reducerent, improbatum. dixit autem, frequentes ierunt in alia omnia, pro frequentes diſſenſerunt.*

neque ſolum ire in alia omnia, ſed & diſcedere, & trāſire, eodem ſenſu ueteres dicebant. libro X. ad Planꝫcum, pagina 151. Eum (inquit) ſenatus reliquit, & in alia omnia diſceſſit. Hircius autem prope finem VIII de bello Gallico libri, Diſceſſionem (ait) faciente Marꝫcello, ſenatus frequens in alia omnia tranſijt. Feſtus Pompeius in dictione Quis. Qui hoc cenſetis, illuc trāſite: qui alia omnia, in hanc partem. his uerbis praeit ominis uidelicet cauſa, ne dicat, quam nō cenſetis. Inde factum, ut ire in alia omnia idem ſignificet, quod non cenſere, ideſt cōtra id, de quo diſceſſio fit, ſentire.

3.

MVLTIS partibus plures] Sunt qui ita expoꝫnant: uidiſſe Conſules, in Hortenſij ſententiam plures ituros à multis partibus, ideſt hinc, & illinc; parum ſcilicet agnoſcentes puriſſimam, & ornatiſſimam locuꝫtionem, quam eloquentiſſimi eius ætatis uiri ſuis in ſcriptis eleganter uſi ſunt. M. Celius libro harum epiꝫſtolarum VIII. pag. 119. Turpe tibi erit, Patiſchum Curioni decem Pantheras miſiſſe, te non multis partiꝫbus plures. item Cæſar 185. quoniam numero multis partibus eſſet inferior. multis partibus plures, & mulꝫtis partibus inferior, dixerunt, pro eo, quod eſt, multo plures, & multo inferior. Cicero item lib. III. de finiꝫbus 98. multis partibus malit, pro multo malit. Suetoꝫnius quoque, non omnino malus latinitatis auctor, in Iulij uita eodem loquendi modo uſus eſt.

Ex epiſtola III. pag. 4:

T. AMPIVS] Antea, T. Appius, corrupte leꝫgebatur: duo enim prænomina ſimul eſſe non poſꝫ

ſunt, ut ſi dicas, Marcus Caius, *aut* Cneus Lucius. Ampiorum *autem familiam* Romæ *fuiſſe, notiſſimum eſt.*

Ex *epiſtola* IIII.*pag.*4.

PRIDIE *eius diei ſ. d. t. l. f.*] Dicit quod *ſupra in epiſtola* I I. *in qua ita ſcripſit:* De tribus legatis, *freqventes ierunt in alia omnia. ſed cum ibi factum id eſſe dicat die, qui conſecutus eſt* Idus Ian. *hic autem die, qui* X V I. Cal. Febr. *præceſſit: fuere, qui, dum arbitrantur* Ianuario *menſe, ut nunc, ita tum unum &* XXX *fuiſſe dies, corruptum eſſe locum crederent, uidentes hanc diem, ut quidem ipſi numerabant, aliam eſſe ab ea, quæ eſt in epiſtola* I I. *cum tamen eandem eſſe oporteret, quòd abſque dubio locus hic alter de tribus legatis repetitio prioris eſſet. quòd ſi ad rationem eius anni, quo ſcripta eſt epiſtola, ſupputaſſent: & locum carere mendo, & eandem, quam in* I I.*epiſtola diem ſignificari, cognouiſſent: fuit enim tunc* Ianuarius *menſis tantummodo* XXIX. *dierum. poſtea* Iulius Cæſar *annum corrigens, binos addidit, &, ut tricenos ſingulos haberet, qui antea tantummodo* XXIX.*habuerat, effecit. auctor* Macrobius.

4.

EGO *tibi à ui*] Timebat, *ne* Tribunus *aliquis per uim legem ferret, qua* Lentulo *uel* Ptolemæi Regis *reſtitutionem eriperet, uel imperium abrogaret: quod factum eſt. epiſtola* I I.*libri* I I.*ad* Q. *fratrem eadem de re ſcribens,* Quid *futurum ſit, inquit, latrocinio* Tribunorum, *non diuino: ſed tamen ſuſpicor per uim rogationem* Caninium *perlaturum.*

Ex epiſtola V. pag. 5.

HIC *quæ agantur*] *Aut hoc eſt alterius epiſtolæ initium: aut quæ ſequuntur, non eodem die ſcripta ſunt, quo ſuperior epiſtolæ pars. ſæpe autem accidit, ut literas non continua, ſed crebro repetita ſcriptione conficiamus, ſingulis diebus noui aliquid appingentes: id quod in epiſtolis ad* Atticum *ſcriptis ſæpiſſime factum uidemus.*

Ex epiſtola IX. pag. 12.

NON *modo præmijs*] *Ita legendum eſt, & ita in libris uetuſtiſſimis habetur. ſed cum locutio primo aſpectu durior uideatur, hinc factum eſt, ut ueterem lectionem hactenus omnes contempſerint, quam nos eo libentius reſtituimus, quòd ea* Ciceronem *alibi quoque non ſemel uſum eſſe animaduertimus: epiſtola enim* VI. *libri* X. *ad* Atticum, Regnum *(inquit) non modo* Romano *homini, ſed ne* Perſæ *quidem cuiquam tolerabile. & ad eundem ſcribens* 184. *mihi non modo iraſci grauiſſima iniuria accepta, ſed ne dolere quidem impune licet. libro autem de oratore* I. Neque *ſolum inſcientiam meam, ſed ne rerum quidem magnitudinem perſpicit. harum autem epiſtolarum lib.* IX. 137. Hoc *tamen ſcito, non modo me, ſed ne ipſum quidem principem ſcire, quid futurum ſit. quanquam hic quoque inculcata erat dictio, non: quæ in libris manuſcriptis non eſt.*

I2.

IN Prætura *autem, & in* Conſulatu] *In* Prætura *orationem habuit pro lege* Manilia, *qua populum magnopere eſt hortatus, ut* Pompeio *Mithridaticũ*

bellum lege à Gabinio lata demandaretur. in Conſulatu autem cum alijs officijs Pompeium ornauit, tum etiam illo, quòd retulit de ſupplicationibus ei decernendis pro Rep. Mithridatico bello feliciſſime geſta. uide orationem de prouincijs conſularibus.

12.

BONORVM omnium conſenſio] Antea, conſenſus. nos conſenſio, reſtituimus ex ueterum librorum fide.

13.

SI IIS pro me ſtante pugnare licuiſſet] Septimum abhinc annum, cum hos epiſtolarum libros, quàm diligentiſſime tum potuit, emendaremus, hunc locum ita, ut legitur, ex libris manuſcriptis reſtituimus, cum antea ita corruptus eſſet, ut bonus ſenſus elici nullus poſſet.

13.

PRIMVM illa furta] Hæc fortaſſe parentheſi ſunt includenda; ut ſubaudiatur, fuerant. quaſi dicat, omitto corruptum illud iudicium de ſacris Bonæ deæ uiolatis: loquar de ijs, quæ poſt reditum meum flagitioſe commiſſa ſunt. nam ſi, Primum illa furta, intelligas reditum Ciceronis eſſe conſecuta: præter hiſtoriæ fidem erit: neque enim illa furta muliebrium religionum Ciceronis exilium ſunt conſecuta. itaque Vbaldini Bandinelli, qui legendum arbitratur, illa furia, coniecturam probamus. quoniam tamen in omnibus manuſcriptis libris illa furta legimus; opinioni noſtræ, fortaſſe nobis ipſis aſſentantes, libentius acquieſcimus.

15.

Par pro pari] Antea, cum legeretur, par pari, *uerſus erat mancus, qui nunc integer eſt, addita à nobis propoſitione pro, ex uetuſtiſſimo libro Pauli Boti Regienſis, hominis tum religioſi, tum etiam literati. itaque etiam in Terentio uerſus eſt reſtituendus.*

17.

LIBERALITATEM] *Alij, libertatem. ego nihil muto. uidi enim librum perantiquum, quem habet adoleſcens nobilis & literatus* Bernardinus *Maffeus, in quo, liberalitatem, ſcriptum erat. quam uocẽ eo libentius conſeruaui, quòd ſubijcit paulo poſt, cum ſine ſuſpicione tuæ cupiditatis non poſſis illius cupiditatem refutare. quòd enim dixerat, liberalitatem, antitheton oppoſuit, ſuſpicione cupiditatis.*

17.

FACILITATE *autem, quod uellem*] *Alij aliter. mihi, quæ lectio in noſtris libris eſt, magis probatur. nam & ſenſum, ut opinor habet meliorem: & in uetuſtis aliquot exemplaribus ita ſcriptum animaduertimus.*

Ex *epiſtola ultima, pag.* 17.

CVR *enim tibi hoc non gratificer, neſcio*] Senſus *horum uerborum ex titulo pendet: cum enim ita inſcripſiſſet*, VALERIO IVRISCONSVLTO, *ſubiunxit, nam cur te iuriſconſultum non appellem, neſcio, etiam ſi iuriſconſultus ualde non ſis: iocans uidelicet cum eo familiarius, quod etiam in reliqua epiſtola facit, & libro tertio.* 31. *ad* Appium *ſcribens*, L. Valerium, *inquit, iuriſconſultum ualde*

tibi commendo.ſed ita etiam, ſi non eſt iuriſconſultus. quoniam autem ſunt, qui huius epiſtolæ initium deſiderari potius, quàm eſſe hoc, quod legitur, exiſtimét: aliud huic ſimile Ciceronis exemplum *ex epiſtolis ad* Atticum *ſcriptis afferemus. ita igitur libro* III.

49. M. T. C. S. D. Q. CAECILIO Q. F. POMPONIANO ATTICO. *Quod quidem ita eſſe, & auunculum tuũ functum eſſe officio, uehemẽtiſſime probo. quorũ uerborũ ſenſum hic quoque ex titulo, regi, nemini eſt obſcurum. dicit enim ſe probare ita eſſe, ideſt, eũ ab auunculo adoptatũ, & hæredem factũ, appellari nõ, ut antea,* T. Pomponium Atticum, *ſed (ut in adoptionibus fieri ſolebat, in quibus eius, qui adoptabat, & prænomen, & nomen, & cognomen, & aliquando etiam agnomen ij, qui adoptabantur, ſumebãt, nomen, quod ante habuerant, deriuantes, ut in anũ deſineret: cognomẽ tamen ſuũ, ut antea fuerat, retinebãt: ſed poſt eius cognomen ponebãt, qui adoptarat, ſi modo id ille habuiſſet)* Q. Cæciliũ Q. F. Pomponianũ Atticũ: *ut nemo iam de epiſtola ad* Valeriũ *dubitare poſſit.*

17.

PARTIM *te ſuperbũ eſſe dicunt, quòd nihil reſpondeas: partim contumelioſum, quod male reſpondeas*] *locus eſt. in his uerbis & abſtruſus, & elegans: uult enim innuere, ideo nihil eum reſpondere, nõ quòd ſuperbus ſit, ſed quòd aut eum nemo conſulat, cum homines bonum iuriſconſultum non exiſtiment; aut ſi quis conſulat, nullum auferat reſponſum ob eius ignorantiam: ideo autem male reſpondere, non quòd contumelioſus, ſed, quòd imperitus, & indoctus.*

Ex epiſtola I. libri II. pag. 18.

QVODQVE *in omnibus tuis rebus, meis optatis fortuna reſpondet; breue eſt, quod me tibi præcipere meus in te amor cogit*] Hic locus antea perperam interpunctus diſtrahebat ſenſum; quem nos, diſtinctionibus immutatis, tanquam in ſuam ſedem reduximus. eſt autem hic. quod me facere meus in te amor cogit, ut tibi præcipiam; id faciam breuiter, quando omnibus tuis in rebus meis optatis fortuna reſpondet.

Ex epiſtola V. pag. 20

IN SVFFRAGIIS *ſtudia*] Dictionem, ſtudia, ſuſtulimus: ſupra enim dixit, ſtudium: è qua uoce ſequentes genitiui reguntur.

Ex epiſtola IX. pag. 23.

DE TE, *quia, quod ſperabam; de Hillo, (Balbus enim ſum) quod non putaram*] In epiſtola, quæ tertia eſt VIII. libri. Celius de Hirro competitore loquens ita ſcripſerat. ſpero te celeriter auditurum et de nobis, quod ſperaſti; & de illo, quod uix ſperare auſus es. itaque Cicero reſpondens, iiſdem ferè uerbis eadem repetit: & quia Celius ſcripſerat, de nobis, quod ſperaſti; de illo, quod uix ſperare auſus es; reſcribit; de te, quia, quod ſperabam; de Hillo, (balbus enim ſum) quod non putaram. facete autem, cum repeteret uocem illam Celij, illo, aſpirationem addidit, & ſubiunxit (balbus enim ſum), Hirrum ſignificans, cuius nomen propter balbutiem exprimi à ſe non poſſe fingit. in ſequentibus autem cum, r, literam expedite proferat, ſed balbi, inquit, non ſumus.

23.

DIVISVS *aquarum diuortijs*] pleroſque latet

huius loci ſenſus. & uidi doctos alioqui uiros, qui ſic interpretarentur: fuiſſe fluuium, qui montem Amanum interfluens diuideret, & Ciceroni, ac Bibulo communem faceret: cum dixerit Cicero, non diuiſus fluuio, aut, diuiſus aquis, ſed, diuiſus aquarum diuortijs. quam illi uocem parum diligenter expenderant. diuortium autem aquarum ita fit. cadunt in montem aquæ pluuiæ. is mons cum ſit procliuis, utrinque defluant, & decurrant, neceſſe eſt. ita fit, ut diuidantur, & earum quaſi diuortium fiat. itaque dixit de oratore libro I. 149. ut ex Appenino fluminum, ſic ex communi ſapientium iugo ſunt doctrinarum facta diuortia. ad Atticum autem idem ſcribit, quod ad Celium: inquit enim libro V. 76. ad Amanum contendi, qui Syriam à Cilicia aquarum diuortio diuidit. Liuius etiam libro XXXVIII. ubi loquitur de Cn. Manlio, propè, inquit, ipſis iugis ad aquarum diuortia caſtra poſuiſſe: id eſt, ad eum locum, unde aquæ duas in partes diuiſæ incipiunt defluere. à quo igitur loco ex Amano monte Ciliciam uerſus aquæ delabebantur, ad eum uſque locum Cilicia pertinebat. & ex altera montis parte, eadem Syriæ: quam Bibulus regebat, erat ratio: terminum enim habebat eum locum, unde in eam ex Amano defluere aquæ incipiebant.

Ex epiſtola XI. pag. 24.

QVINQVATRVS] Dictum opinor nominandi potius, quàm (ut alij crediderunt) generandi caſu: nam hanc uocem tantum multitudinis numero memini me legiſſe. forte etiam legi poſſit, quinquatri

bus: ut intelligatur dies, quo geſtæ ſunt res, non quo allatæ: cum inferat, citeriora nondum audiebamus. nam in libro manuſcripto, quem habet uir doctiſſimus Hieronymus Ferrarius Corrigienſis, legitur, quinquat. ut etiam pro gladiatoribus, gladiat. uetuſtis in libris quandoque ſcriptum uideas.

Ex epiſtola XIIII. pag. 26.

EXEMPLO] Antea, exemplum, nos ex uetuſtis libris, exemplo, ſextum ab hinc annum correximus, & impreſſimus.

26.

PONTINVS] Nam is quidem ſuperiore honore uſus erat: fuerat enim Prætor Cicerone Cos. itaque dixit ad Atticum epiſtola II. lib. VI. Fratrem ſolum habeo Prætorium: Pontinus enim iam à me diſceſſerat.

26.

DE MATRINIO] Locus eſt obſcurus: cuiuſmodi in ipſius Ciceronis ſcriptis alij quoque ſunt. quare etſi ſenſum non percipio, tamen ueterem lectionem libenter conſeruo. omnino & libri ſunt, in quibus legitur, De matrimonio: ſed uetuſtiores habent, De Matrinio. quæ uox quid ſibi uellet, cum minus conſtaret, fuiſſe opinor qui Matrinio delerint, & matrimonio ex ingenio repoſuerint. forte autem, cum ad Celium Aedilē ſcribat, de Matrinio ſcriba Aedilitio, cuius meminit in oratione pro Cluentio, quidpiam ſignificauit: ſed nihil affirmamus.

Ex epiſtola XV. pag. 27.

NON ENIM te cœlaui ſermonem: ſed non

ne tum prouidiſti] Sic *antea. poſtea alij aliter emendarunt. nos, cum in uetere libro ſcriptum uideremus, non enim te cœlaui ſed nomen tuum prouidiſti: coniecturam ſecuti correximus. non enim te cœlaui. ſed non ne tum prouidiſti. &c.*

27:

SED EGO *fortaſſe uaticinor*] Non *eſt hic uaticinor pro diuino, ſed pro ariolor, & quaſi deliro, ut etiam in oratione pro* Seſtio, *uaticinari eos atque inſanire dicebat.*

Ex *epiſtola* III. *libri* III. *pag.* 31:

PRO *noſtra conſtantiſſima uoluntate erga te*] Nihil *muto.* Cicero *enim id agit, ut oſtendat, & ſi* Appij *conſuetudine propter inimicitias* P. Clodij *non ſit uſus, nunquam tamen ei ſe fuiſſe inimicum, neque ſuā in illum priſtinam uoluntatem unquā fuiſſe immutatam. epiſtola etiam huius libri* IX. *ita ſcribit,* Conſcientia *meæ conſtantis erga te uoluntatis. itaque de hac lectione non arbitror eſſe dubitandum.*

32.

C. PONTINVM *legatum*] Ciceronis Ciliciæ Proconſulis Quæſtores *fuere* L. Meſſinius, C. Celius: *Legati* Q. Cicero *eius frater*, C. Pontinus, M. Anneius, L. Tullius: *Tribunus mil.* Q. Fuffidius: *præfectus euocatorum* Antonius: *præfectus fabrum* Q. Lepta: *ſcriba* M. Tullius: *accenſus* Pauſanias: *apparitor* M. Marcilius. *de* Quæſtoribus, *legitur in his epiſtolis* 29: & 214: *de* Legatis 245. *de* Tribuno *mil.* 209. *de præfecto euocatorum* 34: *de præfecto fabrum* 35: *de ſcriba* 74: & *ad* Atticum 70. *de accenſo* 35. *de*

apparitore.223.

Ex *epiſtola* VIII. 36:

CVM AD *Vrbem eſſes*] *Antea, iſſes. nos, eſſes, ex libris manuſcriptis, & ex alijs ipſius* Ciceronis *locis: inquit enim ad eundem* Appium *ſcribens, 43: ad* Vr*bem te otioſiſſimum eſſe arbitrabar. & ad* Atticum *lib.*VII.113. *Trebatius quidem ſcripſit, ſe ab illo* IX. Cal.*Feb. rogatum eſſe, ut ſcriberet ad me, ut eſſem ad urbem. & alibi. dicebatur autem de ijs, qui cum poteſtate prouinciali reuerſi, aut in prouinciam profecti nondum eſſent. auctor* Pedianus.

38:

LAEDI SE PVTAT] *Quòd ex meis inſtitutis non eos fructus capiat, quos capere ſolitus erat ex tuis.* Huc *ſpectat id, quod ſequitur,* Liberalitas *tua. & illud paulo poſt,* Non *debent mirari homines me eſſe acerbum ſibi, ut ſim dulcis mihi.*

Ex *epiſtola* X.41.

SI CLAM, *magis aperte inimicus eſſe*] *cum antea legeretur; ſic iam magis aperte inimicus eſſem:* Petreus Daneſius Pariſienſis, *uir doctrinæ ſingularis, cuius ego iudicium tanti facio, ut tum demum aliquid probē cum ipſi probaui, animaduertit corruptum eſſe locum, & ſententiam ſecutus, nihil adiuuantibus uetuſtis libris, ex ingenio feliciſſime correxit.*

41:

AD ME *autem adire quoſdam memini, nimirū ex* Epicteto, *qui dicerent*] *Licet alij credant, quod lubet, ego tres illas dictiones, nimirum ex* Epicteto, Ciceronis *eſſe non exiſtimo, neque hactenus in uetuſtis li-*

bris inueni, quenquam & multos, & uetuſtiſſimos inſpexerim.

42:

QVAE *à me perfecta, quæq; inſtituta ſint, cognoſce*] *Alij, quæ à me profecta. placet, profecta, conſentientibus antiquis libris: ut hoc dicat, exponere ſe uelle nõ ſolum quæ pro* Appio *iam perfecerit, ſed etiam quæ inſtituerit. expoſuit autem, opinor, in commentario, quẽ literis adſcriptum mittebat.*

Ex *epiſtola* XII. 44.

ANTE *diem* III. Non. Sext.] *Perinde eſt, ac ſi dixiſſet,* III. Non. Sext. *id ex libri* XVI. *epiſtola* V. *ad Tironem intelligi facile poteſt. ante diem* III. Non. *ueteres dicebant, ideſt die tertio ante* Nonas, *nam cum dicitur,* III. Non. *conciſa locutio eſt: quæ integra eſſet, ſi diceres,* III. *die ante* Nonas, *qua non admodum utebantur antiqui, ſed eius loco, ante diem* III. Nonas.

Ex *epiſtola* V. *libri* IIII. *pag.* 50.

AN *illius uicem (credo) doles?*] Forte *melior lectio,* At *illius uicem c.d. ut per ironiam ſine interrogatione dicta ſint.*

Ex *epiſtolam* IX. 54.

CONIVNCTVM *eſſe periculum ſuo cerneret*] *Alij hanc lectionem uidentur ſuſpectam habuiſſe. nos eam in uetuſto libro* Ioannis Scalæ, *et in alijs manuſcriptis inuenimus.*

Ex *epiſtola* XI. 55.

BONIS] Nobis, *emendaſſem, ut* Hieronymo Ferrario *placet, niſi uetuſti omnes libri repugnarent. quanquam &*

quam & in oratione XIII. *in* Antonium,*ubi uulgata exemplaria,omnibus enim bonis,habent: manuſcripta,omnibus enim nobis.*

Ex epiſtola XII. 56.

CERTA *res nulla*] *Scripſimus,ulla, ut in antiquioribus libris legitur. locutionem eſſe uſitatam intel liget qui uiderit ea,quæ diximus in illum epiſtolæ penultimæ libri* I. *locum,* N*on modo præmijs.*

57:

VT TE *horter, & obſecrem*] N*ihil muto : ſic enim in* VIII.*uetuſtiſſimis exemplaribus ſcriptum eſſe uideo. aliorum tamen lectionem non improbo : etſi eam in libris manuſcriptis ipſe quidem nõdum inueni.*

Ex epiſtola II. *lib.*V.*pag.*60.

MVTIA] *Pompeij magni uxore,* S*cæuolæ filia, quam poſtea dimiſſam, quòd adulterium cum* C*æſare commiſiſſet,* M. S*caurus* S*yllæ priuignus in matrimonium duxit.*Pedianus.69:Suetonius.14:

60:

IN ALIQVO *magiſtratu*] V*etuſtiores libri habent,in animo: ex quo legendum eſſe, minimo, exiſtimat* V*baldinus* B*andinellus: quam & nos uerá huius loci lectionem eſſe credimus.more enim ſuo contrarijs contraria reddidit,cũ dixit,* E*go* C*onſul, qui* R*emp. conſeruaram,ea ſum affectus iniuria,qua minimo magiſtratu nemo unquam improbiſſimus ciuis.*

Ex epiſtola IX. 65:

CVM VARDAEIS] *Antea,* V*ardacis, legebatur. nos in libris manuſcriptis lectioné, quam impreſſimus,inuenimus: neque de ea dubitandum quid-*

quam cenſuimus, cum à Plinio Vardæos inter Dalmatiæ populos; in qua Vatinius bellum gerebat, numeratos uideremus. 66.

ACTIONE *expoſtulant.*] *Ea forma dictum eſt, qua, actione repetere. Omnino antiqui libri habent, actiones expoſtulant. ſed mihi quidem magis probatur, Actione expoſtulant; aut, Actiones poſtulant.*

Ex epiſtola XII. 68.

IGNOTIS *nota faciebant*] *Ignotis pro iis, qui non nouerant, actiue poſuit, ut etiam Liuius lib. III. notos gratia eorum, turbam indignitas rei uirgini conciliat; & Curtius 64: ignoti iumenta agebant. Plautus autem in Pſeudolo, 194. Noui: notis prædicas. notis, dixit, ideſt iis qui nouerant. itemq; Cicero in oratione pro M. Celio, 38. & in Verrem libro VI. 251.*

Ex epiſtola XIII. 69.

ITAQVE *hoc etiam*] *Atque hoc etiam legendũ putat Hieronymus Ferrarius, ſenſu omnino meliore: tamen nihil immutandum duxi, cum libri omnes manuſcripti cum impreſſis conſentiant.*

Ex epiſtola XIIII. 70.

QVAM *à me diſceſſeras*] *Vetuſtos libros, quibus ego nunc multis ad harum epiſtolarum emendationem utor, ita, ut impreſſimus, habere omnes uideo. itaque aliorum lectionem non ſequor.*

Ex epiſtola XIX. 74.

M. CICERO RVFO S. D.] *Aut mendoſus eſt huius, & ſequentis epiſtolæ titulus, & pro Rufo, legendum, Meſſinio: aut Rufus Meſſinio cognomen fuit: Meſcinius quidem hic ſit, neceſſe eſt: cuius fra-*

trem fuiſſe M. Mindium, ſcribit lib. X I I I. 214: quem epiſtola ſequenti, ad eundem hunc Rufum ſcribens, fratrem eius eſſe dicit.

74:

QVARE tu] Ita in impreſſis: ſed in manuſcripis, Que tu: aut, Quæ tu: quo modo legitur in libro Petri Bembi, Cardinalis omni laude cumulati, & in exemplari Medicea bibliothecæ. docti locum diligentius conſiderent. ego, hoc adnotare, mei officij eſſe duxi.

Ex epiſtola penultima, 74:

M. TVLLIVS ſcriba meus] Hic eſt M. Tullius cognometto Laurea, Ciceronis libertus, qui Academiam uillam uerſibus, quos recitat Plinius libro X X X I. celebrauit.

75.

MEO ſeruo ſcriba,] Tollenda uidetur dictio, ſeruo, ut gloſſema ab imperito additum, qui putauit ſcribam Ciceronis eſſe ſeruum, cum libertus eſſet, quod perſpicuum eſt, cum M. Tullius appelletur.

75.

QVÀM ſcribæ meo] Vetuſti libri habent, quàm darem. unus tamen eſt, & is quidem omnium ferè optimus, in quo ſcriptum ſit, quàm tibi. ego ita conijcio, cum olim in uetere libro ſcriptum eſſet, quàm Tullio deſcriptores feciſſe, quàm te; ut una litera, quemadmodum etiam in titulis epiſtolarum, Tullij nomen ſignificaret: quod imperitiores poſtea cum ignorarent, ſcripſiſſe, quàm tibi. ut fortaſſe ita ſit legendum, cui potius id negotij, quàm Tullio darem. uoces illæ certe, ſcribæ meo, uetuſtis in libris non leguntur.

55.

LEGATVM meũ, præfectum Q. Leptam] Induxi has duas lectiones, Q. Leptam: primum quòd in antiquo libro non ſunt: deinde, quòd Ciceronem, ſi præfecti nomen ponere uoluiſſet, legati fuiſſe omiſurum, ueriſimile non eſt. poſtremo cur nomen ponat, cũ ad Meſſinium Quæſtorem ſuum ſcribat, qui & præfectum, & alios, qui cum Cicerone in Cilicia fuiſſent, optime nouerat?

75.

VT TVA, quam tu depoſueras, Seſtius.] Hæc eſt antiquiſſimi libri lectio, ex qua nihil immutãdum. eſt autem ſenſus. quam ego pecuniam depoſui, Pompeius abſtulit; quã tu, Seſtius. quod uero de tua, qua Seſtius eſt uſus, ſolicitus es, propterea ꝙ adſcriptum cuperes, à te iuſſu meo eſſe depoſitam: de hoc (inquit) quòd labores, nihil eſt: erit enim S.C. erunt tuæ literæ, quæ pecuniam iſtam Seſtio traditam eſſe teſtabũtur.

76.

IN pecunia exacta ita efferre] Ex uarietate duorum exemplariũ hæc lectio ſumpta eſt. cuius hic eſt ſenſus. Prouinciæ rationes Cicero retulerat. id eius Quæſtor Rufus ſe abſente fieri noluerat: pecuniæ enim neſcio quid à ſe in prouincia exactum in libro rationũ ſcribi cupiebat, exiſtimans, niſi id cum reliquis Ciceronis rationibus referretur, eius rei poteſtatem ſe deinceps nõ habiturum. quod ei fuiſſet inuidiæ, quaſi publicam pecuniam uoluiſſet auertere. itaque commotus eſt. Cicero autem non eſſe ait, cur iraſcatur: nam licet ipſe rationes iam retulerit, Rufo tamen facultatẽ non adimi de pecunia referendi, quam exegiſſet. in pecunia, in

quit, à te exacta nō æquum fuit, ex eo quòd ego meas rationes retulerum, ut ita te efferres, itaq; mecū inſolēter, et iracunde ageres; neque enim, cur id facias, cauſa ulla eſt: niſi quid me fallit: ſunt enim alij peritiores.

76.

DELATOS eſſe] Magiſtratus è prouincia reuerſi, poſt relatas rationes, eorum nomina ad ærarium deferebant, quorum opera Reip. uideretur utilis fuiſſe. deferebant autem ex ijs, quos ſecum adduxerant. in quo erat ambitio quædam: nam oſtendere uolebāt, cohortem apud ſe fuiſſe hominum lectiſſimorum, qui beneficia in Rempu. contuliſſent. ideoq; dicebatur, deferre in beneficijs; quòd is, qui deferebat, quaſi beneficium aliquod deferre uidebatur. hinc illud in oratione pro Archia, 187: In beneficijs ad ærarium delatus eſt à L. Lucullo Prætore, & Conſule. Et pro Balbo, 68. In prætura, in Conſulatu præfectum fabrum detulit. Quod autem infert, MOLESTE TVLI NON ILLA BENEFICIA TVAE POTIVS AMBITIONI RESERVATA ESSE, QVÀM MEAE: id eo dicit, quia Rufus deferre & ipſe uoluiſſet. ex quo apparet, deferendi ius et Quæſtores habuiſſe. quod etiam declaratur mēbro proxime ſubſequenti. DE CENTVRIONIBVS RES EST IN INTEGRO. quaſi dicat, Poteris deferre, ſi uoles: nam delati à me non ſunt, quoniam hos quidem triginta diebus deferre lex non cogebat.

76.

EX PROVINCIA deceſſemus] Vetuſti libri omnes, deceſſimus, habent. nos una litera i in e

commutata deceſſemus pro deceſſiſſemus è ſenſu ſcri-pſimus. Ex *epiſtola ultima*, 77.

COMMODA *omnia*] *Melius ita opinor, quàm communia omnia. itaq; olim impreſſimus, ſecuti libros aliquot manuſcriptos, quorum unum ſanè perantiquum* Hieronymus Ferrarius *habet.*

77.

ETENIM *cum eſſet*] *Alij, ut enim: quã lectionem nos non admodum probamus: particulæ enim, ut, quæ reſpondeat, uox non erit. ex libro igitur manuſcripto* Bernardini Maffei, *etenim, emendauimus.*

Ex *epiſtola* V. *libri* VI. *pag.* 82.

QVARE *ad eam ſpem &c.*] Inconſequens, *& obſcura locutio. ex quo uereor, ne corrupte totus hic locus legatur. ac fieri tamen poteſt, ut ita ſcripſerit* Cicero, *& inciderit in uitium, quod* Græci σολοικοφανὲς *appellant. cuius generis nonnulla cum in reliquis eius ſcriptis, tum in libris maxime contra* Verrem *deprehenduntur: quæ* Pedianus *adnotauit.*

Ex *epiſtola* VII. 85.

MVLTA *Deos uenerati*] *Nihil eſt immutandũ, ut alij crediderunt: nã etiã alibi nomen pro aduerbio poſitum eſt, ut, cum dicitur, multa peccas, & multa egeo.* Cicero *de natura Deorum* 7: *pro* Murena 138: *Topicorum autem initio, cum (inquit) mihi, meiſq; multa ſæpe cauiſſes.* Gellius *lib.* XIII. *cap.* XXIII.

85.

ELATVM] *Antea, latum: nos, elatum, meliorem, ut opinor, ſenſum ſecuti, quàm qui latum, ſcribunt. noſtram autem lectionem accepimus ex libro ma-*

nuſcripto Bernardini Maffei.

Ex epiſtola X. 67.

RECVPERES] *Antea, receperis : nos, recuperes, aliquot iam annis emendauimus, & impreſſimus. liber uetuſtus ſcriptum habet, reciperes, & in alijs etiã exemplaribus, i, literam pro, u, ſæpiſſime reperias.*

Ex epiſtola XIX. 91.

SIMVL *accepi*] *Vetuſtorum librorũ hæc eſt lectio : cuius etiam Florentini meminerunt. & eſt ſimul, pro ſimul ac. cuius uocis ex ijs, qui ſoluta in oratione ſcripſerunt, exempla non afferam : (nam ſi quis erit, qui locum ubique deprauatum eſſe contendat, & pro ſimul, uel ſimul ac, uel ſimul atque, legendum dicat : quibus argumentis contra pugnabimus ?) ſed è poetis ; in quibus eam uocem in aliam mutari carminis ratio non patitur. dixit igitur Virgilius libro Georgicorum IIII. Taygete ſimul os terris oſtendit honeſtum Pleias : & Lucretius libro I. cui ſimul infula uirgineos circundata comptus, Ex utraque pari malarum parte profuſa eſt : & Horatius epiſtola X. libri I. uino, & regno, ſimul iſta reliqui. quibus in locis, ſimul, dictum eſſe pro, ſimul ac, licet animaduertere.*

Ex epiſtola XX. 92.

MVNERVM *regionum*] *Aliquot iam annis ita impreſſimus, cum ex antiquiſſimis exemplaribus hæc lectio ſumpta eſſet. in quibuſdam tamen libris, regiorum : cuius uocis quæ poſſit eſſe ſententia, non intelligo. de muneribus autem regionum ; ideſt de ludis regionatim urbe tota edendis, Suetonius in Cæſare, II.*

92.

IN QVO *ſit ſpes*] *Non uideo, cur quidquam mutari debeat: cum & ita legatur in libris uetuſtiſſimis, & ſenſus meo iudicio ſit apprime commodus. nam cum dixiſſet, quod eo labore aſſequi uis, nullo modo aſſequere; intulit, aliquid uidebimus in quo ſit ſpes, quod nos aſſecuturos ſperare poſſimus. deinde illud:* Aliter *quidem, &c.*

Ex *epiſtola* I. *libri* VII. *pag.* 94.

P. METIVS] *Hic eſt* P. *Metius cognomento* Tarpa, *qui ea, quæ in ſcena recitanda erant, prius iudicabat. eius meminit* Horatius *in epiſtola de arte poetica, &* Satyra X. *libri* I.

95.

HOMINI *politico*] *Vetuſtos libros, in quibus ita legatur, habet* Vbaldinus Bandinellus, Ioannes Scala, Hieronymus Ferrarius, Bernardinus Maffeus, Paulus Botus, *alij, quos non neceſſe eſt commemorare. itaque nihil muto.* 95.

FRVCTVM *ullum laboris expecto*] *Veteres omnes libri pro, expecto; habent ex his peto. alij legunt, ex his expecto. mihi noſtra lectio magis probatur, ut quæ à ueteri ſcriptura minus recedat: nam & expecto, & exſcribo, & exſupero, & alia huiuſmodi cum; ſ, litera ueteres ſcribebant, ut ex antiquis monumentis licet cognoſcere: uide* Quintilianum *lib.* I.

Ex *epiſtola* II. 96.

DE BVRSA] *Hic eſt* T. Plancus *Burſa, frater* L. Planci*, ad quem ſunt epiſtolæ lib.* X. *accuſatus eſt ambitus, et condemnatus à* Cicerone*, cui Antea Tri=*

bunus pl. in cauſa Milonis *aduerſatus fuerat, & in concionibus magnam inuidiam concitarat. poſtea rerum potitus Cæſar eum, & omnes lege* Pompeia *damnatos reſtituit.* Dion, Pedianus, *& alij, in his autem epiſtolis* 131. 195.

Ex *epiſtola* III. 97.

OPTAREM, *multæ cauſæ*] Sic *antea. nos ex libris manuſcriptis uocem, cauſæ, ſuſtulimus, ut purior & elegantior ſit lectio.*

97.

ME VOLVISSE *etiã reliquis omnibus; poſtquam non potuerim, mihi ipſi finem feciſſe belli*] Hic *locus antea in omnibus impreſſis perperam diſtinctus ſenſum peruertebat.*

Ex *epiſtola* V. 98.

M. FVRIVM] Varie *legitur in libris manuſcriptis. alij,* M. *Orſium, impreſſerunt, arbitrati eum eſſe, de quo in epiſtola* XI. *libri* II. *ad* Q. *fratrem. quod mihi ſecus uidetur. ex hac enim epiſtola, de qua* Treba*tium commendat, eum ante* Trebatium *iuiſſe ad* Cæ*ſarem manifeſtum eſt. cum autem ad* Q. Fratrem *ſcribit. dicit ſe eas literas* M. *Orſio dediſſe. cum iam* Tre*batius in exercitu Cæſaris eſſet: quod in ijſdem literis poſtea ſignificat, cum inquit,* Trebatium *ut ualde ames, uehementer te rogo.*

98.

LEPTAE *legatum*] Crederem *legendum eſſe, leg.* III. *legatum, ideſt, legionis tertiæ legatum. forte enim librarius ſcripſerat, leg.* t. *pro legionis tertiæ: quod deinde is, qui legebat, cum intelligeret, ex dua-*

bus dictionibus unam fecit, & ſcripſit, Leptæ.

98.

QVOD *familiam ducit*] *Quod caput eſt, quod in eo ſummum eſt: ut referatur non ad Trebatium, ſed ad id quod dicit, in iure ciuili ſingularis memoria, ſumma ſcientia. cum enim Trebatium à multis rebus laudaſſet; memoriam, & ſcientiam in iure ciuili cæterarum laudum, quibus Trebatius abundaret, quaſi familiam dixit ducere: tralatione ſumpta à rectoribus familiarum, quod domeſtici omnes ueluti duces ſequuntur.*

98.

PVTIDIVSCVLI] *Paulo, quàm ſatis eſt, diligentiores. excuſat enim ſe, quòd in Trebatio commendádo plura uerba conſumpſerit, quàm Cæſaris humanitas patiatur. putidum autem appellat Cicero, in quo nimia diligentia reprehendi poſſit, ut de oratore lib. III. 146. nolo exprimi putidius, nolo obſcurari diligentius. & de off. lib. 1. 27. literæ neque expreſſæ, neque oppreſſæ, ne aut obſcurum eſſet, aut nimis putidum. legitur autem in nonnullis manuſcriptis libris, blandiuſculi; ſed in antiquioribus, quos ſecuti ſumus, putidiuſculi.*

99.

DIDICISSE] *Hoc dicit, quia Trebatius Cornelij auditor fuerat in iure ciuili. Digeſtorum lib. I. Titulo II.*

Ex epiſtola IX. 99.

PROPTER *eius occupationes nihil ſum auſus ſcribere*] *In duobus uetuſtiſſimis libris non eſt uox illa occupationes; ſed eius loco ſpatij aliquantum eſt relictum. ex quo credimus à recentioribus, quorum*

imperitia deprauati leguntur ueterum ſcriptorum libri uocem, occupationes, eſſe repoſitam. nos, quid ea dictio, quā in exſcribendo librarius omiſit, ſignificare potuerit, aſſequi coniectura non poſſumus. græcam quidē deeſſe crediderim. id enim ueriſimilius eſt, quàm latinā: ut etiam alibi cognoſcitur in ipſius Ciceronis ſcriptis, ubi græcum deſideratur exſcriptorum inſcitia, qui cum id legere non poſſent, omittebant, relicto ſpatio, ut ab alijs aliquando reponeretur. in Vbaldini libro apparet ſpatium fuiſſe. quo in loco repoſita eſt uox, occupationes. non eiuſdem librarij manu.

Ex epiſtola X. 100.

AVT CONSOLANDO, *aut conſilio, aut re iuuero*] Senarius integer è Terentij Heautontimorumeno translatus in hunc locum. ſic enim in ea fabula, actu I. ſcena I. cum Menedemo loquens Chremes inducitur: iſtuc, quidquid eſt, fac me, ut ſciam: Ne retice; ne uerere; crede inquam mihi: Aut conſolando, aut conſilio, aut re iuuero. Terentius porrò, ut opinor, à Plauto paucis immutatis accepit. apud quē in Pſeudolo, actu primo, ita loquitur Pſeudolus ſeruus: Fac me certum, quid tibi ſit: iuuabo aut re, aut opera, aut conſilio bono.

Ex epiſtola XI. 100.

OMNIBVS, *unde petitur*] Debitoribus. ita etiam de oratore libro I. 98: homo ex diſertorum numero poſtulabat, ut illi, unde peteretur, uetus atque uſitata exceptio daretur, cuius pecuniæ dies fuiſſet. apud iuriſconſultos frequens eſt locutio.

Ex epiſtola XII. 101.

FIDVCIAE, INTER *bonos bene agiter?*

quis] *Ita legitur in libro manuſcripto; & ſanè crediderim, non aliter hunc locum eſſe ſcribendum. etſi priorem lectionem conſeruarim. uoces enim illæ,* VT, *&* OPORTET, *quæ ſunt in impreſſis, additæ ſunt ab imperito, qui locutionem parum integram crederet; cum alibi à Cicerone iuriſconſultorum formulas ſine uerbo citari non animaduertiſſet, ut de off. lib.* III. *In fiducia, (inquit) inter bonos bene agier. uetuſti enim libri non habent,* VT. *& ibidē paulopoſt. cum dicitur, inter bonos bene agier, quidquam agi doloſe, aut malitioſe poteſt? in topicis etiam 226: ubi eadem hæc uſurpantur uerba, manuſcripti libri ab impreſſa lectione diſſentiente, noſtram ſententiam confirmant, quam etiam Romæ doctiſſimis hominibus probaui.*

Ex epiſtola XIII. 102.

TREVIROS *uites cenſeo: audio capitales eſſe:*] *Vt unicuique, quod ſuum eſt, tribuamus, Petri Bēbi, hominis & dignitate, & omnium uirtutū cognitione clariſſimi, epiſtolā, qua huius loci ſententiam diligentiſſime, et ornatiſſime expoſuit, adſcribemus. non enim eos imitari placet, qui ex aliena induſtria ſibi laudē aucupantes, quæ ab alijs dedicerūt, edunt pro ſuis,*

Petrus Bembus Bernardino Sandro S. Quod hodie mane quærenti tibi à me de illis Ciceronis ad Trebatium uerbis: Treuiros uites, cenſeo: audio capitales eſſe: mallem, auro, argento ære eſſent: reſpondi, iocum eſſe & multiplicem, & feſtiuum: qui quidē iocus in antiquis, & numis, & ſcriptoribus deprehēderetur: itaque, quoniā eramus in uia, ut neque libros, neq; numos haberemus, reieci te in aliū diem: id, ne te diutius

torqueat, eſt eiuſmodi: ut ioci cauſa; quod quidem Cicero ad illum ſcribens more ſuo ferè ſemper facit; & Treuiri, & capitales in ambigui genere ſint poſita. nam cum uideatur monere illum, ut uitet Treuiros Galliæ populos, qui capitales, bellicoſiq́; ſint: ludit cum in Treuirorum, tum in capitalium uerbo. erat enim Romæ magiſtratus, Triumuiri capitales: qui etiam Treuiri dicebantur. ſed quoniam hoc ipſum Triumuirum nomen iterum in ambiguo poni poterat, cum eſſent etiam apud Romanos Triumuiri pecuniæ cudendæ: quos ita inſcribebant, A.A. A. FF. hoc eſt, Auro, Argento, Aere Flando Feriundo; iocatur iterum in hoc uerbo, luditq́; Cicero, ut mihi quidem uidetur, belliſſime, addens, mallem Treuiros iſtos eſſe pecunioſos, quàm bellicoſos; ut Cæſare eos uincente tu diteſceres. itaque infert, mallem eſſe Treuiros auro, argento, ære; quàm ſcilicet capitales. Triumuiros autem Treuiros ſolitos dici, Liuius ſatis locuples eſſe teſtis poteſt: cuius ſunt hæc in lib. quartæ decadis X. Colonia Grauiſcæ eo anno deducta eſt in agrum Etruſcum de Tarquinienſibus quondam captum. quia iugera agri data. Treuiri deduxerunt C. Calphurnius Piſo, P. Claudius Pulcher, C. Terentius Hiſter. Quod uero Triumuiri pecuniæ ſit, ut dixi, inſcriberetur; eſt apud me numus æreus perantiquus ita inſcriptus, C. PLOTIVS III VIR. A. A. A. FF. ſunt & alij numi aliorum nominum, eiuſdem tamen tituli; quos inſpicies, cum uoles. Hæc ad te ſcripſi, cum domum rediſſem, & numos, ac librũ ſumpſiſſem amore tui admonitus. Vale. Prid. dus. Iun. M.D.XXXIII.

Ex epiſtola X V I. 102.

NON NIMIS φιλοθέωρον] *Aliter antea in omnibus impreſſis. nos, ut in noſtro libro legitur, emendauimus, & impreſſimus ſeptimum abhinc annum. iocans enim, ut ſolet, dicit ſe* Trebatium *non reprehendere, quòd non nimis ſpectãdi cupidus fuerit, id eſt, quòd in* Britaniam *profectus non ſit, ut eſſedarios ſpectaret. tacite autem ut ignauum, & puſilli animi ſubaccuſat, qui Cæſarem in* Britaniam *ſequi ad bellum noluerit.*

102.

RESPONDERE] *Negant, inquit, eſſe qui percunctentur: cum homines te iureconſultum imperitũ exiſtiment. iocatur enim in uerbo reſpondere: quaſi dicat: negant te habere, cui reſpondeas, cum s. nemo te conſulat.* Ex epiſtola X V I I I. 102.

GRAECVLAM *tibi miſi cautionem chirographi mei*] Puto *ſenſum eſſe: commendaui te Cæſari literis* Græce *ſcriptis.* 104.

QVÀM *hæc ſcribere.*] Suſpicor *mendum ſubeſſe. mihi enim perobſcurus eſt ſenſus. & ut libere dicam quod ſentio, legẽdum crederem, quam exſcribere, nulla propemodum mutatione facta. deprauationis enim origo, ut opinor, ea fuit: deſcribendis libris ſæpe duos præficimus, qui legat, & qui de legente excipiat, ut ſcilicet celerius, & certius id muneris conficiatur. cum autem is, qui legeret, protuliſſet exſcribere, credidit ſcriptor, ecſcribere, dictum eſſe: itaq; fecit in libro. alius deinde errorem, quem per imprudentiam commiſſum debuit tollere, temeritate auxit, una dictione in duas diuiſa, priori duabus literis, quas falſo deſi-*

derari credidit, adſcriptis, h, & a, ut legeretur, hæc, ſenſu fortaſſe commodo, ſed, ut dixi, mihi perobſcuro. quòd ſi legatur, ex ſcribere, hoc dicet. uideo te parum diteſcere, cui charta deſit, in qua tuas formulas, aut aliud quidpiam exſcribas. ea enim ſi ſuppeditaret, nunquam profecto ad nos in palimpſeſto. infert enim, an hoc ſignificas, nihil fieri, frigere te, ne chartã quidem tibi ſuppeditare? dixit autẽ, quod delere malueris, quàm exſcribere, per iocũ ſignificas, nõ habuiſſe Trebatiũ in quo exſcriberet id, quod delerat: itaque ſe mirari, quid fuerit in illa chartula, quaſi moleſte ferat id periiſſe: chartæ enim inopiam oſtẽdi, cũ ſcribat in palimpſeſto. idem error in III. *epiſtolam* VIII. *libri ad* Atticum *irrepſerat: ubi enim antea legebatur, faſces laureatos hæc ferre ex* Italia, *nemo non uidet legendum eſſe, ecferre.*

104.

M. AEMILII *Philemonis*] *Cum in libris manuſcriptis uarie legeretur: (quidam enim* Meuilij, *quidam* Metelli *habent) auſus ſum emendare* M. Aemilij: *procul enim dubio libertus fuit adoptatus in* Romanã *familiam, ut alij multi. cum autem* Metriliorum *mentionem nondum inuenerim; & uetuſtorum exemplarium uarietate, in quibus ueræ lectionis quaſi quædã ueſtigia cernuntur; &* Pediani *uerbis, qui eiuſdem (ut opinor) liberti meminit, adductus ſum, ut,* M. Aemilij, *corrigerem. libet autem ipſius* Pediani *locum recitare, ut ſtudioſis quærendi labor abſit. is igitur ita in argumento orationis pro* Milone. Munatius Plancus *Tribunus pl. produxerat in concionem* M. Aemilium *Philemonem, notum hominem, libertum* M. Lepidi. *ita ta=*

men hoc ſentimus, ut afferentibus alijs meliora, perlibenter de noſtra ſententia diſceſſuri ſimus.

Ex *epiſtola* XX. 104.

DOCTOREM *tamen, lumenq; deſiderant*] *Omnino in omnibus libris manuſcriptis, pro lumenq;, legitur, unumq;: ego tamen libentius legerim, uſumq;, ideſt exercitationemq;, ut dicat idem, quod ſupra, nullam artem literis ſine interprete, & ſine aliqua exercitatione percipi poſſe.*

Ex *epiſtola* XXI. 104.

RVFIO *mediusfidius tuus*] *Tuus, inquit, quòd eiuſdem eſſet gentis: Rufio enim Trebatiorum cognomen fuit. id ex lapide, qui Romæ eſt in porta Latina: ſic enim in eo ſcriptum legitur.* C. VIBIVS C. F. MACER, C. TREBATIVS RVFIO FACIVND. CVRAVERVNT.

105.

HABET *lucum*] *Sunt, qui, lucum, ideo male legi credant, quòd neque luci capax eſſet priuata domus, & luci, qui ſacri eſſent, non ſine ſcelere incidi poſſent. nos exiſtimamus, lucum non intra parietes, ſed ante ædes Trebatij fuiſſe: neque Ciceronem impie conſuluiſſe, qui eum à Trebatio cædi uellet: quo modo enim recte, & ſine piaculo id fieri poſſit, dicet M. Cato in primo de re ruſtica.*

Ex *epiſtola* XXIIII. 105.

MANEAT *Damaſippus in ſentenia*] *Vt emat, quemadmodum dixit, quæ mihi non placuerit. eſt autem is, de quo Horatius Satyra* III. *libri* II. *Inſanit ueteres ſtatuas Damaſippus emendo.*

Ex *epiſtola*

Ex epiſtola XXV. 106.

CAPIVS (opinor) olim, Non omnibus dormio] Aliàs ita emendauimus, cum libri omnes non modo impreſſi, ſed etiam manuſcripti hoc in loco mendoſi legerentur. quidam enim Citius, quidam Cepio, alij aliter habebant. nos ex Feſto Pompeio locum reſtituimus, qui adagium, Nõ omnibus dormio, natum eſſe à Capio quodam ſcribit, qui Pararencho diceretur, quòd ſimularet dormientem, ut impunius uxor eius mœcharetur.

Ex epiſtola XXVI. 107.

VEREOR, ne in Catonem, Cato in nos] Hanc lectionem cum alij uetuſti libri habent, tum is, qui eſt apud Bernardinum Maffeum, ſenſus eſt. uereor, ne nos ſcribamus in Catonem, & eum noſtris ſcriptis laudemus: Cato autem laudatus exitio nobis ſit, Cæſare nos, quòd ipſius inimicum laudemus, male mulctante: quaſi dicat, uereor, ne Catonem extollamus, ipſi autem deprimamur. & dixit, in Catonem, (ſubaudi ſcribere) ideſt in Catonis laudem, ut de oratore libro II. 141. & de natura Deorum libro I. 17. Alij malunt legere, Vereor ne in Catonium catoninos, hoc ſenſu. uereor, ne Cæſar Catonis ſtudioſos in Catonium, ideſt ſedem inferorum trahat.

Ex epiſtola XXVIII. 103.

GALLO S. D.] Alij credunt hunc eſſe M. Fabium Gallũ, qui de cõiuratione Catilinæ, quæ ab Allobrogibus acceperat, ad Ciceronem detulit: ſed eſt amiciſſimus meus, uir ſanè his literis, quæ humaniores appellãtur, inſtructus, ſed maximarũ doctrinarũ cognitiõe præſtantior, qui hũc potius exiſtimet eſſe P. Seſtiũ, pro quo

extat oratio, cui cognomen fuerit Gallo: fuiſſe enim hoc Seſtiæ gentis cognomẽ, intelligitur ex oratione pro Milone, ubi ita ſcribit: Sacrariũ, quod eſt in fundo T. Seſtij Galli. Tribunatũ autem plebis, & petiſſe Seſtiũ Ciceronis reſtituendi cauſa, & pro eius ſalute geſſiſſe, ex ipſius Ciceronis ſcriptis notiſſimum eſt. quod itẽ de M. Fabio dici non põt: neque enim is, quo tempore Cicero exulauit, Tribunus fuit: ne alijs quidem temporibus, quod ſciri poſſit. nam quod infra dixit, ſi falſa fuerunt, quæ tu ad me detuliſti: ſignificat ea, quæ Seſtius C. Antonij Conſulis Quæſtor ad Ciceronem Conſulem de ipſo Antonio Cõſule ſuo detulit: ſic enim in oratione pro eodem Seſtio habita. Quæſtor C. Antonij collegæ mei fuit ſorte, ſed ſocietate cõſiliorũ meus. impedior nõnullius officij, ut ego interpretor, religiõe, quo minus exponam, quanta ad me detulerit. Hæ rõnes faciunt, ut amiciſſimi hominis ſententiæ libenter acquieſcam.

Ex epiſtola XXXI. 109.

SALVIS *rebus*] *Potius, Rep. nondum afflicta, quàm, ut quidam uolunt, ſine bonorum imminutione. ſic enim dixit etiam ad Sulpitium epiſtola I. libri. iiij. Vtinã Serui ſaluis rebus colloqui potuiſſemus inter nos. & Phil. uol. I. 15. Deli fuiſſe permultos ſaluis rebus illis.*

Ex epiſtola ultima, 110.

PENNIGERO, *non armigero in corpore*] *non dubiũ eſt intelligi de auibus, Quas Philoctetes configebat tardus celeres, ſtans uolantes. alij tamen, pinnigero maluerunt, contra Quintilliani ſentẽtiam, qui pinnas de auibus dici non uult:* 111.

ILLIS *interioribus literis meis, quibus ſæpe uere=*

cundiorem me in loquendo facis] Iandiu ſuſpicatus ſum hunc locum eſſe deprauatum : neque enim, ſi ita legatur, ſenſus elici bonus poſſit. Hieronymus autem Ferrarius Corrigienſis arbitratur eſſe legendũ, illis interioribus literis, eis, quibus ſæpe uerecundiorem me in loquendo facis. cuius ſententiæ nos facile acquieſcimus: ita enim & aptus colligetur ſenſus, & erit locutio ſane quam elegans, qua in ſuis ſcriptis ita frequenter Cicero eſt uſus, ut eius exempla huc afferre putidum propè ſit.

Ex epiſtola iiij. 113.

LENTVLI Cruris] Hic eſt, opinor, L. Lentulus Cruſcellus, qui anno ſequenti Cos. fuit cum M. Marcello. puto autem illum & Cruris, & Cruſcelli cognomine indifferenter appellari ſolitum.

113.

NOSTRI *equites*] Cum in libro manuſcripto legeretur, equ. facile in eam opinionem deſcendi, ut, equites, legendum eſſe exiſtimarem. noſtri autem, inquit, quòd erat ipſe ex ordine equeſtri, ut ex oratione, qua eum Cicero defendit, cognoſcitur.

114.

RATIONE, *& inſidijs uſus uideretur in euitandis eorum conſilijs*] forte melius, ratione, & conſilio uſus uideretur in euitandis eorum inſidijs.

114.

LAELIOS] Forte Lollios, qui Cæſaris amici fuerunt, quemadmodum Antonij: nam Lælij Pompeiani, qua in opinione magis ſum confirmatus, poſtquã in epiſtola iij. libri V. ubi, Lælium, impreſſum erat, uetuſtiſſimos libros, Lollium, habere uidi.

114.

MEA *porrò comitia quem euentū ſint habitura*] *Sic antea in omnibus impreſſis. nos uocem, comitia, ſuſtulimus: quæ ſubintelligitur, ut etiam cum dixit,* Præ*torijs moræ quædam inciderunt.*

Ex epiſtola V. 115.

QVODAM *ſilice iam omnia*] *Liber uetuſtus* Ioannis Scalæ *ſic habet, quodam omnia in Sicilia:* Ber*nardini* Maffei, *Quodam uictilicra omnia: Qui eſt in Medicea bibliotheca, & qui aqud* Vbaldinū Bandi*nellum, Quodam incilicia omnia. uulgata lectio non eſt in libris manuſcriptis. uidendum an ita legi poſſit, Quodam incili iam omnia.*

Ex epiſtola VI. 115.

CONFECTA, *omnia fœda, & inhoneſta ſunt*] *Hoc in loco uetuſti libri inter ſe diſcrepant. nos eum, quem habet* Ioannes Scala, *ut minus deprauatum ſecuti ſumus: ſic enim in eo legitur: confecta omnia fœda, & inhoneſta ſunt. ex quo adducti ſumus, ut, una litera immutata, legeremus: confecta, omnia fœda, & inhoneſta ſunt, Poſt in* Petri Bembi *libro, confecta omnia diſtincte ſcriptum animaduerti.* 115.

TABERNARIIS] *Aquarū ius penes* Aediles, *&* Cenſores *erat. itaque cum tabernarij publicas aquas in ſuum uſum deducerent,* Celius, *qui tunc temporis* Aedilitatem *gerebat, ea de re cum tabernarijs & aquarijs pugnauit: concionem etiam de aquis ſcripſit, cuius meminit* Frontinus *libro* II. *de aquæ ductibus.*

116.

VIARIAM] *Dicit neſcio quid* Appianus *de*

uijs à Curioni inſtauratis: tamen, Vinariam, magis probarem, quàm Viariam: & poſt, Queis iubet Aediles metiri. ut hoc dicat, iubet Aediles legibus, quas ipſe fert, uinum, & alimenta populo metiri, Annonianam legem & P. Clodius tulerat: de qua in oratione pro Seſtio, & Aſc. in Piſ.

Ex epiſtola VII. 16.

PAVLA Valeria] Alij, an hæc Bruto nupſerit, dubitare uidentur, propterea quòd libro XI. Pollam Bruti uxorem fuiſſe perſpiciant. ego nupſiſſe exiſtimo, et eamipſam eſſe, quæ libro XI. appellatur Polla: ut quẽadmodum ab aula olla, ſic à Paula Polla dicta ſit.

116.

NONDVM retulerat] Si ita legitur, ſubintelligi poterit, dotem. ſed mihi non diſplicet amiciſſimi mei coniectura, qui ita legẽdum putat, mundum retulerat. mundus autem muliebris quĩ ſit, exponit Liuius lib. XXXIIII. munditiæ (inquit) ornatus, & cultus, fœminarum inſignia ſunt. hunc mundum muliebrem appellarunt maiores noſtri.

Ex epiſtola VIII. 116.

M. TVCCIVM accuſatorem ſuũ &c.] Huius loci ſenſum, etſi obſcuriſſimus eſt, tamen declarare conabimur. Reorum cauſæ ordine agebantur: nam quæ tempore prior fuerat, eius prior item locus erat. excipiebantur tamen eæ cauſæ, quæ cum cauſis iam iudicatis coniunctionẽ aliquam habebant, ut earũ quaſi appendices quædam uiderentur: eiuſmodi enim cauſis, etiam ſi poſt multas alias delatæ eſſent; tamen primus locus erat conſtitutus. itaque in oratione pro Cluẽtio,

Fabritium (inquit) reum ſtatim fecit: utq; ei locus primus conſtitueretur, propter cauſæ coniunctionem impetrauit. propter cauſæ coniunctionem, inquit, quòd Fabritij cauſa eadem erat, quæ Scamandri, qui antea condemnatus erat. & infra in eadem oratione: apud eoſdem iudices reus eſt factus Oppianicus, cum is duobus præiudicijs iam damnatus eſſet. ab ijſdem autem iudicibus locus ei primus eſt conſtitutus. Hoc ideo factum eſt, quòd Oppianici cauſa coniunctionem habebat cum Fabritij, et Scamandri cauſa, quos iudices iam damnauerant. Excipiebantur etiam cauſæ de ui, quæ primo loco agebantur, reiectis alijs cauſis, quæ tempore priores fuerant. ſic Milonis cauſa, quòd erat de ui, extra ordinem eſt acta. ſic M. Celius, cum Atratini patrē de ambitu reū feciſſet, de ui poſtea accuſatus, cauſam ipſe prior dicere coactus eſt. ſic etiam C. Sempronius cū à M. Tuccio eſſet accuſatus, & cauſam ſuam eo anno nollet agi (forte quòd ex ijs, qui tunc iudices erāt, complures ſibi infenſos intelligeret (accuſauit accuſatorem ſuum lege Plotia de ui, eo conſilio, ut, interpoſita extraordinaria cauſa, tempus tereretur: & ſuæ cauſæ iudiciū cum eius agendæ ſpatiū non eſſet, in annum ſe quētē neceſſario reijceretur. Extraordinarius autē reus is dicebatur, cuius cauſa non ordine, ut aliæ cauſæ, ſed primo loco ſemper ageretur: & inde extraordinaria cauſa, quæ ſtatim ante omnes cauſas ageretur, ut cum erat de ui, uel coniunctionem habebat cum aliqua cauſa antea iudicata. 117.

LATERENSIS *leges ignorans, pronunciauit quod ſinguli ordines iudicaſſent*] Cum ex tribus

ordinibus, qui res iudicabant, duo Seruilium abſoluiſſent, unus condemnaſſet, uniuerſorum autem iudicũ æquo numero ſententiæ fuiſſent, Laterenſis, qui ordines, non ſententias reſpiceret, abſolutum credidit, ſeq; eum in tabulas dixit abſolutum relaturum. poſtea cum in lege reperiſſet, non ex ordinum numero, ſed è iudicum maiori parte uel abſoluendos, uel condemnandos eſſe reos: non retulit, ut dixerat, in tabulas abſolutum, ordinum iudicia perſcripſit. fuſius autem explicabimus, propterea quòd obſcurior eſt ſenſus, ita ut eum pauci uiderint, nemo certe oſtenderit: non enim, in quo Laterenſis Prætor deceptus ſit, animaduerterunt. quod nos pluribus uerbis, ut etiam tardiores intelligãt, oſtendemus. iudicia penes tres ordines erant: qui quidem tres ordines ex ſenatoribus, equitibus, Tribunis ærarijs conſtabant. fieri autem poterat, ut quem duo ordines abſoluiſſent, unus condemnaſſet, is tamen nõ abſolutus, ſed condemnatus iudicaretur, hoc modo.
Eunt in conſilium ſenatores XXVI. *equites* XXV. Tribuni *ærarij* XXIIII. *ex ſenatoribus abſoluunt reum* XIIII. *condẽnant* XII. *equitibus abſoluunt* XIII. *condemnant* XII. *ex Tribunis ærarijs abſoluunt* IIII. *condemnant* XX. *ſi ex ordinum numero iudicaretur reus, abſolutum appareret: quippe cum ex tribus ordinibus abſoluerint duo, ſenatorius, & equeſter. cum autem lex, quod iudicum maior pars iudicarit, id ius ratum eſſe uelit: condemnatum reum, nemo eſt, quin uideat, cum ſententias graues habuerit* XLIIII. *abſolutorias* XXXI. *Prætor autem Laterenſis cum ex more pronunciare deberet, quot ſen=*

tentijs abſolutus, quot eſſet condemnatus: leges ignorans, de numero iudicum nihil, de ordinibus; quid ſinguli iudicaſſent, pronunciauit, ac ſe in tabulas abſolutum dixit relaturum. poſtea cum lege perſpecta, erratũ intelligeret; dubius animi, quid ageret; quòd neq; contra legẽ, neque contra id, quod pronunciarat, uellet facere: neque abſolutũ, neque damnatum retulit: tantũ ordinum iudicia perſcripſit. ex quo paulo poſt infert Celius: ſic nunc neq; abſolutus, neque damnatus Seruilius, de repetundis ſaucius Pilio traditur.

117.

EMISSARIO *eſt factus.*] *In exemplari antiquo Mediceæ bibliothecæ, & in libro manuſcripto Petri Bembi Cardinalis, & Vbaldini Bandinelli legitur, emiſſa ruſtetio factus. forte corrigendum, emiſſario S. Tetio fectus. ut exiſtimat amiciſſimus meus. Tetios autem & libertos, et amicos Claudiorum fuiſſe, è qua gente erat Appius oſtẽdit Aſconius, ubi in oratione pro Milone locum illũ exponit: Hæc inſidiata Pompeio eſt. quanquam ibi tãtum de Damione Clodij liberto loquitur. ſed Damionem Tetiæ gentis fuiſſe, oſtenditur ad Atticum 56. itaque hic Celius de Appio loquens, accuſatus, inquit, eſt à quodam ſuorum Sexto Tetio: nam cum Sextus, antiqui ſignificare uolebant, uel Sex. ſcribebant, uel S.*

117.

L. IVLIVS L. F. POM. *Annalis*] *Ex XXXV. tribus, aliquam (ut inquit Pedianus) neceſſe erat, quibuſcunq; eſſet ordinis, ciuis Romanus obtineret. is autem oſtendebatur à Prænomine ſuo, à nomine, (nomine autem familia ſignificatur) à patris*

prænomine,à tribu, à cognomine, ut Philippica IX. Ser. Sulpitius Q. F. Lemonia Rufus. Lemonia enim tribus eſt ablatiui caſus,ut ſit,ex Lemonia, ut inquit Aſconius,in lapidibus autem antiquis ferè ſemper, in libris aliquãdo prioribus tantummodo literis ſignificari tribus animaduertas,ut in hoc S. C. ubi enim legitur,Pom.ſciendũ eſt,Pontinam intelligi (nã et Pontina,& Pomptina in lapidibus antiquis, & uetuſtis libris ſcriptum eſt (ubi Pop. Popiliam : ubi Pup. Pupiniam : ubi An. Anienſem : quod cum antea non eſſet exploratum, alij pro An. Capito, duabus uocibus coniunctis legebant Ancapito : Bernardinus autem Rutilius,qui nuper Venetijs obijt,in ſuis adnotationibus credidit,antiquas notas fuiſſe,quæ ſignificarent, Atteij nepos. in quo quàm deceptus ſit, non attinet dicere. ſi enim ab auo oſtendendus aliquis erat, non ab eius nomine, ſed à prænomine oſtendebatur. ſed incidit in errorem,quia tribum Anienſem nõ agnouit,quæ duabus modo literis, ut iam dixi, ſcripta fuerat. quæ me ratio mouit, ut ubi, Puphirrus, una tantum uoce antea legebatur,duabus in noſtro libro ſcriberem, Pup. Hirrus, ideſt, Pupinia Hirrus: tribus enim ante cognomen ponebatnr, ut etiam alibi licet uidere. quoniam autem hanc tribuum cognitionem non ita facilem eſſe perſpicimus(nam & Volterranus,& Alexander,qui dies Geniales ſcripſit, & alij, quos non neceſſe eſt commemorare,parũ uidentur in ſuis libris earum numerum, et nomina tenuiſſe) ſtudioſis non fore prorſus inutile, aut iniucundum arbitramur, ſi quæ in hanc rationem diſperſa in ueterum monumen-

tis leguntur, coacta huc afferamus. Fuerunt igitur Romanæ tribus X X XV. *quarũ nomina infra ſcripſimus, et ſcriptores aliquot, qui de ijs meminerũt, appoſuimus, ut inde facilior earum, ac certior unicuiq; cognitio ſit.*

Aemilia, de qua Cicero ad Atticum 30 : Liuius lib. X X X V I I I. Antiq. L X X V.

Anienſis, Cicero pro Plancio, Liuius lib : X . *familiariũ epiſtolarum* 117 : Antiq : C L X X V. & C X C.

Cornelia, Liuius lib. X X X V I I I. Antiq. C L I.

Claudia, Liuius lib. I I. Virgilius *libro* V I I. Dionyſius Halic. V. Antiq. L X X V. & C X I I I I.

Collina, Varro *libro* I I I I. *de lingua lat.* Plinius lib. X V I I I. *cap.* I I I. Sex. Pompeius, Antiq. X X V I I.

Cruſtumina, ſiue Cluſtumina, nam in antiquis & lapidibus, & libris ſæpiſſime per l ſcripta legitur: Cicero *pro Plancio, & pro* Balbo, Antiq. C X X X I I I.

Eſquilina, Varro *libro* I I I I. *de lingua lat.* Plinius lib. X V I I I. *Cap.* I I I. Sex. Pompeius *in literas* V.

Falerina, Liuius lib. I X. Antiq. C X X.

Fabia, Horatius *epiſtola* V I. *libri* I. Suetonius 38. Antiq. L X I. & C C C X L I I I.

Galeria, Liuius lib. X X V I I. Plinius *libro* V I I. *cap.* X L I X. Antiq. L X X X I X. & C X L I I.

Lemonia, Cicero *pro* Plancio, & Philippica I X. Sex. Pompeius, Antiq. L X C I. & C L I.

Metia, Cicero ad Atticum 63. Liuius lib. X X I X. Valerius Max. 49. Sex. Pompeius.

Narnienſis, Cicero *in* Rullum, Liuius lib. V I. *ubi corrupte legitur* Arnienſis, & lib. X X I X.

Ocriculana, Cicero *in Rullum. Pli. appellat. Otriculum.*
Ouſentina, Liuius *lib.* I X. Sex. Pompeius *in litera* V. *Antiq.* X I X. *bis*, & L X I I.
Palatina, Cicero *in* Verrem I I I I. 124: *Aſconius* 18: Varro *lib.* I I I I. *de lingua lat.* Plinius *lib.* X V I I I. *cap.* I I I. Liuius *libro* X X. Sex. Pompeius *in litera* V. *Antiq.* X X I X. *bis*, & L X I I.
Papiria, Sex. Pompeius, *Antiq.* L X I I. & C X X X X V.
Pollia, Liuius *lib.* X X I X. Valerius Max. 200. *Antiq.* C X. C X I I I. C X L V I I.
Popilia, Valerius Max. 200. *familiarium epiſt.* 117. Sex. Pompeius, *Antiq.* C C I I I C.
Pontina, *ſiue Pomptina*, *utroque enim modo ſcribitur*: Cicero *ad* Atticum 63. Liuius *lib.* V I I. Sex. Pompeius, *Antiq.* C L X X V I.
Publicia, Liuius *lib.* V I I. *Antiq.* L X V I. L X X X I. *interdum etiam ſcribitur* Poblicia.
Pupinia, Cic. *ad* Q. *fratrem* 308: *familiarium epiſt.* 117: Liuius *dec.* I I I. *lib.* V I. Sex. Pompeius.
Quirina Aſc. 62. Cicero *pro* Quintio. *ubi antea mendoſe legebatur* Quirinas: *familiarium epiſt.* 117: Sex. Pompeius, *Antiq.* X V. X L I I I I.
Romulia, Sex. Pompeius, Cicero *in* Verrem I I. *item in* Rullum, Aſconius 18: Varro *lib.* I I I I. *de lingua lat.* *Antiq.* C L X V. & *in lapide*, *quem* Ferrariæ *uidimus*, *in imis ſummi templi parietibus inſtrato*.
Sergia, Aſconius 62. *Antiq.* L X I. L X I I I.
Suburrana, Plinius *lib.* X V. *cap.* I I I. I I I. Varro *lib.* I I I I. *de lingua latina*, Sex. Pompeius *in litera* S, & *litera* V.

Scaptia, Suetonius 38: Sex. Pompeius, Titius lib. VIII. Antiq. CCCLXXVI.
Stellatina, Liuius lib. VI. Antiq. CX. CL.
Sabatina, Liuius lib. VI. Sex. Pompeius.
Terentina, Cicero pro Plancio, Liuius lib. VI. familiarium epiſt. 117: Antiq. CXL. CCCXXXVI.
Tromentina, Sex. Pompeius, Liuius lib. VI. ubi corrupte legitur Promentina: Antiq. CVII. & in Lapide, qui Caietæ eſt, in quo ita ſcriptum legitur, L. ATILLIO L. F. TROMEN.
Velina, Cicero ad Atticum 63. & in Bruto 180: Horatius epiſtola VI. libri I. Perſius, Antiq. XIX.
Volitina, Cicero pro Plancio, Antiq. LXXV. CLV. & in lapide, qui Venetijs eſt in turri ſancti Vitalis, in quo ita ſcriptũ eſt, CN. NVMERIVS CN. F. VOL. FRONTO.
Veientina Cicero pro Plancio.
Veturiæ, cuius mentionem in auctoribus fide dignis; ideſt in antiqois, nondum inueni.

Hæ ſunt XXXV. tribus, in quas Vrbs diſpertita erat. ex hoc autem numero quatuor tantum urbanæ fuerunt, Palatina, Eſquilina, Collina, Suburrana, in quas, ut inquit Plinius, transferri ignominiæ eſſet, dictæ à partibus Vrbis, in queis habitabant. reliquæ omnes ruſticæ, laudatiſſimæ, eorum, qui rura haberent: quæ propriæ ingenuorum erant, cum urbanæ libertinorum eſſent, ut auctor eſt Aſconius 92: & L. Florus in epitome libri XX. Aſconium autem, ubi in III. oratione in Verrẽ illud exponit, V. ET XXX. TRIBVS, cur de nominibus Sabinarum plures tribus eſſe factas

dixerit, mirari non ſatis poſſum, cum à Sabinis non tribus, ſed curiæ nomina acceperint, ut inquit Liuius lib. I. & Sex. Pompeius de uerborum ſignificatione libro III. tribus autem unde dictæ ſunt, uel ex eodẽ Pompeio, uel ex alijs facile eſt cognoſcere. Vrbem autem in XXX. curias à Romulo, à Seruio autem Tullio, qui multis annis poſt Romulum regnauit, in IIII. tantum tribus diuiſam eſſe conſtat, quæ XXXV. numerum expleuere. Dionyſius autem Halic. lib. II. in III. partes multitudinem omnem, ac trium rurſus earum partium in denas partes unamquãque à Romulo diuiſam eſſe ſcribit: uocatas autem partes maiores, tribus; minores, curias. M item Varro libro IIII. de lingua lat. agrum Romanum in III. partes, unde tribus appellata ſit, diuiſum fuiſſe ſcribit. ex quibus exemplis manifeſtum eſt, & tribus à curijs diuerſas fuiſſe, & à Sabinis mulieribus non tribus, quæ Romuli ætate III. modo fuerunt, ſed curias eſſe nominatas: Illud multo magis animaduertendũ, diligenterq́; conſiderandum cenſeo, cur L. Florus in epitome libri XIX. duas tribus multis poſt exactos reges annis adiectas eſſe dicat, Velinã, et Eſquilinam: cũ Eſquilina ex IIII. tribubus una fuiſſet, in quas Seruius Tullius Vrbem diuiſerat. libro etiam VI. Liuius ita ſcribit: Tribus IIII. ex nouis ciuibus additæ, Stellatina, Tromentina, Sabatina, Narnienſis: eæq; XXXV. numerum expleuere. poſt autem libro VII. duas tribus ait additas eſſe, Pontinam, & Publiciam, & duas item libro IX. Oufentinam, et Falerinam: ut uideatur à ſe ipſo diſſentire; niſi ſi, additas, & adiectas, pro auctas (ut quidem ego acci-

pio) dictum uelis. Quæ de tribubus diceremus, hæc habuimus. Vbi autem ſcripſimus, Antiq. librum, qui Romæ olim eſt impreſſus, cui titulus eſt, Antiquæ Vrbis epigrammata, ſignificauimus. chartarum autem eiuſdem libri numerum ſubiecimus, ut facilius, quæ uolumus, reperiri poſſit.

117.

AD EX Cal. Mart.] Forte, ex ad Cal. Mart. ideſt, ex Cal. Mart. quod paulopoſt oſtendit. uſus eſt hoc loquendi modo & M. Varro libro I. de re ruſtica: etſi libri omnes impreſſi eo loco deprauati leguntur. ubi enim eſt, extant ad VII. Idus Feb. extant ad VII. Idus Maij, extant ad. iij. Idus Sept. extant ad. iij. Id. Nou. manuſcriptum exemplar habet, ex ad VII. Id. Feb. ex ad VII. Id. Maij, ex ad. iij. Idus Sext. ex ad. iij. Idus Nou. itaq; legendum eſt. ſignificat enim, ex eo die, qui dicitur, ad VII. Idus: & ex eo die, qui, ad. iij: ſimiliq; locutione uſus eſt ad Atticum 47: nuncij nobis triſtes nec uarij uenerãt ex ante diem Non. Iun. quod idem eſt ac ſi dixiſſet, ex Nonis Iunij, ut ſupra oſtendimus. Illud eſt animaduertẽdum, quod ubi in impreſſis libris legitur, ad. iiij. Cal. ad VI. Id. ad. iij. Non. & ſimilia, plerunq; in uetuſtioribus libris pro ad, legitur, a. d. quæ notæ ſignificant ante diem. quod imperiti deſcriptores cum ignorarent, pro a. d. ſcripſerunt ad.

117.

QVI eorũ in CCC. iudicibus eſſent] Populus Cæſari fauebat, Pompeio ſenatus & quoniam eorum, qui iudices erant, magni intereſſet populum nõ habere aduerſarium; quia populi ius erat primum in deligendis

iudicibus, deinde in eiſdem iudicibus ad quæſtionem uocandis: itaque in oratione pro Cluentio, Populus, inquit, L. Iunium iudicem quæſtionis, in inuidiam uocatum, condemnauit; ut non iniuria omnes iudices à populo timerent: ex quo ſequebatur, ut contra populi uoluntatem non admodum libere iudicarent: ideo recte factum eſt S. C. ut qui Senatores in trecentis iudicibus eſſent, iij excluderentur, cum in Senatus de ſucceſſione prouinciarũ ageretur. aperte enim uniuerſa illa actio hoc ſignificabat, Cæſarem ex prouincia reuocandum, contra quam populus decreuerat: qui non modo imperium Galliarum Cæſari ad decem annos prorogauerat, ſed etiam hoc decreuerat, ut in petitione Conſulatus abſentis ratio haberetur. unde illud 83. Ipſo Conſule pugnante populus iuſſerat. & Suetonius, & omnes hiſtorici. de CCC. autem iudicibus ex ordine ſenatorio, Plutarchus in C. Graccho.

Ex epiſtola IX. pag. 119.

CVRIONEM *prorſus non mediocriter obiurgatus. hac repulſa ſe mutauit*] *Obiurgatus, uidetur hic eſſe uerbum deponens. quod alibi non memini me legiſſe. itaque libentius ita legerim, Curionem prorſus non mediocriter obiurgat. s. hac repulſa ſe mutauit. ut una litera s ſcilicet ſignificetur.*

119.

SOLES *libenter, ut ego, maiorem partem nihil curare*] *Locus ita interpungendus. & eſt antiqua locutio, qua etiam uſus aſt 134: epiſtola ad Pætum libri IX. decimaquinta. Intellexi tamen (inquit) idem, quod his intelligo literis, non exiſtimaſſe te mihi licere*

res has non omnino quidem, ſed magnam partem relinquere. & alibi ſæpius. Cæſar autem initio libri IIII. de bello Gallico, Magnam partem lacte, atque pecore uiuunt. & Lucretius libro III. pag. 40. hæc uulnera uitæ Non minimam partem mortis formidine alũtur.

119.

AGROS, quos fructuarios habent ciuitates] & ita legitur in duobus libris manuſcriptis Ioãnis Scalæ, & in libro Petri Bembi. itaque nihil muto, cum ſit aperta ſententia.

Ex epiſtola XI. pag. 121.

DECRERANT qui inique tranſigi uolebant] Manuſcripti libri, quidam, deerant; alij, deſerant; alij aliter habẽt. ex tam uaria lectione adducti ſumus, ut, decrerãt, legendũ crederemus. loci autem ſenſus hic eſt. Domitius, & Scipio, cum de Ciceronis ſupplicationibus trãſigi, moleſte, & inique ferrent, easq; Curionis Tribuni pl. interceſſione impediri cuperent: ſimulatione beneuolentiæ ſupplicationes Ciceroni decreuerũt, ut ea reCurionem; qui omnibus eorũ actionibus acriter aduerſari ſolitus erat, ad intercedendum elicerent. quibus interpellãtibus uenuſtiſſime Curio reſpõdit, ſe eo libentius nõ intercedere ꝙ quoſdam, qui decernerent, (ſignificabat autem Domitiũ, & Scipionem) eo animo eſſe intelligeret, ut cõfici minime uellent. et, DECRERANT imminutum, dixit, ut Decreſſet, in Verrem lib. V.

Ex epiſtola XII. 122.

VIX HOC erat Pola elocutus] In uetuſto libro, qui eſt Florẽtiæ in Medicea bibliotheca, ita legitur, ut impreſſimus. huius lectionis alij quoq; meminerũt

ſed eam

ſed eam minus integram exiſtimarunt, offenſi, ut opi=nor, in uoce, Pola, *quòd eam ſe alibi uidiſſe non memi=nerant. eſt autem ea* Seruij *accuſatoris cognomẽ, de quo ad* Q. *fratrem epiſtola penultima* I I. *libri, his uerbis:* Vereor, *ne homo teter, & ferus* Pola Seruius *ad accuſa=tionem ueniat. uix igitur* (*inquit* Celius) *hoc elocutus erat* Pola, Appium *ſcilicet, &* Domitium *ſummis circen ſibus ludis meis lege* Scantinia *me poſtulandum curare; cum ego eadem lege* Appium Cenſorem *poſtulaui.*

122:

COEPI *ſacellum, in domo quod eſt, ab eo petere*] Cenſorum *erat curare, ut ſacella non in domo cuiuſ=quam eſſent, ſed populo paterent. itaque* Liuius *libro* X L. *ubi loquitur de* Lepido *&* Fuluio Cenſoribus, Con=*plura (inquit) ſacella, publicaq; ſacra occupata à priua=tis, ut paterent, eſſentq; populo, curarunt.* Celius *autem, ut oſtenderet* Appium Cenſorem *officio ſuo deeſſe, pe terecœpit ab eo, ut ſacellum in domo priuata ne relin=queretur: cuius rei cura* Appij, *qui* Cenſor *erat, eſſe de=buerat. ſed libentius intellexerim de ſacello, quod ipſe* Appius *occupaſſet: ex quo grauior ei concitata eſſet in=uidia, occupatis rebus à* Cenſore, *quas* Cenſor *ab alijs oc cupatas populo reſtituere deberet.*

Ex *epiſtola* X I I I. 122.

STOMACHO *eſt ſcilicet* Pompeius Magnus] Libentius *legerem,* Stomacho *eſt* Magnus, *ut duæ illæ di ctiones, ſcilicet,* Pompeius, *inducantur, tanquam inanes, & ſuperuacaneæ, non à* Celio, *ſed ab imperito ſcriptæ; qui cum inter legendum in eam uocem,* Magnus, *inci=diſſet, exiſtimans eam obſcuriorem fore, niſi alijs ipſe*

DDD

uerbis illuſtraſſet, ſupra ſcripſit, ſcilicet Pompeius. poſtea qui librum exſcripſerunt, imperiti, ut id genus hominum eſſe ſolet, neque, quod adulterinum fuit, agnoſcentes, in contextum gloſſema receperunt.

Ex epiſtola XIIII. 123:

DE AGRI modo, de ære alieno] Libentius ita lego, quàm, ut alij, de agris modo. forte autem id fieri uolebat Appius, quod maiorum memoria uoluerant C. Licinius, & L. Seſtius Tribuni pl. qui leges promulgarunt, unam de ære alieno, ut deducto de capite quod uſuris pernumeratum eſſet, id, quod ſupereſſet, triennio æquis portionibus perſolueretur: alteram de modo agrorum, ne quis plus XL iugera agri poſſideret.

Ex epiſtola XV. 124:

QVANTVM ipſe catenatus] Legit amiciſſimus meus, quantum Pſecade natus: ut ſignificetur Bellienus uerna: Pſecas enim ancilla eſt: uernas autem eos eſſe, qui ancillis naſcantur, nemo neſcit. itaque dixit: ſi Bellienus ancilla natus Domitium comprehendere, & ſtrangulare non dubitauit: quid Cæſari, qui eſt Venere prognatus, in ueſtro Domitio faciundum fuit? Hæc amiciſſimi hominis lectio, non dubito, quin à doctis probetur: cum & ſenſum habeat optimum, & à uetuſto libro parum, ac penè nihil diſcrepet. De Pſecade meminerunt Iuuenalis ſatyra VI. & Ouidius metarphoſeon lib. III. cum hæc iam ſcripſiſſem, liber eſt allatus ad me perantiquus, in quo ita ſcriptum erat, quantum ipſecadenatus. poſteaq; etiam in libro Petri Bembi ſcriptum animaduerti, ipſe cadenatus: itemq; in alio, quem Cypro aduectum chirurgus mihi quidam

commodauit.

Ex *epiſtola* V. *libri* IX. 128.

CONSILII *noſtri, ne ſi eos quidem, qui id ſecuti non ſunt, non pœniteret, nobis p. p.*] *Vetuſti libri ſic habent omnes: tantum in eo differunt. quòd, ubi nos, ne ſi, ſcripſimus, habent, niſi. quam uocem non temere immutauimus: qui enim aliter fuiſſet abſurdiſſimus, is nunc, ut mihi quidem uidetur, aptiſſimus eſt ſenſus. quem pluribus uerbis oſtendemus: ut ſi quis eũ probabit, (probabit autem, niſi fallor, quicunque rectè iudicat) acceptam referat huius loci emendationem diligentiæ, atque iudicio* Hieronymi Ferrarij, *præſtantiſſimi iuuenis, qui reſtituendæ antiquitatis ſtudio quodam adductus incredibili, quotidie ferè præclarum aliquid in literis à ſe aut animaduerſum, aut excogitatum, ultro ad me defert, ut id aliquando meis typis in commu nem ſtudioſorum utilitatem diuulgetur. ſed ad rem.* Conſilij *(inquit) noſtri, quòd & Pompeium in bellum ſecuti ſimus, &, eo in* Pharſalia *ſuperato, uictori nos cre diderimus; ne tum quidem nobis pœnitendum putarem, ſi eos, qui minus id ſecuti ſunt, non pœniteret. ſignificat enim qui ſecus fecerint, eos iam pœnituiſſe. quos ſi non pœniteret, ego tamen (inquit) nobis pœniten dum non putarem.*

Ex *epiſtola* XV. 134:

INTELLEXI *pergratam tibi eſſe curam meã ualetudinis tuæ*] *Hunc locũ ex libris manuſcriptis reſti tuimus.* 134.

AD SCRIBENDVM.] *quid, ſi,* AD F. SCRIB. *ut ſit, abfuiſſe ſcribendo? quo modo &*

alibi locutus eſt, cum eos ſignificaret, qui ſcribendo ſenatuſconſulto affuerant.

Ex epiſtola XVI. *pag.* 136:

TV AVTEM *quòd mihi bonam copiam eiures, nihil eſt*] Hieronymus Ferrarius, *iuuenis ſubtiliſſimi iudicij, legendum arbitratur, bonam copiam iures, hoc ſenſu: non eſt, quod te mihi ſemper præſto fore, tuiſq; bonam copiam facturum eſſe iures. ut reſpexerit ad id, quod* M. Varro *ſcribit libro* VI. *de lingua latina: Debitores nonnulli pro pecunia, quam debebant, operas in ſeruitutem dabant, dum ſoluerent. id* Sylla Dictator *ſuſtulit: uoluitq;, ut ij bonam copiam iurarent, ideſt ut ſui facultatem creditoribus ſemper eſſe facturos iureiurando promitterent.* Ferrarius *ſic accipiebat. ego autem puto hic dictum eſſe,* Quòd *mihi bonam copiam eiures, pro quòd iures mihi, te non habere unde ſumptum facias, tantumq; abeſt, ut ex* Varrone Ciceronis *locum emendem, ut potius ex* Cicerone Varronis *locum puté eſſe corrigendum: ut legatur, Voluitq;, ut ij bonam copiam eiurarent: ideſt, ut iurarent ſe non habere unde creditoribus ſatisfacerent. hoc multis argumentis probare non conabor. recitabo locum* Sex. Pompeij, *qui noſtram ſententiam ita confirmat, ut dubitatio prorſus nulla relinquatur.* Eiuratio, *inquit libro* V. *ſignificat, id quod deſideretur, non poſſe præſtari.* Plautus. *Eiurauit militiam.*

136:

AESTIMATIONEM *te aliquam putes accipere.*] *Alluſit ad æſtimationem poſſeſſionum, quam Cæſar per arbitros debitorum cauſa fieri uoluerat, ut*

ij creditoribus facilius ſatisfacerent. qua de re initio libri III. de bellis ciuilibus, his uerbis. Cum fides tota Italia eſſet anguſtior, neque creditæ pecuniæ ſoluerentur, conſtituit, ut arbitri darentur; per eos fierent æſtimationes poſſeſſionum, & rerum, quanti quæque earum ante bellum fuiſſent; atque eæ creditoribus traderentur. hoc & ad timorem nouarum tabularum tollendum, minuendumq́;, qui ferè bella, & ciuiles diſſenſiones ſequi conſueuit, & ad debitorum tuendam exiſtimationem eſſe aptiſſimum exiſtimauit. Suetonius etiam in Cæſare, De pecunijs (inquit) mutuis, diſiecta nouarum tabularum expectatione, quæ crebrò mouebatur, decreuit tandem, ut debitores creditoribus ſatisfacerent per æſtimationem poſſeſſionum, quanti quaſque ante ciuile bellum comparaſſent, deducta ſumma æris alieni, ſi quid uſuræ nomine numeratum, aut perſcriptum fuiſſet. qua conditione quarta pars ferè debiti deperibat. Cum igitur Papirius ex eo Cæſaris decreto magnam à debitoribus plagam accepiſſet, æſtimatis eorum poſſeſſionibus, non quanti uenire tunc poſſent, ſed quanti ante ciuile bellum fuiſſent: iocans, ut ſolet, Cicero, Ne credas, inquit, cum me hoſpitio recipias, æſtimationem te aliquam accepturum: & dixit æſtimationem aliquam, tanquam ſi magnum aliquod damnum, dixiſſet. Papirius enim æſtimationes, ideſt prædia, per arbitros inique æſtimata à debitoribus accipiens, crediti iacturam non minimam fecerat. deinde ſequitur, Etiam hæc leuior eſt plaga ab amico, quàm à debitore, hoc eſt, & tamen, quòd ab amico bona tua comedantur, non id tibi æque

graue eſſe debet,atque illud eſt,quod debitorum cauſa deperdis: à quibus poſſeſſiones, quanti uendere nunquam poteris,accipiendæ tibi ſunt.

Ex epiſtola XVII. 137.

NON MODO me] Libri omnes uetuſti hãc lectionem habent,quam,ut incorruptam,ſecuti ſumus. qui autem ea ſunt offenſi,ex ingenio particulam, non, interiecerunt.uide quæ diximus in illum locum epiſtolæ penultimæ libri I. Non modo præmijs,ſed ne periculi quidem.

Ex epiſtola XVIII. 138.

AESTIMATIONES tuas uendere nõ potes] Hunc locum qui recte interpretaretur, neminem uideo fuiſſe.ſignificat autem poſſeſſiones, per æſtimationem à debitoribus acceptas. &,quemadmodum ſupra, poſuit æſtimationes pro rebus æſtimatis.

Ex epiſtola XX. 138:

NEC TAMEN ad hanc inſolentiam] Alij mendum eſſe in uoce,inſolẽtiam,exiſtimarunt. ego inſolentiam pro nimijs ſumptibus,qui fiebant in cœnas, accipio: à quibus ſe alienum eſſe dixit: lautitiam tantum quærere.quod etiã ſupra,epiſtola huius libri XVI. his uerbis oſtendit:Nec tamen eas cœnas quæro, ut magnæ reliquiæ fiant.quod erit, magnificum ſit, & lautum. inſolentiam eodem ſenſu poſuit Philippica IX. 228.magnifice enim(inquit) Ser. Sulpitius maiorum continentiam diligebat,huius ſeculi inſolentiam uituperabat.& in oratione pro Sex. Roſcio,22. Qui in ſua re fuiſſet egentiſſimus,erat,ut fit,inſolens in aliena.

138:

CVM IN ſumptum habebas] Vetuſtiorum li-

brorũ hæc eſt lectio:quã alij quoque receperunt, licet eã (ut ipſi dixerunt)mendoſam ſuſpicati.mihi ea uel maxime probatur,ut deſiderari nihil credam. dixit autem cũ in ſumptum habebas pro eo quod dicimus,cũ ad ſumptũ copiæ ſuppetebãt,cũ pro ſumptu facultates erãt, cũ erat tibi quod eſſet in ſumptum ſatis:.ſic enim hoc loco in ſumptũ,ideſt,pro ſumptu,dixit, quemadmodum etiã ad Atticum epiſtola V.libri VIII. Tironem Curio commendes,ut ei,ſi quid opus erit,in ſumptum eroget. epiſtola,etiam quæ ſequitur,eodem libro:ſed eum (inquit) uideo in ſumptũ ab alijs mutuatum. & ad eundem libro XV.uelim cures,ut permutetur Athenas, quod ſit in annuum ſumptum. imitamur igitur lautitiam tuã, inquit; illam ueterem , cum habebas in ſumptum : etſi nunc quidem plura prædia tibi ſunt quæs.à debitoribus pro pecunia,quam credideras,inuitus accepiſti,æſtimata ex edicto Cæſaris qnanti quæque ante ciuile bellum fuiſſent.hæc enim quaſi per iocum dicta ſunt , ut irrideatur Pætus,qui nõ habeat in ſumptum,ut antea, cum ei poſſeſſiones multo,quàm antea plures ſint.

Ex epiſtola XXI.139.

ILLVD A' TRABEA,] Cum Papirius oſtendere uellet Ciceroni, ſe fruſtra ipſius ſtylum imitari,Trabeæ poetæ uerbis id oſtenderat, quod reijcit Cicero,ac potius ſibi illud ipſum à Trabea opus eſſe affirmat.nam cum Papirius nõ ſolum conſequatur, ſed etiã uincat:ſuum eſſe,fruſtra conari,affirmat ἀπότευγμα igitur meum,ſubaudi,eſt.tu enim omnia,quæ uis,conſequeris:quod ego non poſſum:itaque ἀπότευγμα meũ eſt,non tuum.

Ex epiſtola XXII. 104.

PER VIM *uiolat*] *Antiqui, uiolauit uirginem, pro, uitiauit; & cum muliere fuit, pro, concubuit, modeſte dicebant. auctor* M. Varro *lib.* V. *de lingua lat.*

140.

PENICVLVS] *In omnibus ferè manuſcriptis libris ita legitur. cuncti tamen impreſſi, penicillus, habent: quam lectionem ab ijs repoſitam exiſtimo, qui, quid peniculus ſignificaret, non intellexerunt. quæ quidem uox à* Sex. Pompeio *libro* XIIII. *bis exponitur.* Peniculi *(inquit) ſpongiæ longæ propter ſimilitudinem caudarum appellatæ: penes enim uocabantur caudæ. & inferius.* Penem *caudam uocabant. hinc peniculos diximus, quibus calceamenta terguntur. ex quo uel maxime uetuſti libri lectio comprobatur: eundem enim ſenſum* S. Pompeius *iiſdem uerbis, quibus* Cicero, *complexus eſt.* Plautus *quoque in* Menæhmis, *actu* 1 Iuuentus *(inquit ſub perſona paraſiti) nomen fecit* Peniculo *mihi, ideo quia menſam, quando edo, detergeo. ut eius uocis ſignificatio obſcura iam eſſe non poſſit, hunc autem locum ingenioſiſſimo, atque eruditiſſimo iuueni* Hieronymo Ferrario *debemus.*

Ex epiſtola penultima, 142.

NVNC ADES *ad imperandum, uel ad parendum potius: ſic enim antiqui loquebantur.*] *Difficilis locus qui me diu ualde torſit, interpretes enim omnes, alij eum, ut ſcopulum, euitarunt: alij, dum uideri uolunt intelligere quod minime omnium intelligunt, ineptiarum neſcio quid attulerunt, quod rideri magis, quàm refelli debeat. cóperi igitur, locutioné eſſe ueteré,*

& antiquis uſitatam : licet eius non multa habeamus exempla: quibus enim in ſcriptis ueteres illi dicendi modi frequentius pótuiſſent deprehendi , ea fermè omnia perierunt : itaque ex unius Saluſtij uerbis locus hic ad Pætum exponitur. facile enim colligitur, antiquos, ad imperandum, paſſiue dicere ſolitos, ut etiam Cicero ipſe exponit: ſed ponamus Saluſtij uerba, quæ ſunt in Iugurthino, 52: Iugurtha (inquit) ubi armis, uiriſq́;, & pecunia ſpoliatus eſt : cum ipſe ad imperandum Tiſdrum uocaretur, rurſus cœpit flectere animum ſuum, & ex mala conſcientia digna timere. ad imperandum, dixit, id eſt ad parendum, & ad imperata facienda: quemadmodum Cicero, ades ad imperandum, pro ades, ut ego tibi imperem . Hunc lóquendi modum & Seruius agnouit in illo bucolicorum uerſu apud Virgilium, Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis . Cantando , inquit, dum incantatur.

Ex epiſtola ultima, 142.

HARVM exemplum] Cum Cicero apud Volumnium Eutrapelum cœnaret, hanc epiſtolam ad Papirium in codicillis conſcripſerat, eo conſilio, ut , cum domum rediſſet, eam in charta exſcriberet , & ad Papirium mitteret. propterea harum exemplum dixit: non enim in animo habebat, eas ipſas mittere , quas ſcribebat, quas uocat exemplum, ſed eas , quas inde exſcribere cogitabat.

142:

ETSI minimum mihi eſt in cœna] Poſtquá in literis ſatis uerſatus ſum, etſi cœnas in minimis pono, tamé, cũ aliud, quod agá, nó habeá, ad cœnas me c onfero,

locatur autem in his uerbis, Minimũ mihi eſt in cœna, referens uerba Papirij, qui à Dione Philoſopho quæſierat, quantum illi eſſet in cœna. qui cum reſpondiſſet, minimum, tam ad tenuitatem, quàm ad contemptum cœnæ referri potuit. hoc poſſumus conijcere fuiſſe Papirij ζήτημα, uel quidpiam ſimile, cuius ad irridendum philoſophum ambigua eſſet ſignificatio.

Ex epiſtola ultima, 143.

ET GEMITVM etiã in riſus maximus transfero] Hunc locum alij ita, ut nos, iam ante emendarunt: ſed interpunctis aliter diſtinxerãt, ut ſenſum planè alium efficerent. nos Ciceronem credimus hoc dicere in conuiuio, cum patriam ſatis luxi, à mœſtitia et gemitu uel maximam ad hilaritatẽ, maximosq; riſus me conuerto. 143.

ILLE Baro] Baro mulier fuit philoſophiæ dedita, ut ſcribit Suidas. ex eo philoſophos, qui ſtolidiores eſſent, non philoſophos, quòd eo nomine uiderentur indigni, ſed Barones uocabant, ut quaſi mulierculæ per contemptum appellarentur.

Ex epiſtola I. libri X. pag. 143.

DE MEDIO curſu] Ex ueteri libro ita emendauimus. ſic autem locutus eſt in fine libri III. de officijs, eadẽ de re loquẽs, ſi ipſe (inquit) ueniſſem Athenas quod quidẽ eſſet factũ, niſi me de mediocurſu clara uoce patria reuocaſſet. item ad M. Brutum epiſtola, cuius initiũ eſt, Meſſalam habes. itaque in medio Achaico curſu, cum Eteſiarum diebus auſter me in Italiã retuliſſet.

Ex epiſtola VIII. 143.

VICTORIAM pararemus] Hæc lectio cum

neque ſenſu careat, & in libro manuſcripto Vincentij Riccij *ſit, itemq́; in eo, quem* Vbaldinus Bandinellus *habet: (ut omittam alios) non uideo, cur quidquam immutetur. in antiquis libris tum, pararemus, tum, pateremur, tum, patiremur.*

Ex epiſtola XII. 150:

TVA *dignitas affert*] *Antea legebatur, afferat. nos, affert, ex uetuſto libro, quem habet* Ioannes Scala. *eſt autem ſenſus. ita mihi detur te uictorem complecti* Rep. *recuperata, ut mihi magnam lætitiæ partem tua dignitas affert. uerbum complectar, qui crediderunt eſſe indicatiui modi; uocem, affert, ut ipſi putabant, emendarunt; ut ego exiſtimo, deprauarunt.*

151:

BREVIA, *fugacia, caduca exiſtima*] *In uoce fugacia, uetuſti libri diſſentiunt. alij, fugacia; alij, fugatocia; alij, fugato, habent. ego, etſi uulgata lectio ſenſu non caret, tamen libentius legerem, fucata: ut träſlatio ſit à mulieribus, quarum ſæpe nitor non naturalis, ſed fucatus eſt, ideoq́; breuis, & caducus. hec (inquit) fucata exiſtima, quoniam uerum ſplendorem non habent, ſed collecta ſunt inaniſſimis ſplendoris inſignibus.*

Ex epiſtola VII. 153.

OBSIDE *fide*] *Sic in omnibus uetuſtis exemplaribus, & dixit, fide, pro fidei, generandi caſu, quemadmodum etiam* Saluſtius *in* Iugurtha, *decima parte die reliqua, pro diei. id quod* Gellius *adnotauit: qui etiam* C. Cæſarem, *huius die, & huius ſpecie, dicendum putaſſe tradit.*

153.

DE *tribus fratribus Segauiano probauit.*] *ita legitur in omnibus libris manuſcriptis. forte melius, S. Gauiano, ut ſignificetur Sextus Atilius Gauianus, de quo in oratione pro Seſtio. ſenſus erit: In ea re ut ſcilicet Lepidus Apellam ad me mitteret) ſtudium mihi ſuũ Gellius probauit; de tribus autem fratribus. (quidpiam ſignificat nobis minus notum, cuiuſmodi in epiſtolis ad Atticum ſcriptis multa ſunt) Sexto Gauiano. Poſtea in Vbaldini libro animaduerti ſcriptum eſſe, Gauiano, pro Segauiano.*

Ex epiſtola XIX. 155:

GRAVISSIMAE, *& maxime fortiſſimi animi, ſummiq; conſilij*] *Sic habent omnes impreſſi libri. nos in noſtro ita legi, & interpungi uoluimus: grauiſſimæ, & maximæ, fortiſſimi animi, ſummiq; conſilij: ut animi maximæ res ſint, conſilij grauiſſimæ.*

Ex epiſtola XX. pag. 155.

ERRARE] *Potuiſti errare: decipi non potuiſti: error enim facile in mentem irrepit, neque id cuiquam licet effugere. quoniam autem qui decipiuntur, oſtendunt ſe minus ualere prudentia, quàm ſatis ſit: iccirco tu, qui prudentiſſimus es, decipi non potuiſti: & eſt turpius decipi, quàm errare: nam erramus ipſi, opinione lapſi; decipimur ab alio, prudentia uicti. ſed quoniam, inquit Cicero, credulitas te in errorem induxit, cum ſperares Lepido te eſſe bono uſurum, qui deinde tuam ſpem fefellit; eadem credulitas non iam te amplius in eundem errorem inducet: nam re expertus es, Lepidum eſſe infidum, ne-*

que eum recte facturum.ergo etiam erroris cauſa ſublata iam eſt;ut iam non modo decipi,ſed ne errare quidem poſſis. niſi ſi in eadem re iterum errare,hoc eſt iterum Lepido uelles credere, homini fallaciſſimo, & à Reip.partibus alieno,quod ſi committeres,magnam infamiam ſubires,quòd quaſi ad eundem lapidem,ut dicitur,offendiſſes: quam culpam ſcis uulgari prouerbio eſſe reprehenſam.

Ex epiſtola XXX. 162.

AMPLIVS *paſſus quingentos*] Paſſuum numerum, quem alij manuſcriptis in libris ſe non uidiſſe dixerunt, comperimus in libro perantiquo Vincentij Riccij.

Ex epiſtola XXXI. 163.

QVANTAS *habuerim contentiones*] Antea, conciones. nos, contentiones, emendauimus ex uetuſto libro Pauli Boti, & ex epiſtola ſequenti, in qua idem Pollio ita ſcribit: Nec uero minus Lepidus urſit me & ſuis, & Antonij literis, ut legionem trigeſimam mitterem ſibi.

Ex epiſtola XXXII. 164.

DVXIT *ſe à Gadibus*] Locutio quibuſdam uidetur durior: qua tamen & Terentius in Hecyra uſus eſt, Vxor (inquit) ubi me ad filium ire ſenſit, ſe duxit foras. & Plautus in Aulularia cum dixit, Ego me deorſum duco de arbore: & in Bacch. Duc te ab ædibus.

164.

SEX. Varro Procos.] Hiſtoria mihi quidē ignota:&,ut dicam,quod ſentio, mendum ſubeſſe credide-

rim:nam etiam librum habeo uetuſtiſſimum, in quo hæc uerba non leguntur.

164:

CIVIS Romanus natus ſum] Cum mihi Hieronymus Ferrarius Corrigienſis hunc locum ſe habere ſuſpectum dixiſſet;&,ut ueteres libros inſpiceremus, rogaſſet; collatis cum impreſſa lectione manuſcriptis libris,dictionem,natus, ita ut ipſe exiſtimauerat, abundare comperimus.quo factum eſt, ut eam de noſtro expungere ne dubitarem.hanc autem coniecturam ea ratione Ferrarius faciebat,quòd Ciceronem VII. in Verrem libro ita locutum eſſe meminiſſet, Ceruices(inquit) in carcere frangebantur indigniſſime ciuium Romanorum,ut etiam illa uox,& illa imploratio, ciuis Romanus ſum, quæ ſæpe multis in ultimis terris opem inter barbaros,& ſalutem tulit,ea mortem illis acerbiorem, & ſupplicium maturius ferret. & infra eodem libro, Nulla uox audiebatur,niſi hæc, Ciuis Romanus ſum,et item paulo poſt ſæpiſſime:ut ſibi quiſque legendo facile reperiet.

Ex epiſtola XXXIII. 165.

NON maior tamen,quã Planco fuit] Hoc dicit. ſanè mecum iniquiſſime agatur,ſi propter amicitiam, quæ mihi cum Antonio fuit, durius quidquam homines de me ſuſpicentur; cum eundem Antonium non minus, quàm ego, dilexerit Plancus; cui tamen exercitum credidiſtis, ut cum Antonio, reliquisq; bonarum partium inimicis bellum gerat.ſcripſit autem hoc cum indignatione quadã,grauiter ferens,inimicũ ſuum melius erga Remp.animatũ exiſtimari. inimicitias autem

inter Aſinium, et Plancum fuiſſe, cum alij, tum Plinius in præfatione librorũ ſuorum ad Veſpaſianum oſtẽdit.

166.

HABERE *equitum*] *Sic omnes libri manuſcripti. forte legendum ſit, habere equitatum, ut ſubaudiatur, quem antea habuerat. equitem enim in pugna nullum amiſerat* Antonius. *nam etiam epiſtola huius libri ultima, Equitatum, ſcribit Lepidus, habet bene magnum. nam omnis ex prælio integer diſceſſit. ſæpe autem, à librarijs in ſcribendo ſyllabam fuiſſe omiſſam, animaduertimus.*

166.

P. VAGIENI] *Hanc lectionem in extremo olim adnotaueram, è coniecturâ tantum, uetuſtis libris nihil adiuuantibus: poſtea in antiquo exemplari, quod* Bernardinus Maffeus *habet, eam reperi.*

Ex epiſtola penultima, 166:

IMPERATOR *iterum*,] *In libro* Vincentij Riccij, *& in alijs legitur*, Imperator ter. *ideſt tertium: quo modo etiam dicebatur,* Conſul tertium. *ſed ſiue, iterum, ſiue tertium, legas: mihi tamen de loci integritate certum non eſt. nam quòd alij dicunt, in titulis, & monumentis ſolitos fuiſſe ueteres notare, quoties à militibus ob rem bene geſtam* Imperatores *eſſent appellati: ſanè id aſſentior: ſed factum eſſe antequam* Auguſtus Remp. *opprimeret, nondum comperi. ego, ut dicam quod conijcio, ſine affirmatione tamen, mallem legere ſic:* Imperator, Pontifex Max. *ab antiquis literis non admodum diſcedens: ſi quidem in libro manuſcripto* Petri Bembi *legitur*, Imp. & ter. *Idem* Vbaldino Bandinello *uidebatur.*

166.

IN ciuibus conſeruandis] Potius ita lego, quàm, obſeruandis. noſtram lectionem habet liber manuſcriptus Bernardini Maffei, & antiquiſſimus alter, qui eſt apud Vbaldinum Bandinellum.

166.

III. Cal. à ponte Argẽteo] Vitioſi ſunt hoc loco manuſcripti libri: ſed boni tamen aliquid habent ſinguli. in tribus uetuſtiſſimis legitur, IIII. Cal. à ponte Argenteo: in eo, de quo mihi Vincentius Riccius commodauit, qui & ipſe perantiquus eſt, III. Cal. Iunij. itaque in noſtro libro, III. Cal. Iunij, ſcribere non dubitaui: ut ſit dies, quo ſe cum Antonio coniunxit. libro enim X. epiſtola, cuius initium eſt, Nunquam mehercule, ita ſcribit Plancus. Lepidus deſperato aduẽtu meo ſe cum Antonio coniunxit ad IIII. Cal. Iun. hanc autem epiſtolam, poſt eam, quæ ſequitur, ſcriptam eſſe, nemo non uidet.

Ex epiſtola ultima, 167.

XXX.] Lineam, quam ſuper numerum duximus, olim ab aliquo fuiſſe omiſſam credimus, qui ea quanti eſſet, ignoraret: nam in libro Vincentij Riccij ſcriptũ eſt, XXX. quo modo autem nos ſcripſimus, triginta millia ſignificatur.

167.

MEMINI autem] Sic opinor, melius, quàm, ut antea, memini enim. quo enim ſpectabat uox illa, enim? mihi certe cum ſuperioribus cohærere poſſe nõ uidetur. itaque ea deleta, repoſui, autẽ, motus auctoritate uetuſtiſſimi libri, quem habet Vincentius Riccius, in quo, autem, pro enim, ſcriptum eſt. quanquã præcedens dictio

mendum

mendum habet. non enim, memini,ſed m axime,in eo libro legitur. ſed nullus eſt tam antiquus liber,qui non multis locis corruptus tamen ſit. itaque uno,aut etiam altero manuſcripto libro qui ſe putant ueteres ſcriptores poſſe reſtituere,meo iudicio fallũtur. plurimis opus eſt.qui licet inquinati ſint:tamẽ ex ſingulis boni aliqd excerpẽtes,uſu ſæpe uenire uidemus,ut ex multis libris, qui mali ſint,bonus tamen liber efficiatur unus.

Ex *epiſtola* X *libri* XI. *pag*. 172.

MALLE *me tuum iudicium*] *Referuntur hæc ad id,quod dixit exploratum habes.totũ autem hunc locũ ex libro* Pauli Boti,& Vincentij Riccij *emẽdauimus.*

Ex *epiſtola* XVII. 180.

QVID *defuit noſtræ familiaritati in maximis rebus? quonam modo me gererem aduerſus Cæſarem, uſus tuo conſilio ſum*] *Diſtinguo ſic. quid defuit noſtræ familiaritati?in maximis rebus quonam modo me gererem aduerſus Cæſarem,uſus tuo conſilio ſum.*

Ex *epiſtola ultima, pag*. 182.

DIGNISSIMO *Cæſare*] *Ita lego ex libro* Ioannis Scalæ *manuſcripto. ſenſus hic eſt. munus illud & eius hominis, qui mihi amiciſſimus fuit, memoriæ præſtare debui;& ei adoleſcenti,qui optimæ ſpei eſt,ac Cæſare digniſſimus, negare non potui. in quibuſdam anquis exemplaribus legitur, Cæſari repenti. quod noſtram lectionem magis uidetur confirmare.*

Ex *epiſtola* I. *libri* XII. *pag*. 183.

ITA *compreſſum eſt*] *Antea,compreſſa eſt, in libris omnibus impreſſis nos, compreſſum,ut eſt in libro* Vincentij Riccij,*rectius,quàm cõpreſſa,legi putauimus:*

ut referatur ad uerbum, manabat: antitheta enim ſunt comprimere & manare: quibus etiam uſus eſt libro ad Atticum II. *orationem illam ita compreſſeram, ut nũquam emanaturam putarem.*

Ex *epiſtola* VII. 186.

TANTA *contentione*] Corrigo, concione: *fidem habens* Volfango Vuerter *docto & probo adoleſcenti, mihiq; familiaritate coniunctiſſimo, qui ſe in antiquo libro, concione, pro contentione, legiſſe affirmat.*

Ex *epiſtola* XIII. 189.

NON *ſubita, nec inconuenientia*] *Ita legitur in libro manuſcripto* Bernardini Maffei, Ioãnis Scalæ, Pauli Boti, Vbaldini Bãdinelli, Petri Bẽbi. *unus* Vincẽtij Riccij *habet, diſcõuenientia. qua uoce* Horatius *quoq; uſus eſt epiſtola* I. *lib.* I. *Aeſtuat, & uitæ diſcõuenit ordine toto. itaque ſi quis, incõuenientia, nõ probat; diſcõuenientia, poterit legere.* 189.

CVI *Lucilius præerat*] Appianus *hunc appellat* Luciũ Figulũ. *quod cum ita ſit, & cũ* Figulos *nõ ẽ* Lucilia *gente, ſed potius ẽ* Nigidia *fuiſſe cõpererim: libentius legerim,* Lucius, *quã* Lucilius: *nam ẽt in uetuſto libro* Bernardini Maffei, *nõ,* Lucilius, *ſed,* Lucius, *legitur.*

182:

CASTRA *habet poſita* Γαλτοῖ] E' *ueteri libro* Pauli Boti *ſic emendauimus, ſigura græca in aduerbijs in loco, ut* κορύδαλλος κορυδαλλοῖ, προβάλινθος προβαλινθοῖ, φάληρος, φαληροῖ, φρεάῤῥοι φρεαῤῥοῖ.

190.

ACROMANI Iacride] *Vetuſti libri alij aliter habent. ſunt qui legendum credant, à* Cromyu A=

cride. aliꝗ, Acamantide, quòd in antiquo libro ſcriptum dicant, Acomantide. utraque lectio defendi poteſt. de promontorio Acamantide Plinius, & Strabo.

Ex epiſtola XIIII. 190.

QVA'M re uera furere eos inueni. quòd uero aliquid de his ſcripſi,] Totum hoc non erat in impreſſis, præterquā in uno, quem Robertus Stephanus typographus Pariſienſis diligentiſſimus ediderat. quem ego ſecutus, omnes illas uoces addidi ſeptimū abhinc annum. eas nunc in uetuſto libro Vincentiꝗ Ricciꝗ eſſe uideo.

Ex epiſtola XVII. 195.

IN ISTA ſolitudine] Solitudine potius, quàm ſolicitudine, è tribus antiquis libris, & è ſenſu legendū putaui. dixit enim, ſolitudine, pro ſummo otio: quod apertius ſequenti epiſtola. Etſi (inquit) periniquo patiebar animo te à me digredi: tamen eo tempore me conſolabar, quòd & in ſummum otium te ire arbitrabar, & ab impendentibus magnis negotiꝗs diſcedere.

Ex epiſtola. XXII. 196.

COLLEGA noſtro] Vetuſti libri nonnulli habent, ueſtro: quos aliꝗ ſecuti ſunt: qui quidem non uideo qua ratione ducti id fecerint: feciſſe tamen arbitror non temere. ſed cum in libris itē manuſcriptis, collega noſtro, legatur; (habet autem unum ex antiquis exemplaribus, in quibus ita ſcriptū ſit, Petrus Bembus, habet & Bernardinus Maffeus) Antonium autem Ciceronis in Auguratu collegam fuiſſe, notiſſimum ſit: priorem lectionem conſeruaui, quam eo minus arbitror immutandā, quòd & ad Atticū ſcribens, epiſtola penultima libri X. collegam ſuū appellat Antonium: inquit

enim, Miſit puerum, ſe ad me uenire: hoc quidem melius, quàm collega noſter Antonius, cuius inter lictores lectica mima portatur. & Philippica II. 181. ſume diem: uide, qui te inauguret: collegæ ſumus.

Ex epiſtola XXV. 198.

QVAM *turbo deiecerat*] Vide Dionem libro XXXVIII. pag. XVIII. item libro XLV. pagina CVI. & Iuliũ Obſequentem in libro de prodigijs.

198.

QVODDAM *græcum tempus ſeruitutis*] *Suſpicor in uoce, græcum, eſſe mendum. neque tamen excogitare quidquam ipſe potui, quod pro ea reponendũ uideretur. Vbaldini autem Bandinelli cõiecturam nõ improbo. cum enim ſatis cõmodum uidetur habere ſenſum, tum à ueteri ſcriptura non admodum recedit. nã cum in libris quibuſdam antiquis, pro græcũ, ſcriptum ſit, cecum; ipſe, nihil ferè præter unã literã immutans, legendum putat, necũm, ideſt neceſſarium. cecum autẽ in antiquo libro Vincentij Riccij ſcriptum eſt.*

Ex epiſtola ij. lib. xiij. pag. 203.

SVBITVM *eſt ei remigrare Cal. Quint.*] *Calendæ (inquit) Quintiles; quo die domo tua, in quam uenerat, exeundum eſt; nimis ſubitæ ſunt, & propius adſunt, quã ut ipſe poſſit operibus, quæ inſtituit, pfectis ſuo cõmodo diſcedere. ſciendum autem eſt, annuas domorum locationes Calendis Quint. apud ueteres fieri ſolitas. itaque epiſtola III. libri II. ad Q. fratrem, domus (inquit) tibi ad lucum Piſonis Liciniana conducta eſt: ſed, ut ſpero, paucis menſibus poſt Cal. Quint. in tuam cõmigrabis. poſt Cal. Quint. dixit, ideſt finito*

locationis tempore, demigrantibus ijs, quibus eam locaueras. Suetonius autẽ in Tiberio, *Senatori (inquit) latum clauum ademit, quem cognouiſſet ſub* Cal. *Iulij demigraſſe in hortos, quo uilius poſt diem ædes in* Vr*be conduceret. quòd igitur Euandro, quem ſtatuarium fuiſſe conijcimus, ſubitum erat, ideſt propter breuitatẽ temporis incommodum, remigrare* Cal. *Quin. ad quam diem opera, quæ multa multis inſtituiſſet, abſolui non poſſe intelligebat; quæ moueri loco, & aliò transferri, cum perfecta non eſſent, commode non poterant: petit à* Memmio Tullius, *ut ei de habitatione accommodet, ne cogatur* Cal. *Quint. ut moris erat, remigrare, quod ſine damno facere non poſſe uidebatur. ſed, ut dicam quod ſentio, legendum uidetur, demigrare. in antiquo libro* Vbaldini *ſcriptum eſt, eius remigrare.*

Ex epiſtola VIII. 206.

CVIVS *ex filia*] *Antea, cuius ex familia, in omnibus impreſſis legebatur. nos ſeptimum abhinc annum, filia, correximus ex oratione pro* P. *Seſtio, in qua* C. *Albini filiam* P. *Seſtio nupſiſſe traditur.*

Ex epiſtola IX. 207.

RVPILIVS P. F. Men.] *Diximus ſupra, ciues* Romanos *à tribu oſtendi ſolitos: quæ quidẽ tribus plerunq; in antiquis & lapidibus, & libris prima tantũ ſyllaba ſcripta legitur: itaq; corruptos opinor hic eẽ libros, & pro* Men. *legendum* Met. *ut intelligatur* Me*tia tribus. ſed eſt quod magis placeat: potius enim ita legi uellẽ,* P. *Rupilius* P. F. An. *ut* Anienſis *tribus ſignificetur: nã* Vincentij Riccij *liber antiquus habet,* P. *Rupilius* P. Fannius, *cuius uitij fuit hæc origo, quòd*

cum ſcriptum eſſet,P. F. An. imperiti ueteres notas nõ intelligentes ſcripſerunt, P . Fannius . de tribubus autem multa diximus in VIII. *epiſtola* VIII. *libri.*

Ex *epiſtola* X. 207.

DEINDE *ut ſe corroborauit*] *Interpretes uerbi ſignificatum non intelligentes,alij aliter expoſuerũt. dixit autem,corroborauit,pro,egreſſus eſt annos pubertatis,& uir eſſe cœpit,quemadmodum in oratione pro* M. Celio.39 : *Cum is iam ſe corroborauiſſet,ac uir inter uiros eſſet . in eadem 46. non modo hæc ætas,ſed etiam corroborata, ideſt,non modo adoleſcentes, ſed etiã uiri. & ſupra eiuſdem orationis initio 38 : eos , qui non,ut* Celij *accuſator, adoleſcentes eſſent,ſed uiri , robuſtiores appellauit . alibi etiam in hanc ſententiam eodem uerbo uſus eſt.*

Ex *epiſtola* XII. 209.

SED *ut hanc addam*] *Alij aliter . nos ſic emendauimus ex uetuſto libro* Bernardini *Maffei.*

Ex *epiſtola* XV. 210.

PERVSTVM, *etiamnum*] *Cum antea legeretur,peruſtum, & inanem , nos ex uetuſtis libris,et è ſenſu olim emendauimus,peruſtũ etiamnũ:ſed quoniã* Vincentij Riccij *liber habet,peruſtũ immani; alij autem,peruſtũ inanem:non abſurde etiam legi poſſet,per uſtum,inani gloria uolunt incendere . quod autem dixit,& iam,uide num legi poſſit,at ij me.*

Ex *epiſtola* XVII. 211.

QVAM *maximus poſtea commendatione e.a.*] *etſi uetuſti omnes libri ita ſcriptũ habent : ego tamẽ legendũ crediderim,quã maximus poteſt,mea cõmenda-*

tione c.a. uel, quammaximus poſt mea commendatione c.a. Ex epiſtola XXI. 212.

IN OMNI *genere officij diligendus*] *Quid, ſi legatur in omni genere officij diligentiſs. id eſt, diligentiſſimus? qua ratione etiam dixit in oratione pro Plá tio, 232: in omni officio diligentiſſimus. & pro M. Celio, 53. uiro omnis officij diligentiſſimo. & pro Cluentio, 45. in omnibus officijs retinendis diligentior eſſe nemo poteſt. ſed hæc eruditorum iudicio permittimus: incerta enim in re affirmare quidquá, & immutare, tum temerarinm eſt, tum periculoſum.*

Ex epiſtola XXXVII. 219.

PVBLICE *poſſidentur*] *Legem apud Calatinos fuiſſe crediderim, quæ caueret, ne quidquam publice, niſi publico nomine poſſideretur. Hippiæ autem bona alieno nomine, ut puta cuiuſpiam abſentis, uel pupilli, publice poſſidebantur.*

Ex epiſtola XLII. 220.

BYLLIONES] *impreſſi libri, Belliones, habebant; manuſcripti, Pylliones itaque nihil dubitandũ putauimus, quin eſſet uera lectio, Bylliones: ut enim literam pro y ſcribebant antiqui; & ita in uetuſtis libris perſæpe legitur, ut Sulla pro Sylla, murrha pro myrrha, et alia huiuſmodi. Byllones populi ſunt ſupra Epidamnũ, quorũ meminit Strabo lib. VII. dicti á Byllide, quæ é ciuitas in Illyrico, de qua Stephanus de urbibus.*

Ex epiſtola L. 222.

MVLTA *in illum mea; quodq́; maximũ eſt,*] *Hanc lectionem puriorem, et elegantioré exiſtimamus, quàm quæ antea in omnibus impreſſis habebatur. eam*

accepimus ex libro manuſcripto Vincentij Riccij.

Ex epiſtola L I I. 123.

CICERO REGI S.] *opinor hunc Regem aliquem fuiſſe gentis Martiæ, cuius cognomē fuit Rex. itaque etiam Clodij ſororis uir Q. Martius Rex appellatus eſt, auctore Plutarcho in Cæſaris uita. ad Atticum etiam, pag.* 12: *cum dicit, ille autem Regis hæreditatem ſpe deuorarat, eum, quem diximus. Q. Martium Regem intelligit.*

Ex epiſtola I I I I. *libri* X I I I I. *pag.* 135.

PRAETEREA *magnopere nemo cæterorum ſeruorum. ea cauſa eſt, &c.*] *Sic antea in libris impreſſis. ego diſtinctione tantum locum reſtituo, ut ita legatur. præterea magnopere nemo: cæterorum ſeruorum ea cauſa eſt, ut ſi res &c. quoniam autem non ita apertus uidetur ſenſus, pluribus uerbis exponemus Cicero ueritus amiſſionem ſeruorum cum tota re, manumiſit eos hac conditione, ut, ſi per legem Clodiam bonis omnibus priuandus eſſet, ij ſuo beneficio liberti eſſent, ſi modo id per Clodium licuiſſet: ſin autem lex ſeruos non adimeret, &, ut ad ueterem dominum pertinerent, concederet; ſeruirent, ut antea, præterquā pauci, quos benemeritos omnino liberos uellet. dixit autē, cæterorum ſeruorum, intelligens ſuos: nam ex Terentiæ ſeruis neminem manumiſerat: tantum iis, eam facturam eſſe, ut quiſque eſſet meritus, promiſerat.*

Ex epiſtola V I. 136.

POLLICEM] *Antea, Pollucē: nos ſeptimū abhinc annū emendauimus, Pollicem, ex uetuſtis libris, et lib.* X I I I. *ad Atticum: quo in lib. circa finem ita ſcri-*

bit.Pollex quidem,ut dixerat,ad Idus Sext.ita mihi La nuuij pridie Iduum præſto fuit,ſed plane' pollex.nõ in= dex. Ex epiſtola VII. 236.

ID EST Apollini, & Aeſculapio] *hoc totum ſuſpicor in margine ab aliquo fuiſſe ſcriptum, qui uel= let nomen eius Dei ponere,quem Cicero ſignificat. de= inde qui librum exſcripſerunt, Ciceronis uerba falſo exiſtimantes,receperunt in contextum quod gloſſema= tis uice fuit.nihil tamen immutaui quando manuſcri= pti libri,ut impreſſum eſt,omnes habent.*

Ex epiſtola I.libri XV. pag. 240.

A' TARCONDIMOTO] *Sic habent ue= tuſti libri: a' quibus non uideo cur hoc in loco diſſentiẽ dum ſit: præſertim cum & Dion in fine lib.XLI. & L. Florus initio belli ciuilis inter Cæſarem, & Pompeiũ geſti,Tarcondimotum eũ appellent: mendoſe enim in Floro,Tarcon Himotus, duabus uocibus impreſſum eſt, cum in libro manuſcripto una ſit.*

240.

CONSVETVDINEM] *Putat legendum eſſe Hieronymus Ferrarius,manſuetudinem: quod etiã 243: quæ copijs (dixit) & opibus tenere uix poſſu= mus,ea manſuetudine, & continentia teneamus: & ad Atticum 78. ſocijs incredibilis uidetur et noſtra mã ſuetudo,& abſtinentia.*

Ex epiſtola III. 244.

PRAESENTIA, *magnitudine, & animi, & conſilij*] *Eſt hæc,ut opinor,huius loci uera lectio: quã ex antiquis exẽplaribus accepimus:quibus in omnibus, quos quidẽ ipſe uiderim,præſentia,legitur,nõ præſtãti,*

aut præſenti. nos autem ueterum librorũ auctoritatẽ in dies magis,magisq; facimus: permulta enim,quæ in ijs primo intuitu uideantur abſurda; poſt,ubi, diligentius animaduerteris,cõmodiſſime dicta reperiẽtur: ut hoc in loco,qui ſtatim,uerbum illud,præſentia,quid ſibi uellet, aut quò ſpectaret,nõ perceperũt,uitioſum credẽtes immutarunt:eſt enim ita dictũ,præſentia,magnitudine,et animi,et cõſilij,tãquã ſi dixiſſet,præſenti animo,magno conſilio;ut præſentiã animi,magnitudinem conſilij eſſe uoluerit: quemadmodũ etiã alibi,præſentẽ animum ſæpiſſime dixit:etſi ubique ferè eandẽ uocem imperiti deprauarunt,præſtantem,non præſentem, legentes.præſentiam quoque animi dixit in oratione pro Milone 113.& Cæſar belli Gallici libro V. 59.

144.

SACERDOS] *Quid ſacerdos hic ſignificet, Hircij uerbis oſtendemus: ſic enim ſcribit de bello Alexandrino lib. IIII.215: Cumana, uetuſtiſſimum, & ſanctiſſimum in Cappadocia Bellonæ templũ, quod tãta religione colitur,ut ſacerdos eius Deæ,maieſtate, imperio & potentia ſecundus à Rege conſenſu gentis illius habeatur; id homini nobiliſſimo Nicomedi Bithynio adiudicauit. Appianus autem in fine Mithridatici, Commagenis(inquit) Archelaum ſacerdotem præfecit, quæ dignitas habetur regia. Strabo etiam initio libri XII. idem tradit.*

244.

ADOLESCENS *& equitatu, & peditatu, & pecunia paratus, & toto, ijs, qui nouari aliquid uolebant*] *Sunt,quos offendat hæc lectio.ac fuit,cum ego quoque corruptum locum exiſtimarẽ. nunc de men-*

do nihil ſuſpicor: dixit enim, & toto, id eſt, & ea re, quæ ſumma eſt: deinde expoſuit, totũ illud quid ſit, ijs, qui nouari aliquid uolebant: à quibus maxime timen dum erat, ꝙ adoleſcentẽ uel leuibus rationibus ad bellũ poſſent impellere. adoleſcens (igitur dixit) & equitate, et peditatu, & pecunia paratus, & quod ſummũ eſt, ijs, qui nouari aliquid uolebãt. ſic etiam ad Atticũ, So. eſt totum, quid Cal. Mar. futurum ſit, pro, eſt ſummũ, eſt maximum, in eo ſunt omnia, quid Cal. Mar. futurum ſit.

245.

TIBARANI] *Forte, Tibareni, de quibus Plutarchus in Lucullo, & Plinius, ubi Temiſcyræ regionis gentes perſequitur: nam Tibaranorum mentionem nondum inueni.*

246.

RES, *quas Conſul in urbe geſſiſſet*] *In quo ita legatur, uetuſtum habet librũ magnæ ſpei adoleſcens Ioſephus Tramezinus. Conſul autẽ, ideſt Cicero: commemorantur enim quæ pro Ciceronis dignitate & dixerat, fecerat Cato. quis ſit autem is, quem clariſſimum, atq; optimũ uirũ appellat, intelligere nondum potui. Cæſarem quidẽ, ut alij exiſtimant, non arbitror. quem Cicero nunquã optimum uirũ uocaſſet, ad Catonẽ ſcribens Cæſaris inimicũ, præſertum cum tota ferè epiſtola eius beneuolentiã quaſi aucupari uideatur, quò facilius ſupplicationem obtineret Catone comprobante.*

253.

CVM *hæc te tertia iam epiſtola ante oppreſſit,*] *Alij, ante operis, ſit durius omnino, et ſenſu, ut ego exiſtimo, non admodum probabili. quid enim? adeo longa eſt hæc epiſtola, ut opus uideri poſſit? nã quòd illas di=*

ctiones,ſchedam aut literam, epiſtolarum numero reſpondere negant: id ego illis concedo: ſed referri dico ad illam uocem, epiſtola: ut quaſi Caſſium reprehendat, qui ſchedã, aut literam nondum dederit, cum epiſtolas iã tres acceperit. legitur autẽ, ut nos impreſſimus, cum in alijs libris manuſcriptis, tum in eo, quem habet Vincentius Riccius: qui quidẽ liber uetuſtiſſimus eſt; ut græcas dictiones, quæ ſunt in uetuſtis exemplaribus perquamraro, maiuſculis literis ſcriptis habeat.

Ex epiſtola XVI. 253.

QVOD *uelis ipſa currũt*] Corruptus locus; quẽ *ſanare non potuimus, ueterum exemplarium ope deſerti: prorſus enim omnia, quæcunque uidi, cum uulgata lectione conſentiunt. Vincentij Riccij liber hoc in loco etſi deprauatus, ab alijs tamen diuerſus eſt: habet enim, quod in his incurrat. alij emendarunt, quod uel ijs ipſa occurrunt. quam lectionem etſi laudamus ut ingenioſe excogitatam, non tamen ſequimur, neque ſatis ei confidendum credimus, cum à uetuſtis libris, etiam quos ipſi habuerunt, diſcrepet. nam quòd Germanos pro, currunt, occurrunt, impreſſiſſe dicunt: id ego eos feciſſe tantum modo coniectura ductus facile crediderim: non enim hic ſolum, ſed in reliquis etiam Ciceronis ſcriptis multa eos arbitratu ſuo uideo mutaſſe.*

Ex epiſtola XVIII. 254.

TVA *quidem in culina, mea moleſta eſt.*] Notiſſi*mum eſt, ex Epicureorum familia Caſſium fuiſſe, itaque per iocum Cicero dicit eius Philoſophiam in culina uerſari. quod ſequitur, mea moleſta eſt, legit amiciſſi-*

mus meus, mea in palæſtra eſt: ut ſit ſenſus: tua tibi philoſophia uoluptatem ſuppeditat, mea mihi curas, & labores. culina enim uoluptatis eſt, & otij: palæſtra moleſtiæ, & contentionis. in libro Vincentij Riccij pro moleſta eſt, legitur, moleſtia eſt.

Ex epiſtola XIX. 254.

HΔONHN uero; & ἀναλγησίαν] Robertus Stephanus Pariſienſis hanc uocem, ἀναλγησίαν; ubi legebatur, δίαξίαν; in ſuo libro impreſſerat. quæ uox ſenſum cũ haberet meliorẽ, quàm uulgata illa prior: ipſe item in meo libro ſeptimũ abhinc annum eam impreſſi, exiſtimans, Robertum, ſi quid immutaſſet, id feciſſe librorũ antiquorũ auctoritate teſtimonioq; adductum. alij poſtea non abſurde emendarunt, ἀταραξίαν: etſi uetuſti libri repugnent. unus tamen Vincentij Riccij liber habet, ἀταξίαν.

254.

HABET damnatos, quos pro illo nobis reſtituat] Lege Pompeia damnatos Cæſar reſtituerat. eos nunc latenter ſignificat, cum tamen de ijs loqui uideatur, qui ad ſectiones faciendas Syllæ mortuo eſſent ſurrogádi.

Ex epiſtola penultima, 255.

AD AMOREM meũ aliquantulum diſcedens addidiſti] Antea legebatur, aliquantũ olim. nos cum in libris manuſcriptis &, aliquantulũ olim, &, aliquãtum olim, legeremus: aliquantulum, emendare non dubitauimus. neq; enim, ut opinor, habere locum hic pót uox illa olim; cum ex ipſa epiſtola, Trebonium nó multo ante Roma profectũ eſſe colligatur. atque etiã ſenſus erit cómodior, ſi, aliquantulum, quàm ſi, aliquan-

tum olim, legas; ut oſtendatur, Ciceronis amorem erga Trebonium ſummum, & maximum iam fuiſſe, cui quamminimum addi potuerit.

Ex epiſtola IX. 259.

CASSIOPEN] *Antea, Caſſoden. nos ex Plinio, & Strabone Caſſiopen reſtituimus.*

Ex epiſtola X. 260:

FVERVNT *omnino. & ipſe*] *Diſtinctionem mutauimus, ut legatur, fuerunt. omnino & ipſe.*

Ex epiſtola XXIIII. 266.

ACCVRRAM. *ſed s.*] *In uetuſtioribus libris ſcriptum eſt, ſed ſi. ego arbitror legendum, ſed ſt. quam ſilentij notam qui non agnouere, ſcripſerunt, ſi. deinde alius cum uideret, ſi, locum hic habere non poſſe, fecit, s. ideſt ſcilicet. ſic etiam in de oratore lib. II. pro, ſt, ſcriptum erat, ſi. quod mendum* VII. *abhinc annum ſuſtulimus. in Plauto etiam, ubi legendum eſt, ſt, modo ſi, modo aſt, modo at, uulgo legitur. Terentius quoque in Phormione hac nota uſus eſt: quem locum citat Velius Longus grammaticus.*

266:

DOLABELLAE *procuratores fac ut admoneantur.*] *Verbũ admoneantur, ad pecuniã refertur, quã Dolabella Ciceroni debebat: itaque intulit, appellabis etiam Papiam: quod item creditorum uerbum eſt. Pro Quintio, 7. Cũ tibi quotidie poteſtas hominis fuiſſet admonendi, uerbum nullum facis: biennio iam confecto fere, appellas. Quod precedit, in antiquo libro Vbaldini ſcriptum eſt, ſeu quod elegerunt: in eo, quem habet Petrus Bembus, quod elegerint.*

mettersi a petto

[illegible]

Ex epiſtola ultima, 267.

QVIBVS alteri Ceſenam,] Locus procul dubio corruptus. neque enim adeo tum ignobilis, aut obſcura fuit Ceſena, ut tãquam abiecta res nominari debuerit. uetus liber Vincentij Riccij ſic habet, quibus geſa, uel quibus ſutianarum tabernarum fundamenta credas. deliberent eruditi, quo modo ſit legendũ. Liuius quidẽ libro IX. de Cenſennia meminit oppido non admodũ celebri: ut fortaſſe nõ inepte pro, Ceſenam, Cenſenniã, hic legi poſſit. antiquus liber è Cypro, Ceſanam.

AAA BBB CCC DDD EEE

Omnes quaterniones.

APVD ALDI FILIOS.

VENETIIS. M. D. LII.

ALDI FILII

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google